

85 cum auctor -i esses *Caesaremque* ... dominum habere velles (TAC. ann. 2, 64, 3). 2, 91 tantum te cepisse odium -i videbatur, ut *eas*. (LIV. 5, 1, 3). 3, 12 -i insigne accipere (VERG. Aen. 11, 334 sellam -i trabeamque insignia nostri. VELL. 1, 11, 1 SEN. Phoen. 41 CVRT. 7, 5, 24. al.; cf. VERG. Aen. 8, 505 coronam. STAT. Theb. 9, 54 diadema). rep. 2, 35 consiliorum omnium particeps et socius paene -i (cf. particeps: SALL. Iug. 14, 9 NEP. Timol. 1, 3). al. CAES. civ. 3, 112, 10 filia minor Ptolomaei regis vacuam possessionem -i sperans (LIV. 29, 32, 14, 33, 41, 3. al.). BELL. Alex. 66, 5 ne aut -i hereditas Ariarathen sollicitaret aut heres -i terretur (Ariobarzanan) (LIV. 1, 40, 4, 1, 48, 2. al.; item hereditas: LIV. 24, 25, 3, 40, 11, 6, 40, 21, 10. al.; cf. successor: VELL. 1, 6, 2 SVLP. SEV. chron. 1, 38, 9). SALL. Iug. 31, 8 (*ironice*) sane fuerit -i paratio plebi sua restituere. VERG. Aen. 4, 374 (*loq. Dido*) egenente te excepti et -i demens in parte locavi (LIV. 2, 6, 3. al.). Ov. met. 6, 153 magni ... potentia -i (HIER. in Ezech. 28, 11, 81 SVLP. SEV. chron. 1, 38, 6. al.). 8, 10 crinis *Nisi* ..., magni fiducia -i. LIV. 1, 48, 7 ut malo -i principio similes ... exitus sequerentur. 1, 49, 3 ius -i (LVCAN. 10, 93). 2, 8, 1 -i, sc. *adpetiti*, suspicione (2, 41, 9. item ad -um *adpetitum spectat iunctura consilia* -i: 4, 13, 9 [sc. Sp. Maelii, ut 4, 14, 2]. cf. l. 29). 2, 41, 9 mercedem -i (aliter l. 31). 4, 15, 4 spem -i Sp. Maelii (28, 35, 10, 33, 21, 2. al. CVRT. 6, 9, 11). 21, 31, 6 -i certamine ambi-geban frates (adde p. 784, 74). CVRT. 5, 7, 2 hoste et aemulo -i. SIL. 13, 890 munus -i (gen. subi., ut STAT. Theb. 4, 392; aliter l. 32). TAC. ann. 2, 65, 3 sacra -i ... obtestantem *Cotyn* catenis onerat *patruus*. VVLG. II par. 12, 8 servient ei *regi*, ut sciant distractiam servitutis meae et servitutis -i ter-rarum. al. *explicativus*: LVCR. 2, 38 nihil nostro in corpore gazae proficiunt neque nobilitas nec gloria -i (HOMER. 1022). CIC. Phil. 10, 7 qui -i nomen sustulerint ([regis var. l.]). LIV. 9, 34, 12 SEN. Thy. 542. cf. p. 796, 70). NEP. Ages. 1, 4 is de honore -i ... contendit (STAT. Theb. 1, 301). Ov. fast. 6, 189 ut *Manlius* occideret damnatus criminis -i, sc. *adpetiti* (6, 643 LIV. 4, 15, 1, 6, 19, 7, 6, 20, 4). VAL. MAX. 1, 7 ext. 5 decus (SEN. Herc. O. 1591 Med. 130. al.). SIL. 17, 70 *Syphax* toros -i mercede pararat (aliter l. 19). STAT. Theb. 12, 75 munus (aliter l. 22). al.

(2) abl. c. *praepos.*: SALL. Iug. 62, 9 quam gravis casus in servitium ex -o foret.

(B) ex adi. (p. p. l. 49): dat. -o, -is: ACC. trag. 651 multi iniqui atque infideles -o, pauci benevoli (*loco allato addit* CIC. off. 3, 84 at cui -o?). LIV. 1, 57, 2 -o infestos (DICT. 5, 2 p. 103, 1). 9, 34, 16 hoc, sc. *censura Appii Claudi*, ... iam -o simile est. 38, 12, 8 fratri -o que fidos. SEN. Herc. f. 369 particeps -o (nisi abl.). SIL. 4, 662 -is inimice meis (HOMER. 1029 MART. 14, 184, 1). 16, 249 non ardua -is quae sumus aut in honora tuis. al. abl. -o, -is: CIC. Att. 14, 12, 1 dignus ille *Deiotarus* ... omni -o (LIV. 1, 47, 2. al. CVRT. 6, 7, 30. al.). VERG. Aen. 2, 88 dum stabat -o incolumis regumque vigebat conciliis *Palamedes*. 9, 596 tumidus ... novo praecordia -o *Numanus nuper Turno affinis factus*. LIV. 33, 21, 2 indignus ... -o (CVRT. 4, 1, 16). 45, 4, 3 non contentus -o Macedoniae (IVST. 31, 7, 8 Ps. AVR. VICT. orig. 2, 4). SEN. Phoen. 302 -o pectus attonitum. Tro. 215 inhospitali Telephus -o impotens (267). CVRT. 7, 4, 3 -o superbus. al. gen. -i, -orum: VERG. Aen. 4, 194 -orum immores, sc. *Aeneam et Didonem* (sim. 4, 267 -i ... oblite [LIV. 2, 2, 3]). LIV. 24, 4, 9 Hieronymum ... -i potentem. SIL. 8, 72 Aeneas ... -i compos. STAT. Theb. 12, 508 -orum ... inopes.

(II) ad -um accedit (praedictive e. g. l. 59, 60): (A) adi. vel pron. poss. indicans: eum, qui regit: PLAVT. Amph. 194 -um ... suum (item pron. poss.: SALL. Iug. 6, 2 suo. 24, 5 meum. VERG. Aen. 4, 591 nostris. al.). LIV. 1, 3, 4 puerilis -i. -i statum, qualitatem: PLAVT. Rud. 935 -um magnum (ENN. ann. 88 OV. met. 6, 153. 8, 10 SEN. nat. 6, 23, 3. al.; cf. p. 792, 19). ENN. ann. 313 (e) summo -o. TRAG. inc. 187 florentissimo -o (IVST. 36, 4, 1 SVLP. SEV. chron. 1, 38, 5. cf. p. 784, 14sq. 790, 39). CIC. rep. 1, 28 -um ... esse praestantius. Tusc. 1, 85 in columni -o (CIRIS 330 LIV. 37, 53, 21). SALL. Iug. 81, 1 quis omnia -a advorsa sint. epist. Mithr. 16 Tigranis -o integro (LIV. 38, 59, 1). 17 ut omnia ... -a hostilia ducant. Ps. SALL. rep. 1, 7, 4 amplissima (CVRT. 8, 14, 45). NEP. Timol. 2, 2 ex quanto -o (cf. LIV. 2, 6, 2 ex tanto ... -o). VERG. Aen. 1, 620 nova (9, 596 LIV. 45, 19, 10 SEN. Ag. 969. al.). HOR. carm. 1, 12, 34 quietum. Ov. met. 5, 277 iniusta (VAL. FL. 6, 608 STAT. Theb. 4, 392). LIV. 1, 3, 10 vetustum (SIL. 16, 240. cf. LIV. 1, 46, 5 diurnius [AVG. cons. euang. 2, 10, 23]. VAL. FL. 1, 560 longissima). 1, 13, 8 concors, sc. *Romanorum et Sabinorum* (cf. insociabile: CVRT. 10, 9, 1 TAC. ann. 13, 17, 1. socium: STAT. Theb. 1, 130). 1, 32, 2 proximum -um, cetera egregium, ab una parte haud satis prosperum fuerat. 1, 48, 8 iusta ac legitima. 33, 21, 5 stabile ac firmum (37, 53, 26 tutius stabiliusque. SEN. Herc. f. 345 TAC. ann. 13, 37, 5). al. -i originem (cf. p. 792, 30sqq.): CIC. Manil. 21 -o patrio atque avito (SALL. Iug. 14, 23 epist. Mithr. 8 LIV. 1, 40, 2. al.; item avitum: CIC. Sest. 57 LIV. 1, 3, 1. al.). Sest. 57 -o paterno (BELL. Alex. 41, 2 PROP. 3, 19, 22 Ov. epist. 4, 122. al.). BELL. Alex. 23, 2

fiduciario. Ov. epist. 14, 61 patruelia. met. 4, 705 dotalis (14, 569 fast. 6, 593 STAT. silv. 5, 3, 40). al. *populum, qui regitur*: PANEG. in Mess. 198 Lydia. LIV. 1, 56, 10 Romanum. (B) subst. vel pron. gen. indicans: eum, qui regit: PLAVT. Mil. 950 eius *Seleuci* -um (item pron. e. g. SALL. Iug. 14, 7 quoiusquam). CIC. div. 1, 121 -um patris (Ov. fast. 4, 47. cf. met. 7, 38 parentis [fast. 6, 593 MANIL. 3, 9]). LIV. 1, 32, 4 avi). BELL. Alex. 23, 2 puellae. NEP. Milt. 3, 5 Darii. al. *terram (populum l. 11sqq.), quae regitur*: CIC. Verr. II 4, 61 -um Aegypti. Catil. 3, 9 -um huius urbis. al. CAES. Gall. 5, 6, 2 -um civitatis. 7, 20, 2 -um ... Galliae. SALL. Catil. 47, 2 -um Romae (*nisi locat. ut p. 782, 28*). al. NEP. Milt. 3, 5 -um Persarum (item regitur *populus*: LVCAN. 5, 58 non fidae gentis. MIN. FEL. 18, 6 [respic. -um Romuli Remique] pastorum et casae). al.

b indicatur spatium vel punctum temporis: ENN. ann. 411 reges per -um statuasque sepulcraque quaerunt. CIC. rep. 2, 28 Olympias ... secunda et sexagesima ... Superbi -i initium ... declarat (IVST. 1, 7, 1 initio -i Cyrus Sybaren ... Persis praeposuit [item abl.]: AVG. civ. 18, 24 p. 289, 15 SVLP. SEV. chron. 1, 39, 1). al.; cf. principium -i: IVST. 1, 10, 14 principio ... -i Cyri filiam in matrimonium recepit *Darius*. HIER. in Ier. 5, 44, 6 SVLP. SEV. chron. 1, 33, 2. al.; aliter p. 785, 16). VARRO ling. 7, 3 quorum *verborum* si Pompili -um fons in carminibus Saliorum neque ea ab superioribus accepta, tamen habent DCC annos. HOR. sat. 1, 6, 9 ante postatem Tulli atque ignobile -um multos saepe viros nullis maioribus ortos ... vixisse probos (AMM. 23, 6, 27 a. -um Cyri). Ov. ars 3, 118 de stipula Tatio -a tenete fuit *curia* (cf. p. 788, 50). LIV. 1, 19, 3 bis deinde post Numae -um clausus fuit *Ianus* (AVG. civ. 4, 7 p. 154, 1). 1, 21, 5 per omne -i tempus (41, 20, 9 STAT. Theb. 2, 386. al.; cf. VAL. MAX. 8, 13 ext. 1 spatium). SEN. nat. 4, 2, 16 decimo -i Cleopatrae anno (PLIN. nat. 18, 285 GELL. 17, 21, 4 VVLG. III reg. 14, 25, 15, 1. al.; intellegitur anno CIL XII 2700 [a. 496] XII reg(ni) domini Alarici. cf. anno hoc -o: CIL XIII 1531 [a. 526/7] a. xv -o dom(ini) Theodorici. 1503 [a. 530]. XII 4312 [a. 582]. al.). PLIN. nat. 13, 85 ad quos *consules* a -o Numae colliguntur anni tot. VET. LAT. gen. 14, 1 (Aug. loc. hept. 1, 44) factum est ... in -o Amarfal regis Sennar ([gr. ἐν τῇ βασιλείᾳ, Vulg. aliter]. VVLG. I Esdr. 4, 6. al.). al.

c agitur de statu vel forma rei publicae regendae, ita ut alia forma conferatur vel opponatur (definitur l. 41. 59; cf. p. 781, 10sqq.; huc vergit p. 785, 27): CIC. Phil. 2, 34 si ... fuisse, sc. e coniuratis, non solum regem, sed etiam -um de re publica sustulisset (cf. PLIN. paneg. 55, 7 illi *Bruti et Camilli* ... reges ... moenibus depulerunt, hic *Traianus* -um ipsum ... aceret ac summovet). rep. 1, 42 cum penes unum est omnium summa rerum, regem illum unum vocamus et -um eius rei publicae statum (2, 43). 1, 47 qui ... aequa potest esse *libertas*, omitto dicere in -o, ... sed in istis civitatibus, in quibus verbo sunt liberi omnes? 2, 55 ne plura insignia essent imperi in libero populo, quam in -o fuissent. leg. 3, 15 regale civitatis genus ... non tam -i quam regis virtus repudiatum est. fam. 11, 8, 1 (ad Brutum) ut ante rege, sic hoc tempore -o te rem publicam liberaturum (12, 1, 1 ad Brut. 5, 1). al. BRVT. Cic. ad Brut. 25, 6 cum ipsa re bellum geram, hoc est cum -o et imperiis extraordinariis ... et potentia, quae supra leges se esse velit. BELL. Afr. 97, 1 ex -o ... provincia facta (sim. Alex. 3, 4 futuram ex -o provinciam. LIV. 45, 16, 2 [respic. Macedonia] res ... in statum alium ex -o formandas. cf. Ps. SALL. rep. 2, 6, 1 -um ... ex libera civitate futurum). LIV. 2, 3, 2 v. p. 765, 34, 2, 15, 3 non in -o populum Romanum, sed in libertate esse. 31, 29, 13 Philippi -um officere aliquid videtur libertati vestrae. SEN. epist. 90, 6 in tyrannidem -a conversa sunt. al. LVCAN. 4, 692 dum -um te, Roma, facit *Curio*. TAC. ann. 1, 9, 5 non -o ... neque dictatura, sed principis nomine constitutam rem publicam ab *Augusto*. SVET. Cal. 22, 1 non multum afuit, quin statim diadema sumeret speciemque principatus in -i formam converteret. DON. Ter. Phorm. 405 -um solutum legibus est et opprimens libertatem. al.

d indicantur libri sacrae scripturae, sc. I-IV reg. sec. LXX βασιλεῶν: TERT. adv. Iud. 13, 17 huius ligni sacramentum etiam in -orum, sc. libro (IV reg. 6, 4), legimus celebratum (item subauditur liber: CYPR. Fort. 4 in -orum (primo) [libro add. pars codd., ut 11. 198]. HIL. psalm. instr. 15 PRISCILL. tract. 3, 60. al.). CYPR. eleem. 17 in tertio -orum libro (epist. 3, 1, 2 HIL. in psalm. 62, 1 PEREGR. Aeth. 4, 2 sq. al.). HIER. epist. 72, 4, 2 lege ipsum -orum volumen ([regum var. l.]. hom. Orig. in cant. 1, 1 p. 28, 12 praef. Vulg. reg. p. 6, 6 AVG. quaest. hept. 7, 49, 22). VEREC. in cant. 7, 1 Esdras ... duo corpora -orum et Paralipomenon concinnavit.

2 laxius regunt ei, qui variis modis dominantur: a qui imperium quoddam exercent: a populi vel civitatis exteris imperantes: NAEV. carm. frg. 47 convenit -um simul atque locos ut haberent, sc. *Syracusani* (nisi scribere mavis haberet, sc. *Hiero*). ENN. ann. 273 ferro rem repetunt -umque petunt. LVCAN. 3, 836 ad confligendum venientibus undique Poenis, omnia cum ... in dubio ... fuere, utrumque ad -a cadendum omnibus humanis esset terraque marique. Ps. SALL. rep. 2, 10, 3 omnia -a,

item civitates et nationes, usque eo prosperum imperium habuisse, dum *eas*. VERG. Aen. 1, 17 hoc -um dea gentibus esse ... tenditque foveatque. 4, 106 quo *Iuno* -um Italiae Libycas averteret oras (LIV. 10, 16, 7 VAL. MAX. 3, 8, 1). 4, 350 et nos fas extera quaerere -a. LIV. 8, 5, 4 (*Latini ad Romanos*) vos -o impotenti finem ut imponatis, non inducitis in animum. MANIL. 4, 36 pendebat ab uno Roma viro, sc. *Horatio*, -umque orbis sortita iacebat (HIER. in Mal. 1, 21. 106 quod destructo Romano imperio ... -um o. veniat ad Iudeos). 4, 658 quondam Carthago -um sortita sub armis. SIL. 1, 6 gens Cadmea super -o certamina movit. 7, 478 dum sol Indo se litore tollet, hic, sc. *Romae*, -a et nullae -is per saecula metae. al. MIN. FEL. 6, 3 dum universarum gentium sacra suscipiunt, etiam -a meruerunt *Romani*. 25, 12 diu -a tenuerunt Assyrii, Medi, Persae. VET. LAT. Sirach 10, 8 -um a gente in gentem transfertur. al.

B singuli homines: ① in re publica; potestatem exercent:

Ⓐ quilibet (-um interdum per hyperbolam calumniamque obicitur; *huc vergunt quaedam supra allata*, cf. quae p. 781, 14 sqq. monimus): CIC. Verr. II 3, 58 vos ante oculos ... aratorum direptiones, ... Aproni decumani -um proponite (*respic. idem* 3, 200 Aproni ... in agro decumano -a ac rapinas). leg. agr. 1, 24 nihil esse metuendum, ... nullum imperium novum, nullum -um decemvirale (*item respic. decemviri*: 2, 9 novae dominationes, extraordinaria non imperia, sed -a quaeri. 2, 24. 75. LIV. 3, 38, 1 id ... -um haud dubie videri. 3, 45, 8 in liberos ... nostros coniugesque -um vestrae libidini datum non est. ORAT. imp. Claud. [CIL XIII 1668] 1, 33 soluto ... decemvirali -o ad consules ... reditum). SULL. 21 ait se ille, iudices, -um meum ferre non posse; quod tandem, Torquate, -um? consulatus, credo, mei (*item respic. Cicero*: *ibid.* quo in magistratu non institutum est ... a me -um, sed repressum. al.). Vatin. 19 in illo tuo intolerabili non -o, nam cupis id audire, sed latrocino. Phil. 1, 4 (3 Antonius dictaturam ... funditus ex re publica sustulit) lux quaedam videbatur oblata non modo -o, quod pertuleramus, sed etiam -i timore sublato (*item respic. Caesar*: Att. 10, 8, 2. al. BRVT. Cic. ad Brut. 24, 3 ista ... imbecillitas ... Caesarem in cupiditatem -i impulit. *ibid. iterum*. LVCAN. 1, 289 socerum depellere -o decretum genero est. SVET. Iul. 49, 2 [*edictum Bibuli*] ei ... antea regem *Bithyniae* fuisse cordi, nunc esse -um. al.). Att. 2, 12, 1 negent illi Publum plebeium factum esse? hoc vero -um est et ferri nullo pacto potest (*respic. Pompeius et Caesar* ut: 8, 11, 2 genus illud Sullani -i iam pridem appetitur. LVCAN. 1, 4 rupto foedere -i. 1, 86. al.). 9, 7, 3 Gnaeus noster Sullani -i similitudinem concupivit. 14, 21, 3 (*respic. Antonius*) -i heredem relictum. ad Brut. 23, 4 magna pestis erat depulsa per vos ..., sed instrumentum -i delatum ad Lepidum et Antonium. al. BRVT. Cic. ad Brut. 12, 3 quod si Antonius ab alio relictum -i instrumentum occasionem regnandi habuit *eas*. Ps. SALL. rep. 2, 7, 11 iudices a paucis probari -um est. LIV. 3, 58, 5 gentis Claudiæ -um in plebem sortitae. 5, 2, 8 quod tribuni militum in plebe Romana -um exercerent (*sunt qui locum delectant*). 7, 18, 9 urbem ... oppressam -o patriciorum. 7, 39, 5 impotens ... et crudele consulum ac patrum in se -um passuros (SIL. 8, 275. cf. LVCAN. 1, 365 -um ... senatorus). 33, 46, 3 horum *iudicium Carthaginensis* in tam impotenti -o ... praetor factus Hannibal *eas*. 38, 54, 6 *Petilia* -um in senatu Scipionum accusabant. al. SEN. suas. 6, 7 triumviralis -i. al. Ⓑ *imperator, princeps* (*coniunx eius l. 54sqq.; vergit in malam partem l. 52sqq., in neutram l. 63sqq.*): SEN. clem. 1, 7, 3 non alia facies est quieti moratique imperii quam sereni caeli ...; crudele -um turbidum tenebrisque obscurum est. MART. 9, 101, 13 possessa malis Palatia -is, sc. a *Vitellio*. TAC. ann. 4, 3, 3 hanc *Liviam* ... ad coniugii spem, consortium -i et necem mariti *Drusi* impulit *Seianus*. 12, 7, 3 cupido auri immensa *Agrippinae* obtentum habebat, quasi subsidium -o pararetur (*respic. eadem* 12, 65, 2. 12, 66, 2). 13, 14, 1 Nero ... demovet Pallantem cura rerum, quis a Claudio impositus velut arbitrium -i agebat. LVCIF. Athan. 1, 10 1. 9 (*ad Constantium*) potentia -i tui ad tantam perductus superbiam. reg. apost. 6 1. 58 adhuc vivo -um imperii Romani possidens (*log. Constantius, ut* 7 1. 48 si non recte credens fuisse, numquam -um Romanorum in mea vidisse potestate conlocatum aut sic diu fuisse vivens in -o). AMBR. obit. Theod. 41 anxia mater *Helena* pro filio, cui -um orbis Romani cesserat. INTERPR. cod. Theod. 2, 8, 19 natalem ... principis vel initium -i pari reverentia convenit observari (*Cod. Theod. 2, 8, 19, 4* ortus imperii). NOVELL. Maior. 1 quae *divinitas* -i nostri augeat ... successus. 2 pr. -i nostri novitas (*antea syn. principatus*). MARCELL. chron. II p. 69, 408, 1 contra -um Honori. p. 102, 527 Iustinus imperator Iustinianum ... participem ... -i sui ... creavit. al.

② in rebus variis: CIC. de orat. 3, 126 (*Catulus Crasso*) quantis ... ex angustiis oratorem educere ausus es et in maiorum suorum -o conlocare. fin. 4, 74 ex ... verborum praestrigiis et -a nata vobis *Stoicis* sunt et imperia et dicitiae. HOR. carm. 1, 4, 18 quo, sc. *ad inferos*, simul mearis, nec -a vini sortiere talis nec *eas*. (sim. TAC. ann. 13, 15, 2 festis Saturno diebus inter alia aequalium ludicra -um, sc. *convivii*, lusu sortientium evenerat ea sors Neroni). epist. 1, 1, 63 (59 sq. pueri ludentes 'rex eris' aiunt,

'si recte facies') *nenia*, quae -um recte facientibus offert. Ov. ars 1, 260 ecce, suburbanae templum memorale Diana partaque per gladios -a (*respic. sacerdos Diana Aricinae, ut fast. 3, 271*). GRATT. 331 (*respic. catulorum magister*) quoicumque haec -a dicantur. ORAT. imp. Claud. (Chart. lat. ant. X 418) 2, 12 accusatorum -um ferre nullo modo possum. SEN. Phoen. 105 (*log. Oedipus*) -um mei retineo. benef. 3, 7, 6 ingrati actio non erat iudicem adligatura, sed -o liberrimo positura (cf. FLOR. epit. 3, 13, 4 ut senatu regente provincias ordinis equestris auctoritas saltem iudiciorum -o niteretur). dial. 2, 6, 1 dives aliquis -um orbae senectutis exercens. epist. 113, 30 ignari, quod sit illud ingens parque dis -um: imperare sibi maximum imperium est. VAL. FL. 1, 418 Erginus ..., non metuat cui -a ratis ... tradere ... Tiphs. MART. 4, 40, 3 praetulimus tantis solum te, Postume, -is (sc. *patronorum potentiorum*): pauper eras et eques, sed mihi consul eras. PLIN. epist. 1, 7, 1 cum mihi idem potestatis idemque -i dederis, quod Homerus Iovi (sc. II 250, ubi *Iuppiter alterae tantum preci respondit*). TERT. fug. 13, 6 hanc episcopatus formam apostoli providentius considerunt, ut -o suo securi frui possent sub obtentu procurandae salutis? al. in re amatoria: HOR. carm. 4, 1, 4 non sum, qualis eram bonae sub -o Cinarae (*regnat mulier ut*: PROP. 3, 10, 18 in ... meum semper stent tua -a caput. 4, 7, 50 Ov. am. 2, 17, 11 rem. 15. cf. p. 775, 62). TIB. 2, 3, 59 -um iste tenet, quem saepe coegit barbara gypsatos ferre catasti pedes (*regnat vir ut*: 3, 11, 4 PROP. 2, 16, 28. Ov. am. 3, 7, 49 quo -a sine usu? cf. p. 775, 60).

γ genus humanum: SEN. benef. 4, 28, 3 communi ... bono erat patere commercium maris et -um humani generis relaxari. MAR. VICTOR. aleth. 3, 35 (*log. deus* vobis -um solidi permisimus orbis (cf. gen. 9, 2 sq.).

β qui in arte eloquentiae praestant: CIC. Verr. I 35 (*ad Hortensium*) quoniam haec te omnis dominatio -umque iudiciorum ... delectat (aliter I. 8; cf. Att. 1, 1, 1 illud suum -um iudiciale. fam. 9, 18, 1 amissio -o forensi). MANIL. 4, 194 illa *Erigone* decus linguae faciet -umque loquendi. 4, 687 in -um florentes oris Athenae.

ζ qui rebus eiusdem pretii ac regis potestate fruuntur: PVBLIL. sent. V 26 vita otiosa -um est et curae minus. Ov. epist. 17, 135 (*Helene Paridi*) nec te Palladios nec te Iunonis honores auditis Helenae praeposuisse bonis; ergo ego sum virtus, ego sum tibi nobile -um. SEN. dial. 9, 8, 4 -um est inter avaros circumscriptores latrones plagiarios unum esse, cui noceri non possit.

Β dei sim.: 1 apud paganos; respicitur dominatio: α summi dei, sc. plerumque Iovis (*generatim deorum l. 45. 54; per lusum l. 42. 44; exempla selecta*): PLAVT. Amph. 831 per supremi regis -um iuro. Cas. 336 (antea erus vilico: unus tibi hic dum propitius sit Iuppiter) si tu Iuppiter sies mortuus, cum ad deos minores redierit -um tuum, quis mihi subveniet tergo? Men. 728 usque dum -um optinebit Iuppiter. Mil. 1083 si hic miles pridie natus foret, quam illest, sc. Iuppiter, hic haberet -um in caelo. LVCR. 6, 55 ignorantia causarum conferre deorum cogit ad imperium res et concedere -um. NIgid. Serv. auct. ecl. 4, 10 Orpheus primum -um Saturni, deinde Iovis, tum Neptuni, inde Plutonis, sc. dicit; nonnulli etiam, ut magi, aiunt Apollinis fore -um (*item respic. Saturni -um*: VERG. ecl. 4, 6 redeunt *Saturnia* -a, [item 6, 41. cf. p. 794, 67]. Aen. 8, 320. PROP. 2, 32, 52 hic mos Saturno -a tenente fuit. Ov. am. 3, 8, 35. al.; cf. p. 783, 13. 796, 44). Ov. met. 1, 152 adfectasse ferunt -um caeleste Gigantas (Pont. 4, 8, 59 SIL. 9, 309). GERM. frg. 2, 4 -o caeli ... verendus Iuppiter (SEN. Herc. O. 1160 iam te, *Hercules*, c. -a sequuntur). SEN. Herc. O. 1147 -um ... aetheris. benef. 7, 3, 2 di immortales -um inermes regunt. SIL. 9, 537 immania quantum -a Iovis valeant. al. β variorum deorum, qui suas provincias habent, sc.: amore: PLAVT. Pseud. 15 (*log. adulescens* sub Veneris -o vapulo, non sub Iovis. Ov. am. 1, 1, 13 (*ad Cupidinem*) sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia -a. 2, 9, 52 si tamen exaudis ..., Cupido, indeserta meo pectore -a gere: accendant -o ... puellae. rem. 24 (*ad Cupidinem*) decent annos mollia -a tuos. met. 13, 758 pro, quanta potentia -i est, Venus alma, tui! al. SEN. Phaedr. 201 -um ... tantum minimus e superis habet Amor. al. ventos: VERG. Aen. 1, 78 (*Aeolus Iunoni*) tu mihi quodcumque hoc -i ... concilias. Ov. epist. 11, 16 imperat, heu, ventis *Aeolus*, tumidae non imperat irae, possidet et vitiis -a minoris suis. MART. 10, 30, 19 si quando Nereus sentit Aeoli -um. mare: CIRIS 483 caeruleo pollens coniunx Neptunia -o. Ov. met. 8, 596 o proxima mundi -a vagae ... sortite tridentifer undae. SEN. Med. 598 furit vinci dominus profund -a secunda (cf. p. 794, 32 sq.). Oed. 445 Ponti -a tenui nitidi materterta Bacchi, i. *Ino*. mortem, sedes mortuorum: PANEG. in Mess. 67 inferno Plutonis subdita -o. Ov. met. 5, 368 cui Plutoni triplicis cessit fortuna novissima -i. 10, 15 Persephonai adiit *Orpheus* in amoenaque -a tenentem umbrarum dominum. 10, 35 (*Orpheus ad deos inferos*) vos ... humani generis longissima -a tenetis. fast. 4, 584 nupta Iovis fratri tertia -a tenet *Proserpina* (cf. p. 794, 60). 6, 758 *Hippolyto* servato Clymenus dolet fieri -i iura minoris sui. SEN. Herc. O. 1955 num pa-

vidus -i metuit sibi *Pluto?* COLVM. 10, 274 inferno potitur Proserpina -o. **varias:** Ov. fast. 5, 261 (*log. Flora*) forsitan in teneris tantum mea -a coronis esse putes. SEN. Phaedr. 55 cuius *Dianae* -o pars terrarum secreta vacat. *al.* **c Fortunae:** EPICED. Drusi 56 immunis si luctus una fuisset Livia, *Fortunae* -a minora forent (SEN. dial. 7, 25, 5. *al.* Ps. SEN. extr. voc. 197 Ps. QVINT. decl. 9, 17. *al.*). 375 -a deae immitis. MANIL. 4, 93 quantum est hoc -um, quod regibus imperat ipsis? SEN. Thy. 612 omne sub -o graviore -um est. dial. 1, 6, 7. *al.*

2 in religione Iudeorum et Christianorum (*cf. l. 73 sqq.*):
a respicitur -um dei vel sanctorum: TERT. idol. 18, 6 si regem ... fieri conscius sui -i refugit *Christus* (*cf. Ioh. 6, 15.*) adv. Marc. 3, 20, 9 et thronus in aevum et -um in aevum magis Christo competit quam Salomonis (*cf. II reg. 7, 16.*) resurr. 33, 6 definitionibus ... et sententia dominus edicit sive iudicium sive -um dei sive resurrectionem. VET. LAT. II par. 13, 8 (cod. 109) ut confirmetur secundum faciem -i domini in manu filiorum David ([VVLG. resistere ... -o d.]. *cf. VVLG.* I par. 28, 5 elegit *deus* Salomonem ..., ut sederet in throno -i domini super Israhel). psalm. 21, 29 (cod. 300. *al.*, *sim.* VVLG.) domini est -um et ipse dominabitur gentium. 44, 7 (cod. 300, *sim.* 400. *al.* et VVLG.) sedes tua, deus, in saecula saeculorum; virga aequitatis virga -i tui. 144, 13 (cod. 300. *al.* = VVLG.) -um tuum -um omnium saeculorum (*cod.* 136 imperium). Dan. 3, 54 (cod. 300, *sim.* VVLG.) benedictus super throno -i tui. Luc. 1, 33 (cod. 4. *al.* = VVLG., *sim.* *al.*) *Christus* regnabit in domo Iacob in aeternum et -i eius non erit finis (*cf. IREN.* 3, 12, 13 Iesum ... a patre accepisse aeternum -um in Israel *praedicabant martyres*). *al.* **respicitur dominatio sanctorum in -o Messiae** (*cf. p. 795, 20.*) VET. LAT. Dan. 7, 18 (cod. 176, *sim.* VVLG.) accipient -um sancti (altissimi) dei. 7, 22 (cod. 176 = VVLG.) -um obtinuerunt sancti (gr. τὸ βασιλεῖον). 7, 27 (cod. 176, *sim.* VVLG.) -um et potestas et magnitudo regum (-i VVLG.), quae (sub) omni caelo sunt, datum est sanctis altissimi dei. **b respicitur -um diaboli, Antichristi:** VET. LAT. sap. 1, 14 non est in illis *nationibus orbis terrarum* medicamentum exterminii nec inferorum -um in terra (gr. ἄδον βασιλεῖον. *cf. p. 794, 58.*) IREN. 5, 25, 4 in tempore -i sui, *i. Antichristi.* AMBROSIAST. in I Thess. 5, 1, 2 cum ... securi fuerint perfidi de -o diaboli interfec-tis sanctis (PAVL. NOL. carm. 21, 248 IVLIAN. Aug. c. Julian. op. imperf. 1, 124. *al.*) RVFIN. Orig. in num. 13, 1 p. 109, 1 pars maxima -i diabolici et potestas eius plurima in cogitationibus regnat. VEREC. in cant. 4, 8 (*ad Dan. 3, 32*) *paenitens* se plangit ... traditum daemonico -o. *al.*

C animalia: HOR. carm. 4, 4, 2 cui *aquilae* rex deorum -um in avis vagas permisit. Ov. met. 9, 49 *tauris pugnantibus* spectant armenta paventque nescia, quem maneat tanti victoria -i (*cf. PHAEDR.* 1, 30, 8 expulsus -o nemoris *taurus*. SIL. 16, 5 amissio taurus -o gregis *eques*). GRATT. 293 adfectat ... -a *catulus*. PHAEDR. 1, 31, 11 qui *milvus* -um adeptus. COLVM. 9, 9, 1 *cum animalibus nulla sit -i societas (respic. apes ut: EVSTATH. Basil. hex. 8, 4, 3 nec -um sorte praestatur [gr. p. 173⁴ ἐξοντίav]). PLIN. nat. 10, 47 -um ... exercent galli.*

II res (quae regunt plerunque homines; aliter e. g. l. 71): **A c. respectu vario dominatur:** **1 mens, consilium:** CIC. rep. 1, 60 sub -o ... tibi esse placet omnis animi partes et eas regi consilio? Tusc. 3, 11 cui *menti* -um totius animi a natura tributum est. SEN. Thy. 380 mens -um bona possidet. APVL. Plat. 2, 5 p. 227 si ratio in -i sui solio constituta adpetitus ... in frenis habet. AVG. civ. 9, 4 p. 374, 20 eis *perturbationibus mens* ... resistendo -um virtutis exercet. lib. arb. 1, 69 sapientes voco ..., qui -o mentis omni libidinis subiugatione pacati sunt (1, 70 bis. MAR. VICTOR. aleth. praef. 68). **2 affectus:** CIC. Cato 41 (*antea*: libidine dominante) in voluptatis -o virtutem non posse consistere (AVG. vera relig. 210). PVBLIL. sent. E 8 effugere cupiditatem -um est vincere (*cf. l. 62 sqq.*). SEN. clem. 1, 26, 2 puta esse tutam crudelitatem; quale eius -um est? 2, 1, 4 vitia diurno abusa -o dare tandem felici ac puro saeculo locum. QVINT. inst. 5, 12, 19 numquam ... hoc continget malis moribus -um, ut si qua pretiosa fecit, fecerit et bona. AVG. doctr. christ. 3, 38 quanto ... magis -um cupiditatis destruitur, tanto caritatis augetur (3, 39 sq. lib. arb. 1, 78 cupidatum. *cf. l. 57.*) CE 699, 3 (*saec. VI in.*) in te modestia tenuit -um. **3 quidvis:** CIC. nat. deor. 1, 65 abuteris ad omnia atomorum -o et licentia. PVBLIL. sent. N 43 necessitas quam pertinax -um tenet! Ov. met. 14, 20 (*Glaucus ad Circen*) tu, sive aliiquid -i (-um var. *l.*) est in carmine, carmen ore move sacro. MANIL. 2, 227 -o ... superbus lanigeri gregis est Aries (*item respic. signa caeli*: 2, 460 laterum -um scapulaeque Leonis). VAL. MAX. 2 praef. dives et praepotens naturae -um. SEN. epist. 53, 9 exercet philosophia -um suum. 106, 7 corpora ... sunt, quae colorem habitumque corporum mutant, quae in illis -um suum exercent. *al.*

B apud Christianos c. respectu salvationis dominatur vita, iustitia sim., aut eis opposita, sc. mors, peccatum sim. (cf. supra l. 10 sqq., infra p. 796, 24 sqq.): TERT. adv. Marc. 3, 19, 1 (*cf. Rom. 5, 14*) si ... mors ab

Adam regnavit usque ad Christum, cur Christus non regnasse dicatur a ligno, ex quo crucis ligno mortuus -um mortis exclusit? (resurr. 47, 13 FAVSTIN. trin. 5, 5. AMBR. in psalm. 45, 16, 2 -um ... peccati m. est -um. RVFIN. Orig. in Rom. 5, 7 1.70 post depulsum ex se -um peccati et m. et -um vitae iustitiaeque susceptum [*item opp.* -um vitae: AVG. c. Julian. op. imperf. 2, 217, 2]. *al.*; *cf. e. g.* LACT. Phoen. 64 mors ubi -a tenet. AMBR. Abr. 2, 10, 77 supra quos -um mors non habeat. *aliter p. 796, 26 sqq.*) HIL. in psalm. 137, 12 peccati (AMBR. in psalm. 45, 16, 1. HIER. hom. Orig. in Is. 5, 3 p. 266, 18 unusquisque sub -o est sive p. sive iustitiae [*item opp.* -um iustitiae *l. 5 et RVFIN.* Orig. in num. 12, 2 p. 100, 26]. *al.*; *cf. p. 796, 26.*) AMBR. in psalm. 45, 16, 3 (*cf. psalm. 45, 7*) inclinata sunt ... -a spiritualium nequitiarum, quae sunt in caelestibus, quia cultus simulacrum ... coepit immunis (*sim. ibid.* inclinavit omnia -a perfidiae ... dominus). PELAG. in Col. 1, 13 p. 454, 2 ('translulit nos in -um filii caritatis suae') de -o erroris et mortis (AVG. in psalm. 33, serm. 1, 8 erat ... in illis -um ignorantiae ..., id est, -um e. eis dominabatur. *al.*) RVFIN. Orig. in Rom. 5, 7 1.95 -um iustitiae in nobis fiat -um aeternum (*al.*, *v. l. 5. 9 sqq.*) AVG. epist. 157, 13 utique 'in vita regnabunt' (*Rom. 5, 17*), quia aeternae vitae -um erit (*al.*, *v. l. 5 sqq.*). *al.*

CAPVT ALTERVM: metonymice (exempla certiora); significantur potius: **I res publica, terra, possessio sim., quam regunt:**
A animaltes: **1 homines:** **a strictius regit rex; iuncturae selectae:** **a verbales, quae respiciunt:** **① actionis sim. locum (exempla selecta inde a CIC.):** **Ⓐ qui relinquitur:** ENN. scaen. 339 -um reliqui saeptus mendici stola (Ov. met. 14, 86. *al.*; *cf. p. 783, 14 sqq.*) PACVV. trag. 55 mortem ostentant, -o expellunt (CAES. civ. 3, 110, 5. *cf. p. 783, 5 sqq.*) CIC. Verr. II 4, 66 ex eius *Antiochi* -o piratas ad Siciliam esse venturos. Manil. 7 emergere *Mithridatem* ex patrio -o. Rab. Post. 39 nudus atque egens ad extremum fugit e -o (VERG. Aen. 6, 14 Daedalus ... fugiens Minioa -a [*item c. acc.* SEN. Ag. 120]). fam. 15, 4, 6 ut e -o ille discederet. BELL. Afr. 25, 1 egressus e -o *Iuba* (48, 1. AMBR. in psalm. 118 serm. 18, 6, 4 -o egressus). Alex. 33, 2 Arsinoen ... deducere ex -o statuit (LVCAN. 3, 284 Memnonis deducens agmina -is Cyrus). 35, 2 ut eo ... -o decederet (SVLP. SEV. chron. 1, 15, 4. *cf. p. 783, 22.*) VERG. Aen. 3, 121 fama volat pulsus -is cessisse paternis Idomenea (VAL. FL. 7, 425. *cf. p. 783, 18 sqq.*) 3, 272 effugimus scopoulos Ithaceae, Laertia -a (*inde GLOSS.^L* III Abol. RE 75 -a: tempora vel regimonia). 7, 217 hanc ... urbem adferimur pulsi -is, quae maxima quandam ... sol aspiciebat (*cf. l. 35; aliter p. 783, 7 sqq.*) CIRIS 464 *classis deserit* ... Cypselidae ... florentia -a, Corinthum (VAL. MAX. 7, 4 ext. 1 SEN. Med. 477. *cf. p. 783, 21.*) LIV. 36, 14, 9 -o excessit (CARM. de Macc. 210. *cf. p. 783, 23.*) *al.* **Ⓑ ubi aliquis (aliquid) est vel fit (per quem itur l. 48 sqq.):** CIC. Verr. II 4, 60 abalienati ... reges amicissimi nationesque, quae in eorum -o ac dictione sunt (*nisi ad p. 784, 42 sqq., ut fort.* LIV. 42, 41, 13 cum Dolopes mei -i meae dictionis essent). Manil. 24 eorum, qui aut reges sunt aut vivunt in -o (Deiot. 34 LIV. 23, 10, 13). 64 in Asia, Cilicia, Syria -isque interiorum nationum ... versari nostrum imperatorem. leg. agr. 2, 99 ut volitaretis ... per gentis, per -a omnia cum imperio summo (*item* per -um: BELL. Afr. 43 itinere per -um Iubae facto. SALL. hist. frg. 4, 59 LIV. 39, 28, 8 SEN. Thy. 237. *al.*; *cf. e. g.* transire -um: MANIL. 1, 378 *non transita -a.* VAL. FL. 8, 215). rep. 1, 43 in -is nimis expertes sunt ceteri communis iuris (*cf. l. 49* cum patres rerum potirentur, numquam constitisse civitatis statum; multo iam id in -is minus. nat. deor. 3, 86 ne in -is quidem reges omnia minima curant). CAES. civ. 2, 38, 1 audit Iubam ... restitisse in -o. SALL. Iug. 14, 11 ut ubivis tutius quam in meo -o essem. 14, 20 in -o manere (*sine praepos.* VAL. FL. 5, 240). VERG. Aen. 1, 572 vultis et his mecum pariter considerare -is? LIV. 23, 38, 11 ut Philippum in -o contineret (*cf. 30, 11, 2 Syphax ... vetere se continebat -o.*) *al.* **Ⓒ quo itur sim. (quod praeteritur p. 791, 5 sqq.; animo hostili e. g. p. 791, 7 sqq.):** CIC. Verr. II 4, 61 hi *filiii Antiochi* ... in Syriam in -um patrium profecti sunt (LIV. 1, 60, 2, 45, 44, 21). 4, 68 quemadmodum huius tui facti famam in -a aliorum atque in ultimas terras peruenturam putasti? (BELL. Afr. 91, 1. *al.*) Manil. 22 quas *res* ... ipse *Mithridates* ... ex tota Asia direptas in suum -um congeserat (*cf. VAL. MAX. 2, 10 ext. 1 effigies aeneas ... in -um suum translulit.*) 23 cuius *Tigranis* in -um ... Lucullus cum exercitu venit (Rab. Post. 24 VERG. Aen. 6, 84. *al.*) 25 cum se in -um suum receperisset (*item refl.*: CAES. civ. 2, 44, 3 LIV. 29, 12, 7. *al.*) Sest. 59 hostem in -um recepit *Tigranes.* VERG. Aen. 4, 214). leg. agr. 2, 44 an qui etesii ... -um tenere non potuerunt, nunc ... se Alexandriam peruenturos arbitrati sunt? Pis. 50 bellum sua sponte gerere, in -um iniussu populi Romani ac senatus accedere (GREG. Tvr. Franc. 7, 36 p. 358, 13. *sine praepos.* : SIL. 14, 3). Rab. Post. 22 quod -um *Ptolomaei* intrarit (Ov. epist. 12, 24 CVRT. 8, 13, 2). POLLIO Cic. fam. 10, 32, 1 Balbus quaestor ... traiecit sese in -um Bogudis. CAES. civ. 2, 44, 2 Iuba ... paucos electos in -um remisit (VERG. Aen. 2, 543 SVLP. SEV. chron. 2, 23, 3. *al.*) BELL. Afr. 87, 8 in -um ire intendit

(92, 2 SIL. 16, 247). VERG. Aen. 1, 244 Antenor potuit ... Illyricos penetrare sinus atque intima tutus -a Liburnorum (SEN. Herc. f. 236 AMM. 23, 5, 16 HIER. epist. 53, 1, 4). 3, 115 Cnosia -a petamus (Ov. epist. 16, 324 SEN. Herc. O. 1801. al.). HOR. carm. 4, 14, 26 Aufidus, qui -a Dauni praefluit Apuli (*item praeteritur -um*: Ov. epist. 6, 5 ne pacta tibi praeter mea -a redires). Ov. met. 1, 61 Eurus ad Auroram Nabataeaque -a recessit. fast. 3, 551 invadunt Numidae ... -um (LIV. 32, 8, 10 CVRT. 9, 2, 7. al.; *aliter l. 55. p. 782, 44sq.*). al.

(II) -i statum: (A) exempla varia (*selecta inde a VERG.*): ENN. ann. 107 (*log. Romulus*) quod (ea trad., corr. Vahlen) mihi ... -o vobisque, Quiritis, se ... bene vortat. scaen. 295 -um ... nostrum ut sospitent superstitentque (sc. dei?). CIC. Verr. II 5, 168 iam omnes provincias, iam omnia -a ... civibus Romanis ista defensione praecluseris. Mil. 87 capere eius amentiam civitas, Italia, provinciae, -a non poterant (SEN. epist. 20, 13). leg. 2, 33 exemplorum et nostra est plena res publica et omnia -a omnesque populi cunctaeque gentes. CAEL. Cic. fam. 8, 4, 5 quo modo -um illud se habeat. SALL. Iug. 16, 2 uti decem legati -um, quod Micipsa obtinuerat, inter Iugurtham et Adherbalem dividerent (20, 1 POMP. TROG. prol. 34 VAL. MAX. 5, 2 ext. 4. al.; cf. -um partire: NEP. Dion 2, 4 TAC. ann. 12, 30, 2; -um dispartire: NEP. Eum. 2, 1). NEP. Milt. 3, 5 confirmari -um Persarum. VERG. Aen. 1, 206 illic fas -a resurgere Troiae. PROP. 4, 10, 27 heu Vei veteres! et vos tum -a fuistis (MANIL. 5, 514 quod erat -um, pelagus fuit). Ov. met. 13, 416 proavita ... -a tuentem *Hectora* (LIV. 36, 42, 6. 42, 41, 10). LIV. 31, 7, 9 minima accessio semper Epirus -o Macedoniae fuit. 33, 8, 5 fama stetisse, non viribus Macedoniae -um. SIL. 8, 357 servant qui *Rutuli* Daunia -a. al. (B) -o nocetur, -um damnum patitur, deletur: RHET. Her. 4, 27, 37 civitates, -a, domos omnium depeculatus es. CIC. leg. agr. 2, 35 hoc ... infinitum est, quo et -a omnia et vestrum imperium ... permissu legis continentur. 2, 39 omnis gentis, nationes, provincias, -a decemvirum dicioni ... condonata esse. Phil. 2, 67 non modo unius patrimonium ..., sed urbis et -a celeriter tanta nequitia devorare potuisset. BELL. Alex. 34, 1 ne Armeniam minorem -um suum neve Cappadociam -um Ariobarzanis possideri vastarique patetetur (LIV. 22, 56, 6 SIL. 13, 748 TAC. ann. 14, 31, 1. al.). SALL. Iug. 14, 25 (*log. Adherbal*) patres conscripti ..., nolite pati -um Numidiae ... tabescere. or. Cottae 14 quom omnes provinciae -a, maria terreaque aspera aut fessa bellis sint. VERG. Aen. 2, 4 Troianas ut opes et lamentabile -um eruerint Danai (12, 567 MANIL. 1, 508. cf. PROP. 2, 28, 54 Priami diruta -a). 12, 186 Aeneadae ... ferro ... haec -a ne laceissent. al. HOR. carm. 1, 15, 8 tuas rumpere nuptias et -um Priami vetus. LIV. 33, 12, 10 si -um Macedoniae gensque tollatur, ... gentes feras ... in Macedoniae se ... effusuras (44, 24, 4 si Macedoniae -um sublatum foret). 41, 24, 7 cur ... bellum adversus -um Macedonum geramus, non video. perioch. 93, 2 -um ... eius *Nicomedis* in provinciae formam redactum est (TAC. ann. 2, 42, 4 in provinciam. SVET. Tib. 37, 4 in formam provinciae. Nero 18 Ponti ... -um. EVTR. 7, 11, 2. cf. TAC. hist. 3, 47, 1 postquam -um *Ponti* in formam provinciae verterat). al.

(III) -i possessionem: (A) -um tenetur: CIC. Manil. 5 -um Ariobarzanis ... totum esse in hostium potestate (LIV. 28, 18, 8). leg. agr. 2, 42 qui -um illud teneat (SALL. Iug. 24, 7 VERG. Aen. 7, 735 Ov. met. 11, 284. al.; cf. p. 781, 64sqq.). Mur. 34 -o *Mithridatis* possessio (BELL. Alex. 34, 1 l. 33. SIL. 14, 38, 16, 152. cf. p. 781, 56sqq.). BELL. Alex. 78, 2 quod (-um) *Bosphori* sub imperio *Pharnacis* fuerat. SALL. Iug. 16, 2 -um, quod Micipsa obtinuerat (v. l. 18). 20, 6 quippe qui totum eius -um animo iam invaserat (*aliter l. 7*). 31, 20 quom -a provinciae, leges iura iudicia ..., postremo divina et humana omnia penes paucos erant. epist. Mithr. 19 quo *Arsaci* Seleucea ... -umque Persidis inclusutis divitiis est. VERG. Aen. 3, 106 *Crete* centum urbes habitant magnas, uberrima -a. al. (B) -um datur, impetratur (*exempla selecta*): CIC. leg. agr. 1, 1 regis Alexandri testamento -um illud populi Romani esse factum (*sim. 2, 41*). 2, 34 -orum vendendorum summa potestas datur (2, 40. al. MANIL. 3, 9). 2, 62 omnes urbes, agri, -a denique ... venierint (Phil. 12, 12). dom. 124 cui *Gabinio* -a omnia Syrorum, Arabum Persarumque donaras (LVCAN. 7, 710). Sest. 62 -o ... publicato (CAES. civ. 2, 25, 4). fam. 1, 7, 5 si exploratum tibi sit posse te illius -i potiri (NEP. Ages. 4, 2 LIV. 44, 19, 9. cf. p. 782, 30sqq.). BELL. Alex. 3, 2 populum Romanum paulatim in consuetudinem eius -i occupandi venire (34, 2 SALL. or. Macri 6. al.). Ov. epist. 6, 5 pacta tibi ... mea -a. met. 7, 461 Anaphen sibi iungit *Minos* et Astypaleia -a, promissis Anaphen, -a Astypaleia bello. LIV. 24, 49, 1 maius -um opulentiusque quam, quod accepisset, facturum *Masinissam* (TAC. ann. 15, 27, 2). al.

(IV) -i situm: VARRO ling. 5, 32 qua -um fuit Latini, universus ager dictus Latius (LIV. 25, 3, 6. 27, 8, 16. 33, 40, 4. cf. 24, 44, 4 quibus finibus -um Hieronis fuisse). BELL. Alex. 2, 1 in omnes partes, per quas fines Aegypti -umque pertinet, legatos ... miserant. 35, 2 facilius Arme-

niam defendere posset *Pharnaces* subiectam suo -o quam Cappadociam longius remotam. SALL. Iug. 92, 5 quod *flumen* Iugurtha Bocchique -um diiungebat (hist. frg. 3, 72 qui *Halys* quondam Lydiae -a disiunxit a Persicis. cf. epist. Mithr. 10 quem *Mithridatem* diiunctum undique -is et tetrarchiis ab imperio eorum *Romanorum*). PANEG. in Mess. 143 qua -a vago Tamyris finivit Araxe (Ov. fast. 2, 659 LIV. 39, 26, 14 IVST. 1, 1, 3). LIV. 42, 50, 7 esse Macedoniae -um ... regione propinquum. SEN. benef. 5, 6, 1 -um *Alexandri* a Thraciae angulo porrectum usque ad litus incogniti maris. dial. 12, 7, 6 Euandrum in ripa Tiberis -a Arcadum conflocantem. LVCAN. 4, 671 qua sunt longissima, -a *Iubae* cardine ab occiduo vicinus Gadibus Atlans terminat, a medio confinis Syrtibus Hammon. PLIN. nat. 6, 114 Media ... utraque -a paecludit (cf. 6, 116 his gentibus et Euphrate inferiora -a cluduntur. 6, 136 ab oppido Arabiae claudente -a ea). al.

(B) nominales: (1) ad -um accedit: (A) adi. vel pron. poss. indicans: eum, qui regit (qui notissimus rex -o paecluit l. 17sq.): ENN. scaen. 295 nostrum (*item pron. poss.*: CIC. Manil. 22 suo. et passim). VERG. Aen. 3, 272 Laertia (*sim. 6, 14* Minoia. 7, 313 Latinis. Ov. epist. 4, 107 Pittheia. met. 7, 472 Aiacideia. al.). -i statum, qualitatem: CIC. Verr. II 4, 67 opulentissimo et maximo -o (leg. agr. 2, 43 NEP. Ages. 4, 2. al. LIV. 7, 2, 13. al. SEN. Phoen. 54. al.; item magnum: PROP. 4, 1, 10 LIV. 42, 50, 5. al., cf. p. 783, 67). BELL. Alex. 51, 2 fertilissimi. SALL. epist. Mithr. 15 intactum (TAC. ann. 15, 27, 2 AMM. 18, 2, 14). VERG. Aen. 3, 106 uberrima (*inde HEGES.* 2, 9, 1 p. 153, 15). 4, 199 latis (Ov. epist. 2, 111 latissima. SEN. Tro. 878 LVCAN. 6, 57. al.). al. CIRIS 464 florentia (cf. p. 785, 57sq.). HOR. carm. 1, 15, 8 -um Priami vetus (PROP. 1, 8, 35 LIV. 30, 11, 2 SIL. 15, 291. al.). PROP. 1, 8, 32 dulcia. Ov. met. 11, 284 inhospita (cf. p. 785, 47). al. LIV. 31, 3, 6 minore (SEN. nat. 1 praef. 11 minima. LVCAN. 10, 457 parva. al.). 36, 17, 14 ditissima (MANIL. 4, 754. al.). 38, 8, 9 opimo (CVRT. 4, 11, 13 FVLG. myth. 1, 21 p. 32, 13. al.). 45, 9, 2 incluti (PLIN. nat. 33, 52 IVST. 24, 4, 11). al. -i originem (cf. p. 785, 72sqq.): CIC. Verr. II 4, 61 patrum (Manil. 7 SALL. Iug. 24, 6 epist. Mithr. 14 TAC. ann. 12, 17, 2. al.). BELL. Alex. 24, 2 -o paterno (VERG. Aen. 3, 121 SEN. Med. 620 Oed. 22. al.). Ov. epist. 12, 53 dotalie. met. 13, 416 proavita. -i situm vel populum, qui in -o dominatur (huc traximus et auctorum Christ. -um terrenum sim, cui -um caeleste opponitur e. g. l. 43; saepe respic. -um Iudeorum in vetere test. promissum, e. g. l. 42sq. 44. 47sq.): CIC. Rab. Post. 23 Aegyptio (*sim. SALL. hist. frg. 3, 72* Persicis. VERG. Aen. 1, 338 Punica. 3, 115 Cnosia. 3, 185 Itala. al.). VERG. Aen. 1, 244 intima (IVST. 11, 6, 9). HOR. epist. 2, 1, 253 barbara -a. PROP. 4, 6, 78 Meroen fuscaque -a. IREN. 4, 20, 11 lapis ... percutiens temporalia -a (*[subest Dan. 2, 34 sqq., ut 5, 26, 2]*). AVG. cons. euang. 1, 12, 19. c. Faust. 11, 8 p. 326, 15 [respic. -um Iudeorum, ut divers. quaest. 61, 3. al.]. al. PS. CYPR. adv. Iud. 7, 6 plebs ... viduata -o caelesti atque terrestri (*respic. -um Iudeorum, ut HIL. in psalm. 59, 3. al.*). RVFIN. Orig. in gen. 5, 5 p. 97, 9H. al.). HIER. in Dan. 7, 17 quattuor -a ... fuere terrena (AVG. catech. rud. 20, 12 in illo t. -o populi Israel [*item respic. -um Iudeorum*: civ. 16, 43 p. 196, 15 QVODV. virtut. carit. 12, 1. al.]. epist. 35, 3. al.). al. (B) subst. vel pron. pers. indicans: eum, qui regit (qui conditor gentis vel notissimus fuit rex l. 54, cf. p. 793, 41sq.): CIC. Verr. II 4, 60 eorum (*item pron.* : 4, 68 aliorum. al.). Manil. 5 Ariobarzanis (*item gen. nominis* e. g. 23 Tigrani. POLLIO Cic. fam. 10, 32, 1 Bogudis. CAES. civ. 2, 25, 4 Iubae). BELL. Alex. 34, 2 sociorum atque amicorum (36, 2 IVST. 38, 8, 8). VET. LAT. Marc. 11, 10 (cod. 5. al. = VVLG.) benedictum quod venit -um patris nostri David (*respic. -um Messiae*). -i situm vel populum, qui in -o dominatur (per gen. passim, c. praepos. l. 62sq.): CIC. Verr. II 4, 65 Syriae (*sim. leg. agr. 2, 40* Bithyniae. BELL. Alex. 2, 1 Aegypti. SALL. Iug. 14, 1 Numidiae. al. VERG. Aen. 1, 206 Troiae. al.). dom. 124 Syrorum, Arabum Persarumque (*sim. NEP. Ages. 4, 2* Persarum. VERG. Aen. 7, 735 Teleboum. al.). Ov. epist. 12, 24 patriae -a. TERT. adv. Marc. 1, 4, 1 -a terrarum, tanta numero (AMBR. in psalm. 118 serm. 21, 6, 2 HIER. in Zach. 12, 1 1. 50. al.). VET. LAT. Ios. 13, 12 (cod. 100) omnia -a Og in Basant ([VVLG. -um]. item c. praepos. : 13, 31 [*ibid.*] civitates -i Og de Basan [VVLG. -i Og in B.J.]. Luc. 4, 5 (cod. 4. al. = VVLG.) diabolus ostendit illi *Christo* omnia -a orbis terrae (HIER. in Is. 7, 23, 15 1. 22 G. ISID. orig. 6, 2, 25. al.). IREN. 5, 24, 1 huius saeculi -a (AVG. in psalm. 26, enarr. 1, 10 IGNAT. Rom. Colbert. 6, 1. al.; cf. p. 789, 21). al.

(II) -um pendet: (A) e subst. (sc. gen. -i, -orum passim, c. praepos. l. 69sq.; gen. subi. p. 793, 15; exempla selecta): CIC. Manil. 23 urbem ex Tigrani -o ceperat exercitus noster (*item c. praepos.* : STAT. Theb. 2, 369 tutos ... in -a ... explorare aditus). leg. agr. 2, 15 ut decem reges aerarii, vectigalium, provinciarum omnium, totius rei publicae, -orum, liberorum populorum orbis denique terrarum domini constituerentur. Deiot. 36 quod ... modicis -i terminis uteretur *Antiochus* (LIV. 41, 23, 2 SEN. suas. 1, 2. al.). Phil. 3, 10 commoda, beneficia, iura -i (Ov. fast. 3, 622). rep. 2, 12 consilium Romuli ad munierendas opes -i ac populi sui (SALL. Iug. 62, 1

LIV. 31, 9, 4. *al.*). CAES. Gall. 5, 26, 2 ad fines -i (BELL. Afr. 55, 2 LIV. 24, 6, 7. *al.* SEN. benef. 4, 38, 2. *al.*). civ. 3, 104, 1 qui propter aetatem eius regis in procuratione erant -i (3, 108, 1 SALL. Iug. 14, 1. *cf.* CAES. civ. 3, 112, 12 Pothinus ... [procurator -i *[del. Kraner]*]). BELL. Afr. 25, 2 oppidum opulentissimum eius -i (OV. epist. 16, 34 LIV. 33, 3, 1). 77, 1 in extrema eius -i regione (VVLG. deut. 3, 4). SALL. Iug. 14, 1 munimenta -i (CVRT. 4, 5, 4, 4, 14, 10). 56, 1 arcem -i, nomine Zamam, ... oppugnare (LIV. 37, 18, 3, 37, 53, 17. *al.*). NEP. Dion 2, 4 partem -i ... habere (VERG. Aen. 3, 333 LIV. 32, 21, 19. *al.*). VERG. Aen. 11, 313 toto certatum est corpore -i. LIV. 26, 28, 2 intima ... -i (AMM. 17, 12, 16. *cf.* l. 57 et interiora: LIV. 42, 39, 1 CVRT. 4, 9, 1. 13). 30, 11, 3 -i ... vires (33, 4, 4, 33, 19, 9 VAL. MAX. 5, 4 ext. 5. *al.*). 30, 12, 5 caput -i (37, 18, 3 CVRT. 4, 5, 8 PLIN. nat. 6, 115. *al.*). 30, 30, 14 urbibus -i (HEGES. 3, 22, 1 HIER. in Is. 11, 37, 36 1.24 G. *al.*). 33, 40, 6 sedem -i (CVRT. 10, 2, 12 PLIN. nat. 5, 129 TAC. ann. 15, 6, 2. *al.*). 35, 16, 10 in ... possessione -i vestri. VELL. 2, 109, 5 locus Norici -i (PLIN. nat. 37, 21 HIER. in Abd. 20 l. 714. *al.*). CVRT. 5, 1, 5 ultima -i (LVCAN. 8, 226 GELL. 17, 16, 5). VAL. FL. 1, 761 vulgus. 4, 99 litora. VET. LAT. II par. 32, 15 (cod. 109) non poterit ullus deus omnis nationis et -i salvum facere populum suum de manu mea ([VVLG. nullus ... deus cunctarum gentium atque -orum]. VVLG. Is. 37, 16 deus Israel ..., tu es d. solus omnium -orum terrae). *al.* **B** ex adi. (c. praepos. l. 24. 27): CIC. Verr. II 4, 65 dignam rem esse -o Syriae. CAES. Gall. 5, 38, 1 qui Atuatuci erant eius -o finitimi. VERG. Aen. 5, 656 matres ... ambiguae spectare rates miserum inter amorem praesentis terrae fastisque vocantia -a. 7, 231 non erimus -o indecoros. OV. met. 9, 669 proxima Cnosiaco ... Phaestia -o ... tellus. LIV. 34, 62, 10 cum rex Aphirem profugum ex -o suo ... persequeretur (*cf. gen.*: TAC. ann. 15, 1, 4 Tiridates ... -i profugus). 42, 50, 8 extorris ... -o (44, 19, 12, 45, 4, 3. STAT. Theb. 11, 167 patria -o que. *al.*; *gen.* -i: STAT. Theb. 12, 262 extorres -i [-is var. l.]). *al.*

b laxius respiciuntur: **a imperium Romanum eiusque partes (opprobrio datur l. 34. 39):** CIC. Verr. II 4, 62 Antiochi filius isto praetore venit Syracusas; hic Verres hereditatem sibi venisse arbitratus est, quod in eius -um ac manus venerat (*item respic. provinciae*: AVSON. 24, 108 [297, 2S.] nec tu, Martie Narbo, silebere, nomine cuius fusa per immensum quondam provincia -um obtinuit multos dominandi iure colonos). CLAVD. 8, 355 [*Honorius patri*] nec me fratrique tibique dissimilem populi commissaque -a videbunt. 18, 212, 24, 80 carm. min. 25, 86). LVCAN. 9, 210 forsitan in socii, *i. Caesaris*, potuisses vivere -o. VAL. FL. 2, 246 durent Latiis modo saecula fastis Iliacique lares tantique palatia -i. SIL. 10, 279 cum talia restent pectora Romuleo -o (CLAVD. 26, 332). *al.* MART. 10, 103, 10 mutavere meas Itala -a comas (*cf. p. 792, 39*). IREN. 3, 21, 2 prius ... quam Romani possiderent -um suum, adhuc Macedonibus Asiam possidentibus *eques*. (*gr. τὴν ἀρχὴν αὐτῶν*). LVCIF. non parc. 1, 1. 30 imperatori Romani -i (reg. apost. 9, 1. 32 AMBROSIAST. in Rom. 1, 15 HIER. in Is. 5, 17, 5 CLAVD. 15, 457. *al.*) reg. apost. 71.48 (*verba Constantii*) si non recte credens fuisse, numquam -um Romanorum in mea vidi sem potestate (AMBROSIAST. in II Thess. 2, 7 HIER. in Dan. 7, 7. *al.*; *cf.* RVFIN. Adamant. 1, 24 -um ferreum [*cf. Dan. 2, 40*], quod -um sine dubio Romanorum est, in quo -o reguntur gentes, quas sibi Christus in hereditatem dari poposicit). PRVD. c. Symm. 1, 590 Romam ... volentem ... iam super astra poli terrenum extendere -um. CLAVD. 22, 166 Augusti socerum -i que parentem *Stilichonem*. MARCELL. chron. II p. 91, 474, 1 Zenonem Leo iunior imperator ... principem -i constituit. *al.* **duae partes imperii:** RVFIN. hist. 10, 20 nihil sibi ... tutum in Constantii -o praesumens Athanasius ad Constantius partes profugus abscedit. *ibid.* ipse *Constans* ... -i eius Constantii intima penetrans. 11, 34 traditis Occidentalibus -i gubernaculis (IORD. Rom. 327 Iohannes ... Honorio defuncto -um O. invasit. *cf.* Get. 283 Orientalem). CLAVD. 15, 218 qui Iovis arcanos monitus ... ferrent fratribus et geminis sancient foedera -is (MAXIM. eleg. 5, 3 g. compone foedera -i). NOVELL. Theod. 2 pr. si quid iuris ab altero nostrum ... conderetur, id ... in alterius quoque principis -o vires proprias obtinere. MARCELL. chron. II p. 86, 454, 2 Hesperium. **B praedia sim. privatorum:** CIC. de orat. 1, 41 id, nisi hic in tuo -o essemus, non tulissem (*respic. Tusculanum Crassi* ut 1, 71). Att. 14, 16, 1 in haec Puteolana et Cumana -a frenavigare†. DOM. MARS. carm. frg. 1, 8 (*antea*: omnia cum Batio communia frater habebat ..., sed postquam *eques*) nova -a duos accipiunt (*dominos*). VERG. ecl. 1, 69. georg. 3, 476 si quis ... videat deserta ... -a pastorum. LVCAN. 9, 458 -a videt pauper Nasamon errantia vento discussasque domos. MART. 12, 31, 8 has Marcella domos parvaque -a dedit. 12, 57, 19. PS. QVINT. decl. 13, 2 hoc mihi parvulum terrae ... aequitas animi -a fecerat. AVSON. 6 (320 S.), 1 salve, herediolum, maiorum -a meorum. **γ quaevis possessio, dominium:** TIB. 1, 9, 80 tum flebis, cum me vinctum puer alter habebit et geret in -o -a (*sceptra Heinsius*) superba tuo. PROP. 4, 7, 6 cum quererer lecti frigida -a mei, sc. *Cynthia*

morta. Ov. am. 3, 8, 50 quid tibi cum pelago, *hominum natura?* terra contenta fuisses! cur non et caelum tertia -a facis? (*cf. l. 11*). MART. 12, 48, 16 convivas alios, cernerum, quaere, magister, quos capiant mensae -a superba tuae. IVV. 6, 224 imperat *uxor* ... viro; set mox haec -a relinquit permutatque domos. HIER. c. Ioh. 11. 1. 35 (*significatur episcopatus*) delirabat, qui in -o tuo contra tuam sententiam loquebatur. SALV. gub. 7, 62 taceatur superbia et tumor: tam peculiare hoc divitum -um est, ut aliquid forsitan de iure suo se putent perdere, si hinc sibi aliis quicquam voluerit vindicare. *al.*

2 dei sim. : **a apud paganos respiciuntur partes mundi inter deos divisae (divisione tripertita v. e. g. l. 15sqq. 32sq. 60):** **a caelum (fere -um Iovis, aliter e. g. l. 14. 20):** CIC. Arat. frg. 19 Iovis in -o ... resedit Dice (AETNA 255 GERM. 265. *al.*) rep. 1, 26 quid ... praecularum putet in rebus humanis, qui haec deorum -a perspexerit? nat. deor. 2, 66 aqua restabat et terra, ut essent ex fabulis tria -a divisa (SEN. Herc. f. 1114 Herc. O. 1127. 1164 Phaedr. 1212. *cf.* Ov. met. 15, 859 Iuppiter arces temperat aetherias et mundi -a triforis, terra sub Augusto est). HOR. carm. 2, 19, 21 cum parentis -a per arduum cohors gigantum scanderet. Ov. epist. 8, 118 qui *Iuppiter* freta, qui terras et sua -a quatit. fast. 1, 236 **Saturnus caelitus** -is a Iove pulsus erat (*cf. SEN. Tro.* 345 omne caelum -um). GERM. frg. 4, 143 -a Tonantis ingrediens *Mercurius* (CARM. Année Épigr. 1974 n. 221. MART. CAP. 9, 919 [vers.]. *cf. p. 795, 48sq.*). SEN. Ag. 582 pater altisona quatiens -a. Herc. O. 1940 (*log. Hercules*) me tenentem -a siderei poli (VAL. FL. 4, 236. *cf. l. 56. p. 795, 31*). Thy. 818 stupet ... perversa sui limina -i *Aurora*. *al.* **β mare (fere -um Neptuni, aliter e. g. l. 28. 30sq. 34):** CIC. nat. deor. 2, 66 datum est ... Neptuno alterum ... maritimum omne -um. VERG. georg. 4, 363 *Aristaeus* domum mirans geneticis et umida -a. Aen. 5, 792 (*Venus Neptuno*) in -is ... tuis. Ov. met. 13, 881 (*log. Acis*) fer opem Galatea, precor, mihi! ferte parentes ... et vestris periturum admittite -is. fast. 6, 500 placido lapsu per sua -a ferunt *nymphae Melicertam*. SEN. Phaedr. 305 per ... fraternalis, nova -a, fluctus ... domuit profundum *Iuppiter Europam vehens*. 904 qui secundum fluctibus -um moves (LVCAN. 5, 622 STAT. silv. 3, 2, 14. *cf. p. 788, 68*). LVCAN. 9, 321 in sua -a furens *Auster*. PETRON. 139, 2 vers. 6 -um Neptuni pavit Vlices (*cf. SIL. 14, 363 Neptunia -a*). VAL. FL. 1, 195 spumantia ... -a. 1, 616 *non sola Tridentis -a movent venti*. 2, 607 (*log. Helle*) pater ipse profundi has etiam sedes, haec numine tradidit aequo -a. SIL. 3, 58 Cymothoë ea -a vagae ... Luna movet. *al.* **γ sedes inferorum (fere -um Plutonis, aliter e. g. l. 49sq. cf. p. 796, 4sq.; exempla selecta inde ab Ov.):** VERG. Aen. 6, 154 (*verba Sibyllae*) lucos Stygis et -a invia vivis aspicias. 6, 269 ibant ... per umbram perque domos Ditis vacuas et inania -a (CVLEX 273 maesta obtenta D. ferrugine -a. AETNA 78 D. pallentia -a. Ov. met. 4, 511 *Tisiphone* ad inania magni -a redit D. *al.*; *cf.* AETNA 205 ne Ditem -i pudeat). 6, 417 Cerberus haec ingens latratu -a trifaci personat. 6, 566 Cnoisius haec Rhadamanthus habet durissima -a (LYGD. 5, 22 parcite, ... d. ... sortiti tertia -a dei). 8, 244 si ... terra dehiscens ... et -a recludat pallida dis invisa (LVCAN. 1, 456 Ditis ... p. -a. *cf. p. 796, 8. 65 nec non pallens l. 42 et SIL. 3, 483. 13, 408*). HOR. epod. 17, 2 oro -a per Proserpinæ (carm. 2, 13, 21 SEN. Herc. f. 549. *cf.* CE 422, 2 [a. 126/7] Persephones ... -a). carm. 3, 4, 46 qui terram inertem, qui mare temperat ventosum et urbis -aque tristitia (SEN. Med. 11). Ov. am. 3, 10, 46 cum sit tibi, *Ceres*, nata reperta -aque quam Iuno sorte minora regat. met. 4, 477 in a mabile -um (14, 590). 15, 531 luce caretia -a (*cf. SIL. 3, 601 viduata ... lumine -a*). SEN. Herc. f. 64 caelo timendum est, -a ne summa occupet, qui vicit ima (95 imo Ditis e -o). 659 -o capaci. 809 custos opaci pervigil -i canis (STAT. Theb. 1, 294). Herc. O. 938 tu, nigrantis -a qui torques poli (*aliter l. 24*). 1705 maesta nigri -a ... Iovis. Phaedr. 625 -i tenacis dominus. nat. 6, 32, 4 inferorum (*cf. p. 789, 32*). LVCAN. 6, 804 manes ... -i ... in parte serena Pompeis servare locum. 7, 169 Stygii ... numina -i (SIL. 13, 553). SIL. 8, 116 tertia -a (13, 437. *adde l. 46; cf. p. 788, 74*). STAT. Theb. 4, 473 Tartareae sedes et formidabile -um mortis (*cf. p. 796, 26sqq.*). 11, 64 Elysiis ... -is. CARM. Inscr. Brit. I 684 (*saeic. I ex.?*) manes, qui -a Acherasia Ditis incolitis. IVV. 2, 149 subterranea -a. *al.* **δ loca quae-libet:** VERG. georg. 1, 124 torpore gravi *non est* passus sua -a vetero Iuppiter. PROP. 3, 13, 52 intonsi Pythia -a dei. LVCAN. 2, 424. 3, 86 Scythicae qua -a Diana (*respic. Aricia ut*: MART. 9, 64, 3 Triviae nemorosa ... -a). 4, 590. SIL. 3, 184 in Saturnia -a (*i. Italianum*, ut 13, 63. 17, 380. *cf. p. 788, 49. 796, 44*). 3, 666 lucos nemorosaque -a cornigeri Iovis, *i. Ammonis*, ... subimus. *al.* **ε varia:** MANIL. 2, 914 *Phoeben* fraterna videntem -a per adversas caeli fulgentia partes (*respic. regio τῆς δωδεκάπολου*). SEN. nat. 7, 30, 4 in sanctiore secessu maiestas tanta *numinis* delituit et -um suum, id est se, legit (*Bentley, regit codd.*) nec ulli aditum dat nisi animo. epist. 107, 8 natura ... hoc, quod vides, -um mutationibus temperat. LVCAN. 2, 7 parens rerum, cum primum informia -a ... recepit *eques*. *al.*

b apud Iudeos et Christianos (cf. p. 789, 73 sqq.) respicitur: **a -um dei**, quod vel terrestre vel caeleste variis modis intellegitur (*ad rem cf. Schnackenburg, Lex. für Theol. und Kirche*² II 25 sqq.; definitur OP. imperf. in Matth. 14 p. 711^{ext.}) -um dei dicitur retributio ..., quam accipiunt aut iusti ... aut peccatores ...; -um dei dicuntur et sancti, sicut scriptum est: 'et colligent zizania de -o eius' [Matth. 13, 41], hoc est de populo Christiano; -um dei dicitur et iustitia, sicut dicitur: 'auferetur a vobis -um dei' [Matth. 21, 43]): ① *accedit gen. vel adi. vel pron. poss. indicans -i: situm vel naturam*: TERT. anim. 55, 3 cum transactione ... mundi reserabuntur -a caelorum (VET. LAT. Matth. 3, 2 [cod. 3. al. = VVLG.] paenitentiam agite! adpropinquavit enim -um c. 8, 11 [cod. 13. al. = VVLG.] multi ... recumbent cum Abraham ... in -o c. 13, 31 [cod. 3. al. = VVLG.] simile est -um c. grano sinapis. 16, 19 [cod. 5. al. = VVLG.] claves -i c. [Tert. pudic. 21, 9 -i caelestis]. GREG. M. in euang. 38, 2 plerumque in sancto euangelio -um c. praesens ecclesia nominatur. al.). adv. Iud. 6, 3 -i aeterni (VET. LAT. II Petr. 1, 11 [cod. 55, sim. al. et VVLG.] int̄roitus in aēternum -um domini nostri. CYPR. Fort. praef. 5, 6 dominatum et -um a. temporariae servituti *praferamus*. PROSP. carm. de ingrat. 638 quosdam ... rursum genitos baptimate transfert in -um a. *gratia*. al.). VET. LAT. sap. 5, 17 *iusti* accipient -um decoris et diadema speciei de manu domini (gr. 5, 16 τὸ βασιλεῖον). 6, 21 incorruptio ... facit esse proximum deo, concupiscentia itaque sapientiae deducet ad -um perpetuum (AMBR. in Luc. 7, 91 HIER. in Ier. 4, 43, 5 Avg. in psalm. 43, 9. al.). II Tim. 4, 18 (cod. 89. al. = VVLG.) dominus ... *me* salvum faciet in -um suum caeleste (MIN. FEL. 18, 5 utrum unius imperio an arbitrio plurimorum c. -um gubernetur. CYPR. domin. orat. 13 [*opp. terrestre*]. al.; cf. p. 788, 51 sqq.). LACT. inst. 4, 7, 8 non quod ille *Christus* -um hoc terrenum fuerit adeptus, cuius capiendi nondum tempus advenit, sed quod caeleste ac sempiternum (RVFIN. hist. 3, 28, 2 [gr. τὸ βασιλεῖον]. Avg. haer. 8. al.). HIL. in psalm. 120, 16 dum nos in aeternum illud et beatum -um introducit (CE 1359, 2 [a. 475] Aurelius penetrans -a b. poli. 1425, 4 [saec. VI in. ?]. al.). HIER. epist. 53, 8, 4 caelestis ... Hierusalem spiritualia -a (Avg. catech. rud. 20, 9 [*antea*: ad terram promissionis] quod ... -um terrenum -i s. imaginem gessit. al.). PAVL. NOL. carm. 21, 173 sanctis iste natalis dies notatur, in quo ... in superna -a nascuntur deo (epist. 32, 21. CE 1387, 22 [a. 573]. al.). Avg. vera relig. 135 in ... abundantia incommutabilis -i summae atque ineffabilis sapientiae. CE 1389, 8 (a. 579) Silvia corpus terrenum liquit celica -a petens. al. *rectorem*: TERT. cult. fem. 2, 9, 7 multi ... se spadonatui obsignant propter -um dei (VET. LAT. sap. 10, 10. Matth. 6, 33 [cod. 3. al.] quaerite ... -um d. [-um VVLG.]. 12, 28 [cod. 11. al. = VVLG.] peruenit in vos -um d. Luc. 9, 2 [cod. 3. al. = VVLG.] praedicare -um d. AMBR. bon. mort. 12, 53 ibimus *mortui* ad eos, qui recumbunt in -o d. cum Abraham. al.). VET. LAT. Dan. 7, 14 (Tert. adv. Iud. 14, 4, sim. al. et VVLG.) potestas illius *filius hominis* aeterna, quae non auferetur, et -um eius, quod non corrupetur ([cod. 176 imperium]. cf. Matth. 13, 41 [cod. 3. al. = VVLG.] mittet filius hominis angelos suos, et colligent de -o eius omnia scandala). Matth. 6, 10 (cod. 3. al. sim. VVLG.) adveniat -um tuum. IV-VENC. 2, 795 agricolae simile est -um sublime Tonantis ([cf. Matth. 13, 24]. 4, 553. cf. p. 794, 21 sqq.). al. *incolas*: TERT. spect. 30, 1 quale -um exinde, i. post adventum domini, iustorum! ([exspectatur in terra futurum ut: IREN. 5, 34, 3 LACT. epit. 67, 3]. Avg. catech. rud. 7, 1. al.). DAMAS. carm. 20, 5 *Petrus et Paulus* aetherios petiere sinus -aque piorum (in tit. funebr. ut: 25, 5, 39, 8 CARM. Inscr. christ. urb. Rom. 19744, 1. al.). al. ② *sine determinationibus ponitur* (*opp. infernum e. g. l. 66 sqq.*): TERT. resurr. 32, 6 aut ... nihil in hominem destinatur, non liberalitas -i, non severitas iudicii, non quodcumque est resurrectio, aut egs. VET. LAT. Matth. 4, 23 (cod. 5. al. = VVLG.) circumbat Iesus totam Galilaeam ... praedicans euangelium -i (24, 14 [cod. 5. al. = VVLG.]. al.). 8, 12 (cod. 13, sim. al. et VVLG.) filii ... -i ibunt in tenebras exteriores (13, 38 [cod. 5. al. = VVLG.] bonum ... semen, hi sunt f. -i. CYPR. domin. orat. 13 ante f. -i Iudei erant. PAVL. NOL. epist. 23, 39. cf. AMBR. virg. 1, 6, 26 filii ... huius saeculi generantur et generant, filia autem -i abstinet a voluntate viri). 25, 34 (cod. 5, sim. al. et VVLG.) praeparatum est vobis -um ab origine mundi (cod. 13 -um caelorum). CYPR. eleem. 8 misericordes ad -um vocari. mortal. 26 qui *dies mortis* nos ... paradise restituit et -o. Avg. in psalm. 128, 6 tu in ignem, ille in -um. MAX. TAVR. 65, 2 qui ... non intrat in -um, necessario remanet in infernum (*interpretatur Ioh. 3, 5*). al.

B -um diaboli: TERT. mart. 1, 5 (4 domus ... diaboli est et carcer) nec illi tam bene sit in suo -o, ut vos *Christianos inclusos* committat, sed inveniat ... concordia armatos. VET. LAT. Matth. 12, 26 (cod. 5, sim. al. et VVLG.) si ... satanas satanam eicit, in se divisus est: quomodo ergo stabit -um eius? HIL. trin. 11, 32 cuius *principis huius mundi* potestas desinet -i sui evacuata dominatu. PRISCILL. tract. 10, 135 inter duo -a, inter 'synagogam satanae' (apoc. 2, 9) et ecclesiam mandatorum dei, id est saeculi opera et dei verba, conversatio vitae nostrae est (RVFIN. Clement. 1, 24, 5

deus d. -a posuit, praesentis dico temporis et futuri. 5, 9, 1. AVG. epist. 199, 35 duae ... gentes sunt et d. -a, unum scilicet Christi, alterum diaboli). AMBR. Abr. 2, 8, 59 'relinque mortuos sepelire mortuos suos' (Luc. 9, 60), quia sunt de -o diaboli (HIER. in Ier. 1, 6, 4. al.). ③ *um infernum* (cf. p. 794, 38 sqq.): HIL. hymn. 2, 18 deus *inferno* vinci -o nesciens (PRVD. apoth. 636 i. refringens -a *Christus*. FAVST. REI. epist. 5 p. 186, 13. al.). RVFIN. symb. 12 (*antea*: tria ... -a) *ut Christus* inferni sibi -a subiceret. PRVD. apoth. 748 -a tenebrarum. ARATOR act. 1, 179 pallida -a petens *Christus* (cf. p. 794, 47 sqq.).

3 animalia (*Harpyiae l. 12*): VERG. georg. 3, 228 -is excessit avitis taurus devictus. 4, 202 ipsae *apes* e foliis natos ... ore legunt ... aulasque et cerea -a refingunt. Aen. 3, 249 patrio Harpyias insontis pellere -o. COLVM. 9, 10, 3 finem -i non audet excedere *rex apium*.

B res: **1 exempla varia:** **a -um regitur a signis caeli sim.** (cf. p. 794, 70), *ventis*: MANIL. 2, 964 aliena capessunt -a *planetae* (sim. 4, 353 coniuncta Leonis -a ferunt. 4, 698 sua cuique *signo* dedit *deus* tutelae -a per orbem. 4, 760 Nemeae, potiris ... -o ... feroci Cappadocum). PLIN. nat. 2, 104 ventorum hoc -um (*respic. pars caeli*). **b -um regitur ab artibus humanis**: SEN. benef. 7, 10, 6 ego -um sapientiae novi, magnum, securum (*aliter* p. 795, 37). TAC. dial. 32, 4 *horum temporum diserti* in ... angustas sententias detrudunt eloquentiam velut expulsam -o suo. TERT. apol. 1, 3 quid hic deperit legibus in suo -o dominibus, si audiatur *veritas*?

2 in religione: **a christiana respicitur -um mortis, vitae sim.** (HIL. in psalm. 137, 12 vocati ... sumus in -um caelorum ex -o mortis everso (RVFIN. Orig. in Rom. 5, 11. 471 ex peccati et m. -o. 5, 7 1. 96 nec iterum configiamus in -um m., ex quo liberati ad -um vitae aeternae perennimus [*item opp.* -um vitae: AVG. epist. 190, 8 c. Faust. 6, 8 p. 297, 10]. al.; cf. p. 790, 2 sqq. 794, 61]). AVG. haer. 82 in -o vitae perpetuae (MAR. VICTOR. aleth. 2, 338. al., *adde l. 27 sq. et cf. supra p. 790, 5 sq.*). al. **b Manichaeorum respicitur -um lucis et tenebrarum**: AVG. mor. Manich. 3, 5 si duae naturae sunt, ut affirmatis, -um lucis et -um tenebrarum, quoniam -um lucis deum esse fatemini, ... confiteamini necesse est *eas*. c. Faust. 8, 2, 10, 3. c. Secundin. 3 p. 909, 6 duas naturas, -um luminum et -um tenebrarum. al. *apud eundem*.

II animantes: **A incolae -i:** CIC. Verr. II 3, 207 lugent omnes provinciae, queruntur omnes populi liberi, -a denique etiam omnia de nostris cupiditatibus ... expostulant. fam. 15, 4, 15 (*Catoni*) duae maxime clientelae tuae, Cyprus insula et Cappadociae -um, tecum de me loquuntur (*fort. huc PROP.* 4, 11, 30 [*loco corrupto*]. cf. VET. LAT. psalm. 67, 33 [cod. 400. al. = VVLG.] -a terrae, cantate deo, psallite domino). al. VERG. Aen. 8, 475 (*log. Euandrus*) tibi ego ingentis populos opulentaque -i iungere castra paro (*cf. vol. IX* 2, 839, 49 sqq.). 11, 252 (*de Italia*) o ... Saturnia -a, antiqui Ausonii (cf. p. 794, 67). Ov. epist. 13, 60 classe virisque potens *Paris* ... et sequitur -i pars quota quemque sui? LIV. 30, 11, 1 Maesulli, -um paternum Masinissae, laeti ut ad regem diu desideratum concessere. MANIL. 4, 551 illum urbes et -a tremunt (*cf. RVF. FEST.* 26 cuius *Constantini* adventu Babyloniae ... -a trepidarunt). SEN. contr. exc. 6, 5, 1. SEN. Med. 873 quando efferet Pelasgis nefanda Colchis arvis gressum metuque solvet -um simulque reges? LVCAN. 10, 475 non Thessala tellus vastaque -a Iubae, non Pontus ... tantum ausus scelerum. VAL. FL. 5, 607 cras acies atque illa ducum cras -a videbis dissona. TAC. hist. 2, 81, 1. ann. 2, 1, 1 mota Orientis -a provinciaeque Romanae. MIN. FEL. 10, 3 ubi deus unicus ..., quem non gens libera, non -a, non saltem Romana superstatio noverunt? VET. LAT. exod. 19, 6 (cod. 104 et Lucif. Athan. 1, 3) vos ... eritis mihi -um sacratissimum et gens sancta ([gr. βασιλεῖον ἱεράτευμα, VVLG. -um sacerdotale]. *item de populo electo*: apoc. 1, 6 [Tert. castit. 7, 3, sim. al.] -um quoque nos et sacerdotes deo et patri suo fecit [VVLG. et fecit nostrum -um]. cf. SACR. Leon. 1247 ut nos de ... umbra mortis -um perpetuae lucis efficeret *dominus*). al. **B regnantes** (*stirps regia l. 74*): CIC. Scaur. 45 Africa ... fidelissimis -is, sc. *prae-sertim Massinissae*, ... se a societate Punicorum bellorum ... defendit. CAES. civ. 3, 106, 1 coniectans eum *Pompeium Aegyptum* iter habere propter necessitudines -i. LVCAN. 3, 145 libertas ... populi, quem -a coercent, libertate perit. 5, 258 -orum iniusta gravari. SIL. 11, 472 pallida -a Bistonius vates ... placavit plectro. 13, 728 revulso pone ferox ponte exclusit redeuntia -a. STAT. Theb. 2, 488. 11, 257 -i comites. 12, 380 etsi -a vetant. Ps. QVINT. decl. 5, 15 saeviunt -a tormentis, bella vulneribus. TAC. hist. 1, 22, 1 luxus ... ceterasque -orum libidines ... ostentantes. ann. 3, 55, 2. CARM. de mens. 2, 31 aeterno -i signatus nomine mensis *Augustus*. PHILO quaest. in gen. 4, 195, 4 p. 68 dominus ... -i et dominatoris nomen est. HIER. in Agg. 1, 14 l. 13 suscitatur ... spiritus Zorobabel et spiritus Iesu ..., ut -um et sacerdotium aedificant templum dei. PRVD. ham. 787 Ruth ... Christigenam secunda domum, Davitica -a, edidit. CHART. lat. ant. XX 703, 1, 6 (a. 489) notarium -i eius. 2, 10 consiliarium -i eius. 2, 12 iussu -i

eius. MART. CAP. 2, 185 (vers.; *alloq. Solem*) lucis origo, -um naturae. RVSTIC. Conc.^s I 4 p.40, 7 (*alloq. imperatores*) nobis necessaria (est) ad -um vestrum absolutio rationis (gr. *I I, 5 p. 125, 31 κράτος*). p.55, 21 laudandissimum -um vestrum (gr. *I I, 7 p. 69, 10 κράτος*). VEN. FORT. carm. 10, 7, 31 Martinum colitis quem, -a, patronum *eas*. (*item alloq. regem et reginam* 42). ORIG. in Matth. 14, 7 p.289, 13 *Iesus ipse est ... -um* (gr. ὁ βασιλεὺς) caelorum, et sicut ipse est sapientia ..., ita ipse est -um (gr. ἡ αὐτόβασιλεία). al.

III res variae: **A sedes -i, regia (in imag. l. 19):** VERG. Aen. 1, 270 -um ... ab sede Lavini transferet Ascanius. VITR. 8, 3, 23 Susis ..., in qua civitate est -um Persarum *eas*. VET. LAT. ESTH. B 8 p. 45 (cod. 123, sim. 151) substantia[m] eius in -um confortur (cod. 109 in thesaurum -i, 146 domui regie). IREN. 5, 25, 4 *Antichristus* transferit -um in eam *Hierusalem*. HEGES. 1, 44, 8 p.118, 13 matrem ... -i exulem, sc. uxorem repudiatam, in -um vocaveras. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 72 p. 599 criminationibus per malevolos -i compositis (gr. οἱ πονηροὶ τῶν κατὰ τὸ βασιλεῖον). 1, 568 p.645 Pherorae uxor ... multa in -o insolenter agebat (gr. κατὰ τὸ βασιλεῖον). 1, 599 p.648 totum ... -um circumeuntes (gr. ἄπαν τὸ βασιλεῖον). CAEL. AVR. acut. 1, 14, 115 -um animae aliqua in parte corporis constitutum negat *Asclepiades*. CASSIOD. Ios. antiqu. 17, 132 p.491 Syrorum -um ibi fuerat constitutum (gr. βασιλεῖον). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26, 3 p. 389^c qualia eorum *Iudeorum* -a erant in urbe Hierosolyma, quales muri vel turres (gr. τὰ βασιλεῖα). TAB. PEUT. 10, 5/11, 1 Metridatis -um (*nomen deversorii?*). al. **B insigne -i, sc. diadema:** ANON. Vales. 13, 74 *Anastasius imperator iussit* singula lecta eis *nepotibus* sterni et in uno lecto iussit ad capite -um (regium *Hirschfeld*) ponit et quis de ipsis in eodem lecto elegisset dormire, in hoc se debere cognoscere, cui -um postea traderet. *ibid.* in illo lecto, ubi -um (regium *Hirschfeld*) positum erat. CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 149 -um imposuerunt Nabonido (gr. τὴν βασιλείαν περιέθηκαν). ISID. Goth. 52 chron. II p.288, 24 Recaredus -o est coronatus. al. **C thronus (si recte intellectimus):** CHRON. Gall. chron. I p.629, 22 *Theodosius* Valentinianum *Italia pulsum* collocavit in -um. MAR. AVENT. chron. II p.236, 548, 1 Theudebertus rex ... obiit et sedit in -o eius Theudebaldu.

deriv.: regno. compos. : interregnū, regnicola.

cf. Onom. Hajdú.

***regeo**, rēxī, rēctum, regere. [a radice *₂ṛēg̚- 'porrigere, dirigere', cf. gr. ὠρέγειν 'extendere', vet. hibern. at'raig 'surgit', vet. ind. raj- 'extendere, progredi'. cf. Rix et al., Lex. der indogerm. Verben, 2001, 304sq.; Walde-Hofmann II 246sq.; de Vaan, Etym. Dict. of Latin, 2008, 517sq. Mei.] scribitur cum apice réxit DECRET. decur. Aquil. (CIL v 875) 9, litteris gr. GLOSS. iurispr. ἀδετ Φ 19 φωνίου ἔγοννόδογου. notatur r p. 800, 29. NOT. Tir. 50, 91 -et. 50, 95 -xit. ?50, 99 v. p. 806, 67. de formis: inter verba III^{ae} coniug. affert CHAR. gramm. p. 478, 1; gerund. -und-trad. ENN. ann. 237. IVLIAN. dig. 10, 1, 9 (c. respectu finium -endorum, ut al.; cf. l. 42), -end- inde a CIC. Mur. 22; perf. rexit CE 1249, 4 (*Romea; saec. II*), reguit CE 1320, 3 (*Aquileiae; saec. II ex.?*); p. p. p. sub adi. rectus (p. 806, 66sqq.) tractavimus praeter locut. periphrasticam 'aliquid -tum habere' p. 798, 12sq. 800, 11 (cf. Hofmann-Szantyr 319sq.), ceterum v. p. 800, 13, 38. 40sqq. 802, 9 et HIER. chron. a. Abr. 1990 SIDON. epist. 3, 12, 5 vers. 7 GREG. M. epist. 2, 39 1.54 (cf. etiam p. 814, 43). de prosodia et accentu: rēgo rēxi testatur PRISC. gramm. II 459, 22. 466, 18 (cf. l. 41), régés (< rex) et régés (< -o) distinguit VIRG. gramm. epist. 4, 4, 4. de notione (cf. p. 802, 58 et vol. VIII 100, 7): SYNON. Cic. p. 442, 28 sustinet. sustentat. agit. -it. ... procurat. praesidet. *ibid.* 31 (c. lemmate priore iungit ed.) subigit. coērcit. cohibet. ... inhibit. -it *eas*. GLOSS. II 276, 29 διέπω: modero. -o. 285, 29 εὐθύνω (vel ιδίων [εὐθύνω cod.]): -o, dirigo. sim. al. legitur fort. iam in LEGE XII tab. (v. p. 800, 24), certe inde a PLAVTO, ENN. per totam latinitatem. [it. reggere a serm. docto haud alienum, sard. centr. rèvere, raet. or. rèži. cf. M.-L. 7168 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3223. Cortelazzo-Zolli² 1338. Wagner II 345sq. Schd.-Cr.] **[confunditur in codd. imprimis cum gerere** VERG. Aen. 6, 350. 12, 624 MANIL. 4, 551. al. (restit. CIC. rep. 2, 23, falso trad. ACC. trag. 254 et fort. p. 801, 2; cf. vol. VI 2, 1929, 60sqq.), ceterum e. g. cum regnare PLIN. nat. 6, 166 (restit. PROB. litt. sing. 6, 62 DIOM. gramm. I 473, 7; cf. p. 773, 42sq.), tegere CIC. Cael. 13 SIL. 2, 382 (restit. p. 803, 68; cf. p. 807, 10); falso trad. pro redigere p. 535, 2. 538, 60.]

fere i. q. dirigere, flectere, gubernare, εὐθύνειν, ὁρθοῦν (pro syn., imprimis sub II, sunt e. g. administrare p. 802, 8. 41. 54. al., coērcere l. 56. p. 799, 66. 801, 35. 804, 70. al., de-/dirigere p. 799, 26. 31. 803, 62. al., flectere p. 798, 57. 799, 28. 62. al., gubernare p. 800, 51. 801, 13sq. 58. al., moderari p. 799, 58. 801, 28. 804, 52. al., temperare p. 803, 16. 804, 43. 69. al.). accedit maxime acc. obi., sed enunt. secund. quod p. 803, 66, acc. c. inf. VEN. FORT. carm. 2, 5, 3 (v. vol. X 1, 2348, 73); refl. vel mediopass. p. 799, 29. 60sqq. 800, 37. 54, sine obi. vel obi. supplendo p. 799, 65sqq.

801, 40sqq. 802, 15. 803, 5. al.; saepe accedit abl. instr., e. g. l. 20. p. 800, 50. 802, 40 (de abl. in struct. pass. dubitaveris, cf. p. 799, 60. 803, 39), indicatur quo vel qua per praepos. ad l. 12 sq. p. 800, 11sq. al., per l. 18. 60. 61. al., per adv. l. 13. 53. 64. al. occurrit iuxta voces cognatas, e. g. rectus vel recte l. 12. p. 800, 75. al., regnum p. 800, 34. 801, 72sqq., rex p. 801, 65sqq.; in lusu opponunt act. -ere et pass. -i p. 802, 16. 803, 49. 804, 17. 40. al. (cf. p. 800, 55).

I corporaliter respiciunt in directionem aliquam flectenda:

A quocumque: **1 proprie** -untur moventia movendave: **a pro obi.** sunt: **a res** (pro subi. sunt passim animantes, membra eorum vel res e. g. l. 15. 18. 25sq. 33. 56. 60. 67): **① cursus, vestigia sim.**: PLAVT. Mil. 491 (sim. Pseud. 1136) hic ad me rectā habet -tam viam (Trin. 868 ad nostras aedis. cf. p. 800, 14 et VAL. FL. 2, 319 Protea ... huc -xisse vias iunctis super aequora phocis). CINNA carm. frg. 3 (*propempton Pollionis*) anquina -at stabilem fortissima cursum (VERG. Aen. 6, 350 [verba Palinuri] cui gubernaculo datus haerebam custos cursusque -bam [gerebam P; item plur. : MANIL. 1, 176 nisi librato penderet pondere telus, non ... luna ... submersos -ret per inania c. VAL. FL. 3, 489]. CVRT. 7, 9, 6 c. gubernatores ... -ere non poterant. al.). CATVLL. 64, 113 *Theseus errabunda* -ens tenui vestigia filo per labyrinthum (de eadem re l. 23. 25 et VERG. Aen. 6, 30 Daedalus ... caeca -ens filo v. *Thesei; aliter, si huc trahas, l. 67*). VERG. georg. 1, 232 orbem per duodenā -it mundi sol ... astra. PROP. 2, 14, 8 *Theseus* lino ... duce -xit iter per labyrinthum (sim. de eadem re: SERV. Aen. 6, 14; ceterum: Ov. fast. 1, 504 manū ... -entis i.). Ov. epist. 10, 72 (*Ariadne ad Theseum*) quae -rent passus, pro duce fila dedi. PLIN. nat. 11, 264 piscium meatus gubernaculi modo -unt *caudae* (cf. p. 799, 61sqq.). VVLG. iud. 16, 26 *Samson caecus* dixit puero -enti gressus suos: '...' (VITAE patr. Iurens. 71 *monachus ita infirmus, ut nec spinam erigere nec gressum -ere ... posset*). PRVD. perist. 2, 147 *caecus baculo -bat praevio ... gradum* (CLAVD. 26, 483 tremulos -it hasta g. *senis*). CARM. de aegr. Perd. 31 fons ... -it ... per gramina lapsum (lapsa trad.). **② navi-gia, vehicula sim.** (gubernacula sim. v. p. 799, 5sqq.): LVCR. 4, 903 manus una -it quantos impete euntem *narem* ([cf. 904 gubernaculum con-torquet]. SEN. contr. 7, 1, 5 SEN. nat. 4, 2, 6. epist. 85, 33 n. -endae scientiam. SVET. Nero 46, 1. al.). CAES. Gall. 3, 13, 6 tanta onera navium -i velis *lino confectis* non ... posse. VERG. Aen. 5, 868 *Aeneas* ipse ratem nocturnis -xit in undis (Ov. ars 1, 558 -et dubiam ... Corona sidus r. al. SEN. Herc. f. 768 *Charon* -it ... conto r. PLIN. nat. 12, 87 quas r. neque gubernacula -ant neque remi trahant [fecant, rex(e)ant, sexant var. ll.]. VAL. FL. 5, 64. al., fort. etiam Ov. ars 1, 3 arte citae veloque r. remoque -untur, arte leves currus [seq. p. 805, 24;] moventur *codd. potiores et nos vol.* VIII 1544, 23, sed v. Dunsch, Hermes 135, 2007, 314sqq.]). 12, 624 currumque et equos et lora -bat *Iuturna* ([gerebat P]. Ov. ars 1, 3 v. l. 41. SEN. Phaedr. 311 *Diana* fratri tradidit c. aliter -endos, sc. quam quadrigas Solis [cf. p. 799, 13]. CVRT. 8, 14, 7. LVCAN. 1, 316 c. *triumphales*. al.). HOR. carm. 1, 3, 3 (ad Vergilius navem) sic te diva potens Cypri, sic fratres Helenea, lucida sidera, ventorumque -at pater. PROP. 2, 28, 24 haec *Callisto in ursam mutata* nocturna suo sidere vela -it. Ov. fast. 2, 101 dubiam -e, navita, pup-pem (LVCAN. 8, 176 *septentrio* -it puppes. VAL. FL. 2, 71 -unt sua sidera p. al.). SEN. dial. 1, 5, 9 (in imag.) sursum oportet ac deorsum eat vir fortis, fluctuetur ac navigium in turbido -at (CVRT. 4, 3, 18 neque ... conserta n. ... in turbido -i poterant. 4, 11, 8. al.; aliter p. 800, 60). OCTAVIA 234 qua, sc. caeli parte, plaustra tardus ... -it *Bootes* ([cf. p. 799, 53 et Sen. Med. 314 flectit]. CE 269, 2 [saec. IV]). al. **③ vires naturales:** CIC. Tusc. 1, 63 (respic. Plato Tim. 39^A) ut tarditate et celeritate dissimilimos motus una -ret conversio. AETNA 345 (si recte trad.) *spiritus igneus* rupes terraque rotat ..., cum -xit vires et praeceps flexit habens. Ov. met. 1, 59 cum venti sua quisque -ant (-at codd. plerique) diverso flamina tractu. **④ tela mittenda:** VERG. Aen. 9, 409 (*Nisus ad deam*) -e tela *mea* per auras (Ov. met. 7, 684 *hoc t. fortuna ... missum non -it*. SEN. Phaedr. 192 t. ... nervo -it *Phoebus*. LVCAN. 7, 350 ipsi *superi t.* -ent per viscera Caesaris [gerent var. l.]. STAT. Theb. 8, 498. CARM. Ps. Mar. Victorin. gramm. VI 85, 3 Iuppiter, tremenda ... t. qui -is manu [t. post manu trad.]. al.). LVCAN. 7, 515 Ityraei ... nusquam -xere sagittas, sed petitur solus ... aēr. VAL. FL. 3, 134 *Hercules* certa -ens ... spicula. **⑤ mem-bra corporis tam sua quam aliena:** VERG. Aen. 3, 659 *trunca manum*, pinus -it et vestigia firmat (, sc. Polyphemus caeci; var. l. manu praferunt et alii et nos vol. VIII 347, 42, ut locus ad l. 20 aut b pertineat; pendet PRVD. tituli 140 *Christus* m. Petri paene submersi -it et vestigia firmat [vix vim extendendi intellegas coll. Matth. 14, 31]. ceterum: SEN. Herc. O. 313 *Iuno*, quae m. nostras -at. MART. 8, 52, 7 *censurā speculi manum tonsoris -ente*. QVINT. inst. 1, 1, 27). 4, 336 (inde APVL. flor. 16, 33. al.) dum spiritus hos -it artus (LVCAN. 1, 456 sec. druidas -it idem spiritus a. *mortuorum* orbe alio. HIER. epist. 39, 8, 1). Ov. met. 8, 34 terga premebat equi spumantiaque ora -bat *Minos*. SEN. nat. 2, 32, 4 ista *omina*

*sim. nihilominus divina ope geruntur, si non, a deo pennae avium -untur ([,] sed non vel si trad.). cf. 3 motae). MART. 3, 82, 17 *eunuchus delicatae sciscitator urinae domini bibentis ebrium -it penem. Ps. QVINT. decl. 2, 12 ad caudem utere caeci membris, quae -is, manibus, quas moves.**

(VII) *gubernacula sim.* (arma intendenda l. 12; in imag. l. 10; cf. p. 801, 28): VERG. Aen. 10, 218 Aeneas ... *navis clavumque -it velisque ministrat* (VEG. mil. 4, 43, 3 ars c. -entis magistri). ELEG. in Maecen. 1, 126 tu *aptus eras Aurora* dare purpurea lora -enda manu (STAT. Theb. 6, 450. addas VERG. p. 798, 43). VAL. MAX. 9, 12 pr. (in imag.) prout fortuna gubernaculum -xit in vitae cursu (SEN. epist. 73, 12 scientia -endi g.). SEN. Herc. f. 120 (*log. Iuno*) ut certo exeat emissa nervo tela, ... -am furentis arma (STAT. Theb. 9, 249 *infra*; aliter p. 802, 25 sqq.). Phaedr. 420 *Dianam -entem*, *frena nocturni aetheris* ([,] nisi meton. pro bigas, ut spectet ad p. 798, 32 sqq.]. SIL. 4, 438. STAT. Theb. 9, 249 *Hippomedon* f. manu pariter, pariter -it arma. al.). (VII) *cetera exempla* (-untur instrumenta modulanda l. 18 sq.): MANIL. 1, 280 tenuis ... axis libratum ... -it diverso cardine mundum. CARM. Bass. gramm. VI 262, 16 (in imag.) o qui chelyn canonam plectro -is, Italo ([,] L. Mueller, -it trad.; cf. CE 489, 7 [saec. III]) *hydraula* ... -bat coniuncta [v. vol. VI 3, 3132, 84 sqq.]. APVL. mund. 35 p. 365 *deus immobilis* (nobis trad.) circumfert et -it, cuncta[s] ([,] gr. 400b12 καὶ τερπίσεται). al.

¶ *homines:* (I) *varii* (saepius quodammodo debilitati [cf. e. g. p. 798, 27 sq. 67]; refl. l. 29): LVCR. 3, 164 *natura animi corporea hominem totum -ere ac versare videtur*. Ov. Ib. 261 quem sua filia -xit (sc. *Oedipum caecum* ut: SEN. Oed. 301 lucis inopem ... genitorem -ens Manto. Phoen. 62 [*log. Antigona*] -am abnuentem, dirigam inviti [invitum rec. A] gradum. STAT. Theb. 1, 75 orbum visu ... -ere aut dictis maerentem flectere. cf. p. 800, 3). SEN. Tro. 396 hic, quo -imur, spiritus (cf. p. 798, 73). CVRT. 4, 9, 19 cum semetipos -ere non possent *milites onere impediti*, in rapidos gurgites ... auferebantur. LVCAN. 9, 675 -it trepidum *Persea* Pallas dextraque trementem ... derigit harpen *caput Medusae praecisaram*. STAT. Theb. 5, 279 (*Bacchus ad Hypsyplen*) hac -e, virgo, patrem, ... qua eqs. ARNOB. nat. 7, 9 p. 351, 26 nonne spiritus unus est, qui et illos *homines* et me *bovem* -it? (II) *peregrinantes* (in imag. PRVD.): GERM. 41 Phoenicas Cynosura -it (*vertitur gr. 39 τῷ ἀρά Φοίνικες πίσσωνοι περέσθαι θάλασσαν*, ut: Cic. Arat. frg. 7, 1 hac fidunt duce ... Phoenices. AVIEN. Arat. 125 Tyrios Cynosura per altum ... -it. cf. SIL. 3, 665 peditem ... errantem ... Cynosura -it). PRVD. cath. 5, 110 (in imag.) fessos ille *deus* vocat per freta saeculi ... populum ... -ens. CLAVD. 15, 501 illius *Honorii* auspiciis imensa per aequora miles, non Plaustris Arcticæ -or.

γ *animalia* (in imag. HOR.; cf. e. g. p. 798, 75 sq.; vix huc p. 802, 52): SALL. hist. frg. 2, 11 quem gregem prope litora -bat ... Ligus mulier. VERG. Aen. 12, 624 equos ... -bat *Iuturna* ([v. etiam p. 798, 42]). Ov. ars 3, 556 frenis. trist. 1, 3, 28 Luna ... nocturnos ... -bat e. al. LIV. 22, 49, 2 [3]. al.). HOR. epist. 1, 19, 23 (in imag. de se) qui sibi fidel, dux -et examen (cf. PORPH. habet ... alias pro examine, [ea mihi trad.] regem ap[pl]ium sequenti[bus]). Ov. met. 2, 86 quadrupedes animosos *Solis* ... -ere. LIV. 27, 14, 10 acrius pavor, consernatam *beluam*, agit quam insidentis magistri imperio -itur ([,] sc. *elephantum* ut: 27, 48, 11 *elephant* crescente certamine ... impotentius iam -i et inter duas acies versari. CVRT. 8, 14, 25 ingentem hi *leviter armati* vim telorum iniecere et *elephantis* et -entibus eos. al. PLIN. nat. 8, 24. al.; cf. l. 66, 69). VAL. MAX. 4, 4, 5 quae manus ... arantium boum iugum -xerant (PRVD. cath. 5, 147 [*describitur Plaustri sideris cursus*] qua bosforeum temo -it i. cf. STAT. Theb. 7, 72 -it ... iugalis sanguineā Bellona manu). SEN. epist. 121, 12 necesse est eius sensum habeant *animalia*, cui parent, a quo -untur. VLP. dig. 9, 2, 27, 34 servum conductum ad mulum -endum. ARNOB. nat. 7, 9 v. l. 33. SCHOL. Cic. Bob. p. 120, 22 muliones ..., qui iumenta vehiculis subiuncta moderantur et -unt (cf. l. 75). CLAVD. carm. min. 18, 20 cum pronas pecudes, sc. *mulas*, Gallica verba -ant. *mediopass.* (nisi pass. coll. e. g. p. 798, 26) vel refl.: SEN. epist. 90, 24 qui *pisces* cauda -untur et levi eius ... momento velocitatem suam flectunt. PLIN. nat. 9, 88 *nautilus* media se cauda ut gubernaculo -it. 10, 113 *aves* graviores nisi ex proculsu ... non evolant; cauda -untur. 31, 124 auditu -i eas *spongeas* contrahaque ad sonum.

¶ *b sine obi. vel obi. supplendo* (hucine p. 798, 67?): CIC. rep. 2, 67 ille ..., qui ... vastae insidens beluae coēret et -it [beluam] (del. Osann), quocumque volt, et levi ... tactu inflectit illam feram. AETNA 297, *cortina* ... canit arte -entis ([,] *i. hydraulus*, cf. l. 19; part. *praes.* fere pro subst. ut: CVRT. 8, 14, 27 cum manu armis virosque corriperent et super se -entibus traderent *elephant*). LVCAN. 7, 529 *equus* effusi calcavit membra -entis. SIL. 14, 392 dociles ... -entis audivisse manum ... puppes. STAT. Theb. 6, 296 dic inclyta, Phoebe, -entum nomina, dic ipsos *equos*. silv. 1, 1, 90. al.). LIV. 27, 49, 2 ubi -endi spem vicissent *beluae* (ubi -endis pervicissent *P. quod aliter sanare tempt. alii*). 35, 11, 10 *equites* impotentes -endi. CVRT. 5, 13, 23 iumenta ... nullo -ente decesserant militari via. PLIN. nat. 6, 166 in quo

*per harenas itinere, nisi calami defixi -ant (regnant var. l.), via non reperiatur. 9, 94 huius (sc. *conchae*) voluptatem esse, ut ferat (sc. *nauplium*), illius, ut -at. SIL. 6, 257 arte -endi (sc. *equos*). STAT. Theb. 8, 248 *Oedipus* -entem Antigonem maestis solitus pulsare querellis (cf. p. 799, 25). TAC. Agr. 28, 3 amissis per inscitiam -endi navibus. APVL. apol. 19, 5 (in compar.) immodicae dvitiae velut ingentia ... gubernacula facilius mergunt quam -unt. CLAVD. 15, 440 sonipes ignarus habenae: virga -it. PRISC. periheg. 953 via ... duplex se scindit ...: haec -it, ad Persas, Hyrcanos ducit at illa ([,] reddit, regio var. ll.; gr. 1037 ἐπέτεται). al.*

2 *in imagine motus (imagines pleniores v. supra):* PLAVT. Bacch. 412 (*log. paedagogus*) ego illum *filium tuum* haberem -tum ad ingenium bonum; nunc propter te ... pravos factus est. Capt. 368 utroque vorsum -tumst ingenium meum, ad te atque ad illum (i. tam ad erum novum quam ad veterem). VERG. Aen. 12, 405 *medico spiculam extrahente nulla viam* Fortuna -it, nihil auctor Apollo subvenit. QVINT. inst. 12, 10, 69 plures ... eloquentiae facies, sed stultissimum quaerere, ad quam se -turus sit orator, cum omnis species ... habeat usum. BOETH. cons. 3, 12, 34 deum ... bonitatis gubernaculis universitatem -ere. al.

B *in ordinem statum rectum (refl. l. 37):* 1 -untur fines

sim.: fines (finis l. 31): CIC. Mur. 22 (*disting. dux militaris et iuris consultus*) ille exercitatus est in propagandis f., tuque in -endis. leg. 1, 55 (in imag.) ex hac ... verborum discordia controversia est nata de finibus; in qua ... non Mamilia lege singuli, sed e XII tres arbitri f. -emus (respicit tabula *septima legis XII tab. ut: GAIUS* dig. 10, 1, 13 in actione f. -undorum. cf. p. 797, 42). top. 23 si in urbe f. non -untur (Boeth., -antur codd. Cic.; cf. 43 si in urbe de finibus controversia est, f. -endis adigere arbitrum non possis). CIL III 9864^a (aet. Calig.) ut f. *inter duas civitates* (reg)eret et terminus (pro -nos) po(n(eret)) iudex. PROB. litt. sing. 6, 62 F. R.: f. -undis (regnandis cod.). IVLIAN. dig. 10, 1, 9 (rubr. f. -undorum) iudicium f. -undorum manet, quamvis socii ... alienaverint fundum. CE 426, 2 (saec. II) agri iudex finisque -endi. al. cetera exempla: TIB. 1, 3, 44 non fixus in agris, qui -ret certis finibus arva, lapis (sc. *Saturno rege*). CVRT. 4, 11, 21 hoc *bello inter Alexandrum et Dareum* -ente utriusque terminos regni. GROM. p. 358, 10 (tit.) ratio limitum -undorum.

2 -untur varia: PLIN. nat. 22, 91 *chondilla palpebrarum pilos* inordinatissimos ... efficacissime -it. TERT. pall. 5, 3 pallio nihil expeditius est ... facile sese -it, facile reficit. SERV. Aen. 8, 57 (v. p. 810, 35) est et alia expositio, ut 'to flumine' edomito, frenato et in tranquillitatem redacto intellegamus.

C sursum: SEN. Phaedr. 1084 *equi -ti* ... in pedes iactant onus (sc. *Hippolytum*). SCRIB. LARG. 71 (*inde MARCELL. med. 14, 4*) oportet ... dígito humido tangere medicamentum et sic uvam ab imo -tam diutius supprimere sursum versus. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 84 post casum -tos epilepticos (surrectos *Drabkin dubitanter*).

II incorporaliter (praeter imagines sub IA2 allatas): A vario usu, sc. potius cum respectu: 1 *gubernandi, moderandi sim.*; -ere dicuntur: a animantes: a homines: (I) exempla varia: PLAVT. Bacch. 494 (*pater ad sodalem filii*) hoc tecum oro, ut illius animum atque ingenium -as (CIC. Att. 6, 2, 2). TER. Eun. 58 quae res (sc. amor) in se neque consilium neque modum habet ullum, eam consilio -ere non potes. CIC. Att. 16, 2, 2 omnia nostra ... ita gerito, -ito, gubernato, ut nihil a me exspectes. fam. 4, 14, 1 agitur ... praecclare, si nosmet ipsos -ere possumus, ut ea, quae partim iam adsunt, partim impendent, moderate feramus (item refl.: HOR. epist. 1, 1, 27 *mihi* restat, ut his ego me ipse -am solerque elementis philosophiae. SEN. epist. 94, 51 *aliquis -i* debet, dum incipit posse se -ere. al.; paulo aliter sub 2). Ps. SALL. rep. 2, 7, 3 *nisi pecuniae studium sustuleris*, neque privata res neque publica neque domi neque militiae -i potest. SEN. dial. 11, 16, 3 *fratre amiso* sic ... affectum meum -xi, ut nec relinquerem quicquam ... nec facerem, quod reprehendi posset. PETRON. 101, 4 *quidam* non tantum huius navigii dominus, quod -it, sed fundorum etiam aliquot ([,] *ut dominus, non ut gubernator, qui disting.* 101, 8). LAVS Pis. 56 quis iudex -it ipse suam, nisi per tua pondera, mentem? PLIN. nat. 29, 10 hi *medici* -bant fata ante adventum Charmidis. TAC. ann. 6, 50, 2 medicus ... non ... -ere validitudo principis solitus (SVET. Tib. 68, 4 *valitudine* ... usus est ... prope inlaesa, quamvis ... arbitratus eam suo -erit). CALP. decl. 17 filio me *paedagogum* luxuriosam iam ... dedit, quamvis omnia pater ipse curaret et -ret.

¶ *in vita publica -unt:* ① *quilibet administrantes:* ① c. variis obi.: ENN. ann. 237 *Cn. Servilius Geminus lassus* ... de summis rebus -undis consilio indu foro lato sancto que senatu (CIC. Manil. 59 nullus res tanta est ..., quam ille Pompeius non ... consilio -ere ... possit. de orat. 1, 85 *rationes* constituendarum et -endarum r. publicarum. al. LIV. 3, 11, 4 r. consilio -enda. al. LVCAN. 7, 110 r. mihi Pompeio Romanas dederas, Fortuna, -endas. al.). CIC. Manil. 64 (*ad populum*) si delegavit Pompeium rei publicae parum consulustis, recte isti *senatores* [Reineke]

studia vestra suis consiliis -ere conantur. SEN. Oed. 705 qui sceptrum duro saevus imperio -it, timet timentes ([gerit Cornelissen, cf. vol. VI 2, 1931, 34 sqq.]. CYPR. GALL. gen. 544 [cf. gen. 15, 14] quae quondam serva tremebat, sc. *Abrahae progenies*, s. -et. exod. 91 [ad Mosen, cf. exod. 2, 14] quid celsa cervice tumes, ceu principis alti s. -as?). TAC. Agr. 7, 2 initia principatus *Vespasiani* ac statum urbis Mucianus -bat (PRVD. perist. 10, 32 Galerius orbis ... Romani s. ductor -bat. al.). RVFIN. hist. 11, 11 Ambrosius tunc consularis eiusdem provinciae fasces -bat (CE 1376, 7 [a. 554/5] Romuleos f. COSMOGR. 1, 1st cum consulatus sui f. -ret C. Julius Caesar [eregeret cod. *principalis*]). CIL VIII 24069, 3 (a. 392/93 vel 425/39) <... r>egente insignia pro(consulatus). al. (2) *pro obi. sunt civitates, regiones sim.*: CIC. S. Rosc. 131 cum solus rem publicam -ret orbemque terrarum gubernaret *Sulla* (de orat. 1, 8 consilio ac sententia ... -ere ac gubernare r. p. rep. 1, 11. Att. 10, 8, 6 [v. l. 30]. al. VAL. MAX. 8, 13, 5 quattuor filios, quinque filias, plurimas clientelas, r. denique p. [sec. p. 802, 42]. al.; cf. l. 56). Font. 24 *M. Aemilii Scauri* nutu prope terrarum orbis -batur (VERG. ecl. 4, 17 *puer pacatum* ... -et patriis virtutibus o. HOR. carm. 1, 12, 57. OV. trist. 5, 2, 50 [ad *Augustum*] o vir non ipso, quem -is, orbe minor. MANIL. 1, 8 Caesar ..., qui -is augustis parentem legibus o. al.). Flacc. 58 si consiliis principum vestrae civitates *Asiaticae* -untur (de orat. 1, 214 c. -endarum oratori gubernacula ... tradidit *Crassus*. rep. 1, 42 optimatum arbitrio. leg. 1, 17 leges, quibus c. -i debeat. al. NEP. Timoth. 1, 1 fuit ... rei militaris peritus neque minus c. -enda. al.; cf. l. 58). carm. frg. 11, 67 veteres ..., qui populos urbis modo ac virtute -bant (rep. 1, 41 omnis ... p., ... omnis civitas ..., omnis res publica ... consilio quodam -enda est. VERG. Aen. 6, 851 tu -ere imperio p., Romane, memento. al.; cf. l. 27). de orat. 1, 226 cui *senatus* populus ipse moderandi et -endi sui potestatem quasi quasdam habenas tradidisset. rep. 1, 43 Massilienses ... per delectos et principes cives summa iustitia -untur. Att. 10, 8, 6 ii provincias, ii rem publicam -ent, quorum nemo ... potuit patrimonium suum gubernare? (TAC. Agr. 19, 2. hist. 2, 9, 1 p. *duas* Calpurnio Asprenati -endas Galba permiserat. 4, 74, 1. PLIN. epist. 3, 1, 12 *Spurinna* gessit magistratus, p. -xit. al.). OV. trist. 2, 166 *tuis, Auguste*, natus ... olim imperium -at hoc (Pont. 3, 3, 61 -at i. terrasque coëræct omnis Caesar. SEN. Herc. f. 741 CVRT. 8, 8, 13. HIST. AVG. Pesc. 8, 3 [*yaticinium; in versu*] i. mundi Poena -et urbe prefectus. al.). PAVL. FEST. p. 126 auctoritate *curionis maximi* curiae omnesque curiones -untur. SEN. epist. 37, 4 multos (*ceterum v. p. 804, 34*). TAC. ann. 3, 33, 4 mulieres vinclis *legum* exsolutis domos, fora, iam et exercitus -rent. al.

(3) *sine obi. vel obi. supplendo:* part. *praes. pro subst. masc.*: LIV. 5, 28, 4 quae *multitudo* semper ferme -enti est similis. SEN. clem. 1, 19, 1 *nihil est* magis decorum -enti ... quam clementia. 1, 22, 3 clementia -entis (syn. *princeps*). TAC. dial. 41, 3 minor oratorum honor ... est inter bonos mores et in obsequium -entis paratos. EXPOS. mundi 37 civitatem *Alexandrinam* iudicibus, bene -entem invenies (l. i. [ab?] *gubernatoribus Rom.*; -entem *vi pass. intell.* Sinko, Arch. Lat. Lex. 13, 1904, 556 et Wölfflin ibid. 575, sed fort. mendum subesse putas coll. postea: iudices ... populi iustitiam timentes). al. *cetera exempla* (cf. l. 62, 64): STAT. Theb. 1, 127 -endi saevus amor (*item gerund.*: APVL. Plat. 2, 28 p. 262 omnem ... -endi potestatem. AVSON. 23, 86 [271, 1 S.] *Titus* felix imperio, felix brevitate -endi. cf. l. 64). TAC. hist. 1, 11, 1 (*antea*: Aegyptum ... equites Romani obtinere loco regum) -bat tum Tiberius Alexander. 1, 60 quies provinciae quamquam remoto consulari mansit: -xere legati legionum. 2, 81, 2 inermes legati -bant. al.

(B) *reges, reginae*: CIC. rep. 1, 43 mihi populi *Persarum* res -ea enim est ... publica - non ... expetenda fuisse illa videtur, cum -returnus nutu -tac modo. 2, 15 singulari imperio et potestate regia tum melius gubernari et -i civitates, si esset optimi cuiusque ... adiuncta auctoritas. 2, 43 ut unius perpetua potestate ... -atur salus et aequabilitas et otium civium. VERG. Aen. 1, 340 imperium Dido Tyriā -it urbe profecta (cf. l. 36). OV. met. 2, 370 *Cygnus* Ligurum populos et magnas -xerat urbes. FLOR. epit. 1, 1, 6 gemini erant *Romulus et Remus*; uter auspicaretur et -ret, adhibere placuit deos. RVFIN. Orig. in num. 12, 2 p. 99, 30 sq. si ... reges a -endo dicuntur, omnes utique, qui ecclesiæ dei -unt, reges merito appellabuntur. al. *locut. rex -it sim.* (cf. l. 63): CIC. div. 1, 89 nostra civitas, in qua ... reges augures ... rem publicam religionum auctoritate -xerunt. VERG. Aen. 7, 46 rex arva Latinus et urbes ... -bat. AMPEL. 12, 1 Arbaces primus *Medorum* rex, qui ... eos ... iustissime -xit. SOL. 6, 1 Liparae nomen rex dedit Liparus, qui eam ante Aeolum -xit. AMM. 23, 6, 55 quam *Bactrianorum nationem* -xere veteribus saeculis ... formidabiles reges. AVG. c. Secundin. 3 cum regem necesse sit -ere eqs. al. *locut. regnum -ere* (cf. p. 803, 15, 17, 23): OV. epist. 2, 112 latissima r. Lycurgi, sc. *Thracia*, nomine femineo vix satis apta -i. met. 11, 270 hic, sc. *in Trachine*, r. ... -bat ... Ceyx (tenebat var. l., gerebat *Housman*). MANIL. 4, 551 illum sub *Librae signo natum* urbes et r. trement nutuque -entur unius

(notumque -entur [vel gerentur] *fere trad.*). IVST. 37, 3, 1 non de -endo, sed de augendo r. cogitavit *Mithridates*. VVLG. III reg. 21, 7 grandis auctoritatis es, *Ahab*, et bene -is r. Israhel. RVFIN. hist. 1, 9, 1 *Philippus* et *Herodes* ... in tetrarchias divisum Iudeae r. -bant (gerebant var. l.; cf. gr. δεῖπτον τετραρχίας). al.

(III) *in re militari*: CIC. inv. 1, 58 exercitus is, cui praepositus est sapiens ... imperator, ... commodius -itur quam is, qui stultitia ... alicuius administratur (cf. l. 40). VELL. 2, 85, 2 in terra locatum e. ... -bat Canidius. 2, 115, 5 e. providentia ducis -tus est. 2, 125, 1 qui e. ... Germanici imperio -batur. VAL. MAX. 6, 9, 8 v. l. 20. TAC. ann. 6, 27, 3 quemque ... -endis e. idoneum. al., e. g. p. 801, 39). leg. 3, 9 (*verba legis*) equitatumque, qui -at, habeto *dicitator* pari iure cum eo, quicumque erit iuris disceptator (l. Orelli, aequitatem cumque *fere trad.*). CVLEX 335 Argivum lumen, sc. *Agamemno*, quo flammā -ente ... prostravit funditus arcus *Troianas* (*item sine obi. vel obi. supplendo*: Liv. 6, 23, 10 [*verba Camilli*] se ... -ere consuesse, non -i. SIL. 7, 377 arte -endi. 9, 229 parte in dextra *aciei* ... Mago -it. TAC. hist. 2, 12, 1 *dux* ambitioso imperio -bat. 2, 29, 2 *milites* id ipsum, quod nemo -ret, paventes. al.). OV. ars 3, 527 *dux bonus huic, sc. centurioni*, centum commisit vite -endos. VAL. MAX. 6, 9, 8 eundem *P. Rupilius* iura dantem classesque et exercitus -entem (TAC. hist. 3, 57, 2 *praefectus quidam* nuper c. Misennemollim imperio -xerat. PLIN. epist. 6, 16, 4 *avunculus* erat Miseni c. que imperio praesens -bat. HIST. AVG. Pert. 2, 2). CVRT. 5, 9, 14 quae *castra nullius* -bantur imperio (SIL. 9, 17 quo *alterno iure* c. -untur. STAT. Theb. 7, 384 *hosti* c. adversa -anti). SIL. 7, 740 (*Minucius ad Fabium*) cur *mihi arma* (sc. *legiones duas*) dedisti, quae solus -isse vales? (STAT. Theb. 7, 251 video, quae ... signa Menoeceus, quae ... -at [cod. P. gerat cett.] a. Creon. aliter p. 799, 12). 15, 325 is, qui Punica signa -bat *apud Tarentinos* (STAT. Theb. 7, 251 v. l. 26. CORIPP. Ioh. 1, 77). TAC. hist. 4, 12, 3 quas *cohortes* ... nobilissimi popularium -bant (ann. 12, 42, 1. VEG. mil. 2, 12, 2 reliquæ c. ... a tribunis vel a praepositis -bantur). 4, 49, 1 tum *legio nem* in Africa -bat Valerius Festus (ann. 15, 7, 1 AMM. 25, 1, 19). PLIN. paneg. 4, 4 qualem ... esse oportet, cuius dictione nutuque maria, pax, bella -rentur. SVET. Aug. 24, 1 *disciplinam severissime* -it: ne legatorum quidem cuiquam ... permisit uxorem intervisere (EVTR. 8, 23. HIST. AVG. Maximin. 8, 7 d. ... -ere militarem. al.). al. *part. praes. pro subst. masc. de duce*: LVCAN. 9, 226 *quidam* tali compellat voce -entem (sc. *Catonem*): '...'. STAT. Theb. 7, 617 neglecta -entum imperia. 8, 366 -enti. al.

(IV) *in vita privata -itur domus, familia sim.* (grex l. 52): CIC. inv. 1, 58 domus ea, quae ratione -itur, omnibus est instructior rebus ... quam ea, quae ... nullo consilio administratur (rep. 1, 61 [ad *Laelium*] totam d. num quis alter praeter te -it? Cato 37 quattuor ... filios, quinque filias, tantam d., tantas clientelas Appius -bat et caecus et senex [inde p. 801, 15]. VET. LAT. I Tim. 3, 12 [cod. 75, sim. al.] diaconi sint unus uxorius viri, filios bene -entes et suas d. [gr. προϊστάμενοι, Vulg. qui ... praesunt]). ad Q. fr. 1, 1, 17 quos *servos* ... cum omnibus in locis tum praecipue in provinciis -ere debemus (SEN. epist. 94, 1 pars *philosophiae suadens* patri, quomodo educet liberos, domino, quomodo s. -at). HOR. carm. 3, 24, 19 *apud Scythas Getasque* mulier ... dotata non -it virum. TIB. 1, 5, 29 illa *Delia in praedio* -at cunctos, illi sint omnia curae. EPITAPH. All. Potest. (CE 1988; saec. Ist) 28 duo ... iuvenes ita -xit amantes, ... ut eqs. CALP. ecl. 5, 14 qua lege -as et ... capellas et ... agnas, percipe (vix ad p. 799, 41 sqq.). TAC. Germ. 25, 1 (*de servis*) suam quisque sedem, suos penates -it. TERT. castit. 12, 1 prætendimus ... domum administrandum, familiam -endam eqs. (VVLG. Tob. 10, 13 diligere maritum, -ere f., gubernare domum). al.

(V) *in vita ecclesiastica -untur fideles vel munera (saepe ecclesia velut grex, sc. sec. psalm. 22. al.; cf. GLOSS. II 411, 31 ποιητῶν ἐπὶ ἀνθρώπων: -o):* VET. LAT. act. 20, 28 (Iren. 3, 14, 2. al., sim. cod. 5. al. et VVLG.) adtendite ... omni gregi, in quo vos spiritus sanctus praeposuit episcopos -ere ecclesiam domini ([gr. ποιητῶν]). CYPR. epist. 52, 1, 3 -endae aut gubernandæ e. curam. RVFIN. epist. Clement. 1, 1 Clemens Iacobus ... episcopo episcorum, -enti Hebraeorum sanctam e. Hierosolymis, sed et omnes e., quae ubique ... fundatae sunt [gr. δέποντι]. al., e. g. p. 801, 64). I Petr. 5, 2 (Ps. Aug. spec. 47, sim. al.) seniores ..., qui in vobis sunt, obsecro ..., ut -atis plebem domini (gr. ποιάνατε, cod. 55. al. et Vulg. pascite). CYPR. epist. 59, 14, 2 ut singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam -at unusquisque et gubernet. PEREGR. Aeth. 23, 3 haec diaconissa ... monasteria ... virginum -bat (GREG. M. dial. 3, 15, 2 [ibid. præesse, ut 4, 22, 1]). RVFIN. hist. 7, 3 in urbe ... Roma Cornelio episcopatum -ente (INSCR. christ. Diehl 1042 [= CIL V 6401; a. 576], 5). PRVD. perist. 13, 67 (*Cyprianus deum invocat*) da ..., ne quis iners sit de grege, quem tuum -bam. HIL. AREL. vita Honorat. 28 l. 6 *episcopus assumptus* studebat ... amore potius -ere quam terrore dominari. MARCELL. chron. II p. 84, 451 Leone pontifice sedem beati Petri -ente (RVSTIC. [Reineke]

Conc.^s I 4 p. 146, 6 sanctam s. GREG. M. epist. 5, 42 l. 16 [*episcopo Antiocheno*] memento, quia apostolicam s. -is). al.

B dei -entes res universas vel provincias suas (sine obi. l. 5; sim. -it vis divina l. 43): ACC. trag. 142 iam iam neque di -unt neque profecto deum supremus rex ,iam curat hominibus ([omnibus curat trad.], item sine obi. vel obi. supplendo: MANIL. 2, 890 crede -enti, sc. Iovi [credere gentis trad., corr. Scaliger]. al.). CIC. S. Rosc. 131 Iuppiter Optimus Maximus, cuius nutu et arbitrio caelum, terra mariaque -untur. LVCR. 1, 33 belli fera mo(e)nera Mavors armipotens -it (regium codd.). CAES. Gall. 6, 17, 2 *Galli* credunt Martem bella -ere. VERG. Aen. 1, 230 (*ad Iovem*) o qui res hominumque deumque aeternis -is imperii egs. HOR. epod. 5, 1 deorum quidquid in caelo -it terras et humanum genus. 5, 51 Diana, quae silentium -is, arcana cum fiunt sacra. carm. 1, 35, 1 (*ad Fortunam*) o diva, gratum quae -is Antium (*ubi templum est tuum*). 3, 4, 48 qui *Iuppiter* ... urbis regnaque tristia, divosque mortalisque turmas (turbas var. l.) imperio -it unus aequo (*syn. temperat*). TIB. 2, 5, 13 tu, *Phoebe*, procul eventura vides ... tuque -is sortes. Ov. am. 3, 10, 46 cum regna ... quam sola Iuno sorte minora (-re var. l.) -at *Proserpina*. fast. 3, 883 Luna -it menses. 4, 859 cuncta -as, *Roma*, et sis magno sub Caesare semper. CE 18, 5 (a. 2 a. Chr./2 p. Chr.) quom te, Caesar, tem^(pus) exposcit deum caeloque repetes se(dem), qua mundum -es, sint hei (C. et L. *Caesares, ut vid.*), tua quei sorte ter(rae) huic imperent -antque nos felicib(s) voteis sueis. SEN. benef. 7, 3, 2 di inmortales regnum inermes -unt. SACERD. gramm. VI 512, 7 (vers. metr.) Ceres, magna deum genetrix, Phrygiam -it. al.

γ animalia: PLIN. nat. 10, 49 horum *gallorum* sunt tripudia solistica, hi magistratus nostros cotidie -unt egs. (*ad rem cf. l. 55*). CLAVD. 8, 385 pascua parvus vindicat et necdum firmatis cornibus audax iam -it armentum vitulus. LEX Sal. Merov. 3, 8 si quis taurum furaverit, qui illum gregem -it.

δ daemones: APVL. Socr. 6 p. 133 *per daemones* cuncta denuntiata et magorum varia miracula omnesque praesagiiorum species -untur (*cf. apol. 49, 2* divinationes ... et ... miracula gubernare, *Plat. symp. 202^E* διὰ τούτον καὶ ἡ μαντικὴ πᾶσα χωρεῖ κτλ.). 16 p. 156 qui *daemon* tibi queat ... secunda -ere, adversa corrige. 18 p. 162 *Socrates* vi daemonis praesaga -batur, (*dub. v. vol. X 2, 814, 58sq.*). MIN. FEL. 27, 1 (*inde Ps. CYPR. idol. 7*) *impuri spiritus* avium volutus gubernant, sortes -unt, oracula *falsa* efficiunt. Ps. CYPR. idol. 6 Socrates instrui se et -i ad arbitrium daemonii[s] praedicabat.

b res (praeter subi. rerum attulimus exempla potiora ablativi in struct. pass. positi): **a variae:** ① *in vita publica vel re militari:* CIC. de orat. 3, 76 illa vis ... eloquentiae tanta est, ut ... mores, leges, iura describat, rem publicam -at omniaque ... ornate copioseque dicat. leg. 2, 8 *legem esse* aeternum quiddam, quod universum mundum -ret imperandi prohibendique sapientia. SALL. Iug. 18, 2 ii *Gaetuli et Libyes* neque moribus neque lege aut imperio quoiusquam -bantur (CVRT. 9, 1, 24 gens *quaedam* ... sapientia excellit bonisque m. -itur. GAIVS inst. 1, 1 [*restit. ex dig. 1, 1, 9 INST. Iust. 1, 2, 1*] omnes populi, qui legibus et m. -untur). HOR. ars 283 in vitium libertas *comoediae veteris* excidit et vim dignam lege -i: lex est accepta egs. (LIV. 10, 13, 10 iam -i leges, non -ere. addas l. 45. 47). LIV. 6, 38, 6 (*log. Camillus*) Quirites, iam vos, sc. *secessuros*, tribunicia libido, non potestas -it. VAL. MAX. 3, 4, 1 eiusdem *Tulli Hostili* adulescentia in pecore pascendo fuit occupata; validior aetas imperium Romanum -xit et duplicavit. TAC. hist. 4, 24, 2 tot armatas fortissimorum virorum manus unius senis valetudine -i. MIN. FEL. 25, 12 quorum *pulorum* cibo vel fastidio res publica summa -retur (*respic. auspicium ut l. 25*). ② *cetera exempla:* MANIL. 2, 705 quorum *signorum per decadatem orationum mixturus* -ret concordia corpus zodiaci. SEN. benef. 4, 23, 1 *num dubium est, quin lunae tempore efficaci et penetrabili -atur maturitas frugum?* dial. 6, 18, 7 alias *artes* quae vitam instruant, alias quae orment, alias quae -ant (CE 1467, 2). epist. 16, 3 *philosophia* animum format ..., vitam disponit, actiones -it, ... sedet ad gubernaculum et ... derigit cursum. 66, 44 illud *bonum* fortunae indulgentiam -xit, hoc violentiam domuit: utrumque aequae bonum est. PRVD. perist. 10, 929 verba ... quo -antur organo, sc. *linguā*. AVIAN. fab. 36, 18 est hominum sors ista, magis felicibus ut mors sit cita, cum miseros vita diurna -at (negat var. l.). DRAC. satisf. 216 quod pereunt hostes, regis fortuna vocatur; quod pereunt populi, temporis ordo -it.

B virtutes, vitia, affectus sim.: PACVV. trag. 299 si te -ret pudor sive adeo cor sapientia inbutum foret ([tegeret trad.]. Ov. fast. 1, 251 *olim* populum sine vi p. ipse -bat. LIV. 5, 46, 7 placuit ... Camillum acciri, sed antea consulto senatu ...: adeo -bat omnia p.). CIC. Tusc. 5, 25 sapientia (v. p. 804, 11). LIV. 1, 21, 1 fides (v. p. 804, 26). VAL. MAX. 8, 1 absol. 2 misericordia ... illam quaestionem, non aequitas -xit. SEN. benef. 3, 7, 5 religio *arbitri* ... potest ... sententiam suam, ... prout humanitas aut misericordia inpluit, -ere. dial. 7, 11, 2 virtus ... quomodo voluntatem -et,

quam sequitur, cum sequi parentis sit, -ere imperantis? ([cf. l. 70]). PS. AVG. categ. 12, 117 v. ... omnem animam suo imperio gubernat et -it, ut et iracundiam domet et cupiditates amoveat. al.; addas l. 15). CVRT. 4, 10, 7 nulla res multitudinem efficacius -it quam superstitione. CE 1249, 4 (saec. II) Cl(audius) hic iaceo Diadumenus ..., quem numquam cupidae possedit gloria famae, sed semper modicus -xit ubique tenor. TERT. adv. Marc. 2, 11, 4 bonitas, nisi iustitia -atur, ut iusta sit, non erit bonitas. IVST. 44, 4, 16 tres fratres tantae concordiae exitisse, ut uno animo omnes -i viderentur. al.

10 **γ fatum, fortuna, sidera sim.:** CIC. Tusc. 5, 25 vitam -it fortuna, non sapientia ([gerit cod. unus; cf. Otto, Sprichw. n. 700]. SALL. Iug. 102, 9 humanarum rerum f. pleraque -it. LYGD. 3, 22 f. suā tempora lege -it. LIV. 28, 30, 11 f. -ente [IVST. 1, 9, 23]. al.; cf. p. 798, 60. 799, 9. 800, 15. 803, 13). SALL. Iug. 1, 1 falso queritur de natura sua genus humanum, quod ... forte potius quam virtute -atur (51, 1 *in proelii tumultu* fors omnia -ere. TAC. ann. 1, 49, 1 AVSON. 25, 3 [339 S.], 1. al.). 1, 5 si hominibus bonarum rerum tanta cura esset, quanto studio aliena ... petunt, neque -rentur magis quam -rent casus. Ov. met. 9, 434 (*verba Iovis*) me quoque fata -unt (MANIL. 4, 14 f. -unt orbem, certa stant omnia lege. IVV. 9, 32 f. -unt homines. CARM. c. pag. 17 -itur fato si Iuppiter ipse. SIDON. carm. 7, 123 quo f. cuncta -untur). MANIL. 3, 119 utcumque -unt dominiantia sidera (TAC. hist. 5, 4, 4 quī septem sideribus mortales -untur sec. *Iudeos*). 4, 98 est aliud, quod nos cogatque -atque, maius *quam fortuna*, et in proprias ducat mortalia leges. AVG. civ. 9, 13 p. 385, 26 providentia summi dei ..., non fortuita temeritate -itur mundus.

15 **δ actiones (cf. p. 805, 24):** LIV. 1, 21, 1 ut *fides* ac ius iurandum pro[ximo] legum ac poenarum metu civitatem -rent (, ad β). MANIL. 5, 700 placidas (*praedic.*) ... -ent *quorundam hominum* commercia gentes ferarum. TERT. adv. Marc. 2, 9, 8 sub comminatione moriendo, qua ... -retur sententiae libertas (i. *liberum arbitrium*). AVSON. 8 (322 S.), 79 dura magistri experientia, rarus eventus ..., ut -at indocilem mitis censura iuuentum (cf. p. 798, 71).

20 **ε ratio, mens, caput sim.:** SEN. dial. 5, 25, 4 ratio, cui vitam -endam dedi (item -it ratio: epist. 37, 4 *multos -es*, si r. te -xerit [, ad p. 801, 12 sqq.]. APVL. Plat. 1, 18 p. 216 cum r. totam [sc. animam; totum var. l.] -it. BOETH. mus. 5, 2 p. 354, 11 r., quae errantem sensum -at ac temperet. al.). APVL. Plat. 1, 9 p. 199 animam ... animantium ... et imperitare et -ere ea, quorum curam fuerit ... sortita (cf. Plat. Tim. 34^C ὡς δεοπότιν καὶ ἀρξονταν ἀρξομένου [sc. corporis]. item -it anima: AVG. in psalm. 145, 5 illa a. -it, haec *caro* -it; illa imperat, ista famulatur). 1, 15 p. 212 *membra* inferiora -untur optimum praestantia ...; capiti oboedirent (cf. Plat. Tim. 44^D [de capite] τῶν ἐν ἡμῖν πάντων δεοποτοῦν). PRVD. c. Symm. 2, 387 hominis vitam sibi temperat atque gubernat vivida mens ...; quin et corporibus versat mens viva -endis summum consilium (item -it mens: AVG. civ. 9, 6 p. 376, 22 m. eorum *daemonum* ... passionibus turbulentis inferiorum animi partium -endis moderandisque dominaretur. serm. 154, 11 m. ... -it, caro -it, et magis sum ego in eo, quo -o, quam in eo, quo -or. al.). al.

25 **2 coērcendi, cohibendi sim. (sc. immoderata, violenta, depravata; pauclo aliter p. 800, 49 sqq.):** **a -it aliquis se vel affectus suos sim.:** CIC. inv. 2, 164 continentia est, per quam cupiditas consilii gubernatione -it. part. 76 *temperantia* moderandis cupiditatibus -endisque animi motibus laudatur (Tusc. 3, 17 eius *frugalitatis* ... videtur esse proprium m. a. adeptentis -ere et sedare. Tim. 44 quos m. a. qui ratione -xerit, iuste vixerit [cf. Chalc. transl. p. 42^B] frenarent ac subiugarent, gr. *χρατήσσοντες*]). rep. 1, 60 sub regno ... tibi esse placet omnis animi partes, et eas -i consilio? 2, 45 neque suos mores -ere poterat neque suorum libidines (sc. Tarquinius Superbus ut: fin. 3, 75 nec se nec suos -ere potuit. loci nimirum etiam spectant ad b). HOR. epist. 1, 2, 62 ira furor brevis est: animum -e; qui nisi pareat, imperat; ... hunc tu conpesce catena (SEN. dial. 11, 18, 6 [ad lugentem] sic -e a. tuum, ut ... sapientibus te adprobare possis). Ov. am. 2, 4, 7 desunt vires ad me mihi iusque -endum (-endi, ferendum var. ll.): auferor *amore* ut rapida concita puppis aqua. SEN. contr. exc. 4 praf. 7 sq. non verborum illi *Haterio* tantum copia, sed etiam rerum erat ... ita, ut -i posset nec consumi; -i autem ab ipso non poterat, ideoque (alioquin trad.) libertum habebat, cui pareret. SEN. Tro. 250 iuvenum vitium est -ere non posse impetum (epist. 85, 9 facilius est ... initia illorum *affectuum* prohibere quam i. -ere. Ps. AVR. VICT. epit. 14, 6). dial. 5, 6, 2 quis *iratus* linguae temperavit? ... quis se -ere potuit immissum? epist. 58, 29 si voluptates ... potuerimus -ere et coērcere (cf. p. 803, 75). 85, 10 facilius sustuleris illa *animi mala*, quam -xeris. SIL. 2, 382 non ultra patiens Fabius -xisse dolorem (texisse var. l.). Ps. CATO brev. sent. 45 iracundiam -e (tempera var. l.; cf. p. 805, 7). AVG. civ. 9, 6 p. 376, 22 pars animi superior, qua rationales sunt *daemones*, in qua virtus et sapientia ... passionibus turbulentis inferiorum animi partium -endis moderandisque dominaretur.

b -it aliquis alios vel affectus alienos sim. (*addas Cic. p. 804, 57sq.*): VERG. Aen. 1, 153 ille vir gravis -it dictis animos populi furentis et pectora mulcet. HOR. ars 197 *chorus tragicus* -at iratos. SEN. Med. 592 caecus est ignis stimulatus ira nec -i curat patiturne frenos. Phaedr. 251 (*sublucet imago rei publicae gerendae*) qui -i non vult, amor vincatur. Phoen. 289 (*ad Oedipum*) tibi haec *causa vivendi* una abunde est, ut pater natos -as graviter furentes (cf. 292 inhibere; *aliter l. 28*). dial. 3, 19, 1 habet ... iracundia hoc mali: non vult -i (cf. p. 804, 72). LVCAN. 4, 475 attonitam ... -xit magn anima Vulteus voce cohortem. PLIN. epist. 9, 24 te tam tractabilem video, ut in ira -i possis. TERT. monog. 1, 3 *in matrimonio illa continentia* non cogitur, ista *licentia* -itur; illa arbitrium habet, haec modum (CHAR. gramm. p. 1, 8 quatenus latinae facundiae l. -atur aut natura aut analogia aut ratione curiosae observationis aut *eas*; cf. p. 62, 7 *sermo latinus* -endum se regulae tradidit et illam loquendi licentiam servituti rationis addixit).

3 corrigendi, instruendi, admonendi sim. : a exempla varia (adas p. 800, 55): TRAG. inc. 46 non multa peccas, sed *(tamen si) (suppl. Ribbeck)* peccas, te -ere possum (*trad. apud Cic. Mur. 60, ubi comparaveris e. g. conformare et leviter emendare; corrigendum*). CIC. rep. 4, 3 ad militiam euntibus dari ... custodes, a quibus primo anno -antur. Att. 10, 5, 2 quod mihi mandas de *quodam, -endo (l., respic. Quintus fratri filius fut Quinto coni. Victorius); item: 10, 7, 3 quem ... nos disciplina -imus. al.*) PVBLIL. sent. N 15 non corrigit, sed laedit, qui invitum (vitium var. l.) -it. OV. ars 1, 4 (*antea p. 798, 40*) arte -endus est Amor (*simil spectat ad p. 804, 26sqq., sed seq. l. 32*). PLIN. epist. 3, 10, 6 me ... formate, -ite, qui ... immortalem ... effigiem vestri filii mortui conor efficere. 10, 19, 1 rogo, domine, consilio me -as haesitantem. al. AVSON. 10, 2 (161 S.), 5 (*inter uxoris virtutes*) natos cura -endi (*aliter l. 6*). al. **pro ipsis hominibus -endis ponuntur eorum qualitates sim. :** CIC. off. 1, 122 ineuntis ... aetatis inscritia senum constituenda, et -enda, prudentia est (l. exercenda al. Non. p. 273, 14). PVBLIL. sent. F 22 feminae naturam -ere desperare est otium. OV. ars 1, 10 (*antea l. 24*) Amor puer est, aetas mollis et apta -i (LIV. 31, 28, 5 rex dedit aliquos, qui a. eius filii -rent. PAVL. FEST. p. 36 alterius ... consilio. CYPR. epist. 4, 2, 1 quando et sexus infirmus et a. adhuc lubrica per omnia frenari a nobis et -i debeat). CE 994, 1 (*saez. I in.; epitaphium liberti grammatici*) procurator eram Lepidae mores(ue) -bam. TAC. ann. 14, 56, 1 (*Nero Senecae magistro*) nos prima imperii spatia ingredimur ...; quin, si qua in parte lubricum adulescentiae nostrae declinat, revocas ornatumque robur subsidio impensis -is? PLIN. epist. 10, 96, 1 quis ... potest melius (*sc. quam tu*) vel cunctationem meam -ere vel ignorantiam instruere? 10, 118, 3 rogo ..., ut dubitationem meam -ere ... digneris. CHAR. gramm. p. 412, 4 suade illi. da illi consilium. praecipe illi. ... -e illius imprudentiam. revoca illum ab errore *eas*. al. **b in vita publica:** CIC. de orat. 2, 178 ut impetu quadam animi ... magis quam iudicio aut consilio -atur *auditor ab oratore*. OV. met. 15, 834 *Augustus* exemplo ... suo mores -et (*[geret var. l.]*). LIV. 24, 18, 2 censore ... ad m. hominum -endos animum adverterunt castigandaque vitia. 41, 27, 13 m. ... -endis ... severa censura fuit. 42, 3, 7 PANEG. 4, 38, 4 AMM. 25, 4, 7). LIV. 30, 16, 3 *principibus seniorum erat maxima ... ad ipsum senatum -endum vis*. VELL. 2, 54, 1 regis eorumque, quorum is auctoritate -batur, fides in *Caesarem*. SEN. Tro. 359 quid iubeat deus, effare, Calchas, nosque consilio -e. TAC. dial. 36, 5 hi *oratores* ne privati quidem sine potestate erant, cum et populum et senatum consilio et auctoritate -rent. al. **c usu christiano corriguntur errantes, peccantes, lapsi:** CYPR. epist. 4, 5, 1 ne indisciplinati ... pereant, da operam ..., ut ... consiliis salutaribus fraternitatem -as. 11, 7, 1 haec ... occultare non debui, quibus unusquisque nostrum et instrui et -i possit. 17, 3, 1 (*fratribus in plebe consistentibus*) singulos -ite et consilio ac moderatione vestra secundum divina praecepta lapsorum animos temperate. 43, 1, 1 lapsorum mentes consiliis salubribus -ere et reformare. VITAE patr. Iurens. 17 in corrigendis -endisque ceteris ... severior exsistebat *Lupicinus*. al.

B *usu technico* (*vergit in notionem determinandi, definiendi sim. :* **1 in arte gramm.** (cf. p. 819, 35sqq.): **a respiciuntur structurae (sere respic. duo ita cohaerentia, ut se invicem -ere videantur):** **a praepositionum, quae -unt casus:** SACERD. gramm. VI 428, 29 praeposita casui, quem -it, vim suam tenet, postposita interdum perdit *praepositio*. 428, 34 praepositiones aut accusativum tantum modo casum -unt ... aut utrumque, id est accusativum et ablativum. 429, 1 siqua de praepositionibus alterum casum -xerit quam accusativum et ablativum, adverbium erit. VICTORIN. gramm. VI 203, 20 *praepositiones*, quae casibus adiunguntur, aliae accusativum -unt, aliae ablativum, aliae sunt in utroque communes. CLEDON. gramm. V 77, 21 tunc, quando est mutatio locorum, accusativum casum -unt *praepositiones quaedam*; quando in loco permancio, necesse est, ut ablativum -ant. al. **B verborum (participii vel potius adi. p. 806, 8) c. casibus coniunctorum:** *casus -unt verba:*

SACERD. gramm. VI 432, 1 (*distinguuntur usus impers.*, e. g. sedetur a me et taedet me) illa species 'tur' ablativo -itur casu, haec vero 'et' accusativo. CLEDON. gramm. V 58, 9 *'verbum commune'* et ab activo et a passivo in 'or' venit; sed activam significationem accusativus -it, passivam ablativus, ut 'criminor te' et 'criminor a te'. **verba -unt casus:** DON. Ter. Phorm. 915 et accusativum et dativum -it 'illudo'. SERV. Aen. 1, 597 et 'miseror' et 'misereor' unum significat, sed 'miseror' accusativum -it ..., 'misereor' genetivum. 4, 18 'pertaesus' participium est sine verbi origine et -it genetivum. CLEDON. gramm. V 19, 3 'oscular' tunc activum significat, quando accusativum casum -it *eas*. CONSENT. gramm. V 385, 1 sunt ... verba, quae genitivum casum, sunt quae dativum, sunt quae accusativum, sunt quae ablativum, sunt quae septimum -unt. 385, 12 sunt verba, quae binos casus, non singulos -unt (e. g. *obliviscor inuriarum et inuriias*). al. **γ adiectivi pronominisive pendentes, ni fallimur:** PROB. cath. gramm. IV 3, 27 *quinta declinatio* -it genus ... femininum, ut 'haec species, huius speciei'. SERV. Aen. 7, 231 ('indecores') ab eo, quod est 'indecus', non potest venire, quia lectum non est et quia 'deicus' neutrum -it genus, non masculinum.

b respicitur formatio verborum, nominum pronominaliumque: SACERD. gramm. VI 478, 9 (*sim. PROB. cath. gramm. IV 27, 16*) 'quis': hac syllaba tantum pronomina -untur, nomina nulla terminantur (483, 33 senaria forma *casuum* -it p. ... singularis numeri, 'nullus, nullius, null, nullum, o nulle, a nullo'). 486, 3 'e' ante 'eo' posita tertiam coniugationem productam -it ..., ut 'anteeo' (486, 6 'g' litteram ante 'eo' habens verbum secundam -it c. al. PROB. cath. gramm. IV 34, 9 'c' ante 'eo' posita secundam -it c., speciem vero perfectam aut 'cui' aut 'xi', 'arceo arcui', 'luceo luxi'. al.; cf. q. seq.). 488, 25 'u' ante 'o' posita primae coniugationis verba -it et tertiae correptae (*sim. 489, 5. 490, 31 [inchoo', non 'inchoo' dicendum est]*) neque post 'c' litteram 'h' latina v. -it ... neque 'o' littera ante 'o' in latinorum verborum prima persona reperitur. al. PROB. cath. gramm. IV 34, 19. al.). PROB. inst. gramm. IV 77, 11 quaeritur, qui casus quem casum -ere possit, et ideo eosdem subicimus, ut, quem ad modum se *invicem* -ere possint, doceamus (*respic. ratio, qua formae nominum cohaerant, ut sim. 80, 24. 26. cf. 80, 31 quem ad modum cuiusque formae quem casum -ant, prospiciamus*). 163, 37sqq. (*respic. sto, steti', do, dedi' et sim. al.*) sic et per ceteras res, quas -unt species perfectae, ad supra dictam formam supra dicta verba debeant declinari; nunc, quas res species perfectae -ant vel a quibus rebus ipsae species perfectae -antur, ... tractabimus (cf. l. 26). SERV. Aen. 1, 156 omnis nominativus pluralis -it genetivum singularem et isosyllabus esse debet, ut ... hi 'docti', huius 'docti'; item a genetivo singulari dativus -itur singularis, ut isosyllabus sit, ut huius 'docti', huic 'docto'. al.

c respicitur derivatio participiorum (aliter l. 63): PROB. inst. gramm. IV 140, 7 quae participia quibus participiis -antur (*pro exemplo est e. g. scripturis < scriptus*). SERV. gramm. IV 417, 29 regulae participiorum ita se habent, ut participium futuri temporis a passivo -at participium praesentis ab activo (e. g. *laudan-s < laudan-dus*) ... vel e contrario. CLEDON. gramm. V 70, 19 participia ita se *invicem* -unt (EXPLAN. in Don. gramm. IV 513, 28. 514, 7). *sim. al.*

2 in re metrica: TER. MAVR. 2056 apellassonos ... ratione qua -atur, cum de pedibus dissererem, satis probavi. 2082 apellassonos (- - -) illam revocabit synaphian, binis brevibus quae totidem iugare longas ex ordine semper solet et tenere legem, non versus ut ullo numero pedum -atur, sed carminis orsum peragat debita finis (AVSON. 27, 13 [393 S.], 92 quos v. *sapphicos* primus -it *hippius secundus, ut claudat choriambon antibacchus*). SACERD. gramm. VI 539, 23 (*vers. metr.*) *antispastos* hos nunc pedes conclusos -ens tota decem schemata tradit. DIOM. gramm. I 430, 30 accentus est ... vocis ... intentio vel inclinatio acuto aut inflexo sono -ens verba. 473, 7 quibus pedum qualitatibus compositione metricae observationibus -antur *metra*, ... edocebo ([regnant(ur) trad.]). 502, 28 *iudicare*, quae m. quibus pedibus -antur). POMP. gramm. V 107, 16 (*antea: inveni 'amor' [Verg. ecl. 8, 47], quoniam 'a' brevis est; iam quicquid inde nascitur, semper brevis est, velut 'amans' ista, quae sunt primigenia, -unt illa cetera. part. praes. regēns, -entis pro subst. masc. p. 799, 68sqq. 801, 40sqq.*

802, 36sqq. Reineke.

p. p. p. ⁸rectus, -a, -um. derivatur a regere FEST. p. 290 (restit. e PAVLO). notatur in titulis r supra p. 743, 64sqq. NOT. Tir. 50, 99

-um. de formis: compar. -ior exstat inde a PLAVTO (cf. magis -us MANIL. 3, 227), superl. -issimus inde a RHET. Her. (cf. quam maxime -us CELS. 3, 23, 6). de notione (cf. p. 807, 14. 811, 45. 812, 1. 813, 37sq. 814, 33sqq. 816, 55. 820, 25. 61. al. et vol. X 2, 2154, 75. 2156, 22): GLOSS.^L I Ansil. RE 229sqq. (cod. Paris.) -a: modesta. honesta. bene morata. egregia. proba. taciturna. casta. faceta. venusta. admirabilis. decens. amabilis. nobilis. festiva. gravis. compta. grata. elegans. si 381 sincerus: -us vel sine dolo aut sanus. III Abstr. RE 1, -um; firmum (l. falso pro

ratum?). *legitur inde a PLAVTO, ENN., TER., CATONE per totam latinitatem.* [notionibus primariis it. retto (*de notione q. e. 'probus'* cf. p. 815, 10sqq.), sard. centr. arréttu, rae. or. ret, prov. reit. cf. M.-L. 7134 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3238. Cortelazzo-Zolli² 1354sq. Wagner II 345sq. Wartburg X 163sq. Schd.-Cr.] *[confunditur in codd. e. g. cum certus HOR. epist. 2, 1, 105 QVINT. inst. 1, 6, 20. al. (falso trad. SEN. contr. 1, 2, 20, restit. PHYSIOGN. 29), erectus COLVM. 3, 13, 9 PLIN. nat. 23, 17. et saepe (restit. SEN. epist. 76, 33), adv. recte RHET. Her. 3, 4, 7 sq. LIV. 27, 28, 10. et saepe (restit. PLAVT. Epid. 416 VARRO ling. 7, 33. al.; v. etiam p. 822, 29sqq.), tectus CIC. Brut. 111 MANIL. 2, 339. al. (cf. p. 797, 66); e coni. vel restit. dub. CIL I² 687. 2866. COLVM. 6, 20 (-us ed. princ. strenuus Pontederia; (treus codd.). CHART. lat. ant. XLVI 1362 II 7 (saec. II); trad. locis mancis vel dubiis SEN. rem. fort. 1, 3 QVINT. inst. 10, 3, 25 CHIRON 974. al.]*

i. q. εὐθύς, ὁρθός (GLOSS.). disting. vel opp. curvus sim. p. 810, 73. 811, 25. 41. 812, 51. 813, 46. al., flexuosus sim. p. 808, 69. 810, 69sqq. 811, 19. al., obliquus p. 812, 41. 813, 44. 819, 58sqq. al., e. g. LVCR. 2, 249, pravus p. 811, 23sq. 814, 24. 816, 4. 37. et saepe, transversus sim. p. 812, 29. 813, 43. 821, 43. al.

exempla sic digerenda esse putavimus:

CAPVT PRIVS: *notiones primariae:*

I *proprie vel in imag. significantur:*

A *quae directa, non inflexa sunt:*

- 1** *spectat ad motum, sc. cursum, iter sim. directum:*
 - a** *de ipsa via, cursu sim.: a ponitur attrib. vel praedicat.:* l. 58 (-a via l. 59, aliae iuncturae p. 808, 44). **b** *ponitur absolute:* p. 809, 32 (*pro adv. praeter p. 810, 8*).
 - b** *de variis itinere -o perviis p. 810, 20, euntibus p. 810, 40.*
 - 2** *spectat ad habitum, formam sim.: a rerum: p. 810, 61 (neutr. pro subst. p. 811, 22, linea -a p. 811, 45). b (partium) animalium: p. 811, 57.*

B *quae erecta sunt, ad perpendiculum stant moventur: 1 proprie, sc. respic. habitus sim. p. 812, 21 (homini proprius p. 812, 62), motus p. 813, 32. 2 in imagine, sc. fere c. respectu integratatis: p. 813, 69.*

II *translate:*

A *usu communi: 1 vario, sc. respic. res p. 814, 8 (utiles, aptae p. 814, 9; verae, simplices p. 814, 68; honestae, probae p. 815, 10; respondentes legibus, doctrinae sim. p. 816, 27), homines p. 817, 17, deus p. 817, 64. 2 usu impers. -um est, videtur sim.: p. 817, 74 (c. struct. verb. praeter p. 818, 33).*

B *usu technico: 1 rhet., sc. respicitur pronuntiatio, stilus al.: p. 818, 42. 2 philos., sc. respicitur zatōq̄θωμα vel ὁρθὸς λόγος: p. 819, 7. 3 gramm., sc. de formis principalibus, accentu al.: p. 819, 35.*

4 *mus., sc. de genere modulationis: p. 820, 10.*

CAPVT ALTERVM: *notionibus secundariis significantur: I quae angulo normali aliquid tangunt: p. 820, 15 (de ipso angulo p. 820, 33). II quae protinus, obviam vertuntur, non deflectunt: p. 820, 46. III quae habitu solito, naturali directa, non inversa sunt: p. 821, 6. IV quae in longitudinem porriguntur, transversa non sunt: p. 821, 38. V quae librata, plana sunt: p. 821, 53.*

CAPVT PRIVS: *notiones primariae: I proprie vel in imag. significantur: A quae directa, non inflexa sunt: 1 spectat ad motum (situm descriptum quasi motum p. 808, 55. 60. 809, 1. al.), sc. cursum, iter sim. directum (saepe, imprimis in imag., vi quadam deflexa de via, quae sine mora circuitu conficitur vel ad locum petitum ducit): a de ipsa via, cursu sim.: a ponitur attrib. vel praedicat.: (1) -a via: (A) abl. in locut. adv. fere i. q. directo, sine circuitu (inde p. 809, 33sqq.; cf. p. 809, 46, aliter p. 808, 37): proprie: PLAVT. Cas. 881 ubi intro hanc novam nuptam deduxi, -a v. in conclave abduxvi. Poen. 692 dixerunt te quaeritare hospitium a muscis. :: ... (a) muscis si mi hospitium quaererem, adveniens irem in carcerem -a v. (Pseud. 1051. TER. Phorm. 310 eo: -a v. quidem illuc. :: nempe ad Pamphilam. LIV. 28, 16, 2 v. -a. 44, 43, 3 -a expedita v. [-a (et) Gronov]. cf. p. 809, 41sqq.). TER. Andr. 600 (199 te in pistrinum, Dave, dedam; log. Davus) quid causae est, quin hinc in pistrinum -a proficiscar v.? (cf. DON. p. 809, 33). LIV. 32, 29, 6 [5] consules ... in Galliam profecti: Cornelius -a ad Insubres v. [opp. flexit iter]. cf. p. 809, 48). Novivs Atell. 72 quidam -a grassatur v. VITR. 10, 2, 14 funis volvebat machinae rotas, sed non poterat ad lineam v. -a ducere, sed exibat in unam partem (cf. p. 809, 35sq.). in imagine (-a, falso additur in var. l. TER. Andr. 442): TER. Haut. 706 me hoc voles patrem exorare, ut celet senem vostrum? :: immo ut -a v. rem narret ordine omnem (cf. 711 vera dicendo). SEN. suas. 6, 16 quia hoc statim (*Håkanson*, sitam a) -a v. consequi non potero, decipere vos cogar. SEN. dial. 9, 2, 2 ut ... -a ire te v.*

credas, nihil avocatus transversis ... vestigiis ... quorundam circa ipsum errantium viam. epist. 94, 54 non licet ... ire -a v.: trahunt in pravum parentes, trahunt servi. 102, 20 satius est ire aperta v. et -a quam sibi ipsum fluxus disponere. 114, 4. PROC. dig. 12, 6, 53 tam benignius quam utilius est -a v. (sc. sine condicione) ipsum, qui nummos dedit, suum recipere. NERAT. dig. 47, 2, 65 ea, quae legitur, -a v. ab eo, qui legavit, ad eum, cui legata sunt, transeunt. FRONTO p. 87, 26 qui ... -a v. ad eloquentiam a principio inductus ... fuerit. QVODV. cant. nov. 10, 2 (9, 1 haereticorum ... longe a via errantium). al. **(B) exempla cetera: in imagine (pauca selecta):** PLAVT. Asin. 54 estne hoc, ut dico ...? :: -am instas v.: ea res est. RHET. Her. 3, 3, 4 nec pretio ... nec similitate a v. -a ... deduci. CIC. Brut. 281 ut Crassus eam laudis v. -issumam esse duceret, quam maiores eius ei tritam reliquissent. leg. 2, 8 est ista -a docendi v. Tusc. 1, 1 quae artes ad -am vivendi v. pertinerent. off. 1, 118. Att. 12, 10 consolationum ... multae viae, sed illa -issima: impetrat ratio, quod dies impetratura est. SEN. contr. 1 praef. 23 non placebat illi *Latroni* orationem inflectere nec umquam -a v. decidere, nisi cum hoc ... necessitas coegisset (seq. p. 818, 57). SEN. epist. 37, 4 una ad hanc *sapientiam* fert v., et quidem -a: non aberrabis. COLVM. 1, 1, 16 inluminat ... -am v. docentis magisterium. SCRIB. LARG. praef. 11 (10 quosdam ... a perverso proposito nemo potest movere) nos vero ab initio -am v. secuti eqs. QVINT. inst. 1, 6, 22 (*respic. nimium analogiae studium*) -a est haec v.: quis negat? sed iacet et mollior et magis trita. 2, 6, 2 plus proderit demonstrasse -am protinus v. quam revocare ab errore iam lapsos *discipulos*. al. VEL. gramm. VII 73, 5 (*sec. p. 809, 6*) *homines 'delirantes'*, qui a -a v. vitae ad pravam declinant. VET. LAT. psalm. 2, 12 (Cypr. testim. 3, 66. al.) continete disciplinam, ne forte irascatur dominus et pereatis a v. -a (iusta var. l. item cod. 303. al. et Vulg. sec. gr. δίκαιας). prov. 14, 12 (Didasc. apost. 46, 8, sim. al.) est v., quae videtur apud homines -a esse; posteriora vero eius veniunt ad intimum inferni (gr. ὁρθή, Vulg. iusta). Sirach 2, 16 vae his, ... qui dereliquerunt v. -as (opp. pravas; gr. alter). VVLG. I Esdr. 8, 21 ut ex exsilio redituri peteremus ab eo *domino* v. -am nobis et filiis nostris. AVG. de mend. 5, 8 p. 424, 20 (*respic. Gal. 2, 14, v. p. 835, 24*) *Paulus Petrum* ... in -am v. revocavit (cf. *antea*: Petrum ... correctum). PALLAD. hist. mon. I 66, 2 p. 337^B haereticorum greges ad sectae nostrae -am v. ... transire (gr. p. 163, 2 εἰς ὁρθοδοξίαν). et saepe. **propriety:** LVCR. 4, 1272 mulier concipere nolens eicit ... sulcum -a regione v. que, vomeris (*i. membra virilis*) atque locis avertit seminis ictum (l. abl. separ.). LIV. 21, 31, 2 *Hannibal* *hac exercitum duxit*, non quia -ior ad Alpes v. esset, sed ... minus obvium fore Romanum credens. SEN. Phoen. 432 *stella caelo delapsa* stringens polum -am ... rumpit v. FRONTO p. 193, 17 -am v. ingressis certus est itineris finis ... errantibus autem peragrade facilis est quam pervenire. MIN. FEL. 16, 3 qui v. -am nescit, ubi ... in plures una diffindit.

(B) iuncturae variae (fere abl. in locut. adv.): **(A) proprie:** PLAVT. Cist. 534 quis hic est, qui -a platea cursum huc contendit suom? (TER. Ad. 574 praeterito hac -a p. sursum. 582). SENT. Minuc. (CIL I² 584) 8 (*respic. fines regendi*) ex eis terminis -a regione in rivo Vendupale (al. v. l. 37. p. 743, 60sqq.). LVCR. 6, 138 impete -o venti. CAES. civ. 1, 69, 4 omnes copiae ... -o ... ad Hiberum itinere contendunt (LIV. 22, 9, 1 Hannibal -o i. per Vmbriam usque ad Spoletium venit. 28, 41, 8 [opp. circuitus ut: 32, 9, 8 CVRT. 3, 11, 19. 4, 16, 7]. al. FEST. p. 194 obvaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus -um i. conficeret. al.; aliter p. 811, 2). OV. met. 7, 782 nec limite callida -o ... fugit fera, sed ... reddit in gyrum (trist. 2, 477 ut -o grassetur l. [tramite var. l.] miles in tabula latruncularia. MELA 1, 102 Pontus ... huic atque illuc longo -oque l. extensus, sinuatus cetera. LVCAN. 9, 712 [cf. Nicand. ther. 48I ἰδεῖαν]. VAL. FL. 4, 614 STAT. Theb. 2, 61. QVINT. inst. 2, 13, 16 si -um l. rupti ... pontes incident, circumire cogemur. al. cf. p. 811, 16; addasne p. 810, 30?). LIV. 26, 43, 8 huc (sc. ad Carthaginem Novam) -us ex Africa cursus est (PLIN. nat. 6, 108 ab eo Persici sinus introitu ad intimum sinum -o c. tot milia passuum ... esse. al. PLIN. epist. 6, 16, 10 *avunculus* -um ... c. -a gubernacula, in periculum tenet [l. ad p. 810, 62sqq.]. VET. LAT. act. 16, 11 [cod. 50, sim. al. et VVLG.] -o c. venimus, in Samothraciam [l. gr. εὐθύδομησαμεν, cod. 5 direximus cursum]. al.). MANIL. 1, 676 *zodiacus* -a ... devexo fallit vestigia clivo (cf. Housman, 1903, ad l. *'oblique positionis dissimulat lineae rectitudinem'*). VAL. MAX. 2, 7, 14 vires armis constant, quae ubi a -o tenore desciverint, oppressura sunt, nisi opprimantur (SEN. epist. 83, 27 si argumentaberis sapientem ... retinere -um t., etiam si temulentus sit. cf. p. 809, 19). CELS. 1, 2, 6 melior -a quam flexuosa *ambulatio* (3, 23, 6 a. quam maxime -a et longa). PLIN. nat. 9, 95 locustae reptantium modo fluitant, ... -o meatu ([opp. oblique in latera procedunt]. 16, 128 *radices sunt aliis arboribus* -o m., ut lauro, ... aliis flexuoso, ut fico [cf. Theophr. hist. plant. 1, 6, 4 εὐθεῖα]. 16, 184. AMM. 23, 4, 2 *stilus* ... -o canalis angusti m. cavatus). PS. QVINT. decl. 1, 3 *caecum* cubiculum ... ingressum in neutram deflexisse partem, sed -o gradu ... ad lectulum accessisse.

SENT. leg. Aug. pr. pr. (CIL III 567) 16 ab eo *promuntorio* -o ⟨ri⟩gore ad monticul(os) *quosdam* ([cf. *Année Épigr.* 2002 n. 1334a et b, ubi gr. εὐθύνω^q]). INSCR. *Année Épigr.* 1978 n. 717 [e *Moesia inf.*; saec. II in.] (a lapide quadragensimo et quinto) r. -o (ad lapidem quadragensimum et sextum). al. *ibid. locis partim suppletis*. CIL VI 31553, 9 [a. 160/1]. al.). VEL. gramm. VII 73, 4 boves, cum se a -o actu operis detorserint, delirare dicuntur (*inde de hominibus* p. 808, 25). al. (B) in *imagine*: PLAVT. Cas. 469 (*servus secum*) nunc pol ego demum in -am redii semitam: hic ipsus senex Casinam deperit (VET. LAT. prov. 2, 13 [cod. 165, sim. al.] o, qui derelinquitis s. -as abeundo in vias tenebraru(m) [gr. εὐθείας, VVLG. iter -um]. al.). CIC. leg. agr. 2, 44 an qui etsi quis per cursum -um regnum Aegypti tenere non potuerunt, nunc caecis tenebris et caligine se Alexandream peruenturos arbitrati sunt? ([antea: aperte; derecto et palli]. LVCR. 6, 28 ad id *summum bonum* -o contendere c. [-a var. l., ut ad l. 61 sqq. pertineat]. HOR. sat. 2, 5, 78 *Penelopen* nequiere proci -o depellere c. VET. LAT. prov. 4, 26 [Aug. epist. 215, 5] -os c. fac pedibus tuis [gr. ὁρθὰς τοσχίας, Ps. Sulp. Sev. epist. 2, 10 iter -um; cf. Vulg. dirige semitam]. al.). VAL. MAX. 7, 3, 7 in altero *equite scorti amatore* disciplinam paululum a -o tenore deflexit dux (cf. p. 808, 67). SEN. benef. 3, 31, 5 me ... cursum ad -um iter vitae derexisse (item i. vitae: PETRON. 84, 1 FIRM. math. 3, 1, 12, 6, 32, 17; ceterum: SEN. dial. 7, 1, 1 ad vitam beatam. epist. 8, 3. TAC. ann. 3, 66, 4 rhetorem, si -um i. pergeret, ad clarissima quaeque iturum. PLIN. epist. 5, 8, 5. VET. LAT. Sirach 51, 20 ambulavit pes meus i. -um [gr. ιτι, 15 ἐν εὐθύτητι]. HIER. epist. 52, 13, 2 -um i. precum. al., e. g. l. 30). epist. 123, 12 -um sequi limitem et eo se perdere, ut ea demum sint tibi iucunda, quae honesta (STAT. Theb. 5, 736 -o descendunt l. Parcae). VET. LAT. prov. 4, 27 (Aug. in psalm. 118, serm. 31, 8, sim. al.) *deus* -os faciet gressus tuos (gr. 4, 27^b ὁρθάς, deest Vulg.). HIER. tract. in psalm. I p. 36 l. 70 (*ad psalm.* 66, 5 gentes in terra diriges) gentes, quae ante non -o pede gradiebantur, gentes, quae ante non -o itinere gradiebantur, fecisti eas, ut ambularent in via tua. al.

B ponitur absolute: (1) pro adverbio: (A) fem.: (1) abl. sing. -ā (sc. viā, cf. l. 75 et DON. Ter. Andr. 600, 4 ‘-a via’ plene dixit, non tantum ‘-a’; in imag. v. l. 61 sqq., usum transl. v. p. 815, 7): PLAVT. Amph. 1042 ad regem -a me ducam resque ut facta est eloquar (Rud. 851 duc me ad lenonem -a). 1115 *Hercules infans* citus e cunis exsilit, facit -a in anguis impetum. Merc. 933 quin, pedes, vos in curriculum conicitis in Cyprum -a? Mil. 491 et Pseud. 1136 v. p. 798, 12. al. TER. Hec. 372 *ancilla praecucurrit* nuntians me venisse; ego ... -a consequor (cf. DON. ad loc. 2 absolute et sine adiectione; non enim addidit ‘via’). Eun. 87 cur non -a intro ibas? ([recte var. l.; cf. DON. ad loc. satis mire additum ‘-a’]. Ad. 433 tu rus hinc ibis? :: -a [recte var. l.]. PETRON. 41, 10 de cubiculo -a in triclinium ire. PRIAP. 8, 3. APVL. flor. 16, 18 -a de auditorio eius *poetae* exsequias eundum esse. al.; cf. p. 807, 63 sqq.). Phorm. 112 *adulescens* ad anum -a pergit ([cf. DON. ad loc. 4 ‘-a’, quia non per nuntium]. CIC. Catil. 1, 23 -a perge in exsiliū [-am, -a via, recte var. II]. Liv. 3, 46, 5. APVL. apol. 58, 7 Crassus ... perrexit ... -a ad folum). 859 -a domum sumus profecti (CIC. Att. 5, 14, 2 ad Q. fr. 3, 1, 3. cf. p. 807, 67 sq.). AFRAN. com. 107 comissatum protenis -a domum digredimur. RHET. Her. 4, 50, 63 bene ... facitis, cum venitis, sed rectius fecissetis, si ad me domum -a (recte var. l.) abissetis. CIC. Verr. II 5, 160 *cuidam* -a iter esse Roman. fin. 5, 96 (log. *Atticus*) tempus est, si videtur, et -a quidem ad me (item per ellipsis in verbi: Att. 4, 5, 3 de via -a in hortos. al. PETRON. 58, 13 -a domum). Att. 6, 8, 1 Batoniūs et navi -a ad me venit domum Ephesi (fam. 9, 19, 1). BELL. Afr. 18, 1 ex itinere -a (-o var. l.) subsidio suis occurrit duces. 40, 2 -a in castra fugere (recte cod. unus). Hisp. 3, 6 -a per adversariorum praesidia ad oppidum contendunt equites (APVL. apol. 58, 2 *Crassum* domum suam -a contendisse. al. *apud eundem*). HOR. sat. 1, 5, 71 tendimus hinc -a Beneventum ([recte var. l.]. Liv. 10, 35, 4 *milites abeuntes* praebuere speciem -a tendentium ad castra oppugnanda. AMM. 15, 7, 3 [-i trad., corr. Bentley]). al. in *imagine* (huc fort. l. 14): PETRON. 116, 5 *mentiendo* -a ad lucrum curritis. QVINT. inst. 5, 10, 123 nisi *quaedam* -a nos ad ea, quae convenient causae, ferant. (2) acc. plur. -ās (sc. verbo *eundi subintellelegendi*; cf. p. 815, 8 nec non K. et M. Zelzer, Wien. Stud. 120, 2007, 244 sq.): REGVLA mag. 19, 10 dicta hora sexta -as ad mensam (eant add. cod. unus).

(B) neutr.: acc. -um (in -um [-a] l. 68 sqq.) OV. met. 2, 715 *Mercurius* iter ... non agit in -um, sed in orbem curvat eundem (SEN. Phoen. 4 [*Oedipus Antigonae*] in -a quid deflectis errantem gradum? nat. 7, 29, 3 *cometes quidam* non desit in -um adsidue celsior ferri. LVCAN. 7, 337. TAC. Germ. 6, 2 in -um aut uno flexu dextros agunt *equos*. al.). IVV. 3, 107 *adulator laudare* paratus, si bene ructavit, si -um minxit amicus. PS. CYPR. mont. 14, 2 *custos vineae furi minatur* dicens: ‘-um ambula!’. abl. -o (cf. p. 810, 58 et GLOSS. II 317, 17 εὐθεία: -o [εὐθεία trad., corr. Heraeus; -a ed. Stephani]): CIL VI 10250, 21 (saec. I; describitur monumenti situs)

inde -o usq(ue) ad viam. PAPIR. dig. 49, 1, 21 pr. (ex epist. M. Aur. et Veri) appellations, quae -o ad principem factae sunt omissionis his, ad quos debuerunt fieri. ISID. orig. 6, 16, 1 ‘regula’ ... dicta, quod -o (recte var. l. dicit nec ... aliorum trahit.

(C) nom. masc. -us (cf. Hofmann-Szantyr 173 et Leumann, Gramm. 1977, 270): PEREGR. Aeth. 29, 6 revertuntur ... omnes ad civitatem -us ad Anastase.

(II) *cetera exempla, sc. pro subst. adhibetur:* (A) fem. (cf. p. 809, 46): PLAVT. Epid. 416 (in imag.) -am instituit servus, qui fidicinam decepit (recte trad., sed cf. p. 808, 11). Truc. 891 sine eumpse adire ... ad me. :: -am tenet, (Leo, ad -a si tenent trad.). (B) neutr.: in *imagine*: VELL. 2, 3, 4 ubi semel -o deerratum est, in praeceps pervenitur, nec quisquam sibi putat turpe, quod alii fuit fructuosum. PRVD. perist. 11, 37 se ... ducem -i spretis anfractibus, idem, praebuit, erroris qui prius auctor erat (l. sc. Hippolytus aliquamdiu Novati sectator). propriæ: STAT. Theb. 6, 454 *aurigae* praincipes, in -a ac devia campi, obliquant tenduntque vias (l. i. in -um ac devium campum, cf. ba nec non SCHOL. ad loc. dum in directa tendunt, in devia obliquant). AVIAN. fab. 3, 10 (cancer matri suea) te -a monstrantem certior ipse sequar (simul spectat ad p. 815, 10 sqq.).

(B) de variis itinere -o: (A) perviis (per hypallagen quandam; cf. l. 16. p. 812, 47): PLAVT. Bacch. 711 (log. servus senem decepturus; in imag.) -a porta invadam extemplo in oppidum antiquum et vetus. MIL. 329 nihil est, qua hinc transire ea mulier possit nisi -o ostio. SENT. Minuc. (CIL I² 584) 10 inde, sc. ex termino quodam, sursum rivo -o Vinelesca (in limitatione ut: 22 inde -o r. Eniseca in fluvium Percoberam). 15 iugo -o (v. vol. VII 2, 643, 65 sqq.). LVCR. 2, 217 (sim. 2, 226) corpora cum deorsum -um per inane feruntur. 4, 550 voces ... corpore nostro exprimimus -o que foras emittimus ore. 6, 689 aér percalefactus tollit se ac -is ita fauibus *Aetnae* eicit alte. VERG. Aen. 6, 900 *Aeneas* se ad Caietae -o fert, litora portum (l. i. limite *codd.* rec., ut ad p. 808, 53 sqq. pertineat; cf. ad loc. SERV. Aen. 8, 57 hoc est a litora non recedens, ceterum STAT. Theb. 5, 472 *Iason* litora -is praetervectus aquis). 8, 57 (log. *Tiberinus*) ego te, *Aenea*, ripis et -o flumine ducam (cf. l. 31 et SERV. auct. non ad naturam alvei referendum est ...; sed -o fluminis itinere, quia non sunt erraturi [l. ita iam SERV., qui coll. l. 30 pergit: sic ergo et nunc a litora fluvii non recedentem significat. aliam explic. refert p. 800, 38]). LVCAN. 5, 417 non sunt lustranda ... litora nobis, sed -i fluctus ... secandi. 9, 694 *luna* flexus oblita vagi per -a cucurrit signa. PLIN. nat. 2, 121 *ventus* Ostiam plerumque -o Ligustico mari perferens (secto Mayhoff, recte vel -a edd. vet.). al.

(B) eunitibus (fort. huc pertinet p. 812, 50): ACC. carm. frg. 21, 2 (contextu corrupto) porcas bidenti ferro -as ḥderevere (eruens tempt. Lindsay, ducere Courtney, alia alii). CIC. fam. 12, 25, 5 quam omnium bonorum navem ... damus operam ut -am teneamus, utinam prospero cursu! (in imag. ut: Ov. rem. 70 -a ... cum sociis me ducet n. eat. nisi ad p. 812, 31; cf. Otto, Sprichw. n. 397). CELS. 5, 28, 12^a aliae *fistulae* -ae intus ferruntur, aliae ... transversae (7, 4, 1^a incisio minus ... operae est, si f. sub cute transversa(e) feruntur, quam si -ae intus tendunt. 7, 4, 1^b si sub cute transversa f. est ...; at si -a subter tendit eqs.). MELA 3, 69 ubi ... magnis flexibus cinxit iugum ingens, ... -us solidusque descendit *Indus* (item de flumine: LVCAN. 10, 289 *Nile*, in Borean is -us aquis [disting. cursus ... flexu torquetur]. al.). VEG. mulom. 2, 105, 1 (de iumento paralyticu) ambulabit pravus in latere ad similitudinem cancri, ... -os pedes mittere non potest (cf. Chiron 341 p. 835, 30). ARNOB. IVN. in psalm. 17 l. 60 (sim. PRAEDEST. 1, 65 l. 12; *deus ad populum Israel*) si ambulaveritis in conspectu meo -i, et ego vobiscum -us incedam; si vero ambulaveritis perversi, et ego vobiscum perversus ero (augetur lev. 26, 23 sq.). ACT. Petr. 6 p. 52, 32 (ad Petrum) in via asperrima -u(s) a nave vis profici sci Romam? (nisi -u pro -o positum putes et ad p. 809, 73 sqq. trahas). FACVND. defens. 9, 3, 32 inter utrosque Nestorianos et Eutychianos medius et -us incedit *Theodorus Mopsuestenus*. al.

2 spectat ad habitum, formam sim.; describuntur: (A) res (-a figura ordinatae l. 64. p. 811, 14): (A) variae: (1) adi. (exempla selecta inde a CELSO): ENN. ann. 483 dum clavum -um teneam navemque gubernem (cf. p. 808, 61 et Otto, Sprichw. n. 397). CATO orat. 37 -o fronte ceteros sequi si norit (al., v. vol. VI 1, 1360, 41 sqq.; simul spectare vid. ad p. 820, 46 sqq.). CATVLL. 64, 289 altas fagos ac -o proceras stipite laurus (CLAVD. rapt. Pros. 3, 361 *Ceres* explorat ... habiles truncos -ique tenorem s. [-umque var. l.]). LVCR. 4, 93 *odor, fumus, vapor* scinduntur per iter flexum, nec -a viarum ostia sunt, qua contendant exire coortae (cf. 4, 601 -a foramina [opp. 599 flexa]). 4, 439 *pars remorum, quae maris aequor superat*, -a est, et -a superne gubernna (opp. 440 refracta, 442 reflexa; sim. SEN. epist. 71, 24 *quaedam* -issima, cum in aquam demissa sunt, speciem curvi praefractique visentibus reddunt. AVG. vera relig. 146. cf. p. 811, 30). HOR. carm. 4, 15, 10 (in imag.) ordinem -um evaganti frena licentiae iniecit Augustus (PANEG. in Mess. 102 -us ut aquatis decurrat frontibus

o. sc. in agmine quadrato. CAEL. AVR. chron. 2, 1, 32). LIV. 10, 34, 8 urbem ... -is itineribus perviam (CELS. 7, 26, 1^c femina brevius urinae i. et -ius, habet [erectus var. l.]. 8, 1, 6 in aure ... primum -um et simplex i., procedendo flexuosum (fit). aliter p. 808, 49). CELS. 7, 31, 1 si vena -a est (opp. curva). SEN. epist. 71, 20 (in compar. c. regula, v. l. 27) et haec virtus -a est, flexuram non recipit; ... si -ior ipsa non potest fieri, ne quae ab illa fiunt quidem alia aliis -iota sunt (cf. 76, 14 regula non quam formosa, sed quam -a sit, quaeritur). CVRT. 8, 9, 5 Ganges ... montium iuga -o alveo stringit; in(de) eum obiectae rupes inclinant ad orientem (MELA 3, 38). PLIN. nat. 2, 188 positio signiferi circa media sui obliquior est, iuxta solstitium autem -ior. 24, 124 *rhamnos* ramos spargens -is aculeis, non ... aduncis (erectus var. l.). MART. 11, 18, 10 in quo *rure parvo* nec cucumis iacere -us nec serpens habitare tota possit. QVINT. inst. 8, 3, 9 quid illo quincunce *arborum* speciosius, qui, in quamcumque partem spectaveris, -us est? IVV. 14, 266 qui ... solet -um descendere funem, *i. funambulus*. PLIN. epist. 5, 6, 33 -us ... hippodromi limes in extrema parte hemicyclo frangitur (5, 6, 34). 9, 7, 4 illic -a gestatio ... extenditur, hic ... leviter inflectitur. BALB. grom. p. 99, 3 linearum genera sunt trea (*i. tria*), -um, circum ferens, flexuosum. al. in *appellatione vici cuiusdam*: VET. LAT. act. 9, 11 (cod. 50. al. et VVLG.) vade in vicum, qui vocatur -us (gr. τὴν καλονυμένην Εὐθεῖαν).

(II) *neutr. pro subst. (saepe in imag.):* (A) *exempla varia:* TER. Phorm. 771 is nunc praemium, qui -a prava faciunt (cf. EVGRAPH. rec. β qui, cum sint mali, <e>) -is prava faciunt eqs.). HOR. epist. 2, 2, 44 ut vellem *curvo dinoscere -um*, atque inter silvas Academi quaerere verum (l. cf. PORPH. id est ... discer<ner>e, quid sit vitium, quid sit virtus). SEN. epist. 71, 19 regulam, qua -um probari solet, *non flectes*; quicquid ex illa mutaveris, iniuria est -i (seq. l. 5; item de linea -a e. g. BALB. grom. p. 97, 2 -um est, cuius longitudinem sine latitudine metimur. cf. linea -i pro l. -a: TERT. anim. 17, 6 ut in aqua remus inflexus ... appareat, aqua in causa est; teneritas ... substantiae illius ... evertit lineam -i. IVVENC. 1, 318 [respic. Luc. 3, 4sq.] corriget anfractus iteris bona l. -i [cf. Kieverts, comm. 1940, ad l.; an coniungas iteris ... -i, ut ad p. 809, 20sqq. pertineat? cf. p. 821, 68]). (B) *locut. praepos.* in -um (in -o CHIRON): POMP. TROG. anim. Plin. nat. 11, 275 supercilia quibus porrigitur in -um, molles significant (*disting. flexa, inflexa* al.; cf. Arist. hist. anim. 491b15 εὐθεῖαι). SEN. clem. 2, 7, 5 *sapiens* videbit, quod ingenium qua ratione tractandum sit, quo modo in -um (flectum cod. N) prava flectantur. benef. 6, 24, 1 ne liberorum membra libertas immatura detorqueat, in -um exitura constringunt parentes. nat. 1, 9, 1 facies illis virgis est quidem picta (*similiter atque arcibus caelestibus*), sed nihil curvati habens: in -um iacent. epist. 121, 22 araneus scit fila disponere, alia in -um immissa firmamenti loco, alia in orbem currentia. al. in -o: CHIRON 623 depones iumentum *scaurum* ..., deinde religatrum pedem loro in -o duo tenent. 974 (*loco vix sano*).

β *linea -a* (cf. l. 29 sqq. nec non GLOSS.¹ II Philox. RE 43 -a l.: εὐθύγραμμον, γεωμετριών): CAES. Gall. 7, 23, 5 *muri* alternis trabibus ac saxis, quae -is l. suos ordines servant. MANIL. 2, 339 quae ... loca ... signari l. ... -a (tecta var. l.). CELS. 7, 25, 2 subter a summa ora cutis *glandis* inciditur -a l. usque ad frenum. SEN. nat. 3, 29, 1. epist. 88, 13 scis, quae -a sit l.: quid tibi prodest, si, quid in vita -um, est, ignoras? (l. ad p. 815, 11sqq.). FRONTIN. grom. p. 15, 16 agrum ... -is l. dimetiemur. BALB. grom. p. 99, 4 -a l. est, quae aequaliter suis signis -is posita est (item definitur: Ps. CENS. frg. 6, 1 -a l. est, quae super se positis notis aequaliter posita est. EVCLID. elem. vers. M 1.4). al. HYG. grom. p. 98, 16 ordinatae -ae l. sunt, quae in eadem planitiae positae et electae in utramque partem in infinitum non concurrunt. al.

β *animantes:* α *de eorum membris et variis partibus:* LVCIL. 582 nasum -ius nunc homini est suraene pedes(ne)? (CHART. lat. ant. V 295 [saec. II²], 2. 4. AMM. 25, 4, 22 n. -issimo). TAB. devot. (CIL I² 1614; Cumis, saec. I¹ a. Chr.) 8 pus olu solo fancua -a sint, i. ut *illorum omnium linguae rigidae sint* (si nobis inscr. osco-latinam afferre licet, cf. e. g. Untermann, Wb. des Osk.-Umbr., 2000, 633sq. et Adams, Bilingualism, 2003, 127sqq.). VARRO rust. 2, 5, 8 *empor boum observet*, ut sint ... cruribus potius minoribus -is (item *animalium*: 2, 7, 5 *equorum*. 2, 9, 4 *canum*. COLVM. 9, 10, 1 *apium* al. e. g. p. 812, 3; *hominum*: HOR. sat. 1, 2, 82 huic *matronae* ... c. -ius non est quam tibi. DARES 12 *Polyxenae*). CELS. 4, 1, 9 *intestinum* recurvatum in imo derigitur, qua excernit; ideoque id ibi -um *intestinum* nominatur (4, 1, 11 *vesica* in viris iuxta -um i. est. al. PLIN. nat. 11, 202 quibus *animalibus* a ventre protinus -o i. transeunt cibi. CAEL. AVR. acut. 3, 17, 165. al.; inde neutr. -um pro subst.: VINDIC. gyn. rec. G p. 442). 4, 6, 1 qui *morbus* ... -am et inmobilem cervicem intendit (4, 8, 1 [respic. ὁρθόποντα] *aegre*) nisi -a c. spiritus trahitur. LVCAN. 2, 510 -a ferrum c. poposcit *dux captus*. QVINT. inst. 11, 3, 82 c. -am oportet esse, non rigidam aut supinam). 5, 26, 28^b in recurvando eo *membro*, quod -um continuimus. al. SEN. epist. 95, 24 ne quis, cui -ior est coma, crispulis

misceatur (cf. -i capilli: IVV. 11, 149 tonsi -ique c. GLOSS. -o c.: ἀπλόδητος). COLVM. 6, 29, 2sq. corporis *equini* ... forma constabit ... grandibus armis et -is, ... altis -isque cruribus eqs. PLIN. nat. 11, 247 *ungues rapacibus animalibus unci*, ceteris -i. al. β *de totis hominibus eorumque specie* (sc. saepe non solum non deformi, sed etiam procera, formosa [aliter l. 62sqq.]; c. abl. respectus l. 13): CATVLL. 10, 20 non ... mihi tam fuit maligne, ut ... non possem octo homines, sc. servos *lecticarios*, parare -os (cf. SVET. Iul. 47 servitia -iota politioraque immenso pretio *comparare* [re]centiora, preciosiora *fere codd.*; alii temp. alia]. an ad p. 817, 50sqq.?). 86, 2 Quintia ... candida, longa, -a est (cf. HOR. sat. 1, 2, 123 candida -aque sit *puella*. PROP. 2, 34, 46 despicit et magnos -a puella deos [l. spreta *Heinsius*, nostra Heyworth]). SEN. epist. 66, 2 *deformis quidam* formosus mihi videtur et tam -us (erectus *Gloeckner*) corpore quam est, animo (ad p. 817, 17sqq.). LVCAN. 8, 821 ima Pompei nomen harena depresso tumulo, quod non legat advena -us. QVINT. inst. 11, 3, 159 status *oratoris* sit -us, aequi et diducti paulum pedes eqs. al. IVV. 2, 23 loripedem -us derideat, Aethiopem albus (*masc. pro subst. et fere proverbialiter ut: VET. LAT. III reg. 20, 11 [cod. 91. al.] non glorietur gibberosus sicut -us [gr. 21, 11 ὁ ὄρθος, Vulg. aliter]*).

B *quae erecta sunt, ad perpendiculum stant moventur:* 1 *proprie:* α *adi.:* α *respicitur habitus, forma sim.:* (1) *exempla varia:* ENN. ann. 263 longi ... cupressi stant -is foliis. 490 capitibus nutant pinos -osque cupressos. CATO agr. 20, 1 columellam ferream ... -am stare oportet in medio *miliario* ad perpendiculum. LVCIL. 298 intus modo stet -us (*sc. fusus, ut vid.*), foris subteminis panus. CIC. fin. 3, 54 ita iacere talum, ut -us adsistat (*sim. ibid. iterum*). ad Q. fr. 3, 1, 2 columnas neque -as neque e regione Diphilus conlocarat ...; aliquando perpendiculo et linea disset uti. VARRO rust. 1, 8, 1 quibus stat -is vinea, dicuntur pedamenta; quae transversa iunguntur, iuga. Ov. Pont. 2, 6, 9 cum poteram -o transire Ceraunia velo *necdum naufragium feceram* (cf. l. 36). LIV. 24, 34, 11 cadentem navem ... ita undae adfligebant, ut, etiamsi rec[ep]ta reciderat, aliquantum aquae acciperet (SEN. epist. 85, 33 *'Neptune, numquam hanc n. nisi -am'* [sub]tellegendum vid. *'obrues' sim., ut gubernator suam artem excuset, cf. e. g. Teletis reliq. p. 62, 2H.² ὁρθήν nec non p. 814, 2. 821, 2]. addasne p. 810, 43sq.?). SEN. Ag. 505 nec illi navi vela ... manent nec -us altas malus antennas ferens (LVCAN. 9, 324. cf. l. 30). clem. 2, 7, 4 *agricolae boni* non tantum -as procerasque arbores colunt; illis quoque, quas aliqua depravavit causa, adminicula, quibus derigantur, adiplicant. benef. 6, 31, 12 *Demaratus* -am capite tiaram gerens (cf. Suidas s. v. *τιάρα*: ἦν ... ὁρθήν ἐφόρον). COLVM. 2, 2, 25 alternis ... versibus obliquum tenere aratum et alternis -o ... sulcare. 3, 13, 11 interest, utrum eam *ciconiam* pronam an -am ponas. LVCAN. 5, 548 luna ... non gracili surrexit lucida cornu ... nec duxit -o tenuata cacumina cornu (PLIN. nat. 18, 347 *lunae c. utraque -a noctem ventosam praesagunt* [-am, -um var. ll., erecta *Mayhoff sec. syn. ibid.*; cf. Arat. phœn. 790 ὁρθαί]). 9, 835 ille *scorpio* minax nodis et -o verbere saevus (cf. Germ. 393 erecta ... cauda). 10, 306 aestatem nulla sibi mitigat umbra: linea tam -um mundi ferit illa Leonem (ad usum cf. p. 810, 20sqq.). PLIN. nat. 21, 97 *cactos caulem* -um habet (cf. Theophr. hist. plant. 6, 4, 11 ὁρθόν). al. STAT. Theb. 7, 820 sicut erat, -os defert *Amphiaraus* in Tartara currus (*nisi ad p. 810, 40sqq.*). silv. 2, 3, 3 *arbor cacumine* -o ardua (*opp. curvata vel (in)curvata*). VET. LAT. Bar. 6, 26 si *dei ficti* ceciderint in terram, a semet ipsis non surgent, neque si quis eum statuerit -um, per semet ipsum stabit (gr. ὁρθόν, cod. 133 erecta). PAVL. dig. 8, 3, 7 pr. hastam -am ... ferre (*ibid. ius -am h. [re]ferendi*). al. *technice de vestimento stante telā texto:* FEST. p. 277 ‘-ae’ appellantur vestimenta virilia *quaedam* ... ita usurpata, quod a stantibus et in altitudinem texuntur (item *fem. pro subst.*: ISID. orig. 19, 22, 18 ‘-a’ dicitur vestis, quam sursum versum stantesque texunt). p. 286 ‘regillis tunicis’ ... *(re)ctis*, textis susum versum a stantibus (PLIN. nat. 8, 194 *Tanaquil* prima texuit -am t., quales ... tironi induuntur novaeque nuptiae).*

II *de hominibus (animalibus p. 813, 3. 13. 15) erectis, non pronis:* (A) *respicitur status, qui proprius est homini et eum ab animalibus distinguit:* VARRO frg. Non. p. 528, 14 natus ... statuebatur in terra, [aut] auspiceretur, -us esse (l. aspicere edd. rec., ut potius spectet ad l. 4sqq., sed v. Köves-Zulauf, Röm. Geburtstrien, 1990, 11sqq.). CYPR. Demetr. 16, 1 quid te ad falsos deos ... inclinas, quid ... corpus incurvas? -um deus fecit et, cum cetera animalia prona et ad terram ... depressa sint, tibi sublimis status et ad caelum ... vultus erectus est. LACT. inst. 2, 1, 14 cum ceterae animantes pronis corporibus in humum spectent, ... nobis autem status -us, sublimis vultus ab artifice deo datus sit (ira 14, 2 *homo solus* ... -o corpore ac s. fictus est. al. apud eundem). 2, 1, 18 animum tam -um esse debere quam corpus (3, 27, 16 ita factum esse hominem, ut -o c. spectet in caelum. ira 14, 2 v. l. 72. FIRM. math. 8, 1, 3. BOETH. cons. 5 carm. 5, 11 unica gens hominum ... -o stat c. despiciisque terras). HIER.

tract. in psalm. I p. 36 l. 53 qui ante incurvabantur ad adoranda idola ..., nunc -o vultu caelos respiciunt (BOETH. cons. 5 carm. 5, 13 qui -o caelum v. petis). al. **B** vario respectu: Ov. met. 3, 78 *serpens* modo inmensum spiris facientibus orbem cingitur, interdum longa trabe -ior adstat. LIV. 27, 28, 10 *cataractam* funibus subducunt in tantum altitudinis, ut subire -i possent (recte cod. P.). MANIL. 5, 426 *sub Delphino natus* in aquas -us veniet passuque natabit eqs. CELS. 2, 7, 14 *calculosi* quidam promptius -i, quidam resupinati ..., quidam etiam inclinati reddunt *urinam*. 8, 1, 14 homo *et -us*, (erectus var. l.) insistit et aliquid ad necessaria opera curvatur. SEN. epist. 88, 19 *iuventutem* maiores nostri -am exercuerunt ... arma tractare; nihil liberos suos docebant, quod discendum esset iacentibus. COLVM. 1, 9, 3 *arator procerus stivae paene -us innititur*. 8, 17, 9 non eadem praebentur cibaria prostratis (*i. planis*) piscibus et -is (erectis var. l.). PETRON. 73, 2 *Trimalchio -us stabat in balneo*. STAT. Theb. 8, 763 stet aspera Gorgon crinibus emissis -ique ante ora cerastae velavere deam. MART. 2, 53, 8 liber eris, ... si tua non -us tecta subire potes (*sc. parvo contentus*). QVINT. inst. 11, 3, 69 ut *caput* sit ... -um et secundum naturam ([*disting.* et deiecto ... et supino ... et in latus inclinato eqs.]). PHYSIOPN. 16 [*disting.* e. g. *obliquum*]). IVV. 3, 26 dum nova canities, dum prima et -a senectus est. al.

III de rupibus arduis, ripis praeruptis sim. (neutr. pro subst. l. 30): LIV. 21, 36, 1 ventum est ... ad multo angustiorem rupem atque ita -is saxis, ut eqs. (l., si recte restit. v. app. crit.). 38, 20, 4 arduas et -as prope rupes esse (ardua et -as, ardue erectas al. var. ll.; opp. placide adclives ... colles). FEST. p. 302 '*sulcus' appellatur* fossura -is lateribus, ubi arbores serantur (COLVM. 2, 2, 9 *quarum fossarum* -a sunt l. [*disting.* declives *fossae*]. 3, 13, 9 -is l. perpetuam fossam educere [erectis var. l.]. PELAG. in I Cor. 3, 10 p. 142, 23 quam fortia et -a parietum l. consurgent). LVCAN. 3, 207 qua celer et -is descendens Marsya ripis ... Maeandron adit (*de eodem flumine Ov. met. 6, 399 ripis declivibus*). MIN. FEL. 17, 10 -a montium, collium flexa, porrecta camporum (cf. Apul. met. 1, 2, 2 ardua montium).

B respicitur motus vel cursus: LVCR. 2, 249 nihil omnino (-a) regione viai declinare (<nulla> Lachmann). CIC. Tusc. 1, 40 *ut ignis et aëris* -is lineis in caelestem locum subvolent ([syn. ad paris angulos]. fat. 22 si gravitate feruntur ad perpendicularis corpora individua, *i. atomi*, -is l.). HOR. carm. 4, 4, 48 vastata ... fana deos habuere -os (*sc. eorum statuas, quae deiectae erant; sec. p. 820, 46 sqq. explicant* PORPH. *dei exinde -i esse coeperunt*, pro Romanis adversus eos Poenos agentes. SCHOL. ita ‘-i’ dii propitii, ut ‘aversi’ irati dicebantur). Ov. met. 2, 822 *Aglauros sedens pugnat -o se attollere trunco, sed genuum iunctura riget* (7, 640 *formicas* se tollere humo -oque adsistere t.). MANIL. 3, 227 alia inflexis oriuntur sidera membris, ast illis magis est -us surgentibus ordo (3, 307 medius -o praecingitur o. mundus [cf. vol. X 2, 437, 84sqq.; opp. transversum]. 3, 319 quamquam ... signorum circulus ... obliquus iaceat, -o tamen o. zonae consurgunt ... in terrasque feruntur). 3, 332 quae fuerant surgentia limite -o sidera (limiter octo *codd. potiores*; opp. curvato ... tractu). al. COLVM. 4, 4, 1 ut ... vitis a media fere parte sulci prosternatur et ad frontem eius ab imo usque -a materies exigatur calamoque adplicetur (cf. *postea*: ut ... ad perpendicularis frontes eius *scrobis* derigantur). 4, 13, 1 *adligatoris* officium est, ut -am vitem producat in iugum ([opp. unciam]. 4, 20, 3 cum ad summum palum -a v. extenta est, capistro constringitur, ne ... subsidat curveturque. PLIN. nat. 17, 184 dum v. stare condiscat et -a surgere [*postea*: in excelsum emicare]). al. LVCAN. 9, 534 *signa* non obliqua meant nec Tauro Scorpions exit -ior (de re cf. l. 58sqq.). PLIN. nat. 2, 80 hebetante ... inflexos mundi convexitate eos *solis radios*, praeterquam ubi -i angulorum competant ictus (2, 138 omnia superiora e caelo *fulmina* obliquos habent i., haec autem, quae vocant terrena, -os [l. 139 creduntur e terra exire]. PRVD. psych. 123 -o ... i. *pili*). 2, 81 quae -a in exortu suo consurgunt signa ([opp. obliqua]. MART. CAP. 8, 844 quae s. transversa oriuntur et -a occidunt [*item* 8, 845]. *sim. ibid. iterum [-ae, -o var. ll.]*). VET. LAT. act. 14, 9 (cod. 50 = VVLG., *sim. al.*; *Paulus ad paralyticum*) surge super pedes tuos -us (gr. 14, 10 *ὅρθός*). al.

b locut. *praepos.* in -um: SEN. epist. 39, 3 *flamma* surgit in -um, iacere ac deprimi non potest. SCRIB. LARG. 227 (*inde* MARCELL. med. 31, 6) *ramorum herbae cuiusdam* in -um *surgentium*. PLIN. nat. 9, 103 *charum genera* in obliquom, in -um expansa (*nisi ad p. 821, 50*). 16, 225 firmissima in -um *abies* (opp. 222 in traversum). 19, 99 *cepae* et alium non nisi in -um radicantur.

2 in imagine, sc. fere c. respectu integratatis vel constantiae: ENN. ann. 202 quo vobis mentes, -ae quae stare solebant antehac, dementes sese flexere? CIC. fam. 12, 5, 2 ex quibus *consularibus* unus L. Caesar firmus est et -us. HOR. epist. 2, 1, 176 *Plautus non curat*, cadat an -o stet fabula talo (PERS. 5, 104 tibi -o vivere t. ars dedit. cf. Otto, Sprichw. n. 1740). SEN. Thy. 933 *magnum est, ... -um impositas ferre ruinas* (cf. 931 non inflexa cervice). dial. 1, 2, 9 *Catonem ... stantem ... inter ruinas*

publicas -um. epist. 8, 4 ne resistere quidem licet, cum coepit transversos agere felicitas, aut saltim -is aut semel ruere (*subesse vid. imago naufragii sec. p. 812, 33*). al. TERT. adv. Marc. 1, 20, 2 *Marcionitae* Petrum ceterosque, columnas apostolatus, a Paulo reprehensos opponunt, quod non -o pede incederent ad euangelii veritatem (*spectat ad LXX Gal. 2, 14* fv. p. 835, 25j ut: 4, 3, 2, 5, 3, 7). al.

II translate (saepius dubites, utrum exempla sec. IA an sec. IB expli-canda sint): **A** usu communis: **1** vario: **a** de rebus; potius respicitur: **a** quod utile, efficax, aptum, appositum sim. est (de hominibus idoneis v. p. 817, 50sqq.; accedit dat. comm. l. 52; cf. SYNON. Cic. p. 417, 1 bonis *(rebus)*. laetis. secundis. commodis. -is. faustis eqs.):

① exempla quaelibet (selecta inde a CIC.): adi. : PLAVT. Epid. 264 consilium si non placet, reperitote -ius ([258sqq. dederim vobis c. ... ad eam rem conducibile]. TER. Andr. 309 facile omnes, cum valemus, -a c. aegrotis damus. Haut. 327 c. ... -um esse et tutum. Eun. 784 FIRM. math. 5, 2, 19. al.; aliter p. 815, 48sqq.). PACVV. trag. 32 (*verba Agamemnonis?*) et aecum et -um est *(id)*, quod postulas: iurati cernant. RHET. Her. 1, 1, 1 *rhetorica magno fructui est*, si -a intellegentia ... gubernetur (RFFIN. apol. adv. Hier. 2, 42 quae aliter intellegebantur, ad i. -orem ... revo-cavi). 2, 11, 16 *has pueriles opiniones -issimis rationibus ... refellemus* (QVINT. inst. 2, 13, 3. FRONTO p. 140, 4 *non ubique r. sapientiae -am et usum vitae necessarium congruere*. VLP. dig. 24, 1, 5, 15. al.). CIC. Mur. 77 haec omnia ad rationem civitatis si derigas, -a sunt; sin perpendere ad disciplinae praecepta velis, reperiantur pravissima. de orat. 1, 99 tuo studio -issimo atque optimo ... obsequi (1, 256 in omni -o s. atque hu-manitate versari [l., eruditione Bake]. off. 2, 45 magna spectare et ad ea -is s. ... contendere). Tim. 28 *cum vera ratio sensibilia adtingit ... (et) orbis illius generis alterius inmutatus et -us, omni[a] animo mentique denun-tiat, tum opiniones ... firmae veraeque gignuntur* (l., cf. Chalc. transl. p. 37^B sine errore, gr. ὅρθος ἀν [ἰάνων var. l.]). Att. 7, 3, 2 non dubitabo rem tantam (*sc. triumphum*) abicere, si id erit -ius. VARRO frg. Gell. 16, 16, 4 *Postvera et Prorsa nominantur a -i perversique partus et potestate et no-mine*. HOR. carm. 4, 4, 34 -i ... cultus pectora roborant (cf. SCHOL. bona institutione reddi bonum naturae perfectum. *sed -i pro gen. subst. ut ad γ pertineat, accipit PORPH.* -um absolute ... pro aequo ac iusto). PROP. 2, 18, 25 ut natura dedit, sic omnis -a figura est (*item de corp.* : 4, 3, 15 non -a capillis novae nuptae vitta data est. Ov. epist. 5, 24 *cum arboribus crescite, nomina mea incisa*, et in titulos surgite -a meos. SEN. epist. 100, 6 [*in imag. de eloquentia simplici*] quod dici solet, domus -a est. al.). LIV. 22, 28, 13 si iusta ac -a, pugna esset (l., si -a cod. P, directa Madvig]. cf. 35, 4, 7 -o ac iusto proelio). GRATT. 7 hinc, sc. a Ratione, omne auxilium vitae [e]rec-tusque relaxit ordo (FIRM. math. 3, 7, 10 a -o vivendi o. praeposteris dementiae casibus aberrare. al.). SEN. Herc. f. 1065 superi, -am, in melius flectit mente *Herculis* (l., proleptice, nisi intellegas p. p. p., ut *sensus sit regite et in melius fl.*; caecam Withof]. dial. 7, 7, 4 numquam ... -a mens vertitur. cf. p. 813, 70). PLIN. epist. 1, 9, 6 *otiosus* mecum tantum et cum libellis loquor; -o -am sinceramente vitam! (regiam var. l.). PIVS Fronto p. 161, 23 bene ... et -issimo opere. GELL. 9, 1 tit. -iores certioresque ictus fieri, si sursum quid mittas, quam si deorsum (cf. 9, 1, 2 direc-tiores; uterque locus spectat ad Quadrig. p. 835, 7). al. neutr. pro subst. : CIC. fam. 1, 9, 18 quod mihi licet in eadem causa et mihi utilia et cuivis bono -a defendere. HOR. sat. 1, 1, 107 est modus in rebus, sunt certi denique fines, quos ultra citraque nequit consistere -um. 2, 3, 201 (*Agamemnoni filiam sacrificanti* -um animi servas? (cf. e. g. Soph. frg. 555 N. εἰς ὥρθον φρονεῖν). LIV. 9, 30, 2 quae *senatus lectio* sine -i pravique discriminé ... facta esset. VELL. 2, 29, 5 bonum et capax -a discendi inge-nium singuli rerum militarium prudentia excoluerat Pompeius. al.

② (cena) -a (disting. sportula l. 61, 65sqq.; ad rem v. e. g. Vössing, Mensa Regia, 2004, 271sqq.): MART. 2, 69, 7 rogat ad c. Melior te, Classice, -am. 7, 20, 2 *gulosus quidam* -am vocatus ... cucurrit ad c. 8, 49 (50), 10 promissa est nobis sportula, -a data est (*fem. pro subst. ponitur ut*: SVET. Aug. 74 convivabatur assidue nec umquam nisi -ā. Vesp. 19, 1 conviva-batur assidue ac saepius -ā [recte var. l.] et dapsile. *loco utroque vix recte neutr. plur. intellegit Gascou, Suét. historien, 1984, 576 adn. 438*). SVET. Dom. 7, 1 sportulas publicas sustulit revocata -arum c. consuetudine. LEX colleg. eborar. (CIL VI 33885) 17 placere, uti c. rec(ta) ... (...) sport(ulae) darentur.

B quod cum veritate congruit vel simplex, sine circuitu est (cf. usum techn. rhet. sub B1): PLAVT. Bacch. 732 (*de adulescente iusso, ut scribat salutem patri suo*) quid si potius morbum, mortem scribat? id erit -ius (cf. Epid. 553 [*contextu dubio*] em istuc -ius). LVCR. 5, 614 *nulla ratio solis simplex* (et) -a patescit (certa Lambinus). CIC. leg. 1, 31 *non solum in -is, sed etiam in pravitatibus insignis est humani generis similitudo*. Phil. 11, 34 si fuit error, communis ei *Deiotaro* fuit cum senatu; sin -a senten-tia eqs. (SEN. epist. 81, 4 -am [strictam Gertz] illam rigidi iudicis s. 94, 36

-am de bonis malisque s. PHILO quaest. in gen. 4, 223). QVINT. decl. 343, 4 *numquam* recurrit ad hanc legem, nisi cum -um ius nequitia exclusum est. GAIUS dig. 13, 6, 18, 4 quod ... contrario iudicio consequi quisque potest, id etiam -o iudicio ... potest salvum habere. 41, 1, 9, 2 adversus dominum ... tabularum ei, qui pinxerit, -am vindicationem competere. al. *abl. sing. fem.* -ā *vel acc. plur. fem.* -ās *pro adv.* : SEN. epist. 102, 4 illam partem -a, ad mores pertinentem tractavi (, -am et trad., corr. Muret). REGVLA mag. 21, 7 post modicam orationem -as communicent et confirmant fratres quidam (cf. p. 809, 64).

¶ quod honestum, probum, iustum, prudens sim. est (de ipsis hominibus v. sub ba): ① *adi.* : ② *c. pron., enunt. relat. sim. (subaudiendo l. 17; fort. huc p. 818, 14):* TER. Haut. 485 quod cuique cumque inciderit in mentem, volet, neque id putabit pavrom an -um sit. Ad. 99 (*log. senex propter liberalitatem vituperatus*) homo imperitus, nisi quod ipse fecit, nihil -um putat. LVCIL. 1329 virtus est scire, homini -um, utile quid sit, honestum, ... quid inutile, turpe, dishonestum. RHET. Her. 3, 4, 7 cum ... erit demonstratum -um esse, laudabile esse demonstrabimus. CIC. inv. 2, 63 cum id, quod factum est aut quod defenditur, ... -um aut probabile videri potest. de orat. 3, 118 in offici disceptatione ..., quo in genere, quid -um faciendumque sit, quaeritur, cui loco omnis virtutum et vitorum est silva subiecta. parad. 9 quod -um et honestum et cum virtute est, id solum opinor bonum. Cato 64 Athenienses scire, quae -a essent, sed facere nolle (sim. VAL. MAX. 4, 5 ext. 2). al. PVBLIL. sent. Q 1 quamvis non -um, quod iuvat, -um putes. NEP. praef. 2 ii ..., qui ... nihil -um, nisi quod ipsorum moribus conveniat, putabunt (3 non eadem omnibus esse honesta atque turpia). HOR. sat. 1, 4, 134 -ius hoc est; hoc faciens vivam melius. 2, 7, 25 v. p. 816, 16. epist. 1, 17, 19 (*Aristippus ad Diogenem*) scurror ego ipse mihi, populo tu: -ius hoc et splendidius multo est. SEN. epist. 74, 27 quod -um est, nec magnitudine aestimatur nec numero nec tempore. 88, 13 v. p. 811, 50. al. PERS. 4, 9 hoc ... non iustum est, illud male, -ius illud. QVINT. inst. 1, 3, 12 *nulla est* aetas tam infirma, quae non protinus, quid -um pravumque sit, discat. al. ③ *c. variis subst. (exempla pauca selecta inde a CIC.):* EDICT. cens. de rhet. Suet. rhet. 25, 1 haec nova, quae praeter consuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent neque -a videntur. RHET. Her. 2, 17, 25 si quis ea, quae peccavit, non odio neque crudelitate, sed officio et -o studio commotus fecit (CIC. inv. 1, 1 omissis -issimis atque honestissimis s. rationis et officii. Cael. 24 adulescentes ... -issimis s. atque optimis artibus praediti. al. *apud eundem*). 3, 4, 8 si rationem nostrae sententiae -am esse dicemus et omnes partes -i incident ([antea: r. ... honestam]. SEN. frg. 17 [Lact. inst. 3, 15, 1] philosophia nihil aliud est quam -a r. vivendi ... vel ars -ae vitae agendae [recte var. l. loco utroque]. APVL. Plat. 2, 8 p. 230 -a vivendi r.). CIC. Phil. 13, 36 (*verba Antonii*) qui iudicaverint hostem Dolabellum ob -issimum facinus (*ibid. iterum*). fin. 2, 58 plus ... -am naturam quam rationem pravam valere (HOR. sat. 1, 6, 66 si virtu ... mea paucis mendoza est n., alioqui -a [cf. 69 purus et insons]). 5, 66 vita ... virtutibus ... respondens -a et honesta (SEN. frg. 17 v. l. 41. QVINT. inst. 1 praef. 10 rationem -ae honestaeque v. al.; cf. p. 814, 47). Att. 4, 5, 1 valeant -a, vera, honesta consilia (LIV. 1, 27, 1 quoniam -a c. haud bene evenerant, pravis reconciliare popularium animos coepit *dicitur*. aliter p. 814, 13sqq.). 13, 20, 4. fam. 6, 4, 2 conscientiam -ae voluntatis maximam consolationem esse rerum incommadarum (VELL. 2, 18, 5 cum P. Sulpicius antea -issima v. ... quae sisset tribunatum plebis [opp. subito pravus *factus*]. SEN. benef. 1, 6, 3 -a ac pia v. deos venerantium [sim. epist. 115, 5]. al.). HOR. carm. 4, 9, 36 animus ... rerumque prudens et secundis temporibus dubiusque -us (EPICRD. Drusi 45 tenuisse a. contra sua saecula -um, altius et virtutis exeruisse caput. SEN. epist. 66, 13 virtus ..., quae a. -um et indeclinabilem praestat. al.; cf. p. 817, 37). epist. 2, 2, 131 fuit haud ignobilis ..., qui vitae servaret munia -o more, bonus sane vicinus, amabilis hospes eqs. (SEN. clem. 2, 2, 1. al.). LIV. 26, 50, 5 in -o, et legitimo amore (, lecto et lecto cod. P.). AVG. in psalm. 9, 15 l. 15 qui a., cum pravus est, vocatur ... libido, cum autem -us, ... caritas. al. *apud eundem*). SEN. Phaedr. 454 -am indolem (TAC. dial. 7, 3). VET. LAT. psalm. 33, 19 (cod. 304) iuxta est dominus his, qui -o sunt corde (gr. τοῖς συντετριψμένοις τὴν καρδίαν. per errorēm sec. 35, 11 [ibid., item al. et VVLG.] praetende ... iustitiam tuam his, qui -o sunt c. [gr. ἐνθέσοι, cf. Hier. psalt. sec. Hebr. -is corde]. al.; cf. p. 817, 39sqq.). 118, 137 (cod. 300, sim. al. et VVLG.) iustus es, domine, et -um est iudicium tuum (gr. ἐνθήσης, cod. 303 iustum). et saepe.

¶ neutr. pro subst. (vix huc p. 814, 33): RHET. Her. 3, 2, 3 honesta res dividitur in -um et laudabile; -um est, quod cum virtute et officio fit. 3, 4, 7 -um sequi convenit. 3, 4, 8 l. 39. CIC. inv. 1, 14 iuridicalis pars constitutionis generalis est, in qua aequi et -i natura ... quaeritur (item iuxta ponuntur: VAL. FL. 3, 649 Meleager haud ullis umquam superabilis aequis -orum, ve memor [, sunt qui ad subst. rector referant]. MART. 11, 5, 1 -i reverentia ... et aequi. al.; cf. p. 814, 35. 816, 12). 2, 69 absoluta pars

iuridicalis est, quae ipsa in se ... -i et non -i quaestionem continet (antea: aequi et iniqui). Verr. II 4, 37 gaudeo ..., si quid ab eo *homine perditō* abstulisti, et abs te nihil -ius, factum esse dico (, nisi est adv.). orat. 45 in *controversia quaeritur*: quid sit, definitionibus; quale sit, -i pravique partibus (item opp. vol. X 2, 1141, 73. 75. 1142, 6sq. 9. al.). 140 M. Bruto, viro et -a et honesta petenti ([cf. 1 iusta petenti]. item iuxta ponuntur: leg. 1, 37 omnia -a atque h. per se expetenda esse. al. v. l. 12 et vol. VI 2911, 49sq. 73sqq.). leg. 3, 2 ut *magistratus* praesit praescribatque -a et utilia et coniuncta cum legibus (aliter, sc. disting. u.: LVCAN. 8, 488 sidera terrā ut distant et flamma mari, sic utile -o [cf. 489 iusta, 490 honesti]. CLAVD. 22, 103 iustitia utilibus -um praepondere suadet. cf. l. 15). fin. 2, 76 officium, aequitatem, dignitatem, fidem, -a, honesta eqs. (item iuxta ponuntur: Ov. met. 1, 90 *aurea aetas* sine lege f. -umque colebat). al. VERG. Aen. 1, 604 mens sibi conscientia -i (sim. Ov. fast. 4, 311 [veri var. l.]. AVSON. app. A 5, 1 [309 S.J. 1]. HOR. sat. 2, 6, 75 quid ... ad amicitias, usus -umne, trahat nos. 2, 7, 25 sq. aut quia non sentis, quod clamas (sc. -ius esse), -ius esse, aut quia non firmus -um defendis (, ad p. 815, 11sqq.). VELL. 2, 10, 1 a -is [in vicia, a viciis] in prava, a pravis in praecipititia pervenitur. SEN. Phaedr. 985 tristis virtus perversa tulit praemia -i. epist. 7, 6 tener animus et parum tenax -i (cf. AMM. 27, 8, 10 virum ... iusti tenacem et -i). 82, 1 animum -i ac boni amatorem (item iuxta ponuntur: PETRON. 88, 9 senatus, -i b. que praecceptor. VET. LAT. II par. 14, 2 [cod. 109] fecit Asa rex b. et -um in conspectu domini dei sui [gr. 14, 1 τὸ ἐνθέσης, Vulg. quod ... placitum erat]. al.). 114, 11 ubicumque videris orationem corruptam placere, ibi mores quoque a -o descivisse, non erit dubium. al. LVCAN. 4, 815 *nemo*, cui plus leges deberent -a sequenti. et saepe.

¶ quod respondet legibus, regulis, doctrinae sim. : ① *artium:* ② *c. neutr. pro subst. :* CIC. Quinct. 77 qui ... cum ipso *Hortensio* contendenter, eos, etiam si quid antea -i aut venusti habere visi essent, id amittere (postea: contra talēm artificem dicere). de orat. 1, 116 adest ... nemo fere, quin acutius ... vicia in dicente quam -a videat. HOR. ars 25 maxima pars vatum ... decipimur specie -i (cf. 31 in vitiū ducit culpae fuga, si caret arte). 367 quamvis ... voce paterna fingeris ad -um et per te sapis. QVINT. inst. 3, 1, 7 primo ad ea, quae rudia ... adhuc erant, adiciuntibus ... scriptoribus, mox ... etiam -a mutantibus. 4, 2, 39 praecipiendo -a (opp. prava). ③ *c. variis subst. :* CIC. de orat. 2, 232 ut ea, quae natura ... consequimur, aut -a esse confidamus aut prava intellegamus, cum, quo referenda sint, didicerimus. VARRO ling. 9, 18 qui ad consuetudinem nos vocant, si ad -am, sequemur (opp. depravata). FEST. p. 282 (v. supra p. 630, 75). QVINT. inst. 1, 5, 35 cum in soloecismo mutatio vocis alterius, in qua vitiū erat, -am loquendi rationem sit redditura (GELL. 15, 5, 1 verba pleraque ... deflexa ac depravata sunt a r. -a et consuetudine. CHAR. gramm. p. 252, 20 [ex Romano] quidve sit cum officiis -ae constitutaque r. quidve licentius proditum. al. *apud gramm.*). BASS. gramm. VI 257, 11 (*variatur Catull. 52, 2*) permutatio verborum ... hunc *scazonta* faciet iambicum -um ([cf. Mar. Victorin. gramm. VI 136, 22 integrum]. 257, 15 [suppl. e MAR. VICTORIN. gramm. VI 136, 24]. 257, 21. cf. Fortun. gramm. VI 286, 16sq. legitimus i. quem Graeci ὄγδόν vocant).

¶ iuris: ① *adi. :* CIC. Quinct. 66 se *Alfenum procuratorem* paratum esse omni -a atque honesta ratione defendere, quod *Naevius* petat, non deberi. part. 101 ut -um esse, quod feceris, concedendumve defendas. 102 (*explicatur, quod praecedit l. 60*) tertius status, quod -um (recte factum) var. ll. esse defendat, quod sine ulla nominis controversia factum esse fateatur. HOR. epist. 2, 1, 105 cautos nominibus -is (certis det.) expendere nummos (cf. PORPH. -a nomina: legibus facta in deferendis [de fenerandi trad.] debitoribus). GAIUS inst. 2, 248 *opus est*, ut aliquis heres -o iure instituatur (sim. ibid. iterum). EPIT. Gai 2, 7 pr. [ibid. directo i.]. INST. Iust. 2, 23, 2; *de iure cognationis* ibid. 3, 1, 16 ne hi, qui ex transversa linea veniunt, potiores his habeantur, qui -o i. descendunt [cf. p. 817, 57]). al. ② *neutr. pro subst. :* CIC. part. 102 tertius status aequi et veri et -i et humani ad ignoscendum disputatione tractandus est (explicatur l. 52). PAVL. dig. 39, 3, 17, 1 -o placuit non alias per lapidem aquam duci posse, nisi eqs. (, cod. F, retro, facte, recte var. ll.; item abl. -o pro adv. : GREG. M. moral. 3, 4 [ad Job 2, 3 commovisti me adversus eum?] quis haec deo senserit, quae -o etiam homini indigna perpendit?).

¶ religionis: ① *adi. :* VARRO ling. 7, 88 quod ... fit rite, id ratum ac -um est (affertur Acc. p. 831, 38). HIL. coll. antiar. p. 103, 6 multa ... ausi sunt Arriani haeretici adversus servos dei, qui -i fidem -am et cat(h)olicam custodiunt ([, gr. τίταν ... τὴν ὄγδόν, CASSIOD. hist. 4, 24, 3 -am f.]. FILASTR. 127, 3 -ae f. firmamentum. HIER. epist. 51, 8 [Epiphan.] -ae f. praedicatio ([, gr. ὄγδης πίστεως καὶ ἀληθείας]. AVG. civ. 12, 14 p. 532, 19. AVELL. 84, 2 [= COD. Iust. 1, 1, 8, 2; ibid. vera religio. et saepe]. ANON. in Rom. 07 (ad 1, 5) -o ordine 'accepta gratia' honorem 'apostolatum accepisse se' dicit Paulus (in Gal. 06 [ad 2, 2; de eodem] -o o. se Christi 'euangelium praedicare'). MAXIMIN. c. Ambr. fol. 303^v, 8 quod

-um est, s(an)c(tu)m Palladium prosecutum fuisse. PELAG. in Tit. 1, 5 p. 526, 13 quae desunt -o tenori, corrigere (*seq. l. 60*). PRVD. c. Symm. 2, 276 fides veri, -ae ... regula sectae. COD. Theod. 16, 9, 4 *servos* -ae religionis participes ([*opp.* nefanda superstitione *Iudeorum*]). CONC.^s I 3 vers. Tur. p. 115, 12 propter veram fidem, -ae r., [gr. *I 1, 3 p. 46, 7 τῆς ὁρθοδοξίας*]. CONC.^s II 3, 3 vers. ant. p. 50, 10 (= AVELL. 83, 243) Ibas *episcopus* ... anathematizavit Nestorium et eius impia dogmata et -is consentit dogmatibus ([gr. *II 1, 3 p. 40, 31 ὁρθοῖς*]. *al.*, v. vol. *V 1, 1815, 82 sqq.*). *al.* (B) *neutr. pro subst.*: CYPR. epist. 74, 10, 1 fit ... studio presumptionis ..., ut quis magis sua prava et falsa defendat, quam ad alterius -a (facta var. *l.*) et vera consentiat. HIL. c. Const. 16 uitur ... artis suea consuetudine, ut per -i speciem prava confirmet. HIER. epist. 60, 10, 8 de scripturis aliquid proponere, libenter audire ..., -a (recte var. *l.*) suscipere, prava non acriter confutare. AVG. civ. 18, 51 p. 335, 27 qui ... morbidum aliquid pravumque sapiunt, si correpti, ut sanum -umque sapiant, ... *dogmata sua* defensare persistunt, haeretici fiunt. *al.*

b de hominibus (sed de angelis l. 33): a probis, iustis sim.:
 (I) *adi.*: CIC. Brut. 111 Scauri ..., sapientis hominis et -i ([tecti var. *l.*]). VET. LAT. eccles. 7, 30 [Hier. *ad l.*, *sim.* VVLG.] solummodo hoc inveni, quia fecit deus h. -um [gr. 7, 29 εὐθῆς, *pendent loci multi*, e. g. AVG. civ. 13, 14 p. 572, 25, *ubi opp.* sponte depravatus]. VVLG. Iob 1, 8 *Iob*, h. simplex et -us *eas*. [*sim. l. 28*. *al.*]. SEN. epist. 66, 2 v. p. 812, 13. PETRON. 44, 7 is, quacumque ibat, terram adurebat; sed -us, sed certus, amicus amico. QVINT. inst. 4, 1, 14 sola -um quoque iudicem inclinat miseratione (PLIN. epist. 7, 22, 2 -issimus i. CALL. dig. 1, 18, 19, 1 constantis et -i *l.* *al.*). PLIN. epist. 2, 11, 5 consul designatus ... vir -us et sanctus (4, 4, 1 v. industrium, -um, disertum. 7, 31, 1 v. ... -us, integer, quietus ac ... verecundus. VVLG. Iob 1, 1 erat v. ille simplex et -us ac timens deum et recedens a malo [*sim. 2, 3 et supra l. 22*]). 2, 19, 6 quotus quisque tam -us auditor, quem non potius dulcia haec ... quam austera ... delectent? HIER. in Ezech. 18, 3 l. 176 Abraham, Isaac et Iacob, qui εὐθεῖς, id est ‘-i’ et ‘iusti’, nuncupantur. VVLG. prov. 21, 29 qui ... -us est, corrigit viam suam (*opp.* vir impius). AVG. civ. 11, 33 p. 509, 12 duas societates angelicas ..., unam ... voluntate -am, aliam ... voluntate perversam. *al.* (II) *masc. pro subst.*: SEN. dial. 7, 6, 2 beatus ... est iudicis -us; beatus est praesentibus ... contentus. epist. 98, 3 malus omnia in malum vertit ...; -us atque integer corrigit prava fortunae (*nisi ex 2 subaudiendum est animus, ut ad p. 815, 54 sqq. pertineat*). VET. LAT. psalm. 7, 11 (cod. 303. *al.* = VVLG.) dominus salvos facit -os corde ([gr. τὸν εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ]. 31, 11 [*ibid.*] exultate, iusti, et gloriamini, omnes -i c.! [gr. *fere ut supra*]. *al.*, e. g. p. 815, 66; *explicat* AVG. in euang. Ioh. 25, 17 quid est ... -us c.? sequens voluntatem dei. *al.* 24, 21 (cod. 300. *al.*, *sim.* VVLG.) innocentes et -i adh(a)eserunt mihi, quoniam sustinui te, domine (gr. εὐθεῖς). VVLG. deut. 33, 5 erit apud -issimum rex (*de populo Israel ut*: 33, 26 deus -issimi. Is. 44, 2 [*log. deus*] -issime, quem elegi [*cf.* HIER. *ad loc.* 1.35 hebr. ‘isurum’ ceteri εὐθύτατον sive εὐθῆς, id est -issimum et -um, interpretant sunt, soli LXX dilectissimum]. HIER. in Ier. 6, 11, 2 Israel, qui ... -issimus domini est. in Mal. 1, 2 l. 110 εὐθύτατος θεοῦ, id est -issimus dei). prov. 11, 6 iustitia -orum liberabit eos et in insidiis suis capientur iniqui. *al.*

b idoneis, aptis sim. (accedit dat. fin. l. 52, praepos. ad l. 55; *hucine p. 812, 7sqq.?*): LVCAN. 3, 717 (*log. miles caecatus*) o socii, sicut tormenta soletis, me quoque mittendis -um componite telis. PLIN. epist. 9, 26, 1 dixi de quadam oratore ... -o quidem et sano, sed parum grandi et ornato ...: ‘nihil peccat, nisi quod nihil peccat’. CASSIOD. in psalm. 118, 128 l. 2360 (‘ad omnia mandata tua dirigebar’) necesse fuit, ut ad omnia mandata eius domini -issimus appareret.

γ legitimis (sc. in iure cognationis; cf. p. 816, 58): ADNOT. Lucan. 8, 286 (‘Hannibal, obliquo maculat qui sanguine regnum Iubae’ qui a sorore Hannibalis descendenterat; nam -us ille est, qui exit a viris.

δ orthodoxis: PELAG. in Tit. 1, 5 p. 526, 14 (*antea l. 2*) tunc deum praesbyteros poteris ordinare, cum omnes in ecclesia fuerint -i. AVG. epist. 177, 4 hanc *gratiam* ille Pelagius confiteatur et eum gaudebimus sive -um sive correctum.

c de deo (deis ARNOB.), sc. iusto, aequo sim. vel bono: VET. LAT. psalm. 24, 8 (cod. 303. *al.* et VVLG.) dulcis et -us dominus (gr. εὐθῆς). ARNOB. nat. 6, 2 p. 309, 6 *deos* existere negamus, nisi sunt -i et magnarum mentium admiratione laudabiles. VVLG. deut. 32, 4 deus fidelis est et absque ulla iniquitate iustus et -us. AVG. epist. 155, 13 (*antea p. 425, 13*) -um, (*ad p. 815, 69 sqq.*) amando corrigimur, ut -o -i, (*ad l. 17 sqq.*) adhaerere possimus. serm. 49, 5 *ut perversus inventus* non tibi blandireris, sed corrigeres te et fieres -us, (*ad l. 17 sqq.*), et tibi placeat deus -us; nam -us deus perverso non placet. *ibid.* vis ut placeat tibi -us (-us deus *ed. Maur.*)? esto -us, (*ad l. 17 sqq.*). *al.*

2 usu impers. -um est, -um (esse) videtur, puto sim. (per ellipsis in verbis p. 818, 22): a cum struct. verb.: a acc. c. inf.: TER. Ad.

920 multo -iust quam illam pueroram hac nunc duci ... aegrotam. RHET. Her. 1, 16, 26 -umne fuerit sine iudicio a filio Clytemestram occidi (*sim. CIC. inv. 1, 18*). CIC. inv. 2, 84 ut non tam -um, non tam fuerit honestum in iudicium illam rem pervenire quam eo modo ... vindicari. S. Rosc. 16 Roscii pater -um putabat pro eorum *nobilium* honestate se pugnare. Tusc. 3, 80 qui sapiens non ... id putet esse -um, se quam maxime cruciari (*item c. pron. praepar.*: Att. 7, 1, 6 cum ... hoc -um et gloriosum putarem, ... me ... quiddam relinquere. 7, 6, 2 hoc permagnum ... malum est, et ... mihi ... non -um me ... a Pompeio dissidere [*l.*, esse *Shackleton Bailey*, ut hoc non ἀπὸ κοινοῦ position sit; me *del. Boot, ut locus spectet ad β]*]. fam. 9, 3, 1 vide ..., satisne -um sit nos ... in istis locis esse. *al.* LIV. 22, 33, 11 patribus -ius visum est dictatorem a consule dici. 40, 36, 2. PAVL. dig. 19, 1, 42 -ius est ... lucrum cum damno compensari. *al.* β inf.: RHET. Her. 3, 6, 11 *<aut>* quod -um sit [aut] ex aliorum laude ostendere, qualis ipsius animus sit (aut *transpos.* Aldus; si *codicum lectio retinetur*, q. -um s. pertinet ad ea, quae praecedunt, et ad p. 815, 11 sqq.). CIC. inv. 1, 56 id sequi ... -um vobis videatur? rep. 1, 62 uni gubernatori ... -ius esse ... navem committere ... quam multis. off. 1, 137 -um est ... gravitatem retinere, iracundiam pellere. Att. 6, 4, 1 -issimum videbatur Quintum fratrem cum imperio relinquere. 9, 7, 4 -ius putem quidvis domi perpeti. *al.* SALL. Catil. 1, 3 mihi -ius videtur ingenii quam virium opibus gloriam quaerere. HOR. sat. 2, 21 quanto -ius hoc (sc. *Caesarem canere*) quam tristi laedere versus Pantolabum surram. QVINT. inst. 10, 3, 18 protinus ... adhibere curam -ius erit *eas*. TAC. ann. 12, 20, 1. PLIN. epist. 7, 15, 1 (*disting. beatius*). *al.* γ ut c. coni. (*hucine iam TER. l. 36?*): CIC. Tusc. 3, 73 praclarum illud est et ... -um quoque et verum, ut eos, qui nobis carissimi esse debeant, ... amemus (*item c. pron. praepar.*: ARNOB. nat. 7, 9 p. 351, 5 humanumne est istud et -um ..., ut ... ego occidar?). Lael. 76 *si amicus tantam iniuriam commiserit*, ut neque -um neque honestum sit nec fieri possit, ut non statim alienatio ... facienda sit. ARNOB. nat. 7, 43 p. 398, 2 nonne -ius fuerat, consulem ut ad ipsum veniret *Iuppiter?* HIER. epist. 36, 2, 1 -um videtur, ut *eas*. AVG. civ. 2, 14 p. 69, 8. *al.*

35 **b sine struct. verb.** (cf. SYNON. Cic. p. 413, 25 aequum erat. aptum, -um fuerat. par fuerat *eas*. p. 448, 8 ut res tulit. ut res suasit. ... ut decuit. ut -um erat): TER. Haut. 79 vel me monere hoc vel percontari puta; -umst? ego ut faciam; non est (sc. -um)? te ut deterream (*si recte intell. EVGRAPH.*; *sunt qui aliter interpungentes sec. ay explicitent*). CIC. Mur. 63 sapientem saepe ..., quod dixerit interdum, si ita -ius sit, mutare (Tusc. 4, 83 *animi morbos esse voluntarios ea reque suscipi, quod i. -um esse videatur*). Att. 1, 20, 3 a curia ... nulla me res divellet, vel quod i. -um est, vel quod *eas*). *al.*

40 **B usu technico:** 1 in arte rhet. respicitur: a pronuntiatio naturalis: CIC. de orat. 3, 45 mulier quaedam sono ipso vocis ita -o et simplici est, ut nihil ostentationis aut imitationis adferre videatur (*[inde praeceptum apud IVL VICT. rhet. p. 97, 1]*). QVINT. inst. 11, 3, 168 neque ille Demosthenes [coron. 208] per Marathonis ... propugnatores -o s. iuravit nec ille Aeschines [in Ctesiph. 133] Thebas sermone desflevit [*antea opp. inclinationes vocis*]). SEN. dial. 10, 12, 4 *qui* vocem, cuius -um cursum natura et optimum et simplicissimum fecit, in flexus modulationis ineptissimae, torquent (*l. Erasmus, inert- trad.*). epist. 56, 2 praeter istos, quorum ... -ae voces sunt in balneo, alipilum cogita tenuem et stridulam vocem ... experimentem (QVINT. inst. 11, 3, 64 in expositione ac sermonibus v. est -a et inter acutum sonum et gravem media). **b stylus propriis fere verbis usus carensque figuris** (cf. l. 75 et QVINT. inst. 2, 13, 11 figurae mutant ... aliquid a -o; de oratione soluta l. 61): CIC. Brut. 262 (*inde SVET. Iul. 56, 2 commentarii Caesaris nudi ... sunt, -i et venusti, omni ornatu orationis tamquam veste detracta*). SEN. contr. 1 praf. 24 (*antea p. 808, 16*) summam ... esse dementiam detorquere orationem, cui esse -am liceret (QVINT. inst. 9, 2, 79 si persona alterius obstaret -ae o., ... rhetores decurrebant ad schemata. 10, 5, 8 hoc o. -a, illud figura declinata commendat. FRONTO p. 89, 8. respicitur o. soluta: SCHOL. Ter. Bemb. Haut. 140 ‘prorsa o.’ dicitur, quae -a proferatur neque inflexa cantilenis. ISID. orig. 1, 38, 1 v. vol. X 2, 2155, 25). QVINT. inst. 2, 5, 11 sermo -us et secundum naturam enuntiatus (*[opp. quea utcumque deflexa sunt]*). DON. gramm. mai. 3, 4 p. 660, 8 [*item DIOM. gramm. I 440, 28*] metaphorum est transformatio quaedam -i solutique s. in alteram specimen). 9, 2, 78 -um genus *controversiarum*. FRONTO p. 18, 12 -ae eloquentiae (p. 126, 14 summa e. -ae alacrisque virtus). CAEL. AVR. acut. 3, 15, 124 poetarum ... testimonium longe vetustissimum atque non -is necessario verbis destinatum. *al.* **c gestus sim. naturalis:** CIC. off. 1, 130 et palaestrii motus sunt saepe odiosiores, et histrionum nonnulli gestus ineptiis non vacant, et in utroque genere, quae sunt -a et simplicia, laudantur. QVINT. inst. 1, 11, 9 observandum erit ..., ut -a sit facies dicentis, ne labra detorquuntur *eas*. (9, 3, 101 [*in compar.*] vultus mutatio ... multum in actu valet, sed *immoderata* ... rideatur; et oratio habet -am

quandam velut f., quae ... in ea, quam natura dedit, specie continenda est). **d** *narratio oratione obliqua carens* (cf. p. 820, 3): PRISC. rhet. 2, 6 p. 552, 17 (*de quinque narrandi modis*) per -um indicativum, per indicativum inclinatum *eques*. (gr. p. 4, 21 ὁρθὸν ἀποφαντικόν, sc. σχῆμα). p. 552, 20 -um ... nominatur, quod per totam vel ampliorem orationem casum servat nominativum (gr. p. 5, 4 ὁρθόν). al. *ibid.*

2 in philos. respicitur: **a** ὁρθὸς λόγος, i. -a ratio Stoicorum aliorumque: CIC. rep. 3, 33 est ... vera lex -a r., naturae congruens, diffusa in omnis *eques*. (cf. p. 177, 11sqq.). leg. 1, 33 quibus ... ratio a natura data est, isdem etiam -a r. data est; ergo et lex, quae est -a r. in iubendo et vetando (cf. e. g. 1, 42 quae lex est -a r. imperandi atque prohibendi. 2, 10). nat. deor. 2, 34 boni sapientesque ..., quibus a principio innascitur r. -a constansque, quae supra hominem putanda est dequeo tribuenda, id est mundo. al. SEN. epist. 89, 5 *philosophia* a quibusdam dicta est adpetitio -ae r. (cf. AMM. 16, 1, 4 *Iulianus* -ae perfectaeque r. indagine congruens Marco Aurelio). al. **b** κατόρθωμα (κατόρθωσις l. 21): CIC. orat. 72 hunc locum (sc. τὸ πρέπον, *decorum*) longe et late patentem philosophi solent in officiis tractare – non cum de -o ipso disputant; nam id quidem unum est. fin. 3, 24 quae ... nos aut -a aut recte facta dicamus ..., illi Graeci autem appellant κατόρθωμα, omnes numeros virtutis continent. 3, 45 -a effectio –κατόρθωσιν enim ita appello, quoniam -um factum κατόρθωμα -, -a igitur effectio ... crescendi accessionem nullam habet. 4, 15 illud ... -um est –quod κατόρθωμα dicebas – contingitque sapienti soli, hoc *officium medium* autem inchoato cuiusdam offici est, non perfecti. off. 1, 8 perfectum officium ‘-um’, opinor, vocemus, quoniam Graeci catorthoma, hoc autem commune officium (meson) vocant; atque ea sic definiunt, ut -um quod sit, id officium perfectum esse definiant; medium autem officium *eques*. ([meson suppl. Winterbottom, medium vel καθῆκον alii]. 3, 14 illud ... o., quod ‘-um’ idem appellant, perfectum atque absolutum est). SEN. epist. 23, 7 *verum bonum subit* ex bona conscientia, ex honestis consiliis, ex -is actionibus *eques*. (66, 33 pares ... a. inter se esse dico, qua honestae -aeque sunt. 94, 45 si -a. virtuti necessaria est, -as autem a. admonitio demonstrat, et admonitio necessaria est. 95, 57 a. -a non erit, nisi -a fuerit voluntas, ab hac enim est actio. al. *apud eundem*).

3 in arte gramm. (cf. p. 805, 63sqq.); *respiciuntur*: **a** *formae principales, non declinatae:* **a** *nominum*, sc. -us *casus*, i. *nom. sing.* (alii eiusdem *formae casus* l. 44. 60, *nom. plur.* l. 51sq.) sec. gr. ὁρθὴ vel εὐθεῖα πτῶσις: *exempla potiora ad notionem pertinentia*: GELL. 20, 6, 2 c. nominandi, quem tu -um appellasti (sc. l. 65). SVLP. VICT. rhet. 19 p. 323, 10 c. nominativum, id est -um, quam (Halm, nam ed. princ.) Graeci ὁρθόπτωσιν vocant. CONSENT. gramm. V 351, 3 sqq. ut unus c. ipse -us, ceteri vero appellantur obliqui, propterea quod ille unus proprie et consilio quodam figuratus videtur, ceteri ab eo inclinari intelleguntur, excepto vocativo, quem et ipsum plerique -um, alii -i similem nuncupaverunt. PRISC. gramm. II 184, 1 nominativus ... sive -us ..., quod a generali nomine in specialia cadit, c. appellatur ..., vel quod cadens a sua terminazione in alias facit obliquos casus. 185, 12 -us ... dicitur, quod ipse primus natura nascitur *eques*. BOETH. in herm. comm. pr. 1, 2 p. 54, 6 veteres omnes c. ... suis diversisque nominibus vocaverunt, primum vero alias -um, quasi a nullo inflexum, alias ... nominativum dixerunt. *cetera exempla*: NIGID. Gell. 13, 26, 4 c. multitudinis -o (i. *nom. plur.* ut: VARRO ling. 8, 36. GELL. 5, 21, 8 numero plurativo -o c. ..., sicut ‘meliora’). CIC. orat. 160 absurdum erat aut etiam in barbaris casibus (e. g. ‘Phrygum’, ‘Phrygibus’) graecam litteram adhibere aut -o c. (sc. ‘Phryges’) solum graece loqui. VARRO ling. 5, 4 -o c. ... dicimus ‘ipos’. 7, 33 verbi ‘trabes’ singularis c. -us correptus est ac facta ‘trabs’ (recte trad., corr. *Scioppius*). 8, 6 novicij servi ... cito omnium conservorum (nominis -o c. accepto in reliquos obliquos declinant (item opp.: 8, 49. et saepe. FEST. p. 294. DON. gramm. mai. 2, 9 p. 624, 13 ex his *casibus sex* duo -i appellantur, nominativus et vocativus, reliqui o. EXPLAN. in Don. gramm. IV 528, 2. al.). al. QVINT. inst. 1, 4, 13 *puer noscat*, quae -is quoque c. aetate transierunt (e. g. *Valerii < Valesii, arbor < arbos*). 1, 5, 61. GELL. 6, 10 tit. ‘usus capio’ ... -o vocabuli c. dicitur. 20, 6, 1 percontabar Apollinarem Sulpicum ..., qua ratione diceretur ... ‘misereor vestri’ et iste c. ‘vestri’ eo in loco quem videretur habere c. -um. al. **B** *verborum* (sec. usum sub a *illuminatum, ut vid.*), sc. *respicitur*: *prima pers. praes. indicat.* : VARRO ling. 9, 103 fit ..., ut -us casus nonnunquam sit ambiguus, ut in hoc verbo ‘volo’, quod id duo significat, unum a voluntate, alterum a volando. *modus indicat.* : MACR. verb. De Paolis p. 81, 16 Stoici hunc solum modum -um, veluti nominativum, et reliquos obliquos, sicut casus nominum, vocaverunt. PRISC. gramm. II 422, 23 *sicut in nominibus casus nominativus primus cognoscitur*, sic, qui aliquem modum proferat, scit prium indicativum, qui est paene verbi -us. *verbum actionem quandam indicans* (disting. verba passiva et communia): PRISC. gramm. II 374, 13 haec ... verba proprie activa vel -a vocantur, quae in ‘o’ desinentia

et assumpta ‘r’ facientia ex se passiva, confestim cum dicuntur, possunt transire in quem fit actus.

b *oratio non obliqua* (cf. 1d): PORPH. Hor. epod. 11, 15 ab obliqua ... oratione transit ad -am; nam supra oblique dixerat ‘...’ (11, 11sq.), at haec iam -a est. PRISC. gramm. III 1, 6 ad quam *secundam personam sermo -us dirigitur*.

c accentus non encliticus: PRISC. gramm. III 14, 8 omnia pronomina apud Latinos ... sunt ... -i ... accentus, id est ὁρθοτονούμενα, cum apud Graecos sint quaedam inclinativa, ut μου, μοι, με.

4 in re musica respicitur genus modulationis: MART. CAP. 9, 958 in modulando alia εὐθεῖα dicitur, quod est -a; alia ἀναχάπτοντα ...; εὐθεῖα est, quae a gravi in acumen erigitur (sec. Arist. Quint. 1, 9 p. 16, 21sqq.).

CAPVT ALTERVM: notionibus secundariis significantur:

I *quae angulo normali, euthygrammo tangunt lineam, superficiem sim. (de ipso angulo sub B):* **A exempla varia:** LVCR. 4, 295 planitiem ad speculi veniens cum offendit imago, non convertitur incolumis, sed -a retrorsum ... eliditur. 4, 514 in fabrica, ... norma ... si fallax -is regionibus exit, ... omnia mendose fieri ... necessust. LIV. 38, 7, 9 *Ambracienses* aperiunt -am in cuniculum *Romanum* viam (cf. Polyb. 21, 28, 9 ἐπικαρσίαν, sc. τάφρον). CELS. 7, 19, 6 primo -us scalpellus ... teneri debet ...; tum inclinans mucro est. BALB. grom. p. 100, 5 genera angulorum rationalium sunt tria, -um, (h)ebe, acutum. p. 100, 8 -arum ... linearum species angulorum generis sui tres, -a, (h)ebe, acuta (p. 100, 10 [v. l. 37]. al.; cf. GLOSS. -a l.: εὐθύγραμμον, γεωμετρικόν. in stemmate cognitionum [cf. p. 816, 58]: PAVL. dig. 38, 10, 10, 9 si quis ex inferioribus aut superioribus gradibus est, -ā l. susum versum vel deorsum tendentium facile inveniemus gradus [opp. transversis gradibus]. sent. 4, 11, 7 qui sunt cognati -a l. supra infraque [opp. transversa]). *locut. praepos.* in -um: FRONTIN. aq. 36, 2 *modulus* in -um et ad libram conlocatus (opp. ad cursum aquae obpositus; ad latus praetereuntis aquae conversus). HYG. lim. grom. p. 154, 6 ex hac *linea* in -um -am lineam eiciemus, hoc est normaliter. **B** *angulus -us:* SEN. nat. 5, 17, 3 *meridianus circulus* horizontalis -is a. secat. COLVM. 5, 2, 6 *agri trianguli forma*, quae habet -um a. FRONTIN. grom. p. 31, 3 concurrentium inter se finium a., non tantum -i, verum etiam hebetes aut acuti (item disting. : BALB. grom. p. 101, 10. al.). BALB. grom. p. 100, 9 -us a. est euthygrammos, id est -is lineis comprehensus, qui latine normalis appellatur. p. 106, 17 sq. est *trilatera forma*, qua -us a. continetur, et efficit triangulum -o a., quod Graeci orthogonion appellant (aliter de summa trium angulorum l. 43sq.). al. HYG. grom. p. 80, 11 *agrorum* formae sine ulla ... norma -o que a. AVSON. 18 epist. (350 S.) 1, 35 vel -is (frontis trad.) a. vel obliquis. al. *inde masc. pro subst.* : BOETH. anal. pr. 48a36 per se ... triangulus habet duos -os (i. 2 x 90° = 180°; gr. ὁρθάς). elench. soph. 168b1 si triangulus duobus -is aequales habet (gr. ὁρθαῖν). al. *apud eundem*.

II *quae protinus, obvia vertuntur, moventur, non deflectunt vel declinant (inde transferri vid. ad deos propitiis p. 813, 37sq.):* **A de obtutu oculorum:** CIC. Rab. Post. 48 orat, ... ut -is oculis hanc urbem sibi intueri ... liceat (SEN. epist. 76, 33 si quis [e]rectis o. gladios micantes videt. SVET. Aug. 16, 2. PORPH. Hor. serm. 1, 3, 25 ut -is o. radios solis intueatur *aquila* [cf. l. 57. 63]. ORIBAS. syn. 8, 51, 2 La p. 259 [sim. Aa; antea l. 68] ut ... -i fiant o. strabi [cf. gr. διορθῶσι]. accedit invidiae color: VVLG. I reg. 18, 9 non -is o. Saul aspiciebat David). OV. met. 2, 776 *Invidiae est* nusquam -a acies ([cf. 787 obliquo ... lumine]. AMM. 16, 10, 10 *Constantius* -am a. lumen tendens nec dextra vultum nec laeva flectebat). LVCAN. 9, 638 quem, qui -o se lumine vidit, passa Medusa mori est? (9, 904 qui *nati aquilae* ... l. -o sustinueri diem [i. solis lucem, ut l. 50. 63]). STAT. Theb. 10, 542 non ora virorum ... flectit imber atrox telorum, -osque tenet in moenia vultus (Ivv. 10, 189 [spurium?] hoc, sc. vitam longam, -o v., solum hoc et pallidus, optas [...] sec. p. 812, 62sqq. explicare vid. SCHOL. laetus et tristis]). Ivv. 6, 401 *mulier audax*, quae potest cum ... paludatis ducibus praesente marito ipsa loqui -a facie, (SCHOL. non erubescet). CLAVD. 6, 6 *aquila fetibus* -o flammas aetherias imperat ore pati (cf. l. 51. 57). PHYSIOGN. 29 cum sine ulla pravitate sunt oculi et statum [non] obtinent -um, optimum mentis indicant statum (l. certum trad., corr. Förster coll. gr. p. 315, 3 ὁρθή. disting. e. g. ad superna versi, deorsum conversi, pravi). acc. neutr. -um pro adv. : ORIBAS. syn. 8, 51, 1 La p. 259 si *infanti strabo lucerna* ante vultum ponatur, ut -um attendat (gr. εἰς τὸ εὐθύ, Aa ut -o custodian [rectu Ab]. cf. l. 52).

B *cetera exempla* (cf. p. 810, 64; locut. c. *praepos.* SEN.): SEN. nat. 7, 25, 5 quando *stellae errantes* in -um ferantur, quare agantur retro. CVRT. 4, 3, 8 rex novi operis molem orsus in adversum ventum non latere, sed -a fronte direxit. LVCAN. 4, 166 -o ... pectore ferrum excipere (AMM. 17, 5, 9 [in imag.] litteris diu libratis -o p., quod dicitur, considerateque responsum est [cf. Otto, Sprichw. n. 1367]). 4, 774 iuventus communis obliquis

et -is eminus hastis obruitur. CLAVD. 21, 289 velut *gubernator* ... clavi flexu declinat aquarum verbera, nunc -a, nunc obliquante carina (*simil pertinet ad p. 812, 21 sqq.*). NOT. Suet. gramm. VII 534, 2 -a et aversa superne obelatae (*et al. de formis notarum, v. vol. VI 2, 1688, 64 et IX 2, 44, 74 sqq.*).

III quae habitu solito, naturali directa, non inversa sunt:

A vario respectu: VERG. Aen. 8, 209 hos *tauros*, ne qua forent pedibus vestigia -is, cauda in speluncam tractos versisque viarum indicis ... occultabat *Cacus* (*de eadem re: MART. 5, 65, 6 solebat ducere non -as Cacus in antra boves. cf. Prop. 4, 9, 12 et Ov. fast. 1, 550 aversos*). MANIL. 2, 200 aspice Taurum clunibus et Geminos pedibus ... surgere, cum -is oriantur cetera membris (*opp. 201* aversa per astrā. *item de sidere:* GERM. 346 *Argo navis* puppe ... trahitur, non -o libera cursu [cf. gr. 344 ὅπιδεν φέρεται τετραμένη] et e. g. Cic. Arat. 128sq. non, aliae naues ut in alto ponere proras ante solent, rostris ... secantes *mare*. Avien. Arat. 757sq.). COLVM. 11, 3, 50 -o cacumine ... *cucurbitae* semen serendum erit (*opp. 49* inverso). PLIN. nat. 2, 51 *umbra iacitur effigie* turbinis -i, ut sit imum eius angustissimum (*opp. 2, 47* figuram ... umbrae similem ... turbini inverso). GELL. 16, 18, 3 ut, si -[i]us speculum (*sc. concavum*) spectes, *imago fiat tua eiusmodi*, ut caput deorsum videatur, pedes sursum. PASS. Petr. 13 p. 35, 13 domine, in altum porrecto vertice crucifixus es ...; -us crucifigi non usurpavi (*Petrus log., ut ibid. p. 35, 17 tu, Christe, semper -us, tu semper excelsus, tu semper altus [simil spectare vid. ad p. 812, 63]*). Petr. Paul. long. 60 Christus ... -a cruce sublimatus est [*postea: girate crucem meam; cf. gr. ὁρθῶς τῷ σταυρῷ ἵνωθη*]). BOETH. arithm. 1, 32, 71. 32 -is ... positis neque conversis, prioribus superparticularibus multiplices superparticulares oriuntur ([_{l.} Nicom. 1, 23, 11 μὴ ἀναστρεφομένων δέ, ἀλλ᾽ ὁρθῶς ἐκκειμένων]. *de serie numerorum ut: 1, 32, 71. 34. 1, 32, 21 l. 128 -um et non conversum sesqualterum*). **B respicitur forma propositionum legitima, sc. in logica:** BOETH. in Porph. comm. sec. 5, 2 p. 290, 15sqq. alia quidem -o ordine praedicantur, alia vero obliquo, quoniam ‘moveri hominem’ (*l. 17*) -um est, ‘id, quod movetur, hominem esse’ conversa locutione (*l. 18*) proponitur; quocirca -am Porphyrius in omnibus propositionem sumpsit (*5, 6 p. 303, 16 omne ..., quod de aliquibus praedicatur, si -o ... o. dicatur, prius est his, de quibus praedicatur*). *ibid. p. 291, 1* eas quidem prolationes, quae -ae sunt, ... eas vero, quae converso ordine praedicantur.

IV quae in longitudinem porrigitur, transversa non sunt (exempla quaedam potiora): CELS. 7, 7, 15^E reperti in Graecia sunt, qui novem lineis cutem capitidis incidenter: duabus in occipitio -is, una super eas transversa ..., tribus inter verticem et frontem -is (COLVM. 5, 5, 3 multi ... ordines vitum ita disponunt, ut per -am l. binos pedes ... inter semina relinquant, transversa rursus laxiora spatha faciant). 7, 26, 1^C a latere -a plaga coles incidentis est. 8, 7, 1 omne ... os modo -um, ut lignum, in longitudinem finditur, modo frangitur transversum, interdum oblicum. CVRT. 8, 9, 2 India tota ferme spectat orientem, minus in latitudinem quam -a regione spatiosa. PLIN. nat. 7, 81 (*e Varrone validissimum quendam -os et traversos cancellatim toto corpore habuisse nervos (ORIBAS. syn. 7, 22, 11 Aa p. 158 si ... -o n. et non in traverso incisus sit nervus [cf. gr. ὁρθων]*). *locut. praepos. in -um (hucine p. 813, 66?)*: PLIN. nat. 13, 77 (*de charta ex papyro facienda* in -um primo supina tabulae schida adlinitur ..., traversa postea crates peragit.

V quae librata, plana sim. sunt (opponitur sublimis l. 55, 57, pronus l. 57): *locut. praepos. in -um:* SEN. nat. 6, 15 quia in -um non potest tendere, ... in sublime se intendit *spiritus in terra inclusus* [_{l.} incertum vel flexum tempt. Gercke]. PLIN. nat. 10, 112 aves *quaedam volando eiacylantur* sese in sublime, in -um, in pronum. BOETH. categ. 10a22 (*in definitio-ne*) lene quidem, quod in -um sibi partes iaceant, asperum vero, cum haec quidem pars superet, illa vero sit inferior (gr. ἐπ' εὐθείας ποιῶ). *cetera exempla (loci sacrae script. ambigui sunt, cf. l. 66. p. 811, 32):* VET. LAT. psalm. 25, 12 (cod. 303. al.) pes ... meus stetit in via -a ([gr. ἐν εὐθύτητι, cod. 300 in rectitudine, 333 in viam -am, HIER. psalt. sec. Hebr. in -o, Vulg. in directo]. Is. 26, 7 [Hier. ad l.] v. iustorum -a facta est, v. iustorum praeparata [gr. εὐθεῖα, cod. 414. al. directa, VVLG. v. l. 69]. VVLG. Ier. 31, 9 [verba dei] adducunt eos *Israhelitas* per torrentes aquarum in -a, et non impingent, in ea [_{l.}] sive non errabunt add. HIER. ad l.). 26, 11 (*ibid.*) dirige me in semita -a propter inimicos meos ([gr. ἐν τοῖς φενεῖς εὐθείᾳ]. Is. 40, 3 [Cypr. testim. 2, 6. al., sim. VVLG.] parate viam domino, -as facite s. dei nostri [gr. εὐθείας]. VVLG. Is. 26, 7 s. iusti -a est, -us callis ad ambulandum [*locum explicat Hier. supra p. 424, 53 sqq.*]). 142, 10 (*ibid. = VVLG.*) spiritus tuus bonus deducet me in terra -a, *domine* (gr. ἐν γῇ εὐθείᾳ, PSALT. Rom. in via -a, cod. 189. al. in viam -am). CHIRON 695 *iumento scauro curato* invenies eum -am ungulam ponere, recte ambulare sine clo-digine (cf. 389 planas ungulas [plenas ed. Oder, sed v. Veg. mulom. 2, 54, 1]). *pro subst. adhibentur masc. rēctus, -ī p. 812, 17sq. 817, 34sqq. 820,*

42sqq., fem. rēcta, -ae p. 810, 8sqq. 812, 58. 814, 61, neutr. rēctum, -ī p. 810, 11sqq. 811, 22sqq. 814, 50sqq. 816, 28sqq. 60sqq. 817, 9sqq. al. (locut. *praepos. in -um* p. 809, 68sqq. 811, 34sqq. 813, 63sqq. 820, 29sqq. 71. 821, 50. 54sqq., in -o p. 811, 43sqq.). *pro adv. adhibentur nom. masc. rēctus p. 810, 6, abl. fem. sing. rēcta p. 809, 32sqq. 815, 7, acc. fem. plur. rēctās p. 809, 65. 815, 8, acc. neutr. sing. rēctum p. 809, 67sqq. 820, 68, abl. neutr. sing. rēctō p. 809, 73sqq. 816, 62sqq.* Pieroni.

10 *adv. rēctē. de origine:* GLOSS. V 556, 57 -e derivatur a ritu, id est mos, quia nichil ritibus traditur, nisi quod rectum creditur. scribitur recete TAB. cer. Pomp. Camodeca 52 pag. 2, 12 (a. 37), ricte PAP. Tjäder 31, 1, 10 (a. 540); *cum apice récte* CIL XII 2494 (saec. I^r). notatur r in tit. et tabulis ceratis, e. g. LEX Iul. munici. (CIL I^r 593) 16. Vrsen. (CIL II^r 5, 1022) 81, 21. TAB. cer. Pomp. Camodeca 22 pag. 3 (a. 35). et saepius, item in explic. notarum PROB. litt. sing. 3, 9. 5, 3. al. (cf. p. 828, 16). NOT. Tir. 38, 47 unde de plano -e legi possit (cf. p. 828, 14). *de formis: posit. -e (-ed p. 831, 36) et compar. -ius inde a PLAVTO (magis -e et m. -ius v. p. 833, 55. 57); superl. -issime inde a CATONE, RHET. Her. de notione (cf. p. 823, 59. 825, 68. 73sq. 826, 15. 73. 830, 59. 832, 74. 833, 2): SYNON. Cic. p. 415, 16 apte. rite. commode. -e. probe eqs. 20 p. 416, 29 bene. optime. -e eqs. ISID. orig. 7, 14, 5 ὁρθῶς ... graece ‘-e’ dicitur. GLOSS. -e: ὁρθῶς, iuste vel bene. rite, solite. -e facio, -e tracto: ὁρθοτοῦ. legitim in versibus inde a PLAVTO (fere 110^{es}), ENN., TER. (50^{es}, apud HOR. 37^{es}, Ov. bis; deest e. g. CATULLO, VERG., TIB., PROP., SEN. trag., cf. Axelson, Unpoet. Wörter, 1945, 63. 111), in orat. soluta in IVRE IVR. milit. p. 830, 6, inscr. legibusque vet. p. 828, 16sqq. 830, 8. 13. 831, 35. 59 et inde a CATONE, QVADRIG., VAL. ANT., RHET. Her., VARRONE (voce frequentant e. g. CIC. [plus quam 400^{es}], CELS. med. [80^{es}], COLVM. [85^{es}], QVINT. [109^{es}], iuris consulti [v. Vocab. iurispr. Rom. V 30sqq.]). [confunditur in codd. cum rectus PLAVT. Capt. 960 Epid. 30 707 CIC. Tusc. 3, 19. et saepius (in falsa var. l. TER. Ad. 433 CIC. part. 102. al.; v. etiam p. 807, 8sq.), ceterum e. g. cum erecte PLAVT. Most. 842 (v. etiam vol. V 2, 785, 78), certe PLAVT. Cas. 260 Epid. 5 RHET. Her. 1, 14, 24. al. (in falsa var. l. CIC. off. 3, 64), abl. ratione CIC. Verr. II 3, 194. al., rete PLAVT. Men. 347 PORPH. Hor. epist. 2, 1, 185sq. (in falsa var. l. VARRO Men. 385), rite RHET. Her. 1, 13, 23 CIC. Tusc. 2, 30. al. (cf. p. 831, 38); dubie trad. LIV. 34, 35, 4 -e restituerentur (v. Briscoe, comm. 1981, 107sq.); falso legebatur CIL I^r 560^c (*Praeneste, ante a. 250 a. Chr.; v. Vine, Studies in Archaic Lat. Inscr.*, 1993, 206sq.).]*

40 *i. q. modo recto, ὁρθῶς.*

exempla sic digerenda esse putavimus:

CAPVT PRIVS: vi approbationis i. q. bene, probe:

I mera vi approbandi:

45 **A coniungitur cum aliis vocibus:** 1 *usu generali:* l. 74 (spectat ad perfectionem, efficacitatem sim. actionis p. 823, 1, ad rationem, prudentiam sim. p. 823, 49, ad bonos mores sim. p. 824, 49, ad peritiam circa corporea exhibitam p. 826, 7, ad veritatem p. 826, 36, ad statum vel eventum bonum p. 828, 33). 2 *usu speciali respic. pracepta, regulae:* p. 830, 1 (iuris, legum p. 830, 2, rei rusticae p. 831, 1, religionis p. 831, 27, architecturae p. 831, 58, artium gramm., rhet. sim. p. 831, 68, medicinae p. 832, 47, astronomiae p. 832, 61).

50 **B nude ponitur; est:** 1 affirmatio: p. 832, 65. 2 exclamatio: p. 833, 13.

55 **II accende vel praevalente vi amplificandi fere i. q. satis, valde: p. 833, 19 (c. verbis noscendi p. 833, 34).**

appendix iuncturarum et structurarum: p. 833, 40.

60 **CAPVT ALTERVM:** vi locali i. q. secundum lineam rectam; spectat ad: I situm, formam, habitum: p. 834, 62. II motum sim.: p. 835, 6.

65 **CAPVT PRIVS:** vi approbationis i. q. bene, probe, ita ut decet, oportet, convenit, non prave, non vitiouse sim.: I mera vi approbandi (resp. gr. maxime ὁρθῶς [cf. ὁρθός p. 825, 66, ὁρθοτοῦ p. 831, 53], ceterum e. g. εὖ p. 825, 34 [compar. ἄμενον p. 831, 55], καλῶς p. 824, 28. 826, 28. 833, 12. 32]): A coniungitur cum aliis vocibus (sive verbis *saepe e contextu facile intellegendis* sive adi. sive enuntiatis totis). nota duos usus esse, quos non semper facile distinguas, indicantes: 1) aliquid modo recto, bono sim. fieri vel existere, e. g. -e suades (p. 823, 75) ‘consilium rectum mihi das’ – 2) rectum, bonum sim. iudicari, quod aliquid fiat, existat sim., e. g. -e ... interrogasti (p. 824, 5) ‘rectum est te me interrogasse’; quos usus ‘adv. modi’ et ‘adv. iudicandi’ appellantes infra distinximus, quoad potuimus, ita ut dubia inter adv. modi afferremus; ad rem v. Pinkster, Oxf. Lat. Synt. I 858sqq. 928sqq.

70 **1 usu generali** (locos sec. causas, e quibus quid -e fieri vel existere censetur, disposuimus non ignari multa etiam aliter explicari posse):

[Breimeier - Bl.]

a spectat ad perfectionem, efficacitatem, opportunitatem cuiuslibet actionis sim. (fere adv. modi): **a animantium:** ① hominum (rerum per prosopop. iocosam l. 12): PLAVT. Asin. 120 eidem homini, si quid -e curatum velis, mandes (sim. TER. Phorm. 689. Ad. 372 [DON. εἰρωνεία est maioris stomachi]). Bacch. 314 nimio hic privatim aurum meum servaretur -ius (cf. Men. 87 quem tu adservare -e ... voles, esca ... vinciri decet. CIL XIII 8793 deae N(e)halenniae ob merces -e conservatas). Cas. 105 praefeci ruri -e qui curet me absente (Rud. 779 ego dum hoc c(ur)abo -e [si ita restituas; v. app. crit.]. adde l. 4 et cf. p. 826, 15). Men. 802 maritus te ... vestitam bene habet, ancillas, penum -e praehibet (nisi ad II A). Merc. 448 istanc rem ego -e video (TER. Phorm. 189). 802 licebit mox cenare -ius. Persa 78 visam hesternas reliquias ceneae, querintne -e necne. al. TER. Andr. 456 ego, istaec -e ut fiant, video. LVCIL. 866 praeb(eb)unt -ius multo et sine flagitio (si hoc pertinet locus obscurus; v. vol. X 2, 387, 65 sqq.). RHET. Her. 2, 31, 50 ut ... tuae -issime voluntati morem geramus (var. l. -issimae praefert pars edd.). VARRO Men. 456 (si hoc; cf. p. 826, 24) †serapa -e purgatum scito, quom egs. (recta(e) var. ll.). rust. 2, 10, 10 rationes ... conficere ... -e. EDICT. praet. Cic. Quinct. 84 aliquid -e custodire. CIC. Tusc. 5, 100 mente ... -e uti. fam. 16, 12, 6 cum -e navigari possit. al. SALL. epist. Mithr. 4 praebeo exemplum, quo -ius tua conponas. LIV. 3, 2, 13 multas passim manus quam magnam molem unius exercitus -ius bella gerere (10, 24, 17). 33, 5, 7 validi rami praebabant, quod -e manu caperetur. 34, 35, 8 (e foedere) iis mercenariis res suae omnes -e redderentur (fort. addas p. 828, 61; cf. -e restituere: 38, 38, 5 VLP. dig. 50, 16, 73 [v. etiam textum trad. p. 822, 36]). VITR. 5, 10, 4 (descr. balnea; vix ad p. 835, 1) scholas ... laborum ita fieri oportet spatiose, uti ... circumspectantes ... -e stare possint. VAL. MAX. 4, 7 pr. subsidium amicitiae ... semel ... -e adprehensum speni non convenit. al. in loquendo, scribendo: PLAVT. Persa 185 ego -e apud illam meretricem dixero (i. quae me docuisti, sine errore repeatam; aliter l. 38). CIC. Phil. 10, 5 dixisti ... litteras Brutii -e et ordine scriptas videri (cf. 6 bene scriptas litteras. is, quem alloquitur, litteras potius propter argumentum laudasse vid., cf. e infra). CELS. 3, 18, 11 quibus studiosis aegris liber legitur aut -e, si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit. QVINT. inst. 1, 12, 9 intra biennium, quam verba -e formare potuerunt pueri (item spectat ad distincte loquendum: VET. LAT. Marc. 7, 35 [cod. 13. al. et VVLG.] mutus loquebatur -e [gr. ὁρθῶς, cod. 3 diserte, 4. al. confidenter]). 2, 2, 9 ut ... discipulus id se dixisse -e, quod ab eo praeceptore probabitur, credat. ② animalium (cf. e. g. p. 826, 33 sqq. 829, 43 sqq. 835, 29 sqq.): VARRO rust. 2, 4, 7 cum sues parere cooperunt, id facere dicuntur usque ad septimum annum -e (2, 4, 8). COLVM. 6, 28 (inde sim. PALLAD. 4, 13, 6) equam bimam -e concipere. 6, 37, 11 uterque sexus mulorum ... viam -e graditur. 7, 12, 11 canis tiruncula ... non -e nutrit primum partum. 8, 14, 2 anseres sine aqua ... non ... -e vivere queunt.

B rerum (aliter l. 12): TER. Haut. 996 sat -e hoc mihi in mentem venit (fort. adv. iudicandi). COLVM. 6, 24, 5 faba ... -e tolerat (i. sustentat, sc. vitulos). MARCELL. med. 15, 1 medicamenta ... haec ad anginam -e faciunt: laser egs. (pendet e Scrib. Larg. 67, ubi -e non occurrit).

b spectat ad rationem, prudentiam sim.: **a -e facere, fieri** (non hic attulimus usum trans. cum subst. pro obi., v. e. g. p. 824, 45; adv. iudicandi l. 62): PLAVT. Amph. 289 Iuppiter -e et sapienter facit, qui ... cum Alcumenā cubat (-e factum indicat enunt. relat. ut: PETRON. 43, 6 numquam ... -e faciet, qui cito credit. QVINT. decl. 313, 8). 995 Iuppiter amat: sapit; -e facit, ... quando egs. Aul. 539 aliquanto facias -ius, si nitidior sis filiali nuptiis (-e factum indicat enunt. condic. ut: Merc. 874 [opp. 873 male]. RHET. Her. 4, 50, 63 [antea: bene ... facitis] -ius fecissetis, si egs. SEN. epist. 40, 9 PETRON. 139, 5. al.). Curc. 223 si -e facias ..., istam exturbes ex animo aegritudinem. TER. Eun. 1084 -e facitis (perperam DON. ad loc. 1 gratiarum actio est). CIC. leg. 1, 63 facio et libenter et, ut spero, -e, quod eam sapientiam ... non possum silentio praeterire (fam. 3, 9, 4 AVR. Fronto p. 40, 3. GELL. 20, 5, 7 [resp. gr. ibid. 11 ὁρθῶς]). al. QVINT. inst. 1, 1, 22 si quis ea, quae domi suae -e faceret, in publicum promit (adv. iudicandi ut: Ivst. 11, 10, 11). al.

B -e dicere, scribere, iubere, monere sim.: ① adv. modi: PLAVT. Asin. 823 sic faciundum censeo ... :: at pol qui dixti -ius (Men. 428. al. TER. Haut. 588. Eun. 612 eamus ad me ... :: -e dicis; eamus. al.). Bacch. 330 (327sq. anulum ... facito ut memineris ferre) meminero, et -e mones (Persa 603 satis -e [Rud. 829]. al. CIC. div. in Caec. 52. al.; cf. admonere p. 826, 75 et PLAVT. Men. 1092 TER. Andr. 953 CIC. de orat. 2, 83). Curc. 299 -e hic monstrat (Stich. 146). Persa 350 cum parva natu -e praecipio patri (CIC. Lael. 75. al. QVINT. inst. 4, 5, 17. GELL. 6, 3, 19 -e et utiliter). TER. Hec. 559 -e ego consului meae filiae (CATO orat. 118 p. 826, 64. ACC. praetext. 39 qui -e consulat, consul, cluat, [ciat trad.]. HIST. AVG. Tac. 6, 1 -e atque prudenter. al.). Haut. 996 rem profer palam ... :: -e suades; faciam (AMM. 17, 5, 7 HIST. AVG. Hadr. 15, 13). CIC.

Tusc. 5, 118 (agitur de lege conviviorum) 'aut bibat' inquit 'aut abeat'; et -e; aut enim egs. al. ② adv. iudicandi: PLAVT. Curc. 171 -e obiurgat me servus. TER. Haut. 538 laudas, qui eros fallunt? :: in loco ... laudo. :: -e sane ([sc. laudas? nisi ad B2]. CIC. Brut. 291 leg. 2, 8. al.). Eun. 981 quid? :: -e sane interrogasti; oportuit rem praenarrasse me. CIC. Sull. 63 -e reprehendis; status enim rei publicae egs. rep. 1, 54 -e quaeris, quod maxime probem (Tusc. 2, 43 div. 1, 86 Ps. APVL. Ascl. 7). al. TIRO frg. Gell. 6, 3, 28 -e ... hoc vitio dat Lucilius poetae Euripidae, quod egs. TRAIAN. Plin. epist. 10, 16 -e renuntiasti. al.

γ cetera exempla (selecta post CIC.): ① adv. modi: PLAVT. Bacch. 47 hoc ... apud nos -ius poteris agere (CIC. Att. 11, 13, 3. fam. 1, 2, 4 quam -issime. TERT. nat. 2, 5, 13 p. 834, 2). TER. Haut. 196 (194 parentis, patriam incolumem egs.) qui uti scit, ei bona sunt; illi, qui non utitur -e, mala (APVL. met. 5, 9, 4 tantā bonorum copiā. Plat. 2, 12 p. 237 pauperie sua. BOETH. elench. soph. 180b10 [gr. ὁρθῶς]). 653 anulum eum dico ut una cum puella exponeret anus ... :: istuc -e; conservasti te atque illam. Eun. 78 illas molestias quas habet amor, -e feras (SCHOL. Bemb. aequanimiter. aequo animo egs.). Ad. 997 in istac puella finem faciat adulescens. :: istuc -e. CIC. Verr. II 5, 37 ut ... aedilitas ... -e conlocata et ... in loco esse posita videatur. al. HOR. sat. 1, 2, 90 reges ubi equos mercantur, opertos inspiciunt ...; hoc illi -e. VAL. MAX. 4, 1, 3 censor populum ... corriput, quod eam potestatem bis sibi detulisset ...; uteque -e, et censor ... et populus, alter enim egs. (cf. PLIN. paneg. 46, 3 [pantomimos Nerva restituit, Traianus sustulit] utrumque -e; nam egs.; v. etiam p. 826, 56. 827, 29). COLVM. 1, 8, 4 non -e opus exigere valet, qui, quid ... faciendum sit, ab subiecto discit. TAC. ann. 14, 43, 1 super omnibus negotiis melius atque -ius olim provisum esse. FRONTO p. 139, 3 -e eligere (opp. perperam). al. locutione -e habere vertitur gr. καλῶς ἔχειν: VET. LAT. III Esdr. 2, 20 -e h. arbitrii sumus ... hoc notum facere ... regi. ② adv. iudicandi: PLAVT. Asin. 493 neque me alter est ... quisquam, cui credi -e aequae putent (CIC. ad Q. fr. 1, 1, 14 nihil est, quod non ... iis ... et committi et credi -issime putem). Pseud. 990 scio iam me -e tibi dedisse epistolam (sim. CIC. Att. 4, 1, 1 fuit ... cui -e ad te litteras darem. al. in litteris eiusdem; de alia re: SEN. benef. 4, 36, 3 quod non -e dedi, repetam. cf. p. 826, 2). TER. Andr. 766 -e ego has semper fugi nuptias. CIC. Brut. 255 hanc ... gloriam ... triumphis multorum antepono. :: et -e quidem opt. gen. 15 quidam Thucydidis eloquentiam admirantur. :: id quidem -e, sed egs. fam. 1, 9, 23 cui libros -e committam (2, 5, 2 ad Q. fr. 1, 1, 17 CAES. Gall. 7, 6, 4. al.; adde l. 32). et saepe. HOR. sat. 2, 3, 88 sive ego prave seu -e hoc volui. epist. 2, 1, 79 -e necne ... flores ... perambulet Attae fabula (i. in scaena repraesentetur; ad sensum localem fv. caput alterum/ alludi putat e. g. Brink, comm. 1982, 126). LIV. 1, 23, 8 (nisi ad c) cupido imperii duos ... populos ad arma stimulat; neque, -e an perperam, interpretor. TAC. ann. 12, 2, 2 longe ... -ius Lolliam uxorem induci. FRONTO p. 199, 16 Festum ... -e patronum vobis feceritis. VET. LAT. act. 18, 14 (cod. 55, sim. VVLG.) si esset aliqua iniquitas in eo Paulo ..., -e vos sustinerem (gr. χατά λόγον, cod. 5 cum ratione, 50 rationaliter). EVCHER. laud. her. 34 (nisi ad II A) eremitas aeternitatis -issime avaros. et saepe.

c spectat ad bonos mores, probitatem, iustitiam, humanitatem, fortitudinem, decorem sim. (in vita sive privata sive publica; adv. modi, nisi aliud indicavimus): **a -e facere, fieri** (non hic attulimus usum trans. cum subst. pro obi., v. p. 825, 60): ① cum qualibet forma verbī (exempla selecta post CIC.): PLAVT. Amph. 79 sat habet favoritorum, semper qui -e facit. Capt. 632 meam rem non cures, si -e facias (in protasi enunt. condic. sc. -e facto in apodosi indicato, ut: Cas. 260 si facias -e [certe trad.] aut commode, me sinas curare ancillas. Men. 1023 CIC. S. Rosc. 113). 710 malene id factum esse (tu) arbitrate? :: pessume. :: at ego aio -e. 960 (antea p. 826, 69) neque (tu) vere neque -e adhuc fecisti umquam. 1017 fecisti edepol et -e et bene. Trin. 197 eam virginem curo ... :: -e facis. al. TER. Ad. 75 potius ... sua sponte -e facere quam alieno metu. CATO agr. 5, 2 (antea opp. male facere). orat. 1 si quid vos per laborem -e feceritis (postea: bene factum; opp. nequieri). ACC. trag. 31. RHET. Her. 2, 10, 14 quam -issime. 2, 11, 16 id ... et fieri posse et honeste, -e, lege, ... bono et aequo fieri posse. CIC. Verr. II 3, 62 tu nisi malo coactus -e facere nescis? leg. 2, 10 ratio ... et ad -e faciendum impellens et a delicto avocans. div. 2, 78 -e eum facere, quod populi Romani libertatem defendere pararet (LIV. 39, 47, 8 SEN. contr. 2, 1, 22 SEN. epist. 47, 19 PETRON. 93, 4. al.). et saepe. SALL. Iug. 22, 4 populum Romanum neque -e neque pro bono facturum, si egs. HOR. epist. 1, 1, 60 pueri ludentes 'rex eris' aiunt, 'si -e facies' (sim. 1, 1, 63 nenia, quae regnum -e facientibus offert. CARM. Porph. Hor. epist. 1, 1, 62 rex erit, qui -e faciet. AVSON. 25, 7 [342 S.], 3. cf. Otto, Sprichw. n. 1537). LIV. 39, 54, 10 illos non -e fecisse, cum in Italianam venerint egs. SEN. contr. 1, 1, 13 an ... filius abdicatus -e fecerit, qui patrem aluit. PLIN. epist. 7, 33, 9 his, quae -e in publico fierent (cf. 10 honeste factis). GELL. 17, 20, 9 si quid -e honeste factum est, tum honestum fit, sin parum -e,

turpe fit (*vertitur Plato symp. 181^A χαλῶς ... χαὶ ὄρθως ..., μὴ ὄρθως*). et saepe. in iunctura -e atque ordine sim. (cf. p. 823, 31. 826, 55. 830, 66 et adde cetera, quae vol. IX 2, 957, 79sqq. attulimus): CIC. Quint. 28 si hoc ... -e a. o. factum videtur. LIV. 24, 31, 7 -e eum a. o. fecisse, quod ... nulli pepercisset (28, 39, 18. al. apud eundem). S.C. de Germ. tab. Siar. b II 26 eos ... -e a. o. facturos esse, si hoc s(enatus) c(onsultum) dedisse(n)t operam, ut quam celeberrimo loco figeretur (S.C. de Pisone 76. 99. al.). (II) iunctura -e factum pro subst. (cf. -e gesta l. 69): RHET. Her. I, 14, 24 pro eo ..., cuius multa -e f. extant (*agitur de depreciatione, ut CIC. inv. 2, 104. cf. p. 830, 57*). CIC. fin. 3, 24 quae ... aut recta aut -e f. dicamus. ac. 1, 37 Zeno -e f. sola in bonis actionibus ponens, prave, id est peccata, in malis. et saepius. BRVT. CIC. ad Brut. 24, 9. CAES. Gall. 7, 80, 5 (opp. turpiter). VARRO ling. 5, 178 HOR. epist. 2, 1, 130. LIV. 1, 33, 8 (opp. perperam). SEN. contr. 9, 2, 14 omne non -e f. al. *agitur de praemiis, laude sim. -e factorum*: CIC. Cluent. 154 cum summa -e factis maiores nostri praem(a, t)um plura peccatis pericula proposita esse voluerunt (*item accedit praemium*: Flacc. frg. Cus. 15 [opp. delictis]. Mil. 96 praemia ... -e factorum. nat. deor. 3, 85 [opp. peccatis]. OV. Pont. 2, 3, 13. al.). leg. agr. 2, 5 -e facto *meo* exigua laus ... proponitur (recto var. l; cf. Phil. 1, 29 laus -e factorum). Phil. 1, 30 -e factorum fructus (SEN. clem. 1, 1, 1 MEROB. pros. frg. 2 B 13). LIV. 5, 47, 7 cum et -e et perperam facto preuum deberetur. al.

¶ cum verbis dicendi sim.: (I) varia exempla: PLAVT. Amph. 973 -e loquere et proinde, diligentem ut uxorem decet. Pseud. 289 (*servus lenoni*) non periculum, ne quid -e monstres. PVBLIL. sent. Q 73 que(m) diligis, ni -e moneas, oderis. GELL. 2, 7, 7 aut -e ... imperat pater aut perperam; si -e imperat eqs. adv. iudicandi: LIV. 38, 45, 11 -e, ut dis ... honos habeatur, postulas. AVG. lib. arb. 3, 150 quicquid -e vituperatur (serm. 29, 4 bona ... -e laudantur, sicut mala -e v. al.). (II) locutio nec -e dicens (loqui l. 32), i. maledicere (alicui vel in aliquem): PLAVT. ASIN. 155 nec -e quae tu in nos dicis. 471. BACCH. 119 tu dis nec -e dicis. 735 Chrysalus mihi ... loquitur nec -e. Most. 240 (opp. 239 bene ... loqui). POEN. 516 Pseud. 1085 TVRPIL. com. 24.

γ -e vivere (cf. CIC. Tim. 45 qui -e atque honeste, [gr. 42^B εὖ σολο] curriculum vivendi ... confecerit): (I) cum qualibet forma verbi: LVCLIL. 458 delectes te, hilo non -ius vivas. CIC. parad. 15 honeste et -e. Tusc. 5, 12 -e, honeste, laudabiliter et ... bene. Cato 72. HOR. carm. 2, 10, 1 -ius vives ... neque altum semper urgendo neque eqs. (fort. sublacet sensus localis [v. caput alterum]). al. SEN. epist. 92, 24 sapiens -ius vivat oportet, ut beatius vivat; si -ius non potest eqs. TERT. adv. Marc. 2, 8, 1. HIL. in Matth. 5, 12 -e perfecteque viventium. RVRIN. Orig. princ. 3, 1, 6 -e vel minus -e (gr. χαλῶς). al. (II) cum gerund.: CIC. Verr. II 3, 2 ut sibi ... -e sit honesteque vivendum (IVV. 9, 118 AVG. civ. 19, 4 p. 356, 10). leg. 1, 32 -e vivendi ratio (HOR. epist. 1, 2, 41 horam. APVL. Plat. 2, 18 p. 245 studium. al.). Tusc. 5, 12 ad -e, honeste, laudabiliter, postremo ad bene vivendum (PLIN. paneg. 84, 1 TERT. adv. Marc. 2, 8, 1. ORIG. in Matth. 13, 17 p. 223, 27 [gr. κατ' ἀρετήν]. al.). al.

δ cetera exempla: (I) adv. modi (accedit ad adi. l. 50sq. 71; cf. imagines p. 835, 21sqq.; exempla selecta inde a SEN. philos.): PLAVT. Aul. 239 dum modo morata -e veniat filia tua (HOR. ars 319 m. ... -e fabula [PORPH. bene instituta]). Rud. 800 ego te hodie faxo -e acceptum, ut dignus es, leno (ironice; i. vapulabis). TER. Haut. 152 quis adulescentem -e aut commode tractaret (PAVL. FEST. p. 199). LVCLIL. 420 famosus fuit ... adulescens, posterius da(re) -ius sese. CIC. Phil. 8, 22 qui -e et fortiter sentient (fam. 6, 21, 2 -e vereque. AMM. 21, 16, 12. al.). Att. 9, 10, 3 (*agitur de bello civili*) male Tarquinius ..., impie Coriolanus ..., -e Themistocles, qui mori maluit ...; at Sulla, at Marius ... -e; immo iure fortasse, sed quid eqs.? (item sine verbo: PLIN. epist. 9, 19, 1 melius -iusque Frontinum, quod vetuerit ... monumentum sibi fieri. paneg. 26, 4 -e, Caesar, quod eqs.). HOR. epist. 1, 1, 66 qui suadet rem facias, rem, si possis, -e, si non, quocumque modo, rem. SEN. dial. 4, 13, 3 sine illa ira facilius -iusque scelera tollentur. CELS. dig. 38, 1, 30 pr. eum patronum -e arbitratur esse. FRONTO p. 236, 1 (*mortuo nepote*) si providentia res gubernantur, hoc idem -e provisum est? AVR. VICT. Caes. 13, 9 si recte agam ([opp. aliter]. HIL. coll. antiar. p. 121, 5 nihil ... ab ipsis -e agi [cf. Theodoret. hist. 2, 8, 31 οὐδὲν ... ὄρθὸν ... πράττεοθα]. VVLG. iud. 9, 19 -e et absque vitio. ANON. in Rom. 098 [opp. male]. AVG. epist. 153, 12 -e agit, id est scienter et amanter et pie bonum operatur. al.). HIL. myst. 1, 13, 3 -e perperame gestorum poenam sanctificationemque (AMM. 29, 2, 24 [opp. secus, ut 30, 2, 9]. PROSP. carm. de ingratis. 662). PS. HIL. libell. 17 p. 89, 18 qui se a bonis continet, non bene est continens, sed a malis -e. al. (II) adv. iudicandi: TER. Andr. 955 (*log. filius paterque*) non -e vinctust servus. :: haud ita iussi (DON. ad loc. 1 non iuste. EVGRAPH. non ita vehementer. plerique credunt patrem de modovincendi loqui, cf. p. 826, 28; contra Kruschwitz, Hermes 138, 2010, 370sqq.). Hec. 862 -e amasti ...

uxorem tuam, nam eqs. (CIC. Att. 2, 12, 4 AVG. civ. 11, 28 p. 501, 6). Ad. 951 bonus est ...; -e datur ei agellus (OV. Pont. 3, 5, 32 exemplum. cf. p. 824, 32sqq.). CIC. Verr. II 5, 172 -e ac merito sociorum ... miseria commovebamur. nat. deor. 3, 87 propter virtutem ... iure laudamur et in virtute -e gloriamur. off. 3, 67 quod si iudex -e iudicavit (ad p. 830, 68), non -e frumentarius ille, non -e aedium pestilentium vendor tacuit. al.

¶ spectat ad peritiam circa corporea exhibitam: a in rebus tractandis, conficiendis, adhibendis (adv. iudicandi l. 22; loco dubio TITIN. com. 74 -ius mecastor ... lectum ... stratum vidi scratt[i]ae mul[eris] *[ali] post nec. interpungunt; an ad B?]J: PLAVT. Amph. 784 *cistula obsignata* -e (Men. 1036. FRONTO p. 110, 21 -e clausum aut o.). ASIN. 402 *homo est rufulus ... tristi fronte. :: non potuit pictor -ius describere eius formam*. Most. 1109 (*log. senex et servus*) probe med emunxit (i. *fefellisti*). :: vide, sis, satine -e (sc. emunxerim, quasi sensu proprio): num mucci fluont? TER. Andr. 30 ut curentur -e haec edulia ([DON. ad loc. 1 diligenter coquantur]. item de cibo preparando: Ad. 426 hoc salsumst, hoc adustumst ... illud -e. HOR. ars 422 unctum ... -e ponere). CATO agr. 19, 1 *primum* foramen ... semipedem ab cardine facito; cetera dividito quam -issime (*intervallis aequis ut: 19, 2 uti in medio torcularis prelum -e situm siet*). 22, 2, 69, 2 si *dolum* -e leveris. 154. VARRO rust. 2, 2, 18 quo minus *lana* vel infici -e possit vel lavari ac putari (LEX met. Vipasc. I 3, 6 sq.). HOR. sat. 2, 4, 72 -ius Albanam fumo duraveris uvam. 2, 8, 70 praecincti -e pueri. VITR. 7, 8, 4 -e inaurari. FEST. p. 250 quod *aurum* -e excoctum purgatumque sit. SEN. suas. 6, 18 (*Cicero ad interfectores*) si hoc saltem potes -e facere, incide cervicem. COLVM. 11, 2, 70 dolia ... -e siccata. al. LEX met. Vipasc. I 3, 11 si id balneum -e praebitum non erit (*ibid. iterum*). ARNOB. nat. 2, 36 p. 108, 5 (*agitur de mundo deisque*) quod ... -e sit vinctum (sec. Plat. Tim. 41^B τὸ ... χαλῶς ἄρμοσθέν). al. ¶ b in corpore animantis movendo vel collocando (addasne p. 827, 71? aliter p. 828, 67sqq.): CIC. fin. 3, 24 in illis histrionum sim. artibus quae -e facta sunt. QVINT. inst. 9, 4, 8 in certamine armorum ... quid satis -e caveretur ac petitur. VLP. dig. 21, 1, 6, 1 si *impetiginosus* eo membro ... aequa -e utatur (21, 1, 12, 1). CHIRON 625 cum *iumentum* calefierit (cod. Basil., adf. Monac.), videtur tibi -ius ambulare (potius *huc quam ad p. 835, 29, ut: 695 p. 821, 73, 714*).*

¶ spectat ad veritatem sim.: a adv. modi (subi. verbi act. est dictum vel scriptum l. 58. p. 827, 10. 828, 3): (I) -e intellegere, cognoscere, discere, putare sim.: (A) cum verbis variis (exempla selecta post LVCR.): PLAVT. Amph. 110 de Alcumena ut rem teneatis -ius, utrumque est gravida (Circ. 44 -e tenes. Mil. 47 -e rationem tenes). TER. Andr. 367 non -e accipis (AVG. civ. 18, 44 p. 324, 12. 20, 21 p. 456, 24 -issime). ACC. trag. 87 si satis -e aut vera ratione a ugurem (CAES. CIC. Att. 9, 16, 2). CIC. Quinct. 54 si -e vestram ... prudentiam cognovi (Verr. II 5, 113 IREN. 4, 7, 3. al.; cf. noscere [aliter p. 833, 37]: CIC. Verr. II 2, 175 si -e homines novi, non mentientur. AMM. 22, 9, 3 -e noscentibus [25, 4, 4, 27, 5, 9]. de orat. 2, 98 quod et in vobis animal adverte -e potest (leg. 3, 12 -issime. Att. 10, 12^a, 3). Brut. 212 -e ... iudicas (rep. 3, 44 p. 834, 14. Lael. 9 non -e. QVINT. inst. 2, 2, 13. al.). leg. 2, 43 non ... -e existimamus, quae poena divina sit (fat. 3 IAVOL. dig. 45, 1, 105 MIN. FEL. 32, 1. AMM. 17, 4, 5 si -e existimo. al.). fin. 2, 20 -ene hanc sententiam interpreter: '...' (Tusc. 3, 37 off. 3, 113 FRONTO p. 53, 12. VET. LAT. gen. 40, 16 [cod. 103; gr. ὄρθως. Vulg. prudenter]). 2, 27 gerendus est mos, modo -e sentiat Epicurus (Tusc. 1, 6. QVINT. inst. 2, 15, 37 p. 832, 20. al.). al. LVCR. 1, 157 quod sequimur, iam -ius inde perspiciemus. VAL. MAX. 3, 8 pr. se aliquid ordine ac -e mente complexum esse. PLIN. epist. 4, 9, 16 censuit unus hoc, alter illud ..., eterque -e. APVL. met. 1, 23, 3 ego te ... generosa stirpe proditum, et -e, conicerem. VLP. dig. 24, 1, 9, 1 quae sententia -e se habet. al. (B) -e putare: TER. Andr. 141 honesta oratiost. :: -e putas. CIC. inv. 1, 12 S. Rosc. 116. Verr. II 1, 13 *populus* de iure ... civitatis suum putat esse iudicium, et -e putat (sim. cum verbo iterato: 3, 168 *hoc non putant, et -e non p. eqs. fin. 2, 23 -issime*). PANEG. 3, 2, 5). leg. 2, 14 tu Titias ... leges nullas putas? :: ego vero ne Livias quidem. :: et -e. al. PVBLIL. sent. P 25. et saepius. (C) -e intellegere: CATO orat. 118 a -e consulens atque intellegendo (recto var. l; cf. GELL. 6, 3, 12 [*haec allaturus*] ad -e intellegendum consulendumque). CIC. de orat. 2, 366 ego si -e intellexi. Brut. 75 -e ... intellegis (in responsu ut: 153 part. 98. 132 fin. 2, 119). al. LIV. 1, 24, 7 -issime. al.

¶ -e dicere, scribere, affirmare vel negare, explicare sim.: (A) cum verbis variis: PLAVT. Capt. 960 -e (recto var. l.) et vera loquere, sed neque eqs. ([seq. p. 824, 58; cf. p. 827, 14]. CIC. nat. deor. 3, 68 -e et verissime. PHAEDR. 4, 13, 1. GELL. 1, 6, 4 -e atque condigne. AVG. gen. ad litt. 7, 1 p. 201, 8 *domino non adiuvante* -e nos non esse locuturos; -e autem est veraciter atque congruenter eqs. al.). POEN. 1339 qui suis amicis narrat -e res suas. al. CIC. inv. 1, 54 si ei rei ... -e assenserit. Verr. II 4, 5 artificem quem? ... -e admones, -e Polyclitum esse dicebant (QVINT. inst. 4, 5, 4

[...] *inter schemata affert*]. APVL. apol. 98, 2 -e vos ammonetis). Caecin. 68 illos *consultos* -e respondere (ac. 1, 33 SCAEV. dig. 34, 3, 31 pr. VET. LAT. Luc. 10, 28 [cod. 3. al. et VVLG.; gr. ὁρῶσις]. al.). Phil. 4, 7 *id* -e et vere negatis (fin. 2, 25 [*respic. Lucil. 1238sq.*] -e ... is negat ... bene cenasse Gallonium, -e miserum [*sc. eum appellat*], cum *eas*. Att. 13, 22, 4 CELS. dig. 21, 2, 62, 2. al.). ac. 2, 18 *id* ... a Zenone definitum esse -issime (GELL. 4, 1, 16 satis -e. AMM. 29, 1, 22). Att. 5, 4, 2 de Pompino -e scribis; est enim ita, ut *eas*. (7, 7, 2 QVINT. inst. 8, 3, 6. POMPON. dig. 34, 2, 34, 2 -issime. al.; cf. p. 823, 31. 828, 26. 832, 15. 36). al. -e habere dicuntur *scripta*: IREN. 3, 2, 1 quasi *scripturae* non -e habeant neque sint ex auctoritate (*fort. vertitur e. g. ὁρῶσις ζητεῖν, sed gr. non existat*; cf. p. 824, 28). ⑧ -e dicere (*exempla selecta inde a QVINT.*): PLAVT. Amph. 738 *Alcumenae* -e dicit, ut commeminit; somnium narrat tibi. Merc. 412 hercle qui tu -e dicas, et tibi adsentior. TER. Ad. 609 et -e et verum dicis (cf. p. 826, 69; *perperam locum ad p. 831, 68sqq. trahit* DON. potest ... -e et falsum dici, dummodo nullo vitio verborum ... dicatur). CIC. rep. 1, 2 -e honesteque. leg. 1, 36. fin. 3, 28 -issime (*antea*: iure). 3, 75 -e eius omnia dicentur, qui scit uti solus omnibus. Tim. 12 (gr. 31⁴ ὁρῶσις). et saepius. SEN. benef. 7, 6, 1 *libri Ciceronis* -e utriusque dicuntur esse (*sc. et auctoris et emporis*). al. CVRT. 6, 10, 36. COLVM. 1 praef. 29 -issime. QVINT. inst. 2, 21, 20 -e diximus materiam rhetorices esse omnis res ad dicendum ei subiectas. EDICT. aed. cur. dig. 21, 1, 38 pr. qui iumenta vendunt, palam -e dicunto, quid in quoque eorum morbi vitiique sit. CAEL. AVR. acut. 2, 40, 232 (*opp. prave*). EPIPHAN. SCHOL. Didym. in I Ioh. 2, 15 p. 48, 30 (gr. εἰπότως). et saepe. ⑨ *sine verbo dicendi sim. (huc traximus etiam formam -e quidam, quod ait' sim.; cf. p. 832, 31sqq.)*: CIC. Lael. 8 -e tu quidem, Scaevola, et vere; nec enim *eas*. (33 APVL. apol. 70, 1). 64 quamquam Ennius -e '...', tamen *eas*. fam. 9, 22, 3 'ruta' et 'menta' -e utrumque. VARRO ling. 5, 60 -e ... Pacius, quod ait: '...', et Ennius: '...'. QVINT. inst. 5, 10, 82 (*post exempla argumentationis; sunt qui haec delectantur*) quae utique sunt, talia sunt: '...': -e. TERT. adv. Marc. 5, 10, 15 -e apostolus: '...'. PORPH. Hor. carm. 1, 25, 11 ('bacchante ... sub interlunia vento') -e, quia tunc fere concitantur tempestates. DON. Ter. Ad. 152, 1 -e 'sperabam' ...; sic enim dicimus, cum errasse nos cerimus. al.

⑩ -e *appellare, vocare, describere, generi cuidam tribuere*:
 ⑪ -e dicere (*exempla selecta post ALF.*): PLAVT. Capt. 72 iuventus nomen indidit 'Scorto' mihi ...; scio absurde dictum hoc derisores dicere, at ego aio -e. LVCIL. 1141 (*in contextu corrupto; si hoc pertinet*) quo -ius dicas. CIC. de orat. 2, 187. orat. 211 illa, quae nescio cur, cum Graeci ... κώλα nominent, nos non -e ... 'membra' dicamus (*respic. versio ut: fin. 3, 15 p. 865, 65. ac. 1, 30. al. QVINT. inst. 6, 2, 8 πάθος* ..., quod nos vertentes -e ac proprie 'adfectum' dicimus. al. *apud eundem; cf. e. g. l. 63. 74. p. 828, 5.* ac. 2, 135 iracundini fortitudinis quasi citem esse dicebant; -e secusne, alias viderimus. al. VARRO rust. 3, 17, 3. ALF. dig. 50, 16, 203 utrum, ubi quisque habitaret, ... domus esse -e dice(re)tur (*item apud iuris consultos*: POMPON. dig. 38, 16, 11. 50, 16, 171. al.; cf. FEST. p. 352 vol. VI 1, 965, 39). SEN. nat. 2, 45, 2 vis illum *Iovem* providentiam dicere? -e dic(es) (*antea*: non errabis; cf. 3 non peccabis ..., non falleris). QVINT. inst. 3, 3, 13 neque rhetorices 'elementa' -e quis dixerit ..., nec operum -e, nomen accipient (*sc. inventio, dispositio etc.; l. ad l. 65sqq.*). 8, 2, 7 (*disting. proprie*). FLOR. epit. 4, 2, 4 ut non -e tantum 'civile' dicatur ..., sed potius ... plus quam bellum. et saepe. ⑫ -e *appellare*: PLAVT. Men. 383 haec ... -e appellat meo me mulier nomine. RHET. Her. 4, 10, 15 quae *figura* (*i. genus elocutionis*) -e videbitur appellari, si sufflata nominabitur; nam *eas*. CIC. inv. 2, 170. orat. 94 genus hoc Graeci appellant ἀλληγορίαν, nomine -e, genere melius ille *Aristoteles* *eas*. fin. 3, 75 *sapiens* -ius ... appellabitur rex quam Tarquinius ..., -ius magister populi ... quam Sulla ..., -ius dives quam Crassus (*postea l. 17*). al. VARRO rust. 3, 2, 10 QVINT. inst. 3, 6, 11 IVLIAN. dig. 21, 2, 43. CAPER gramm. VII 104, 10 vol. X 2, 2171, 41. APVL. mund. 37 p. 370 Iuppiter ..., quem Ζῆνα Graeci, quod vitae nostrae auctor sit, -issime appellant (cf. ζῆν). AVG. civ. 19, 4 p. 358, 2 appetitus actionis, si hoc modo -e latine appellatur ea, quam Graeci vocant οὐρανός. SIDON. epist. 2, 13, 1 -ius veriusque. ORIG. in Matth. 12, 31 p. 138, 10 (gr. εὐλόγως). al. ⑬ *cetera exempla (selecta inde a QVINT.)*: ENN. scen. 105 Andromachae nomen qui indidit, -e [ei] indidit. CIC. Brut. 285 *si quis ieinunitatem politam* ... in Attico genere ponit, hoc -e dumtaxat; sed *eas*. (GARG. MART. med. 36, 1). orat. 83 quem *oratorem subtilem* ... -e quidam vocant Atticum (HOR. carm. 4, 9, 46 non possidentem multa vocaveris -e beatum; -ius occupat nomen beati, qui *eas*. MART. 7, 70, 2 -e, quam futuis, vocas amicam [*possit etiam -e ... f. iungere*, cf. p. 826, 29sqq.]. QVINT. inst. 9, 3, 45). fin. 1, 37 doloris omnis privatio -e nominata est voluptas (div. 2, 92 illi orbes ..., qui a Graecis ὡρίουται nominantur, a nobis 'finientes' -issime nominari possunt. al. APVL. met. 7, 3, 2 AVG. civ. 1, 22 p. 36, 16). 2, 24 praecclare Laelius et -e

σοφός (*sc. vocatur a Lucilio*). al. CELS. 2, 18, 9 ex avibus colla ... -e *cibis* infirmis adnumerantur. QVINT. inst. 3, 3, 13 p. 827, 50. APVL. mund. 29 p. 355 hoc ornamentum ... κόσμος -issime graeca lingua significat (*lcf. gr. 399a14 ἐτύμως*). AVG. civ. 12, 16 p. 535, 12 CHROMAT. serm. 11, 5. al.). 5 MART. CAP. 9, 942 chromatice, quam nos vix forsitan -e 'colorabilem' memoramus. al.

⑭ -e *percipere, sc. sensibus corporeis (res percepta -e comparet l. 11)*: PLAVT. Cist. 545 audire vocem visa sum ... servi. :: non surda es, era; -e audivisti (Vid. 22 re^{ct}e). Epid. 5 Epidicunne ego conspicor? :: satis -e oculis uteis ([certe var. l.]. Mil. 799 ego -e meas auris ut(or) [...] Seyffert, meis auri(bu)s Leo, meis auris trad.). Vid. frg. 14 signum -e comparebat. CIC. div. 2, 108 si ... aliquando oculi peccent, tamen, quia -e aliquando viderunt, inest in iis vis intendi. in formula ubi (unde, ita ut) de plano -e legi possit(ur) (*vel possint; cf. p. 822, 15; abbreviat u. [vel ut] d. p. r. l. p. e. g. LEX Iul. munic. [CIL 1² 593] 16. Malac. [CIL II 1964] 1, 8; quas notas explicat PROB. litt. sing. 3, 11*): LEX repetund. (CIL 1² 583) 65 *praetor omnia apud forum palam, ubei d. p. r(e)cte l. possit, proscripta ... habeat*). 66. inc. Tarent. (*ibid. 2924*) 14. DECRET. decur. Gab. (CIL XIV 2795; a. 140) 15. VLP. dig. 14, 3, 11, 3. al.

⑮ -e *sibi in memoriam revocare*: PLAVT. Pseud. 1156 -e meministi (CIC. nat. deor. 3, 6 haec, si -e memini, partitio fuit. :: -issime, inquit *eas*. [...] sim. FRONTO p. 20, 13. 116, 16 GELL. 1, 3, 10]. Att. 12, 24, 2. PROSP. carm. de ingratis. 879 *sapientia* meminist -e). APVL. flor. 15, 4 si -e recordor viam.

⑯ *adv. iudicandi (-e fit, quod vere [congruenter CIC. div.] creditur, affirmatur sim.)*: VARRO Men. 152 intellego -e scriptum esse Delphis: '...'. CIC. div. 2, 40 *Epicurus* deos tollens -e non dubitat divinationem tollere. Att. 9, 9, 2 -e non credis de numero militum. CELS. dig. 8, 6, 12 hoc Sabino -e placet. AFRIC. dig. 13, 4, 8 haec causa non -e comparabitur obligationi usurarum (16, 1, 19, 5). HIER. in Is. 1, 1, 26^{ab} *deus* restituet iudicium similitudinem vel ... principes *Iudeorum* ... vel certe verius et -ius apostolos *eas*. al.

⑰ *spectat ad statum vel eventum bonum, prosperum, salvum sim.* (cf. p. 832, 70): ⑱ *varia exempla*: ① *quaelibet; accedit:*

⑲ *ad verbum*: PLAVT. Aul. 218 quae res -e vortat nobis ... filiam tuam mi uxorem posco (Trin. 1155). Capt. 386 quod in rem -e conducat tuam (loco simili Cist. 634 bene). Most. 273 mulier -e olet, ubi nil olet (cf. Otto, Sprichw. n. 1156). Truc. 516 tu -e provenisti (*post partum ut: FRONTO p. 178, 9. aliter: COLVM. 1, 7, 6 ut -e proveniat semen. LACT. opif. 12, 14 utrosque fetus -e provenire. al.*). al. ENN. ann. 465 procedere -e qui rem Romanam Latiumque augescere vultis (HOR. sat. 1, 2, 37 vol. X 2, 1507, 16. CELS. 7, 26, 5^F -e curationem p.; cf. cedere: CELS. 2, 17, 7, 8, 2, 6). TER. Hec. 531 cum et -e et tempore suo pepererit *filia* (DON. ad loc. 2 <i>τὸ</i> 'e' ad illud pertinet, quod non monstrum pepererit). Haut. 159 pecatum a me ... est. :: ... at porro -e spero *eas*. (Ad. 289 CIC. Att. 13, 17 fam. 14, 4, 5. cf. POMPON. Atell. 36 qui -e ominas [v. vol. IX 2, 580, 20]). Ad. 521 (*loq. adulescens et servus*) ita se defetigarit *pater* velim, ut triduo hoc ... nequeat surgere. :: ita fiat, et istoc ... -ius (*aliter, sc. in re publica: MAT. Cic. fam. 11, 28, 5. 8). 884 (nisi ad p. 832, 68sqq.) salve, quid fit? quid agitur? :: -e. :: optumest (VVLG. I reg. 17, 18 si -e agant fratres tui. 17, 22 si omnia -e agerentur circa fratres suos. II reg. 11, 7 p. 829, 34. IV reg. 4, 26 -ene agitur circa vos ...? :: ... -e). CATO agr. 4 ruri si -e habitaveris (*huc spectat Plin. nat. 18, 31 qui bene habitet; cf. Otto, Sprichw. n. 779*). CIC. Verr. II 3, 227 *fructus -e vendere (antea opp. male vendendum. item respic. pretium bonum)*: Att. 13, 33^a, 1 ego ad tabulam, ut, si -e possem, ... hortos [sc. emerem?]). HOR. epist. 1, 6, 29 vis -e vivere, quis non? (CYPR. GALL. gen. 1387). INSCR. Année Épigr. 1946 n. 117 (*Romae; saec. II?*) votum feci; si -e exiero *eas*. (*i. sanus et sacello Isidis*). HIST. AVG. Tac. 3, 3 exercitus sine principe -e diutius stare non *potest*. ⑳ *ad adi.*: PLAVT. Amph. 583 salvus ([v. p. 829, 39]). CATO agr. 146, 3 *redemptor* vasa torcula ... salva -e reddito [*nisi ad p. 823, 24, sc. iunctis -e r.*]). VARRO rust. 2, 2, 6 oves ... sanas -e ... *pecus* -e sanum ([v. p. 830, 24; in formula sponsonis ut: 2, 5, 11 illosce iuvencos s. -e ... esse]). IAVOL. dig. 21, 1, 53 *aegrotantes* ne quidem his diebus *remissionis* ... -e sani dicentur [*nisi ad p. 827, 12, sc. iunctis -e ... d.*]).*

㉑ *respiquant ea, quae naturaliter fiunt, existunt:* ㉒ *in partibus corporis animantium*: CIC. Tusc. 3, 19 num manus affecta -e est, cum in tumore est? (*opp. vitiose se habet*). nat. deor. 2, 141 (*adv. iudicandi*) aures ... -e in altis corporum partibus collocatae sunt, itemque nares ... -e sursum sunt. CELS. 7, 7, 9^B quae *caruncula* ubi eum locum in *palpebra* implevit, postea -e oculus operitur (*item de parte corporis coalescente*: 8, 8, 1^A iugulum *fractum* ... nonnumquam per se rursus -e coit. 8, 10, 7^E si ossa ... -e concurrerint [*postea*: sin aliter se habebunt]. 8, 10, 7^N). LACT. opif. 12, 6 quod *semen feminarum* si -e cum virili mixtum sit. CAEL. AVR. acut. 2, 3, 16 corpore non -e disposito. ㉓ *alibi*: CIL XII 2494 (*saec. I* Breimeier-Bl.)

I¹) ut -e perfluere possin(t) aquae tubo ducendae. COLVM. 3, 2, 12 vitis quaedam parum saepe -e deflorescit (*item in arboribus sim.* : 5, 6, 14 cum ... ramuli -e convaluerint. arb. 5, 6 si vitis -e convaluerit. 10, 3 ita vitis ... humorem ... -e capiet). 12, 30, 1 quamdiu vinum bene frigidum erit, tamdiu -e manebit. APVL. Plat. 1, 12 p. 205 omnia, quae ... -e feruntur, prudentiae custodia gubernantur (v. vol. IX 1, 201, 27).

β iuncturae verbales notabiliores (saepe indicatur, ubi -e sit, ubi quis -e valeat sim., e. g. apud aliquem l. 13. 17, circa aliquem l. 20 [cf. l. 73. p. 828, 51sq.], in loco l. 15, domi sim. l. 19. 26 [cf. e. g. l. 69], per adv. locale e. g. l. 12. 45): ① -e esse: ② impersonaliter vel re pro subj. posita (c. dat. commodi e. g. l. 12. 18, cf. l. 67): PLAVT. Men. 382 quin ... is intro? hic tibi erit -ius. CIC. Brut. 330 ea, quae gessi, si -e esset, salute rei publicae, sin secus, interitus ipso testimonium ... darent. Att. 1, 7 apud matrem -e est. 4, 16, 1 epistulae tuae significabant -e esse. 10, 12, 2 sit modo -e in Hispaniis. 14, 16, 4 (opp. non belle). ad Q. fr. 3, 7, 2 de quo Milone cetera ... -e sunt; de re familiari timeo. al. DOLAB. Cic. fam. 9, 9, 1 -issime (-issima(e) var. ll.) sunt apud te omnia (INSCR. Année Épigr. 1982 n. 173^b [Capuae; saec. I a. Chr.] -e o. velim sint nobis. EPIST. Claud. Terent. [Pap. Corp. 250] 27 scias domo nostraræ ... o. -e esse. VVLG. IV reg. 5, 21 sq. -ene sunt o. :: ... -e. MAR. VICTORIN. in Phil. 2, 24 circa me o. -e erunt. al.). HOR. sat. 2, 2, 106 uni nimirum -e tibi semper erunt res. VAL. MAX. 6, 4, 5 (verba M. Brutti ante proelium) hodie ... aut -e erit aut nihil curabo. GELL. 13, 31, 11 -e ... sit oculus ... tuis aegris. ③ subj. est homo vel animal (in VET. LAT. resp. gr. ὄνταίνειν): CIC. Att. 7, 17, 1 tu ... mihi videris Romae -e esse posse (16, 14, 2 [ratione var. l.]. 16, 15, 6 istic. fam. 14, 14, 1 domi). VARRO rust. 2, 3, 5 illas(ce) capras hodie -e esse (postea p. 830, 26). HOR. sat. 2, 3, 162 aeger -e est ... surgetque? TAB. Lond. 29, 3 (ca. a. 65/80; nisi ad l. 10sqq.) (...) -e esse (...) (in formula epist., ut vid.; cf. Vindol. III 670A i 3 [a. 180/200] scias me -e esse, quod t̄e invicem facere cupio). FRONTO p. 82, 24 spero in paucis diebus me -e fore. AVR. Fronto p. 52, 9 si -e sumus, fac me ut sciam. VET. LAT. gen. 29, 6 (cod. 100) -e est Laban? :: ... -e est (Vulg. sanusne est? ... valet). 43, 27 sq. (cod. 100. al., sc. bis; Vulg. salvusne est? ... sospes est). II reg. 11, 7 (cod. 115 quater; loco primo resp. gr. sc. Theodot., ei ὄνταίνειν, VVLG. quam -e ageret Ioab eqs.). AVG. epist. 38, 1 secundum spiritum ... -e sumus, corpore autem ego in lecto sum. al.

④ -e valere (aliter p. 824, 25; haec possis etiam ad II A trahere): ⑤ valent animantes (sc. homines praeter l. 43sqq.): PLAVT. Amph. 583 valeo et salvus sum, -e (l. ad p. 828, 61). Aul. 183 -en atque, ut vis, vales? Merc. 387 usquene valuisti? :: perpetuo -e, dum quidem eqs. al. CATO agr. 5, 5 -ius. HOR. epist. 1, 7, 3 me vivere ... sanum -eque valentem, (= 1, 16, 21). 1, 8, 15 ut valeat, ... percontare, Musa ...; si dicet -e' eqs. COLVM. 6, 29, 5 curam -e et minus valentium equorum (item de animalibus: 7, 5, 1 [opp. vitiis aut morbo laborantibus]. 7, 9, 14 [opp. pecoris vitiis]). APVL. met. 4, 17, 1). 11, 1, 19. CIL IV 8657 (hic sumus felices, valiamus -e. QVINT. inst. 5, 10, 16. AVR. Fronto p. 73, 3 tu si -ius vales, est solacium. al. in formulis epist. (cf. e. g. l. 14. 28sq. 69): PLAVT. Persa 503 si valetis, gaudeo; ego valeo -e. DOLAB. Cic. fam. 9, 9, 1 v(aleo) et Tullia nostra -e v(alet). BRVT. Cic. fam. 11, 23, 1 nos hic valemus -e (postea: melius. respondet CIC. fam. 11, 24, 1 te -e valere eqs.). INSCR. Zeitschr. Pap. Epigr. 60, 1985, 54 (Pompeii; a. 50/62) ut scires me -e valere (eadem restit. Lebek [ibid. p. 56] CIL III 1635, 4; sim. TAB. Vindol. II 311 i 3 [ca. a. 100]). Brit. 2443, 7^b (saec. I²/II¹?) certiores vos esse credo me -e valere, si vos invicem (fecisti (v. Adams, Zeitschr. Pap. Epigr. 140, 2002, 262). TAB. Vindol. III 664, 3 (saec. II in.) ego ... valebam -e. SYMM. epist. 3, 40 -e valeo. ⑥ valent arbores sim.: CATO agr. 33, 3 addito sterlus ..., quo -ius valeat vinea. COLVM. 5, 8, 5.

⑦ -e (se) habere: CIC. Att. 12, 14, 3 (post mortem filiae; usu impers.) pro malis -e habebat (sc. hic, ubi sum). CAEL. Cic. fam. 8, 8, 3 (ironice) -e hoc par virorum habet. CELS. 4, 6, 6 si ... ex toto -e se habere cervices videbuntur. 8, 10, 7^G -e se habenti (-endi trad.) capitii ossis. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 106 si -ius habuerit epilepticus. HERMEN. Monac. coll. 6j omnia -e habet (gr. ὄφθως ἔχει).

¶ ponitur sine verbo (cf. e. g. l. 20): TER. Andr. 804 quid vos? ... satine -e? CIC. ad Q. fr. 3, 2, 3 habes forensia; domi -e. CHART. lat. ant. X 428, 2 (saec. I² a. Chr.; in epist. ad conservos) (s)e*ei* val(etis), -e. INSCR. Brit. 2491, 146 (hexam.) -e (t)i**bi dicere cunctis (sc. sit) formulam urbanam negantis intellegunt edd. coll. p. 832, 68sqq.). omnia -e (cf. l. 17sqq. 63. p. 828, 51): CHART. lat. ant. X 428, 8 (v. l. 66) domi o. -e. QVINT. inst. 6, 3, 84 Cicero audita falsa Vatini morte, cum ... libertum eius interrogasset -ene o.?, dicenti -e' 'mortuus est' inquit. PLIN. epist. 3, 17, 1 (bis). 6, 2, 10 in domo tua. VET. LAT. Tob. 10, 11 (cod. 86, sim. VVLG.) inveniatis o. -e circa cumparentes vestros. OPTAT. app. 2 p. 201, 28 o. -e?:: o. DON. Ter. Phorm. 256, 2 ('sed satin o. ex sententia?') quod vulgo 'o. -e?' HERMEN. Monac. coll. 4c quid agis? :: o. -e (gr. πάντα ὄφθως).**

2 usu speciali -e fiunt, quae praeceps artium, disciplinarum, regulis institutorum sim. respondent; spectat ad: ① ius, leges, iudicia sim. (legem collegii vel societatis l. 15): ② respicitur id, quod ita fit, ut iure, lege iubetur, permittitur, valet sim.: ③ contextu vario: ④ accedit ad verba selecta: facere, fieri (praeter usum trans. c. subst. pro obi., v. l. 40sqq.): Ivs IVR. milit. Gell. 16, 4, 2 uti tu rem inventam ... domino suo ... reddes, uti quod -e (rectum var. l.) factum esse voles, (sim. in legibus: LEX repetund. [CIL I² 583] 30. al. Mamil. [grom. p. 263, 9]. Vrson. [CIL II² 5, 1022] 81, 21. al.). CATO agr. 146, 2 redemptor -e haec dari fierique satisque dari domino ... promitti eqs. (TAB. cer. Pomp. Camodeca 48 pag. 3, 5 [a. 48]. adde l. 48). VARRO rust. 2, 2, 6 l. 25. LEX Vrson. (CIL II² 5, 1022) 124, 8 id s(n)e(fraude) s(u)a iure lege -eq(e) facere. al. esse c. adi. vel subst.: LEX Tarent. (CIL I² 590) 1, 11 (sim. 1, 19) quae pequinia ... ad se in suo magistratu pervenerit, eam pequin(a)m municipio ... salvam -e esse futur(a)m. CIL VI 34004, 4 (a. 9) qui -e soci monumenti sunt (seq. nomina sociorum). (satis) dare (adde e. g. l. 10): CIC. Att. 13, 50, 2 fundum -e mancipio dare. LEX Rubr. (CIL I² 592) 1, 19 proinde atque sei ... ex formula -e re promissum satisve datum esset. ALF. dig. 19, 2, 31. TAB. cer. Pomp. Camodeca 42, 6 (a. 26?) duplam pecuniam ... r(e)cte dari stipul(atu)s est quidam. 53 pag. 2, 9 (a. 40) sestertia tot ... proba -e dari (sim. saepe in eisdem tab. fv. indicem in ed., p. 370) et Hercul. 60, 11 [ante a. 63]. 82, 7. PAP. Corp. 186 b 4 [a. 77; ex Aegypto?]. al. licere c. inf.: VARRO rust. 2, 2, 6 (in formula stipulationis) oves ... sanas -e esse uti pecus ovillum, quod -e sanum est, (ad p. 828, 61) ... neque de pecore morboso esse habere que -e licere, haec sic -e fieri spondesne? (2, 3, 5 h. que -e) licere [suppl. Giocondo; ante a. p. 829, 26]. 2, 4, 5. TAB. cer. Hercul. 59, 2 haber(e p)ossidere que -e. 61 pag. 1, 4 [a. 63]. Dac. 6 [CIL III p. 937; a. 139] int. 12. al.). POMPON. dig. 8, 3, 20 pr. ire agere. al.

④ cetera exempla: ① adv. modi: PLAVT. Curc. 553 tibi res solutas(t) -e (CIC. top. 46 [bis]). ALF. dig. 46, 3, 35 IVLIAN. dig. 45, 1, 55. et saepius). TER. Hec. 399 quin ... ex te marito -e eum puerum natum putent. RHET. Her. 1, 13, 23 testes -e adfuerunt (rite var. l.). 2, 13, 19 -e petere (saepius, v. vol. X I, 1970, 64sqq. et e. g. LEX Malac. [CIL II 1964] 4, 70). CIC. inv. 2, 61 an -e ... res agatur (i. causa apud iudices ut: fam. 7, 22 ALF. dig. 9, 2, 52 pr. 19, 2, 30, 2 LABEO dig. 18, 4, 24, 26, 8, 22 PROC. dig. 8, 5, 13. QVINT. inst. 3, 6, 75 non -e agis. :: -e ago. :: ... non -e agis ignominiosus. et saepius; aliter: MESSALLA ausp. frg. Gell. 13, 16, 1 qui eorum magistratum primus vocat ad comitiatum, is -e agit). de orat. 2, 24 si ... nullum erit testamentum -e factum (GAIVS inst. 3, 33^b rec(te) facto t.) [restit. ex INST. Iust. 3, 9, 1]. VLP. dig. 5, 3, 25, 6. cf. FRONTO p. 180, 4 codicillos ... ut probe ac -e factos ... defendere). al. ALF. dig. 33, 8, 14 consulebatur, -ene Pamphilo peculium legatum videretur (ibid. iterum. IVLIAN. dig. 30, 98. GAIVS inst. 2, 232 [antea opp. inutiliter]. 2, 244 [quinquies]. al.). TAB. cer. Pomp. Camodeca 42, 3 (loco lacunoso; a. 26?) -e praesta(r)i (43 pag. 3, 5 [a. 38]). Hercul. 61^b, 5 [a. 63]. al. in tab. cer. LEX met. Vipasc. I 3, 2 aquam [v. p. 70, 15]. EPIST. donat. Artemid. [CIL VI 10241] 28 haec -e dari fieri p. que. VLP. dig. 6, 1, 19 [e Labeone]. al.). et saepe. ② adv. iudicandi: CIC. Verr. II 3, 82 te mulieri deterrimae -e remisisse senatores iudicabunt? (5, 53 non hoc dico, ceteris non -e imperatum esse frumentum, sed ... his dico non -e remissum). Flacc. 59 patris mortui pecuniam -e abstulit filius (ibid. -issime). QVINT. decl. 309, 10 (raptor ad puellam viciatam) probasti te -e optasse. PAVL. sent. 1, 6^A, 3 (= dig. 11, 4, 4) limenarchae et stationarii fugitivos deprehensos -e in custodiā retainēt. al.

④ in defensione (cf. p. 825, 9): RHET. Her. 1, 14, 24 cum id ipsum, quod factum est ..., -e factum esse dicemus (CIC. inv. 2, 70 [opp. contra, ut QVINT. inst. 6, 4, 4]. Mil. 8 -e et iure. de orat. 3, 70. al. QVINT. inst. 4, 5, 13 si occidi, -e feci. 5, 10, 35 -e ..., id est honesta causa. al. APVL. apol. 48, 9 [opp. perperam]). CIC. part. 43 iure(ne) et -e, actum sit (l. Giomini; iure et -e(ne) codd., iure necne Ströbel). QVINT. inst. 3, 6, 76 occidisti. :: -e occidi (adv. iudicandi ut: 3, 11, 11 matrem Orestes occidit -e, non -e; an -e occiderit quaestio. al. apud eundem).

β respicitur iuris dictio vel administratio, interpretatio iuris consularum: CIC. S. Rosc. 138 decerne, modo -e, omnes approbabunt ...; laudabunt omnes, si -e et ordine iudicaris (Verr. II 1, 22, 2, 1. Caecin. 69 'at est aliquando contra iudicatum'; primum utrum -e an perperam? si -e ..., sin alter eqs. off. 3, 67 p. 826, 5. LEX Rubr. [CIL I² 592] 2, 14 ex iudicieis [iudici(bu)s Crawford] dateis iudicare -e iusseis [nisi -e iuss. iungas, ut ad a pertineat]. QVINT. inst. 5, 10, 74. VLP. dig. 47, 2, 48 pr. -issime. al.). Caecin. 68 non -e aliiquid statuere eos, qui consulantur. QVINT. inst. 3, 5, 11 an Orestes -e sit absolutus (adv. iudicandi ut: 7, 2, 2 an -e Verrem sit accusatus Q. Caecilius. EPIST. imp. Hadr. coll. Mos. 1, 11, 3 [ad procos. Baeticae] poenam ... -e ... moderatus es[t] ad modum culpae). al.

b rem rusticam (*cf. e. g. p. 826, 19sqq. 829, 56sq. 834, 64sqq.*):
a adv. modi: ① *respicitur cura vel tractatio fructuum, arborum:* CATO agr. 7, 2 *uvae in sapa ... -e conduntur* [*inde VARRO rust. 1, 58, ubi antea: commodissime*]. VARRO rust. 1, 60). *ibid.* ad fabrum ferrarium pro passis ea -e servantur (116 VARRO rust. 1, 59, 1). 33, 1 *vineam alligato ... -e, dum ne nimium constringas.* 145, 1 *redemptor oleam facito -e arbitratu domini eqs. (aliter, sc. pro subi. sunt res: COLVM. 4, 26, 1 -e ... faciunt ad eam rem silvestres pinus, ed. pr., abhuius codd.). 4, 30, 5).* al. COLVM. 2, 18, 3 *messem -e ... percipere.* ② *cetera exempla:* VARRO rust. 2, 2, 7 *ut oves ... -e pascantur intus et foris (COLVM. 6, 3, 2).* de terra colenda: COLVM. 1, 3, 9 *ager non -e cultus (VLP. dig. 7, 1, 9 pr.). 2, 4, 3 an -e aretur. 2, 4, 6 minus -e ... iterari.* PLIN. nat. 18, 179 *arvum -e subactum erit, ubi non intellegetur, utro vomer erit (opp. male aratur).*

B adv. iudicandi: ① *respicitur quodlibet opus rusticum:* CATO agr. 44 ex eo die dies XLV -e putabis olivetum (COLVM. 4, 29, 3). VARRO rust. 1, 7, 5 *refert ..., quae res in eo fundo seri ... possint; non enim eadem omnia in eodem agro -e possunt (1, 23, 2. al. COLVM. 2, 10, 9 faba post brumam parum -e seritur, pessime vere. al. PLIN. nat. 17, 170 [antea opp. frustra ..., male]). 1, 35, 2 tunc -e serpillum ... transferri (COLVM. 11, 3, 32 PALLAD. 12, 7, 2). 1, 64. COLVM. 1, 2, 1 quicquid in eo agro -e fieri poterit (11, 2, 93 PALLAD. 11, 4). 3, 12, 6 serventibus provinciis ... uni septentrioni -ius opponuntur vineta. 11, 2, 62 filix ... Augusto mense -e extirpatur, melius tamen circa Idus Iulias. et saepe apud eundem.*
 ② *respicitur cura animalium:* COLVM. 6, 29, 4 *birus equus ad usum domesticum -e domatur. 8, 14, 8 anserculo milium ... -e praebetur. 11, 2, 33 certo tempore omnia -e pecora castrantur (PALLAD. 7, 6).* al.

c religionem sim. (ubique adv. modi): **a non biblicam:**
 ① -e facere, fieri: CATO agr. 139 *uti id piaculum -e factum siet. CARM. devot. Macr. Sat. 3, 9, 11 votum -e factum esto ovibus atris tribus. CIC. har. resp. 13 religionis explanatio vel ab uno pontifice perito -e fieri potest. CINC. Gell. 16, 4, 4 quod sacrificium -e fieri non possit, nisi eqs. Liv. 25, 12, 10 (in carmine Marci [sim. MACR. Sat. 1, 17, 28]; de ludis facientis) hoc si -e facietis, ... fiet ... res vestra melior. 36, 2, 5 hi ludi -e facti donaque, data -e, sunto (l. ad l. 45). al. ASCON. Scaur. p. 24, 9 *sacra publica ... minus -e casteque fieri.* ② *cetera exempla:* CIL I² 365 (*Falerii, ca. a. 150 a. Chr.; litt. faliscis*) *praetor Minervae votum dedit; quando datu(m), -ed cunctum (i. votum -e conceptum? v. e. g. Adams, Regional Diversific. of Latin, 2007, 100sqq.). ACC. trag. 689 -e perfectis sacris (rite Turnebus et pars edd., textum trad. def. Roloff, Glotta 33, 1954, 44sq.). VAL. ANT. hist. 59 si eae res divinae factae -eque perlatae essent (rectaeque al. var. II.). CIC. dom. 136 non videri ea(m) Concordiam posse -e dedicari (Liv. 27, 25, 8 [eodem spectat VAL. MAX. 1, 1, 8 non -e dicari]). har. resp. 48 quae ita lata essent, -ene lata essent (*opp. vitio*). div. 2, 75 de tabernaculo -e capto (*de eadem re* Liv. 4, 7, 3 *parum -e*). Liv. 31, 9, 8 si posset -e votum incertae pecuniae suscipi. 36, 2, 5 l. 33. 41, 18, 16 periti religionum ... suffectum consulem negabant -e comititia habere posse. VERR. FL. frg. Gell. 5, 17, 2 nullum his diebus sacrificium -e futurum. TAC. ann. 11, 15, 1 p. 556, 17. APVL. met. 11, 21, 9 quo -ius ad ... religionis secreta pervaderem (*fort. alluditur ad sensum localem [v. caput alterum]*). al.**

B biblicam: VET. LAT. gen. 4, 7 (Hil. myst. 1, 8, 2. al., sim. al.; deus allog. Cain) nonne, si -e offeras, -e autem non dividas, peccasti? (gr. ὁρθῶς bis, Vulg. aliter). II Tim. 2, 15 (cod. 75. al. et VVLG.) te -e tractantem verbum veritatis (l. gr. ὁρθοτουνίτα). IREN. 5, 18, 2 in se, i. dominum, -e credentibus (HIER. epist. 51, 3, 1 [Epiphanius]). RVFIN. hist. 5, 18, 5 multo -ius [gr. ἄμεινον]. COD. THEOD. 16, 5, 6, 2. al.). PRVD. cath. 7, 25 spiritus ... deum -ius precapitur. AVG. civ. 8, 10 p. 335, 16 deum -e coluisse (EVSEB. GALLIC. hom. 47, 1 festa ecclesiae. al.). al.

d architecturam, machinas conficiendas, vias muniendas (adv. iudicandi l. 65, 67): LEX par. fac. Puteol. (CIL I² 698) 2, 18 parietes marginesque omnes, quae lita non erunt, ... lita politaque ... -e facito redemptor (CIC. ad Q. fr. 3, 1, 1 pavimenta -e fieri videbantur [*in villa aedificanda, ut 3, 7, 7*]. VITR. 1, 1, 8, 7, 3, 8). Iul. munic. (CIL I² 593) 54 is eam semitam ... constratam -e habeto. VITR. 1, 6, 1 dirigentur haec ... -e, si exclusi erunt ... venti prudenter (*agitur de situ ut: COLVM. 1, 5, 5 villa semper mare -e conspicit. cf. supra l. 22*). 7, 1, 6 si pavimentum ... -e fricatum fuerit. 7, 2, 1 id opus albarium ... erit -e, si eqs. al. COLVM. 1, 6, 20 apothecae -e superponentur his locis, unde ... fumus exoritur.

e artes gramm., rhet., poet., dialect.: **a adv. modi:** ① *varia exempla (selecta inde a CIC.):* RHET. Her. 4, 34, 45 (*definitur translatio*) quod verbum propter similitudinem -e videbitur posse transferri. CIC. inv. 1, 31. de orat. 2, 158 si ... adiuncta sint alia, iudicant dialectici -ene adiuncta sint (*in ratiocinatione ut: ac. 2, 96 -issime conclusum [2, 98, ubi opp. vitiose]*). off. 3, 106 illud quidem ‘...’ idcirco -e a poeta, quia ... personae serviendum fuit. VARRO ling. 10, 48 (*disting. verba infecta et perfecta*) cum -e sit ideo ‘lego’ ad ‘legebam’, non -e est ‘lego’ ad ‘legi’.

HOR. epist. 2, 1, 209 quae facere ipse recusem, cum -e tractent alii poetae (QVINT. inst. 5, 10, 15). QVINT. inst. 9, 4, 92 optime incipitur a longis, -e aliquando a brevibus ..., ut ‘...’; sed hoc ... -e, quia eqs. (*respic. pedes metrici ut: 9, 4, 99 Diom. gramm. I 470, 2*). GELL. 9, 9, 14 Nausicaa ... -e atque commode confertur cum Diana venante (*spectat ad Hom. ζ 102 sqq.*). al.

② *respicitur modus loquendi, scribendi emendatus, elegans, apetus:* CIC. Brut. 258 omnes ..., qui ... extra urbem hanc non vixerant ..., -e loquebantur ([antea opp. male]. 260 QVINT. inst. 1, 1, 4, 1, 7, 34. GELL. 18, 6, 3 -e atque proprie. cf. l. 16sqq. 39). VARRO ling. 9, 17 verba perperam dicta[m] apud antiquos ... nunc dicuntur -e ([postea: ratione ..., perperam]). QVINT. inst. 8 prooem. 24 quod -e dici potest, circummissum [fort. alluditur ad sensum localem, v. caput alterum]. al. apud eundem; cf. p. 827, 16). HOR. sat. 1, 4, 13 *Lucilius fuit* piger scribendi ferre labore, scribendi -e; nam eqs. (ars 309 AVR. Fronto p. 50, 18). al. in definitionibus sim. artium: QVINT. inst. 1, 4, 2 -e loquendi scientiam (i. artem gramm. ut: 2, 1, 4 rationem -e 1. MAR. VICTORIN. gramm. VI 4, 2 -e 1. scribendique ratione. al.). 1, 7, 1 -e scribendi scientiam (i. orthographiam). 2, 15, 35 scientia -e dicendi (i. ars rhet. ut: 5, 10, 54 inveniendi -e et disponendi et eloquendi ... scientia. cf. 2, 15, 37 -e sentire et dicere rhetorices esse).

③ *respiciuntur singulae voces earumve formae, iuncturae sim.:* ④ -e dicere (*exempla selecta post CIC.*): CIC. orat. 157 scimus et plenum verbum ‘novisse’ -e dici et imminutum ‘nosse’ usitate (cf. GELL. 20, 6, 10 inusitate quidem, sed -e profecto. AVG. in euang. Ioh. 11, 6 usitatius et tamquam -ius). Tusc. 3, 20 ab invidendo ... ‘invidentia’ -e dici potest (*in derivatione ut: VARRO ling. 9, 71 [opp. male]*). VARRO ling. 9, 106 vol. VII 2, 1049, 22. QVINT. inst. 1, 5, 15 ‘dua pondo’ ... -e dici Messala confirmat (*opp. sunt barbarismi*). GELL. 1, 16, 9 -e et probabiliter. 1, 22 tit. -e latineque (13, 21, 19). 8, 1 tit. (*opp. cum vitio*). CAPER gramm. VII 103, 4 (*opp. soloecismus est*). et saepius. ⑤ *sine verbo:* CIC. Tusc. 3, 20 praecclare Accius ... ‘invidere florem’ -ius quam ‘flori’. VARRO frg. Gell. 10, 1, 6 Ennius -e, quod scripsit: ‘...’. CAPER gramm. VII 109, 16 ‘filius’ -e (rite var. l.). et saepius apud eundem. ⑥ *cum verbis variis:* VARRO ling. 5, 3 quae impositio verborum -e est imposita. FEST. p. 214 ut ‘punctatio’ -e per uitteram scribatur (GELL. 18, 9, 4 -e atque integre. al.). PAVL. FEST. p. 369 in quibus rebus disiunctis ‘aut’ coniunctione -ius utimur quam ‘vel’ (PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 164, 11). GELL. 20, 3, 1 qui -ius locuti sunt (*[opp. vulgus]*. 20, 6, 13 -issime). al.

B adv. iudicandi: RHET. Her. 1, 4, 6 sin honestum causae genus erit, licebit -e vel uti vel non uti principio. CIC. de orat. 2, 312 si habet eam causa dignitatem ..., -e id fieri potest (i. a re digredi). HOR. ars 129 -ius Iliacum carmen diducis in actus quam si proferes ignota ... primus. QVINT. inst. 11, 13, 114 manus sinistra numquam sola gestum -e facit. al. GELL. 19, 13, 2 vol. IX 1, 47, 3. DON. Ter. Hec. 192, 2 vol. X 1, 1052, 65. al.

f medicinam (etiam veterinariam): **a adv. modi:** CELS. 1 prooem. 16 eum ... -e curaturum esse, quem prima origo causae non fefellerit (3, 2, 4 [*opp. perperam*]). SCRIB. LARG. 113 si cetera medicamenta ... -e adhibita fuerint. CASS. FEL. 55, 5 piper ... ieunis si dederis, -e facies.

B adv. iudicandi: ① *respicitur modus curandi:* CELS. 2, 12, 1⁸ numquam in adversa valetudine medicamentum ... alvi fluentis causa -e datur, nisi eqs. (2, 13, 3 veratrum album neque hieme neque aestate -e d., optimo vere, tolerabiliter autumno. al. COLVM. 12, 35 CASS. FEL. 67, 4). 3, 27, 1^D bulbi ... contriti ... -e imponuntur (5, 18, 32. al. MARCELL. med. 33, 55). et saepi. COLVM. 6, 12, 4. spongiae ... -e genibus bovis intumescentibus applicantur. al. ② *respiciuntur opiniones medicorum:* CELS. 2, 14, 1 quae vel reppererunt vel -e secuti sunt scriptores recentiores. 3, 14, 1 quod praeceptum ... Asclepiades -e ... praeterit. CAEL. AVR. acut. 1, 15, 120 Asclepiades -e quidem clysteres ... recusat, sed eqs. al. apud eundem.

g astronomiam (respic. circuli caelestes; adv. iudicandi): HYG. astr. 4, 2, 3 non dubium est, quin -e dividatur in partes octo (*ibid. iterum*).

B nude ponitur (nisi accedit adv. vel particula. certiora tantum; locos exclusimus, ubi verbum per ellipsis facile intellegitur, v. p. 833, 59sqq.):

1 **affirmatio est (exempla dubia:** TITIN. com. 150 habui. :: -e disertim [ita Lindsay, h. -e (me) d. Ribbeck]. NOVVS Atell. 9 primum quo dicebo. :: -e. :: secundum eqs. [ita Frassinetti; postea: melius]. v. etiam p. 826, 9); significatur potius: **a omnia recta, statu bono esse, nihil desiderari sim.** (hic illic adhiberi vid., ne aperte respondeatur, v. DON. l. 74; ad p. 828, 33sqq. vergunt e. g. l. 73. p. 833, 5): PLAVT. Amph. 775 salvum signum cistellulae est? :: inspice. :: -e, ita est, ut obsignavi. Merc. 367 quid festinas, gnate mi? :: -e, pater. :: ita volo, sed eqs. 413. Trin. 1178 satine salve? dic mihi. :: -e; tuom patrem rediisse salvom ... gaudeo. TER. Hec. 355 quid es tam tristis? :: -e, mater (DON. ad loc. 2 sic dicimus, cum sine iniuria interrogantis aliquid reticemus. 3 alii intellegunt ‘nihil est mali’). Haut. 228

p. 903, 72. Eun. 342 rogo, numquid velit *homo*; ‘-e’ inquit; abeo (DON. *ad loc.* 1 pro eo, quod est ‘*nihil*’ [cf. GLOSS. †pecte: *nihil*]. 2 moraliter τῷ ἀποτεῖσθαι). Phorm. 798 iam -e. 999 egon timeo? :: -e sane (*ironice*). Ad. 653 perii. :: quid est? :: nil; -e, perge. 884 salve; quid fit? quid agitur? :: -e. :: optumest. *al. apud eundem*; cf. p. 829, 67. *inducit minas*: PETRON. 58, 4 -e, videbo te in publicum (*libertus allog. puerum, ut* 58, 6 -e, venies sub dentem). 74, 17. **b** *vera, bona sim. esse, quae iam dicta, nuntiata sunt*: TER. Haut. 581 tace, sodes. :: -e sane. CIC. Att. 5, 21, 11 conlaudavi homines *debitores se solvere posse dicentes*; ‘-e’ inquit ... *creditor, sed subducamus summam*’ (13, 42, 1 ‘causam irae ... tollam’; et ego: ‘-issime quidem; sed eqs.’). 6, 3, 9. VET. LAT. III reg. 2, 18 (cod. 91. al.) -e, ego loquar *cum rege* (gr. καλῶς, Vulg. bene).

2 exclamationis est (*addasne p. 824, 4?*): TER. Eun. 773 (*loq. miles et parasitus*) aedis expugnabo. :: -e (*postea*: probe; ... pulchre). Phorm. 398 (*loq. servus* eu, noster, -e. Ad. 417 (*loq. senex et servus*) *adulescentem iubeo* ‘hoc facito’. :: -e sane (*postea*: callide; ... istaec res est; ... probissime). HOR. ars 428 clamabit *aliquis* ... ‘pulchre, bene, -e!’. VITR. 7, 5, 4 *de picturis veritati dissimilibus non statim debet -e iudicari*.

II accidente vel praevalente vi amplificandi fere i. q. satis, valde, sufficienter (indifferentia vel mala, incommoda -e fieri dicuntur e. g. l. 23. 29. 32; certiora tantum, cetera ad I; hucine p. 823, 10. 824, 48?): **A exempla varia (maxime c. verbo, sed c. adi. l. 27. 33; -e valere v. p. 829, 37 sqq.)**: PLAVT. Bacch. 349 ille *mendacis* est oneratus -e et plus iusto vehit. 544 *amici falsi*, sibi ne invideatur, ... -e caevent (Epid. 292. Men. 347 tum ... sciam -e monuisse [ad p. 823, 68], si tu -e caveris. Most. 926. AMBR. paenit. 1, 17, 93 -e ... serpentem cavere). CATO agr. 44 qua locus *oliveti* -e ferax erit. LIV. 22, 55, 8 ubi conticuerit -e tumultus (-e del. edd. rec. plerique). CELS. 4, 11, 8 caput huius *aegri* ... -e ... tondetur (*nisi ad p. 823, 51 sqq.*). 4, 25, 1 his *excrementis* interponuntur ... ex cibo quoque -e coacta. COLVM. 11, 3, 40 *aqua fruticibus infunditur*, donec eos -e confirmet. VET. LAT. II Cor. 11, 4 (cod. 78. al. = VVLG., sim. cod. 64) si quis ... alium Christum praedicat ..., -e pateremini (gr. καλῶς, cod. 75. al. bene). CARM. laud. dom. 123 -e ... perennem ... vitam. APIC. 7, 4, 4 ofellae: -e friguntur, ut paene assae reddantur (7, 4, 6). *al.* **B cum verbis noscendi sim.**: PLAVT. Pseud. 496 -e ego meam rem sapio (TER. Ad. 832 APVL. met. 7, 9, 4 AMM. 19, 12, 17. al.). TER. Andr. 10 qui utramvis *comœdiā* -e norit, ambas noverit. AVR. Fronto p. 82, 3 -e scio ... ventrum te ad nos fuisse (IREN. 2, 28, 2 -issime). AMM. 31, 7, 2 legiones ... ope ... martio saepe -e compertas.

appendix ad caput prius: **1 iuncturae: a verbales notabiles: saepissime accedit ad facere (fieri, factum), v. 3a infra et e. g. p. 823, 49 sqq. 824, 51 sqq. 830, 5 sqq. 831, 28 sqq. 834, 49 sqq., saepe etiam ad dicere, e. g. p. 823, 65 sqq. 827, 12 sqq. 37 sqq. 832, 11 sqq. 23 sqq. 834, 53; ceterum e. g. ad agere p. 824, 11 sq. 828, 50 sqq. 830, 35 sqq. al., esse p. 829, 10 sqq. 830, 13 sqq. 831, 47. 66. 75, (se) habere p. 824, 28. 826, 58. 827, 9. 829, 58 sqq., loqui p. 825, 24. 832, 9 sqq. 16 sqq. al., valere p. 829, 37 sqq., vivere p. 823, 44. 825, 34 sqq. 828, 56 sqq.** **b nominales: cum adi. e. g. avarus p. 824, 48, ferax l. 27, salvus p. 828, 60 sq. 830, 15, sanus p. 828, 62 sqq., subst. socius p. 830, 15.** **c adverbiales, sc. indicantes, quam -e quid fiat: posit. -e:** PLAVT. Epid. 5 satis (Persa 603. al. TER. Andr. 804 ACC. trag. 87 QVINT. inst. 9, 4, 8 GELL. 4, 1, 16). TER. Haut. 538 -e sane (581 Phorm. 999 Ad. 417). CIC. inv. 1, 13 multo minus (COLVM. 2, 4, 6 ASCON. Scaur. p. 24, 9). LIV. 4, 7, 3 parum (COLVM. 2, 10, 9 GELL. 17, 20, 9). *al.* **compar.** -ius (cf. ORIG. in Matth. ser. 70 p. 165, 17 quanto magis -e): PLAVT. Aul. 539 aliquanto (PLIN. epist. 2, 6, 5). HOR. ars 140 quanto. TAC. ann. 12, 2, 2 longe. TERT. adv. Marc. 1, 26, 2 multo (RVFIN. hist. 5, 18, 5. cf. l. 52). ARATOR act. 1, 856 magis. **superl.:** CIC. fam. 1, 2, 4 quam -issime.

2 cum ellipsi verbi, quod in contextu occurrit, v. 3c infra et e. g. p. 825, 40. 826, 63. 827, 58 sqq. 829, 42. 831, 17; quod facile intellegitur, e. g. verbum faciendi p. 824, 16. 21 sqq. 825, 56 sqq. 826, 17. al., dicensi, scribendi sim. p. 827, 25 sqq. 831, 73. 832, 31 sqq., esse vel valere sim. p. 829, 64 sqq.

3 structurae selectae: **a ad iuncturam -e facere** (agere p. 834, 2) accedit enunt. secund., quo indicatur, quid -e fiat (vice versa forma ‘si -e facias, hoc agas’ p. 823, 57. 824, 54 sqq.): **a -e f. si: saepe inde a PLAVT. v. p. 823, 54 sqq. 824, 69. 825, 6 sq. 832, 50; addas e. g. VET. LAT. I Macc. 11, 43 (rec. L. sim. V)** -e feceris, si miseris mihi *milites* (gr. ὁρθῶς πουίσεις ἀποτεῖλας κτλ., rec. B bene facis, si eqs.). **B -e f. quod** (v. Rosén apud Calboli, *Subordination and Other Topics in Lat.*, 1989, 197 sqq.): **inde a CIC.**, v. p. 823, 60 sqq. 824, 66 sq. 825, 4; cf. sine verbo faciendi p. 825, 59 sqq. **γ cetera exempla:** PLAVT. Amph. 289 -e ... facit, qui eqs. (item c. enunt. relat. p. 823, 51 sqq. 824, 73 et COMM. instr. 2, 37, 2). 995 -e facit ..., quando eqs. (AVG. civ. 22, 6 p. 564, 23). LIV. 39, 54, 10 illos non -e fecisse, cum eqs. EPIST. Adams, Anth. of Informal Latin,

2016, 253 (*ex Aegypto; saec. I ex. II in.*) -e facies per amaxas mittas nobis aqua(m). TERT. nat. 2, 5, 13 -e ... agitis auctorem considerantes (item c. part. præs. : ORIG. in Matth. 17, 1 p. 576, 32 quasi qui non -e fecerunt credere nolentes Iohanni [gr. ὁς παρὰ τὸν ὄρθδον λόγον πουίσαντας ἐν τῷ ἡπιστηκέναι]. VITA Fulg. Rusp. p. 51). HIST. AVG. Prob. 11, 2 -e atque ordine ... factum est, ut eqs. (AVG. civ. 15, 13 p. 85, 7. 19, 13 p. 378, 26). CLAVD. DON. Aen. 9, 620 p. 269, 10 -e facit poeta verba obtrectantis abscidere (item c. inf. : AVG. nat. et grat. 42, 49).

b accedit ad verbum iteratum (sive eiusdem formae sive alterius; saepius et -e [cf. l. 19 sqq.]; exempla selecta, adde p. 826, 60 sqq.): PLAVT. Epid. 707 factum hercle vero et -e factum iudico. RHET. Her. 2, 11, 16 p. 824, 63. CIC. Verr. II 5, 115 nihil addi iam videtur ... posse, et -e nihil videtur; nam eqs. (Brut. 12. nat. deor. 3, 85 oratio v. ... auctoritatem adferre peccandi; -e videretur, nisi eqs.). rep. 3, 44 sic plane iudico. :: et -issime quidem iudicas; quae enim eqs.? off. 1, 89 quae *mediocritas* placet Peripateticis, et -e placet, modo ne eqs. al. OPTAT. 1, 10, 2 dixisti *hoc* ..., et -e dixisti: scimus enim eqs. (3, 12, 3).

c post enunt. completum ponitur sine verbo (sc. forma ‘hoc fecit, (et) -e’ sim.): **a iunctura et -e:** CIC. Tull. 39 nonne haec omnium fuit oratio ...? et -e ...; nam eqs. (leg. 1, 16 nulla de re magis audire cupio. :: et -e quidem, n. eqs. AVG. civ. 10, 32 p. 459, 22). Brut. 191 *poeta* ‘legam’ inquit ‘nihilominus ...’; et -e; poema enim eqs. (parad. 47 Tusc. 2, 43, 5, 118 GAIVS inst. 4, 163. al.; cf. l. 30. 32). Tusc. 1, 15 scis ... *me hoc facere* ... :: et -e quidem, sed eqs. (PANEG. 3, 14, 2. cf. l. 28. 33). al. VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 l. 205 *Athenis adversus ingratos actio instituta est*, et -e, quia eqs. (GAIVS inst. 4, 70). *al.* **B cetera exempla:** *seq. quidem* (cf. l. 15. 21. 24): CIC. Tusc. 5, 25 negant ... quicquam dictum esse languidius; -e id q., sed eqs. (Att. 13, 42, 1 p. 833, 11. ad Brut. 22, 1). 5, 115 Polypheum Homerus ... cum ariete ... conloquentem facit ...; -e hic q., nihil enim eqs. (LACT. inst. 5, 20, 4 [recto var. l.]). **varia:** CIC. nat. deor. 3, 87 virtutem ... nemo ... acceptam deo rettulit, nimurum -e; propter virtutem enim eqs. (off. 3, 113. ARNOB. nat. 5, 13 p. 265, 12 convenienter et -e). div. 1, 86 *id quaeris*; -e omnino, sed eqs. *al.*

4 synonyma et voces notionis affinis: *adv. e. g. bene (melius, optimus) p. 823, 56. 824, 26. 59. 832, 54. et saepius, commode p. 824, 56. 825, 53. 832, 5, honeste p. 824, 63. 75. 825, 43. 827, 17. al., vere p. 824, 58. 826, 71. 827, 27. 64. al. (cf. adi. verus p. 826, 69. 827, 14).* **abl. modi, e. g. iure p. 826, 4. 827, 17. 830, 12. 58. al., ordine p. 825, 2 sqq. (vera) ratione p. 826, 42. 832, 11 et PANEG. 3, 32, 3.** *locutiones cum praepos., e. g. absque vitio p. 825, 67, pro bono p. 824, 68, sine mendo VARRO ling. 5, 3.*

5 opponuntur e. g. aliter p. 825, 65. 828, 73. 830, 68 (per euphemismum, cf. contra p. 830, 58, secus p. 825, 70. 827, 44. 829, 13 et e. g. PLIN. epist. 7, 17, 12), male (pessime) p. 824, 57. 831, 13. 88. 832, 9. al., perperam vol. X 1, 1621, 21 sq. 37 sqq., prave p. 824, 39. 825, 11. 827, 24 et e. g. CIC. fin. 2, 25, vitiouse p. 831, 73 et PAVL. dig. 43, 19, 6 (cf. cum vitio p. 832, 30, abl. vitio p. 831, 43). *inter se opp. -e et non (vel minus)* -e e. g. p. 825, 42. 830, 63. 831, 75 et CIC. Att. 15, 1^a, 2 GAIVS inst. 2, 244. *iuncturae verbali -e facere, fieri opp. delinquare* PLAVT. Asin. 510 CIC. leg. 1, 19 SALL. or. Macri 5 TERT. paenit. 1, 5, peccare CIC. fin. 3, 48 nat. deor. 3, 69 Att. 10, 8, 5 LIV. 3, 21, 6 (sim. opp. *iuncturae q. e. -e factum imprimis peccatum*, e. g. p. 825, 12. 16. 18 et SEN. dial. 4, 6, 1; opp. delicatum p. 825, 17); -e dicere opp. peccare p. 827, 48 et VARRO ling. 9, 112; -e videre opp. peccare p. 828, 12.

CAPVT ALTERVM: vi locali i. q. secundum lineam rectam (sive quis [quid] ad libram, sive ad perpendicularum, sive angulo recto stat vel movetur; fort. huc alluditur p. 824, 40. 825, 38. 831, 48. 832, 12; falso edebatur RVFIN. patr. 2, 14, v. p. 424, 4). *opp. oblique p. 835, 10 (cf. adi. obliquus p. 835, 5, flexuosus l. 64, verba de-, inclinare l. 75. p. 835, 9. 14 sqq.); gr. resp. εὐθείᾳ p. 835, 29, ad locut. -e ambulare resp. ὄρθοποδεῖν p. 835, 25. 27.*

I spectat ad situm, formam, habitum: **A rerum (vix addas p. 810, 45; sunt qui exempla CATONIS ad p. 831, 2 sqq. trahant):** CATO agr. 32, 1 rami *arborum* ... uti -e caedantur. 33, 1 vitem ... deligato -e, flexuosa uti ne sit, susum vorsum semper ducito (cf. e. g. p. 813, 50). 33, 4 pampinos ... corrigit ... uti -e spectent (*locum afferit textu mutato* Plin. nat. 17, 197 porrigito ... ut -e stent). 133, 1 *pullos arborum serito* ... -e (cf. 46, 1 in ordine. 161, 1 ad lineam). VITR. 8, 5, 1 lineas in *chorobate* ad perpendicularum -e descriptas. COLVM. 5, 9, 3 pars *taleae* -e et cacumine caelum spectans deponatur. QVINT. inst. 11, 3, 139 ut purpurae -e descendant, levius cura est [*in amictu oratoris ut*: 11, 3, 144 sinus ab umero -e delabitur]. CHIRON 325 quod *vulnus oportet excidere -e, quomodo natum*, est (cod. Basil., don- Monac.). PS. HIER. monogr. 1.23 *iota litteram -e stantem* (BOETH. arithm. 2, 21, 4 l. 11 si per tres angulos singulæ lineæ 75 -e s. ponantur haecque tres inclinentur [*l.*] rectae var. l. Nicom. 2, 13, 3

[Breimeier-Bl.]

*εὐθείας]. adde p. 834, 67 et cf. l. 4sq.). **B** animantium bipedum (vix huc p. 823, 27): PLIN. nat. 7, 24 satyri ... tum quadripedes, tum -e carentes. in imag. (cf. l. 21sqq.): RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 126, 10 sol iustitiae (Mal. 4, 2), quia me non invenit -e stantem, nec ipse rectos in me direxit ... radios (p. 127, 2 cum ... -e stetero [opp. obliquus]).*

II spectat ad motum (*ad oculos in directum conversos l. 14*):
A rerum (cf. var. lect. p. 810, 3): QVADRIG. hist. 85 neutrum (sc. nec sagitta nec lapis) potest deorsum versum -e mitti, sed sursum utrumque optime (cf. p. 814, 48). CIC. fin. 1, 20 si aliae declinabunt, aliae suo nutu -e ferentur (sc. atomi, ut ibid. iterum [opp. oblique]. aliter: EPST. Alex. p. 218, 9 quod flumen sine flexu -e ad oceanum ferebatur). EDICT. imp. Aug. (CIL X 4842; ante a. 11 a. Chr.) 35 quominus ea aqua in oppidum ... -e duci fluere possit. AMM. 21, 1, 12 cum ... pupilla somniantis neutrubi inclinata -issime cernit. MART. CAP. 8, 844 (antea p. 813, 60) Cancri signum -e oritur inclinatumque mersatur.

B animantium: **1** hominum (loco obscurō CIL XI 6690, 8 suadeo ias, -e [i. eas; post p. 405, 25sq. add. manus altera]): EDICT. imp. Aug. (CIL X 4842; cf. l. 12) 33 ne dominus minus ex agro suo in partem agri quam transire ... -e possit. ORIG. in Matth. ser. 132 p. 268, 12 (respic. Matth. 27, 39) nemo stans Iesum crucifixum blasphemat neque -e incendens. VITAE patr. Iurens. 104 ad basilicum ... -e ... pergere. in imag. de homine probo (fort. huc alluditur l. 20): VET. LAT. II par. 21, 20 (cod. 109, sim. VVLG.) Ioram rex ambulabit (i. -vit) ... non -e ([gr. ἐν οὐκ ἔπαινῳ, cod. 91 non in laude]. Gal. 2, 14 [cod. 77 = VVLG.] quod non -e ambularent ad veritatem euangelii [gr. ὁ γνωποδόνου, cod. 75. al. -e ingrediuntur, Ambrosiast. recta via incedunt]. VEREC. in cant. 3, 10 in viis iustitiae. ORIG. in Matth. 16, 24 p. 557, 7 [gr. ὁ γνωποδόνυτες]. VVLG. Mich. 2, 7 qui -e graditur. **2** dei: IREN. 3, 25, 5 deus ... -e perficit (v. vol. X I, 1370, 31; vertitur Plato leg. 716⁴ εὐθείᾳ). **3** animalium: CHIRON 341 (nisi ad p. 826, 34) animal aegrum ambulabit in latus ..., -e ambulare non potest. 389 iumenta orthocola incedunt -e quasi clodigine (cod. Monac., sine c. Basil.).

deriv.: rectio, rectitas, rectitator, rectitudo, rector (-trix), 1. rectura, regendarius, regentia, regibilis, regimen, regimentum, regio, regnum; cf. rectim, rectula, 1. regula, rex.

compos.: 2. ar-, cor-, de-/di-, ergo, pergo, 2. por(ri)go, sur(ri)go; perrecte; rectagonum, rectiangularis, rectilineus.

cf. Onom. (Rectus).

Breimeier-Bl.

règola v. 1. regula.

[regor]: debitor GLOSS. V 328, 20 (= 387, 59 GLOSS.^L Corp. R 92). re(i)us: d. temptavit Goetz in Thes. gloss., reor: arbitror Heraeus in exemplari suo.] Bl.

regradatio, -onis f. a regradare. de notione (v. etiam l. 48sqq.): GLOSS. -o: καταβασίως.

i. q. *actio regradandi*: **1** de deiectione gradus honoris: COD. THEOD. 8, 5, 2 qui deliquerit promotus, -is humilitate plectetur. CONC. AUREL. a. 538 p. 116 l. 52 in -e honorum clericorum impudici ... statuta serventur priora. **2** de motu retrogrado stellarum errantium: definitio(nes): CHALC. comm. 74 -o est visum et imaginatio stellae propter (post, praeter var. ll.) stationem, quasi ad contrarium iter prioris itineris provectionis (gr. Theo Smyrn. p. 148, 3 ἀναποδισμός). 124 v. p. 357, 44. exempla cetera: CHALC. comm. 77 processus ... et -es ... siderum (gr. Theo Smyrn. p. 150, 8 πρόσοδοι τε καὶ ἀποδημήσεις. sim. opp. praecessio: 86). 83 in solis lunaeque ... motibus vel statio vel -o nulla cernitur. AVG. gen. ad litt. 2, 16 p. 59, 5 -es illas siderum vel fortasse tarditates. Bk.

regradatio, -āvī, -ātūm, -āre et fort. regrador, -ātus sum, -ārī (v. p. 836, 13sqq.). a re- et gradus. de notione (v. etiam p. 836, 17): GLOSS. II 339, 47 καταβιθάζω: -o (ed. Stephani, redagro codd.). [confunditur in codd. maxime c. degradare, e. g. l. 68. 73. p. 836, 5 (in var. l. dub. HIER. reg. Pachom. 168 p. 67, 9. 170 p. 68, 5; haud raro de- vix recte coni. in edd. vet.).]

i. q. remittere ad gradum, a quo aliquis (aliquid) venit: **1** act. vel pass.: **a** i. q. in debitum tempus reddere: SOL. 1, 45 Caesar ... dies viginti unum et quadrantem simul intercalavit, quo pacto -ti menses ... statuta ordinis sui tempora detinerent.

b i. q. in inferiorem dignitatem reducere (passive praeter l. 70. p. 836, 3): **a** absolute: HIER. c. Ioh. 19. 9 finge aliquem tribunitiae potestatis suo vitio -tum (de- var. l.), per singula militiae equestris officia ad tironis vocabulum devolutum eqs. NOVELL. Theod. 21 pr. comitibus scholarum verberandi -andive senatores ac ducenarios licentiam denegamus (inde COD. IUST. 1, 31, 3. 12, 29, 1 pr.). STAT. eccl. ant. p. 173, 113 clericus maledicus ... cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, -etur (de- var. l.), nec unquam ad officium absque satisfactione revocetur. CONC. AUREL. a. 538 p. 124 l. 257 quod qui clericus praesumpserit, -etur communione concessa, (cf. p. 836, 7). a. 541 p. 134 l. 65 illi clerici ..., qui

inilice promoti sunt, -entur. **B** indicatur unde, sc. per praepos.: de: HIER. chron. a. Abr. 2364 sacerdotii mercede pensatus *Cyrillus Heraclium* ... varia fraude sollicitans de episcopo in presbyterum -vit. ab: STAT. eccl. ant. p. 173, 111 clericus, qui adulationibus et prodigionibus vacare deprehenditur, -etur (de- var. l.) ab officio (CONC. AUREL. a. 541 p. 136 l. 106. Matic. a. 581/583 p. 225 l. 62). CONC. AUREL. a. 538 p. 118 l. 96 si quis clericus furtum aut falsitatem admiserit, ... communione concessa, ab ordine -etur ([... item p. 125 l. 280]). Matic. a. 581/583 p. 228 l. 134 ab officii sui o.).

γ indicatur quo: HIER. adv. Iovin. 2, 28 p. 325^A sacerdos, qui peccaverant, -antur in aeditus et in ostiarios (add. l. 3). COD. IUST. 12, 17, 3, 1 si ... triennium eius domestici absentia continuasse monstretur, usque ad decimum locum procul dubio -etur.

2 mediopass. (nisi est deponens) i. q. regrediri, retrogradari, sc. ad significandum motum retrogradum stellarum: CHALC. comm. 74 sol et luna numquam ad praecedentia signa transitum faciunt, sed ad ea semper, quae sequuntur, propterea nec subsistunt in motu nec -antur umquam. 83 praeire alios planetas, alios subsistere, alios -ari (-are var. l.), id est ferri retrorsum. 85 videntur quaedam nobis earum stellarum modo stare in progressu, modo -ari. ibid. rursum HZ regione peragrata stella videbitur nobis per AΔ ad B demum repedasse obvia facta signis sequacibus propterea esse -ta, (fere eadem 86).

Monaco.

regravat NOT. Tir. 27, 86^a (ad continuandam seriem additum in cod. V et ed. Gruteri). a re- et gravare. Bk.

***regredior**, -gressus sum, -ī. a re- et gradi. NOT. Tir. 44, 52

-itur (addas fort. 26, 86, v. p. 841, 34). de formis: gerund. -und- p. 837, 7. 34 (-end- p. 837, 13 et e. g. CAES. Gall. 5, 44, 6 TAC. Agr. 25, 3), forma heteroclit. -iretur in var. l. GREG. TVR. Franc. 6, 18; inf. act. -ere l. 55; pass.: gerund. -endum est sim. (si recte intellegimus) PACVV. trag. 235 TAC. Agr. 25, 3 ann. 6, 44, 4, part. HYG. mun. castr. 49 -ssis pedibus tot. CHART. lat. ant. XX 707, 3, 2 -ssum est (usu impers.). de notione (cf. l. 55): CASSIOD. in psalm. 7, 81. 182 -i ... est, unde veneris, iterata via reverti (inde GLOSS.). SYNON. Cic. p. 441, 24 reputat. reminiscitur. recipitat. resipiscit. ... revertit ad sanitatem; -itur. p. 441, 32 reddit. remeat. revertit. revertitur. -itur. recedit. pedem refert. GLOSS. -itur: ἀναχάμπτει, ἀναστρέψει. -ssus: ἐπαναχθεῖς, reversus. al. legitur in versibus non nisi singulis binis locis inde a PLAVTO, ENN., PACVV., SIL., in prosa orat. inde a VARRO, CIC., CAES., imprimis apud scriptores rerum gestarum. [confunditur in codd. imprimis cum egredi, e. g. LIV. 38, 25, 3 TERT. anim. 25, 1 (falso trad. VARRO rust. 2, 5, 15 Ps. ASCON. div. in Caec. p. 200, 19, in var. l. LIV. 10, 32, 3 sq. al.; e coni. dub. VITR. 10, 16, 7), ceterum e. g. cum progredi CAES. Gall. 5, 44, 6 LIV. 34, 19, 11 (e coni. dub. AVR. VICT. Caes. 8, 8); in falsa var. l. pro degredi- PLAVT. Cas. 675; restituunt pro regressus, -ūs LIV. 21, 41, 4.]

i. q. retro gradi, redire (reditur fere pedibus, vehiculis, sed navigando e. g. p. 837, 39. 54, volando p. 838, 42sqq., aliis modis nimirum p. 837, 16sqq. 838, 27sqq. 49sqq. et sub II; per abundantiam accedit denuo p. 838, 32, iterum PELAG. in II Cor. 5, 8 p. 258, 8, retro p. 837, 7. 840, 7, rursus p. 837, 23. 839, 55 et e. g. TERT. scorp. 3, 1): **I** proprie, sc. motu locali, qui potius fit: **A** recedendo, discedendo (opp. procedere p. 837, 7. 18, progredi l. 75. p. 837, 6. 25. al.): **1** -untur homines eorumve vehicula: **a** vario usu (in imag. l. 72): PLAVT. AUL. 46 (Euclio anui) illuc , regredere(re), ab ostio (, ita edd. metri causa). ENN. scaen. 14 (Aiaci de legatione desperant sec. Hom. I 624sqq.?) quo nunc incerta re atque inorata gradum -ere conare? (NON. p. 166, 20 -ere: revocare [inde GLOSS. V 646, 60]). PLIN. nat. 8, 59 pantheram repente apparuisse cuidam .., illum pavore coepisse -i. 8, 66 tigris raptorem catulorum insequitur, donec in navem -ssō inrita feritas saevit in litore (nisi ad p. 837, 33sqq., sed cf. Mela 3, 43 donec ... profugus raptor evadat). VET. LAT. psalm. 7, 8 (cod. 304. al. et VVLG.; 7, 7 exsurge, domine, ... exaltare) synagoga populorum circumdabit te, et propter hanc in altum -ere, sc. ad populos iudicandos (gr. ἐπίστρεψον, cod. 303 convertere, Hier. psalt. sec. Hebr. revertere; cf. AVG. in psalm. 7, 7 'in altum -ere', id est rursus desine intellegi. ibid. id est secede rursus in altitudinem secretorum tuorum. locum propheticē explicat QVODV. p. 838, 37). LUC. 4, 1 (cod. 8, sim. al. et VVLG.) Iesus ... -ssus est ab Iordanem (gr. ὑπέστρεψεν, cod. 4. al. reversus est). CLAVD. DON. AEN. 2, 330 p. 193, 6 ('portis ... bipatentibus') quae porta ingredientibus atque -entibus ... fuerat praeparata (cf. Serv. auct. AEN. 10, 5 'bipatentibus', quod intrantibus et exeuntibus panteat). HYG. mun. castr. 49 a portis castrorum -ssis pedibus exterius sexaginta per latitudinem portarum ... fossa fiet. HIER. epist. 2, 4 (in imag.) diabolus nunc ... maria undique circumdat ..., nunc in medio constitutus elemento nec -i volo nec progredi possum. al. in finibus constituendis: CIC. off. 1, 33 (inde VAL. MAX. 7, 3, 4) arbitrio finitimis suadebat, ne cupide quid agerent ... atque ut -i quam progreedi mallent. **b** in re militari: DICTVM Caes. Suet. Iul. 31, 2

(*in Rubiconis ripa*) etiam nunc -i possumus; quod si ponticulum transierimus, omnia armis agenda erunt. POMP. Cic. Att. 8, 12°, 2 nolito commoveri, si audieris me *cum legionibus* -i. CAES. civ. 3, 45, 5 (*4 Caesar suos recipere se iussit Pompeiani acrius instabant neque -i nostros patiebantur.* Cic. Phil. 13, 20 *Brutus* se totius belli fluctibus circumiri quam illum *Antonium* aut -i aut progredi maluit (*ad rem cf. p. 561, 39*). BELL. Afr. 50, 2 neque retro -undi (-endi cod. unus) neque ultra procedendi oblatia facultate. SALL. hist. frg. inc. 4 -ssi ad faciliores ictus loco cedebant. LIV. 26, 25, 16 auditus Philippus adventus -i (*sc. Aetolos*) ... in intimos coegit fines. al. FRONTIN. strat. 3, 11, 1 (*tit. de simulatione regressus*) *dux coram hostium legatis* finxit litteras sibi supervenisse ..., propter quas redeundum haberet; ac paulum -ssus dimisit legatos (3, 11, 2). TAC. ann. 6, 44, 4 Abdagaeses -endum in Mesopotamiam censebat (*cf. 5 fugae specie discussum est*). VEG. mil. 3, 5, 7 *certis signis datis* agnoscit exercitus, utrum stare vel progredi an certe -i oporteat. al.

2 -untur corpora caelestia (*aliter sub B2a*): *sol* (*umbra solis l. 19*): MANIL. 1, 71 *dissimiles* umbras, iam sole -ssi, iam propiore, ... discernere. VET. LAT. IV reg. 20, 9 (cod. 93. al.) *in horologio* procedat umbra decem ascensiones, et sic -etur decem ascensiones (*gr. ἐπιστρέψῃ, cod. 91. 92 egr., Vulg. revertatur; ad idem miraculum spectat* HIER. in Is. 3, 7, 10 1.32 G. sol decem -ssus est lineis). FAV. EVL. 17, 2 (*antea: cum octavam Arietis partem sol ingreditur, fit aequinoctium*) unde, sc. a *Cancri octava parte*, alia rursus aequalitate -itur ad Librae octavam partem. *alia:* VITR. 9, 1, 12 (*loco vix sano*) solis impetus ... stellas ... ante currentes ... non patitur progredi, sed ad se -i (*sc. cogit sim.*). MACR. somn. 1, 18, 11 vicinus videtur ortus amborum solis *lunaque*, quamdui *luna* ... rursus recedens paulatim semper in orientem -endo relinquat occasum. MART. CAP. 8, 880 *Mercurius* ab eo sole ... numquam ultra XXII partes poterit aberrare ..., nunc praeteriens, nunc consistens aut certe -ens.

B redeundo eo, unde abitum est, sc. ad emittem, domum sim.: **1** -untur animantes: **a** homines (*anima fere pro homine posita p. 838, 28, Christus saepius sub β*): **a** migratione usitata, sc. terrena marinave: **①** undecimque (*exempla selecta inde a LIV.*): PACVV. trag. 235 repudio auspicium (*hospitium Heinsius*): -undum est illico (-endum var. l.). VARRO Men. 491 Romam -ssus ibi nihil offendit, quod ... reliqui. SALL. Iug. 55, 8 postremos in agmine temptare ac statim in collis -i. 93, 5 (*2 miles ad summum montis egressus est*) exploratis omnibus ... eadem -itur, non temere, uti ascenderat, sed ... circumspiciens. epist. Mithr. 14 -i conatus in patrium regnum naufragii ... militum optumos ... amisi. LIV. 5, 41, 1 turba seniorum domos -ssi adventum hostium ... exspectabant (-ssa ... exspectabat var. l.; *de eadem re*: FLOR. epist. 1, 13, 10 maiores natu ... in suas quiske aedes -ssi). 10, 20, 10 Samnites ... stare incerti, utrum progredi, sc. in *Samnum*, an -i in castra tutius foret (22, 60, 9 *hostibus* victoria laetis ... -ssis in c. sua. 38, 25, 3 [egressus var. l.]. 39, 30, 5. al.). 44, 28, 16 (-ssis decem, lembis (, Madvig, ingressus ex cod.; syn. 15 reverti). VAL. MAX. 1, 5, 3 *consul domum e curia* -ssus (TAC. ann. 11, 37, 2. 15, 54, 1 SVET. Tib. 11, 3. al.; cf. l. 40. 59). SIL. 12, 158 *Hannibal*-ssus ad altos inde †pherochiadum† muros (*sc. a Baiis ad Puteolos*). TAC. hist. 3, 70, 2 Vitellium in Palatium ... -ssum esse ([cf. 3, 68, 3 rediit]. 3, 84, 4 *de eodem*). ann. 2, 70, 2 (*antea: Piso iussus provincia decidere*) moderabatur ... cursui *nayium*, quo propius -retur (*eodem spectat* 2, 76, 3). SVET. Tib. 41 (*40 Capreas se contulit ...; transiit in continentem*) -ssus in insulam. CALP. decl. 39 (*antea: absensis viri*) -ssō eo viro. FRONTO p. 241, 5 Arion ... Corintho ... profectus ... Corinthum Tarento -i parabat. GELL. 3, 2, 11 (*inde MACR. Sat. 1, 3, 8; syn. revertuntur, opp. proficiscuntur*). TERT. adv. Marc. 2, 10, 6 *deus sustinens hominem diabolo devicto gloriostorem in paradisum ad licentiam decerpndae arboris vitae, iam de vita -ssurum (, additur zeugmatica)*. PASS. Maximil. 3, 5 *post filii passionem* pater ... eius Victor -ssus est domui suea (egr., ingr. var. ll.). PEREGR. Aeth. 12, 11 iter omne, quod iveramus, -ssi sumus ad Hierosolimam (*syn. revertentes*). GREG. TVR. glor. conf. 5 p. 752, 2 retorto retrorsum aselli freno viam, qua venerat, -i coepit *Martinus*. vit. patr. 6, 3 p. 682, 2 *conventu habito* -ssus est unusquisque ad semetipsum (*aliter infra p. 839, 28sqq. 40sqq.*). CHART. lat. ant. XX 707, 3, 2 (*Ravennae; a. 540*) *cum ad venditorem itum fuisse et paulo post -ssum ad publicum.* al. *in terrarum descriptione:* PLIN. nat. 5, 118 -entibus inde, sc. ab urbe Asiae interioris quadam, abest XII p^ossuum) ... in ora Zmyrna. **②** ex expeditione, legatione, procuratione sim.: LIV. 22, 61, 8 ad Hannibalem ex itinere -ssi (*sc. captivi Romani missi ad redēptionis suae condicōnes tractandas; item p. 838, 8 et 24, 18, 5 ex i. -ssi ... in castra Hannibalis. aliter: 43, 5, 4 consulem pacatum ab se [sc. a populis quibusdam] ... abisse; inde ex medio -ssum i. hostiliter peragrasse fines suos*). 25, 22, 16 (*10 legati Campani ad Hannibalem missi*) legati vix -i Capuam ... potuerunt. al. VELL. 2, 56, 1 *Octavianus omnium vīctor* -ssus in urbem (SVET. Tib. 20 a Germania in u. ... -ssus triumphum ... egit. CIL VI 8498 [a. 217] -ens

in urbe(m) ab expeditionibus). 2, 102, 3 ut in ultimo ... terrarum orbis angulo consernere quam Romam -i mallet *Gaius* ([*postea: invitū ... revertens in Italiam*]). AVR. VICT. Caes. 14, 1 Hadrianus ... pace ad orientem composita R. -itur. al.). TAC. hist. 3, 71, 1 (3, 70, 1 *praefectus urbi Martiale* ... ad Vitellium misit cum mandatis) -sso in Capitolium Martiale. ann. 6, 32, 4 *praefectus quidam* regendis, provinciis prisca virtute egit; unde -ssus eqs. (, in r. Otto). GELL. 6, 18, 9 egressi castra hostium ..., -ssi eodem (*de re v. p. 837, 69sqq.*). TERT. anim. 1, 2 sacro navigio *legatorum Atheniensium* -sso a Delo. al. **③** ex exilio, fuga, captivitate sim.: LIV. 44, 8, 5 (44, 6, 17 Perseus ad Pydnam refugit) -ssus Dium ... muros firmat. frg. 60 *Cicero fugam interrupt -ssusque ad ... villam ... moriar* inquit 'in patria'. TAC. ann. 4, 31, 3 (*antea: Suillium ... amoendum in insulam censuit Tiberius*) -sso Suillio. 14, 12, 4 (13, 22, 2 Silana in exilium acta) Silana ... longinquō ab exilio Tarentum -ssa (*cf. HIER. chron. a. Abr. 2378 Eusebius et Lucifer de exilio -untur [egr. cod. unus]*). PLIN. epist. 6, 20, 19 (7 excedere oppido visum est) *eruptione Vesuvii cessante -ssi (ingr. var. l.) Misenum ... noctem spe ac metu exegimus.* PAPIN. dig. 50, 1, 17, 6 *postliminio -ssi (al. v. vol. X 2, 235, 53sqq.*). VLP. dig. 49, 17, 9 si ... pater ab hostibus *captus* -retur. COD. Iust. 9, 51, 4 (*a. 222/35*) *quidam* in metallum damnatus et postea ... -ssus (egr. cod. unus). CYPR. epist. 61, 2, 3 (61, 1, 2 ut episcopus relegatus et pulsus ... ad ecclesiam ... rediret). HIER. chron. a. Abr. 1456 Cyrus Hebraeorum captivitate laxata quinquaginta ferme hominum *milia -i, fecit in Iudeam (, miliae egredi cod. unus).* sim. AVG. civ. 18, 26 p. 290, 20 ad instaurandum templum). COD. Theod. 9, 43, 1, 2 si damnato patre tutor datus est *liberis eius*, necesse est, ut ab officio recedat -sso eo (*cf. ibid. redire, pr. remeante*). al.

β migratione peculiari (*sed aliter ac sub II respectu locali adhuc vi gente*): TERT. anim. 33, 4 *si anima alicuius (sc. homo aliquis) in pecus comedendum transiverit*, ut in hominis corpore tumulata et in suum genus -ssa resurrexisse videatur. fug. 13, 6 Christus ad patrem -ens (*cf. Ioh. 14, 28 vado ad patrem*). PS. CYPR. idol. 14 oportere illum *Christum pati*, ... ut mortem vinceret, et ... ad superos denuo -i (ascenderet cod. unus). IREN. 1, 4, 5 1.8 qui *Christus*-ssus in pleroma ... pigritus est secundo descendere ([gr. ἀνελθών]. *de eodem: 1, 11, 1.1.24 [a, ad p. var. ll.; gr. ἀναδημένιν]*). AVG. civ. 18, 23 p. 287, 33 *Christus*, ab inferis -ssus, ad lucem veniet (, sec. Lact. inst. 4, 19, 10 = Orac. Sibyll. 8, 313 ἀπὸ φύμενων ἀναλίσας). QVODV. symb. 1, 7, 5 (*explicatur p. 836, 61*) resurgens a mortuis in altum -ere. ALC. AVIT. carm. 6, 314 *Christus iudex tandem finito tempore mundi* -itur. al.

b animalia: PLIN. nat. 8, 6 mirum ... *elephantos* adversis quidem funibus subire, sed maxime -i, utique pronis. AMBR. epist. 5, 18, 4 -ente ... ove (v. etiam p. 839, 57). *columba vel corvus* (*sec. gen. 8, 6sqq.*): VET. LAT. gen. 8, 11 (Ambr. Noe 19, 67) -ssa est ... columba ... habens folium oleae et ramum in ore suo (*gr. ἀνέστογεψεν, Vulg. venit*). AMBR. Noe 17, 63 considerandum ..., quare non -ssum dixerit corvum, 'donec siccaret aqua a terra' (*gen. 8, 7*), quasi vero postea sit -ssus (*syn. 62 reversus est*). FVLG. aet. mund. p. 137, 11 quarum *praepetum* una oleae ramulo testificante -itur. al.

2 -untur res (*anima l. 57*): **a** corpora caelestia (*motu circulari redeunia eodem, ut etiam l. 66; aliter sub A2*): VARRO ling. 9, 25 nonne luna, ut ab sole discedit ad aquilonem et inde reddit in eandem viam, sic inde fertur ad austrum et -itur inde, sc. ad solem? PLIN. nat. 2, 32 Saturni sidus ... maximo ambire circulo ac tricesimo anno ad brevissima sedis suae principia -i. HIER. in eccles. 1, 5 (*inde ISID. nat. 17, 2*) *sol occidens* per incognitos nobis vias ad locum, unde exierat, -itur (*cf. l. 66*). **b** variæ: TERT. anim. 44, 1 *Hermotimus anima* ... in somno caretabat, quasi ... proficiscente de corpore; inimici dormientem ... cremaverunt; -ssa anima tardius, credo, homicidium sibi imputavit (*de eodem cf. e. g. Plin. nat. 7, 174 remeanti animae*). VET. LAT. Ezech. 21, 5 (Tycon. reg. 4 p. 41, 8) ego sum dominus, qui emisi gladium meum de vagina sua; non -etur ultra (egr. var. l., cf. Burkitt p. LXXXVIII; gr. 21, 10 ἀποστρέψῃ, cod. 175. al. revertetur, Vulg. aliter). MAR. VICTORIN. hymn. 1, 76 *deo trino una substantia est, progressa a patre filio (dat.) et -ssa spiritu*. SERV. georg. 4, 463 cum -ens Nilus in suos meatus varia in terris reliquisset animalia. VVLG. eccles. 1, 6 lustrans universa circuitu pergit, *spiritus*, et in circulos suos -itur (egr. revertitur var. ll.; , comparatur cum sole, v. l. 54).

II translate, sc. respectu motus localis minus perspicuo, potius -i dicuntur: **A** homines: **1** qui revertuntur ad praeterita, priora, sc.: **a** ad varia: recordanda, consideranda (*hucine p. 839, 35?*): PLAVT. Capt. 1023 nunc ... demum in memoriam -or audisse me ... Hegionem meum patrem vocarier (*cf. 1022 in memoriam redéo, sed 1016–22 om. cod. A et ut duplice fabulae exitum secl. pars edd.*). CIC. Verr. II 1, 109 (*antea: praetoris edictum legem annuam ... esse*) an in eum annum progredi nemo poterit edicto, quo praetor alias futurus est, in illum, quo aliis praetor fuit, -etur? fat. 35 (*respic. series causarum*) superiora repetentem -i

infinite licet. *tractanda, commemoranda, sc. post digressionem, intermissionem*: TERT. anim. 25, 1 iam nunc -ar (egr- cod. Agob.) ad causam ... *excessus* (sc. anim. 23sq.). adv. Marc. 1, 17, 3 -ar necesse est ad originem quaestio[n]is dei ignoti (opp. deductus). pudic. 14, 1 his ... discussis, quae intercesserant, -or ad secundam Corinthiorum. AMM. 28, 4, 1 diu ... a negotiis discussus (discursis cod. V) urbanis ... ad ea strictim exsequenda[r] -ar. 30, 4, 4 absolutis ... his paucis ... ad coeptorum cursum -ar institutum. CLAVD. DON. Aen. 5, 1 p. 423, 3 interposita descriptione actuum Didonis ... navigationis ipsorum *Troianorum* divisa narratio est; ad hanc igitur poeta -itur. al. **b** ad statum, condicionem priorem (*studiorum sim. l. 12. 17.*, sc. saepe originalem, naturalem: SALL. Catil. 4, 2 a quo incepto ... me ambitio mala detinuerat, eodem -ssus statui res gestas ... perscribere. SEN. epist. 116, 4 (3 inbeccillus est primo omnis affectus; deinde ... vires, dum procedit, parat) nobis, quia non est -i facile, optimum est omnino non progredi. QVINT. inst. 1 prooem. 14 (13 scidit ... se studium *sapientiae et eloquentiae*) eloquentia contempta quidam ... ad formandos animos ... -ssi partem ... potiorem, sc. *sapientiam*, ... retinuerunt. TAC. hist. 3, 69, 2 *Sabinus in Vespasiano adiuvando longius iam progressus erat, quam ut -i posset*. PAPIN. dig. 50, 1, 15 pr. *aliquis ordine decurionum ... motus et in ordinem -ssus*. CYPR. epist. 51, 1, 1 *confessores quosdam ad ecclesiam (i. fere communionem) catholicam -ssos esse, id est errore deposito ... veritas domicilium ... repetuisse, ut unde ad gloriam processerant, illuc glorirosi redirent* (59, 15, 1 [postea: remeant]. al. *apud eundem*; cf. 59, 16, 3 in e. -i). HIL. in Matth. 24, 10 -i in salutem, quam praestabat *Christus*. PRVD. cath. 6, 61 *pincerna Pharaonis -ssus ... dat poculum tyranno (reversus var. l.; respic. gen. 40, 21 Pharaon restituit ... alterum in locum suum eqs.)*. CASSIAN. c. Nest. 6, 18, 1 resipisce tandem, si aliquando sapuisti, -ere ad temet ipsum, si tamen habuisti in te quondam aliquid, quo nunc -aris (cf. ORIBAS. eup. 3, 7, 20 Aa p. 521 *aestu languentem*, cum fuerit ad se -ssus, ... reficis cibis. aliter p. 837, 63 et sub 3). al.

2 qui recurrunt ad auctorem, refugunt ad praesidium sim. : VLP. dig. 21, 2, 21, 3 *Iulianus scribit non statim eum possessorem servi fugitivi ad venditorem -ssurum esse* (cf. p. 843, 8sqq.). PAVLA Hier. epist. 46, 12, 1 lege apocalypsin Iohannis '...' (apoc. 18, 4); ad Hieremiam quoque -ens scriptum pariter attende: '...' (Ier. 51, 6; *an redditur a novo ad vetus testamentum, ut locus ad 1a spectet?*).

3 qui in sese descendunt, conscientiam suam scrutantur (distinguas l. 28sqq. p. 837, 63.): RVFIN. hist. mon. 1, 6, 19 *monachus illos fratres quidem plene ... edocuit, sibi vero ipsi stimulus conpunctionis incendit et in semetipsum -ssus ait: 'quomodo ego alios moneo et ipse decipior?'* (ingr-, reversus var. ll.; gr. 1, 56 μιχρὸν ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, cf. Luc. 15, 17]. 9, 7, 19 fur in s. -ssus ... erepta ... olera reportat [reversus var. l.; gr. 10, 35 fere ut supra]. Orig. in Rom. 2, 1 1. 38 si in s. -ssa haec *impia anima pietati rursus ... ianuam pandat*). SVLP. SEV. dial. 2, 3, 8 *milites agnoverunt divino numine se teneri; tandem ergo in se -ssi (reversi var. l.) cooperunt quaerenter, quis ille esset, quem ... cecidissent.*

B res: **1** *quae restituuntur (sc. alicui [rei l. 57]; iure obveniunt l. 60):* VLP. dig. 47, 2, 17, 3 in potestatem domini non -ssum, sc. *sernum fugitivum* (48, 5, 28, 11 dum *servi timeant se in reorum p. -ssuros* [cf. 13 reversuros]). COD. Iust. 3, 33, 3 pr. (a. 213) *usus fructus alicui legatus morte eius, cui fuerat legatus ..., ad proprietatem -i solet (in contextu simili 3, 33, 14, 2 redire)*. PAVL. dig. 21, 2, 71 (*antea: pater ... fundum in dotem dedit*) cum uno casu ad eum dos -i possit. IREN. 4, 7, 1 (*comparantur Luc. 1, 47 et Ioh. 8, 56*) descendente ... exsultatione Abrahae in *progeniem ... reciproca autem rursus et -ente exsultatione a filiis in Abraham* (egrediente(m) var. ll.). AMBR. epist. 5, 18, 4 (respic. Mich. 4, 8) squale ... turris, quando vitis arescit et ovis sua errat; -ente autem vitis viriditate *vel ove, splendet (l. spectat ad p. 838, 40sqq.)*. HIER. in Ezech. 7, 13^b (v. l. 64sq.) possumus et hoc dicere, quod *visio prophetalis ... nequaquam -atur ad eos Iudeos, nec ultra habere mereantur prophetas ... ergo -etur ad ... apostolos*. VEN. FORT. vita Germ. 31 sancto intercedente homini desperato virtus et sensus -ssus est (-ssae sunt, -itur var. ll.). **2 quae vim, impetum priorem amittunt, infirmantur, imminuuntur (cf. IA):** VVLG. Ezech. 7, 13 *visio prophetalis ... ad omnem multitudinem Israhelitarum ... non -etur ([egr- var. l.], si recte intellegit HIER. ad l. visio et comminatio prophetalis, quae ad omnem multitudinem urbis dirigitur, nequaquam -etur et irrita fiet; locum aliter explicare temptat ibid., v. l. 58sqq.)*. VITA Caes. Arel. 2, 28 *domo ardente crucem contra flammam fecit, quae continuo -ens ... sopita est (rediens var. l.)*. **3 quae delicta in caput alicuius recidunt:** MAX. TAVR. 108 licet aris adsistat rusticus, ad dommedium contaminatio exsecranda -itur (cf. 107, 2 immolante *idolis* ... rustico inquinatur domnedius).

appendicula syntactica: **1 accedit obi. int. in fig. etym. p. 836, 55, ceterum p. 836, 70. 837, 12. 19. 60. 62.** **2 indicatur quo (intellegitur ex enunt. secund. : Ps. AVG. quaest. test. 89, 1 -ssus est, unde venerat [sim.**

GREG. TVR. Franc. 7, 36 p. 358, 20]): PLAVT. Aul. 46 illuc (TERT. anim. 23, 1 AVG. cons. euang. 4, 10, 17). Capt. 1023 in memoriam (*item c. acc. : Cic. Verr. II 1, 109 in illum annum* SALL. Iug. 55, 8 in collis. al. LIV. 10, 20, 10 in castra. *et saepe; c. abl. fort. p. 838, 1 et* GREG. TVR. Franc. 10, 24 p. 517, 8 in urbe [urbem var. l.]). ENN. scaen. 14 quo (CASSIAN. c. Nest. 6, 18, 1). VARRO Men. 491 Romam (al. v. p. 838, 2sqq.). BELL. Afr. 50, 2 retro (FRONTO p. 222, 2 AMBR. Ioseph 11, 65). LIV. 5, 41, 1 domos (cf. domum p. 837, 46sq.). 21, 41, 4 ad naves (22, 61, 8 ad Hannibalem. 25, 22, 5 ad Capuam. al. VITR. 9, 1, 12 ad se. SEN. suas. 6, 17 ad ... villam. et *passim*; aliter, sc. vi finali, inde a SALL. p. 837, 8 et LIV. 25, 11, 9). al.; notes dat. p. 837, 59. 839, 61. **3 indicatur unde:** PLAVT. Aul. 46 ab ostio (LIV. 27, 30, 17 ab eo concilio. 42, 50, 1 ab Roma. al. TAC. ann. 14, 12, 4 ab exilio. al.). VARRO Ling. 9, 25 inde (LIV. 25, 14, 2 35, 43, 3. al.). LIV. 21, 5, 8 ex Vaccaeis (22, 61, 8 ex itinere [v. p. 837, 69sqq.]). 25, 11, 9 ex his stativis. VAL. MAX. 1, 5, 3 e curia. al.). 44, 6, 4 unde (TAC. ann. 6, 32, 4 LACT. inst. 6, 4, 4 FAV. EVL. 17, 2. al.). TAC. ann. 6, 51, 2 Rhodo (*item per abl.* : FRONTO p. 241, 5 Tarento. APVL. met. 2, 18, 3 cena). TERT. adv. Marc. 2, 10, 6 de vita (VET. LAT. II Macc. 9, 21 [recc. L, V, sim. X, P] -ssus de Persidis locis [gr. ἐπανάγων ἐκ τηλ., rec. B rediens, M veniens]. GAV-DENT. serm. 9, 25 de publico. al.). al. **4 indicatur qua via:** SALL. Iug. 93, 5 eadem (AMBR. epist. 9, 62, 14 e. ... via). TAC. ann. 13, 47, 2 per viam Flaminiam (FRONTO p. 241, 5 p. oram Siciliae eqs. PEREGR. Aeth. 21, 5. al.). PEREGR. Aeth. 14, 3 qua via.

deriv.: regressio, regressus (-ūs).

25 *compos.* : irregressibilis. Goldstein.

regressio, -ōnis f. a regredi. GLOSS. -o: ἀναστροφή. ἀναδιπλωμός ('i. ἀναδίπλωσις; -ποδισμός?' Goetz in indice). legitur inde a QVINT., FRONTONE, sc. non nisi sing.; in var. l. iam Cic. Phil. 1, 1 consilium profectionis et -is meae (*apud Non. p. 222, 13 et 299, 8; reversionis codd. Cic. omnes*). [restit. pro egressio l. 40. 43.]

i. q. *actio vel effectus regrediendi* (opp. e. g. profectio l. 60sqq. [cf. l. 29], abscessio l. 64, egressio p. 841, 2; indicatur, quo vel ad quem quis regreditur, per *praepos.* ad p. 841, 2. 5. 17. al. unde, per *praepos.* ab p. 841, 28, de l. 71, 72, ex l. 74, per adv. inde l. 61): **I** usu technico in arte rhet. et gramm., sc. dicta, scripta iterando ad priora memorata recurrit; gr. respondet: ἐπάνοδος (ad rem v. Lausberg, Handb. der lit. Rhetorik § 798sq.): QVINT. inst. 9, 3, 36 illud repetendi genus, quod semel proposita iterat et dividit ...; ἐ- dicitur graece, nostri -em vocant. PS. IVL. RVF. schem. lex. 21 p. 53, 22 (*antea v. p. 454, 39sqq.*) latine dicitur *reversio* vel *egressio*. ISID. orig. 2, 21, 7 epanodos, quam -em nostri vocant. παλιλλογία (v. Lausberg, op. cit. § 619): PS. IVL. RVF. schem. lex. 7 p. 50, 12 π. est, cum verbum, quod in prima sententia est ultimum, in sequente *(est) primum* ...; latine dicitur *egressio*.

35 **II usu communis; praevalente respectu:** **A** recedendi, motum contrarium faciendi; regreduntur: **1 homines**, sc. in rebus militibus: FRONTO p. 206, 6 principis *Traiani ... haudquaquam secura nec incruenta* -o. VET. LAT. II Macc. 13, 26 (rec. P) ita ... res gestae a rege, adventus et -is eius, processerunt (gr. ἀναζυγῆς, rec. L, V. al. reditus, B fugae). HEGES. 1, 18, 1 p. 30, 1 trecentis talentis Arabs ... Scaurum redemit: hoc -is eius pretium fuit (cf. gr. 1, 159 Σκαῦρος ἐξῆγεν ... τὴν δύναμιν). **2 sol** (aliter p. 841, 2): IVLIAN. epit. in psalm. 20, 5^b solis *praestatio*, atque -o clarum eius *Ezechiae ... nomen efficit* (l. per Bouman, v. vol. X 2, 901, 46sqq.).

40 **B redeundi, revertendi eo, unde abitum est:** **1 proprie de motu locali:** **a** quocumque; regreduntur: **a** quilibet (fere animantes [*Iesus in die iudicii l. 66*], sed res l. 59): APVL. met. 2, 18, 5 (3 regrediare ... maturius) adulterii metum ... tibi demam maturata -e. 9, 22, 2 anus condita vespertina -e discessit. CYPR. epist. 17, 3, 2 expectent -em nostram. AMBR. hex. 5, 11, 34 omnes puppes ... coronantur, ... victoria pretium -is est. AVG. cons. euang. 2, 5, 16 (*ad Matth. 2, 13sqq.*) de *profectione*, in Aegyptum adque inde -e post Herodis mortem (l. opp. ut ibid. Lucas praetermittens p. ... continuam contexit -em ad civitatem Nazareth. cf. l. 29). RVRIC. epist. 1, 2 p. 354, 14 (respic. parabola Luc. 15, 11sqq.) quem filium prodigum abscessio reum fecerat, -o fecit insontem (*per imag. simul spectat ad 2aa*). CHRYSOST. hom. III 871^c (cf. act. 1, 10sqq.) angeli ... Christi ascensionis tristitiam *apostolorum* -is commemoratione consolabantur ([Migne gr. 50, 449^{ext} ἐπανόδον]. inde e. g. COLLECT. Arian. serm. 6, 3). CASSIOD. hist. 1, 7, 6 Argonautae ... non eodem navigio in -e sunt usi (cf. gr. *Sozom.* 1, 6, 5 ἐπανόδῳ). al.

45 75 **β Iudei, sc. ab exilio (iuxtaponit captivitas l. 72. 73):** HEGES. 2, 13, 1 p. 167, 18 tempus -is patrum de terra Aegyptiorum. HIER. in Os. 6, 10 1.253 Iudei captivitas et -o. in Soph. 2, 8 1.315 post -em de Babylone. IVLIAN. in Os. 2, 14 1.331 post captivitatis terminum gaudia -is annuntiat. MVTIAN. Chrysost. hom. 14 p. 331^{med.} post -em ex Babylonia (gr. ἐπάνοδον). al.

b in caelum (sc. apud Christ.): VET. LAT. psalm. 18, 7 (Novatian. trin. 13, 4) a summo caelo egressio eius *domini velut solis et usque ad summum -o eius* (gr. κατάντημα, Vulg. *occursus per interpr. de ascensione Christi ut*: MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 31 progressio et descensus et -o. EVSEB. EMES. serm. 29, 7 *dignitas resurrectionis et -is suae ad patrem*. EVSEB. GALLIC. hom. 22, 2 [*antea: descensione*]). II Tim. 4, 6 (Rufin. hist. 2, 22, 6; *loq. Paulus*) iam immolor, et tempus -is meae instat (gr. ἀναλύσεως, resolutionis var. *I. et Vulg.* [cf. Rufin. Orig. in num. 10, 2 -is sive r. *ibid.* 24, 1 p. 226, 2 r. vel, ut in graecis codicibus legimus, reversio-*nis*]. *post mortem ut*: RVFIN. hist. 3, 30, 2 cum Petrus vidisset uxorem suam duci ad passionem, gavismus esse electionis gratia ac -is ad propriam domum [gr. ἀνακομιδῆς]).

2 translate vel in *imag.* -o fit redeundo ad statum pristinum, condicionem priorem sim.; regreduntur: **a** animantes vel animae eorum: **a** peccatores, haeretici sim., sc. qui ad paenitentiam, veram fidem sim. redeunt: HERM. Pal. sim. 8, 8, 3 quibus peccatoribus ... per cele-rem poenitentiam -o est ad vitam (sc. sim. 8, 9, 4. in eadem re: 8, 8, 5, 9, 20, 4 -o ad poenitentiam. gr. ubique habet μετάνοια. cf. p. 842, 66sq.). IREN. 1, 2, 3 (*antea: reversionem Sophiae*) accipisse -em et in patrem regredi co-nari (gr. ἐπιστροφήν). CYPR. epist. 51, 2, 1 (51, 1, 1 ad ecclesiam ... regressos esse) de eorum schismaticorum -e ([confessione(m) var. II.]) sim. 54, 1, 1 p. 555, 26. 54, 2, 1). SERM. REV. Ét. Aug. 25, 1979, 141 dedit ... dominus penitentibus viam -is. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 22, 2 p. 382^c natura nostra, quae semper in motu est, quadam -e boni deinceps iter excurrit (cf. gr. πάλιν ὑστατὸν ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν ἀνατρέχει πορείαν). al. mens ad semipeterna regreditur (sc. sec. doctrinam neoplat.): AVG. vera relig. 281 (*respic. Rom. 1, 20* invisibilia ... per ea, quae facta sunt ..., conspiciuntur) haec est a temporalibus ad aeterna -o. **B** mortui, qui resuscitantur: CONC.^s II 5 p. 81, 12 *Iudei* videntes miracula, quae per Christum sunt facta, ... mortuorum -em eqs.

b res: CASSIOD. Ios. antiq. 11, 66 p. 309 restorationem et -em, patriae ... celebrabant *Iudei Hierosolyma recondere permissi* (sc. gr. ἀνάκτησιν καὶ παλιγγενεῖσιν. nisi ad p. 840, 70sqq.).

***regressus**, -ūs m. a regredi. NOT. Tir. 26, 86 -s. GLOSS. -s: ἐπάνοδος, ἀναποδισμός. II 468, 3 ὑποστροφή: reditus, -s. GLOSS.^L I Ansil. RE 426 reditus: -s. legitur in orat. soluta inde a CIC., LIV., VITR., raro in versibus inde a VERG. (semel), STAT. (bis). [confunditur in codd. e. g. cum egressus IREN. 3, 23, 3 1.80 CONC. Reg. a. 439 p. 66 l. 66 COD. Iust. 8, 47, 10, 2 (*in falsa var. I.* Ov. ars 2, 32; *falso trad.* COLVM. 9, 9, 3); *in falsa var. I. e. g. pro receptus p. 308, 45, recessus p. 311, 25; restit. VITR. 10, 15, 7; e coni. dub. TAC. hist. 2, 74, 2.]*

i. q. **actio vel effectus regrediendi** (facultas e. g. l. 68. p. 842, 30. 46 [*nisi meton.*], forma cava p. 842, 32): **I** proprie (vel in *imag.*), sc. vi locali; praevalet respectus: **A** viae, sc. significatur recessus, motus retro, in contrarium partem directus (saepe opp. motus prorsus factus sim.); regreduntur: **1** res: **a** respicitur cursus rerum caelestium (aliter p. 842, 34sqq.): **a** vagantium, errantium siderum; fit motus: **retrogradus**: CIC. nat. deor. 2, 51 quae stellae falso vocantur errantes: nihil enim errat, quod in omni aeternitate conservat progres-sus et -us ... constantis et ratos (*item opp.* APVL. Socr. 2 p. 120. cf. VITR. 9, 1, 11 tum non progrediuntur, sed -us facientes morantur). VITR. 9, 1, 11 cum faciant eae stellae -us et morationes. FIRM. math. 1, 4, 5 stellarum ... cursus, -us, stationes eqs. inerrantibus, sc. caelo fixis, sideribus contrarius: MACR. somn. 2, 3, 5 diversus vagarum -s (opp. rectus orbis stelliferi motus). **B** solis, sc. in miraculo quodam: HIER. in Is. 11, 39, 1 l. 45 G. (*ad Is. 38, 8*) post ... solis -um.

b cetera exempla: VITR. 10, 15, 7 ea machina, sc. aries, sex modis movebatur: progressus, -u eqs. (coni. Rose sec. Athen. mech. p. 26, 1 τὴν εἰς τὸ ὄπισθι, sc. κίνησιν). VAL. MAX. 3, 2, 23 1.309 maris aestus -u suo spatium ... redegit. MACR. Sat. 6, 8, 10 (*ad Verg. Aen. 1, 137* maturate fugam) ut venti ... tam cito discedant tamquam fugiant, et tamen flandi mediocritatem in -u teneant.

2 animantes (pedes eorum l. 67; per prosopop. l. 75): proprie, sc. qui in re militari, in pugna se recipiunt (aliter p. 842, 9, 10): LIV. 38, 4, 10 Nicander periculosum inceptum ratus, ne ... -s inde in tuto non esset (praev. l.). VAL. MAX. 1, 6 ext. 1 Xerxes pavido -u regnum suum repe-tere est coactus. 3, 2, 23 sine ullo -u pedis pugnans (pedes trad.). FRONTIN. strat. 1, 3, 10 cum Germani ... tutum ... -um in profunda silvarum habe-rent. 2, 5, 40 Iuba ... Curionis animum simulato -u impulit in vanam alacritatem (3, 11, 3. cf. 3 praef. 2 [= 3, 11 tit.] de simulatione -us). TAC. hist. 1, 32, 2 eundi ultiro, si ratio sit, eandem mox facultatem, -us, si paeniteat, in aliena potestate esse (-um Ritter). ann. 1, 51, 2 per quos saltus exercitui -s. in *imag.*: SEN. dial. 9, 6, 4 non accedendum eo, unde liber -s non sit (*an ad B?*). STAT. silv. 3, 3, 157 (86 intravit) seu ... exhausta senectus erravit, seu blanda diu fortuna -um maluit (183 redeunte).

B finis, sc. significatur reditus eo, unde abitum est (saepe reditur eadem via, sed aliter e. g. sub 2b); regreduntur: **1** animantes (per prosopop. l. 4sqq.): **a** quocumque: VERG. Aen. 11, 413 si ... funditus occidimus, neque habet fortuna -um, (*inde ANTH. 15, 106 [ubi acc. plur. -us]*). HOS. GETA Med. 239. cf. Ps. RVFIN. Ios. bell. Iud. 4, 40 p. 737 quod ... nusquam eveniat sine cruento victoria iterumque habeat fortuna -um [sec. var. l. gr. παλίπτων δ' ἡ τύχη τι καὶ παρίσταται]. *an ad IIIB?* STAT. Theb. 2, 373 tuti ... -us (cf. TAC. ann. 1, 30, 5 legatorum -u). TAC. hist. 4, 35, 3 non erat dubium, quantum in -u discriminis adeundum foret frumentatoribus onustis. ann. 2, 54, 2, 12, 17, 3 in -u dispar fortuna fuit (*postea: remeabant*). FLOR. Verg. 2, 2 APVL. met. 9, 39, 2. IREN. 4, 23, 1 1.31 (*ad Matth. 2, 21 sq.*) Joseph cum Maria usque in Aegyptum suscipiens profectionem et inde -um (cf. RVFIN. Greg. Naz. orat. 4, 5, 2 fuga Iesu in Aegyptum ac -s [Migne gr. 36, 436^b ἐπανών]). SERV. Aen. 11, 267 in ipso -u Agamemnonis, id est prima die, qua domus suea limen ingressus est. AVG. cons. euang. 3, 6, 24 (*opp. exisse ... foras*). CHART. lat. ant. XX 705, 39 (a. 445/6) post -um Pyrri tribuni. RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 101, 24 post -um de montuosis partibus. CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 6 de -u nostrorum progenitorum ex Aegyptu (gr. μεταναστάσεως). REGVLA mag. 67, 5 omnes post -um viae ad pacem accipiunt. **al.** mortui, sc. in vitam, ex inferis sim.: SERV. Aen. 6, 131 causam reddit, cur non facilis sit animarum -s, 6, 136 ad superos. PETR. CHRYS. serm. 72bis, 4 (*ad Matth. 20, 19*) non satis est abscessus tristis, ubi velocissimus est -s (de resurrectione Christi ut: ISID. eccl. off. 1, 33, 1 post inferni -um ascendere Christus memoratur ad caelos). **b** in caelum, paradise sim., sc. post mortem: HYMN. Ambros. 5, 22 F. egressus eius Christi a patre, -s eius ad patrem (EVSEB. EMES. serm. 19, 3. de ascensione ut: MAR. VICTORIN. hymn. 3, 73 status, progressio, -s: o beata trinitas. GAVDENT. serm. 14, 4 ad caelos [EVSEB. EMES. serm. 29, 1]). RVFIN. Greg. Naz. orat. 2, 17, 1 honora Bethlehem ..., per quam tibi -s ad paradisum patefactus est (Migne gr. 36, 332^a ἐπανήγειρε. cf. e. g. l. 72).

2 res; respicitur: **a** forma a recto regrediens, sc. de parte cava aedifici: CE 907, 1 (saec. IV²) qua sinuata cavo consurgunt tecta -u sacraeque crucis flectunt orbe caput. **b** actio, sc. de reditu solis, stellae (distingue p. 841, 46sqq.): IVLIAN. in Am. 5, 7 qui sol discessu ... noctem nobis, -u diem pararet (sim. circuitu peracto: MACR. somn. 1, 14, 25 est orbis ... peracta conversio, id est ... in eundem locum -s). MACR. somn. 1, 12, 1 in utraque porta obviante solstitio ulterius solis inhibetur accessio et fit ei -s ad zonae viam eqs.

II translate, sc. vi locali minus vigente vel evanida; praevalente respectu: **A** recedendi, se avertendi, sc. regreduntur, qui (quae) ab ini-quietate, errore, sententia prava sim. discedunt (sunt quae etiam ad B trahere possis, e. g. l. 46. 50): LIV. 24, 26, 15 quod ... neque locus paenitendi aut -s ab ira relicta esset. VAL. MAX. 6, 2, 1 consul -um animoso eius principis hostium dicto obtulit. SEN. clem. 1, 13, 2 hoc ... habet crudelitas: perseverandum est nec ad meliora patet -s. dial. 3, 7, 4 quarundam rerum initia in nostra potestate sunt, ulteriora nos vi sua rapiunt nec -um relinquunt. PS. QUINT. decl. 17, 12 possimus fortassis aliorum accidentium sperare finem, non habent proximorum odia -um. TAC. ann. 4, 11, 1 quis inaudito filio exitium offeret ... nullo ad paenitendum -u? IREN. 3, 23, 3 1.80 qui ... sine paenitentia et sine -u in malitia perseverant operibus.

B redeundi ad statum pristinum, condicionem priorem: **1** quaelibet exempla: COLVM. 2, 1, 4 cum semel invasit senectus, -um non habet nec revirescere aut repubescente potest terra. TERT. paenit. 5, 7 cum peccator ... diabolo paenitentia sua renuntiasset ..., rursus eundem -u suo erigit. VET. LAT. Sirach 22, 26 si produixerit gladium non desperes, est enim -s ad amicum (gr. ἐπάνοδος). COD. THEOD. 9, 38, 11 (*antea: ad nostrum imperium redierunt*) quibus militibus -um necessitas desperatio-nis indixit. CASSIOD. var. 3, 17, 1 (*provincialibus Galliarum*) ibi -s est gratu-s, ubi provectum vestros constat habuisse maiores. COD. IUST. 4, 65, 35, 1 quod ... cadant militia et non sit -s eis ad pristinum gradum. **2** re-spicitur reditus ad deum, fidem veram, vitam aeternam sim. (sc. apud Christ.): TERT. paenit. 8, 8 deus magis ... de -u tuo quam de alterius sobrietate laetabitur. VET. LAT. Sirach 17, 20 deus paenitibus dedit -um iustitiae (gr. 17, 24 ἐπάνοδον, Vulg. viam). HERM. vulg. sim. 8, 6 dominus negavit his, ad paenitentiam -um, (gr. resp. μετάνοια, ut ibid. saepius in eadem re; sim. e. g. 8, 8 his est -s. cf. p. 841, 17sq.). RVFIN. Adamant. 4, 11 -um ad pristinum statum (sim. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 18, 2 p. 376^c -s ad pristinam vitam, gratia ..., quae pulsum de paradiso hominem illuc iterum feliciter introducit [gr. ἐπάνοδος]). AVG. civ. 21, 23 p. 528, 25 diabolus habebit nullum -um ad iustitiam. trin. 14, 19, 26 ad deum. FORT. Aug. c. Fort. 18 (*ad Eph. 2, 1sqq.*) ad meum -um salvatorem esse Christum emissum. VICT. TONN. chron. II p. 203, 553, 17 episcopi sibi ... ipsis paenitentiae -um poenaliter intercludunt. **al.** de reditu ani-mae ad rationem divinam sim. (sc. sec. doctrinam neoplat.): AVG. civ.

10, 29 p. 449, 26 quos *libros Porphyrius de -u animae* scripsit (*sim. 10, 32 p. 455, 4*). ord. 2, 11, 31 ut progressus animae usque ad mortalia lapsus est, ita -s esse in rationem debet.

C refugiendi, auxilium, securitatem petendi sim.: 1 *usu variu*: PLIN. nat. praef. 26 ut contra iudiciorum varietates superesset artifici -s ad veniam. TAC. ann. 12, 10, 2 ideo regum liberos obsides dari, ut ... sit -s ad principem patresque.

2 in iure: a *respicitur actio, qua quis compensationem, debitu sim. petit* (sc. plerumque agitur de evictione; ad rem cf. Kaser, *Privatrecht I² 553 sqq.*; *praecipue in iunctura -um habere*): a *accedit praepos. indicans, a quo quis debita sim. petat*: POMPON. dig. 21, 2, 34 pr. nullum adversus venditorem habebis -um (COD. Iust. 8, 44, 8 [a. 222] *empor -um* a. eum non habet. VLP. dig. 34, 3, 5 pr. a. reum. al.). VENVL. dig. 42, 8, 25, 1 eum hac actione teneri Labeo ait, nec ullum -um habiturum ad mulierem (VLP. dig. 5, 3, 25, 17 *emptores -um* ad bonae fidei possessorem habent. PAVL. dig. 17, 1, 59, 4 ad mandatorem. COD. Iust. 8, 47, 10, 2 nullus ei penitus -s ad adoptivum extraneum patrem. al.). VLP. dig. 21, 2, 1 habet -um *empor* in venditorem. **B cetera exempla:** VLP. dig. 13, 7, 22, 4 an haberet *creditor -um* pigneratiae contrariae actionis? 14, 6, 9, 3 mandatori ..., qui et ipsi mandati habent -um, nisi ...; tunc enim, cum nullum -um habeant eqs. 21, 1, 14, 9 remittentibus ... actiones suas non est -s dandus. 21, 2, 1 -um habet pro quantitate evictas partis. al.

b vario respectu; -s fit: a *in actionem, legem sim.*: VLP. dig. 14, 4, 9, 1 eligere quis debet, qua actione experieratur, utrum de peculio an tributoria, cum scit sibi -um ad aliam non futurum. 21, 2, 23 ad duplae stipulationem. COD. Iust. 3, 1, 13, 2^c nullo penitus ei -u ad eandem litem conservando. 4, 29, 23, 1 non esse ei ad senatus consulti Velleiani auxilium -um. **B in bona sim., quae quis sibi repetit, postulat:** COD. Iust. 6, 20, 3 (a. 230) ut *filia nupta* ... contenta dote nullum ad bona paterna -um haberet (7, 31, 1 pr. si quis res alienas ... possidebat per biennium ..., rerum domini excludebantur et nullus eis ad eas reservabatur -s). 6, 30, 19, 4 non heredibus eius alius -s in hereditate habendam servabitur.

appendicula syntactica et stilistica exhibens: 1 *structuras quasdam:* a *quo vel ad quem quis regrediatur, indicatur per gen. vel dat. p. 842, 65 (nisi est gen. explic, ut p. 842, 74), adv. ibi p. 842, 59, praepos. ad l. 6sq. 14sqq. p. 842, 71sq. al. in l. 18. p. 841, 68 (c. gerund. l. 32)*, adversus l. 12sq. **b unde quis regrediatur, indicatur per adv. inde, unde p. 841, 65. 73. 842, 13, praepos. ab p. 842, 44, de p. 842, 18, ex p. 842, 19, gen. p. 842, 20. 24.**

2 varia notabiliora: a *opp. (selecta):* progressus (progressio) l. 2. p. 841, 49 sqq. 58. 842, 28, profectio p. 842, 13, egressus p. 842, 26, discessus p. 842, 35. **b iunctura -um habere:** l. 12sq. p. 841, 68. 842, 4. 49. 53. al. Zainaldin.

1. *rēgula, -ae f. [a reg- et suffixo -(u)lo- (sc. instrumentis indicandi proprio, cf. Leumann, *Gramm. 1977, 311*), quod fort. receptum est pro pristino *-tlo- (cf. *ibid. 313*), ita ut syllaba prior intercedente p. p. p. rēctus similiter producta sit ac tēgula (< tēctus et tegere). cf. Meiser, *Hist. Laut- und Formenlehre, 1998, 79 sq. Mei.*] de origine (v. etiam p. 851, 19. 852, 13 sqq.): PRISC. gramm. III 479, 9 inde, sc. a 'rege', puto etiam -am dici, qua mensura exaequatur, quasi mensuram regens. ISID. orig. 19, 18, 2 -a dicta, quod sit recta, quasi 'rectula', et impedimentum non habeat. *scribitur rec- in codd. medii aevi SEN. benef. 4, 12, 1 GLOSS. V 387, 63 GLOSS.^L Corp. r 97 (cf. p. 844, 3), -gol- CIL XII 5352, 7 (saec. VI/VII) et e. g. in var. l. CANON. Turner II 1 p. 110 rec. IV (cod. C saec. VI), per syncopen -gl- GLOSS. p. 845, 12 (cf. gr. ὁ γῆλα sim. p. 845, 7. 54. 57). *abbreviatur rg in cod. V (saec. V) GAI. sc. inst. 3, 113 et 126 (glossa inserta?), fort. r ibid. 4, 24 (v. Nelson, Überlieferung, 1981, 33 et 179), reg SCHOL. Sinait. 35 p. 849, 38.* NOT. Tir. 27, 75^a -a. 75^b sub -a. de notione: CHAR. gramm. p. 454, 60 haec -a: ὁ κανών. CONSENT. gramm. V 353, 30 de -is, quas Graeci canones appellant. GLOSS. -a: κανών. ordinatio. al. v. p. 844, 9. 845, 13. 852, 14. legitur in prosa orat. inde a CIC., CAES. (semel), VARRONE, VITR., in poesi apud LVCR. (semel; item HOR., MART. al.), MANIL. (bis; item PERS., STAT.), GERM. (ter), TER. MAVR. (23^{ies}). al.; abiit in sermonem gr. l. 55. [sard. rēyra, (ar)rēyā, rēya et varia sim. 'favus', ut videtur; sard. mer. (usu rusticu) reya, arega, salent. rēggħia et varia sim. 'manipuli in area terendi vel ventilandi'; calabr. reyya 'assula', venet. (Tridenti) reġa, francog. vet. reille, comit. (Vesontione), pict. (Vendée), wall. (Leodii) rey et varia dial. francog. 'hasta ferrea' sim.; langob. reġa 'lamina circulo dolari destinata'; rara alia significata it. centr. et sic.; raet. or. reule 'fultura rotae molaris'; raet. occ. reya 'tignum transversum traheae'; prov. relha 'vectis'; fortasse cat. relha (sept., or. reya), hisp. reja 'cancellici, claustrum fornacis'; astur., gallaec., port. relha 'vara rotae'; comit. (Jura) roille, vasc. vet. (Béarn) arelha, prov. relha, cat. or. relha, rēya, hisp. reja, port. relha 'vomer' (cf. etiam p. 844, 49 sqq. de variis rebus rectis oblongisque). cf. M.-L. 7177 et Fare, Postille. Battisti-Alessio V 3223 sq. Cortelazzo-*

Zolli² 1340. Wagner II 346 sqq. Wartburg X 217 sqq. Coromines VII 229 sqq. Corominas-Pascual IV 859 sqq. Houaiss² 2422. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. recula p. 437, 13 sqq. (cf. etiam p. 843, 52), regularis p. 851, 70 et VICTOR. pasch. p. 21, 13 (ceterum v. p. 853, 38); falso traditur pro regnum IREN. 3, 20, 2 sec. Rousseau-Doutreleau (v. comm. ad l. p. 351 sqq.; sed -a def. Lundström, Stud. zur lat. Irenäusübers., 1943, 16); restit. Adams pro ragula (v. p. 54, 40; rug- temptat Cam. Rev. Phil. 84, 2010, 21 sqq.); olim ed. pro tegula SEN. epist. 12, 5, pro ferula CAEL. AVR. chron. 4, 3, 59 (corr. Drabkin); e coni. dub. Stephani GLOSS. II 405, 39 -a: περιφρόδιος (⟨...⟩rgula cod., circulator Heraeus); deletur ut glossa APVL. met. 2, 2, 8.] fere i. q. res, qua quid regitur, rectum redditur (maxime l. 17 sqq. 50 et sub capite altero), vel id, quod rectum est, sc. similitudine formae (gr. *praeципue respondet κανών*, ceterum e. g. στάθμη l. 35. p. 846, 2, οὐκόπος p. 850, 68, ὄρος p. 852, 37; ad rem v. Oppel, Kavov, 1937, 76 sqq. et Hug. RE IA 509).

CAPVT PRIVS: proprie significatur res corporea (addidimus lineam rectam sub IIB; in compar. e. g. l. 37): I -a est instrumentum fabrorum, quo rectitudo, planities examinatur vel efficitur (iuxta ponitur libella l. 21. 41 sqq., norma l. 21. 23. 45, perpendicularum l. 23. 44): **A quaelibet exempla:** LVCR. 4, 513 ut in fabrica, si pravast -a prima normaque si fallax rectis regionibus exit et libella aliqua si ex parti claudicat hilum, omnia mendoso fieri ... necessu est ..., sic igitur ratio eqs. (v. p. 171, 56). CIC. ac. frg. 8 non egere ... perpendicularis, non normis, non -is. VITR. 1, 2, 2 ichnographia est circini -aeque ... usus. 4, 3, 5 partes triglyphi designentur -a. PAVL. FEST. p. 80 amussis ... -a fabrorum est (NON. p. 9, 4 est ... a. -a f., quam architecti, cum opus probant, rubrica inlinunt. cf. l. 46 et GLOSS. Vatic. Reg. 203, 17 a. est ... -a cementariorum). SEN. epist. 71, 19 -am, qua rectum probari solet, non flectes. 76, 14 -a ... quam recta sit, quaeritur. PERS. 4, 12 cum fallit pede -a varo (sc. suo, v. Kifel, comm. 1990, ad l. /subest metaphora, ut locus ad caput alterum vergat], vix recte explicat SCHOL. Pers. 4, 10, 2 -am dicit ipsum momentanae stilum. 4, 10, 7 aut -a nunc pro norma abusus est). AMM. 23, 4, 2 (de ballista) ferrum inter axiculos ... compaginatur et vastum in modum -ae maioris extument. RVFIN. Greg. Naz. orat. 6, 7, 1 -a ... fabrilis (Migne gr. 35, 973^B στάθμη). Orig. in cant. 2 p. 127, 19 si curvo ligno adhibeas aequissimam -am, videbitur quidem per -am argui materiae pravitas. POMP. gramm. V 222, 19 conjugationes quasi quaedam sunt -ae et quidam fines declinationum circa verba. EXPOS. mundi 49 -am ... impositam esse omni civitati propter aequalitatem. al. **B locutio ad -am indicans, quomodo quid dirigatur, collocetur** (cf. abl. instr. e. g. l. 25): VITR. 1, 6, 6 locus ita expoliatur ad -am et libellam, ut amusum non desideretur (7, 1, 3 ad -am et l. exacta pavimenta struant [pendet CET. FAV. 19, 2]. 7, 4, 5 PLIN. nat. 36, 188. cf. l. 21). 6, 2, 2 tabula ... ad -am plana. 7, 1, 4, 7, 3, 5 longitudines ad -am et ad lineam, altitudines ad perpendicularum, anguli ad normam respondentes. PAVL. FEST. p. 6 -a, ad quam aliquid exaequatur, quae amussis dicitur. APVL. Socr. prol. 3 p. 106 sententia de repentina oborta est, quasi velut in maceria ... non convinentibus ad -am lineis. VVLG. III reg. 6, 35 opere quadro ad -am. al.

II -a est quaelibet res recta et oblonga (quae flectitur e. g. l. 67 sqq.; vi dirigendi perspicua e. g. p. 845, 14 sqq. 25 sqq. 40 sqq.): A corporalis: **1 respicitur asser, pertica, tignum, ferula sim.** (plerumque de re lignea, sed ferrea sim. l. 63. p. 845, 2. 10 et fort. p. 845, 8 [cf. sub 2a], lapidea vel marmorea l. 60, 62): **a adhibetur in fabricando, aedificando, sc. de parte machinae, instrumenti, aedificii sim.:** a cuiuslibet: CAES. civ. 2, 10, 4 ad extremum musculi tectum ... quadratas -as ... defigunt, quae lateres ... contineant. VARRO ling. 5, 135 supra id, i. dentem aratri, -a, quea stat, appellatur stīva ..., et in ea transversa -a manicula, quod manu bubulci tenetur. 5, 136 irpices dicti sunt -a compluribus dentibus, quam ... boves trahunt. VITR. 4, 3, 4 guttarum longitudine sub taenia ... cum -a parte sexta moduli praependeat (sc. lapidea, cf. 4, 2, 2 materiam ligneam imitando in lapideis et marmoreis ... aedificationibus. item decoris causa: STAT. silv. 1, 5, 40 [in balneo] viridis ... -a longo Synnada [i. Synnadicum marmor] distinctu variat). 5, 10, 3 -ae ferree aut arcus fiant ...; eaeque -ae sive arcus ita disponantur, uti eqs. (pendet CET. FAV. 17). 10, 2, 8 sub troclea [a] -a longa circiter pedes duos ... supponitur (ad rem v. Callebat, ed. 1986, ad l.). 10, 6, 2 sumitur salinea tenuis aut de vitice secta -a; ... deinde traicitur oblique ... et circum involvendo conlocatur eqs. (in constructione coelae, ut ibid. iterum). 10, 7, 3 -is et vectibus (sc. in machina Ctesibii). 10, 8, 3 -ae sunt interpositae ... foratae ..., quae ... plinthides ... appellantur (de partibus organi hydraulici, ut 10, 8, 4 [bis]). 10, 8, 6 SCHOL. Opt. Porf. carm. 20). 10, 10, 3 adfiguntur -ae duae (de parte ballistae, ut 10, 11, 6 curvatura -ae. al.; cf. l. 33). al. PAVL. FEST. p. 16 ambrices: -ae, quae transversae asseribus et tegulis interponuntur. p. 147 mustricula est machinula ex -is, in qua calceus novus suitur. COLVM. 6, 19, 75 2 descendenteribus per numellae foramina -is cervix bovis catenetur. PLIN.

nat. 18, 332 -is paribus in tympanum *orbis ventorum* ... adactis. 36, 72 per -as *horologii*, quae sunt ex aere inclusae. FRONTIN. strat. 3, 13, 6 quos *utres* ... duabus -is inter se distantibus commiserat (*in eadem re*: OROS. hist. 6, 2, 14 miles utribus suspensus medium ipse -am tenens *eas*). CIL VI 543, 3 (a. 115) imagine(m) arg(enteam), parastaticas cum suis ornamentis et -is posuit. EDICT. imp. Diocl. 15, 13 (Journ. Rom. Stud. 63, 1973 p. 101, 9 et Année Épigr. 2001 n. 1908) -a fabricata (gr. ὁῆγλα). QVEROL. p. 25, 26 (*de clatrīs fenestrae, ut vid.; log. fur*) inermes quantum inter sese distant -ae. AMM. 22, 8, 37 medietatem *Scythici arcus recta et rotunda* -a dividente. PRVD. perist. 5, 217 (*de instrumento martyrii*) serrata ... -a (*sc. ferrea sim.*). CASSIOD. in psalm. 135 l. 31 *psalmus velut* ... canistrum ... quasi aureus -is ... intextus. GLOSS. II 230, 7 ἀντίον ...: insub(u)lum, reg(u)la telae (*de parte machinae textoriae, ut III* 209, 58 (ἱστόποδες: -as). **B** *instrumenti, quo rectitudo, planities probatur*: VITR. 8, 5, 1 chorobates ... est -a longa circiter pedum viginti; ea habet ancones ... in ... -ae capitibus ad normam coagmentatos et inter -am et ancones *eas*. (*de parte chorobatae, ut ibid.* pendentia ... ex -a perpendiculara. 8, 5, 3. al.; *huc fort. pertinet* AVG. conf. 3, 11, 19 *mater in somnio vidit* ... se stantem in quadam -a linea *ibid.* me ... in eadem -a stantem. cf. p. 851, 1]. v. Poque, Riv. di Storia e Lett. relig. 20, 1984, 480sqq.). 9 praef. 6 si sumantur -ae tres *eas*. (*constituitur norma e tribus -is, ut ISID. orig. 19, 18, 1*). 9, 8, 6 (*in horologio ex aqua*) eādem -ā laxatio earum metarum ... efficiat ... cursum aquae (*sunt qui vim incorp. intellegant, ut locus ad p. 846, 9sqq. pertineat*). COLVM. 3, 13, 11 -am fabricaverunt, in cuius latere virgula *eas*. (*de parte ciconiae, ut 3, 13, 12*).

b *adhibetur in medicina*: *in dirigendis ossibus fractis sim.*: CELS. 8, 10, 7^N (*antea: fracta ossa ... derigi*) ab ea parte, in qua(m) os se inclinat, e(i) involutam lana -am obicit. CHIRON 566 -is tiliagineis *eas*. (*pendet VEG. mulom. 2, 41, 3*). 598 -is ... tiliagineis aut ferulis vastis. 601 si articulum eiectum fuerit, reponito in -is. VEG. mulom. 2, 47, 3. al. *in castrando, amputando*: CELS. 7, 14, 5 sinus ... umbilici ... duabus -is exceptus est vehementerque earum capitibus deligatis ibi emortus. COLVM. 6, 26, 2 duabus angustis ligneis -is veluti forcipibus apprehendere testes vituli (*inde PALLAD. 6, 7, 1*). PALLAD. 6, 7, 4 (*bis*).

c *adhibetur qualibet ratione*: **a** *ad exprimendum oleum*: COLVM. 12, 52, 10 aut -is ... aut certe novis fiscis samsae olivarum debent exprimi. 12, 54, 2 olivam frangito eamque vel in -as vel in novo fisco adicio. PLIN. nat. 15, 5 sive in sportis prematur *oleum* sive ... exilibus -is pede, inclusu (ι. i. congerie fructuum expressorum). VLP. dig. 19, 2, 19, 2 (*disting. fiscos*) quod si -is olea prematur, ... -as ... dominum parare oportere. **B** *ad dirigendam vitem sim.* (*sc. in imag. ad mores spectante; cf. p. 846, 30sqq.*): PERS. 5, 38 (*respic. philos. Stoica*) adposita intortos extitit -a mores (v. Kībel. comm. 1990, *ad l.*). **γ** *ad notificandum campi percurrendi initium, ut sit fere i. q. βαλβίς*: STAT. Theb. 6, 593 ut ruit atque aequum submisit -a limen, corripue re curores leves spatium. SERV. Aen. 5, 316 ('limen') aut -am aut signum de creta factum. **δ** *ad metiendum* (*cf. p. 843, 50*): EPIST. Iulian. (CIL III 14165⁸) 1, 18 inprimi charactere -as ferreas (*sc. fraudis arcenda causa; quid docti de loco senserint, comprehendit e. g. Cuvigny, Chiron 47, 2017, 106sqq., quae de rutello sim. cogitat*). VVLG. lev. 19, 35 nolite facere iniquum aliquid in iudicio in -a, in pondere, in mensura. BOETH. mus. 4, 5 p. 315, 9sqq. (*agitur de monochordo*) sit chorda intensa 'AB'; huic aequa sit -a, quae propositis partitibus dividatur (*et ter in sequentibus; cf. l. 69 sq. p. 849, 3sqq.*).

2 *respiciuntur variae res corporeae (fort. huc p. 850, 7); -a est:*
a *later metalli* (*cf. HESYCH. lex. P 238 ὥγγλαι· οἴδηρα ὡς όάρδοι*): EDICT. imp. Diocl. 28, 1a G. (v. Crawford-Reynolds, Zeitschr. Pap. Epigr. 34, 1979, 176) *aurum* in -is sive *(in)* solidis (gr. 30, 1a χρυσοῦ ... ἐν ὅγγλοις). VVLG. Ios. 7, 21 -am ... auream quinquaginta siclorum (7, 24. *pendet CAES. AREL. serm. 42, 2 qui Achar ... -am a. furatus fuerat*). GLOSS. V 329, 8 -am a.: in modum cinguli aureus). Ps. AVG. serm. ed. Caillau 2, 39, 3 (*in imag.; die Epiphaniae*) *infantes innocentes* minuti erant arenarum de metallis matrum, factae sunt -ae in manibus angelorum. GREG. Tvr. Franc. 4, 42 p. 177, 7 -as aeris fallaciter incisas pro auro (*fort. cf. p. 853, 46sqq.*). **b** *caulis herbae*: Ps. APVL. herb. 65 l. 13 *paeonia* in extrema -a, bacula(s) habet (ι. om. codd. praeter Cas.). **c** *ligamen quadram, sc. in corpore animantis* (v. André, *Vocab. latin de l'anatomie*, 1991, 156): CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 21 quibus modis ... iecoris massa iaceat, -a lienis haerent, stomachi libra pendeat *eas*. (*sec. Arist. part. anim. 670a13 οἶον ἥλοι, cf. Kuijper, Vig. Christ. 9, 1955, 50sqq.; inde ALC. AVIT. carm. 1, 110 l. laevam sortitur -a partem*). **d** *monochordum* (*cf. l. 50sqq.*): BOETH. mus. 1, 11 p. 198, 25 v. *infra p. 849, 5*. **e** *series vitium (vel tractus terrae)*: VEN. FORT. carm. 10, 9, 34 cautibus insertis (-tae Leo) densantur in ordine vites, atque supercilium montis -a picta petit.

B *non nisi e regione extenta, sc. -a est linea recta* (*aliter p. 846, 7*): **1** *in caelo*: GERM. 191 quantum latus trianguli a pede dextro

Cepheos extremam tangit Cynosurida caudam, tantundem ab laevo distat; minor utraque iungit -a Cepheos vestigia (*cf. gr. 184 στάδιμη*). 471 (*respic. circulus septentrionalis*) ceu -a currat per medios oculos cancri. 527 in sex signiferum si quis divisorum orbem aequalis partes succumbet -a binis inferior signis (*gr. 541 aliter*). AVSON. 14, 25 (369 S.), 25 (*agitur de zodiaco*) nulla tuendi aequati lateris, *sc. polygoni*, signatur -a Phoebo. **2** *in carmine figurato*: OPT. PORF. carm. 26, 15 normata ... -ā, ut ora quadrae sit rigente limite (*nisi ad IA trahas*).

CAPVT ALTERVM: translate significatur norma, lex, quam quis sequi, tueri debet, vel id, quod tali normae respondet (*sc. meton.*, e. g. p. 847, 3. 848, 2. 71; *de exemplo, quod ad imitandum proponitur*, e. g. l. 64 sq. p. 847, 36. 849, 12, *de definitionibus sim.* e. g. p. 849, 36 sqq. 851, 67, *sublacet notio imagove rei corp.*, quam sub capite priore illustravimus, e. g. l. 39 sq. 62 p. 851, 1): **I** *vario contextu; -a adhibetur*: **A** *in artibus, disciplinis sim.*: **1** *in philosophia* (*cf. p. 850, 15sqq.*); **ad -am dirigitur**: **a** *argumentatio logica, dialectica sim.*: CIC. Brut. 152 quae *dialectica* doceret ... habere -am, qua vera et falsa iudicarentur *eas*. PS. AGENN. grom. p. 58, 24 secundum -am dialecticam (*sim.* AVG. enchir. 4, 14 illa dialecticorum -a). AVG. doctr. christ. 2, 124 et -a connexionis vera est et ipsa in conclusione sententia (2, 127 aliud est nosse -as connexionum, aliud sententiarum veritatem). vera relig. 205 -am ... concipe hoc modo: 'omnis, qui se dubitante intellegit, verum intellegit et de hac re, quam intellegit, certus est' *eas*. IVLIAN. Aug. c. Julian. op. imperf. 3, 31, 3 disputationis eruditae -is (5, 24, 1). al. **b** *cognitio rerum* (*cf. p. 844, 20*): CIC. fin. 1, 63 servatā illā, quae quasi delapsa de caelo est ad cognitionem omnium, -ā, ad quam omnia iudicia rerum dirigentur. 1, 64 cognitionis -a et iudicio (*al.*, v. vol. VII 2, 616, 48sqq.). ac. 2, 58 (*log. Lucullus*) habeo ... -am, ut talia visa vera iudicem, qualia falsa esse non possint. al. TERT. adv. Marc. 1, 9, 7 ecquid tibi videtur iusta ratione defendi, ut ad normam et formam et -am certorum probentur incerta? al. **c** *vita, mores, actiones sim.* (*cf. p. 849, 65sqq. 850, 57sqq.*): CIC. ac. 2, 32 *Academicos* ea ... uti -a ... in agenda vita *eas*. 2, 140 hanc normam, hanc -am, hanc praeescriptionem esse naturae, a qua qui aberravisset *eas*. off. 1, 110 *ut studia nostra nostrae naturae -a metiamur*. 2, 59 *in largitionibus mediocritatis* -a optima est. al. SEN. benef. 3, 11, 3 *haec beneficia* sub nullam -am cadere potuerunt. 7, 2, 2 *ille* hac -a vitae opera distribuat; ad hanc legem et agat cuncta et exigat *eas*. (frg. 17 [Lact. inst. 3, 15, 1]. al.). dial. 4, 28, 2 quanto latius officiorum patet quam iuris -a! epist. 11, 10 opus est ... aliquo *homine*, ad quem mores nostri se ipsi exigant: nisi *ad -am*, prava non corriges (ι. cf. 95, 39 -a, ad quam *facta* exigantur. sim. 20, 3 unam semel, ad quam vivas, -am prende et ad hanc omnem vitam tuam exaequa). 66, 11 una inducit humanis virtutibus -a: una enim est ratio recta simplexque. al. **d** *quidlibet (saepe agitur de philosophorum sententiis)*: TERT. nat. 2, 5, 13 recte in ceteris *quaeritis auctorem* ...; at in physicis contra naturam -ā *vestrā disceditis*. adv. Marc. 5, 19, 7 ex ... *philosophiae* -is. ARNOB. nat. 7, 27 p. 375, 27 ut ... -am definitionemque teneamus, qua *eas*. AVG. doctr. christ. 1, 19 *pagani* quoque -am veritatis ... incommutabilem vident (*cf. p. 850, 27sqq.*). CLAVD. MAM. anim. praef. p. 19, 16 ex dialecticis et ... *philosophomenon* -is. RVSTIC. c. aceph. p. 1197^D (*spectat ad naturam Christi*) non ... aliorum rationalium -ae supponetur ipse dominus; non enim ceterorum factus est lege. al.

2 *in arte oratoria sim.* (*poetica l. 65; cf. p. 844, 47. 847, 25*): CIC. orat. 231 illi a forma veritatis et ab Atticorum -a absunt. opt. gen. 23 -a, ad quam eorum dirigantur orationes, qui Attice volent dicere. SEN. contr. 9, 6, 11 cuius *eloquentiae* -a incerta est. 10 praef. 10 *non sum ex iudicibus severissimus*, qui omnia ad exactam -am redigam. VELL. 2, 38, 1 haud absurdum videtur propositi operis -ae *quaedam paucis* percurrere. SEN. epist. 114, 13 oratio certam -am non habet: consuetudo illam civitatis ... versat (*cf. p. 847, 25*). PETRON. 2, 7. QVINT. inst. 9, 4, 4 *non locuti sunt* ad hanc -am et diligentiam primi homines. 12, 10, 50 *exemplum orationis* ad legem ac -am compositum esse. APVL. Socr. prol. 3 p. 108 *materiam orationis adhibeo* sine -ae correctione et mensurae parilitate et perpendiculi sollertia. al. *ipse orator sim. -a vocatur*: PLIN. epist. 9, 26, 8 Demosthenes ipse, ille norma oratoris et -a. ANTH. 772a, 2 (*ad amicum scripta iudicantem*) Olybri, stemma poetarum, -a dogmatibus.

3 *in computando, numerando sim., sc. in arithmetica, astrologia vel musica sim.* (*cf. e. g. p. 849, 3sqq. et fort. p. 850, 5*; *pertinet ad*:

a *varios numeros, mensuram sim.* (*addasne p. 856, 27?*): VARRO ling. 9, 86 numeri antiqui habent analogias, quod omnibus est una [non novenaria] -a, duo actus *eas*. *ibid.* -a[e] est numerus novenarius, quod, ab uno *eas*. ([v. p. 519, 24]. *in eadem re*: AVG. mus. 1, 11, 19 [*antea: ratio*] quorum *articulorum* prima -a denario numero praescribitur). FRONTIN. aq. 23, 2 *propositā* ... -ā, ad quam ratio eorum *modulorum* ... computatur. 34, 4 servare consequentiae sua -am. 118, 3 redditum *vectigalium* ... nostra sedulitas ad certam -am rededit. AVG. doctr. christ. 2, 137 *numeri incom-*

mutabiles -as habent. lib. arb. 2, 119 -ae numerorum (mus. 2, 5, 7 qua n. -a isti ... dividantur pedes musici. MART. CAP. 7, 743 numeri simplicis -ae quattuor: prima est, quae *eas. al.*). MART. CAP. 2, 103 *numeros per novenariam -am minuere (ad rem v. Lenaz, comm. 1975, 65).* 7, 737 (*log. Arithmeticæ*) ex ... *mea* -a. BOETH. mus. 2, 4 p. 229, 18 horum ... omnium talis est -a: si unitatem cunctis in naturali numero volueris comparare *eas.* 2, 29 p. 262, 18 secundum superius descriptam -am, sc. *de multiplicatiōne. al.* **b** *cursus stellarum, tempus sim.*: MANIL. 3, 250 ni ... -a ... exactā primum formetur in hora *eas.* (v. *Housman, comm. 1916, ad l.*). HILARIAN. curs. temp. 2 in hoc opere partes omnes et -as annorum ... persequar. AVG. conf. 5, 3, 4 (*de defectu lunae*) *astrologi* scripserunt -as indagatas. doctr. christ. 2, 81 *siderum motum notare* ... facile est per eorum *astrologorum* inventas ... -as. MART. CAP. 8, 847 colligitur signa *caelœstia* aequalia non habenda esse; cui conclusioni et rerum veritas et nostra -a refragatur. LEO M. epist. 88 Conc.⁵ II 4 p. 47, 7 supputationis vel -ae istius ... peritiam, qualiter ... resurrectionis dominicae dies sit tenendus (*in computando die paschæ ut*: VICTOR. pasch. p. 19, 10 in -is primi mensis, quo pascha ... celebrari statuunt, magna oritur ... contentio. ISID. orig. 6, 17, 20 paschalem -am. al.). *al.*

4 in arte grammatica (cf. Schad, *Lex. of Latin Gramm. Terminol.*, 2007, 345sq.): **a** *quaelibet exempla*: **a** *sensu generali de norma, ad quam lingua dirigitur, sc. respic. potius ratio linguae vel scripture, ordo rationalis formarum sim.*: CIC. Brut. 258 expurgandus est sermo et adhibenda tamquam obrussa ratio ... nec utendum pravissima consuetudinis -a. VITR. 1, 1, 18 si quid parum ad -am artis grammaticæ fuerit explicatum (DON. gramm. mai. 3, 2 p. 655, 4 vitium ... contra -am a. g. factum [sim. DIOM. gramm. I 453, 22, ubi seq. id est non conveniens rationi sermonis iunctura verborum]. al.). QVINT. inst. 1, 5, 1 emendate loquendi -am (1, 7, 1 quae sit 1. -a [respic. 1, 6, 1 sermo constat ratione, vetustate, auctoritate, consuetudine]. CHAR. gramm. p. 63, 3 [p. 62, 15 natura, analogia, consuetudine, auctoritate] auctoritas in -a 1. novissima est; namque *eas.* [item DIOM. gramm. I 439, 25]. al.). 1, 6, 44 non si quid vito multis insederit, pro -a sermonis accipiendo erit ...; consuetudinem sermonis vocabo consensum eruditorum (PORPH. Hor. ars 70 hoc est ratio loquendi; nihil enim aliud est quam -a s. latini. SIDON. epist. 2, 9, 5 Apuleius Phaedonem ... in usum -amque Romani s. exscriptis. al. e. g. p. 848, 37). 10, 2, 13 quorum verborum certissima sit -a in consuetudine. IVV. 7, 230 ut praceptor, i. grammatico, verborum -a constet, ut legat *eas.* SCAVR. gramm. VII 12, 6 *scribendi ratio* recorrigitur ... -is tribus: historia, originatione, quam Graeci ἐτυμολογίαν appellant, proportione, quae graece ἀναλογία dicitur. CHAR. gramm. p. 62, 7 sermo ... regendum se -ae tradidit et illam loquendi licentiam servituti rationis addixit (*postea*: analogia). AVG. epist. 28, 2 *interpretes locutionum* ... hebraicarum viam atque -as mordacius tenuerunt. CASSIOD. inst. 1, 15, 7 -as ... elocutionum Latinorum, id est quadrigam Messii. *al.*

B speciatim: **i** *de variis legibus singulis*: PLIN. dub. serm. Char. gramm. p. 164, 25 licet Varro ... exemplis hanc -am confutare temptarit *eas.* p. 167, 9 'glossemata' ... Varronis -a dativo ... plurali in 'bus' derigit. p. 170, 10 antiquorum -a, quoniam *eas. al.* SCAVR. gramm. VII 13, 1 (*de orthographia*) emendationis -a exposita. GELL. 14, 5, 4 cum ille grammaticus ... illam, quam definierat, -am retineret. AVG. c. Cresc. 3, 77, 88 tua -a est, quia gradus *comparativus*, ... quod ante positum est, auget. MART. CAP. 3, 272 (*de accentu*) graeca nomina ... nostra -a pronuntiantur. CONSENT. gramm. p. 18, 17 accidentium -a discutitur (sc. *ad soloecismum definiendum*). al. **ii** *de formula, qua declinationis (pro)nominum, coniugationis verborum, comparationis sim. series proponitur* (cf. p. 844, 37; *alter e. g. l. 48; disting. coniugatio l. 64*): DON. gramm. mai. 2, 10 p. 627, 1 eorum ... nominum ... trina -a est: una eorum est, quae *eas.* CHAR. gramm. p. 58, 13 haec navis ..., ab hac navi et nave; duplēcēm enim haec -a habet ablativum. p. 71, 13 omnia sua -a tuta sunt (*postea*: suis declinationibus). CLEDON. gramm. V 46, 19 in hac -a accusativus *eas.* CONSENT. gramm. V 383, 14 *verba formam* -ae suae custodian. GRAMM. suppl. 152, 21 prima declinatio in 'ae' ... genetivum ... mittit, secunda in 'i' ...; quomodo ergo istae -ae regunt nomina, sic istae coniugationes verba. al. *de -a latina, graeca* (cf. e. g. l. 53): DON. gramm. mai. 2, 3 p. 615, 8 sunt nomina tota graecæ declinationis ..., sunt tota conversa in latinam -am ..., sunt inter graecam latinamque formam (EXPLAN. in Don. gramm. IV 526, 30 contra -am l. al.). *ibid.* p. 616, 3 graecam ... servabimus -am (CLEDON. gramm. V 43, 24. al.). al. **iii** *de exitu vocis sim.*: SERV. gramm. IV 415, 29 adverbia ... in positivo gradu duas habent -as, 'e' et 'er' (417, 12 futurum tempus *participii* ... duas h. -as, 'rus' et 'dus'. 437, 5 significationem ... praesentis temporis, -as autem praeteriti. POMP. gramm. V 219, 16 haec ... forma ita exit semper nec aliam -am h. al.). CLEDON. gramm. V 22, 8 nominativus aliis -is ... terminatus (EXPLAN. in Don. gramm. IV 496, 28. al.). EXPLAN. in Don.

gramm. IV 512, 16 *adverbiorum* positivus ... in duas exit -as, in 'e' et in 'r' (POMP. gramm. V 146, 26. al.). PS. PALAEM. reg. 1, 70 de 'es' -a nominativi (sim. *ibid.* -a 'os'. al.). al. **iv** *de forma, qualitate frequentativa, inchoativa sim. verbi*: POMP. gramm. V 219, 20 haec -a, sc. *inchoativa*, quinque rebus tenetur; ... ut oriatur a neutrali, ut in 'sco' ... exeat *eas.* 220, 10 perfecta -a est, ubi plenus est sensus, ut ... 'lego, scribo' ...; frequentativa est, ubi *eas.*

b notabilia varia: **a** *opponitur vel distinguitur (selecta tantum):* auctoritas sim.: PLIN. dub. serm. frg. Pomp. gramm. V 144, 16 debes quidem adquiescere -is, sed in derivatis sequere a. DON. gramm. mai. 2, 13 p. 641, 5 contra quam -am multa saepius usurpat a. (sim. DIOM. gramm. I 406, 11). SERV. gramm. IV 439, 7. al.; cf. e. g. PRISC. gramm. II 371, 21 ('dor') ea ... quamvis ratione -ae bene dicantur, tamen, quia in usu auctorum non inveniuntur, recusamus dicere (III 464, 7. 472, 8).

euphonia: GELL. 13, 21 tit. quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus vocum ... iucundioris, quae a Graecis ε. dicitur, quam -ae disciplinaeque, quae a grammaticis reperta est. DON. gramm. mai. 2, 10 p. 627, 13 e. ... plus interdum valere quam analogiam vel -am praceptorum (item DIOM. gramm. I 307, 22). DIOM. I. 28. SERV. Aen. 7, 683 ('Anienem') hic e. secutus est; nam Ennius 'Anionem' dixit iuxta -am. al. *usus communis sim.*: TER. MAVR. 714 usus ... reliquit veritatis -am, sc. 'cui' pro 'qui' scribendo (PRISC. gramm. II 176, 6 u., non -a prohibet. PS. PALAEM. reg. 1, 8 si qua sunt, quae deferunt ab hac -a, magis usu quam ratione factum est. al.; cf. l. 14). CHAR. gramm. p. 105, 25 (*syn. rationem*) contra ... -am ... 'ager' dicitur; ideoque ... ante omnia consuetudo sequenda est (p. 227, 11 [ex Cominiano] *verba formam* -ae non servant, sed potius consuetudine declinantur [sim. e. g. DIOM. gramm. I 348, 24 f. -ae non servant, sed potius c. vel euphoniae quam rationi succumbunt]. CONSENT. gramm. V 383, 20 *quaedam verba* ... secundum c. potius quam secundum -am declinantur. al.). POMP. gramm. V 230, 13 si ad elocutionem, concedo tibi, ut 'odi' sit praesentis temporis, si ad -am, necesse habeo dicere praeteriti temporis. al.

β synonyma vel iuxtaposita selecta: *analogia* (cf. l. 19. p. 847, 31. 41; *disting.* CONSENT. gramm. V 353, 21 haec a. ... longe angustior ... res est quam -a *eas.* 355, 27 quae duo a. inter se confert, quamvis -ae non serviant. al.): SCAVR. gramm. VII 12, 6 v. p. 847, 41. DIOM. gramm. I 456, 5 -a sermonis, quam Graeci analogiam vocant, quidam ex nostris proportionem. EVTYCH. gramm. V 465, 12 *corrupta*, quae -is analogiae carent, ut 'sum, es, est'. PS. PALAEM. reg. 1, 58 haec analogia est, id est -a perpetua. al. *proportio* (cf. MACR. verb. Passalacqua p. 27, 3 in his *verbis*, quae sub -am proportionis cadunt [opp. anomala sive defective sunt]): v. SCAVR. p. 847, 40. DIOM. l. 37. al. **γ iunctura ratio -ae:** DON. Ter. Andr. 74, 3 'duriter' contra r. -ae; 'dure' ... dicere debuit. PROB. nom. gramm. IV 208, 26 Lucretius ... r. -ae excessit, qui ait 'anciliorum', non 'ancilium'. AGROEC. gramm. VII 115, 21. al. e. g. l. 13. **δ -ae collectiae sunt in libro artis gramm.** (cf. p. 847, 45): CLEDON. gramm. V 45, 18 Probus in arte, quam de -is scripsit (*respic. 'catholica nominum et verborum'*; cf. POMP. gramm. V 148, 1 qui scripserunt de -is). PRISC. gramm. III 475, 24 in -is, quas de nomine scripsimus (*de institutione de nomine ... et verbo' ut*: 485, 13 in -is verbalibus latius tractata. 485, 31 in -is verborum). al.

5 in arte metrica: TER. MAVR. 1463 versum dabo, quo -a nota fiat omnis. 1578 perspecta pedum -a si satis videtur (2351 Ps. MAR. VICTORIN. gramm. VI 44, 2). OPT. PORF. carm. 26, 21 *numerum metri docta servat ... praceptis -a*. DIOM. gramm. I 494, 11 metricalm ... -am. al.

6 in arte medica, veterinaria: **a** *varia exempla:* CHIRON 443 sequeris eam -am curandi stupra) scriptam (cf. 692 -am curae). CAEL. AVR. acut. 2, 9, 46 qui *Soranus* normarum -is methodum restituit. chron. 1, 4, 83 oportet methodicum ... -as intendere curationum (2, 9, 119. 3, 3, 48). 2, 12, 148 ex medicaminum -a, quam Graeci 'pharmacian' appellant, diaeteticae parti ingesta. 3, 2, 21 iuxta -am methodicam (3, 4, 67. cf. l. 71). PRISC. LYD. solut. 5 p. 68, 32 omnes huius medicinae artis -as habere. al. **b agitur de ratione vitae vel cibi, sc. diaeta q. d. (de ipso cibo l. 71):** CAEL. AVR. acut. 3, 16, 135 -is ciborum aegrotante praeparato, quod Graeci 'diaetam' vocant (chron. 1, 4, 105. gyn. 2, 7 tenera -a c.). chron. 1, 4, 104 ad vitæ -am transeundum est (1, 4, 107 in tenui v. -a retinere ... patientem. gyn. 1, 28 [pertinet ad menstrua] differt quantitas purgationis ... secundum corpora ... vel -am vit(a)e [gr. p. 15, 3 τὴν ἀγωγῆν]. 1, 169 dabitur nutrī -a v. [cf. gr. p. 92, 16 τὸν τροφὸν διαιτῶμεν]. CASS. FEL. 55, 4 diaetam ..., id est v. -am. al.). 3, 6, 89 *cibis iuxta -am methodicam* ... minutis. 5, 1, 24 -am ... frigidam et nutritibilem aegris convenire. ISID. orig. 4, 9, 2 diaeta, quam Latini -am nuncupant; est enim observatio legis et vitae. al. *in tit. libri:* CAEL. AVR. acut. 3, 17, 172 Thessalus primo libro de -is, quas Graeci 'diaetas', ... *quaedam* ut methodicus scripsit (i. item chron. 2, 1, 60 secundo).

7 in musica (cf. p. 847, 2. 6sqq.): **quolibet respectu:** CENS. 10, 1 de musicae -is. BOETH. mus. 1, 10 p. 196, 19. *al. apud eundem.* **respi-**
citur divisio monochordi (*aliter p. 845, 51sq.*): BOETH. mus. 1, 11 p. 198, 23sqq. Pythagoras invenit -am ..., quae ex re vocabulum sumpsit, non quod (25) -a sit lignea, per quam magnitudines chordarum (26) ... metimur., sed quod -a quaedam sit huiusmodi inspectio fixa firmaque (1, ad p. 845, 69). 4, 1 p. 301, 11 ad -ae divisionem. 4, 3 p. 308, 19 sumus nervum secundum ... consonantias per -am divisuri. 5 capp. 3 armonica -a (5, 3 p. 354, 25 instrumentum, in quo rationis adhibito modo sonorum differentiae perquiruntur, vocatur a. -a).

8 in quavis arte vel disciplina: VARRO rust. 1, 19, 2 sequendum nobis in ... fundis *arandis*, dum sumus novicii, triplici -a: superioris domini instituto et vicinorum et experientia quadam. FRONTIN. aqu. 2, 3 *hic liber* ad meam institutionem -amque proficiet. AVSON. 15 (336 S.), 50 per trinas species trigonorum -a (linea var. l.) currit: aequilatus, vel crure pari vel *eas.* (1, aequa latus var. l.). VEG. mil. 3, 10, 20 *Scipio* hos exercitus disciplinae -a custodita omni opere fossisque faciendis ... exercuit (*item in re militari*: 3, 26, 38 proeliandi). *al.*

B in iure, iudiciis sim. (disting. ius l. 54sq.; huc traximus exempla ad iustitiam, iudicium dei pertinentia, e. g. l. 32. 34sq.); -a est: **1 quaelibet norma:** CIC. leg. 1, 19 ea lex est ... naturae vis, ea mens ratioque prudentis, ea iuris atque iniuriae -a ([*subest Chrysipp. Stoic. vet. frg. III n. 314 ξανόντων καὶ ἀδίκων, cf. l. 27.*] SEN. dial. 4, 28, 2 p. 846, 38. COD. Theod. 11, 39, 1 iuxta -am i. NOVELL. Anth. 3 pr. i. -am et aequitatis rationem ... custodiri). HOR. sat. 1, 3, 118 adsit -a, peccatis quae poenas irroget aequas. SEN. benef. 4, 12, 1 (*subest l. 23*) legem dicimus iusti iniustique -am esse, et -a non est res per se expetenda. QVINT. inst. 12, 3, 6 *ius dubium* aequitatis -a examinandum est. GAIVS inst. 1, 83 ne iuris gentium -am ... lex aliqua ... commutaverit (1, 84. 1, 85 [opp. ea legel]). RVFIN. Orig. princ. 2, 9, 4 p. 167, 31 *in creatura omnia ita esse*, ut aequitatis ac iustitiae -a expetit (AVG. pecc. mer. 2, 10, 14 p. 86, 9 *Iob* se metiens ex -a illa i. sc. dei. al.). *al.* **post mortem:** SERV. Aen. 6, 615 ('forma') -a; singulis enim scleribus sunt statuta supplicia ex more Romano, quem sequitur *poeta*. IREN. 3, 16, 6 -am iusti iudicij (sc. Christi in fine temporum, ut GREG. M. moral. 5, 12 extremi examinis -am).

2 sententia, definitio sim. iuris prudentium, iudicum (explicatur l. 54sqq.; cf. e. g. Wieacker, Röm. Rechtsgesch. I, 1988, 590sqq.): **a in titulo q. e. liber -arum** (cf. SCHOL. Sinait. 35 βιβλίον α' reg(ularum) *eas.* nec non p. 854, 69): NERAT. dig. 8, 3, 2 pr. l. quarto -arum (*eiudem* 26, 1, 18. *al.*). GAIVS dig. 1, 7, 21 l. singulari -arum (*eiudem* 47, 10, 43. 50, 17, 100). SCAEV. dig. 4, 6, 45 (*eiudem* 8, 6, 20. *al.*). *al.* **b in iunctura -a iuris (aliter l. 22. 29):** IVLIAN. dig. 1, 3, 15 in his, quae contra rationem iuris constituta sunt, non possumus sequi -am i. 28, 2, 13, 1 -a est i. civilis, qua constitutum est *eas.* (POMPON. dig. 30, 12, 2. GAIVS dig. 2, 14, 28 pr. contra i. c. -as 28, 1, 4. *al.*) 36, 2, 17 impedimento non est -a i., quo minus *eas.* (*de-a Catoniana, v. l. 50.*) GAIVS inst. 4, 112 est ... certissima i. -a ... actiones in heredem ... non competere. DIG. 50, 17 rubr. de diversis -is i. antiqui (NOVELL. Maior. 7, 11). *al.* **c cetera exempla (selecta inde a CELSO):** NERAT. dig. 44, 4, 11, 1 in universum ... haec in ea re -a sequenda est, ut dolus omnimodo puniatur. CELS. dig. 34, 7, 1 pr. Catoniana -a sic definit, quod *eas.* (*al.*, v. Onom. II 270, 51sqq.; addas e. g. VLP. dig. 34, 7, 5 [*sim.* 34, 7, 4 Catonis -am]. cf. l. 46). GAIVS inst. 2, 78, 3, 142 locatio ... et conductio similibus -is constituitur. PAVL. dig. 22, 3, 25, 2 secundum generale m -am (COD. Iust. 6, 2, 21, 1sq. *al.*) 50, 17, 1 -a est, quae rem, quae est, breviter enarrat; non ex -a ius sumatur, sed ex iure, quod est, -a fiat; per -am igitur brevis rerum narratio traditur et, ut ait Sabinus *eas.* LEX Burg. Rom. 5, 1 secundum -am Gai (10, 1). COD. Iust. 2, 3, 30, 3 secundum veteres ... -as sancimus *eas.* (6, 38, 4, 2 secundum v. -as et antiquas definitiones. *al.*). *al.*

3 constitutio sim. imperatoris: COD. Theod. 2, 7, 2, 1 ultra constitutionis -am (Iust. 7, 62, 32, 6 [a. 440] legum constitutionumque ... -is). 9, 42, 8, 3 his -is, quibus supra est constitutum, dextantem fisco usurpante. NOVELL. Theod. 8 pr. providentissimae legis -as obpugnare (*al.*, e. g. l. 61). *al.*

C cetera exempla; significatur: **1 norma, ad quam vita hominum, mores sim. diriguntur** (cf. p. 846, 30sqq.); -a est: **lex naturalis:** MANIL. 2, 831 (*de cardine horoscopante*) hunc penes arbitrium vitae est, hic -a morum fortunamque dabit rebus *eas.* VINCENT. LER. comm. 23, 7 (5 inter pueritiae florem et senectutis maturitatem) hanc esse ... rectam proficiendi -am, hunc ratum ... crescendi ordinem, si *eas.* (9 profectuum leges). **quodlibet praeceptum sim. (a magistratu quodam impositum p. 850, 4):** MART. 11, 2, 3 triste supercilium ... et -a morum, ... ite foras! (AVSON. 13, 1 [9 S.], 7 veterum. 27, 9^b [406 S.], 46. cf. l. 68 et 11, 2 [192 S.], 11 *illius* mores ... et tenorem -ae). PLIN. epist. 3, 1, 3 senibus placida omnia ... convenient ...; hanc -am Spurinna constantissime servat.

Ps. CIC. in Sall. 4 omnium maiores C. Sallustius ad unum exemplum et -am querit. PORPH. Hor. carm. 2, 15, 10 (*agitur de luxuria*: 'veterum ... norma') norma pro -a dixit. AVSON. 11, 1 (191 S.), 33 mensa nitens, quam non censoria -a culpet. CASSIOD. var. 4, 4, 1 -a disciplinae. *al.*

2 elenchus, formula pretiorum (nisi respic. tabula quaedam corporalis, ut locus ad p. 845, 53 pertineat): CLAVD. 18, 202 (*de impudenti venditione munierum publicorum*) subfixa patenti vestibulo pretiis distinguit -a gentes: tot Galatae, tot Pontus eat ... nummis.

II in religione Christianorum et Iudeorum (ad rem v. Ohme, Kanon ekcllesiastikos, 1998 nec non Lampe, Patristic Gr. Lex., s. v. ξανόντων [cf. e. g. p. 852, 28, 31]): **A generatim respicitur quaelibet norma; pertinet potius ad:** **1 fidem, doctrinam** (opp. haeresis e. g. l. 26sqq., lex Iudeorum l. 31, philosophia l. 34; disting. disciplina morum e. g. l. 43. 50): **a -a ad examinandum, probandum aliquid ita esse, verum esse adhibetur, sc. in disputatione, disceptatione sim. theologica** (cf. p. 846, 15sqq.): TERT. anim. 1, 6 si quid de anima examinandum est, ad dei -as diriget sapientia christiana ...; a deo discat *eas.* adv. Iud. 9, 29 oportet ... actum Christi eius ... ad scripturarum -am recognosci (HIER. epist. 49, 14, 1. *al.*) adv. Marc. 1, 6, 2 -a summi magni (1, 7, 6). 1, 22, 2 -ae certae ad examinandam dei bonitatem. MIN. FEL. 16, 6 *in sermone de divinis quo imperitor sermo, hoc inlustrior ratio est, quoniam non fucatur pompa facundiae ...*, sed, ut est, recti -a sustinetur. RVFIN. Orig. princ. 1 praef. 2 p. 8, 19 de his ... *quaestionibus* certam lineam manifestamque -am ponere. *al.*

b cetera exempla; spectat ad fidem: **a catholicorum:**

① -a est potius doctrina universa: TERT. apol. 47, 10 illam esse -am veritatis, quae veniat a Christo transmissa per comites ipsius (pudic. 8, 12 *doctrinis* solutis a -a v. IREN. 1, 9, 4 l. 109 qui -am v. immobilem apud se habet, quem [quam var. l.] per baptismum accepit. 4, 35, 4 -am v. habentes eius *domini* sermones, de eisdem semper eadem dicimus omnes, unum deum *eas.* FILASTR. 87, 2 legis Iudeorum ... sequi vanitatem quam -am catholicae v. *al.*; cf. l. 47sqq. p. 851, 59sq. nec non l. 39). anim. 2, 5 quod *philosophi* ... communes sententias propriis argumentationibus vestiant, contrariis alicubi -ae nostrae (adv. Marc. 5, 19, 1). adv. Marc. 4, 2, 5 *apostolis* convenit de -a fidei (LVCIF. Athan. 2, 29 l. 14 *haeretic* derelinquentes ... -am f. AVG. in euang. Ioh. 98, 7 l. 21 contra -am catholicae f. OROS. hist. 7, 33, 19 -am christiana f. *al.*) 5, 3, 1 ut conferret Paulus cum illis *apostolis* de euangelii sui -a. IREN. 2, 28, 1 habentes ... -am ipsam veritatem. PRVD. perist. 10, 358 -am scientiae. *al.*

② -a est singula certa sententia, pars doctrinae catholicae (cf. exempla sub B1 allata): TERT. adv. Hermog. 17, 1 (16, 3 deum omnia ex nihilo fecisse) unici dei status hanc -am vindicat, non aliter unici, nisi *eas.* ieun. 1, 3 quod aliquam fidei aut spei -am evertant (monog. 2, 3 [disting. disciplinae]). GEN-NAD. vir. ill. 66 'de fide et -is f.' libros praetitulatos inventi. *al.*) adv. Marc. 4, 2, 2 *euangelistae* isdem -is exorsi, quantum ad unicum deum attinet *eas.* (*postea*: de capite fidei. vergit ad p. 852, 1sqq.). 5, 20, 1 -as sacramentorum. IREN. 3, 11, 1 (*respic. Ioh. 1, 1sqq.*) *euangelista* volens ... -am veritatis constituere ..., quia est unus deus *eas.* (NOVATIAN. trin. 21, 1 circa personam Christi -am v. aperire. *al.*) AVG. doctr. christ. 2, 30 praecepta vivendi vel -ae credendi. VINCENT. LER. exc. prol. 1. 11 ad beatae trinitatis fidem et incarnationis -as pertinentia. *al.*

B haereticorum: TERT. adv. Marc. 1, 1, 7 -am prius adversarii praetexam. 4, 17, 11 de magistri *Marcionis* -a excidere. adv. Val. 4, 3 integra custodia -arum eius *Valentini*. IREN. 1, 20, 3 velut finem -ae suae adferunt haec: '...' (Matth. 11, 25sqq.; gr. τῆς υποθέσεως). 3, 16, 5 has blasphemias -as. AVG. c. adv. leg. 1, 23, 49 -a fallax atque distorta. *al.*

2 disciplinam vitae religiosae, mores (disting. doctrina sim. supra l. 13; spectat ad cultum, res sacras e. g. p. 851, 10. 12. 27sqq.); respicitur vita: **a quorumlibet fidelium (Iudeorum e. g. l. 73. p. 851, 5. 12, Manichaeorum l. 71. p. 851, 7sq. clericorum e. g. l. 70. p. 851, 4, episcoporum p. 851, 11; respic. concilium, decretum apostolorum e. g. l. 74):** VET. LAT. Gal. 6, 16 (cod. 75, sim. *al.* et VVLG.) in Christo ... non circumcisio aliquid est ..., sed nova creatura; et quicumque -am hanc sectantur, pax super illos (*spectat e. g. TERT.* adv. Marc. 4, 5, 1 videamus ..., ad quam -am Galatae sint correcti. monog. 14, 1 quae *Paulus* adversus formam -ae suae pro condicione temporum gessit circumcidens Timotheum). Phil. 3, 14 (cod. 75, sim. Mar. Victorin. *ad l.*) secundum -am consequor ad brabium *eas.* (gr. χατά σκοπὸν δώκω εἰς τὸ βραβεῖον, cod. 61. *al.* et Vulg. ad destinatum). TERT. apol. 46, 17 excidere ... a -a disciplinae (Ps. CYPR. singul. cler. 1 ad dirigendam -am ... d. FRG. Manich. A 34, 6 ut auditores *Manichaei* ... modum ac -am d. *suae* agnoscant. RVFIN. epist. Clement. 16, 5. *al.*, e. g. l. 75). adv. Marc. 4, 25, 15 (*respic. Luc. 10, 25sqq.*) ut non de ea vita interrogasset, cuius -as etiam docebat *legis doctor*. pudic. 12, 3 hanc -am ... apostoli emittunt (*seq. act. 15, 28sq.* abstineri ... a fornicationibus). 19, 3 apostolis et fidei et disciplinae -is convenit (AVG. conf.

8, 12, 30 [ad deum] stans in ea -a f., in qua me ante tot annos ei matri revelaveraſ [v. p. 845, 18]. al.). CYPR. epist. 59, 8, 2 quominus a via recta et a certa -a non recedamus. PS. ATHAN. Lucif. epist. 4 1.40 doctrinam veram fidei, ... -am rectam ecclesiastici ordinis, (v. vol. IX 2, 963, 31sqq.). RVFIN. Basil. reg. 202, 8 *Iob* ne in sermone quidem -am pietatis, excessit ([l. gr. p. 1273^c τῆς εὐσεβοῦς κρίσεως]). Orig. in Ios. 6, 1 p. 322, 3. al.). AVG. mor. Manich. 13, 30 l. 16 a tribus signaculis, id est a -a sanctitatis excidisse. 20, 74 l. 27 proposita est vivendi -a de Manichaei epistola. quaest. hept. 3, 36, 2 l. 922 *Aaron dixit*, quod ... sacrificium non debuit a sacerdotibus manducari ..., non inde -am faciens ad cetera; nam eqs. SACR. Leon. 957 si per rationabilem -am praesidendi populus augeatur. ARATOR act. 1, 784 (*agitur de circumcisione Iudeorum*) subdit -a homines poenisi. GREG. M. epist. 5, 17 l. 30 codicem ... -ae pastoralis (tit. libri Greg. M., v. vol. X 1, 646, 57sqq.; ad eundem librum spectat e. g. LICINIAN. epist. 1 tit. de libro -arum. cf. l. 46sqq.). al. meton. de homine imitando: PAVL. NOL. epist. 32, 3 (vers.) in pictura adstat perfectae Martinus -a vitae ...; exemplar sanctis ille sit.

b monastica (cf. REGVLA mag. prol. 23 quae -a ad perficiendum rectum -ae nomen accepit): **a respicuntur singula praecepta (de ipso officio rite faciendo l. 26. 28):** quaelibet exempla: HIER. reg. Pachom. 158 p. 58, 7 *praepositus servabit -as monasterii* (167 p. 67, 1 contemnunt praecepta maiorum et -as m. al.). RVFIN. Basil. reg. 11, 15 -a voluntariae paupertatis (gr. p. 980^a λόγοι). 107, 1 unusquisque *monachus* in opere suo observare debet propriam -am. CASSIAN. inst. 2, 18 iejuniorum (3, 10, 5 ind. capp. 5), 5, 24 refectionis -a. VITAE patr. 5, 13, 7 ignoscere mihi, abba, quia impediui -am tuam ... :: mea -a est, ut recipiant te eqs. al. -a est officium solleme psallendi, orandi: VITA Melaniae 26, 1 reddens ... psalterium singulariter et -am perficiens. 47, 1 -am ... nocturnis temporibus hanc instituerat, ut ... completeretur tria responsoria eqs. VITAE patr. 5, 10, 97 non possumus adimtere -am nostram, ([alia vers. 3, 5 omnem canonem psallere]). VITA Hil. Abb. [BHL 3913] 4 orationis suae -am [postea: completo ... vespertino carmine]. 5, 12, 6 non negleximus -am, sed ... nonam atque vesperam celebramus. **B respicitur universitas institutionum, compendium omnium praeceptorum sim.:** CASSIAN. inst. 4, 6 *quendam ab institutionis suae -a tepusse* (4, 33, 7, 31). 4, 41, 1 sub hac -a spiritali (EVGIPP. reg. 27, 2 sub -a vel abbate [REGVLA mag. 1, 2 BENED. reg. 1, 2]). VITA Fulg. Rusp. p. 47. al.). GENNAD. vir. ill. 7 *Pachomius* scripsit -am eqs. (sim. -a scribitur: 52 Vigilius ... composuit ... monachorum -am, quae in coenoebio ... legitur. GREG. M. dial. 2, 36 *Benedictus* scripsit monachorum -am. REGVLA patr. II praef. conscribere vel ordinare -am, quae in monasterio teneatur. al.). GREG. TVR. Franc. 10, 29 p. 523, 13 Cassiani, ... Basilii ... celebrantur -ae. PALLAD. hist. mon. I 32, 7 p. 296^D *quidam* de alio monasterio ... aliam -am sequens (gr. p. 91, 7 τύπον). REGVLA mag. 11, 1 superioribus huius -ae paginibus (*item est liber corporalis*: 93, 12 prior abbas tradat ei abbatu novo in manu -am hanc. al.; cf. e. g. l. 40). al. in tit. libri (saepe exhibent superscr. vel subscr. cod. rec. sed nonnulli tituli postea ab edd. suppleti sunt; cf. e. g. l. 13sq. 38sqq.): RVFIN. Basil. reg. tit. -a sancti Basillii ([codd. rec. instituta cod. S saec. VI¹]. BENED. reg. 73, 5). CAES. AREL. reg. virg. 73, 3 Caesarius ... -am hanc sanctarum virginum ... subscripti. SVPERSCR. Regula mag. (cod. P saec. VII in.) explicit prologus -ae. al.

3 interpretationem, intellectum sim. sacrae scripturae eiusve conscriptionem (de definitionibus sim. doctrinae l. 67): TERT. fug. 13, 2 (ad Matth. 5, 42 qui petit a te, da ei) omnium ... dominicarum (pronuntiationum) suae sunt et causae et -ae; termini non ... ad omnia spectant (postea: si omnibus passim potentibus dandum putas eqs.). resurr. 52, 3 (antea: de exemplo seminis morientis, sec. I Cor. 15, 35sqq.) nihil ... adversus -am exempli licebit intellegi. IREN. 2, 27, 1 sic ... apud nullum erit -a veritatis, sed, quanti fuerint, qui absolvant parabolas, tantae videbuntur veritates eqs. (RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 4, 11.111 apostolicæ ... -am v. al.). HIER. in Is. 4, 11, 15 l. 43 G. prudens ... lector hanc habeat repromissionum prophetalium -am, ut eqs. tract. in psalm. I p. 343 l. 4 hanc -am debemus accipere et scire, quoniam omnes psalmi, qui in principio habent 'alleluia', et in fine habeant. RVFIN. Orig. in exod. 5, 1 p. 184, 3 tradidit de his Paulus ... intelligentiae -am (AVG. in psalm. 36, serm. 1, 1 l. 49. al.). IVILIAN. in Os. 3, 10 l. 157 optima est exponendi -a, quae de consequentia lectionis assumitur. IVNIL. praef. p. 468, 6 legi -as quasdam, quibus ille *magister* discipulorum animos solebat imbuere. al. de -is Tyconii: TITVLVS Tycon. reg. liber -arum Tyconii (AVG. doctr. christ. 3, 92 Ticonius ... fecit l., quem -arum [-larem cod. unus] vocavit, quia in eo ... -as exsecutus est, quibus eqs. CASSIOD. in psalm. praef. 13 l. 19). TYCON. reg. praef. p. 1, 3 *scripti* libellum regularem (-arum var. l.) ...; sunt enim quaedam -ae mysticae, quae ... veritatis thesauros aliquibus invisibilis faciunt. p. 1, 5 quarum si ratio -arum ... accepta fuerit, clausa quaeque patient. al.

B speciatim: **1 -a est symbolum, formula veritatum principium, quas quis profitetur (exempla certiora; cf. e. g. p. 850, 29. 45sqq.):** TERT. praescr. 13, 1 -a est ... fidei ..., illa scilicet, qua creditur: unum omnino deum esse eqs. (virg. vel. 1, 4 -a ... f. una omnino est, sola immobilis et irreformabilis, credendi scilicet in unicum deum eqs. [5 hac lege f.]. Avg. serm. 213, 2 coll. Morin p. 442, 27 symbolum est ... breviter complexa -a f. symb. 1, 1 -am f., quod symbolum dicitur. al.). adv. Prax. 9, 1 hanc me -am professum, qua eqs. IREN. 1, 22, 1 cum teneamus ... -am veritatis, id est: quia sit unus deus eqs. (NOVATIAN. trin. 1, 1. al.). LEO M. serm. 24, 6 l. 136 contra -am catholici et apostolici symboli (Ps. IOH. MED. hom. 13 p. 774 in -a illa s.). al.

2 -a est statutum, editum ecclesiasticum (de placito synodi vel concilii e. g. l. 30. 32sqq.; cf. ISID. orig. 6, 16, 1 canon ... graece, latine -a nuncupatur; -a autem dicta, quod recte dicit eqs. ibid. vel quod regat vel quod normam recte vivendi praebeat vel quod distortum ... quid corrigat. v. etiam p. 850, 61): CYPR. epist. 70, 1, 2 (*agitur de haeretice baptizatis*) veritatem et firmitatem catholicae -ae. FIRMIL. Cypr. epist. 75, 10, 5 *mulier in baptizando* legitima verba interrogationis usurpans, ut nihil discrepare ab ecclesiastica -a videretur (HIL. coll. antiar. p. 58, 14 Avg. serm. 164, 11. al.; cf. -a ecclesiae: HIL. coll. antiar. p. 65, 28 e. catholicae. CAELEST. Aug. pecc. orig. 5, 5 secundum -am universalis e. et secundum euangelii sententiam. CONC. Aurel. a. 533 p. 100 l. 36. al.). CLEM. ad Cor. 41, 1 *unusquisque* in suo ordine placeat domino ... non praevericaris propositam ministerii sui -am. Ps. Avg. quaest. test. 109, 1 -am traditionis dominicae, qua benedicunt eqs. (spectat ad benedictionem ut: 109, 2 sacerdotes ... -am habent verbis solemnibus ordinatam. ibid. dator -ae). EPIST. pontif. 292 Migne 20, 489^B (*agitur de rebus contra Nicaenos canones factis*) ne fiat de consuetudine -a. AVELL. 50, 1 (a. 418) per canones ... -asque. EVOD. epist. ad Val. p. 256, 71 (antea: concilii decreto) quicumque illis sanctis ... -is sensum non adaccommodaverit, ab ecclesiae ... gremio ... expulsus est. LEO M. epist. 4, 2 divina praeceptione didicimus et canonum -is (CONC. Lugd. a. 567 p. 202 l. 59 pro ... -a c. praecedentium. EPIST. pontif. 1056 Conc. IV 2 p. 127, 12 per -as c. mores ecclesiae actusque. al.). CONC. Rom. a. 502 p. 447, 18 contra patrum -as (EPIST. pontif. 884 Avell. 84, 1 [= COD. Iust 1, 1, 8, 1] p. -ae et principum statuta. al.). CASSIOD. hist. 2, 22, 2 parvi pendens -as, quas ... cum aliis pontificibus ipse conscriperat (gr. Theodoret. 1, 19, 2 τῶν ... ὄφων). al.

3 subest locut. gr., quae fere elenchum, tabellam sim. clericorum significat, sed potius perperam vertitur (imprimis per locut. ineptam sub -a; v. OHME, Kanon ekkllesiastikos, 1998, 368. 467; cf. e. g. p. 850, 5sqq.): **a ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι sim. (v. Ioh. Schol. tit. 13, 6; ceterae rec. maxime exhibent in canone sim., alia v. infra):** CANON. Turner I 1 p. 269 rec. IX (sim. X) presbiteri aut diaconi vel, quicumque sub -a ... adprobant, (p. 225 rec. VIII in quocumque ordine ecclesiastico positi). ibid. qui -ae mancipatur (p. 227 rec. VIII clericus). p. 270 rec. IX (et X) multi sub -a constituti, avaritiam ... sectantur (cf. e. g. p. 137 rec. IV in ordinem ecclesiasticum c.). p. 272 rec. IX de diaconissis et omnino de his, qui in eadem -a versantur, (rec. X sub -a; cf. p. 239 rec. VIII qui in clero inveniuntur). **b ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται (v. Ioh. Schol. tit. 13, 6):** CANON. Turner I 1 p. 270 rec. IX (et X) ille deiciatur a clero et alienus existat a -a (p. 231 rec. VIII gradu).

4 respicitur corpus librorum sacrorum (cf. p. 854, 28 et vol. III 274, 20sqq.): ARATOR ad Parth. 77 incidit ille mihi, quem -a nominat 'Actus', ... liber.

appendix syntactica et stilistica: **1 accedunt additamenta indicantia:** **a quid (quis) dirigit, sc. -am imponat vel pro -a sit: pas-** sim per gen. vel pron. poss., e. g. l. 34sq. p. 846, 34. 53. 847, 25sqq. 49. 849, 52. 851, 48sq. 69. al.

b quid (quis) ad normam rectam accommodetur, dirigatur sim.: saepissime per gen. vel pron. poss., e. g. p. 846, 26. 36. 64. 848, 59sq. 849, 14. 68 (gen. gerund. TERT. virg. vel. 1, 4 credendi. CHIRON 443 curandi. VEG. mil. 3, 26, 38 proeliandi. al.), per praepos. AVG. quaest. hept. 4, 59, 4 l. 1437 istam de concubendo vel non concubendo -am (nisi ad c.).

c quid praecipiatur, doceatur sim. vel ad quid spectet -a (saepe praeparat pron. demonstr. sim.; fort. huc l. 63): **a per gen. subst.:** RVFIN. Basil. hom. 1, 2 l. 65 patientiae (CASSIAN. inst. 5, 36, 1 CASSIOD. compl. in apoc. 2, 8). CASSIAN. inst. 4, 10 oboedientiae (12, 27, 2 subiectionis aut o.). al.

B per struct. verbalem: **① enunt. secund. :** **Ⓐ inducit per coniunct. :** ut: CIC. ac. 2, 58 p. 846, 28. NERAT. dig. 44, 4, 11, 1 p. 849, 50. GAIUS inst. 1, 84 Hadrianus ... restituit ... -am, ut mulier libera ... liberum pariat. al. TERT. adv. Val. 30, 1 hanc ... -am ..., ut eqs. VITAE patr. 5, 13, 7 -a est, ut (v. p. 851, 26). al. **alias:** PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 170, 10 quoniam (HIER. p. 851, 63). IREN. 1, 22, 1 quia ([v. l. 9]. 3, 11, 1 p. 850, 48. SERV. Aen. 1, 232. AVG. p. 847, 52).

B *inducitur per adv. vel pron. interrog.*: AVG. in Gal. 28, 3 apostoli -as ... tradunt, quemadmodum secum vivant Iudei eqs. (POMP. gramm. V 173, 21 de ablativo -as istas colligis, q. eqs. al.). trin. 2, 1, 2 quomodo intellegatur eqs. (PRIMAS. in Gal. 4 p. 596^D ORIG. in Matth. 16, 8 p. 491, 34). CLEDON. gramm. V 63, 27 -a adverbii, quando debet in 'e' ire eqs. BOETH. in herm. comm. pr. 2, 11 p. 156, 7 horum ... qui modus sit ..., -am datus Aristoteles.

(II) orat. rectam: CIC. off. 3, 81 omnium una -a est, quam tibi cupio esse notissimam: aut illud, quod utile videtur, turpe ne sit eqs. PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 169, 1 'Herculi' pro 'Herculis' ... dici coeptum est ...; quando a -a illa 'si id fit ..., illud' oportet, proferre; at si aliud ..., nostros s subtrahere debere eqs.' (oportere proponit Pérez Alonso, *Emerita* 80, 2012, 158sqq.). POMP. gramm. V 189, 30 sequi istam -am 'quotienscumque eqs.' 274, 1 legimus ... talem -am 'omnis eqs.' al.

(III) (acc. c.) inf.: locut. -a est: GAIUS inst. 4, 112 p. 849, 47. Ps. AVG. categ. 12, 132 sit ergo haec -a: qualitates ipsas 'magis' et 'minus' non posse suscipere eqs. Ps. PALAEM. reg. 4, 5 -a est participia ... esse eqs.

al. cetera exempla (fort. huc PLIN. dub. serm. l. II): AVG. adv. Don. 16, 20 p. 119, 18 ubi est nunc illa definitiva -a ipsorum communionem Donati esse ecclesiam veritatis, quae eqs.? Ps. AVG. hypomn. 6, 6 1.223 tenenda est ... huius disputationis -a ... peccatores ... praescitos esse. INST. Iust. 2, 20, 30 illa iuris -a falsa demonstratione legatum non permisi. al.

2 struct. c. praepos.: ad e. g. p. 844, 39sqq. 846, 39sq. 53, contra p. 848, 25. 849, 45. 852, 10. al., iuxta p. 848, 21. 849, 24. al., secundum QUINT. inst. 11, 1, 12 IVLIAN. dig. 30, 86, 2 et p. 846, 18. 849, 57sqq. al., sub e. g. p. 851, 35sq. (cf. sub -am cadere iam SEN. benef. 3, 11, 3).

3 iuxtaponuntur subst. affinia (selecta; v. etiam p. 844, 19): lex p. 846, 37. 61. 849, 71. al. (cf. p. 849, 21; iunctura legis, legum -a e. g. p. 849, 61. 63sq.), norma p. 844, 19. 846, 32. 64. al. (disting. p. 844, 32), ratio CIC. ac. 2, 29 et p. 846, 42. 847, 42. 848, 25. al. (iunctura r. -ae p. 848, 42sqq.).

deriv.: 1. regularis, regulatim, ?regulator, regulo(r); cf. 1. regillus. cf. Onom. Spoth.

2. régula v. p. 857, 53.

1. *régularis, -e. a regula. compar. et superl. desunt; gen. plur. gr. -ion p. 854, 69. legitur apud PLIN. nat. et inde a TYCON., maxime apud Christ. [confunditur in codd. c. regula l. 59. 62 (cf. l. 69); ceterum v. p. 844, 3.]

i. q. ad regulam pertinens (maxime indicatur aliquid secundum regulam esse, sed regulam praebere e. g. l. 59 [de libro sim., ut p. 854, 12. 56]. 61. p. 854, 8. 34sqq. 64sq., aliter p. 854, 29. 44. 48. 71; gr. resp. ξανονικός sim. l. 64sqq. p. 854, 67, ἀποστολικός p. 854, 2; iuxtaponitur e. g. consequens l. 74, generalis p. 854, 35, legitimus p. 854, 41; neutr. sing. pro subst. p. 854, 15, plur. p. 854, 69; [hoc] -e est c. struct. verbali l. 74. p. 854, 64); spectat ad regulas: **I corporales**: A aes -e (plerique putant hac iunctura designari aes regulae, i. lateris, formam habens, sed potius de qualitate, natura aeris cogitant Rottländer et al., Plin. ... Über Glas und Metalle, 2000, 177sqg. n. 120 et 135): PLIN. nat. 34, 94 aes -e et in aliis, sc. quam Cypris, fit metallis itemque caldarium; differentia quod caldarium funditur tantum, malleis fragile, quibus -e obsequitur, ab aliis ductile appellatum ...; sed et in ceteris metallis curā distat a caldario, sc. aes -e; omne enim diligentius purgatis igni vitiis excoctisque -e est (pendet ISID. orig. 16, 20, 7sq.).

B cetera exempla: EVGIPP. Sev. 12, 5 quasi ad lineam -em. CASSIOD. in psalm. 130 praef. 1. 14 (in imag. spectat ad II A2) utinam boves simus, qui agrum domini nostri sulcis -bus exaremus!

II incorporales: A usu christ. spectat ad: **1 regulas ad sacrae script. interpretationem adhibendas**: TYCON. reg. praef. p. 1, 2 necessarium duxi ... libellum -em scribere (regularum var. l. v. p. 851, 72). IVNIL. praef. p. 468, 14 (antea v. p. 851, 67) in duos brevissimos libellos -ia haec instituta collegi (inde TITVLVS Iunil. i. -ia divinae legis). PRIMAS. in apoc. 5, 1. 1.74 -es intellegentiae formas (regulas var. l.).

2 regulas, canones vitae ecclesiasticae vel pracepta vitae religiosae: **a exempla varia**: **a vertitur gr.**: ξανονικός (paulo aliter l. 67. 70; v. etiam p. 854, 2): CANON. Turner I p. 259 rec. IX (et X) de his, qui communione privantur ..., sententia -is obtineat (gr. Ioh. Schol. tit. 48, 2 κατὰ τὸν ξανόνα). p. 267 rec. IX (et X) lex antiqua -isque servabitur. CONC.^S I 2 p. 35, 30 unde consequentia agantur, secundum -em ordinem, eqs. (item I 3 Rustic. p. 60, 25 [regularum vers. Tur.]; l. gr. I, 2 p. 12, 23 κατὰ τὴν τὸν ξανόναν τάξιν). I 3 Rustic. p. 97, 35 -e ... protulimus contra haereticum Nestorium decretum damnationis. vers. Tur. p. 129, 9 ad -em in eum poenam ... inferendam ([alia vers. I 5 p. 97, 9 iustas]. cf. NOVELL. Iust. 86, 6 -em ei episcopo castigationem inferri iubemus. 123, 18, 1 -i multae subdentibus). II 3, 2 vers. Tur. p. 23, 19 consequens et -e est secundo eum evocare. al. ἀποστολικός: CONC.^S II 3, 2 vers. Tur.

p. 24, 6 considente ... synodo habente -em auctoritatem (gr. II 1, 2 p. 12, 36 ἀποστολικήν. errori interpretis tamquam ξανονικήν vertentis attribuit Lundström, Lex. errorum interpretum Lat., 1983, 148). **B cetera exempla** (cf. p. 853, 56): AVG. epist. 60, 1 cum aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat, si ... ei ... desit instructio necessaria aut personae -is integritas (sc. clericorum ordini necessaria). CONC. Carth. a. 419 p. 103 l. 83 (= p. 136 l. 88) refugientes sui episcopi -e iudicium. PROSP. auct. de grat. 5 papae Zosimi -is auctoritas. c. coll. 3, 2 -i definitione praemissum est (cf. 2, 2 definitionem catholicissimam). PS. IOH. MED. hom. 16 p. 780 de praecceptis -bus convenit semper orare (*spectat ad Luc. 18, 1* oportet semper orare). VITAE patr. Iurens. 19 exstat ... papae ad Galliae episcopos ... inserta canonibus epistula -is, in qua priscum ... privilegium ... restituit. AVELL. 231, 13 (a. 520) canonis libris et synodalibus praecceptis et patrum -bus constitutis. al. neutr. sing. ponitur pro subst.: CONC. Osc. a. 598 Vives p. 158 *ut episcopus omnibus -e demonstret* ducendi vitas cunctosque sub ecclesiasticis regulis adesse praemoneat.

b respiciuntur regulae monasticae: VITAE patr. 5, 7, 40 frater quidam incidens in tentationem tribulando perdidit regulam monachilem; et cum iterum vellet observantiae -is sibi principia dare eqs. (gr. 7, 49 aliter). AVELL. 231, 8 (a. 520) oboedientia, quae in coenobii principatum -is obtinet disciplinae (GREG. M. epist. 7, 32 l. 7. BENED. reg. 3, 10. 60, 5 sciens se d. -i subditum [2 regulae disciplinam]. al.). GREG. TVR. vit. patr. 16, 1 in quo monasterio Silvinus abba gregem ... -i sceptro regebat. GREG. M. dial. 2, 3, 3 abba in ... monasterio -is vitae custodiam tenet. epist. 1, 42 l. 153 -ia monasteria. BENED. reg. 48, 20 si non emendaverit, correptioni -i subiaceat taliter, ut ceteri timeant (REGVLA Tarnat. 8, 2). al.

3 canon scripturarum sacrarum, cuius pars liber quidam est (cf. p. 852, 52): ORIG. in Matth. ser. 117 p. 250, 5 in nullo ... -i libro hoc positum invenitur (opp. secreta scriptura; *postea fere syn.* in publicis libris).

4 cetera exempla: AVG. epist. 118, 32 (ironice) haeretici conantur ... auctoritatem ... ecclesiae quasi rationis nomine ... superare; omnium haereticorum quasi -is est ista temeritas. haer. praef. 7 quid ... faciat haereticum, -i quadam definitione comprehendit ... difficillime potest. VINCENT. LER. comm. 2, 1 quoniammodo possim certa quadam et quasi generalia ac -i via catholicae fidei veritatem ab haereticae pravitatis falsitate discernerere. PROSP. c. coll. 11, 2 *Cassianus* ad plenitudinem praemissae disputationis -i sententia pronuntiat dicens: '...'.
B vario contextu respiciuntur regulae: **1 artis gramm. vel metrice**: SERV. georg. 1, 208 'libra die' non est apocope pro 'diei', sed -is genetivus est. PS. PALAEM. reg. 1, 2 in legitimis et -bus nominibus, quae certo ordine declinantur. SIDON. epist. 4, 1, 2 si quid heroicus arduum, comicus lepidum, ... grammaticus -e ... considerunt eqs. 4, 3, 9 in hymno quodam excrescit amplitudo proloquii angustias -es (i. *regulis metricis effectus*). CLEDON. gramm. V 33, 17. **2 astronomiae**: AVG. civ. 3, 15 p. 116, 29 -is ... solis defectio non nisi lunae fine contingit (antea: ex canonico siderum cursu). doctr. christ. 2, 113 (antea p. 855, 44) siderum cognoscendorum demonstratio habet etiam futurorum -es (i. *regulas adhidentes*) conjecturas non suspiciosas et ominosas, sed ratas et certas eqs. **3 musicae, sc. monochordum -e** (cf. p. 849, 3): AVG. trin. 4, 2, 41. 34 (respic. consonantia simpli ad duplum) auribus exhiberi potest ... in -i m. BOETH. mus. 1, 27 de m. -is divisione (4, 5, 5, 1. cf. 3, 16 partitio [4, 5 tit.], 4, 11 divisi ... m. -is). **4 medicinae** (cf. p. 848, 56): *quae diaetetica vocatur* (cf. GLOSS. I Ansil. DI 214 [med. p. 24] dieticos: id est -es): VINDIC. med. 40 *partem medicinae -em, quam diaetam vocamus*. CAEL. AVR. acut. 2, 29, 154 Hippocrates ... libro -i, quem diaeticum vocavit (3, 21, 218 chron. 2, 8, 112. al. *apud eundem*). gyn. 2, 65 quoniam -es explicimus passiones, quas Greci diaeticas vocant, veniemus ad ea, qu(a)e cirurgia atque farmacia ... curantur. *cuiuslibet (pertinere vid. ad curationem cyclicam)*: CAEL. AVR. chron. 4, 8, 130 erit praeterea curandum ..., ut curatione (unctione *edd. plerique*) -i corpora fortificemus adhibito praecitore, adhibita etiam recorporatione cyclica. 5, 11, 137 *tum erunt initia cycli assumenda, nunc ab omni abstinentia, nunc a parvo cibo et aqua, nunc augenda ordine -i*. **5 iuris**: EPIT. Gai 2, 8, 7 hoc -e est, ut cogniti tunc intestatorum propinquorum hereditates capiant, quando eqs. NOVELL. Iust. 89, 8, 1 quaedam a nobis adinventa est ratio -is optime narrans de ordine nascentium (gr. ξανονικός). neutr. plur. pro subst. in titulis indicis Florentini q. d. auctorum digestorum (v. OHME, Kanon ekklasiastikos, 1998, 56sq.): DIG. tit. libr. 8, 1 *Neogatōv* -ion βιβλία δεκατέτε. sim. al. **6 computationis, sc. -is est numerus, qui sine respectu variabilium (ut puta inductionis sim.) semper unus idemque addi debet**: DIONYS. EXIG. pasch. 1 si nosse vis, quotus sit annus ab incarnatione ... Iesu Christi, computa quindecies XXXIII, fiunt DX: is semper adde XII -es, fiunt DXXII eqs. 9 his VI mensibus semper adgece (i. adice) -es II, fiunt VIII. al. in eodem opere.

adv. ***rēgūlāriter.** *compar. et superl. desunt, sed cf. magis -r l. 39.* GLOSS. -r: *χανονικῶς.* *legitur inde a PAVL. FEST., VLP., maxime apud Christianos.* [confunditur in codd. c. generaliter l. 31, legaliter l. 35.]

i. q. modo regulari (gr. resp. maxime ἐνθέσμως l. 58 sqq., χανονικῶς l. 51 sqq.; iuxtapon. consequenter l. 52 sq. 59, iuste p. 856, 3 sq., legitime l. 54, ordine l. 47, recte l. 37, 52); *spectat ad regulas:* **I corporales, sc. fabrorum:** PAVL. FEST. p. 6 ‘amussim’ -r, tractum a regula, ad quam aliquid exaequatur, quae amussis dicitur. p. 80 ‘examusim’ -r: amussis enim regula fabrorum est (sim. GLOSS. Vatic. Reg. 203, 17).

II incorporales: **A varias:** **1** constituitur, dicitur, accipitur sim. *aliquid ita, ut sit regula:* **a in iure:** VLP. dig. 5, 3, 9 -r definiendum est eum demum teneri petitione hereditatis, qui eqs. (7, 1, 25, 5. DIG. de confirm. dig. 8^c quaque -r definita sunt [gr. ἐν χανόσιν]). 15, 3, 3, 2 -r dicimus totiens ... esse actionem eqs. (30, 71, 1). COD. Iust. 6, 42, 14, 1 (a. 255) -r traditur ea ... non valere eqs. EPIT. Gai 2, 1, 4 -r constitutum est, ut eqs. (2, 8, 2, 6). **b in arte gramm.:** CHAR. gramm. p. 329, 26 -r dicendum est inchoativa ea appellari, quae ‘sco’ syllaba terminantur (SERV. gramm. IV 441, 21). AVG. gramm. p. 13, 4 M. cetera, quae mox -r tractabimus. Ps. AVG. categ. 2, 11 -r ... accipere debemus omne nomen eqs. (VLT. SYLL. gramm. IV 232, 22). MACR. verb. De Paolis p. 47, 2 necessario -r praemonemus, quod eqs. VLT. SYLL. gramm. IV 222, 33 licet ... difficilis sit ratio syllabarum naturalium vim ... monstrare, tamen de postremis syllabis -r disputabo (248, 33. cf. l. 20). **al. c in qualibet re:** AVG. civ. 21, 4 p. 492, 21 *ignis omnia ... carbonem ... reddit?* neque id quasi -r definitum est, nam e contrario eqs. (trin. 8, 4, 7 habemus ... q. -r infixam naturae humanae notitiam. cf. quaest. hept. 4, 15 arbitror id, quod dictum est de secundo mense, tamquam -r fuisse retinendum). quaest. hept. 3, 27, 1 quia hoc non ubique dicit ..., potest forsitan dici non hoc -r fuisse praeceptum. in Rom. imperf. 16, 5 *dominus nullum tempus exceptit, sed -r ait: ‘...’* (generaliter var. l.). **al.**

2 fit aliquid secundum regulam (regulae adhibentur l. 43 sq.):

a in iure: MART. CAP. 9, 898 *prisci iuris assertor dicit -r ... hoc nullis legibus prohiberi.* EXPOS. mundi rec. D 10 gens, quae vocatur Emer, ... sine imperio vivens, -r transig(?)it, sc. vitam (rec. E transitus legaliter).

b in arte gramm. (cf. l. 47): DON. Ter. Eun. 1004 (corr. Jakobi, *Kunst der Exegese*, 1996, 80 *adn.* 211) ‘solae’ -r dicitur, *(nos)* ‘soli’, nam recte ‘solae’ (Exc. Bob. gramm. I 544, 24 *auctores et Aristidis et Aristidae dixerunt magis -r*). MACR. verb. Passalacqua p. 22, 1 quae *nomina apud eos ... -r declinantur.* CONSENT. gramm. V 377, 27 *verba quaedam -r non posse currere per omnia tempora.* **al.** **c in qualibet re:** AVG. doctr. christ. 2, 91 de quibusque nascentibus ... multi multa humanis suspicionibus quasi -r coniectata litteris mandaverunt. 2, 113 a praesenti positione motuque siderum et in praeterita eorum vestigia -r licet recurrere (*postea p. 854, 48*). POMER. 1 prol. 3 si -r imperatum, sc. a te episcopo, munus implevero. IVNIL. praef. p. 468, 4 *Nisbi* divina lex per magistros publicos, sicut apud nos in mundanis studiis grammatica et rhetorica, ordine ac -r traditur. p. 468, 10 ne sparsim et turbulente, sed -r singula docerentur. **al.**

B ecclesiasticas: **1 quaslibet:** **a vertitur vox gr.:** **a χανονικῶς** (cf. sub γ): CONC.^s I 2 p. 75, 30 *vestrum sanctum concilium recte et -r omnia agens.* p. 80, 1 *omnia ... consequenter et -r agens* (I 3 vers. Tur. p. 117, 16 dum nec c. nec -r ... sint gesta [*antea*: contra leges]. cf. *infra l. 59*). II 3, 3 vers. ant. p. 85, 26 *quae -r et legitime sunt decreta.* p. 87, 8 *quae -r a sancto consilio sunt prolatae.* CASSIOD. hist. 9, 14, 18 *episcopum Flavianum ... -r ordinarunt* (*postea: ordinationem ... legalem.* cf. 9, 14, 19. v. *etiam l. 58*). **al. in actis conciliorum.** **β ἐνθέσμως:** CONC.^s II 3, 3 vers. ant. p. 85, 9 *episcopum ... -r ordinare.* p. 85, 14 *Athanasius -r evocatus a ... sancto concilio* (p. 85, 22 *consequenter et -r e.*) p. 87, 5 *quae bene et -r definita sunt a sancto concilio* (sim. p. 87, 29. cf. p. 87, 27 *legaliter definita sunt*). **γ quaelibet:** CANON. Turner II p. 355 rec. II et III quod non opporeat amplius praeter eos, qui -r cantores existunt, ... in ecclesiis psallere (ι. gr. Ioh. Schol. tit. 26, 3 τὸν χανονικῶν ψαλτῶν). CONC.^s II 3, 1 p. 14, 30 *ut fides, quae tantis temporibus -r custodita est, ... nuper turbata sit* (ι. gr. II 1, 1 p. 5, 40 τὴν ... φυλαχθεῖσαν τὸν καθολικὸν χανόνος πίστην). vers. Tur. p. 162, 23 si quidem -r esset inquisitio facienda, aptum erat eqs. (gr. II 1, 1 p. 174, 3 χανονικῶν ... ἔξετασις, errori interpretis attribuit Lundström, Lex. errorum interpretum Lat., 1983, 148).

b cetera exempla: **a constituitur aliquid ita, ut sit regula** (cf. e. g. l. 55): CANON. Turner II p. 233 rec. IV qu(a)e -r statuta sunt de pascha in Niceno concilio. AVELL. 83, 219 (a. 553) -r apostolicae sedis ... definiunt constituta nulli licere eqs. (opp. specialiter). **al.** **β fit aliquid secundum regulam:** LEO M. epist. 121 Conc.^s II 4 p. 75, 28 sequenti ... anno pridie Nonas Aprilis eadem ... erit agenda festivitas (i. pascha),

sicut -r centenariae annotationis ordo declarat. VITAE patr. Iurens. 19 *episcopus apostolica auctoritate papae ob usurpationem inlicitam -r est increpatus (postea p. 854, 12)*. PETR. Fulg. Rusp. epist. 16, 13 *quos iuste ac -r sedes apostolica condemnavit* (FACVND. c. Moc. 6). CASSIOD. in psalm. 32, 41. 105 -r tunc vivimus, quando eius, i. *legis divinae, iussionibus oboedimus.* GREG. TVR. Franc. 4, 26 p. 158, 13 *dum transgressores canonom -r arguuntur* (p. 157, 16 canonice). **al.**

2 monasticas: VITAE patr. Iurens. 37 *voluptati ... dediti famulari -r detrectabant.* CAES. AREL. reg. virg. 2, 1 *quibus instituti seniores cum iunioribus -r vivant* (EPIST. Merov. 11 p. 451, 7. al.; cf. l. 5). REGVLA Tarnat. 8, 6 *qui ... inconvenienter fuerit locutus, -r arguatur.* 21, 2 *quae persona ... monasteriale disciplinam -r custodiatur.* **al.**

compos: irregularis. **[2. rēgulāris, -e. lexica quaedam afferunt VET. LAT. I reg. 14, 27 (cod. 115) -e, tamquam a regulus, sed re vera regalis in cod. scriptum vid.]**

rēgulāriter v. 1. regularis.

rēgulātim adv. *a regula* (cf. etiam DIOM. gramm. I 407, 16).

inter adverbia in -im exequuntur affert DIOM. gramm. I 407, 3. [falso pro reticulatim ed. princ. VEG. mulom. 2, 41, 3.]

i. q. regulariter: DIOM. gramm. I 492, 17 *singulorum nominum extremitates -m, quam potuimus, definitas contulimus.* Fischer.

?rēgulātor, -ōris m. *fort. potius a regula* (cf. aenator, gladiator sim.) *quam a regulare, si compendium vocis recte solvitur.* *i. qui custodit regulas modularum in fistulis aquaeductuum sequendas* (cf. p. 846, 73). INSCR. Aquinc. 335 (*in ara prope fontes aquaeductus; saec. III¹*) *immunis quidam legionis discen(s) regula(torum)* (ita edd.; intellegi possit etiam -r, -is, -em, nisi temptare malis regula(s) sim.).

[rēguliosus v. p. 717, 55 sq.]

rēgulo, -āvī, -ārē et **rēgular,** -ārī. *a regula.* *act. -o testatur*

CHAR. gramm. p. 474, 19, *depon.* -or l. 36 et CHAR. gramm. p. 479, 34 EVTYCH. gramm. V 478, 9. *[nisi potius a subst. regula, sard. centr. (ar)reulare ‘curare, ut faex subsidat’, tusc. (Lucae) rugghiare cum rubbio confusum ‘modium ligno aequare’.* cf. M.-L. 7178 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3295. Cortelazzo-Zolli² 1340. 1415 (s. v. rubbio). Wagner II 358. Schd.-Cr.]

*i. q. regulis afficere, ordinare, statuere sim. (pro obi. est enunt. fin. l. 39; cf. DOSITH. gramm. 71, 15 χανονικῶς: -or [inde GLOSS.]): CAEL. AVR. chron. 3, 4, 62 -antur ... sive diriguntur eorum medicaminum virtutes non natura patientis loci, *(sed)* genere passionis. CONC.^s II 3, 2 vers. ant. p. 116, 13 patres concilii ... -verunt, ut sequatur omnis Aegyptiaca regio archiepiscopum Alexandrinum (gr. II 1, 2 p. 111, 37 ἐκανόνισαν, Rustic. regulam dederunt). EVTYCH. gramm. V 461, 2 semper ex certis et manifestis incerta -antur et ambigua.*

deriv.:? regulator.

***rēgulus,** -ī m. *a rex diminutive* (cf. PRISC. gramm. II 101, 4 rex, -us, id est parvus rex. 106, 21. III 479, 8. GLOSS.^L 1 Ansil. DI 461 [cod. Paris.]): NOT. Tir. 27, 74 -us. *de mensura:* rēg- SEDVL. carm. pasch. 3, 12. *de notione* (adde l. 45. p. 857, 12. 38 sqq.): GLOSS. -us: βασιλίσκος secundus a rege. II 256, 18 βασιλικός: reguliosus, regillus, -us, regius, imperialis, regalis. sim. al. *legitur inde a VARRONE, SALL., LIV. (59^{le}), maxime apud scriptores rerum gestarum, in versibus singulis locis apud MART., AVSON., SEDVL.* [calabr. sept. rejīḍū ‘basiliscus’ (cf. p. 857, 38); cf. Faré, Postille 7179b. Schd.-Cr.] *[in versione prava pro gr. στρατείας VET. LAT. III Esdr. 3, 2 (cod. 123. al.); dub. suppl. INSCR. christ. Diehl 42 (a. 508) reguli] Masunae; medii aevi est ANTH. 762, 43.]*

i. q. rex parvus: **1 proprie de eis, qui aliis imperant, regali auctoritate praediti sunt:** **a homines** (vis diminutivi spectat ad eos, qui sub maiore rege imperium exercent [v. imprimis p. 857, 8. 22 sq.; de satrapis e. g. l. 68. 75. p. 857, 15] vel non reges totius gentis sunt, ceterum hic illuc fort. ad regem regni minoris [v. imprimis p. 857, 6] vel puerum [v. p. 857, 2. 17]; de filiis regis l. 69 sqq., de fratre regis p. 857, 5; de eis, qui de regno certant p. 857, 20 [cf. p. 857, 26]; idem homo etiam rex nominatur e. g. l. 65. p. 857, 2. 6. 21, sed opp. vel disting. rex p. 857, 4. 18; distingui vid. princeps l. 66. al., sed pro syn. p. 857, 23): VARRO ling. 5, 30 ab Thebri ... -o Veientum (item c. gen. gentis: Liv. 5, 38, 3 Brennus -us Gallorum. 22, 21, 2 Indibilis ..., qui ante Ilergetum -us fuerat [cf. 29, 2, 15 regem]. 27, 19, 7 -is principibusque Hispanorum. 41, 11, 1 principes Histrorum et -us ipse Aepulo. al. CVRT. 8, 10, 1 gentium suarum -i. TAC. Agr. 24, 3 ex -is gentis. ann. 2, 78, 2. al. VET. LAT. I reg. 6, 12 [cod. 91. al.] -i Allophylorum [gr. οἱ αποτούται]. SALL. Iug. 11, 2 Micipsa ... moritur; ... -i in unum convenere (item de filiis regis gentium Numidarum: 12, 1 sq. Liv. 43, 3, 5 Gulussa -us Masinissae filius. 45, 14, 1. al. PLIN. nat. 8, 31. cf. de filiis Priami: DICT. 1, 10 Priamus et reliqui -i. 2, 21 nihil a Priamo neque ab eius -is remissum est. 2, 25 is Hector inter -os cum virtute tum consilio bonus credebatur. al. apud eundem). LIV. 27, 4, 9 aliqui Africæ -os (item c. gen. regionis: PLIN. nat. 18, 22 -is Africæ. 36, 30 Mausolo, Cariae -o. FLOR. [Koike]

epit. 2, 14, 5 Thraeciae -o). 28, 43, 15 tot -os, tot saevos gentes. 29, 30, 5 Lacumazae -o (cf. 29, 29, 11 puerum Lacumazen ... regem appellat). 35, 22, 5 nobilem -um Corribilonem. 37, 25, 9 *Africanus scripsit* -os, se acceptos in fidem in Hispania reges reliquise (cf. Polyb. 21, 11, 8 δυναστῶν). 38, 48, 11 -i quidam et tyranni. 43, 5, 8 duobus fratribus -is (duo fratres -is cod.). al. VAL. MAX. 6, 1 ext. 2. CVRT. 8, 13, 5 (cf. 4 rex exiguae partis Indorum). al. PLIN. nat. 8, 156. 37, 66 TAC. ann. 2, 24, 3. al. SVET. Cal. 5. TERT. adv. Iud. 7, 7 si Nabuchodonosor cum suis -is regnavit, ab India usque Aethiopiam habuit regni sui terminos. VET. LAT. Ioh. 4, 46 (cod. 4. al. sim. VVLG.) erat ... quidam -us, cuius filius infirmabatur (gr. βασιλίκος, i. minister regis, prave verti vid., ut 4, 49 [cod. 4. al. = VVLG.], nisi legebatur var. l. βασιλίσκος, huc spectant: HIER. in Is. 18, 65, 11.25 G. -us, qui graece dicitur βασιλίκος, quem nos de aula regia rectius interpretari possumus palatinum. SEDVL. carm. pasch. 3, 12. al.). III Esdr. 3, 2 (cod. 123) omnibus -is (gr. τοῖς σαρωπάταις, cod. 126. al. regibus, 129A purpuratis satrapis, Vulg. purpuratis). IVL. VAL. 1, 11.1.538 obviat ... Nicolao cuidam adulescenti -o ex Acarnania (gr. p. 18, 26 βασιλεὺς, cf. l. 547 rex Acarnanum). AVSON. 27, 4 (399 S.), 6. AMM. 18, 2, 13 reges omnes et regales et -os. HIST. AVG. Claud. 1, 1 alios, tumultuarios videlicet imperatores ac -os, scripseram in eo libro, quem de triginta tyrannis edidi. Prob. 14, 2 -i novem ex diversis gentibus (cf. 15, 2 novem reges). HIER. epist. 65, 14, 6 reges isti, qui sub tanto rege sunt -i. in Nah. 3, 18 l. 707 ('sepelientur principes tui') principes tui, i. regis Assuris, -i scilicet. COD. THEOD. 12, 12, 5. SIDON. epist. 4, 20, 2 -orum ... sociorumque comitantum. IORD. Get. 249 ut genti Gothorum ... proprius -us, quamvis Hunnorum consilio, imperaret. al. b apes: VARRO rust. 3, 16, 18 ne -i plures existant. c deus, sc. in nomine Iovis Heliopolitani: INSCR. Année Épigr. 1957 n. 119 (*Heliopoli Syiae; saec. II*) Iovi o(ptimo) m(aximo) H(eliopolitano) -o (cf. n. 118 regi deo; inscriptionis editor stellam clarissimam Leonis, quae gr. βασιλίσκος nominatur, intellegit).

2 transfertur ad praecipua (praecipuos): a exempla varia (apponitur fere tamquam adi. l. 33): MART. 3, 16, 1 sutorum -e, CERDO. Ps. AVG. serm. ed. Mai 151, 1 -i siderum stellis iubar Herodem perturbat (2 caelestis nativitatis regalibus signis).

b in indicatione generis animalium: a avis (respic. 'Gypaetus barbatus' L.; v. André, *Les noms d'oiseaux*, 1967, 139): PAVL. FEST. p. 112 inmusulus avis genus, quam alii -um, alii ossifragam dicunt. β serpentis (cf. ISID. orig. 12, 4, 6 basiliscus graece, latine interpretatur -us, eo quod rex serpentum sit, adeo ut eum videntes fugiant. GLOSS. II 256, 20 βασιλίκος ὄφις: -us. GLOSS. IV Plac. R 4 -us: nomen serpentis basilisci): adhibetur pro nomine (apponitur serpens l. 42. 47. 49): TERT. bapt. 1, 2 fere viperae et aspides ipsique -i serpentes arida et inaquosa sectantur (sim. HIER. epist. 7, 3, 1 quasi -i et scorpiones arentia quaeque sectamur. 69, 6, 4 ISID. orig. 12, 4, 8). HIER. quaest. hebr. in gen. p. 69, 15 fiat Dan coluber in via, -us in semita, mordens ungulas equi, et cadet ascensor eius retrorsum (*vertit ex hebr. gen. 49, 17 Ἰδού γὰρ*, Vulg. cerastes). VVLG. Is. 30, 6 viperæ et -us volans. Ier. 8, 17 ego mittam vobis serpentes -os. RVFIN. Orig. in Ios. 11, 6 p. 366, 17. GREG. M. moral. 15, 19 -us ... serpentum rex dicitur (cf. l. 39). CAES. AREL. serm. 112, 1 a serpentibus -is, id est, basiliscis. PASS. Ioh. Migne gr. 5, 1248^A. al. in descriptione: HIER. hom. Orig. in Luc. 31 p. 180, 1 tu, diabole, es basiliscus, tu es omnium serpentum -us. Koike.

f. régula, (-ae). GLOSS. II 256, 27 βασιλίσκος: -a. iunctura herba -a significat genus herbae, sc. 'Ocimum basilicum' L. (cf. p. 767, 25 sqq.): Ps. APVL. herb. 130 l. 12 (antea: herba basilisca) omnes violentias eorum serpentum haec h. -a obtinet.

deriv.: 2. regillus.

compos.: subregulus (vix etiam subregulo; cf. Heraeus, Kl. Schr., 1937, 93 adn. 1).

cf. Onom.

N. H.

regumen v. regimen. [regūro v. p. 858, 9.]

regusto, -ātum, -āre. a re- et gustare. [hisp. regostarse 'gustato delectari', nisi potius a subst. gusto (< lat. gustus). cf. M.-L. 7179a. Corominas-Pascual III 292. Schd.-Cr.]

i. q. rursus gustare (identidem gustare maxime sub 2; cf. GLOSS. ruminat: -at): 1 oculis auribusve, mente: CIC. Att. 4, 19, 1 (iocose) *tan*, Vestorio visendo dandi sunt dies et ille latinus ἀττικιοῦς ex intervallo -andus (cf. nam trad.). 13, 13, 3 crebro -o tuas litteras ..., tamen exspecto novas. 13, 48, 2 illam laudationem legi, volo tamen -are. 2 ore: -atur liquor: SEN. dial. 1, 3, 13 ebriosi quidquid biberunt, vomitu remittentur tristes et bilem suam -antes. -atur vas (sc. gustando identidem temptatum): PERS. 5, 138 -tum digito terebrare salinum contentus perages vitam tuam sordidam.

regypso, -āvī, -āre. a re- et gypsare (fictum ad explicandam notionem). i. q. gypso dempto recludere: PORPH. Hor. carm. 1, 20, 3

'relevi dolia ...' (Ter. Haut. 460), quod significat 'aperui et quasi -avi' (cf. p. 932, 9).

regyratio, -ōnis f. a regyrare. i. q. actio regyrandi: Ps. AVG. serm. ed. Caillau 2 app. 69, 3 Laurentius martyr ferventem craticulam laterum -e suorum ... restinguit (ad rem cf. l. 26).

regyro, -āvī, -ātum, -āre. a re- et gyrate. scribitur plerumque -gi-, sed -gy- servatur FLOR. epit. 4, 2, 6 (cod. N saec. IX). REGVLA mag. 11, 112 (cod. P saec. VII in.). Iconfunditur in codd. c. regnare l. 14. 18; falso trad. VET. LAT. num. 35, 28 (cod. 100) in civitate enim regurabit et eqs. (corr. Robert in ed. cod. p. CXVIII in c. e. refugii habitet; cf. p. 700, 54 sqq.).

1 intrans. i. q. gyrando regredi (in imag.): FLOR. epit. 4, 2, 6 bellum civile ex Italia se in Galliam Hispaniamque deflexit reversumque ... in Epiro ... conserdit, ... Africæ incubuit, postremo in Hispaniam -vit (regnavit var. l.).

2 trans. i. q. gyrando vertere (sc. in partem aversam, oppositam [reconditam l. 24]; ita ut redeatur in positionem priorem l. 28 [opp. gyrale]): a refl.: VET. LAT. IV reg. 5, 12 (cod. 91. al.) Naaman -vit se abiens in iracundia (gr. ἐξέχλινε, cod. 92 regnavit, Vulg. cum ... vertisset se). HIPPOCR. num. sept. 35, 13 aegrotum non se -antem (regulanten var. l.; item in lectulo: 35, 20 REGVLA mag. 11, 112).

b -atur pars corporis: SORAN. p. 111, 5 si matrix -ta effusa est (opp. non conversa; cf. gr. p. 149, 5 κατ' ἔσπορον). HIPPOCR. mul. 1 1.71 matrix re(g)irat ad vesicam stomachum suum (cf. i. cavum; cf. gr. p. 34 μῆτρα στοματικήν). 1.516 mulier animo relicta albugines oculorum -at (sc. ut pupulae abdantur; gr. p. 76 ἀναβάλλει). PASS. POLYCHRON. (Anal. Boll. 51, 1933, 93) 28 (Laurentius in craticula positus tortori) assasti tibi partem unam; -a aliam et manduca (cf. l. 4). c -atur res quaelibet: ROMVL. fab. 44, 2 rec. W lupus dum girasset illa(m) personam tragicam, quam invenerat, et -as(s)et, ait: '...' (recc. cet. semel et iterum vertit).

deriv.: regyratio.

[regyrus, adi. c. regyrate coniungendum vix recte coni. Zingerle, Jahreshete Österr. Arch. Inst. 30, 1937, Beiblatt p. 162, SOL. 39, 2 aquae -ae (Regiae codd.).]

rehalo v. redhalo.

rehebesco, -ere. a re- et hebescere. i. q. stupore rursus hebescere (subluciente vi quadam intensiva): AVG. serm. 19, 5 1.201 movent vos ista a deo creatore tam pulchre disposita? movent plane; ... puto -retis, si videretis pulchritudinem angelorum (cf. e. g. util. cred. 16, 34 p. 44, 14 hebescit ... miraculis creatura).

rehibeo v. redhibeo.

rehisco, (-ere). a re- et hiscere. i. q. respondendo os aperire (cf. vol. VI 3, 2831, 66 sqq.): GLOSS. II 230, 31 ἀντιποσαγορεύω: resaluto, -o. 230, 58 ἀντυγαίω: -o.

[rehitiā(v)it, i. requievit, vix recte lectum est INSCR. christ. Diehl 4552, v. INSCR. Brit. 1255.]

reira v. raia.

reiaceo, -ēre. a re- et iacere. vi praeverbiū minus insigni vox significare vid. potius: 1 i. q. reconditum, custoditum iacere: proprie: HESYCH. in lev. 3, 6 p. 817^C in ipsis lumbis ... renes -ent. GREG. M. epist. 1, 48 l. 19 tot libras plumbi, de quo in eadem insula -ere noscitur, dare. 4, 24 l. 17 qui debiles illic in xenodochis -ent (recent, aegri iacent var. ll.). 5, 31 l. 21 pensiones ... collectae ... apud quendam ... -ant. 8, 24 l. 47 si qua ... scripta in ... scrinio -ent. translate: NOVELL. Iust. 22, 43 cum filiorum ... procreatio in casus muneribus -ret (gr. ἀπέχειτο).

2 i. q. residuum iacere: GREG. M. epist. 9, 51 l. 6 argenti depositi parte aliqua restituta partem apud eum diaconum asserit -ere. 14, 5 l. 23 reliquam (sc. pensionem sim.) sibi ... Petrus, qui fuit conductor, apud ... colonos perhibet -ere (Norberg, reducere codd.). Bk.

react- v. react-.

reibus v. reipus. **reica** v. rica. [postquam -i- simplex inter vocales posita iam temporibus vetustissimis fere evanuit, pro consonante gemina accipiebatur, ubicumque manebat, et syllaba praecedens longa fiebat positione (cf. e. g. mai-ior [**mag-ios*] iuxta mā-ior, vol. VIII 122, 4 sqq.); itaque aut formae reice (VERG. georg. 3, 389. al.) subesse videbatur *rēiīce, ut praeverbiū positione longum fieret, aut re-, quod primitus in re-ici, re-iecto sim. positione longum fuerat, postea natura longum ducebatur (cf. māiori c. apice scriptum CIL X 1020). Mei.]

NOT. Tir. 12, 34 -it. 12, 51 -ecit. imperat. reic per apocopen testatur MACR. verb. Passalacqua p. 31, 15. de mensura (cf. SERV. gramm. IV 454, 34 're-' ... ubique breviatur ... excepto ... uno verbo '-o'): rē- servant hexametri praeter ALC. AVIT., in stirpe praes. syllaba rei- per synizesin legenda est apud VERG. ecl. 3, 96 STAT. Theb. 4, 574 (nisi legas rē-, ut SIL. 8, 669 CYPR. GALL. iud. 681); apud scaenicos et iambicos loci ambigui sunt, sed si praefers rē-, syllaba rei- per synizesin legenda est apud PLAVT. Asin. 254 TER. Phorm. 18. 716; rē- SIDON. carm. 9, 321. de notione (addas p. 860, 62. 69. 73): SYNON.

Cic. p. 425, 32 contempnit. respuit. -it. recusat. repudiat. refutat. 441, 17 -ti. confusi. exturbati. dissipati. GLOSS. -ο: ἀποσέίουμαι. ἀποβάλλω. ἀποβάλλουμαι. ἀκοντίζω. -erit: ἐκβάλω. -tus: ἀπόβλητος. reppulit: -ecit vel fastidivit. GLOSS.¹ I Ansil. RE 811 -ecit: depositus. sim. al. legitur inde a PLAVTO, TER., CATONE, ? LVCIL. (v. l. 44), ACC., CIC. per totam fere latitudinem (deest e. g. SALL., NEP., MANIL., LVCANO, VAL. FL., MART., IVV.). [i. q. 'vomere' (cf. p. 861, 35) significantia et a serm. docto medicorum haud aliena it. vet. recere, langob. Alpin. récer, res, cors. roggé, ruciā vocali radicali et coniug. a vomitate mutuatis, raet. occ. (Surselva) ricer. cf. M.-L. 7183 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3217. Cortelazzo-Zolli² 1332. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. e. g. cum reficere LVCR. 1, 34 CAES. Gall. 5, 23, 4 LIV. 23, 8, 10 (restit. CIC. fin. 4, 40); restit. pro ecere CIC. Caecin. 38, 66. 84 Ov. epist. 21, 200 LIV. 44, 19, 2 CELS. 1, 3, 17 (in falsa var. l. LIV. perioch. 105, 4; cf. l. 75), traicere p. 865, 27; p. p. p. confunditur e. g. cum relinqueret CELS. 7, 21, 1^c (in falsa var. l. CAES. Gall. 1, 52, 4), resecare SEN. nat. 6, 30, 3 (falso trad. CIC. leg. 2, 55), retegere l. 43 (cf. de l. 50); e coni. dub. pro deicere p. 860, 36.]

i. q. retro iacere. praeverbium indicat motum sive contrarium sive retroversum et inde motum amovendi (vix est ut agnoscas vim iterativam, sed cf. explic. p. 860, 62 allatam, de vi respondendi v. p. 865, 57 et fortasse p. 862, 24); accedit adv. retro p. 863, 38. 864, 54, retrorsum p. 865, 54. adhibetur refl. p. 860, 35. 41sqq. 865, 38sqq. mediopass. p. 861, 35, absolute p. 861, 37sqq. opp. eligere (v. vol. V 2, 385, 76), recipere p. 336, 35sqq. 862, 13. 863, 1, ceterum v. p. 862, 34sqq.; disting. abicere p. 860, 67, deicere p. 861, 59. gr. respondet e. g. ἀθετεῖν p. 863, 40. 864, 35sqq. ἀποβάλλειν p. 864, 40, ἐκβάλλειν p. 860, 32. 861, 40. 863, 57, ἔξαγειν p. 860, 7, ὁπτεῖν p. 860, 11. 51.

I respicitur motus localis (in imag. e. g. l. 48sqq. p. 861, 16; raro vi iaculandi, v. imprimis l. 73. p. 862, 24): **A** sine respectu motus anteroris (quem tamen hic illic antecessisse non negaverimus); de actione: **1** amovendi (-unt homines [deus l. 55] praeter l. 62. 64sqq.; indicatur unde per abl. p. 860, 23. 34, praepos. ab, de, ex [e. g. l. 44. 46], quo per acc. p. 861, 21, praepos. in c. acc. l. 59. 72. p. 860, 13. 861, 12, adv. p. 860, 21sqq.): **a** -untur res (quibus quis carere potest, quibus non iam opus est, nonnumquam ut aliqd. reveletur, e. g. l. 48sqq. [aliter l. 73, si recte trad.]): **a** quae abiciuntur, demittuntur de corpore quadam (suo praeter l. 40. 48sqq.): ① vestes, velamina sim., sc. quae exuuntur (aliter p. 860, 72sqq.): PLAVT. Merc. 910 quin ornatum hunc -ο? CIC. Verr. II 4, 65 Antiochus imperat suis, ut id candelabrum in praetorium involutum ... deferent; quo ... involucris ... -tis constituerunt. Pis. 55 togulae lictoribus ad portam praesto fuerunt, quibus illi acceptis sagula -erunt. Mil. 29 hic de raeda -ta paenula desiluit (item pugnaturus: PHAEDR. 5, 2, 5. cf. l. 46). CATVLL. 66, 81 nudantes -ta veste papillas ([rectecta omnes fere codd.]. Ov. met. 2, 582 ex umeris. 9, 32 de corpore). VARRO ling. 6, 69 Lucilius scribit de Cret(a)ea meretrice ... sponte ipsam suapte adductam, ut tunicam et cetera -ret. VERG. Aen. 5, 421 Entellus duplice ex umeris -ecit amictum. PETRON. 7, 2 ut in locum secretiore venimus, centonem (sc. qui adiutum velabat) anus urbana -ecit. APVL. met. 6, 17, 1 Psyche velamento -to ad promptum exitium sese compelli manifeste comperit (cf. in imag.: PRVD. apoth. 334 at nos -to Christum velamine coram cernimus [detecto var. l.; subest II Cor. 3, 18]). al. ② alia: Ov. ars 1, 695 (ad Achillem) pensa quid in dextra ... habes? -e succinctos operoso stamine fusos. trist. 1, 1, 66 (ad librum suum) si quis erit, qui te ... esse legendum non putet e gremio -atque suo, ... dic eqs. LIV. 35, 28, 4 sarcinas (v. p. 860, 22). SEN. Thy. 809 num -to latus explicit monte Typhoeus? al.

B quae secernuntur: CATO agr. 67, 2 custos in torculario fraces cotidie -at (cf. 66, 2 fraces ... semper subtrahito). COLVM. 2, 10, 14 fabarum fasciculi excutientur ac durissimae quidem acus -tae separataeque erunt a cudentibus. 4, 5 herbae malae, nisi manu eliguntur et in summum -untur, ... reviviscunt. 12, 39, 1 acina ... vitiosa -ere. describitur inundatio distantiam terrarum efficiens (in imag. audaciore): SEN. nat. 6, 30, 3 inundatione ... ab Italia Sicilia -ta est (resecta var. l.).

γ quae eiciuntur; spectat ad: ① eventus naturales: LVCR. 2, 714 naturam aliena corpora videmus -ere in terras. VITR. 2, 5, 3 lapis intinctus in aqua ... refrigeratus -it ex calcis corpore fervorem. 8, 3, 9 cum vis aquae sit egressa extra terram bituminosam, secernitur et ita -it ab se bitumen. SEN. nat. 3, 30, 7 -tus e nostris sedibus in sua secreta pelletur oceanus. 6, 20, 1 hoc (spectat ad partem liquidiorum aquae sub terris positam), cum superveniente gravitate aquae -tum est, ... illas terras movet (rectum var. l.). HYG. astr. 2, 7, 3 Orphei caput ... fluctibus in insulam Lesbum est -tum. ② actiones animantium (fluminis p. 860, 4): eminus iactando: SEN. suas. 1, 12 excaecatus Cyclops saxum in mare -ecit (deicit Håkanson, iecit Schott fort. recte). evomendo (cf. p. 861, 35sqq.): SCRIB. LARG. 90 qui sanguinem -unt, aut per urinam reddunt (l. ore eiciunt edd. coll. Marcell. med. 16, 1]. 92 pastillus ad ... s. -entes.

ibid. iterum. PLIN. nat. 20, 48. al. PLIN. epist. 5, 19, 6. al.; cf. SCRIB. LARG. 193 ex stomacho cruem). PLIN. nat. 21, 120 iuncus odoratus stomacho utilis bile mque -entibus (23, 106). SIL. 8, 669 pons ... cadentum corporibus struitur, -it, que cadavera fumans Aufidus (l. cod. Col. teste Heinsio; tacito codd. plerique, ructat Gronovius). exportando (in mercatura): CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 61 mercimonia, quae ab eis Aegyptiis -untur et ad eos rursus introducuntur (gr. ἐξαγόμενα).

δ cetera exempla: SCRIB. LARG. 161 medicus quidam lanam sucidam ... vini veteris sextario diu lavabat, deinde expressam -bat; vino autem residuo eqs. ORAC. Sibyll. 8, 224 (Aug. civ. 18, 23 p. 285, 28) -ent simulacula viri, cunctam quoque gazam (gr. γύψοντα). RVFIN. hist. 2, 26, 2 videres repletas inhumatis corporibus civitates ... -taque cadavera (cf. gr. ἐροῦμενος). al. traiciendo: PAVL. dig. 43, 11, 3 pr. si in agrum vicini viam publicam quis -erit, tantum in eum viae receptae actio dabatur, quanti eius interest, cuius fundo iniuria irrogata est (l. -tae proponit Mommsen).

b -untur animantes vel partes corporum eorum: **a** impulsu alieno (sc. animantes fere eiciuntur, expelluntur vel abiciuntur): CAES. Gall. 5, 30, 3 qui ... non -ti et relegati longe a ceteris ... fame intereant (item -untur milites: LIV. 23, 25, 8 milites de exercitu M. Marcelli ... in Siciliam ... traduci ... placuit; eodem ex dictatoris legionibus -i militem minimi quemque roboris. 35, 28, 4 quo sarcinas, quo turbam inermem -ret [nisi ad l. 54sqq.]. MEN. dig. 40, 12, 29 pr. militia remota castris -et ut [eicietur edd.]. cf. p. 863, 67. 864, 52). VARRO rust. 2, 5, 17 ut in reliquis gregibus pecuniaris dilectus quotannis habendus et reiculæ -undae, quod locum occupant earum, quae ferre possunt fructus (item -untur animalia: VERG. georg. 3, 389 arietem, nigra subest udo tantum cui lingua palato, -e). VIR. ill. 40, 4 -tis ... ab amplexu, coniuge et liberis (l. ab eo, a se var. ll.). LVCIF. Athan. 1, 42 l. 61 cum deus videat servos suae claritatis -tos de domibus privatis, ... exules factos. AMBR. paenit. 1, 7, 30 ille de cena nuptiali ... -it, qui non habuerit vestem nuptialem (spectat ad Matth. 22, 11sqq. ut: ORIG. in Matth. 17, 16 p. 632, 26 -tus est a nuptiis [gr. ἐχθληθῆναι]). al. **β** impulsu suo (sc. homines avertunt se vel partem corporis sui): VERG. Aen. 10, 473 Iuppiter oculos ... -it avris, ubi bellum gestum est. PETRON. 140, 11 nec se -bat a blanditiis doctissimus puer. APVL. met. 2, 2, 7 rubore suffusus -to capite restitu (dielecto edd. rec. plerique, fort. recte).

2 vario modo retro iaciendi (indicatur unde per praepos. ab e. g. l. 75. p. 861, 4, quo per abl. l. 48sqq., praepos. ad l. 64, circum l. 62, in c. acc. p. 861, 1. 3. 5, post l. 65, super l. 66): **a** -untur animantes: **a** qui reclinant (cf. p. 861, 35): ① se: TER. Andr. 136 Pamphilus ... medium mulierem complectitur ...; tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, -ecit se in eum flens quam familiariter! LVCR. 1, 34 (ad Venerem) Mavors in gremium ... saepe tuum se -it (reficit var. l.). PETRON. 92, 3 in grabatum. HYG. astr. 2, 4, 3 pastores somno consipiuntur atque alius aliam se in partem -unt. ② partes corporis sui (aliter l. 61): CVRT. 10, 5, 3 (agitur de morte Alexandri) velut omni vita debito liberatus fatigata membra -ecit. PRVD. perist. 5, 366 recline mollibus -ecit aulaeis caput martyr. PAVL. PETRIC. Mart. 1, 101 defessos stratis -erat artus (sim. al. apud eundem). ③ homines alienos: RVFIN. hist. 8, 10, 8 ut pedibus conclus ... terga martyrum ... -rentur in solum (cf. gr. ὄφεντες). PLIN. phys. Sang. p. 245 1. 17 -is puerum supra ramum (cf. l. 10 puer ... resupinato).

β qui cedentes vel pugnantis in locum posteriorem rediguntur (cf. etiam p. 861, 57sqq.; fort. huc l. 22): CIC. Phil. 2, 58 (de ordine, quo raedae procedunt) -ta mater amicam impuri fili tamquam nurum sequebatur. VERG. Aen. 11, 630 bis -ti Tusi arms respectant terga tegentes. LIV. 8, 8, 8 hi milites in postremam aciem -bantur. AMM. 24, 6, 9 ne ... postsignani pone omnes -ti centurias ... verterent terga.

b -untur res: **a** quas quis in tergum suum iacit (ventus -t p. 861, 7): ① partes corporis (aliter l. 46): TER. Haut. 291 capillus ... circum caput -tus neglegenter (SCHOL. Ter. Bemb. retro iactus; an item iactus, ut appareat pulc(h)ritudo crinis?). POLLIO Cic. fam. 10, 32, 3 nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum -tis (PLIN. nat. 28, 45 -tis post terga m.). OV. met. 4, 475 Tisiphone capillos movit et obstantes -ecit ab ore colubras. VELL. 2, 70, 5 -to ... laevo super caput brachio. ② arma: CIC. de orat. 2, 294 ut non modo non abiecto, sed ne -to quidem scuto fugere videar (GALBA Cic. fam. 10, 30, 3). VERG. Aen. 11, 619 versi ... Latini -unt parmas et equos ad moenia vertunt ([SERV. retro agunt; addit auct.: vel retrosum ferunt, ut cedentium terga munita sint]. STAT. Theb. 9, 173). SCHOL. Germ. Bas. (p. 61) 5 l. 1 Hercules ... clava -ta, pelle leonis opertus. ③ vestes (aliter p. 859, 37sqq.): VARRO ling. 5, 132 ab eo, quod dimidiata partem amictus retrorsum iacebant, ab -endo 'ricinium' dictum. PROP. 2, 23, 13 -to quae libera vadit amictu ..., placet. LIV. 23, 8, 10 toga -ta ab umero latus succinctum gladio nudat (QVINT.

inst. 11, 3, 131 quidam -ta in umerum t., cum dextra sinum usque lumbos reduxerunt, sinistra gestum facientes spatiantur. 11, 3, 144. cf. PAVL. FEST. p. 3 virgo sacrificans, cui lacinia togae in humerum erat -ta). CVRT. 4, 10, 34 ueste ab ore -ta (*opp. capite velato*). QVINT. inst. 11, 3, 140. 11, 3, 146 sinum ... in dextrum umerum ab imo -ere solutum ac delicatum. SVET. Aug. 26, 1 Cornelius centurio ... -to sagulo ostendens gladii capulum *eques*. CLAVD. carm. min. 17, 15 (*describitur statua*) -tae vento chlamydes.

B *quas quis retro vel foras tendit*: ALF. dig. 9, 1, 5 mula calcem -ecit et crux agasoni fregit (*item -itur pars corporis*): HIST. AVG. Heliog. 5, 4 posterioribus eminentibus in subactorem, *i. paedicatorem*, -tis et oppositis). PLIN. nat. 36, 112 *summus honos erat* adici decreto, ut domus eorum forex extra aperirentur et ianua in publicum -retur.

B *cum respectu motus anterioris* (*sc. reiection fit in contraria partem [e cursu l. 43]; indicatur unde per adv. l. 31, quo per praepos. extra p. 862, 15, super l. 40]*): **1** -untur animantes vel res eo, unde venerunt:

a *vario modo*: PLAVT. Pers. 319 sq. (*in imag.*) emitte boves (*i. nummos*) ... :: metuo, ut possim -ere in buble (*i. in cruminam*), ne vagentur. :: ego -am (*sim. -untur animalia*: PLIN. nat. 11, 28 fucus ... in alvum -tus. cf. l. 69). CIC. Phil. 1, 7 -tus Austro sum in eum ipsum locum, unde condescenderam (*item in navigatione*: Att. 16, 7, 1 ad eandem Leucopetram. LIV. 44, 19, 2 Brundisi legatos iam esse, bis ex cursu Dyrachium -tos [*iectos codd.*] cf. l. 46sqq.). LVCR. 4, 107 *rerum effigiae* ... adsiduo crebro repulsi -tae reddit speculorum ex aequore visum (*item redditur imago vel sonus*: 4, 285 continuo a nobis in idem *speculum* quae fertur imago pervenit et nostros oculos -ta revisit. 4, 570 pars *vocum solidis* adlisa locis -ta sonorem reddit). 5, 641 *fit, ut aer solem* -at gelidis a frigoris umbris aestiferas usque in partis (*opp. 639 detrudere*). CAES. Gall. 2, 33, 5 occisis ad hominum milibus quattuor reliqui in oppidum -ti sunt (civ. 2, 2, 6. cf. PANEG. 4, 25, 7 -tus in moenia). VARRO rust. 1, 13, 5 *aedificium* apertum ... ab area, quo et in tritura(m) proruere facile possis et, si nubilare coepit, inde, ut rursus, celeriter -ere *frumentum* (, introrsus *coni. Giustia*). CELS. 7, 21, 1^c vulnus ... curari, si -tum omentum est, sutura debet (relictum var. l.). SEN. nat. 5, 18, 2 *pluvias* in Italiam austri impellit, aquilo in Africam -it. PETRON. 103, 5 *vector*, qui acclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem, ... in cubile -tus est. al. **b** *evomendo* (cf. p. 859, 73sqq.): SCRIB. LARG. 108 nihil cibi retinere possunt, sed quidquid datum est, -unt. 184 nauseant, -unt poto medicamento (*item sine obi.* : 189. al.). al. PLIN. nat. 21, 76 *remedia sunt ruta, salsamenta etiam, si -antur, sumpta crebro*. VET. LAT. Ion. 2, 11 (Lucif. Athan. 2, 33) *cetus* -ecit Ionam super terram (gr. ἐξέβαλεν, Vulg. evomuit). al. **c** *alicui reddendo* (cf. p. 865, 53): MIN. FEL. 32, 2 hostias et victimas deo offeram, quas in usum mei protulit, ut -am ei suum munus?

2 -untur, qui (*quae*) e cursu maritimo repelluntur (*fere homines, sed naves l. 48; in terram sim. l. 45. 49. 50; cf. l. 19sqq.*): CIC. S. Rosc. 79 (*in imag.*) restare tibi videbatur servorum nomen, quo quasi in portum -tus a ceteris suspicionibus confugere posses. Caecin. 88 si qui ex alto cum ad patriam accessisset, tempestate ... -tus optaret, ut ... eo restituueretur *eques*. (CAES. Gall. 5, 5, 2 naves ... t. -tas cursum tenere non potuisse. VELL. 1, 1, 2 Agamemnon t. in Cretam insulam -tus). Tusc. 1, 119 (*in imag.*) sin reflantibus ventis -emur *eques*. (Att. 3, 8, 2 vento -tus ab Ilio in Macedonia). CAES. Gall. 5, 23, 4 sic accidit, uti ... perpaucae *naves* locum capeant, reliqua fere omnes -rentur (refic- var. l.).

3 -untur, qui (*quae*) non admittuntur, non accipiuntur, ita ut arcentur, avertantur (*reiection fit a se vel a suis, a patria sim., sed a loco periculosu* l. 69): **a** -untur animantes: **a** -untur animantes, sc. qui repelluntur ita, ut recedant (*eorum partes l. 62. 70, contactus l. 74*): **①** *inimici, hostiles*: CIC. Caecin. 24 (*verba adversarii*) ferro ... te, Caecina, -eci atque proterru (*sc. a fundo ut: 38 ego te <r>eieci armatis hominibus, non dieici [sim. opp., si recte restit., 66. 84]*): fam. 2, 10, 2 Cassius feliciter ab Antiochaea hostem -erat. CAES. Gall. 1, 24, 5 ipsi *Helvetii* ... -to nostro equitatu ... sub primam nostram aciem successerunt. OV. met. 9, 51 (*log. Achelous*) voluit nitentia contra -ere Alcides a se mea pectora. VITR. 1, 5, 4 intervalla ... turrium ita sunt facienda, ut ... si qua oppugnetur, tum a ceteris turribus ... telorum missionibus hostes -antur. VAL. MAX. 6, 2, 2 -to lictore, qui *Crasso manum incircuus iussus erat*. PHAEDR. 2, 1, 4 *leo praedatorem* inprobum -ecit. STAT. Theb. 4, 574 *Actaeon* -it ... canes in vulnus hiantes. al. **②** *quiliber*: CIC. Sest. 54 gener ... a Pisonis consulis pedibus supplex -batur. Lig. 26 v. p. 345, 37. VERG. ecl. 3, 96 *Tityre*, pascentes a flumine -e capellas. OV. epist. 21, 200 captantem tactus (*r>eicio ... manum (-untur amantes cupidi ut: met. 9, 606 invito potui circumdare brachia collo et, si -rer, potui moritura videri. fast. 1, 436 nymphae manus ... Priapum -it. cf. p. 863, 50sqq.*). SEN. epist. 47, 15 erras, si existimas me quosdam servos ... -turum de mensa. PLIN. epist. 4, 11, 9 *Vestalis damnata foedum* ... contactum *carnificis* quasi plane a casto ... corpore ... -ecit. al.

B -untur res: **①** *hostiles*: CIC. Mur. 79 *coniuratorum* ego ferrum et audaciam -eci in campo, debilitavi in foro. STAT. Theb. 6, 770 patria vigil arte Lacon hos -it ictus, hos cavit. **②** *oblatae, sc. quae recusantur* (*exempla quaedam etiam ad l. 69sqq. pertinere possunt*): CIC. Phil. 2, 85 tu diadema *Caesari* imponebas ..., ille cum plausu -bat. Att. 5, 1, 4 *Pomponiae* Quintus de mensa misit, illa -ecit (cf. OV. am. 1, 4, 34 -e libatos illius ore cibos). HOR. sat. 2, 3, 68 -ta praeda, quam praesens Mercurius fert. carm. 4, 9, 42 fidus iudex ... -ecit alto dona nocentium voltu. SEN. benef. 5, 20, 2 non est malus denarius, quem ... ignarus formae publicae -ecit (cf. 7, 11, 1 ducenta *donata* ... ridens -ecit. epist. 98, 13 Fabricius divitias imperator -ecit). SIL. 16, 281 miti -ecit munera vultu (SVLP. SEV. dial. 2, 5, 10 [*opp. obtulit*]). al.

b -untur res: LVCR. 2, 110 *corpora, conciliis rerum* quae sunt -ta nec usquam consociare etiam motus potuere recepta. VITR. 2, 8, 18 *projectura coronarum* -et extra perpendicularis stillas (cf. 6, 3, 2 *in displuviatis tigna quaedam stillicidia -unt*). 2, 9, 14 *larix* non habet spatia foraminum, qua possit ignis penetrare, -itque eius vim. 10, 14, 3 ab his, sc. *tegumentis testudinis*, -entur plagae ballistarum (cf. ASTER. ad Renat. 6 *vulnus coruscum umbone -tum* in aliud ... corpus infigitur). SEN. epist. 82, 24 cum ingens magnitudo *serpentis* ... solida ferrum et quicquid humanae torserant manus -ret *eques*.

4 -untur, quae in responso iaciuntur (cf. p. 865, 55): CAES. Gall. 1, 46, 2 *nuntiatum est equites ... lapides telaque in nostros conicere; Caesar ... suis ... imperavit, ne quod omnino telum in hostes -rent*.

II *sine respectu motus localis de actione incorporeo*: **A** *repellendi, removendi, refutandi* (*i. a se vel a statu, loco quodam; exempla simul indicantia, ad quem locum vel hominem sim., ad B traximus* [cf. p. 864, 42]). *pro subi.* sunt homines (deus p. 863, 7), sed res ad hominem pertinentes l. 49. p. 863, 6. 11. 864, 32, aliae p. 863, 53. 64sq. 72 (*philosophia per prosopop. l. 53*). *indicatur unde per abl.* p. 863, 67, *praepos.* ab e. g. l. 40sq. (c. pron. refl., ut l. 44. 64) p. 863, 11. 864, 23, de p. 863, 70. 864, 10, ex p. 863, 71. 864, 21. *fere pro syn. est e. g. contemnere l. 47.* p. 863, 48, *refutare l. 66, repellere p. 864, 23. 27, repudiare l. 72.* p. 863, 10. 48sq. al., *spernere p. 863, 28; opp. e. g. probare p. 863, 26. 864, 28, retinere l. 42, seligere l. 58.* p. 863, 2. 864, 6, *sumere l. 56.* p. 864, 16.

1 -untur res; *praevalent respectus*: **a** *agendi, efficiendi*: **a** -untur, quae a singulis hominibus, ex eorum animo sim. amoventur: **①** *varia* (*sc. fere affectiones animi, virtutes, vel incommoda, mala sim., sed verba l. 44, tempus l. 53; hic illuc -untur, antequam adsint, ut accedit notio arcendi, prohibendi, e. g. l. 45sqq.*): PLAVT. Asin. 254 abs te socordiam omnem -e et segnitiam amove. ACC. trag. 430 -is abs te religionem, scrupeam imponas. CIC. inv. 2, 18 alicuius retinendi, augendi adipiscendive commodi aut contra -undi, diminuendi, devitandive incommodi causa. de orat. 3, 203 *correctio est*, ... cum aliquid a te ipso -as. leg. 1, 60 *cum animus exacerbit* ... ingenii aciem ad bona (s)eligenda et -enda contraria. fin. 1, 33 *sapiens* -endis voluptatibus maiores alias *consequitur* ([antea: repudianda] off. 1, 106 corporis voluptatem ... contemni et -i oportere. SEN. dial. 6, 3, 3 v. honestas ... tamquam parum decoras fortunae tuae -es. epist. 124, 2). al. LVCR. 6, 81 quam *vitam infelicem* ... ut a nobis ratio verissima longe -at *eques*. SEN. dial. 5, 6, 2 verecundiam. 5, 12, 1 *ira* numquam arcessenda est, etiam cum incidit, -atur. epist. 53, 10 (*log. philosophia*) non sum hoc tempus acceptura, quod vobis superfuerit, sed id vos habebitis, quod ipsa -ero (corr. Lipsius, reegero *codd.*; ante: reliqusem). al. *in philosophia spectat ad ἀποπρογμένον q. d. (exempla certiora; cf. p. 865, 62sqq.)*: CIC. fin. 3, 20 ut ea, quae secundum naturam sunt, ipsa propter se sumenda sint, contrariaque item -enda ([postea: pellat]. 3, 59. cf. 3, 31 *scientiam* seligentem, quae secundum naturam, et, quae contra naturam sint, -entem). fin. 5, 78 quae ... mala illi *Peripatetici* non audent appellare, aspera autem et incommoda et -enda ... esse concedunt. al. *apud eundem*. **②** *officia vel actiones, sc. detrectando vel vitando (aliis committendo v. p. 865, 45)*: CIC. Verr. II 1, 22 intellegere debetis primum interesse, utrum id onus *iudicandi* vosmet ipsi -eritis (releg- var. l.) an ... vobis *iudicandi* potestas erepta sit (*item -itur officium*: Att. 8, 11^d, 5 a me Capuam -bam, quod feci non vitandi oneris causa *eques*). rep. 1, 16 Socratem omnem istam disputationem *de natura rerum* -isse. Tusc. 2, 55 *in dolore refutetur ac -atur Philocteteus ille clamor*. PANEG. 3, 20, 1 militiae labora a nobilissimo quoque pro sordido ... -batur. AVG. de mend. 14, 25 p. 444, 25 his omnibus *mentiendi generibus* penitus evitatis atque -tis. al. **③** *res oblatae (incorp. praeter p. 863, 5), sc. non accipiendo, recusando (huc pertinere possunt quaedam l. 3sqq. allata)*: CIC. Flacc. 74 defers ad Pergamenos, ut illi recipierent ... proscriptiones ... tuas; repudiant, -unt. fam. 9, 16, 4 audio Caesarem ..., si quod adseratur ad eum pro meo, quod meum non sit, -ere solere. al. BELL. Alex. 39, 1 *Domitius*, cum se tuto discussurum non arbitraretur, si condiciones, quas -erat, rursus adpeteret *eques*. (Cod. Theod. 8, 12, 1 pr. ut c. pactionesque ... vel

recipientur, si placitae sunt, vel -antur, si sunt molestae). OV. met. 14, 677 vulgares -e taedas Vertumnumque tori socium tibi selige. SEN. benef. 4, 40, 2 nec ... beneficium novum -ere debo, quia nondum prius reddidi. nat. 4 praef. 4 blanditia, etiam cum -untur, placent. al. PLIN. nat. 36, 20 *statuam Veneris* -tam a Cois Cnidii emerunt. PLIN. epist. 5, 16, 11 recens animi dolor consolationes -it ac refugit, mox desiderat. PRVD. ham. praef. 9 deus minoris, sc. Abel, conprobavit hostiam, -ecit illam, quam paravit grandior frater, sc. Cain. al.

B cetera exempla (sc. amovetur aliquid ab alia re, excluditur ex usu vel omnino tollitur): CIC. Verr. II 3, 24 tota Hieronica lege ... -ta ac repudiata. Cluent. 81 *invidiam vestra fides* ... a veritatis disceptatione -ecit. Att. 1, 19, 4 (*antea*: ex hac ego lege ... omnia illa tollebam) unam rationem non -bam, ut ager ... emeretur. LIV. 2, 31, 9 cum -ta relatio esset eqs. CELS. prooem. 74 rationalem quidem puto medicinam esse debere: instrui vero ab evidentibus causis, obscuris omnibus ... ab ipsa arte -tis. PLIN. paneg. 51, 2 (*agitur de sumptu aedificandi*) -ere aliquid et amputare ex his, quae princeps *frugalissimus* tamquam necessaria reliquit. QVINT. inst. 6, 3, 5 *calumniatores Ciceronis in libris de risu* facilius, quod -i quam quod adici possit, invenient. ARNOB. nat. 7, 21 quae habentur his *gentibus* esui, aliarum eadem -untur a victibus. MART. CAP. 3, 233 usus posterior quinque *vocales* commemorat, y velut graeca -ta (*item ex usu* : 3, 260 *litteris* supervacuis -tisque). al. *neglegendo*: VLP. dig. 25, 1, 1, 3 si oliveta -ta restauraverit ..., necessarias inpensas fecisse videbitur *maritus* (defecta *Halo*).

b iudicii, opinionis, sc. -itur aliquid improbando, vituperando (non observando l. 40): CIC. orat. 72 eadem res saepe aut probatur aut -itur alio atque alio elata verbo. fin. 1, 4 quis ... tam inimicus ... nomini Romano est, qui Ennii Medeam ... spernat aut -at? div. 1, 5 reliqua divinationis genera -ecit. al. CELS. 1, 3, 17 (*reiectum esse ab Asclepiade votum in libro quodam* (cf. 3, 24, 3 iis, quea urinam movent, -tis. 5, 19, 11 emplastra). TERT. cult. fem. 1, 3, 3 (*de libro q. d. Enoch*) a nobis quidem nihil omnino -endum est, quod pertineat ad nos ...; a Iudeis ... videri ... -tam *scripturam* (*item -untur libri sacrae script.* : Ps. TERT. haer. 6, 1 acta apostolorum ... quasi falsa -it Cerdon. IREN. 3, 11, 9 Marcion totum -ens euangeliū. HIER. vir. ill. 4, 1), adv. MARC. 4, 11, 6 si Christus -isset Iohannis *Baptistae* disciplinam ut dei alterius (*ibid. iterum. virg. vel. 17, 1*). VET. LAT. psalm. 49, 17 (Hil. in psalm. 118 caph [= 11] 6; *deus ad peccatorem*) odisti disciplinam, -isti sermones meos retro (gr. ἐξέβαλες ... εἰς τὰ ὄπιον, Vulg. proiecisti ... retrorsum). MARC. 7, 9 (Cypr. domin. orat. 2. al. *apud eundem*) -itis mandatum dei (gr. ἀθετεῖτε, Vulg. irritum facitis). CYPR. epist. 70, 3, 3 quaecumque adversarii *domini* ... faciunt, repudiare et -ere et pro profanis habere debemus. al.

2 -untur animantes (*deus p. 864, 32. 35sq., animalia l. 65*): **a amovendo vel omnino non accipiendo, arcendo (non commemorando l. 58):** **a generatim:** **I exempla varia:** TER. Phorm. 717 matura, dum lubido eadem haec manet; nam si altera illaec magis instabit, forsitan nos -at. CIC. Phil. 8, 17 qui intercurrerent, misimus ... principes civitatis, hos contempsit, -ecit, repudiavit Antonius (*sim. 8, 21*). 9, 15 repudiatae -taeque legationis ab Antonio (Att. 1, 18, 7. fam. 1, 4, 1 perfectis aut -tis l. *adde p. 865, 3*). al. HOR. carm. 3, 9, 20 *quid si -tae* ... patet ianua Lyiae? (*item -itur amatore*: OV. met. 9, 513 [*log. Byblis*] ego, quem [quae var. l.] fueram non -tura petentem, ipsa petam. cf. p. 861, 70sqq.). SEN. epist. 44, 2 nec -it quemquam philosophia nec elit, omnibus lucet. VLP. dig. 25, 3, 1, 14 si quis ... uxorem praegnatum invenerit et idcirco -erit ..., suum heredem ei nasci (HIST. AVG. Car. 16, 7 u. duendo ac -endo novem duxit. CANON. Turner I 1 p. 11, 3 rec. I [gr. *Ioh. Schol. tit. 27, 1 ἐκβάλλη*]. COD. Iust. 5, 17, 11, 1^a [*antea*: repellere]). CLAVD. MAM. anim. 2, 3 p. 104, 15 ignobilium *philosophorum* plebe -ta potiores quoque delegi. al. *p. p. p. masc. pro subst.* : CLAVD. DON. Aen. 2, 155 p. 169, 14 *cives* -ti proditione decipi meruerunt (relecta *edd. vet.*). COD. Theod. 8, 7, 11 (*simul ad B2 pertinet*) in -ti ... locum is ... destinetur, cui eqs. (*antea*: retractus). **II indicatur unde** (e contextu suppl. l. 65): CIC. Sull. 77 *Sullam ex his ... honestissimorum hominum gregibus -etis?* top. 3 a libris Aristotelis te obscuritas -ecit. nat. deor. 3, 47 multas ... beluas in deorum numerum reponemus; quae si -amus, sc. e deorum numero, illa quoque, unde haec nata sunt, -emus. MOD. dig. 49, 16, 3, 18 si ... quis fossam trasiluit, militia -itur (al. v. vol. VIII 960, 69; cf. supra p. 860, 20sqq.). CYPR. epist. 55, 17, 2 si quis ... ad gentiles se vias ... convertat vel ad haereticos ... -tus ab ecclesia transeat eqs. (LVCIF. non conv. 9 1.47 excisi ... estis cuncti blasphemati atque -ti virtute dei de e. eius clementiae). PELAG. in Rom. 9, 10 p. 74, 16 *deus* credituros elegit et ex Istrahel -ecit incredulos. PS. ORIG. tract. 10, 29 lex imaginaria hostiam amputatam aurem habentem a sacrificio dei -it. al.

B speciatim arcentur homines a munere publico sim. (statu civili p. 864, 2; a munere iam suscepto removentur p. 864, 11. 22sqq., v. etiam

explic. l. 25 allatam): **I variis:** CIC. Arch. 10 hic, qui ne uititur quidem illis *tabulis municipiorum*, in quibus est scriptus, ... -etur e *tabulis Romae*? Pis. 88 quaestor aedilicii -tis praepositus *provinciae* (aedilicius -tus *codd.*). ORAT. imp. Claud. (CIL XIII 1668) 2, 8 ne provinciales *senatores* quidem, si modo ornare curiam poterint, -endos puto. QVINT. decl. 339, 7 utinam ... fieri posset, ut ex universo populo -ere ac seligere liceret eos, qui ... parum digni consiliis publicis viderentur. DECL. in Catil. 22 cum diutius in senatu de diligendo imperatore dubitatum fuisse ..., Ca-ti-linam ... omnes senatoriae sententiae -erunt. COD. Iust. 2, 7, 22 pr. (= 24 pr.) ut, si qui superflui sunt iam eidem consortio sociati, de advocacyis officio minime -antur. al. **II iudices** (v. p. 866, 62sqq.; cf. p. 866, 66sqq.): CIC. Verr. I 16 mansit in ... pacto usque ad eum finem, dum iudices -ti sunt (al., v. vol. VII 2, 599, 33sq., ubi addas e. g. LEX Irenit. 9 C 29 de i. -endis dandis. 36. 41 -ere decurias i. ve). II 2, 32 senatus ex aliqua civitate qui iudicet, datur, cum alternae civitates -tae sunt. 3, 28 *praetor* iubet recuperatores -ere (3, 140 [opp. sumendi]. al., v. p. 442, 28sqq.). Vatin. 27 *lex de alternis consiliis* -endis. al. ASCON. Mil. p. 36, 10 quinos ex singulis ordinibus accusator, totidem reus -ret. LEX Irenit. 8 A 24 sqq. -tis alternis decurionibus ... ita, ut ... [i]jis, (26) qui aget petetve, prior -at (sim. 9 C 35. 40). PS. ASCON. Verr. p. 210, 8 permitte accusatori ac reo, ut ex illo numero *iudicium* -ant, quos putaverint sibi ... incommodos fore. al. **III tutores, qui e tutela removentur** (sed v. l. 25): VLP. dig. 26, 2, 17, 1 si *tutor* suspecta persona sit ..., nonne magis repelli et -i a tutela ... debeat? ibid. iterum. 26, 10, 3, 12. 38, 17, 2, 23 prioribus *tutoribus* excusatis -tisve (38, 17, 2, 38sq. MOD. dig. 26, 6, 2, 2). 38, 17, 2, 41 -ti utrum sic accipimus 'a praetore non dati' an ... remoti vel ob neglegentiam ... repulsi? etiam hos quis -tos recte dicet.

b improbando: CIC. fin. 2, 38 -etur etiam Carneades (opp. probabatur. cf. 2, 43 *Eriillus*). SEN. epist. 76, 12 hoc unum est bonum hominis, sc. *eum bonum esse*, ... quod qui non habet ..., damnatur ac -itur (opp. laudandus est). TERT. carn. 6, 4 quid illi *fidei Apellis* cum Moyse, quae deum Moysi -ecit? test. anim. 2, 3 sunt, qui ... nos maxime -unt, qui ad istam disciplinam *christianam* metu ... iudicii transvolamus. VET. LAT. Is. 1, 2 (Tert. adv. Marc. 3, 6, 7; *log. deus*) filios generavi et exaltavi, at illi me -erunt (gr. ἡθέτησαν, Vulg. spreverunt). Luc. 10, 16 (Cypr. epist. 59, 4, 2. al.) qui -it vos, me -it et eum, qui me misit (gr. ἀθέτων ... ἀθέται, Vulg. utrobique spernit). CLAVD. MAM. anim. 2, 9 p. 138, 2 *praelegerim* ab istis cum Eucherio -i, quam cum istis a veritate damnari. EDICT. imp. Iust. de fide p. 81, 6 in tertio decimo capitulo ... Cyrillus similiter -ens eos, qui duos filios *dei* introducunt ..., scribit eqs. (eiciens var. l.; gr. ἀποβαλλόμενος). al.

B redigendi, referendi ad aliquid vel aliquem (simul amovetur aliquis a statu vel loco quodam l. 46. 52. 57. p. 865, 45sqq.): **1 ad locum vel condicionem detiriorem** (simul in statum priorem l. 47): **a exempla varia:** TER. Phorm. 18 ille *poeta malevolus* ad famem hunc *Terentium* a studio studuit -ere. SEN. contr. 7, 6, 7 aliquanto ... fuit satius cum ceteris contumeliam ferre, quam liberatis omnibus solos in tyrannidem -i. SYMM. epist. 10, 1, 1 (*nisi facete ad 3*) nunc me ad famas -is, sc. *epistulas non scribendo*, et sinis aurem de te *praebere rumoribus*. **b ad gradum, locum inferiorem:** SEN. epist. 86, 8 *balnea*, quae ... admirationem habuerunt, cum dedicarentur, devitabantur et in antiquorum numerum -untur. CHART. lat. ant. X 411, 25 (*a. 156*) *miles* -tus ab ala[e] 1, Thrac(um) ... ad vircam (*i. virg-*) c/o(hortis) (, ala II *Mommsen*). TERT. adv. Marc. 4, 26, 13 (*vergit ad A2a*) *Iesus* retro sic -erat matrem ..., dum auditores et obsecutores dei praefert (cf. Luc. 8, 21). LACT. mort. pers. 25, 5 *Galerius* exco-gitavit, ut ... Constantinum ... non imperatorem ..., sed Caesarem ... ap-pellari iuberet, ut eum de secundo loco -ret in quartum. AVSON. 24, 63 (290, 18 S.) octavum -ta locum vix paene tuerit *Capua* (*antea*: Roma altera quondam). HIST. AVG. Alex. 19, 2 si fefellerint *senatores* ..., postea in ultimum -rentur locum civium. COD. Theod. 6, 22, 1 -tus in plebem (cf. 9, 45, 5 in ordinem plebeiorum).

2 in tempus posterius, sc. procrastinando (pro obi. sunt maxime res perficienda, sed homines tractandi, recipiendi sim. l. 67. 69. 73. p. 865, 4); in quod tempus aliquid (aliquis) -atur: indicatur: CIC. Verr. II 1, 31 si me non omnes ... monissent, id agi ..., ut res in illud tempus -retur ..., vereer, ne mihi ... oratio deesset (3, 59. Brut. 31 philosophos aliud in t. -amus, ad oratores ... revertamur [in tractatione ut: AMM. 14, 7, 21 *Aegyptum* necessario aliud -emus ad t.]). Att. 1, 4, 1 cum te iam adventare arbitramur, repente abs te in mensem Quintilem -ti sumus (fam. 5, 6, 1 res tota in m. Januarium -ta erat. ad Q. fr. 2, 1, 3, 2, 16, 3 comitia). ad Q. fr. 2, 3, 1 legationes in Id(us) Febr(uarias) -bantur (ibid. iterum). al. CAEL. Cic. fam. 8, 9, 2 in Kalendas *res* -ta est (add. Orelli). QVINT. decl. 294, 5 si maxime festinas ..., eadem hac mora, qua -imur, potuit pronun-tiari (corr. Rohde, -imus A). APVL. met. 11, 30, 1 nec ... postposito vel in supinam procrastinationem -to negotio. non indicatur: CIC. Sest. 68

omnia senatus -bat, nisi *eas*. Planc. 33 *cum consul edicto iustitio* rogasset Granius, quid tristis eset, an quod -tae auctiones essent: 'immo vero,' inquit, 'quod legationes' (*ad p. 863, 49*). Att. 15, 5, 3 veteranos eos, qui -antur -nam partem esse dimissam - improbissime loqui.

3 ad aliquid certum (*sc. ad administrantes rem publicam vel quoslibet peritos, sed ad leges l. 12; pro obi. saepe est res [ceterum e. g. arbitrium rei l. 15, causa l. 15, cognitio l. 17, consultatio l. 29, pronomen e. g. l. 20] vel homo rem preferens [mulier rea l. 35], enunt. interrog. l. 20; absolute l. 14 [cf. textum trad. l. 31], usu impers. l. 18; indicatur quo vel cui homini per acc. l. 14, praepos. ad passim, apud l. 34, in c. acc. l. 25, adv. l. 16; fort. huc p. 864, 48]: **a** ubi res statui possit: CIC. Verr. II 2, 59 procuratores *Bidinorum* postulant, ut *Verres* se, sc. *Bidinos*, ad leges suas -at (2, 60. 2, 90 de his omnibus causis), 3, 138 *Scandilius* postulat abs te, ut Romam rem -as (3, 139 negas te R. -turum. fam. 13, 26, 3. LIV. 26, 15, 2 Appius R. ad senatum arbitrium eius rei totum -bat. 36, 35, 10 causam. 40, 17, 6. cf. CIC. fam. 10, 16, 2 ut nihil huc, sc. *Romam*, -as). har. resp. 14 (*ad consules*) aut vobis cognitio dabitur ... aut senatus ipse iudicabit, aut ... ad pontifices -etur (VERR. FL. frg. Gell. 5, 17, 2 senatus eam rem ad p. -ecit. cf. ad pontificum collegium: LIV. 26, 34, 12 signa, status *captas*, ... quae eorum sacra ac profana essent, ad p. c. -erunt. 41, 16, 2 id ... senatus ... ad p. c. -ecisset [*seiec- trad.*]). Phil. 12, 28 omnia ad senatum mea sententia -am, quaecumque postulabit Antonius (Att. 2, 16, 4 rem. LIV. 8, 1, 7 legati Samnitium a *consule Aemilio* ... -ti ad s. ... pacem ... petierunt. 42, 33, 6. al. TAC. ann. 1, 26, 3. cf. LIV. 33, 34, 10 in *arbitrium senatus*). fam. 13, 14, 1 ea res a Volcacio, qui Romae ius dicit, -ta in Galliam est. al. CAES. civ. 3, 17, 5 *Libo* totam rem ad Pompeium -ere. LIV. 2, 22, 5 relata re ad senatum adeo fuit gratum patribus, ut ... rem ad novos magistratus -rent ([*traic- trad.*] 39, 7, 7. 41, 6, 7). 2, 27, 5 senatus a se rem ad populum -ecit (7, 20, 3, 9, 20, 2 legati ... -ti ad p. al.). 31, 2, 2 consultatio de Macedonico bello integra ad consules ... -ta est (39, 3, 2 *Cenomani* -ti ... ad c. Aemilium, 42, 18, 2, 42, 32, 7 (rem)). al. TAC. ann. 1, 47, 2 *Germanico* et *Druso* excusatum quaedam ad patrem -ere. 3, 35, 1 ad principem. VENVL. dig. 1, 16, 11 si quid erit, quod maiorem animadversionem exigat, -ere legatus apud proconsulem debet. GELL. 12, 7 tit. proconsul ream mulierem beneficii ... ad *Ariopagitas* -erit (12, 7, 5 Dolabella eam rem Athens ad A. ut ad iudices graviores ... -ecit). **b** ubi res cognosci possit: CIC. Att. 9, 13^a ne bis eadem legas, ad ipsam te epistulam -o.*

4 ad quidlibet: **a** reflexive; -it: *qui aliquo animum convertit*: BALB. Cic. Att. 8, 15^a, 1 crede mihi Caesarem ... maximum beneficium te sibi dedisse iudicaturum, si huc te -is (*sc. ut Caesarem et Pompeium in concordiam reducas*). *qui se in aliam condicionem convertit*: PS. LACT. PLAC. fab. Ov. 2, 5 *Iuppiter* in Diana ... sexum se -ecit ac *Callisto* ... velut Diana occurrit (cf. Ov. met. 2, 425 induxit faciem cultumque Diana).

b usu vario; -itur ad alios homines: **a** quod committitur, conceditur (*sc. officium sim.*, cf. p. 862, 60): GELL. 2, 29, 9 si ... dominus ... messim ad amicos -it, crastino seges non metetur. AVR. VICT. Caes. 35, 10 *munus imperatorem diligendi* legiones ad eos *patres* -unt. AMM. 22, 15, 32 quoniam miracula multa sunt opusculi nostri propositum excedentia, ad ingenia celsa -amus. **B** quod culpando attribuitur (cf. p. 862, 37): CLAVD. DON. Aen. 1, 520 p. 104, 2 (*ad 523 Didonem gentis frenare superbias* ut ... invidiam ... superbiae -ret in alios).

5 eo, unde ortum est: HOR. carm. 4, 8, 16 (*in parte interpolata*) -tae ... retrorsum Hannibalis minae.

C respondendi (*cf. p. 862, 22*): TERT. adv. Marc. 4, 28, 9 (*spectat ad exod. 2, 13 sqq.*) Moyses fratrem rixantem increpat: 'quid proximum tuum percutis', et -itur ab illo: 'quis te constituit ... iudicem super nos?' (*nisi -itur Moyses, ut locus ad A2 pertineat*).

part. *praes.* -ens pro subst. p. 859, 75. 860, 3.

p. p. p. *masc.* -tus pro subst. p. 863, 60sq.

p. p. p. *neutr.* **reiectum**, -i pro subst. *i. quod reiectum est* (*sc. in doctrina Stoicorum de eo, q. d. ἀπορημένον*; cf. p. 862, 54sqq.): CIC. fin. 3, 15 puto concedi nobis oportere, ut graeco verbo utamur ..., ne hoc 'ephippiis' et 'acratophoris' potius quam 'proegmenis' et 'aproproegmenis' concedatur; quamquam haec quidem 'praeposita' recte et '-a' dicere licebit (*idem opp. vol. X 2, 778, 27sqq., ubi addas fin. 3, 69*).

deriv.: *reiculus*, *reiectaneus*, *reiecticius*, *reiectio*, 2. *reiectus* (-ūs), *fort. etiam reiecto*.

Marchionni.

reiclarius v. l. 74. **reicol-** v. *recol-*.

reicula v. *recola* vel *reiculus*.

reicularius (rē-?), -i m. *a* *reiculus*. *i. qui mercaturam exercet rerum reiculorum (vocabem et rem explicat Rossi, Giorn. Ital. Fil. 14, 1961, 97sqq. coll. Catone agr. 2, 7): INSCR. Année Épigr. 1975 n. 380 (Volcis, saec. II) Herculi libertus quidam -us (-cla- lapis; vix recte a *recola* derivant edd. de artifice rerum minutarum cogitantes).*

reiculus (rē-?), -a, -um. *a* *reicere* (v. e. g. Leumann, Gramm. 1977, 311). *scribitur* -col- l. 7. 12.

i. q. reiciendus, spernendus sim.: **1 de pecudibus, servis:** VARRO frg. Non. p. 168, 4 (*in compar.*) ut in grege opilio oves minus idoneas removere solet, quas -as appellant (*explicat* NON. p. 168, 2 -as o.: aut aetate aut morbo graves. *inde* GLOSS. Non. I ed. Gatti R 29 -as o. debilis, quae, reiciantur [*reicolare vendebelis* quam *trad.*; *aliter* Goetz in *Thes. gloss.*]). SEN. epist. 47, 9 *dominus servum alienandum* inter -a mancipia produxerat (*Muretus, ridicula trad.*). *fem. plur. -ae pro subst.* (*de ovibus aliisve pecudibus*): VARRO rust. 2, 1, 24 *scire oportet*, in grege *minorum et maiorum pecudum* ... *quot -ae* (*Vettori, epul(a)e codd.*) sint alienandae. 2, 5, 17 -ae (-col- *codd.*) *reiciundae sunt*, *quod egs.* (v. p. 860, 25).

2 de variis rebus: *corp.:* VARRO frg. Non. p. 551, 27 *uvarum folliculos -os* (v. vol. VIII 1674, 24). *incorp. (e coni. dub. CAES. anal.*

frg. Cic. Brut. 253 pro -o [*Madvig, pro relicto trad.*]): SEN. dial. 10, 7, 7 *recense vitae tuae dies: videbis paucos ... et -os* (*ridicul- trad.*) apud te resedisse.

deriv.: *reicularius*.

reiectaneus (rē-?), -a, -um. *a* *reicere*. *i. q. reiectus, non nisi neutr.* plur. *pro subst. ad vertendum t. t. philos. ἀπορημένα* (v. p. 862, 54sqq. 865, 61sqq.): CIC. fin. 4, 72 *morbum, egestatem, dolorem non appello mala, sed, si libet, -a*.

? **reiectantia** vel *rereactantia*, (-ae) f. (rē-?). *a* *reiectare, reiac- tare, si recte conieciimus.* *i. q. reiectio ciborum* (cf. p. 861, 35sqq. 868, 15sqq.): PS. SORAN. puls. p. 275, 11 *valetudines*, quae modico ... motu ... periculum provocare consuerunt, sicuti est sanguinis fluxus aut pernicioса vel sudoris abundantia omnisque fractura (*tempavimus pro reluc- tanta trad.; an coll. vol. V 2, 824, 78 praeferas eructantia, quae vox ipsa quoque nusquam legitur?*).

* **reiectatio** et *reiaactatio*, -ōnis f. (rē-?). *a* *reiectare vel reia- tare.* *variant codd. inter -iect- et -act-, cf. reiecto.*

1 significatur actio reiectandi, quae fit: **a** *in solo ferventi:*

SOL. 5, 24 ager Agrigentinus eructat limosas scaturrigines et ... aeterna -e terram terra evomit. **b** *in corpore humano, technice in med. de vo- mitu* (*cf. syn. l. 36*): *vario usu:* PS. THEOD. PRISC. ves. vit. 1 p. 262, 13 -es ... subsequuntur. CASS. FEL. 42, 1 *nausia vel -o, vomitus etiam ... aliquando felliti, aliquando flegmatici.* HIPPOCR. aphor. 1, 2 in *perturbationibus ventrum et -bus*, quae sponte fiunt (*gr. ἐμέτουσι*). SORAN. p. 61, 4 *elleborum damus, praecedente scilicet frequenti radicularum -e* (gr. p. 111, 31 *μετὰ τὸν ἀπὸ ϕέραντων ἐμέτους*). *al.* *c. gen. obi.* (*explic. l. 42; subi. v. l. 39*): CASS. FEL. 39, 1 *tussicula ... cum sanguinis supernae educationis (i. -duct-) -e, quam Graeci ematos anagogen vocant (item fere 39, 7, 40, 1, ceterum: 48, 9), 40, 2 tussicula ... et flegmati -o (66, 1).* HIPPOCR. progn. 24 p. 152, 18 *cholerum -o aderit* (*[gr. χολῶδης ἔμετος]*). PS. SORAN. quaest. med. 221. cf. var. l. vol. X 2, 1802, 61). GLOSS.^L I Ansil. PE 841 (med. p. 55) cum ... liquorum -e.

2 significatur id ipsum, quod reiectatum est: HIPPOCR. progn. 13 celerrimam ... mortem ostendit, quod lividum est -um (*gr. τὸν ἐμέσητον*).

* **ἀποβολμαῖος:** **rei(e)cticius** (rē-?) GLOSS. II 235, 56. *adi. a reice- re formatum, i. q. reiculus.*

* **reiectio** (rē-?), -ōnis f. *a* *reicere.* *scribitur* *rejactio in cod. rec. p. 867, 56.* *de notione* (cf. p. 867, 9): GLOSS. II 235, 55 *ἀποβολή:*

iactura, repulsa, amissio, -o (*pe(r)* *codd.*, *pro- ed.* Stephan.). GLOSS.^L II Philox. RE 120 -o: *ἀποβολή, ἀπόλεξις κοιτῶν* (*inde restit.* 84 -o [*refeccio trad.*]: *ἀ. ξ.*). *legitur inde a CIC., saepe apud medicos (v. sub II A); deest in versibus.* [confunditur in codd. c. *reiectio p. 867, 51 (falso trad. CIC. Verr. II 1, 35); e coni. dub. CONC. Carth. p. 888, 21.]*

fere i. q. actio vel effectus reiciendi (meton. ponitur pro re reiecta imprimis p. 867, 22, 57): **I** sine motu locali: **A** de actione asper- nandi, repudiandi, non accipiendi sim. (opp. e. g. electio p. 867, 17. 30.

34, productio p. 867, 22, selectio p. 867, 21): **1** usus techn. iuris respic- actio quaedam, qua iudices sim. reiciuntur (*rem fusius tractat* Ps. ASCON. p. 867, 9sqq., v. etiam Liebenam, RE I A 514; in imag. l. 73, in compar. p. 867, 7): **a** indicatur, quis reiciatur, sc. per gen. obi. (*per praepos. de p. 867, 1*): -o iudicatum: CIC. Verr. I 10 quod populus Romanus in -e i. iudicavit. 16 (*antea p. 864, 12*) poste aquam -o i. facta est. PLANC. 36 senatus ... em fieri ... i. alternorum voluit (SCHOL. Cic. Bob. p. 149, 10). ASCON. tog. cand. p. 68, 4. Ps. ASCON. Verr. p. 225, 26 ibi ... -o i., ubi et retentio continetur (*seq. p. 867, 10*). SCHOL. Cic. Bob. p. 149, 13 lex Va- tinia de -e i. al. *cetera exempla:* EDICT. imp. Aug. (CIL X 4842) 67 reciprorum -o inter eum, qui agit, et eum, quocum agetur ita fi(et, ut) egs. PLIN. nat. praef. 7 (*in imag. de iudicio litterarum*) est quaedam publica etiam eruditiorum -o. LEX IRNIT. 9 C 33 (29 de iudicibus reicie(ndis)) -e[m] decuriarum facta. Ps. ASCON. Verr. p. 264, 9 ("alternae civitates reiectae

sunt) utriusque facta -e. SCHOL. Cic. Bob. p. 150, 19 ut ... mutuas -es de quaesitoribus facerent. **b** sine tali additamento (sed pendet gen. subi. l. 11): CIC. Verr. II 2, 41 quinque iudicibus ... nulla -e (relig- var. l.), nulla sorte, ex libidine istius *Verris* datis ... actum est. Sull. 92 vos -e interposita ... repentina in nos iudices consedistis (93). Vatin. 28 condicionem -is dare. Att. 1, 16, 3 -o facta est clamoribus maximis (QVINT. inst. 7, 1, 34 [in compar.] excutere quidquid dici potest et velut -e f. ad optimum pervenire. Ps. ASCON. Verr. p. 255, 22 -e utrinque f. cf. e. g. p. 866, 67sq.). *ibid.* iudices -e fugare. Ps. ASCON. Verr. p. 210, 3 -o ... dicitur, quia eqs. (postea v. p. 864, 21). p. 225, 26 (antea v. p. 866, 69) in -e autem accusatoris vel fides accusationis vel praeverificatio ... appetat. al.

2 usu vario; reiciuntur: **a** res (incorp. praeter l. 16): **a** quaelibet: CIC. Balb. 29 civi Romano licet esse Gaditanum sive exilio sive postliminio sive -e huius civitatis, sc. *Romanae*. CLAVD. DON. Aen. 7, 260 p. 42, 20 ('munera nec sperno') ne arbitremini in eorum *munerum* -e amicitiam ... esse despectam. IVLIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 4, 116, 1 utriusque *rei* -o (opp. electio). *t. t. in arte rhet.* : IVL. RVF. rhet. 12 p. 42, 5 ἀποδίωξις: -o vel *(re)probatio* quarundam rerum, quasi in quaestionem non venire dignarum. **B** mala, vitia, errores sim.: CIC. fin. 3, 20 ut *sapiens* ea teneat, quae secundum naturam sint, pellatque contraria; qua inventa selectione et item -e eqs. (*sim. in doctrina Stoicorum*: GELL. 12, 5, 7 productiones ... et -es [Stephanus, relat- codd. plur.], ... quae προηγμένα et ἀποπροηγμένα ipsi vocant. cf. p. 862, 54sqq. 865, 62sqq.). TERT. carn. 4, 6 conversio hominum ad culturam veri dei, -o erroris eqs. LACT. ira 13, 18 sapientia, per quam habeant malorum -em bonorumque dilectum. al.

b animantes eorum mens, anima: **a** quilibet: TERT. adv. Marc. 5, 20, 6 prae comparatione agnitionis Christi, non prae -e dei creatoris. DIDASC. apost. 59, 19 ita erit vitae, sc. aeternae, -o et combustio aeterna. PROSP. resp. ad Gen. 3 p. 189^c de Iacob electione et de Esau -e. **B** perfidi vel Iudei olim electi, qui a deo repudiantur: VET. LAT. Rom. 11, 15 (Aug. c. Faust. 9, 2 c. adv. leg. 2, 2, 4) si -o illorum, sc. *Iudeorum*, reconciliatio est mundi eqs. ([gr. ἀποβολή, cod. 75. al. et Vulg. amissio]. sim. c. gen. obi. : ZENO 1, 61, 1-o Iudeorum est aliarum electio personarum. AMBR. in Luc. 6, 6 suscepito ... fidelium, -o perfidorum. al.). AMBR. vid. 2, 13 quae *causa* meritum Iudeis -is invexerit. **γ** haeretic sim., qui e communione ecclesiae expelluntur: PROSP. chron. I p. 477, 1336 omnes catholicos de -e fallacis bestiae (i. *episcopi haereticorum*) gaudere. EPIST. pontif. Schwartz 665 p. 25, 29sqq. *alios* pontifices ... fuisse depulsos; (*si*) in istorum -e ... conqueruntur ...; (30) in aliorum -e ...; (31) si ... in ceterorum -e concilia necessaria non fuerunt eqs. (postea: deiectione).

B de actione deiciendi, redigendi in statum peiores, inferiores (sc. in metempsychosi): CHALC. transl. p. 42^c malis animis poenam -emque in deterioria non cessare, donec eqs. (gr. aliter).

II motu locali de actione eiciendi, depellendi sim. (indicatur unde per prepos. ex l. 54, quo per adv. l. 58); reiciuntur: **A** res, quae e corpore humano emittuntur (sc. evomendo, sed excernendo l. 59; fere in arte medica, alio contextu l. 53. 55 [et in imag. l. 60]): SCRIB. LARG. 183 morbi adiuvantur secundum -em ab aqua mulsea. PLIN. nat. 23, 146 nucibus Graecis ... sanari dicitur ... sanguinis -o ([relic- var. l.]. SER. med. capp. 20 -i cibi aut s. abstinentiae [cf. 370 si referetur pectore sanguis]. FIRM. math. 7, 23, 4 s. -e ... interire. MARCELL. med. 17, 26 medicamen ad -em s. ex ore manantis. THESS. TRALL. plant. 1, 1, 3 [gr. ἀναγωγήν]. MARCELL. chron. II p. 86, 454, 1 *quendam* s. -e necatum. et saepe, e. g. p. 456, 61). HIPPOCR. num. sept. 47, 5 -o multa (cod. A rejac-, ut 47, 19). progn. 13, 3 omnes ... pessimi odores mali in omnibus -bus (gr. τούσιν ἐμονέουσι). ORIBAS. syn. 6, 25, 8 Aa p. 18, 8 aut ... per vomitu aut per ventrem suso aut dioso (i. *sursum aut deorsum*) -es fiant (gr. paulo aliter). 9, 3, 2 Aa p. 272 quae ... per ore fiunt -es puris (gr. ὄσα δ' ἀνω φύγεται). in imag.: RVFIN. epist. Clement. 15, 5 ex ... -e criminum, velut male congregati in visceribus fellis, iactura facienda est (postea: post vomitum). **B** animantes, qui e fundo expelluntur: COD. Iust. 4, 66, 2 pr. de -e eius, qui emphyteusin suscepit, si solitam pensionem ... non praestiterit (cf. 1 repellere, 2 deiectionis). Beckelhymer.

***reicto** et reicto, -āvī, -ātum, -āre (rē-?). a reicere vel a re- et iactare. quae composita obstante lectionis varietate distinguere nolumus; trad. -iect- apud LVCR., SIL., AVR. (in cod. antiquo ut GARG. MART.). al., -iact- in CONC. et apud VINDIC., DIOSC., ANON. et saepius in var. l. codd. rec. re- producitur in versu apud LVCR., SIL. [i. q. 'vomere' (cf. sub 1b) vel 'repellere' sim. significantia it. rigettare et varia dial. sept., sic. arrijitári, port. rejeitar. cf. M.-L. 7189 et Faré, Postille. Cortelazzo-Zolli² 1373. Houaiss² 2420. Schd.-Cr.] [falsa var. l. pro ejecto VERG. Aen. 5, 470.]

fere i. q. reicere (fere cum vehementia quadam vel contra voluntatem -entis praeter maxime p. 868, 13 et sub 2; c. obi. acc. praeter p. 868, 16;

indicatur, quo -atur l. 4, 17, unde, l. 10. 12; iuxta ponitur p. p. *verbi cognati* l. 4): **1** proprie -ant, qui (quae) iactando repellunt redditum (excusint l. 7, excreant sub c.): **a** res quaslibet: LVCR. 2, 328 clamore ... montes icti -ant voces ad sidera mundi. SIL. 7, 421 in antro conditum ... Proteus ac spumea late cautibus obiectis -at caerulea vates. PANEG. 2, 26, 4 quae *Charybdis* cum plena navigia sorbuerit, dicitur tamen -are naufragia. PS. THOM. euang. 1, 4 *Iesus* dixit ... ad pisces *sale induratum*: '-a sal tuum, quod habes, et ambula in aquam' (cf. gr. *The Apocryphal Gospels, coll. Ehrman-Pleše*, 2011, 26 ἀπότιναξον). CONC. Matic. a. 585 p. 246 l. 293 sepultis superimposita corpora de eisdem tumulis -entur. **b** cibum potumque ore receptum, sc. remittendo: varie: SIL. 7, 722 *pastore superveniente lupus* sibimet metuus spirantem dentibus imis -at praedam. AVR. Fronto p. 62, 13 aqua mulsa sorbenda usque ad gulam et -anda fauces fovi (gargarizando. cf. GLOSS. vol. III 1663, 54). GLOSS. diabetes (v. vol. V 1, 939, 60sq.). vomitu sim.: FIRM. math. 4, 19, 5 (*absolute*) qui adsidue -are consueverint. HIST. AVG. Pius 12, 4 cum Alpinum caseum ... edisset avidius, nocte -vit. VINDIC. med. 32 p. 229, 15 *stomachus* escas ... ad superiora -at atque evomit. MARCELL. med. 20, 74 eum *cibum* ... vomitibus -ant. CASS. FEL. 72, 2 *lumbrici* -antur ... cum aliquo humore flegmatico. DIOSC. 4, 69 p. 40, 3 mulsa ... bibita et -ta emendat *vitia* (gr. 4, 73, 2 ἐξευόμενον. sim. et sec. idem gr. 5, 61 p. 192, 2 venenis ... opitular bibitum et -tum *vinum quoddam*). al. **c** sanguinem e corpore: part. *praes.* masc. plur. -antes pro subst. : GARG. MART. med. 43, 5 s. -antibus prosunt in cibo sumpta *cydonea* (-iect- cod. N saec. VI, -iact-postiores plerique; subest Plin. nat. 23, 100 s. excreantibus). FIRM. math. 7, 20, 11 *planetae quidam* s. -antes efficiunt. ceterum: FIRM. math. 7, 9, 3 s. -ans pater interibit.

2 translate -ant: qui parvi aestimant, contemnunt sim.: GARG. MART. pom. 4, 1 *Celsus* castaneas amygdal[oe]orum exemplo -at (opp. edocere; cf. postea: fluxe ... scribit). qui repellunt obloquendo: ANON. in I Cor. 23H (ad 4, 15) licet 'multi' postea doctores et -ent, tamen 'ego vos' primum ad fidem ... transduxi. deriv.: ?reiectant, reiectatio.

1. rēiectus v. reicio.

2. reiectus (rē-?), -ūs m. a reicere. i. q. *actio vel effectus reiciendi*: technice significantur aplustria, sc. postrema pars navis, ubi trabes fere recurvari videntur: HYG. astr. 3, 36 *Argo sidus* habet ... sub -u quinque stellas (ad rem cf. e. g. vol. II 241, 38. 40 nec non vol. X 2, 2671, 66sq.). notione communi: PLIN. phys. Bamb. 62, 11 ad -um sanguinis graviter tussientibus.

reignio, -īre. a re- et ignire fictum, ut aptius reddatur verbum gr. ἀναζωπυρεῖν. i. q. rursus ignire: RVFIN. Orig. in gen. 15, 2 p. 129, 8 v. supra p. 469, 75.

reīicio v. reicio.

reīilara v. p. 870, 12.

reīlcus v. reliquus.

reillin(i)o, -ere (vel -īre). a re- et illinere (-ire). i. q. iterum illinere: PS. THEOD. PRISC. add. p. 293, 24 *talis* fitum liquidum allini (ill- Rose), et quotiens siccabitur, iterum -e (tradi vid., -i Rose): optime sanabitur.

reillūmino, -āre. a re- et illuminare. i. q. *rursum illuminare*, sc. visu restituto ditare: PHYSIOL. rec. B 10, 5 *upupae* fovent eos parentes suos occaecatos sub alas suas, donec ... -entur oculi eorum, (om. rec. Y et gr.).

reīlquus v. reliquus.

reimpleo, compos. a re- et implere, sec. gr. ἀναπληρώω vix recte Harvey IREN. 4, 7, 1 *Simeon* videns Christum infantem (sc. Luc. 2, 25sqq.) ipsa re implebat gratulationem patriarchae Abrahae, qui eam animo propheticō praeumpserset (Ioh. 8, 56). v. Hemmerdinger, Journ. Theol. Stud. 17, 1966, 314.]

reīn- v. etiam redin-.

reīncipio, -ere. a re- et incipere. i. q. rursus incipere: GENNAD. vir. ill. 89 ut eo anno -at (recip- var. l.) paschalis sollemnitas eodem ... die, quo resurrexit Christus.

reīclinat interpretamentum est GLOSS. evergit (v. vol. V 2, 1022, 60; cf. 1026, 80) et reflectit (v. supra p. 647, 64). a re- et inclinare.

reīco(h)o, -āre. a re- et incohare. i. q. rursus incohare: REGVLA mag. 56, 4 fratres in itinere stent modicum et ... orient; ... mox -ent viam ambulare cum psalmo (cf. 6 psalmum ... ambulando -ent. scribitur -co- cod. P saec. VII in utroque loco).

reīncorporo, -ātum, -āre. a re- et incorporare. i. q. rursus incorporare (sc. sociando): GREG. M. epist. 1, 16 1.8 -tum (incorp. var. l.) te iam pridem fuisse in unitatem ecclesiae (opp. dissociatum a catholica societate).

reīnde adv. a re- et inde ad continuandam seriem fictum Not. Tir. 20, 71^b (cod. F); cf. praeinde.]

reinfirmo, -āre. a re- et 1. infirmare. i. q. *rursus infirmare* (sc. mediopass. de *iis*, quae *infirma* fiunt): ORIBAS. syn. 7, 10 La tit. ad eos, quibus se ulcera sanant et iterum -antur (gr. ἀναρρηγνυμένων, *Aa* iterum se rumpunt in bulnere).

reingredior, -gressus sum, -ī. a re- et ingredi. i. q. *rursus ingredi*: PEREGR. Aeth. 5, 10 ubi exeuntes de valle ... -ssi sumus via, qua veneramus, inter montes (*antea*: reversi sumus ad iter nostrum).

reinsinuo, -āvī, -āre. a re- et 1. insinuare. i. q. *rursus insinuare* (sc. commendando sim.): THEOD. MOPS. in I Tim. 1, 17 p. 81, 10 ab illis bonis, quae deo adsunt, illa, quae nobis ab eo aderunt, credi bene -vit, (om. gr.), sicuti et in superioribus *eas*.

reinstauro, -āre. a re- et instaurare. i. q. *restituendo instaurare*: SACR. Gelas. 1703 in semitas eum paenitentem iustitiae ... -a, domine.

reinterpreter, -ātus sum, -ārī. a re- et interpretari. i. q. *rurus interpretari*: RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 21 *Origenis* libros, quos ego transtuleram, -tus est *Hieronymus* (cf. GENNAD. vir. ill. 11 *librum Euagri* olim translatum ... partim -ando, partim emendando auctoris veritati restituui). 2, 42 *nisi* -tus essem ad verbum ea, quae tu es interpretatus ad sensum.

reinterrogatio, (-ōnis) f. a reinterrogare. i. q. *actio rursus interrogandi*: RVFIN. Clement. 3, 33, 3 non est contradictio, sed -o, si quis primo responso non contentus denuo interrogat (l. (rei) interrogatio var. II.).

reinterrogo, -ātum, -āre. a re- et interrogare. 1 i. q. *rursus interrogare*: CONC. I 5 p. 291, 13 *Iesus* interrogationem proponit: '...'; aiunt: '...'; -at: '...' (sec. Matth. 22, 43 ait illis: 'quomodo *eas*?'). REGVLA mag. 15, 38 alia die mane -etur ab abbate ipse discipulus, si cogitatio inimica cessavit. 15, 40 si alia die -tus responderit *eas*. (sim. 44). 89, 2 -tus ab abbatе novus frater, quid secum ... definisset. 2 i. q. *respondendo interrogare, contra interrogare*: CONC. II 2, 1 p. 64, 22 -are eum, dubitationis fuit indicium (l. gr. II 1, 1 p. 163, 41 τὸ ὀντεπερωτῆσαι αὐτὸν. ad rem v. ibid. p. 63, 24 dicens interroganti: 'mathema quomodo habet?'). deriv.: reinterrogatio.

reintrōmitto, -ere. a re- et intromittere. i. q. *revocando intrōmittere*: REGVLA mag. 21, 7 ut exeuntes *hebdomadarii* praepositos suos oratorio -ant.

reinvenio v. redin-.
reinvito, -āvī, -āre. a re- et invitare. scribitur rein- VET. LAT. (in codd. ant. omnibus; redin- cod. L saec. IX Cypr. testim. 3, 1), ROMVL.

i. q. *retribuendo invitare*: VET. LAT. Luc. 14, 12 (cod. 5, sim. 2. 4. al. et VVLG.) noli vocare amicos ad cenam ..., ne forte et illi -ent (te et fiat retributio tibi (gr. ἀντικαλέσων), cod. 3 invitent, Iren. 5, 33, 2 invicem vocent). ROMVL. fab. 43, 5 rec. vet. (1 vulpis ciconiam ... prior invitavit) ciconia vulpem -vit ad convivium (aliter rec. cet.).

reinvolvo, -ere. a re- et involvere. i. q. *involvere veste ante deposita*: PS. DEMOCR. med. 6, 10 *aegroti* vestiti usque ad solium perveniant et mox, cum lavati fuerint, -is illico fortiter. Bk.

reipus, -ī m. vox germanica. scribitur in codd. etiam re(i)b-, reiph-, reipp- al. significatur *summa solvenda* ab eo, qui *viduam uxorem dicit*: LEX Sal. Merov. 44 tit. de -us (i. -os, sc. acc. pro abl.). 44, 3 si quis summam debitam non solverit et sic eam *viduam* acciperit -mallo-bergo -us nichalesinus (heealisinus, nihil sinus sim. codd.) hoc est -, MMD denarios ... ei, cui -i debentur, exsolve debet (4. 5; pars *codicum exhibet* -e pro -i). 7 neptis filius ... <-us ill(o)s> accipiat (9. 10. 11). 12 in fisco -us ipse ... colligatur. v. L.

[**reiteratio** pro it- falso edd. vet. QVINT. inst. 11, 2, 35.]
1. reitero, -āvī, -ātum, -āre. a re- et 1. iterare. [raet. or. redrà, ledrà 'accumulare (terram) ad milium sim. sustinendum' (cf. Il nuovo Pirona, 21992, 513) et centr. redà 'circumaggerando sustinere', venet. (Tridenti) ledrar 'runcare' et (Vicetiae) reare 'circumaggerando sustinere', hisp. edrar, port. redrar 'vineas iterum occare'; fort. etiam astur. randar 'triticum sim. iterum runcare', gallaec. render 'vineas iterum occare' cf. M.-L. 7188 et Faré, Postille. Corominas-Pascual IV 772. 859. Houaiss² 2408. Schd.-Cr.] [falsa var. l. pro iterare APVL. met. 8, 8, 5; falso ed. olim ISID. ort. et obit. 115 (reditgravit trad.).]

i. q. *rursus iterare* (sc. cum abundantia quadam, quae augetur per adv. p. 870, 4): 1 de eo, qui (quod p. 870, 2) iterum agit, repetit:

a dicendo, scribendo: DON. Ter. Ad. 290, 2 tu, si -atur, facit tute et tutemet. AMBROSIAST. in I Cor. 7, 24 hoc est, quod supra dixit (sc. 7, 20), quod, ut plene commendet, -at. HESYCH. in lev. 6, 14 p. 848^C *legislator* -ans, quae semel exposuit. 7, 11 p. 861^B *sacrificia quaedam* -vit secundo illud dicens *eas*. 14, 54 p. 966^A *capitula legis* (cf. 18, 26 p. 1017^C legem). PS. ORIG. hom. Casin. p. 863 hoc ... dominus -ans dicit: '...' (Math. 5, 46). **b utcumque**: PS. AVG. quaest. test. 8, 2 *conftractis tabulis legis*

(exod. 32, 19) -ta lex est. GREG. TVR. stell. 33 *stellae Plaustri altiora caeli relinquentes diminutione(m)* -ta(m) noctium, faciunt (iterata [initio erasis duabus litteris] nocteum cod. unicus). ALEX. TRALL. 1, 84^{extr.} -to, ipsa adiutoria ab initio (l. imperat.; iterum -tum cod. Paris. [i. -ta Andecav.], tunc iterato Oxon.; gr. I 617, 3 ἀνακυκλεῖν).

2 de eo, qui iterum afficit aliquid (sc. adhibendo; cf. vol. VII 2, 550, 29 sqq.): ITIN. Anton. Plac. rec. A 42, 2 vas ... si oleo petrino impletus inanitusque fuerit et volueris -are ad tollendum (i. hauriendum) oleum, iam non eum recipit (obi. subaudiendo; vix recte i. q. redire intellegitur inde a Geyer, Krit. u. sprachl. Erläuterungen, 1892, 66, verbum a 2. itero derivantes).

[2. reitero v. l. 8 sqq.]

reiva et reilara: βατίς εἶδος ἰχθύος GLOSS.^L II Philox. RE 118 (l. del. Laistner). scripturae dueae depravatae pro raia, cf. p. 54, 49 sq.

reiungo, -ere. a re- et iungere. i. q. *restituendo iungere*: RVSTIC. Conc. I 4 p. 154, 5 ut fratres nostros, qui a nostra unitione discussi sunt, suorum membrorum coap(ta)tione -as.

reūrat NOT. Tir. 30, 24^a (codd. Go, Gu, E). verbum a re- et iurare fictum (fort. ad continuandam seriem), i. q. iurando renuntiare vel rursus iurare. Bk.

***relabor**, -psus sum, -ī (sed v. l. 22 sq.). a re- et labi. scribitur part. perf. -bs- in cod. vet. PRVD. psych. 654 (B). NOT. Tir. 47, 52 sq. -itur, -sus. de formis: part. praes. coniug. I^a-ans l. 49 (*nisi mero errore lapidarii*); vix agnoscas formam act. p. 871, 54. GLOSS. -itur: revertit GLOSS.^L I Ansil. RE 814 (cod. Paris.). -itur: refert. sim. al. legitur inde a VERG., HOR., OV., SEN. utroque. [falso trad. pro elapsa CIRIS 149; e coni. dub. pro labi CIC. Att. 4, 5, 2].

fere i. q. *retrorsus labi* (vis praeverbi evanescere vid. e. g. p. 871, 13 sqq. 32 sqq., firmatur per adv. retro p. 871, 6, rursus e. g. l. 65. p. 871, 27. 45, iterum e. g. p. 871, 61. 66; saepe indicatur quo, sc. maxime per praepos. ad vel in c. acc. sc. abl. p. 871, 63. 66 sqq., sed per dat. l. 51 [vix l. 46. 50], adv. l. 43. p. 871, 72; indicatur unde per praepos. ab, de, ex e. g. p. 871, 59. 61. 872, 7, abl. nudo l. 45. p. 871, 24]): **I corporaliter**: **A** c. respectu motus liquorum: -untur: 1 *ipsi liquorum, qui refluent, recedunt* (sc. aquae maris vel fluminum praeter l. 46. 64; iuxta ponit e. g. recurrere l. 59, refluere l. 64 [cf. refluxi l. 40 sqq.]; in imag. l. 43): **a motu alterno et perpetuo** (respic. flumen aestibus affectum l. 40. 44): VERG. Aen. 10, 307 retrahit ... naufragorum pedes (-em var. l.) ... unda -ens (HEGES. 3, 20, 2 p. 223, 13 quae u. scopulis inlisa ... atque in fluctus -sae. HIER. in Gal. 4, 17 l. 45 [in imag.] vos de ... fido portu rursum in altum u. -ente subtracti. CLAVD. carm. min. 30, 79 -entes u. aestumque secutae in refluxos venere ... Nereides amnes. al.; cf. l. 61). LVCAN. 4, 429 (428 refluxo ... mari) -enti crescebant litora ponto. AMBR. Tob. 5, 16 (antea: pecunia labitur velut scopulo inlisa) continuo -itur eo, unde processit. IORD. Get. 13 labi ... per eam Britanniam ... -ique flumina (cf. Mela 3, 51 modo in pelagus, modo retro fluentia). CORIPP. Ioh. 1, 356 *ripāque* -ens confractum scopolis latrat mare (l. Goodyear, ripae trad.). 6, 756 quibus alga locis limusque -ens (*nisi ad 2*). al. pertinet ad motum reciprocum et accessus et recessus: CE 2047, 1 (ca. a. 400) fretum Hesperios inter Siculosque -ans. **b in directionem cursui proprio, naturali contrariam**: HOR. carm. 1, 29, 11 quis neget arduis pronus -i posse rivos montibus? SIL. 4, 444 *ripas* ... relinquit ... fontique -itur amnis. MART. CAP. 1, 14 *amnis Mercurii* consistens -ensque ferebatur (spectat ad planetam retrogradum, cf. p. 871, 41). **c in altitudinem suam, statum tranquillum, sc. post auctum, inundationem, perturbationem sim.**: CVRT. 6, 4, 19 *mare* recipit in se fretum eodemque impetu, quo effusum est, -ens terram naturae suea reddit. SIL. 3, 55 remeat gurges tractoque -itur aestu. TAC. ann. 1, 76, 1 imbris austus Tiberis plana urbis stagnaverat; -entem secuta est aedificiorum ... strages (de eodem: PS. AVR. VICT. orig. 20, 3). 2, 24, 3 -ente aestu. AMM. 26, 10, 18 -sa ... aequorum magnitudo (postea: recurrentium ... aestuum). CYPR. GALL. gen. 298 -enti decrescit in aequore pontus (respic. gen. 8, 3 ut: MAR. VICTOR. aleth. 2, 491 unda -ens). al. post divisionem: PRVD. psych. 654 (respic. exod. 14, 28) cum mons rueret pendens aquae ... et Aegyptios -so gurgite ... fundo deprenderet imo (656 refluxu sinu). BOETH. cons. 3, 11, 29 liquentia, ut aer atque aqua, facile ... dividentibus cedunt, sed cito in ea rursus, a quibus sunt abscisca, -untur.

2 *natantia, quea liquore reportantur sim.*: **a** animantes, qui navigantes redeunt, revertuntur (cf. l. 71): Ov. epist. 10, 149 (log. Ariadne) flecta ratem, Theseus, versoque -ere velo. 15, 95 (in imag.) huc ades inque sinus ... -ere nostros (subest notio amplexus, ut conferas p. 871, 10). **b res**: PRVD. c. Symm. 1 praef. 12 (respic. act. 27, 40 sqq.) ad portum fluitans cumba Pauli apostoli -itur (cf. l. 67). MACR. somn. 1, 6, 62 semen viri ... ex utero in effusionem -sum.

B cetera exempla; -untur: 1 *animantes* (eorum vestigia p. 871, 19, levitas p. 871, 23, membra p. 871, 17): **a** qui eo labuntur, unde venerunt (huc vergunt p. 871, 20 sqq. 67 sqq.): Ov. met. 3, 616 nemo

descendere summas ocior antemnas prensoque rudente -i (*item -untur post ascensum*: 10, 57 *Orpheus flexit ... oculos et protinus illa Eurydice -sa est.* HEGES. 5, 4, 4 p. 305, 7 *non difficile fuit montem ascendentis -i.* TAC. hist. 2, 41, 3 *milites* in primam postremamve aciem prorumpebant aut -bantur. CARM. de pascha 57 multi ... sanctos ausi contingere fontes discessere ... retroque -si ... caeno mixti volvuntur eodem (*cf. l. 56 sqq.*). **b** qui recumbunt, se reclinant sim. (*cf. p. 870, 69*): Ov. met. 11, 619 (*Somnus aegre expurgiscitur*) iterumque iterumque -ens summaque percutiens nutanti pectora mento. SEN. Ag. 823 Aurora movit ad solitas vices caput et -ens imposuit seni collum marito. MART. CAP. 9, 889 (*antea: resupina*) ipsa -entem *Venerem* lassitudine decuerat. in imag.: PROSP. in psalm. 118, 28 (*dormitavit anima mea praeterea*) fatigor ... ex infirmitate et -or ex taedio (*an ad IIB2?*). **c** qui e statu recto collabuntur sim.: AMBR. Cain et Ab. 1, 2, 8 (*Moyses moritur*) non ergo tamquam -sus in terram deprehenditur corporis solutione, sed *eas*. AVG. de serm. dom. 2, 7, 27 quo *pane* ... -ens erigitur. IORD. Get. 205 (*in imag. de exercitu*) abscisa ... nervis ... membra -untur (de-, di- var. II.), nec potest stare corpus. PASS. Pion. 21, 1 (*antea: non lababant vestigia martyris*) non mens mali praesca ... -entibus vestigiis impedita[n]t incessum (*an ad a?*). **d** qui deorsum cadunt, ex altitudine delabuntur (*sc. eo, unde venerunt; non nisi in imag.; cf. l. 64 sqq.*): AMBR. hex. 5, 12, 37 utrum sermo, velut avis, consultius evolut an ... in vestra sit retia -sus. virginit. 18, 116 (*antea l. 32*) iuvenilem ... levitatem obnoxiam cupiditatibus mundi refluenterbus pennis ... in terram -i. PAVL. NOL. epist. 1, 4 titubabis in via domini et caelo in terram -eris, si *eas*.

2 res: **a** quaelibet, quae deorsum labuntur: eo, ubi prius fuerunt: SEN. contr. 1 praef. 7 (*in imag.*) ut ad summum perducta rursus ad infimum ... -untur. SEN. Herc. O. 1011 lapis *Sisyphi* quaerit -i (*de eodem: SCHOL.* Hor. carm. 2, 14, 20 quo *saxo* semper -so). AMM. 17, 7, 14 (*de terrae motu*) cum dissolutis elementa compagibus ultro assiliunt vel -untur considentibus terris. AMBR. Cain et Ab. 2, 1, 5 quae solidiora sunt, in locum eundem ... -untur. *cetera exempla:* AMBR. virginit. 18, 116 aestu solis cera resoluta Icareos volatus penna -ente destituit. PAVL. NOL. carm. 23, 88 in ora *viri pedibus suspensi* non -sis vestibus. MACR. somn. 1, 22, 8 in *terram* ... omnia pondera ferri necesse est, quia et ipsa in hunc locum quasi pondus -sa est. PASS. Marcius. 2, 4 cincinnis -entibus. **b** caelestes; respicitur: *reditus ad initium circuitus sim.*: AVIEN. Arat. 367 *Vrsa Maior* supero conserta -itur axe, inscia piscosi semper salis (*de eadem re cf. Manil. 5, 693 revoluta polo*). *motus retrogradus:* MART. CAP. 1, 92 (vers.) *Mercurius Phoebi, i. solis, antevolans ... iugalibus in sortem famuli nonne -itur?* (*cf. p. 456, 66 sqq. p. 870, 52*).

II incorporaliter (tamen vi locali sublucente e. g. l. 64 sqq. p. 872, 22); -untur: **A** qui (quae) revertuntur, redeunt: **1** in statum, condicionem sim. priorem (paulo aliter l. 55; *hoc ita esse appetet* e. g. ex pron. idem l. 52. 53. 54, adi. pristinus l. 60 sq., adv. rursus [-um] l. 53. 54; maxime -untur animantes [vel vita, animus sim. eorum], sed res e. g. l. 56; saepe simul respic. *motus deorsum factus*, e. g. l. 64 sqq.): **a** quaelibet exempla: HOR. epod. 17, 18 mens et sonus -sus atque notus in vultus honor sociis *Vlxis*, cum e subus homines fierent (relatus var. l.). epist. 1, 1, 18 in Aristippi furtim praecepta -or. SEN. dial. 10, 6, 3 cum verba erupe- runt, adfectus ad consuetudinem -untur (CASSIOD. var. 8, 31, 9 ne ... in eandem c. mens ... -atur). COD. THEOD. 4, 8, 6, 3 (a. 323) *libertini* in eandem rursus servitutem -untur. CAEL. AVR. chron. 3, 2, 19 *aegrotantes* rursum in eandem -ent(ur) defectionem (*corr. Bendz.*) BOETH. cons. 4, 6, 53 ut quod adsignata ordinis ratione decesserit, hoc licet in alium, tamen ordinem -atur. *al.* **b** respicitur *reditus ad mala, vitia sim.* (*saepe apud Christ.*): SEN. epist. 75, 13 qui ... animi mala et adfectus deposuris, ... possunt ... in eadem -i (AVG. haer. 43 ad haec m. denuo -i et reverti). AMBR. paenit. 1, 11, 51 *quendam* de martyrii certamine -sum in istius vitae cupiditatem. AVG. conf. 8, 11, 25 *non -bar* ... in pristina (c. Faust. 22, 96 in bonum sive perseveraturi sive in p. iterum -suri). corrept. 6, 10 ex bona vita in malam ... -sus *sum* (in psalm. 8, 10 l. 48 ad veterem v. al.). GREG. M. epist. 9, 156 l. 31 ne ... in erroris iterum fovea -atur. *al.* **c** respicitur *reditus mentis, quae divina sim. contemplatur, sc. ad terrena:* AVG. trin. 8, 2, 3 -eris in ista solita atque terrena. GREG. M. in euang. 31, 8 l. 170 ut superna ... appetant, quamvis in se ipsis iterum ex mortali carne -antur (in Ezech. 1, 5, 12 l. 214 in semetipso. cf. moral. 5, 53 [*antea: altius elevata*] *mens* ad se -sa. 8, 50 ultra se erecta ad semetipsam -i. al.). moral. 23, 43 (*antea: deorsum ire*) ad familiares tenebras suas. *al.*

2 ad ea, quae antea dicta, tractata sunt sim. (*aliter l. 50. p. 872, 9*): AVG. gen. ad litt. 4, 21 p. 120, 8 rursus ergo ad eam quaestionem -imur, de qua in primo libro exisse videbamur. ord. 2, 7, 23 l. 92 eodem ... -eris.

3 ad memoriam, sc. recordatione: IVL. VAL. 2, 27 l. 741 *quidam* olim ... Alexandrum ... puerum continatus, paulatim in memoriam -ens eundem ipsum esse, quem opinabatur, animo confirmat.

B qui (quae) in qualitatem deteriorem recedunt, decrescent sim.; respicitur potius: **1** lapsus in condicionem, statum peiores, inferiores sim.: PANEG. 2, 11, 3 res publica in sumam ... formidinem a media spe -sa (*sim.* ANIAN. Chrysost. laud. Paul. 5 p. 497^{ext} *Paulus*, cum se in tantis periculis ... cerneret, ... in ... timiditatem *non -sus* est [gr. ἐνέπεσεν]. AVG. in Gal. 20, 8 ad timorem). AMBR. in psalm. 47, 9, 2 *Iudas* de gratia ... -sus ad poenam est. PAVL. NOL. epist. 23, 12 homo ... a iustitia -sus. AVELL. 15, 2 *homines* ad deprecandi suffragium sunt -si. *al.* *cum respectu verborum, sc. in sermone (aliter sub A2):* GREG. M. moral. 27, 65 *quidam* a dictis ... fortibus semper ad supervacua verba -itur. **2** diminutio quantitatis vel virium sim. (*fort. huc p. 871, 13*): AVSON. 10, 15 (174 S.), 7 curia Burdigalae te primore vigens, te deficiente -ens. SYMM. or. 2, 24 -i credis imperium, nisi semper accesserit (*sim.* ENNOD. epist. 9, 30, 7 p. 253, 16 ecclesiarum nostrarum patrimonia -i, nisi aucta fuerint). PAVL. NOL. epist. 12, 2 -ente iustitia et crescentibus simul ... criminibus. SALV. eccl. 1, 4 facta ... es, ecclesia, profectu tuae fecunditatis infirmior atque accessu -ens *eas*.

C quae in quamvis novam condicionem perducuntur: BOETH. arithm. 2, 50, 6 l. 80 si xv numerum medium ponam, ut sint v, xv, xlvi, in geometricam medietatem termini -untur. c. Eut. 5 l. 471 M. sicut ab eodem Nestorii fonte Eutychis error principium sumpsit, ita ad eundem finem -itur. cons. 3, 3, 16 in contrarium ... -sa res est, nam *eas*. (*sim. 5, 3, 8 in contrariam -i partem*).

deriv.: relapsio.

Beckelhymer.

25 **?relaedo**, -laesi, -ere v. relido p. 901, 36.

26 **relambo**, -ere. *a re- et lambere.* i. q. lambendo recipere: SEDVL. carm. pasch. 4, 248 (*in imag.; sec. prov. 26, 11. II Petr. 2, 22*) vomitum quicumque suum canis ore -it (*cf. op. pasch. 4, 19 quae vomuit, appetit et -it*). Bk.

30 **relangueo**, (-ui), -ere. *a re- et languere.* NOT. Tir. 112, 37 -et. *apud auctores nihil, quod huc pertinere possit, legitur praeter formas perf., quas potius ad relanguesco rettulimus; aliter PRISC. gramm. II 477, 18 (v. vol. VII 2, 921, 12 sqq.), qui allato Ov. l. 49 illustrat mensuram verbi langueo langu.*

35 **relanguesco**, -uī, -ere. *a re- et languescere.* NOT. Tir. 112, 38 -it. *de mensura: perf. -guī quadrisyllabum est apud poetas l. 50. 52. 55.* GLOSS.^L II Philox. RE 123 -uit: ἐξησθένησεν, ἐπετροπίασεν. [e coni. dub. TAC. hist. 1, 33, 2 si ... prima ἁ indignatione languescat† (indignatio -at Halm, indignatio lang- recc., indignatio elang- Gronovius).]

40 **fere** i. q. *languescere (praeverbium fere indicat reditum in statum priorem; fort. aliter 1aβ):* **1** -unt animantes vel res ad eos pertinentes: **a** ipsi animantes eorumve animi: **a** qui sedatores, minus acres fiunt: CAES. Gall. 2, 15, 4 quod iis rebus, sc. ad luxuriam pertinentibus, -ere animos virtutemque remitti existimarent Nervii (paulo aliter l. 55). CIC. Att. 13, 41, 1 (a. 45 a. Chr.) *quidam filio iratus iam -isse* se, dicit (me Shackleton Bailey). **b** qui vires corporeas amittunt, deficitur (vis praeverbii spectat fort. ad motum priori conatu oppositum aut ad actionem relabendi a conatu, nisi prorsus evanida est): Ov. met. 6, 291 una *filia Niobae* trahens haerentia viscere tela imposito fratri moribunda -uit ore.

45 **b affectus animi sim., qui sedatores, minus acres fiunt:** Ov. am. 2, 9, 27 animo ... -uit ardor (*item -it ira*: LIV. 35, 45, 5 ut taedio ... impetus -at regis. SEN. dial. 5, 12, 4 ut primus eius *ira* fervor -at [inde MART. BRAC. ira 8]. ARNOB. nat. 7, 33 p. 384, 25 indignatio -it Alcidae. CLAVD. rapt. Pros. 1, 68 animus ... -uit atrox). VAL. MAX. 9, 1 ext. 1 quid iis ... viitis luxuriae foedius ..., quibus virtus atteritur, *victoriae* -unt? (*metonymice pro impetu vincendi ponit vid.*). SEN. epist. 78, 11 cupiditas -it. PLIN. epist. 2, 19, 4 si auditorum intentio -it. FVLG. aet. mund. p. 177, 9 luxu perfecta virtus -uit.

50 **2 -unt res naturales:** **a** quae impetum sim. amittunt, placidiores fiunt: SEN. nat. 5, 8, 3 etiamsi violentiores flavere venti, circa medium tamen diem -unt. **b** quae splendorem amittunt: SEN. nat. 1, 3, 13 ista genera colorum incitari aut -ere. PLIN. nat. 37, 134 quas hebetes ceraunias gemmas ... maceratas per aliquot dies concipere stellam eam, quae post totidem menses -at. Koike.

55 **relapsio**, (-ōnis) f. *a relabi.* i. q. *actio relabendi:* PAVL. NOL. epist. 24, 10 quam prona sit eius *cordis* ad pravitatem -o, quam piger ad deum nisus.

60 **relas** pro prope VIRG. gramm. epist. 7, 1, 2 (*inter praepos. cum acc. in usitatas*). *obscurum, fort. a VIRG. fictum.* Bk.

65 ***relatio**, -ōnis f. *a referre (relatum).* *producitur re-* CARM. de fig. 28 p. 873, 62. *de notione:* SYNON. Cic. p. 441, 19 (*loco vix sano*) -o, conspiratio. consensio. coniuratio *eas*. GLOSS. II 229, 2 -o: ἀντετυρογά (*cf. p. 873, 14*). GLOSS.^L I Ansil. RE 820 -o: sermo, qui refertur. Corp. R 117 -o: edcuide (*anglosax.*). *legitur inde a RHET.* Her., Cic. inv., in versu [Rocchi]

non nisi l. 62; rarius plur. [confunditur in codd. maxime c. revelatio, e. g. p. 874, 62. 875, 1. 44. 50, ceterum c. elatio vel latio p. 874, 9. 875, 30. 32 (restit. AMM. 15, 5, 13), translatio l. 17, ratio vel oratio l. 18, p. 875, 7 (restit. ASCON. Mil. p. 38, 28); falso trad. pro delatio MARCIAN. dig. 12, 3, 5, 4, reiectio p. 867, 22, relevatio CAEL. AVR. chron. 5, 4, 72; restit. pro legatio LIV. 42, 3, 10; secl. QVINT. inst. 5, 13, 8.]

i. q. *actio vel effectus referendi* (facultas p. 876, 9; gr. resp. ἀναφορά, nisi aliud indicavimus): **I** potius *incorporaliter*: **A** usu *technico*: **1** in arte rhet. vel gramm. (de incerta figura: CIC. de orat. 3, 207 [in serie figurarum] et ordo et -o et digressio et circumscriptio [locum affert QVINT. inst. 9, 1, 35. cf. 9, 3, 97 '-em' quid accipi velit, non liquet mihi: nam si ἀντανάλλων aut ἐπάνοδον aut ἀντιμεταβολήν dicit, de omnibus his locuti sumus]); -o fit: **a** contraria opposendo (fort. huc trahas p. 872, 73. l. 62; cf. p. 614, 53sqq.): RHET. Her. 4, 28, 39 (de commutatione tractans) 'si stultus es, ea re taces; non tamen si taces, ea re stultus es'; non potest dici, quin commode fiat, cum contrariae sententiae -e (trans- var. l.) verba quoque convertantur. CIC. orat. 166 'id, quod scis, prodest nihil; id, quod nescis, obest?'; versum efficit ipsa -o contrariorum (ratio, oratio var. ll.; postea: quae Graeci ἀντίθετα nominant, cum contrariis opponuntur contraria). PORPH. Hor. carm. 3, 16, 21 'quanto quisque sibi plura negaverit, a dis plura feret'; bella -o sensus est.

b culpam ad originem vel auctorem revocando (sc. agitur de parte constitutionis iuridicis adsumptivae, quae gr. ἀντέγχλημα dicitur, cf. p. 619, 57sqq.; plerumque in iunctura o -o criminis): CIC. inv. 1, 15 eius adsumptivae partis partes sunt quattuor, concessio, remotio criminis, -o c., comparatio (sim. in serie: 2, 71. FORTVN. rhet. 1, 16 -i, remotioni, compensationi, veniae. MART. CAP. 5, 455. al.). *ibid.* -o c. est, cum ideo iure factum dicitur, quod aliquis ante iniuria lacererit (item definitur: 2, 78 -o c. est, cum reus id, quod arguitur, confessus alterius se inducit peccato iure fecisse demonstrat. MAR. VICTORIN. in Cic. inv. 1, 15 p. 54, 2 -o c. talis est, si in eo, quod fecimus, vicem nos reddidisse dicamus. MART. CAP. 5, 455 p. 619, 66. al.). 2, 83 p. 619, 61. al. DON. Ter. Hec. 631, 1 ('nullam de his rebus culpam') -o c. potest videri. SVLP. VICT. rhet. 53 p. 346, 23 sq. loci -is: propositio criminis, ipsa -o -hic incidens status est locus eius -, deinde translatio eqs. al.

c aliquid eo, quo pertinet, referendo: **a** actionem temporaliiter ad alteram: TERT. adv. Hermog. 27, 2 cui rei competit prima verbi positio in definitionem, eidem etiam declinatio verbi decurrit in -em; 'est' definitionis caput, 'erat' -is facit. **B** pronomen vel personam verbi ad rem vel personam iam cognitam: DIOM. gramm. I 334, 23 prima persona est, quae loquitur, ut 'dico', ... terzia, de qua quis loquitur et -o indicatur, ut 'dicit'. CLEDON. gramm. V 50, 3 cum 'ille' ... de absente -o est (POMP. gramm. V 202, 26. 203, 14 quando de a. -em facimus, 'ipse' dicimus [antea: ad praesentem personam quando referimus]). POMP. gramm. V 202, 34 'ille' est minus quam finitum, quando ad -em alicuius refertur. PRISC. gramm. II 579, 15 interest ... inter demonstrationem et -em hoc, quod d. interrogationi redditia primam cognitionem ostendit: 'quis fecit?' 'ego'; -o vero secundam cognitionem significat 'is' (sim. opp.: III 144, 6 -e, quae absentium recognitionem habet. al. apud eundem). 586, 11 -o ... est cognitionis ante latae repraesentatio, ut 'scribit Virgilius ad laudem sui'. III 207, 11 'ille ego' ... cum dicimus, -em significamus antecedentis cognitionis, 'ipse ego' vero discretionem, id est 'ipse ego per me et non aliis'. al.

d repetendo vocem vel voces, sc. in anaphora q. d.: DON. gramm. IV 398, 5 anaphora est -o eiusdem verbi per principia versuum plurimorum (sim. DIOM. gramm. I 445, 13 CASSIOD. in psalm. 128, 2 l. 52). MART. CAP. 5, 534 ἔταναφορά' -o, quotiens per singula membra eadem pars orationis repetitur hoc modo: 'Verres ..., Verres eqs.' (pendet e p. 623, 35). CASSIOD. in psalm. 43, 15 l. 249 respice per figuram anaphoran, quae latine -o dicitur, verbum ipsum iteratum. 52, 2 l. 61.

e adversa reiciendo, refutando (nisi ad a): CARM. de fig. 28 ('ἀντιφορά') si adversa mihi referam, -o fiet (cf. Shackleton Bailey, Class. Phil. 77, 1982, 113).

2 in re publica vel ecclesia aliquis refert ad potestatem superiorem sim., quae iudicet, statuat (sc. rogando vel consulendo [nuntiando v. sub B1]; accedit praepos. ad p. 874, 55. 63, de e. g. p. 874, 1. 19. 50):

a ad senatum Romanum (ad rem v. O'Brien Moore, RE suppl. 6, 709sqq.): **a** referunt magistratus variis (maxime consul, e. g. l. 70, sed dictator l. 74, decemvir p. 874, 1, tribunus plebis p. 874, 5): CIC. Pis. 14 -o illa salutaris et diligens fuerat ... consulis, animadversio quidem et iudicium senatus. 29. CAEL. Cic. fam. 8, 1, 2 quod consul adhuc nihil rettulit de successione provinciarum Galliarum et in Kalendas Iunias ... eam distulit -em. 8, 13, 2 cum (de) intercessione referretur, quae -o fiebat ex senatus consulto. LIV. 2, 31, 9 (8 dictator rettulit ..., quid de nexit fieri placet) quae cum reiecta -o esset eqs. 3, 39, 2 post -em Ap(pii) Claudii, sc.

decemviri. 26, 28, 3 de provinciis communis -o fuit; decrevere patres, ut eqs. ([26, 27, 17 ambo consules ad senatum rettulere]. 33, 22, 2). al. VAL. MAX. 4, 1, 14 senatus -em interponi iubebat, ut eqs. ORAT. imp. Claud. (Chart. lat. ant. X 418) 3, 20 (de)scriptam (ex) -e consulum ... senten(tia)m. SEN. dial. 9, 17, 7. ASCON. Corn. p. 47, 12 cuius tribuni plebis -em repudiavit senatus. al. agitur de ratione senatus consulti facienda, sc. in iunctura per -em: TVBERO Gell. 14, 7, 13 nullum senatusconsultum fieri posse non dissectione facta, quia in omnibus senatusconsultis, etiam in iis, quae p. -em (elat-, lat- var. ll.) fierent, dissectione esset necessaria. S. C. de Germ. tab. Siar. b II 30 h(oc) s(enatus) c(onsultum) p. -em secundam factum est unum. de Pisone (CIL II² 5, 900) 125 (h(oc) s(enatus) c(onsultum) factu)m est p. -em solum. LEX de imp. Vesp. (CIL VI 930) 4 ut ei senatus consulta p. -em dissectionemque facere liceat. **B** refert princeps: S. C. de Pisone (CIL II² 5, 900) 6 quod Tiberius ad senatum rettulit, ... qualis causa M. Pisonis visa esset, cui -i adieciisset, uti eqs. LEX de imp. Vesp. (CIL VI 930) 3 utique ei senatum habere, -em facere, remittere. TAC. ann. 3, 53, 1 (*Tiberius per litteras*) ceteris ... in rebus ... magis expeditat me coram ... dicere, quid (e) re publica censem: in hac -e subtrahi oculos meos melius fuit. PLIN. epist. 9, 13, 22 -em ... de eo Caesar ad senatum non remisit. S. C. de Cyzic. (CIL III 7060) 12 sententia dicta ab Appio Gallo co(n)sule desig(nato) -e IIII concedente imp(eratore) Hadriano (item numerantur -es: 14 IIII -e sua. HIST. AVG. Alex. 1, 3 ius quintae -is. al.). al.

b ad varia concilia: ad concilium Achaeorum: LIV. 32, 22, 8 omnibus fere populis ... adprobantibus -em. ad ordinem decurionum: DECRET. decur. Gab. (CIL XIV 2795; a. 140) 12 placere universis secundum -em eqs. (6 referentibus ... (quattuor)viris q(uin)q(uennalibus)). 15 hoc decretum post tres -es placuit in tabula aerea scribi. ad collegium: DECRET. fabr. Reg. (CIL XI 970) 14 tam honesta(m) -e(m) a quaestoribus et magistris collegi ... factam. centon. Lun. (ibid. 1354) 11 placere ... tam salubri -i magistrorum ... consentiri (centon. Sentin. [ibid. 5749] 20). 19 centonarii -em censuerunt feliciter. fabr. Sentin. (ibid. 5748) 20 glriosam esse -em ... v(irorum) q(uin)q(uennalium).

c ad superiores quoslibet: **a** in re publica (sed referunt episcopi e. g. l. 51. 54; praecipue ad principes Romanos sim., sed ad alios e. g. l. 46sg.; in titulis, rubricis sim. SYMM. rel. COD. Theod. 11, 29 lust. 7, 61 et l. 55. 62; opp. rescriptum l. 42. 49. 51, responsum l. 44. 47, iuxapon. consultatio l. 43): **i** apud iurisconsultos vel in const. imperatorum sim.: MACER dig. 49, 5, 6 eum iudicem ..., qui appellationem non receperit, opinionem suam ... per -em manifestare ... debere ... cavetur. COD. Theod. 1, 15, 2 -es iudicium ... ceterorumque, qui aliquid scientiae nostrae relatum cupiunt (11, 30, 9 rescripta ... ad ... -es i. data. Iust. 12, 29, 3, 2. al.). 9, 19, 3 consultationes -esque. 11, 29, 4 si quando ratio ... est ... nostra iudicia requirendi expectandique responsa, omnem ... causam -is series comprehendat, ut recitata consultatione, quae ita est dirigenda eqs. 13, 9, 1 ut -o iudicis ... ad sublimissimam referatur praefecturam. Iust. 3, 1, 13, 3 sive per -em ad maiorem iudicem hoc referatur. 7, 62, 34 pr. responsum -i dandum. al. **ii** apud auctores quoslibet: OPTAT. 1, 17, 1 imperatori -o missa est; rescriptum venit, ut eqs. SYMM. epist. 6, 33 postquam ... -em de amphitheatro promerendo populus postulavit. rel. 30, 2 ut defensio rescripto ad -em divi principis niteretur. PRAEDEST. 1, 85 Damasus de his haereticis in -e sua ad Valentinianum ... scripsit dicens: 'scire volumus vos eqs.' CASSIOD. var. 1, 32, 2 si senator quemquam ingenuum ... fecerit ... vexari, protinus -e transmissa ... multam perculsus excipiat. CONC.^S I 3 p. 85, 5 -o ad ... imperatores a ... synodo de damnatione Nestorii. al.

b in ecclesia, praecipue ad papam: CYPR. epist. 48, 4, 1 ex -e et testimonii coepiscoporum. HIL. coll. antiar. p. 130, 12 plena -o fratribus unanimitatem tuam perdocebunt. AVG. epist. Divj. 23A, 4 miseramus ... exemplum litterarum papae Bonifatii, quibus respondit -i nostrae. EPIST. pontif. 375 Conc.^S I 2 p. 18, 5 coepiscopi mei ... per ... diaconum ad me directa -o. LEO M. epist. 23 Conc.^S II 4 p. 4, 22 ut primitus nos insinuatio ... tuae -is instrueret (revel- var. l.). CONC.^S II 2, 1 p. 21, 9 incipit -o Flaviani episcopi ... ad papam Leonem de damnatione Eutychis (epistula, rescriptum var. ll.; gr. II 1, 1 p. 36, 6 ἐπιστολή). al.

3 in theologia, sc. de ratione, quae inter personas trinitatis, naturas Christi sim. intercedit (cf. p. 875, 13sqq.; opp. proprietas l. 72, substantia p. 875, 2): AVG. trin. 5, 11, 12 ille proprie dicitur spiritus sanctus; relative dicitur, cum et ad patrem et ad filium refertur, quia spiritus sanctus et 'patris et filii spiritus' est; sed ipsa -o non apparent in hoc nomine. IOH. MAXENT. Conc.^S IV 2 p. 35, 21 (de doctrina Nestorian) facit ... proprias deus carnis suae passiones secundum -em, non secundum veram et intimam proprietatem. EDICT. imp. Iust. de fide p. 93, 1 si quis per -em ... dei genetrem dicit ... Mariam, talis anathema sit (sim. CONC.^S IV 1 p. 216, 30. cf. p. 80, 10 [loq. Theodorus haereticus] cum ... interrogant, hominis genetrix an dei genetrix est Maria, dicatur a nobis: utraque, unum

quidem natura rei, alterum vero -e). ISID. diff. 2, 4 in -e (revel- var. l.) ... personarum trinitas est, in substantia vero naturae unus deus est. al.

4 in dialectica (fere de categoria Aristotelica 'ad aliquid'): BOETH. categ. 5b20 nihil ... per seipsum magnum dicitur vel parvum, sed ad aliiquid refertur ...; ergo ad aliud est eorum -o. in herm. comm. sec. 2, 7 p. 154, 13 has *propositiones* si ad idem subiectum, ... ad idem tempus, ad eandem -em (rationem var. l.) ... proposueris, inter se verum falsumque distribuunt, ut est 'Socrates iustus est', 'Socrates iustus non est'. in Porph. comm. pr. 1, 7 p. 19, 13 (*de accidentibus*) et quantitatis et qualitatis et ad aliiquid -is propria collegit. sec. 2, 4 p. 182, 22 cum dicimus animal genus esse, non ... de re ipsa hoc dicimus, sed de ea -e, qua potest animal ad ceterorum, quae sibi subiecta sunt, praedicationem referri. trin. 5 l. 311 sq. M. 'pater ac filius' nihil ... aliud ... differunt nisi sola -e; -o vero ... non faciet alteritatem rerum, de qua dicitur, sed ... personarum (*item de ratione inter patrem et filium* [cf. p. 874, 65 sqq.]: FVLG. RvSP. c. Arian. 1 l. 79 discernamus, quid ad -em, quid ad substantiam pertinere noscatur; -is enim sunt nomina, pater et filius; substantiae vero nomen unum est, quod dicitur deus. ISID. orig. 2, 26, 7). al. apud eundem.

5 in arte arithmeticā, sc. de ratione, qua numerus alter ad alterum refertur: BOETH. arithm. 2, 48, 13 l. 83 IIII ... uno quadrupla maior est -e. CASSIOD. inst. 2, 4, 5 per se numerus est, qui sine -e aliqua dicitur, ut III.

B usu communī; -ofit: **1 variis modis dicendo** (*fere scribendo, exponendo sim., sed nuntiando* e. g. l. 34, 42; *pro syn. est narratio* e. g. l. 44, 48; gr. *διήγημα* l. 47, 49, 51, *ἰστορία* l. 43, 49; *accedit gen. obi.* e. g. l. 28 sqq. 40 sqq. subi. e. g. l. 34 sq. 43, *identitatis q. d.* l. 27, 44 sqq., *prae-*pos. de l. 43, super l. 50): VITR. 7 praef. 1 maiores ... instituerunt per commentariorum -es cogitata tradere posteris. VAL. MAX. 1, 6 ext. 1 claudatur hoc exemplo talium ostentorum domestica -o. al. PLIN. nat. 7, 6 de universitate ... generis humani ... in -e gentium diximus (*sc. libro tertio* sqq.). 7, 81 *huius rei* auctor est Varro prodigiosa virium -e (elatione var. l.). QVINT. inst. 2, 7, 4 iucunda in sermone bene ... dictorum -o. 9, 2, 66 *ironia* novitiae ... magis, quam si -o sit recta, delectat (elatio var. l.). al. APVL. met. 3, 15, 5 simplicitatem -is meae. mund. 26 p. 347 omnia ... ille rex *Persarum* otacustarum -e discebat (*cf. AMM. 31, 11, 2 Valens* -e speculatorum didicit *eas*). TERT. nat. 2, 7, 15 de -bus eorum poetarum. MIN. FEL. 2, 3 *cum*, quae per absentiam mutuam de nobis nesciebamus, -e alterna comperissemus (*nisi ad 2 ut*: MACR. Sat. 1, 5, 11 *vultisne cenam* quaestionibus doctis pudicam et mutuis ex lecto -bus exigamus? 2, 1, 8). IVL. VAL. 3, 5 l. 240 quarum *aedium seu speluncarum* -o supra est (*sc. 3, 4 l. 223* sqq.). IVST. 2, 1, 1 in -e rerum ... gestarum (30, 4, 8. *sim.* DYNAM. vita Max. 1 l. 5 gestorum). CHALC. comm. 254 praeagat Socrates proventum ... regente somnii -e. RVPIN. hist. 3, 7, 6 conparet ... unusquisque domini ... sermones cum historiografi -e de bello (gr. *ταῦς ... τοῦ συγγραφέως ἴστοριας*). PASS. Macc. 3, 19 *historiae* ([*revelatio var. l.; postea: narrationi*]. SERV. Aen. 3, 121 [*nisi ad 3*] -o ... h. ad iniciendum Troianis Cretam eundi desiderium pertinet. PALLAD. hist. mon. I 65, 1 p. 336^A [gr. p. 160, 19 *διῆγημα*]). CONC.^S I 5 p. 316, 2 *aliquis* -is huius medicamine curat suum dolorem (*antea: scripturae divinae narrationes*; gr. *Migne gr. 83, 1268^A διῆγηματος*). EVSTATH. Basil. hex. 4, 7, 5 navigantium -e (gr. 93^B *ἴστορίας*). PALLAD. hist. mon. I 7, 4 p. 257^D eorum *patrum* -bus super his, qui ante ipsos fuerant (revel- var. l.; gr. p. 25, 13 *διῆγηματος*). et saepe.

2 respondendo, illata reciprocando (fort. huc l. 36 sqq.): SEN. benef. 5, 11, 1 beneficium et gratiae -o ultro citro ire debent (*ibid.* quis non alio loco -em g., alio beneficium cogitat? epist. 74, 13. AMBR. hex. 5, 16, 55 p. 176^D [cf. gr. 8, 5 *τὴν ... ἀντίδοσιν*]. al.; cf. AVG. in psalm. 44, 7 remansit in actione g., nam in -e defecit). epist. 81, 10 referre est ad eum, a quo accepis, rem ferre; haec vox significat voluntariam -em. VLP. dig. 12, 2, 34 pr. *adversarius* non erit tutus per -em (*antea: iusurandum referre. item de -e iusurandi*: 12, 2, 34, 9. COD. IUST. 4, 1, 12, 1^a necessitate imponea ei, cui *iuramentum* refertur, -is subire sacramentum. cf. p. 613, 27 sqq.). 48, 1, 5 pr. ut non -e criminum, sed innocentia reus purgetur (*aliter p. 873, 24 sqq.*). AMBR. in Luc. 7, 59 iniuriae -e. HEGES. 4, 4, 3 (*adhortatus est Titus Iudeos ad deditiōnēm*) *Iohannes* praeripuit sermonis -em, dicens ... se tractatum suscipere *eas*. (*nisi ad l. 22*). ENNOD. epist. 1, 10, 1 p. 20, 1 -e laudis, sc. *in litteris* (*antea: restituta laudatio*). **3 revocando, quo quid pertineat** (*accedit plerumque praepon. ad, sed in l. 71, gen. l. 74 [cf. l. 45]*): QVINT. inst. 8, 4, 21 *amplificatio* ex -e ad aliiquid, quod non eius rei gratia dictum videtur. PAVL. dig. 1, 1, 11 praetor -i us redde dicunt etiam cum inique decernit, -e scilicet facta ... ad illud, quod praetorem facere convenit. IREN. 1, 19, 1 per Moysen ... dictum 'nemo videbit deum et vivet' (*exod. 33, 20*): in illum *Bythum* habere suadent -em *haeretici*. ARNOB. nat. 5, 4 (5, 1 p. 248, 21 sq. Iovem ... 'expiabis' dixe 'capite fulgurata'; *Numam* regem respondisse 'caepicio') non video, cur ab rege -o sit facta caepicio. DON. Ter. Phorm. 87, 2 ('nos otiosi') -o ad illud, quod mox otiosi non erunt. SERV. auct. georg. 2, 361 ('sequi

tabulata') est -o facta ad domos, in quibus extractiones ... tabulata dicuntur. al.

II potius corporaliter; respicitur: **A actio: movendi et retro movendi**: QVINT. inst. 10, 3, 31 quae *membranae* ut iuvant aciem, ita crebra -e, quoad intinguntur calami, morantur manum et cognitionis impetum frangunt. **? emittendi**: PRISC. LYD. solut. 9 p. 98, 14 quaedam *reptilia animalia* ... per morsum venenum inserunt, quaedam vero per punctuationem ... aut etiam per quandam occultam -em et virtutem seu spiritum vocemve et aspectum. **B facultas onus ferendi (si recte interpretamur, sc. perperam gr. ἀναπορά vertitur)**: VET. LAT. num. 4, 19 (cod. 100) Aron et fili eius accedant *ad sancta sanctorum* et constituant eos, sc. e tribu Gath, unumquemque secundum -em suam (*Vulg. aliter*). *deriv.*: relativus. Rocchi.

***relativus**, -a, -um. *a relatio. de notione*: BOETH. in categ. comm. 2 p. 217^C -a ... dicuntur idcirco, quod eorum nuncupatio semper ad aliiquid referatur. GLOSS. -um: dum unus nominatur, alias demonstratur. cf. e. g. l. 71. *legitur inde ab ARNOB., saepe apud gramm.* [falso trad. p. 880, 18. 881, 31.]

i. q. relationem indicans, ad alium (aliud) referens (saepe c. praepon. ad): 1 vario usu: ARNOB. nat. 7, 13 p. 357, 21 honos omnis ... -i est ad alterum generis. CASSIOD. var. 7, 28, 1 -a ista intellectu (-i var. l.) sunt nomina; si praesulem ademeris, militem non relinquis (cf. p. 877, 51 sqq. et usum p. 877, 8 sqq. illustratum).

2 technice: **a in arte gramm., sc. describuntur partes orationis vel qualitates earum** (v. Schad, *Lex. of Latin Gramm. Terminol.*, 2007, 347): **a de pronomine** (*sc. vix de eo apud nos 'relativo' vocato, sed potius de aliis partibus orationis, quae ad aliiquid [aliquam] in contextu referunt, ut e. g. l. 32, 35, 44, 55; saepe opp. vel disting.* demonstrativus, infinitus, interrogativus, redditivus; *apud PRISC. quaedam inter nomina ponuntur, v. e. g. l. 39*): **neutr. pro subst.** (*nisi hic illuc subaudiatis pronomen sim.*): DON. gramm. min. 3 subiunctivum vel -um generis masculini numeri singularis 'is, eius' *eas*. mai. 2, 11 p. 629, 13 sunt alia demonstrativa, quae rem praesentem notant ..., alia -a, quae rem absentem significant (*sim.* PRISC. gramm. III 22, 10 'tantus' et 'tot', si ad praesentes dicantur, etiam demonstrativa sunt, sin autem ad absentes, -a vel redditiva). AVG. gramm. p. 67, 16 M. sunt -a, quae ad interrogantem referuntur, ut 'quis est' responderetur 'is est'. CLEDON. gramm. V 15, 15 subiunctivum dictum est aut -um, quod subiungitur aut refertur. PRISC. gramm. II 55, 16 'quantus' et 'tantus' et similia, quae sunt ... -a vel redditiva, magis nomina sunt appellanda quam pronomina. 59, 22 *species nominum* sunt haec: adiectivum ..., interrogativum, infinitum, -um vel demonstrativum *eas*. 586, 10 'sui', quod cum sit -um *eas*. III 9, 22 'qui', quando ... pro -o ponitur, acuitur per se, in lectio vero gravatur (*al. v. vol. VI 2, 2315, 24 sqq.; cf. infra p. 877, 6*, 128, 16 'quantus' et 'quot' -a per defectionem ... 'tantus' et 'tot' frequenter inveniuntur. *al. adi.*: DIOM. gramm. I 331, 5 pronomen ... -um (PRISC. gramm. III 21, 15 p. ... *carentia demonstratione*, quae sunt -a, ut 'is, sui'. 125, 1 *αὐτός*, quod est p. -um. 142, 16 p. -um, quod ad praedictum nomen refertur. 501, 13 quae ... Romani ... inter p. infinita vel interrogativa vel -a vel redditiva *ponebant*, Dionysius ... inter nomina. ISID. orig. 1, 8, 3. *al.*). PRISC. gramm. II 548, 9 infinita nomina vel -a (III 83, 1 accentu ... discernitur, quomodo et n. interrogativa et -a *sim.* 132, 11 n. interrogativa generali accentuum legem servant, -a vero in fine acuuntur. cf. p. 877, 6), 139, 21 de generaliter infinitis vel -is vel interrogativis n., quae relationis causa Stoici inter articulos ponere solebant. *al.* 577, 19 tertia ... persona modo demonstrativa est, ut 'hic, iste', modo -a, ut 'is, ipse' (578, 12 cum -a sit p., ex antecedente cognitione possumus ad quod genus vel numerum refertur scire. III 5, 7). III 125, 5 'qui' ... una pars et simplex, quae -a est *τοῦ 'quis'* infiniti vel interrogativi. **B de specie coniunctionis**: DON. Ter. Eun. 347 'verum' modo *inceptiva* est, non -a particula. DIOM. gramm. I 433, 20 coniunctio complexiva 'sive', copulativa 'que' et disiunctiva 've' et -a 'ne' (dubitativa *Caesarius*). PS. ASPER gramm. V 553, 17 *coniunctionum, quae concludunt*, tres species sunt, -ae, ut 'quamquam, quamvis, etsi', praelativae ..., mediae. **efficitur comparatio sim.**: CHAR. gramm. p. 291, 15 (*ex Palaem.*) -ae, sc. *coniunctiones*, ad aliiquid, ut Plinius ait, sive comparativa hae, 'magis, potius immo' (*sim.* DIOM. gramm. I 416, 27). **γ de specie, modo verborum (respic. oratio obliqua)**: DOSITH. gramm. 55, 1 'num' si praepositum fuerit illi aliud verbum finitivum, recipit subiunctiva ..., ut sit species -a (*item* CHAR. gramm. p. 294, 7 [*ex Palaem.*]). DIOM. gramm. I 393, 19. *ceterum ibid.* 395, 12 s. verborum sunt hae: -a, usurpativa, affirmativa, concessiva. 395, 14 -a s. verbī dicta videtur, cum ad eum sermonem sequentia referuntur, quo dependet sequens). 56, 3 'ut' praeposito sane finitivo verbo, more quo supra formam -am diximus (*sim.* CHAR. gramm. p. 294, 26 [*ex Palaem.*]). DIOM. gramm. I 394, 6). **δ de gradu comparativo (neutr. ponitur pro subst.)**: CHAR. gramm. p. 354, 1 *absolutum pro -o, ut '... beatum'* (*Hor. 10k.*)

epist. I, 16, 20 pro ‘beatiorem’. p. 354, 14 cum -um pro absoluto (ponitur), ut ‘saepius ...’ (*Verg. Aen. 2, 456*) pro ‘saepe’. **ε de specie adverbii (maxime neutr. pro subst.)**: PRISC. gramm. III 82, 25 ‘quando’ ... et interrogativum et -um est et infinitum ...; -um, ut ‘quando eram iuvenis, peccavi’ (*al. v. vol. VII 1, 1428, 67sqq.*). 83, 18 ‘unde’ interrogativum acutum paenultimam habet, -um gravatur (*al.; cf. p. 876, 43. 51*). 132, 8 adverbium interrogativum et -um ‘ποίως’ 137, 20 sunt eadem et -a, ut ‘cur’ *eas.* **ζ de nominibus ad aliquid q. d. sc. πρός τι, quae sola non intellegi possunt (cf. sub d; fere neutr. pro subst.)**: GRAMM. suppl. 73, 6 ‘magister, dominus, pater’, quae -a dicuntur, quia ad alias personas referuntur (*sim. ISID. orig. 1, 7, 16*); quando enim ‘magister’ dicitur, intelligitur et ‘discipulus’. 73, 15 -a et alter se habentia hoc differunt: in -is enim vicinitas naturae inseparabilis ostenditur, in aliis vero *eas.*

b in arte rhet. pertinet ad relationem, qua reus transfert culpam ad eum, propter quem reatum contraxit (*cf. p. 873, 22sqq.*): DON. Ter. Hec. 168 qualitas -a (263, 2 in filiam removet culpam ... et -am simul temptat q. MART. CAP. 5, 451 [*opp. comparativa*]). FORTVN. rhet. 1, 16 (*antea: relationi, remotioni, compensationi, veniae*) -us status ..., cum reus culpam refert in eum, propter quem arguitur (*SERV. Aen. 10, 18 Iunonem ... niti s. -o [opp. absolutivo]. SCHOL. Cic. Gron. D p. 323, 11 s. ... est -us, hoc est feci, sed meruit. al.*). IVL. VICT. rhet. p. 11, 26 *qualitas iuridicalis* scinditur in duas partes, in antilepsin, quae est *absoluta*, et in antithesin, quae est -a (*l. sim. opp. : p. 12, 24 interest inter a. et -am, quod ibi facti qualitate reus se tuetur, hic qualitate causae, propter quam dicitur factum*). p. 26, 27 -a (*sc. assumptio ut: p. 26, 30. 27, 1*). MART. CAP. 5, 474 (*neutr. pro subst.*) -orum ratione. *al.*

c in re scaenica: DON. de com. 7, 2 *prologi species* sunt quattuor: οὐστατικός commendativus ..., ἐπιτυχητικός -us, quo aut adversario maledictum aut populo gratiae referuntur *eas.*

d in dialectica et religione, sc. fere de eo, quod sine intellectu illius, ad quod dicitur, intellegi vel proferri non potest (sec. categoriam Aristotelicam πρός τι [cf. l. 8sqq.]; apud Christ. pertinet ad rationem, quae inter personas trinitatis intercedit [*opp. essentia, substantia sim., e. g. l. 39sqq.*]): neutr. pro subst.: MAR. VICTORIN. adv. Arium 4, 23 l. 36 -a sunt, sc. cognoscibile et cognoscentia, ... et se invicem tenent. AVG. epist. 170, 6 ‘pater’ et ‘filius’ propinquitatis sunt nomina, non naturae, et ideo ad aliquid dicta vel -a dicuntur. trin. 5, 6 non secundum substantiam dicuntur, sed secundum -um, quod tamen -um non est accidens, quia non est mutabile. 7, 1, 2 cum dicitur dominus, non essentia indicatur, sed -um, quod referatur ad servum. 7, 2, 3 ideo non una essentia, quia his nominibus -a eorum, sc. patris filiique, ostenduntur. MART. CAP. 4, 340 quid sit substantia ..., quid quantitas, quid -um. 4, 375 dicuntur ... -a tribus modis: aut alicuius, ut ‘filius’, aut alicui ut ‘vicinus’, aut ad aliquid ut ‘duplum’. BOETH. in top. Cic. 4 p. 343, 36 -a a se nequeunt separari; neque enim potest esse filius sine patre, nec *eas*. FVLG. RVSP. c. Arian. 1 1.28 -um ... illud dicimus, quod ad alium agnoscendum referimus. *al.* *adi.*: AVG. trin. 5, 7, 8 receditur a -o praedicamento (*ibid. in eodem ... p.*, quod -um vocatur. BOETH. in categ. comm. 2 p. 221^C. *sim. praedicatio -a*: BOETH. trin. 5 l. 295 M. *ibid. I. 321* substantialis ... ei est productio filii, -a vero p. patris. *al.*). 7, 6, 11 nomina -am significationem habent. PS. AVG. un. trin. p. 1209 -a haec nomina (FVLG. RVSP. c. Arian. 11.26 CASSIOD. in psalm. 71, 21.37. *al.; cf. p. 876, 21*). *al.*

e in arithmeticā sim.: BOETH. mus. 2, 4 capp. de -ae quantitatis differentiis.

adv. *relatīvē. i. q. modo relativo (non nisi posit.): **1 in dialectica et religione:** iuxta verba dicendi sim.: AVG. civ. 11, 10 p. 475, 8 -e quaeque persona trinitatis ad alteram dicitur. trin. 5, 6, 7 filius non ad filium -e dicitur, sed ad patrem. 5, 7, 8 (*opp. substantialiter ut: 5, 8, 9. al.; sim. 5, 7, 8 quod ... -e pronuntiatur, non indicat substantiam. 7, 2, 3 ‘verbum’ ... -e, ‘sapientia’ essentialiter intellegitur. 9, 2, 2 non -e dicuntur, sed essentiam demonstrant. al.*). 5, 11, 12 (*opp. proprie, v. p. 874, 67*). MART. CAP. 4, 379 si mutua conversio non respondet, non -e enuntiamus. FVLG. RVSP. epist. 14, 9 (*seq. referatur alter ad alterum*). *al.* **cetera exempla:** AVG. trin. 7, 4, 9 -e ... subsistit sicut -e gignit et -e dominatur. ISID. diff. 2, 11 quomodo ad se invicem -e tria sunt, essentialiter unum sunt? *al.* **2 in arte gramm.**: PRISC. gramm. III 137, 24 *Horatius in eodem libro -e posuit ‘cur’* (*opp. interrogative ut: 138, 11. 179, 18*). **3 in arithmeticā:** CASSIOD. inst. 2, 4, 5 (= ISID. orig. 3, 6, 2) ad aliquid numerus est, qui -e ad alios comparatur. *Ok.*

***relatōr, -ōris m.** a referre (relatum). GLOSS. -r: referitor. apud BALB., in inscr. p. 878, 6sq. et inde a TERT., in versibus apud PAVL. PETRIC., VEN. FORT. [confunditur in codd. c. per- p. 878, 39, relatio p. 878, 29 (*cf. p. 878, 14*); CIL IV 2490 feb] - pro -es Solin per litteras.]

i. qui refert (indicatur, quid [quis p. 878, 30. 53] referatur, per gen. e. g. p. 878, 15sqq., per pron. poss. p. 878, 13, per praepos. de p. 878, 20. 40):

1 p̄e prevalentē respectu actionis incorp. de eo: a qui rem deliberandam ad senatum refert: BALB. Cic. Att. 8, 15^a, 2 *spero consilio senatoris auctore te, illo (i. Lentulo) -e Pompeium et Caesarem coniungi posse.*

b qui aliquo officio in auctionibus conficiendis fungitur (v. Hirschfeld, Die kaiserlichen Verwaltungsbeamten, 1905, 94): CIL VI 9035, 9 (*saec. I ex. Titus Flavius Aug(usti) lib(ertus) Firmus Narcissianus -r auctionum monumentum refecit (de eodem 9035a, 7)*.

c qui ali quem certiorem facit, res gestas, facta sim. docet, ut sit fere i. q. narrator (-r accedit ad nomen l. 18. 21; -is fidem vel dignitatem indicat adi. e. g. dignus l. 22. 26. al. fidus l. 24 [cf. fides l. 34], verus l. 21; disting. auctor l. 35, iuxta pon. scrutator l. 23, tractator l. 28]: a vario modo, maxime scribendo libros sim. exempla varia: TERT. anim. 46, 11 cetera oracula cum suis et originibus et ritibus et -bus ... Hermippus ... exhibebit (relationibus Semler). AMBR. in Luc. 3, 45 (respic. Math. 1, 1sqq.) Mattheus se generationum -em fuisse memoravit (Ps. MAX. TAVR. hom. 11 p. 245^B Lucas dominicae generationis -r egregius). HEGES. prol. 1 Macchabaeorum ... res gestas propheticus sermo paucis absolvit, reliquorum usque ad incendium templi ... -r egregius historico stilo Iosephus (de eodem: ITIN. Eucher. p. 134, 16 Iosephus, quem idcirco relationi huic inserendum putavi, ut ... maiores Iudeus -r de Iudeae situ fidem faceret. IORD. Get. 29 Ioseppus ... annalium -r verissimus). SIDON. epist. 7, 2, 2 quae ... ut gesta sunt, si quispiam dignus -r evolveret, fierent iucunda memoratu. PAVL. PETRIC. Mart. 5, 205 *Severus* scrutator cautus veri fidusque -r. ENNOD. epist. 2, 23, 2 p. 66, 4 nisi ut vestram notitiam instruerem et veri fungeret -is officio (PELAG. I defens. 5 p. 52, 9). DIONYS. EXIG. vita Pachom. 11.9 Athanasius ... dignus sane -r conversationis Antonii, qui ... vitam eius ... perscriberet (gr. aliter). CASSIOD. inst. 1, 17, 1 habent ... post tractatores diversos -es temporum ... studia Christiana ...; qui cum res ecclesiasticas referant *eas*. (relatiores, relationes var. II.). VEN.

FORT. carm. 5, 5, 143 (*ad Gregorium*) hoc tibi nec satis est, huius *Aviti* quod es ipse -r. *al.* *scriptor se ipsum quasi modeste solum simplicem vel non idoneum -em esse dicit*: AMBR. epist. extra coll. 6, 1 (*ad imperatores*) quis est, qui putet se gratiarum vestrarum fore idoneum -em? VINCENT. LER. comm. 1, 6 ut ... a maioribus tradita ... describam -is fide potius quam auctoris presumptione. PAVL. PETRIC. Mart. 5, 483 grandia dum parvus loquor ..., splendorem laudis trepidus corrumpo -r. CONSTANTIVS vita Germ. praef. p. 250, 12 maluissem tantorum -em bonorum alias potius quam me fuisse. ENNOD. epist. 2, 6, 2 p. 44, 22 nisi ... amplissima meritorum tuorum paeconia -is (per- var. I.) artet exilitas. 9, 30, 8 p. 253, 24 *experiencia vestra* sterile me -em de virtutum eius messe causabitur. VEN. FORT. vita Albin. 4, 9. *al.* **β loquendo, nuntiando:** MACR. somn. 1, 1, 9 ille Platonicus secretorum -r Er quidam nomine fuit (*postea: enuntiavit*). STAT. eccl. ant. p. 183, 253 (*episcopus ad lectorem*) codicem accipe et esto verbi dei -r. LEX Burg. lib. const. 80, 2 (*tit. de testibus falsa referentibus si falsus ... -r pugnans occubuerit eis*). CASSIOD. var. 5, 41, 3 (*log. Theodericus rex*) nobis causas multiplices -r delectabilis ingerebat. GREG. TVR. Mart. 4, 26 ut ipse -r asseruit (*antea: repperimus ... hominem quandam, qui nobis relatu suo eis.*). REGVLA Tarnat. 9, 4 *ne conlocutione quarumcumque fabularum saecularium occupentur, nisi fortasse hoc proferat sermo -is, quod animam aedificet audientis.* *al.*

2 c. respectu motus localis de eo, qui aliquem eo refert, unde ve- nit: PETR. CHRYS. serm. 65, 9 (*subest Ioh. 11, 43sq.*) tartarus ... Lazarum retulit ad superna ...; sic factus est vivorum -r, qui raptor esse con- siveuerat mortuorum.

55 f. relatīx, (-īcis). i. quae refert, narrat (in appositione fere pro adi.): DRAC. Romul. 9, 17 sensum cum luce simul post fata perire pueris mentitur fama -x.

deriv.: cf. relatorius.

relatōrīs, -a, -um. a relator, nisi a referre (relatum). i. q. ad

referendum pertinens, non nisi fem. pro subst. de litteris in securitatem de relatis rebus tradendis (*abiit in sermonem gr. ὁλατωγία PAP. Oxyrh. XLIII 3125, 6 [a. 325]*). Sammelb. XII 10931, 3sqq. [saec. IV]. *hucine p. 900, 6?*): COD. THEOD. 13, 5, 8 navicularios ... oportet ... -as traditarum specierum ... a susceptoriis percipere, cumque ad alias insulas portus ... accesserint, ostensis -is nullam prorsus inquietudinem sustinere (*cf. 13, 5, 21 securitatem suscepti oneris*).

relatīx v. relator.

relatūm, -ī n. v. p. 630, 65 (*sed p. 619, 43 addas* BOETH. in herm. comm. pr. 1, 7 p. 94, 18 si ... idem ... sit praedicatum idemque subiectum ... ad unum idemque -um uno atque eodem modo, una *propositio* semper vera est, falsa altera [*sim. sec. 2, 6 p. 134, 3. cf. supra p. 875, 7*]. p. 623, 34 addas AQVILA rhet. 20 p. 33, 14 E.).

***relatūs, -ūs m.** a referre (relatum). de formis: fere abl. sing. (dat. in var. I. falsa p. 879, 67), acc. sing. vel plur. p. 879, 23sq. 35. 69sqq.

75 al.; supinum relatu v. p. 603, 2sq. GLOSS. V 387, 11 -u: spelli (anglo- [Sooth])

Rocchi.

sax. i. 'narrationi'; item GLOSS.^L Corp. R 65). legitur apud SEN. philos., STAT., TAC. et inde ab AVSON. [confunditur in codd. cum p. p. p. relatus l. 51 (perperam affertur in lexicis TAC. ann. 15, 22, 1), reatus VEN. FORT. Mart. 2, 476 (falso trad. TERT. nat. 1, 20, 9); loco corrupto VAL. MAX. 1, 6, 11 -u verum.]

i. q. actus vel effectus referendi (effecta res corp. l. 24): 1 vario modo dicendi, scribendi (accedit gen. obi. l. 12. 34. 56. al., subi. l. 15. 36sqq. al. [cf. adi. l. 23], identitatis q. d. l. 19); pro obi. sunt: a facta, qualitates sim., quae exponunt, narrant sim. (futura l. 43, verba alterius l. 43; de enumeratione l. 32; opp. cognitio certior sim. maxime l. 36. 40. 49): a scriptores (non raro -s est res dicta humilior vel brevior sim.): SEN. nat. 7, 16, 1 historici quidam incredibilium -u commendationem sibi parant. PAVL. NOL. carm. 18, 216 me ... levi dicentem magna -u. 28, 61 id celeri narrabo -u. VICTOR. pasch. p. 22, 15 mundanorum ... annualium coetaneo -u. SEDVL. carm. pasch. 1, 96 audaci perstringere pauca -u (cf. op. pasch. 1, 2 p. 181, 4 relatione). ENNOD. carm. 1, 8, 31 (agitur de arte oratoria) tu Phoebum reddis; ... at ego sum, fateor, cuius destinent verba -u, quae maciem monstrant pauperis ingenii. PRIMAS. in apoc. 2, 20 l. 236 cum hominem referimus aliquid operis peregisse, nostri -u sermonis ... monstratur eqs. 5, 1 l. 85 *textus parabolaram* tam -u quam actu conficitur. VEN. FORT. carm. 7, 11, 1 prosaico quotiens tibi direxi scripta -u (opp. 4 Castaliis ... aquis). Mart. 2, 386 euangelicum Paulino *Nolano* implente -um. al. de libro sim.: VEN. FORT. Mart. praef. I 2 (ad Greg. Tur.; antea: quod opus de ... virtutibus Martini explicitus) ut mihi ipsum -um iubeatis transmitti. B quilibet (maxime nuntiando, certiore faciendo, aliter e. g. l. 28sq.): STAT. Theb. 8, 514 (*divus Hercules enumeravit Minervae beneficia*) tu patriam (patrem var. l.) caelumque mihi – quis tanta -u aequet? (cf. CLAVD. 3, 249 quis prodere tanta -u funera, i. caedem, ... possit? ceterum: AMM. 16, 10, 15 giganteos contextus fori *Traiani* ... nec -u effabiles nec rursus mortalibus appetendos). Ach. 1, 400 in *Graecia ambit Atrides* ... facinusque *Paridis* -u asperat. TAC. hist. 1, 30, 1 (log. *Piso a Galba adoptatus*) neque ... -u virtutum *mearum* in comparatione Othonis opus est. AVSON. app. A 6 Od. 24 (468 S.), 9 Vlices ... inopinato ... reditu et rerum gestarum -u afficit *Laertem*. EVAGR. vita Anton. 31, 4 l. 13 *daemones istum coetum* ... ante -um alicuius ... longinquis indicare (gr. ποιν ... τις ... ἀταγγεῖλη). SYMM. epist. 4, 55 *eas nuptias aliorum potius -u quam litteris tuis conperi* (AMM. 20, 8, 4 *Constantius haec dudum comperisse opinabatur* -u Decentii olim reversi. SIDON. epist. 3, 14, 1 *quamquam absis* ..., comperi ... hospitum veterum fido -u, quod meas nugas *legas*. PAVL. PELL. euch. 39). AVG. nupt. et concup. 2, 1, 1 non tantum -u ... fratri id didici, sc. *quod haereticī disputavissent*, verum etiam prolatas ab eo chartulas legi. CYPR. GALL. num. 265 *prophetizantes* velut inlicito narrantes vera -u. 638 *Bileam* verba locuturus domini dictanda -u (cf. num. 22, 35 ne aliud, quam precepero tibi, loquaris). OROS. hist. 7, 12, 3 *Traianus Plinii* ... -u admonitus *Christianos* ... nihil contrarium Romanis legibus facere ... temperavit edictum (*de relatione ad principem ut l. 38; cf. l. 50*). HYD. praef. chron. II p. 14, 11 partim ex studio scriptorum, partim ex certo aliquantorum -u (sim. in re: IOH. BICL. praef. chron. II p. 211, 9 ex parte quod oculata fide pervidimus et ex parte quae ex -u fidelium didicimus). VEN. FORT. carm. app. 7, 13 *Audulfum* ... commenda ... -u, sc. *dominis* (relato trad.). al. de sermone publico, fama: SIDON. epist. 3, 7, 2 persona illius ... est ... magna expectatione, maior adventu, -u sublimis, inspectione sublimior. VEN. FORT. carm. 1, 15, 11 (ad *episcopum*) tuae primitiae tanto placuere -u, ut meritis eqs.

b ipsa dicta, quae quis profert: carmen: TAC. Germ. 3, 1 quorum *carminum* -u, quem barditum vocant, accidunt animos eqs. sermo (fort. addas l. 73): VEN. FORT. carm. 4, 18, 7 cuius *Basili* blanda pio recrebat lingua -u. 7, 10, 9 (ad iudicem), iure dico: ... pollens torrente -u sic regis eqs. (, iuredicto iungit c. -u Leo).

2 respiciendi (sc. in interpretatione somnii): AVSON. 2, 8 (157 S.), 33 sunt et qui fletus et gaudia controversum coniecent varioque trahant eventa -u (versum interpolatori eiusdem fere aetatis tribuit Schetter, Rhein. Mus. 104, 1961, 369. 374sq. sequente Green).

3 respondendi, rependendi sim. (refutandi l. 69sq.): SYMM. epist. 3, 71 ad scribendum me -u viçissitudinis incitasti (7, 72). 4, 10 amicitiam scriptorum, i. *epistularum*, celebra -u, (Seeck, celebra(re) trad.). 9, 71, 1 amicitias -u gratiae ... munerari (AMBR. epist. 8, 60, 3 gratiarum -u [-ui var. l.]). LICENT. carm. ad Aug. 110 nos ambos iunxerunt animis inventa tuis et nobile dogma a te indictum contraque bonos, responsa tua -us (, bonus var. l.). MART. CAP. 4, 424 (vers.; *Dialectica ad Minervam*) ut ... cederet inferre -us (i. 'ut concederetur mihi refutare Bromium?' sed sunt qui vix recte intellegant 'ut desineret me aggredi Bromius'). VEN. FORT. carm. 7, 12, 99 (nisi ad l. 57) mente video dare te absentem pia dicta -u: illic forte taces, hic mihi verba refers.

Spoth.

relausdat NOT. Tir. 28, 26. a re- et laudare. [perperam editum]

est EPIST. pontif. 282 Migne 20, 68^D (item 21, 629^A) similiter non -andus pro simili tenore laudandus cod. et Conc. ^SI 5 p. 3, 13.]

relavo, -lävī, -äre. a re- et lavare. -la- produci in stirpe perf. testatur Ps. PRISC. gramm. III 527, 1 sqq. (lectio partim suspecta).

i. q. rursum lavare: ZENO 1, 2, 14 *uxor defuncti* corpus imbris -at lacrimarum (sc. antea lautum aqua). SORAN. p. 29, 19 aqua frigida ... attluere et aqua calida -are (gr. p. 60, 13 ἐκ δευτέρου ... ἀπολούειν). Bk.

relaxāmentum, -ī n. a relaxare. [in var. l. vix recta cod. saec. fere VI pro lax- Avg. conf. 7, 7, 11, v. vol. VII 2, 1070, 12.] fere i. q. spatium temporis relaxatione concessum, dilatio: IVLIAN. epit. novell. 89, 2 licebit ei recusare eum iudicem ante litis contestationem in viginti dierum -o (cf. Novell. Iust. 96, 2, 1 viginti ... dierum indutias [gr. προθεσμία]).

relaxātē v. relaxo. *Spoth.*

15 *relaxātio, -ōnis f. a relaxare. legitur apud CIC. (ter), SCRIB. LARG. (semel), postea inde a saec. IV med., non nisi in prosa orat., praecipue apud Christ. et medicos; plur. non nisi GALEN. sect. 6, 9. [confunditur in codd. c. relatio l. 68 (falso trad. SORAN. p. 115, 18; restit. p. 881, 1), ceterum v. e. g. l. 43sq. 59.]

20 i. q. actio vel effectus relaxandi (status effectus maxime l. 27. 31; accedit gen. obi. passim [pro quo pron. poss. p. 881, 4. 25], gen. subi. p. 881, 27, gen. explic. -is pendet e subst. e. g. l. 43. 47): 1 proprie; -o fit:

25 a resolvendo, retendendo: a contextu vario: CIC. de orat. 2, 22 otii fructus est non contentio animi, sed -o (fam. 7, 26, 1 visa est mihi aegrotanti vel loci mutatio vel a. ... -o vel ipsa ... morbi remissio profuisse). CLAVD. DON. Aen. 1, 195 p. 45, 14 post naufragium cibis cum vino sumptis sperabatur ... animorum ventura esse -o). CHALC. transl. p. 46^D corpora frigus et calorem, astrictionem et -em recipiunt ([gr. πηγνύντα τε καὶ διαχέοντα]. item opp.: comm. 260 a. ... et duritiam terram et ignem, -em ... et effusionem aera et aquam creare [elax- ed. una]). AVG. in psalm. 90, serm. 1, 5 gallinam, sc. fetus habere, cognoscimus in infirmitate vocis, in -e plumarum. LEO M. serm. app. 8, 2 (ad psalm. 125, 5) sicut ... nunc est -o post distinctionem (i. destr.), sic in futuro erit requies post laborem. BOETH. in categ. comm. 3 p. 257^A *quaevi* qualitas ... contra alterum eiusdem speciei comparata intentione crescit et -e minuitur (item opp.: ibid. iterum et p. 257^B [cf. p. 257^C nulla i. crescere nec diminutione decrescere]. mus. 5, 4). in imag. vel compar.: AVG. conf. 10, 31, 47 freni gutturis temperata -e et constrictione tenendi sunt. AVELL. 126, 2 pervigilem pastorum oportet esse custodiam et lumbos sine -e praecinctos. GREG. M. moral. 28, 29 arcus, si otium -is non accipit, feriendi virtutem ipso usu tensionis perdit, si eqs. B in medicina (term. techn. methodicorum l. 43. 51; cf. l. 58 et sub 2): THEOD. PRISC. gyn. 32 principalium passionum constrictionis et -is (constrictiones et laxationes cod. unus) ... omnibus adiutoriis ... adjunctis (nisi legas lax- c. Fischer, Voces 23/4, 2012/13, 71 adn. 126, coll. gyn. 6 sub duabus ... principalibus passionibus constrictionis vel laxationis [-is ed. Gelenij]). CASS. FEL. 34, 2 ut possint interiora corporis membra ... -is indulgentia relevari (de re simili: 37, 5). 34, 5 si ... minime fuerit soluta thoracis constrictio, ... sanguinem, quod -i facienda sufficiat, detrahes (38, 2 -is f. causa [postea: chalastico lysiponio uteris]). 37, 2 (relaxio, relaxando var. ll.). GALEN. sect. 6, 5 nomina ei[u]s communitatibus constrictionem -emque imposuerunt eqs. (gr. ὄντων). 9, 19 evacuationem ... membra -o statim subsequitur (opp. tensio; gr. ἔπειται τοῖς μορίοις χαλαρωτέοις γίγνεσθαι). al. in eodem opere.

35 b leniendo, minuendo, placando; pertinet ad: a corpus patientis, passiones: CIC. fin. 2, 95 'longus dolor dat ... intervalla et relaxat' (verba sec. Epicuri sent. 4 ficta); ... quae est ista -o, cum et praeteriti doloris memoria recens et futuri ... torquet timor? SCRIB. LARG. 10 *caput dolens* adtondere ad cutem et radere et diutius siccum ad -em cutis fricare (ed. princ., reparationem cod.). B ieinium (quaedam fort. ad c pertinent): AVG. epist. 36, 23 aliqui fratres nostri requiem sabbati -e ieunii significandam esse non putant (36, 25 ad significandam requiem sempernam ... -em quam constrictionem i. aptius convenire. serm. 198, 9 coll. Dolbeau 1996 p. 373. 210, 4 ieuniorum -o quinquagesimo die perficitur). Ps. AVG. serm. ed. Mai 41, 1 (antea: quinquagesimae dies sunt, id est indulgentiae ac remissionis) ut -e corporum puritas non corrumpatur animorum ([postea opp. corporali abstinentia]. inde serm. 172, 1). CONC. Epaon. a. 517 p. 31 l. 190 (inde CANON. Caes. Arel. II p. 57, 24) ut ... biennio tertia die sine -e ieunient lapsi (dilatatione, dilectione, relatione var. ll.). REGVLA mag. 28, 24 infantes ieunantes ad ... quandam -em tales permittimus, qui intra duodecim annos degunt aetatem. Y onera varia: AVG. serm. 305A, 5 coll. Morin p. 59, 19 (respic. Vet. Lat. II Cor. 1, 8 ultra vires gravati sumus) vires ipsae vel tolerandi, vel quaedam -o vivendi ad tempus propter necessarium ministerium non erant ab ipsis. GREG. M. epist. 5, 7 l. 16 debet -o pensionis fieri ..., ut ... ei Hebraeo, qui convertitur, onus relevetur. 78 δ animum, affectus: AVELL. 86, 5 ne, cum sub

nimia rel(xa)tione absolvimus, obnoxii ... cadamus in culpam (*corr. in cod. rec.*). GREG. M. epist. 9, 159 l. 13 (*antea*: vos nostram incurrisse ingratitudinem ... atque ... per directam satisfactionem habere nostram velle ... gratiam) si illi *Christo* satisfactum non fuerit, quid nostra -o vel gratia poterit certe conferre?

c (omnino) tollendo, perimendo sim. (v. p. 880, 59); pertinet ad: **a** praescriptiones, obligationes: COD. Theod. 1, 2, 5 (= Iust. 1, 19, 2; a. 325) nulla praescriptionis ... peremptoriae -o petatur (*antea*: moratoria praescriptio remittitur). AMBR. obit. Theod. 5 annonarum exigendarum -o. COD. Iust. 10, 32, 66, 1 (a. 497/9; cf. pr. de curialibus ... condicioneis nexus liberandis) -e condicioneis et muneron curialium ... sibi concessa. **B** peccata (sc. apud Christ.): MAR. VICTORIN. in Gal. 5, 5 ut nobis per gratiam ... -o fieret peccatorum (AVG. c. Adim. 17 p. 171, 9 peccati). GREG. M. in euang. 17, 18 l. 420 de p. nostrorum cotidie -e cogitemus). AVELL. 97, 18 in qua, sc. dominica oratione, ... cotidianis debitibus -o proveniret eqs. (*spectat ad I Ioh.* 1, 9sq., item: 97, 50 ut, quod admittendo contraxerit, confitenti -e submotum peccatum inesse non possit). GREG. M. in euang. 26, 4 discipuli Christi alienae obligationis protestatem -is accipiunt. **γ** varia: PROSP. in psalm. 111 pr. *Aggaeus et Zacharia* prophetare cooperunt ea, quae ad -em captivitatis *Babylonicae* ... pertinenter (*postea*: captivitatis remissionem). CASSIOD. in psalm. 6, 5 l. 168 cum deo dicitur 'convertere', vindictae -o postulatur, ut debitas de nobis iustitia ipsius non exigat ultiones.

d dimittendo: GREG. M. epist. 7, 15 l. 5 vos ad remeandum citius relaxavi; sed quia ... de -e vestra vos insistentes vidi eqs. (l. 8 dimissos).

e permittendo: REGVLA Tarnat. 4, 6 nemo quicquam facere audeat, nisi hoc -o senioris admittat.

2 metonymice ponitur pro medicamento, quod -em efficiat, sc. i. q. ἔνεμα: ISID. orig. 4, 9, 11 enema grece, latine -o dicitur (*unde restit.* GLOSS. III 520, 33 e(nema): -o). *Simonsen.*

relaxatīvus, -a, -um. a relaxare. [restituitur e relativus l. 39. 41.] i. q. vim relaxandi habens (neutr. ponitur pro subst. maxime l. 35sq.): GALEN. sect. 6, 5 languorem ... aut constrictivum esse aut -um aut ex utrisque compositum (gr. ὁσθές, *huc spectat* AGNELL. in Galen. sect. p. 98, 1 tres communitates, constrictivum, -um et ex utrorumque complexum [sim. 98, 25. 108, 12]). 7, 14 quiddam -is ... adiutoriis indiget ([gr. τῶν χαλάρωντον ... βοηθμάτων]. *inde subaudias* a.: *ibid.* -is [gr. τῶν χαλαστικῶν]. *ibid. iterum et 7, 15 [utrobique gr. τῶν χαλάρων]*). AGNELL. in Galen. sect. p. 98, 26 (-lat- cod.). 138, 8 poros in medium esse const^rictivos et in medium -os (-turos cod.). 140, 15 passionem (152, 5 [-lat- cod.]). 152, 6 -um. *M. H.*

relaxatōr, (-ōris) m. a relaxare. i. qui relaxat, sc. resolvendo (attributive): CAEL. AVR. acut. 2, 38, 221 (*de cura cardiacorum*; cf. 220 quidam clystères ... adhibentes corpora resolvunt et ... aperiunt) contrarius ... clysteris usus accipitur atque fluentium -r. *Simonsen.*

relaxatōrius, -a, -um. a relaxare. t. t. med., i. q. relaxans (sc. de adiutoriis resolventibus): SORAN. p. 72, 1 quotiens ... cum dolore fuerit fluxus sanguinis mulieris, ... omnibus ferventibus et -is utendum est cataplasmatibus (gr. non resp.). app. 3 pessarium -um, sc. ad menstrua provocanda (lax- var. l.). 8 pessus libianus -us, (pessarium lax- var. l.). CASS. FEL. 76, 8 (*antea*: si ... nimia tensio ... praecordiis *hydropicorum* ... occurrit) oportet sacculo desiccatorio et ex parte -o, uti (relaxato non cod. unus). *Simonsen.*

relaxo, -āvī, -ātūm, -ārē. a re- et laxare. NOT. Tir. 96, 11 -at. de notione: GLOSS. II 227, 58 ἀνίην: -o, reficio. 476, 8 χαύνω: laxo, -o. GLOSS.¹ I Ansil. so 203 solvuntur: -antur. II Philox. RE 125 -at: ἀνίγων. legitur *inde a CIC., LVCR., VARRONE.* [restit. p. 886, 3; trad. *textu corrupto* p. 882, 4.]

i. q. rursus laxare (praevalēt notio reversionis ad statum priorem; accedit iterum p. 884, 16, rursus p. 886, 36; opp. e. g. (ad-, con-)stringere p. 882, 74sq. 883, 20. 24. 49. al., (re)frenare p. 885, 53. 886, 19. 887, 46. al., intendere p. 882, 63. 884, 70. 886, 42. al.; pro syn. est vel iuxta ponitur e. g. dis-, ex-, resolvere p. 882, 27. 31. 35. 885, 56. al., di-, remittere p. 882, 67. 884, 5. 70. 885, 26. 886, 34. al.).

CAPVT PRIVS: transitive, i. q. rursus laxum reddere (fere c. obi. acc. quod afficitur [obi. rei effectae v. p. 882, 47], reflexive p. 882, 9. 21. 75. 71. 18. al., mediopassive e. g. p. 882, 56. 883, 54. 884, 59. 885, 5; absolute vel obi. subaudiendo p. 882, 41. 883, 47sqq. 887, 9sqq. al., c. gen. obi. p. 883, 45; indicatur causa vel instr. per abl. passim, ceterum e. g. per praepos. ex p. 884, 68, de p. 883, 58, finis vel quid fieri possit, per praepos. ad e. g. p. 883, 6. 15, per inf. p. 884, 17 et fort. p. 887, 67): **I** de actione corporali vel sensibus percipienda (in imag. p. 882, 14. 29. 33. al.): **A** -antur ii (ea), quorum qualitas adstricta vel spissa, status intentus sim. dissolvitur: **1** quaelibet: **a** densa, clausa, contracta sim., quae quodammodo aperiuntur, panduntur vel rariora fiunt; pro obi.

sunt: **a** res spissa sim. (*coetus hominum l. 24*): **I** humus, terra sim. (sc. per calorem, umorem sim.; fort. huc l. 16): CIC. rep. 4, 1 cum ... autumno terra se ad concipientas fruges patefecerit, hieme ad, ^tconciipientas -arit (₁ hieme *ad conservandas contraxerit, vere Quicherat*). VARRO rust. 1, 27, 2 (*antea*: proscindere) glaebas aptiores facere ad accipiendum imbre et ad opus faciliores -tas oportet. SEN. benef. 4, 23, 1 num dubium est, quin ... calore solis ... terrae -entur? COLVM. 11, 3, 46 capreolis ... terra commoveatur, ut ... -ta humo plenioris crassitudinis fiat radix (relaxa var. l.). AVIEN. orb. terr. 706 tellus se dura -at. PALLAD. 2, 13, 3 tosus et alia duriora, ubi gelu -antur et solibus eqs. **II** gelata, gelida, rigores (cf. l. 31): SEN. nat. 4, 5, 2 vere, quicquid ... glaciatum et astricatum est, -ari. CALP. ecl. 5, 32 matutina -at frigora sol. RVFIN. Clement. 1, 34, 7 aquae maris ... praecepto eius dei, qui constrinxerat, -tae (lax- var. l.). PROSP. c. coll. 13, 6 (*in imag.*) infidelitatis glacialem rigorem nullus meridiani caloris spiritus -vit. ISID. nat. 37, 4 Zephyrus hemis rigorem ... -at floresque producit (*nisi ad l. 1 sqq.*). **III** quaelibet: VERG. georg. 1, 419 Iuppiter ... austris denset, erant quae rara modo et, quae densa, -at. ARNOB. nat. 3, 12 (*in imag.*) litterarum illarum nubes atque involucra -are. 6, 16 p. 328, 7 (*in imag.*) deorum signa ... putredinis modo carie -ari (cf. p. 883, 58). AVIEN. Arat. 1556 Phoebus radiis densata -at. CLAVD. rapt. Pros. 2, 330 Erebi se ... -at squalor et aeternam patitur rarescere noctem. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 14, 2 p. 366^A plenitudinem -at inanitas (gr. διεδέξατο). **coetus hominum:** SIL. 5, 381 consul invadit cuneos subitoque pavore -at iam rarescentes acies (cf. l. 52sq.).

b res claudentes, ligantes, cohidentes sim.: **I** copulae, vincula: LVCR. 6, 356 elementa insinuata repente dissolvunt nodos omnis et vincula -ant (Ov. fast. 2, 321 tunicarum v. -at. SIL. 14, 532 [524 v. abrumper] -tis membrorum pondere v. navis. TERT. idol. 24, 3 [*in imag.*; ad act. 15, 28] spiritus sanctus ... vinculum et iugum nobis -vit. al.; cf. p. 883, 12). 6, 878 aqua exsolvit glaciem nō o s que -at (AMBR. paenit. 2, 4, 20 [*in imag.*] cur ligatis vincula, quae non solvit? cur n. necdit, quis non -atis? cf. p. 883, 11). TERT. pudic. 16, 14 (*in imag.*; ad I Cor. 7, 1sqq.) huius boni fibulam ... illum apostolum ... -asse, ut eqs. ARNOB. nat. 1, 2 p. 2, 19 molis (i. mundi) ... -ta aut dissoluta constructio. PRVD. perist. 9, 88 (*in imag.* de martyrio) Christus iubet resolvi pectoris ligamina ... ac retinacula vitae -at (cf. p. 883, 68). al. **II** claustra, fores sim.: Ov. am. 1, 6, 17 (*log. exclusus amator*) inmitia claustra -a! (PETRON. 89 vers. 57 Danai -ant c. equi Troiani. ARATOR act. 2, 416 [*respic. act. 16, 26*]). SEN. Thy. 902 fores templi -a, festa patefiat domus. VEN. FORT. vita Radeg. 38 carcere -to. **?obi. subaudiendo:** VET. LAT. psalm. 104, 20 (cod. 136) solvit eum ... et -vit illi, sc. claustra sim. (Vulg. dimisit eum, gr. ἀφῆκεν. nisi corrigas -vit illum, ut locus ad p. 884, 32sqq. pertineat). **III** fontes aquarum (cf. p. 883, 7. 884, 15. 55sq.): SIL. 3, 51 caecos ... -ans Oceanus fontes.

γ loca, spatia, viae (nonnulla ad B vergunt, e. g. l. 50 [fort. est obi. rei effectae, ut etiam e. g. l. 55]. 53): VERG. georg. 1, 89 calor ille vias et caeca -at spiramenta terrae. VITR. 4, 3, 4 -tis mediis intervallis, sc. inter columnas templi. SEN. contr. exc. 5, 5, 1 oculis voluptas [in] incendio arboris quaeritur, et prospectus ignibus -atur. SEN. benef. 4, 28, 3 communi ... bono erat ... regnum humani generis -ari. SIL. 5, 174 haec angusta loci ferro patefacta -a. 7, 715 iuvenis ... Poenum agmina deturbat gladio campumque -at (cf. l. 24). PLIN. epist. 10, 70, 1 quae aedifica sunt vetustate sublapsa, -entur in melius (repar- ed. Aldina). AVG. de mend. 15, 26 p. 446, 16 (*in imag.*) si ... -atur aliquis exitus eqs. VITAE patr. Iurens. 6 qui locus ... in planitiem aliquantulum -atur. al.

b tenta, porrecta, quae remittuntur (cf. in corpore animantium e. g. p. 883, 8. 31): **a** chordae, nervi sim.: SEN. Ag. 323 (327) arcus, ... pace relata, Phoebe, -a (cf. in compar. p. 886, 34). LACT. opif. 16, 15 in fidibus cum aliiquid aut interruptum aut -tum est, omnis canendi ratio turbatur. HIER. in Is. 7, 23, 15 l. 30G. (*in imag.*) universae chordae virtutum, quae quondam fuerant -tae, ... componantur. BOETH. mus. 5, 4 cum -atur aliiquid, quasi fit rarius atque crassius (opp. intenditur. cf. in sono edendo: 5, 9 si ad graviorem partem utriusque diatessaron consonantiae -entur eqs.). **B** frena, habenae sim. (cf. p. 884, 15, distingue l. 26sqq.): CLAVD. DON. Aen. 5, 660 p. 500, 12 aurigae ... -ant frenos et habenas remittunt (AVG. serm. 132, 3 [*in imag.*] concupiscentiae f.). AVG. conf. 2, 3, 8 (*in imag.*) -bantur ... mihi ad ludendum habenae.

2 partes qualitates corporis animantium (ipsi animantes e. g. p. 883, 14. 32; dentes v. p. 884, 59, coetus hominum v. l. 23sqq.; accedit abl. respectus p. 883, 18): **a** remittitur intentio, rigor, duritia membris. (ita, ut aperiantur, dilatentur partes corporis, e. g. p. 883, 6sq. 16. 28sqq.): **a** vario contextu: CIC. nat. deor. 2, 136 ea alvus ... tum adstringitur, tum -atur (item in concoctione: 2, 138 tum astringentibus se intestinis tum -antibus). VAL. MAX. 8, 8 ext. 2 Homerus Achillis ma-

nibus canoras fides ... *aptavit*, ut earum militare robur leni pacis studio -ret. SEN. dial. 12, 15, 1 ubi est ille, quo viso tristem vultum -vi? (PETRON. 49, 8 -to in hilaritatem v. *sim.* PHYSIOGN. 22 frons -ta [fronte(m) laxata *sim. var. II.*; *antea opp. contrahat*]. 101 *εἴρων* ... est, qui circa oculos cutem habet -tam). nat. 3, 25, 11 ut quarundam viscera longa sterilitate praeclosa ad conceptum -verit *aqua Nilotica*. epist. 99, 19 (*antea*: quibus lacrimis exitum damus) *lacrimantium oculi velut in gaudio -antur*. SIL. 14, 399 *miles* diversa -ans brachia *telum emisit*. VET. LAT. Is. 57, 4 (RUFIN. symb. 20; *antea syn. aperuistis os*) aduersus quem -astis linguas vestras (gr. ἔχαλάσσετε, Vulg. *eiecistis. cf. l. 17. p. 886, 25*). NEMES. cyn. 162 *catuli* membrorum nexus nodosque -ant. ARNOB. nat. 1, 48 p. 43, 4 Christus ... scitur ... articulorum vincula -asse. 1, 50 p. 46, 14 (*antea*: incessum ille Christus claudis dedit) *discipuli contractionem -vere nervorum*. AMBR. hex. 6, 5, 32 *elephanti* in somno sese -ant. PRVD. cath. 6, 12 sopor ... fessos -at artus. AVG. civ. 14, 26 p. 54, 14 ut ... ad parientum ... maturitatis impulsus feminea viscera -ret. CYPR. GALL. num. 617 (*respic. 22, 28*) deus eloquum (*i. os*) *asinae* desueta in verba -at (*cf. l. 9*). CASSIOD. var. 8, 30, 1 si, quod ore quis suscipit, alia parte corporis -tus effuderit. GREG. M. in Ezech. 2, 1, 6 (*sine obi. acc.*) ille *auster* -at in calore, et iste *aquilo* constringit in frigore. *al.*

B in arte medica: ① *in bonam vel neutram partem respicitur curatio corporis:* ② -atur *corpus eiusve partes vel ipse animans:* CELS. 2, 1, 2 corpus ... meridianis caloribus -tum (CAEL. AVR. acut. 2, 6, 28. salut. praec. 35 fervens perflatus corpora -at [opp. constringit]. *al.*) 2, 14, 3 *cibus ad cutem digestione quadam -tam penetrat* ([*-ta var. l.*; *cf. l. 34*]). 2, 17, 2, 3, 22, 5. ORIBAS. syn. 1, 25, 1 Aa p. 76, 21 -are solent fumigationes c. corporis [*La largare, gr. ἀραιοῦν*]). 7, 25, 2. PELAGON. 34, 3 (*respic. detractio sanguinis*) venae ferro -tae. MARCELL. med. 26, 76 *medicamen naturalem urinae cursum -at* (*eodem spectat* ORIBAS. syn. 1, 16, 3 Aa p. 53, 22 oportet ... meatus ... -ari, vel aperiendi erunt, [-are var. l.; *gr. ἀναστομοῦν*]). CAEL. AVR. acut. 3, 8, 79 musculos buccarum. chron. 3, 2, 24 quo, sc. *haustibus maioribus dandis*, potius aegrotos impleri quam -ari faciamus. ORIBAS. syn. 1, 3, 4 add. Aa p. 37, 7 (*e CELSO l. 25*) qui *cibus* postea usque ad cutem, digestione quadam facta, quae -ta sunt, penetrat. 6, 13, 3 Ab p. 105 quae mollient media et -ent (*I-int cod.; La cod. Haun. largant, gr. χαλώντων*). *cf. PLIN. phys. Bamb. 82, 77 fricabis m., i. praecordiorum loca, eius cum oleo, ut -e(n)tur m. eius.* *al.* ③ -atur *duritia, tumor, umor sim.:* CELS. 7, 30, 1 spongiam calidam admovere, ut -entur illa *scissa* et foras prodeant. GARG. MART. med. 21, 21 *porrus duritas -at* (MARCELL. med. 15, 99. CAEL. AVR. chron. 1, 5, 161 palpebrarum d. DIOSC. 2, 85 p. 212, 26 [gr. 2, 102, 2 ἀνεγγύον]). MARCELL. med. 35, 20 stercus caprumin ... articulorum contractions -at (35, 32 nervorum. *cf. l. 13*). CAEL. AVR. acut. 1, 17, 168 tumentia (chron. 4, 8, 120. *al.*; *sim. acut. 3, 3, 15 tumorem.* 3, 17, 162 quea non sint mitigativa celebratiss neque tumoris -antia). ORIBAS. eup. 3, 7, 23 Aa p. 522 qui *cibi possint incidere et -are, congelatos humores* (*gr. τὰς τηγανωτέρας*). *al.* ④ *sine obi. acc. (fere de medicaminibus, quae vim -andi habent):* CAEL. AVR. acut. 1, 11, 90 si habeant -andi virtutem. 1, 15, 127 stringit ... hordeum ..., -at ptsiana. chron. 3, 3, 47 olera, quea non -ent, ne vomitum moveant (opp. constringant). 4, 3, 77 (opp. astringunt). SORAN. p. 100, 16 illa, quea -are possunt (opp. constringunt). ORIBAS. syn. 1, 25, 6 Aa p. 78, 15 qui -are et suptiliare possint (gr. *aliter*). *al.*

⑤ *in malam partem -antur, quea infirma fiunt sim.:* CELS. 7, 7, 8^a palpebrae [superioris] summa cutis -atur et procidit. CAEL. AVR. chron. 2, 1, 8 videbitur ... eius gutturis extantia plurimum -ta. SORAN. p. 110, 21 ruptis ... aut -tis membranis, *i. ligamentis, illis matricis.*

B dissolvitur caro sim. *solida* (*cf. p. 882, 20*): POTAM. tract. 1 1.43 C. si *mortuum* corpus ... de putredine -etur (*[l-]atur var. l. l. sim. 1 1.47 C.* materies ... in putredinem -atur. ALC. AVIT. hom. 4 p. 107, 2 putredine -tas ... exequias *Lazari* [VEN. FORT. vita Germ. 49, 136 pars brachii -atur p.]).

B -antur ii, qui (ea, quea) compagibus, vinculis, nexibus minus strictis vel solutis disiunguntur, liberantur, dimittuntur sim. (*huc vergunt quae-dam sub A allata, e. g. p. 882, 40. 46*): ① *animantes vel partes corporis eorum, qui liberantur, dimittuntur (maxime a vinculis, carceribus sim. [hic illi potius a statu vel condicione, ut locos ad II trahere possit, e. g. p. 884, 4 sqq. 25], e hospitio p. 884, 19. 26. al., a fasciis p. 884, 16, ab amplexu supplicis p. 884, 29; -atur moriens sim. e corpore l. 72 sq. 74 [cf. p. 884, 59], fluctus, sc. in imag., p. 884, 15; obi. subaudiendo p. 884, 42; cum adi. praedicatio p. 884, 22. 39]:* ② *indicatur, a qua re (vel unde) quis -etur:* ③ *per abl. separ.:* CIC. Cato 81 cum dormientes se ... corporis vinculis -verint (*in imag. ut: HEGES. 3, 17, 1 p. 218, 21 [log. deus]* quem ego naturalibus v. non -vi. *cf. p. 884, 2. 8*). RVFIN. hist. 10, 28 rubr. de episcopis exilio -tis. Orig. princ. 1, 7, 3 eas *animas* -andas esse corporibus. COD. THEOD. 16, 2, 37 clericos carceris custodia -amus. **B** per *pra-*

*pos. : de: VET. LAT. Mal. 4, 2 (Aug. civ. 20, 27) salietis , sicut vituli de vinculis -ti, ([gr. ὁσ ποσάρια ἐκ δεσμῶν ἀνεψέντα, Vulg. s. v. de armento]. VEN. FORT. vita Germ. 30, 86). OPTAT. 2, 17, 1 diabolus de ... carceribus -atur. RVFIN. hist. 10, 28 *episcopos* de exiliis -ari (AVG. epist. 141, 9 [*postea*: ut de exilio dimitterentur]. *al.*; *cf. l. 7. p. 883, 74*). *al.**

b HESYCH. in lev. 4, 27 p. 829^B (*in imag.* si ad sanam revertantur mentem, a resti hac sive iugo statim -antur. AVELL. 5 tit. *quidam* ab exilio. GREG. TVR. Franc. 10, 24 p. 516, 3 -vit a servitutis *(vinculo)* (-lum var. l.) *episcopum.* GREG. M. moral. 2, 21 *diabolus -tus* ... ab internae retentionis angustia. **γ per adv. :** AVG. c. Faust. 5, 8 unde, *sc. de insulis*, ... principum vota per indulgentiam solent -are damnatos. VEN. FORT. carm. 11, 25, 11 inde -tus.

b cetera exempla: **a** -antur *quilibet:* Ov. met. 1, 281 (*in imag. de diluvio; ante*: fluminibus ... inmittite habendas) *annes* fontibus ora -ant (*seq. defrenato* ... cursu. *cf. p. 882, 65*). CHIRON 727 (726 fasciabis iumentum) postridie -bis iterum. RVFIN. Orig. in Ios. 15, 6 p. 391, 6 daemonum numero iam devicto ad credulitatem gentes venire -antur *eques*. (lax -var. l.). Orig. in Rom. 10, 13 l. 24 (*respic. Rom. 15, 24*) quando ab eis *Romanis* ad iter propositum debeat -ari *Paulus* (*sim. praepos. indicat quo* : EPIST. Austras. 47, 2 famulum ad nos -ari. GREG. M. moral. 2, 19 non simul ad omnia -at hostem, *i. diabolum.* VEN. FORT. carm. 6, 5, 331 -vi te ... sub Arctum. *al.*) CASSIOD. Ios. antiq. 14, 304 p. 413 Iudeos ... liberos -ari (gr. ἐλευθέρους ... ἀπολύτων). LEX Visig. 9, 2, 5 (*antea*: quos *miles* rogaverit, ... ut eum in expeditionem non compellerent illi, qui eum -verint, reddant ... solidos *tot.* EPIST. pontif. 1054 Conc. IV 2 p. 106, 36 eos suspicere et ..., quando reverti voluerint, ... -are. GREG. M. epist. 3, 47 1.36 portitorem ... ad remeandum citius, -vi (*l. item 7, 15 l. 4 [v. p. 881, 25]*). 7, 30 l. 6. *cf. 8, 26 l. 9 ad peragenda ea ipsa.* 9, 160 l. 6 (*opp. retineri*). VEN. FORT. epist. (carm. 5, 1) 11 supplex accedens nec prius -ans pedes, quam *eques.* *al.* **B** -atur *dominus, sc. per meton. pro imperio eius* (*cf. exempla p. 886, 62 sqq. allata*): PERS. 5, 125 an dominum ignoras, nisi quem vindicta -at? **γ** -antur *captivi, qui in custodia, carcere, exilio sim. tenentur (fort. huc p. 887, 64): GAVDENT. serm. 6, 3 quos *Israelitas* tamquam captivos dudum -are noluerant *Aegyptii.* TYCON. reg. 7 p. 76, 2 (*ad Vet. Lat. Is. 14, 17 [ibid.]* abductos non solvit) quod captivos in nullo -asset rex (EPIST. Austras. 40, 11. *al.*; *cf. l. 34*). HIER. vita Hilar. 20, 8 (*6 custodiebant eum*) *Hilarius* inediae ... causa -tus (gr. 30, 12 ἀφειδείς). RVFIN. hist. 9, 1, 7 -ari cunctos, qui tenebantur in carcere (gr. ἡλευθέρουν). AVG. epist. 134, 4 mallemus eos liberos -ari (-are var. l.). COD. THEOD. 9, 38, 12 reos -ari praecipimus. CONST. Sirmond. 7 (*seq. carceris custodia liberatos*). PASS. Caesar. 23 dixit ... ad milites, qui eum conligatum tenebant catenis vincunt: ‘modicum rogo -ate’. *al.**

2 res (indicatur, a qua re, per praepos. l. 52. 55): CIRIS 145 *puella* tumidos agitate sinus aquilone -ans (**C**-atur *vestimentum ut: CLAVD. DON. Aen. 1, 405 p. 87, 13* [*'pedes vestis defluxit ad imos'*] -ta veste usque ad vestigia. *sim. PRVD. perist. 6, 85* -at ipse indumenta pedum. *cf. p. 882, 28*). VITR. 7, 1, 1 ne qui paries ... sit exstructus sub pavimentum, sed potius -tus supra se pendente habeat coaxationem. 8, 6, 6 *collivaria* ..., per quae vis spiritus -etur (*l. codd., quod retinet Callebat, v. comm. ad l.*; *sim. -atur ventus:* EXCID. Troiae 35 p. 74, 3 [*antea*: Eolus ... speluncam, in qua venti inclusi fuerant, patefacit] venti -ti. p. 76, 5). 9, 2, 2 *lunam* -ari ab impetu solis. TERT. cult. fem. 2, 7, 1 *crinibus* ... modo substrictis, modo -tis. VET. LAT. Luc. 5, 4 (cod. 30) -ate retia vestra in capturam (gr. χαλάρατε. Vulg. laxate). POTAM. tract. 1 1.22 C. *de cadavere humoris rivos,* qui de gurgite viscerum -atur (*sim. -atur liquidae:* CHIRON 217 *potio* ... ventrem solvit; ex qua ratione omnis spurcitia humoris -ta excluditur. VEN. FORT. carm. 3, 13, 1 pelagus Mosella -at ... ingentes ... amnis aquas. *cf. p. 882, 43 sqq.*) PASS. Macc. 6, 26 cum *quidam moriens* ... deficientem spiritum -ret *eques.* THEOD. PRISC. eup. faen. 46 *medicamen dentibus* -tis et dolentibus profuit. *al.*

II de actione incorporali; -antur: **A** *animantes vel animi, ingenia, cogitationes sim. eorum (mentis intentio p. 885, 11 sqq., torpor p. 886, 12); -ando solvuntur: **1** *qui ipsi attenti sunt, statum intentum habent sim. :* **a** *in bonam vel neutram partem, sc. fere recreando sim. (a cura, maerore sim. relevando e. g. l. 72. 75. p. 885, 7):* **a** -atur *animus, mens sim. (cf. p. 885, 27):* *animum, animos -are:* CIC. Arch. 12 an tu existimas ... ferre animos tantum posse contentionem, nisi eos doctrina ... -emus? de orat. 1, 29 ut pristino sermone -rentur a. omnium. div. 2, 100 aut furore divino incitatus a. aut somno -tus. phil. frg. V 31 (Non. p. 383, 26) non quibus intendam rebus a., sed quibus -em ac remittam. fam. 11, 14, 1 tantam spem attulerat ... tua praeclera Mutinā eruptio ..., ut omnium a. -ti sint. *al.* SEN. contr. 1 praef. 15. PHAEDR. 3 prol. 13 *cum a. -es, otium des corpori.* SEN. dial. 6, 8, 2. epist. 58, 25 v. p. 641, 72. HIL. in psalm. 118 zain (= 7) 6 otio. AMBR. exc. Sat. 2, 4 quis est enim tam gravis luctus ..., in quo non interdum -etur a.? *al.* **cetera exempla:** SEN. Phaedr. 444*

annorum memor mentem -a (PRVD. cath. 6, 114 sopore ... m. -at heros). CYPR. epist. 63, 11, 3 vino ... mens solvit et anima -atur. **β** -antur *ipsi animantes*: CIC. Phil. 2, 39 homines, quamvis in turbidis rebus sint, tamen ... interdum animis -antur. ac. 2, 52 ut et incipientes furere sentiant et dicant aliquid, quod non sit, id videri sibi et, cum -entur, sentiant *eas*. Att. 12, 14, 3 (*antea*: me ab hoc maerore recreari) totos dies scribo, non quo proficiam quid, ... sed -or tamen. CAEL. AVR. chron. 1, 5, 160 ut *eum aegrotum* (...) hilaritate -emus, nuntiantes quicquam, quod animum reservat (v. app. crit.).

b *in malam partem, sc. c. respectu languoris, infirmitatis*: LACT. opif. 9, 3 si ... avoces animum ... et intentionem mentis -es ([*opp.* si ... rursus intenderis]). AMBR. Noe 11, 36 si ... se -et i. in psalm. 1, 31, 5). HIER. hom. Orig. in Ezech. 4, 1 p. 359, 4 ut auditores ... aciem mentis intendant, ne obscuritas -tis sensibus elabatur. LEO M. serm. 42, 1 carnis fragilitati ... observantia -atur. VITAE patr. 5, 4, 11 *abbas* numquam -vit animum suum, ut intenderet in interiora cellae (gr. 4, 11 ἀφῆκε τὸν λογομὸν αὐτοῦ προσέχειν κτλ.). 5, 5, 13 non concedas diabolo nec -es animum tuum, (gr. 5, 16 μὴ παραχωρήσῃς). GREG. M. moral. 2, 27 quae *mens* se per securitatem -at. *al.*

2 qui liberantur, non iam retinentur vel cohimentur (*cf. p. 883, 65 sqq.*): **a accedunt structurae indicantes:** **a a qua re aliquis liberetur, exoneretur sim.** (*reflexive e. g. l. 23*): ① *per praepos.* ab (de l. 27): CIC. orat. 176 Isocrates ... se ipse ... -arat a nimia necessitate numerorum in orationibus ([*postea*: sese minus ... servire numeris]). COD. Iust. 4, 21, 21, 2). VLP. dig. 4, 2, 14, 11 a rei condemnatione. SERV. Aen. 12, 844 qui ab exercitu -antur, ab armis dicuntur dimitti. RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 10 angelos ... -andos esse de poenis. AVG. conf. 6, 11, 18 -ando animo ab intentione curarum. 10, 40, 65 hoc, sc. *deum consulere*, me delectat et ab actionibus necessitatis, quando -ari possum, ad istam voluptatem refugio (sim. CASSIAN. conl. 16, 23 a rebus necessariis). SVLP. SEV. epist. 3, 14 ab oratione spiritum non -bat. CONC. Aurel. a. 511 p. 12 l. 164 servi ... ab omni opere, -entur (sim. GREG. M. in Ezech. 1, 10, 16 *vitula* a labore. moral. 16, 24 a laboris studio). VITAE patr. 5, 5, 11 *abbatissa* non -ans animum a timore dei (gr. 5, 14 μὴ ἐνδοῦσα τῷ ... φόβῳ). CASSIOD. hist. 1, 9, 3 eos ... quos infames illi fecerant, ab infamia -vit (gr. *Sozom.* 1, 8, 3 τὴν ἀτιμίαν ἔλνοε). Ios. antiq. 12, 142 p. 339 a tributis (gr. ἀπόλνεσθω. cf. p. 886, 63 sqq.). *al.* ② *per abl. separ.*: CIC. Att. 16, 16, 2 cum sorore ages attentius, si te occupatione ista -aris (fam. 7, 1, 5 quibus o. si me -aro -nam ut plane exsolvam, non postulo -eqs.). NOVELL. Theod. 24 pr. haec una res ... multarum nos rerum sollicitudine -bit. COD. Iust. 5, 30, 4 frater ... patris potestate per ius emancipationis -tus (cf. 12, 3, 5, 1 [= INST. Iust. 1, 12, 4] *nexibus filium -are*). 6, 42, 32 pr. omni inquietudine sese -are. *al.* ③ *per adv.*: AVG. doctr. christ. 1, 41 *homo* melior est, cum ... constringitur incommutabili bono, quam cum inde vel ad se ipsum -atur.

β quo(usque), quem ad finem aliquis remittet: ① *per praepos.* : in c. acc.: GAVDENT. serm. 18, 29 quantos ... diabolus a dexterae partis sinistris monitis in via voluntatum carnarium -vit! GREG. M. in Ezech. 2, 3, 20 contra inimicum ... animum suum -are ... in odium. moral. 2, 33 linguam in contumaciam (cf. p. 886, 25). (usque) ad (addas l. 44): PS. PACIAN. sim. carn. p. 141, 26 (*ad Luc. 22, 42*) quem *hominem nostrum* ubi usque ad postulationem transferendi calicis -vit *Iesus*, ibi eum tamen in patria voluntate frenavit. GREG. M. epist. 1, 24 l. 337 (sim. 7, 51. 102 past. 2, 71. 169 R.) ut *sacerdotes* cogitationes carnis ... nec a se funditus amputent, nec rursum ad crescendum nimis -ent. moral. 1, 10 dum corpus in refectionis delectione resolventur, cor ad inane gaudium -atur. *al.* sub: GREG. M. moral. 6, 25 l. 149 *mens* sub ea, quae anxie appetit, laboriosa mundi ministeria -atur (*postea*: in eo ... huius saeculi labore relinquitur). ② *per dat.*: GREG. M. moral. 2, 27 (*antea opp. se constrictione retineat*) ipsi ... sese voluptatibus -ant. ③ *per adv.*: GREG. M. moral. 2, 75 (*antea*: nimia se censura restringit) *homo*, dum se latius -at, dicit etiam, quae loqui non debuit.

γ ubi vel in qua re aliquis -etur (*aliter p. 884, 75*), sc. *per praepos.* in c. abl.: GREG. M. moral. 16, 77 *perversi* desiderant in suis pravitatibus -ari. 21, 8 in suis ... voluptatibus -atur iniustus (*postea*: effrenatus). REGVLA mag. 53, 30 unusquisque pro festivitate dierum in sua electionis -tus arbitrio.

β nude ponitur: GREG. M. moral. 7, 59 humana ... mens aquae more ... -ta deperit, quia se per infima inutiliter spargit (*opp.* circumclusa). REGVLA mag. 28, 26 perinfantuli et ... infirmi aequali debent refectionum iudicio -ari.

B res; pro obi. sunt ea: ① *quorum intentio, vis, rigor minuitur sim.* (*accedit dat. p. 886, 16. 40. al.*): **a incommoda, dolores, curae sim.**: CIC. carm. frg. 11, 77 tu ... anxiferas curas requiete -a(n)s (MIN. FEL. 2, 3 feriae iudicariam c. -verant. CLAVD. DON. Aen. 6, 380 p. 558, 23

c. ... -asset animo et dolorem ... remisisset). de orat. 2, 236 *ridiculum* tristitiam ac severitatem mitigat ac -at. PVBLIL. sent. P 46 poena allevatur, ubi -atur dolor ([*Halm, lax- trad.*]. CLAVD. DON. Aen. 4, 695 p. 420, 27 CAEL. AVR. chron. 3, 8, 136). SEN. epist. 94, 23 puta ... avaritiam -tam, puta adstrictam esse luxuriam. MIN. FEL. 14, 1 indignationis eius tumorem effusae orationis impetus -verat. INSCR. Année Épigr. 1971 n. 62 (*apud Praeneste; saec. III med.*) durum ..., quod omne lex vetat inverti, patientia sola -at. FIRM. math. 6, 18 paupertatis in commoda aliarum divitiarum ... solacis -antur (6, 31, 32). AMBR. exc. Sat. 1, 74 quibus *lacrimis* restinguitur ardor animi et quasi -tus evaporat affectus (2, 1). CLAVD. carm. min. app. 12, 11 -a mentis onus. GREG. M. in Ezech. 2, 1, 6 torpore mentis sancti spiritus gratia -at. *al.* **b leges, praecelta eorumve oboedientia sim.** (*fort. huc p. 888, 7; enunt. pro obi. l. 14. 26*): CIC. Att. 10, 6, 2 pater ... nimis indulgens, quicquid ego adstrinxii, -at. COD. IUST. 6, 23, 9 (*a. 290*) iuris observatio. THEOD. 8, 12, 7 idem ... necessitatem liberis tantum ac parentibus -arit ([*-vit trad.*]. NOVELL. Valent. 21, 5 [v. app. crit.]. FAVST. REI. GRAT. 1, 16 p. 50, 22 *si omnino* -etur lex ac necessitas servitutis). AVG. gen. ad litt. 10, 18 p. 320, 9 quam *legem* sancti patres coniugati refrenantes non quidem, nisi quoque licebat, in concubitum -arunt (*adde l. 17*). CASSIAN. conl. 11, 4, 2 cui imbecillitas senectutis ut rigorem pristinum -vit, ita loquendi ademit fiduciam (ISID. eccl. off. 1, 43, 2 licet ... *ecclesia* abstinentiae r. prandii -verit. sim. -atur districtio: CASSIAN. conl. 11, 4, 3. REGVLA mag. 7, 13 remissius d. oboedientiae ... -amus. *cf. l. 8*). GREG. M. in Ezech. 1, 11, 6 non numquam mihi linguae disciplinam -o. EVTR. VAL. epist. 1 1.193 si gastrimargia te persuadet, ut -es corpori, quod continentiae decreveras modo *eas*. *al.* **c cetera exempla** (*accidente respectu effeminandi l. 39*): CIC. de orat. 3, 176 cum *orator sententiam* vinxit forma et modis, -at et liberat immutatione ordinis (*item in arte rhet.* : orat. 85 *orator* continuationem verborum modo -et et dividat. part. 21 constructio ... verborum tum coniunctionibus copuletur, tum dissolutionibus quasi -etur). CVRT. 5, 13, 5 nocturna ... quiete diurnum laborem -ante. TERT. ADV. MARC. 1, 22, 1 -ta praescriptionum defensione. IVL. VAL. 2, 5 1.103 quasi intentos arcus sic ... obfirmatas sententias nostras remittendas ac -andas putes? (cf. p. 882, 59). ARNOB. NAT. 1, 15 fuerunt ... in necessitatibus tempora; et -ta sunt abundantis rursus. HIL. in Matth. 17, 6 (*in imag.*) quidam tempor eorum *discipulorum* fidem -verat. AMBR. hex. 4, 5, 23 (*inde ISID. nat. 7, 3*) paulisper -to ac deposito calore, sc. *in autumno* (*sec. gr. 6, 8 p. 137⁴ ὑψεῖσα*). CLAVD. 1, 153 mores aetas lasciva -at. AVG. epist. 54, 5 *ieiunium* (serm. 210, 2. *al.*; cf. VITAE patr. 5, 13, 1 sibi -are abstinentiam [*gr. 13, 1 συγχαταβαίνειν*]). *al.* *in arte logica* (sc. respic. id, quod minui potest): MAR. VICTORIN. PORPH. ISAG. p. 20, 4 sq. differentia numquam intenditur neque -atur, at vero accidens et intenditur -aturque (gr. ἀνάντης ..., τὸ ηὔτον ἐπιδέχεται. cf. BOETH. PORPH. ISAG. *ibid.* differentia ... irremissibilis, accidentia vero magis et minus recipiunt. *explicat Boeth.* in Porph. comm. sec. 5, 18 p. 336, 5 sqq. remissione careant ...; remissione decrescent).

2 quae non retinentur, sed permittuntur, condonantur (*accedit dat. indicans, cui homini condonetur p. 887, 3 sqq. 10. 15. al., cui criminis venia detur p. 887, 4, 7; indicatur finis p. 887, 34. 50*): **a c. respectu indulgendi, ignoscendi:** **a c. obi. acc.** (*nom. in struct. pass.; pro acc. ponitur enunt. secund. l. 59*); -atur id: ① *a quo quis liberatur, relevatur:* **Ⓐ criminis, delicta sim.:** VET. LAT. IS. 1, 14 (*Cypr. testim. 1, 24*) non -bo peccata vestra ([*gr. ἀνέρω, Rufin. Orig. in Rom. 7, 16. al.*] dimittam, Conc. Carth. a. 411, 3, 258 parcam, Vulg. deest]. PACIAN. epist. 3, 15, 3 omne p. et blasphemia. AMBR. myst. 6, 32 per baptismum. AVG. anim. 2, 12, 16 baptizatis -ari originale p. [*postea*: indulgentiam dari]. *al.* OPTAT. 1, 21, 3 (*opp. puniri*). AMBR. in Luc. 5, 11 *dominus* ignoscit aliis et ... alii -at errata. PAENIT. 2, 5, 35 apostoli ... culpa m -verunt (RVRIC. epist. 2, 57 GREG. M. moral. 4, 71. *al.*). PS. HIER. epist. 34, 6 quodcumque ... delictum fuerit, potest a sacerdote omnino -ari. AVG. c. CRES. 3, 27, 31 crimina (c. GAUD. 1, 37, 47 p. 246, 21 DRAC. laud. dei 3, 667. *al.*). DRAC. laud. dei 2, 711 (*syn. indulges*). *al.* ② *onus, incommode quoddam: debita, vectigalia sim.*: HIL. c. CONST. 10 quae tua sunt, -as, ut, quae dei sunt, amittantur. in Matth. 18, 11 (*respic. Matth. 18, 27*) servo dominus debitum -vit (GAVDENT. serm. 18, 22. AVG. serm. 114A, 2 coll. MORIN p. 233, 25 omni sibi debito -to. CASSIOD. in psalm. 70, 21 l. 424. *al.*). AVG. civ. 3, 31 p. 145, 3 tributum ei *urbi* -vere Romani (CASSIOD. var. 3, 32, 1 IORD. ROM. 269. cf. l. 71). 21, 27 p. 549, 20 (*respic. Matth. 18, 27* ut l. 64) cui *servo* debitori dominus eius -vit decem milia talentorum. COD. THEOD. 11, 28, 6 universa reliqua ... -ari praecipimus (NOVELL. THEOD. 26, 2. PROSP. chron. I p. 422, 587 Hadrianus r. tributorum urbibus -vit. *al.*). PAP. TJÄDER 34, 72 (*a. 551*) solidos, qui nobis de u[n]sura a te sunt -ti. *al.* *supplicium, captivitas sim.*: HEGES. 5, 22, 1 p. 347, 13 Simon patrono receptionis suae poenam non -vit (AVG. epist. 153, 20. SACR. LEON. 1327 reis ... p. -as. *al.*). HIER. in Is. 10, 30, 27 l. 31G. CYRUS

captivitatem populi -vit (AVG. civ. 18, 26 p. 290, 18 IORD. Rom. 74). *al.*
(I) quod praebetur, datur, sc. remissio sim. : PACIAN. epist. 3, 7, 4
ut veniam paenitentibus -emus (AMBR. Iac. 2, 6, 27 [cf. Matth. 18, 22])
usque septuagies septies v. fratri -ari Iesus iubet. paenit. 1, 3, 10 criminibus
*-are v. COD. Theod. 6, 4, 22, 3. al.). AMBR. paenit. 1, 1, 4 paenitentiam (*al.*,
v. vol. X 1, 53, 66sq.). AVG. serm. 350F, 3 Wien. Stud. 122, 2009, 210 nulli
peccato impunitas -anda. SEDVL. op. pasch. 4, 7 indulgentiam (RUSTIC.
Conc^s I 4 p. 146, 25 sibimet ipsis i. -antes). *al.**

B obi. acc. subaudiendo (*sc. 'veniam' vel 'peccatum' sim.; nisi exempla ad l. 70 sqq. pertineant*): VET. LAT. psalm. 38, 14 (cod. 304) -a mihi, ut
refrigerem (gr. ἄνεγ, cod. 136 parce, Vulg. remitte). AMBR. paenit. 1, 3, 10
deus -andi licentiam sacerdotibus ... concessit. AVG. serm. 206, 3 *deus*
arguit opprimentes, quaerit -antes. EPIST. pontif. 311 Cabié 1.121 ei est
ante tempus paschae -andum. PASS. Secundian. (BHL 7550) 5 credo, quia
-at mihi ... Christus. SACR. Gelas. 325 non nos aliter peccatorum posse
veniam promereri, nisi prius nos in nobis delinquentibus aliis -emus. *al.*

b vario respectu; pro obi. est id: **a quod conceditur** (*obi. subaudiendo l. 44, reflexive l. 50; per anacoluthon simul ad A pertinet l. 37*);
pendet: **(I) obi. acc., -antur:** **(A) incorpoream:** *actiones variae, quarum licentia datur:* PACIAN. epist. 3, 12, 2 illud uni iussit, hoc
pluribus -vit. HIER. epist. 52, 11, 4 Timotheo dolenti stomachum modica
vini sorbitio -ta est. AVG. civ. 1, 28 p. 45, 6 (*antea: deus permittit* quaedam
... per occultum praeiens divinum iudicium -antur. c. Gaud. 1, 37, 40
p. 240, 3 fuga et divinitus iubetur et humanitus -atur. COD. Theod. 2, 19, 3
actionem inofficiosi fratribus -tam. *al.* *facultas, libertas, privilegium sim.* : PRISCILL. tract. 3, 72 Petrus ... -ans legendi ea, quae de Christo
scripta sunt, libertatem (COD. Theod. 3, 7, 2 1. in accusandum ... -tā. *al.*) HIER. adv. Iovin. 1, 5 p. 216^A comedendarum carnium licentia -atur
(COD. Theod. 11, 36, 8 *non fas est ... eludendi l. callidis fraudatoribus -ari.* REGVLA mag. 50, 43). RVFIN. hist. 10, 31 Eusebius ... abscessit (neutrae
parti communione suam -ans, (cf. Sozom. 5, 13, 2 οὐδετέρω δὲ μέρει
κοινωνίας). EPIST. pontif. 293 Apollinaris 12, 1939, 61 (= CONC. Agath. a. 506 p. 198 l. 119) quibus *sacerdotibus ... uxorius usus fuerat -tus.* NOVELL. Maior. 6, 7 optionem ... vidutatis matribus eatus -amus, ut *eas.* REGVLA Tarnat. 12, 10 (*per anacoluthon*) illa ... persona, quae de proximorum
salute probatur esse sollicita, certis ... temporibus requirendi adi-
tus -etur. al. spatium temporis sim. : AVG. epist. 134, 4 inimicis
ecclesiae viventibus -a spatium paenitendi (OROS. hist. 2, 15, 2 eis re-
spirandi s.). COD. Iust. 3, 12, 9, 2 (a. 469) haec religiosi diei otia -antes. CASSIOD. var. praef. 4 (*spectat ad Hor. ars 388*) nonus annus ad scriben-
dum -atur auctoribus; mihi nec horarum momenta praestantur. GREG. M. in Ezech. 1, 11, 25 deus tempus nobis ad paenitentiam -at (*postea: disponit*). *al.* *cupiditates, affectiones sim. (in malam partem praeter l. 50)*: AVG. civ. 15, 7 p. 70, 26 dum non adiuvatur -ando, sed quiescendo
frenatur. c. Faust. 22, 28 qui delectationem inliciti -at potius quam
refrenat (in psalm. 50, 3 carnis d. ... frenanda est, non -anda). nupt. et
concup. 1, 8, 9 homo ... eam concupiscentiam ... frenat et cohibet
neque nisi propagini consulens -at atque adhibet (pecc. mer. 1, 29, 57 [*opp. restringens*]. 1, 39, 70 ad usus licitos [*opp. cohibenda*]). CASSIOD. var. 1, 13, 1 ad omnes indulgentiae vias nostra se -at humanitas. *al.*
(B) corporea: AVIEN. carm. ad Flav. 4 si ... misit agellus Punica mala
tibi ..., quaeso, aliquid nostris gustatibus inde -es. Ps. IOH. MED. hom. 15
p. 780 servi sibi -ari sentiunt largitatem. CASSIOD. var. 2, 37 ut tantum
*humanitas -et dona, quantum *eas.* GREG. TVR. Iul. 15 p. 570, 30 ut ...,*
*quod *quidam* male pervaserat, -ret *eas.* GREG. M. epist. 6, 12 l. 11 vos ...*
liberos ... efficimus omneque vestrum vobis -amus peculum.

(II) struct. verbalis: *enunt. secund. (interrog. l. 59; praeparatur per pron. demonstr. l. 59. 63):* AMBR. vid. 11, 71 (*in imag.*) unicuique,
quantum oneris subire cupiat, -atur. CASSIOD. var. 5, 7, 3 hoc tantum ...
-antes, ut usque ad kalendas septembres spatium habeat reddendi *debitum.* LEX Visig. 9, 2, 3 si centenarius ... quemquam ad domum suam
redire permiserit vel, in hostem ut non ambularet, -verit. REGVLA mag. 9,
48 *quibusdam tepidis ... hoc -amus, ut *eas.* ?acc. c. inf. : EXC. barb.*
p. 314, 24 Cyrus -vit multitudinem filiorum Israhel remeare ad propriam
habitationem (nisi inf. finem tantum indicat, ut locus ad p. 884, 32sqq. per-
teinat).

B cui aliquid licet, committitur (*accedit inf. indicans, quid liceat*):
ARNOB. IVN. ad Greg. 1.1.5 (*in imag.*) mundus ... saevire permittitur et
dominari mentibus tristitia -atur.

CAPUT ALTERVM: *intransitive, i. q. rursus laxum fieri sim. (in-*
corporaliter praeter p. 888, 11; fort. huc pertinent exempla l. 9sqq. allata);
-ant: **I homines:** **A** *indicatur quantum, sc. per acc. adv. (cf.*
p. 888, 11): CIC. Phil. 8, 27 *non Antonius nos urget mandatis pluribus;*
remittit aliquantum et -at. leg. 1, 11 ut ... tu a contentionibus ... -es
aliquid (item c. praepos. ab: CASSIAN. consl. 2, 5, 3 ne quantulumcumque

... a suo videretur proposito -asse *sanctus ieunans.* 2, 26, 2 nihil a rigore
continentiae. 5, 25, 2 aliquid -ans a coepo fervore, cf. SVLP. SEV. dial. 2, 7,
3 ut ... non aliquantulum de rigore propositi -ret). **B varia exempla**
(dat. indicat, cui quis -et, l. 7): VITA Anton. 16, 3 l. 9 non -are, postquod
coepimus, neque desicere in laboribus (gr. ὑπενδοῦνται). HIER. adv. Iovin.
1, 14 (= epist. 49, 8, 3; *ad I Cor. 7, 38sqq.*) ubi *apostolus ... iterum nubendi*
concedit veniam prudentiae librat consilium, ita singulis -ans, ut unus-
quisque ferre potest (nisi ad p. 887, 9sqq.).

II res: *incorporales:* CIC. fin. 2, 94 si longus dolor, levus; dat
10 enim intervalla et -at (*cf. p. 880, 55*). SVLP. SEV. chron. 2, 39, 3 eadem illa
contentio nihil invicem -bat. *corporales:* PANEG. 4, 28, 3 -verit acies
aut frons impulsa titubaverit, fiducia manuum ad pedes migrat.

adv. relaxatē (non nisi compar. -ius). *i. q. modo relaxato, indulgenter:* VEN. FORT. vita Radeg. 23 aliis quadragesimis aliquid -ius quinta
15 feria sumebat, deinde dominica.

deriv.: relaxamentum, relaxatio, relaxativus, relaxator, relaxatorius.

[relaxus, -a, -um. vocem affert Forcellini e var. lect. p. 882, 9.]

releco v. 2. relego. *Beckelhymer.*

relectio, -ōnis f. *a releggere.* [falso trad. CONC. Carth. a. 411,
20 3, 188 ne ut (vel man. alt.) -e, (neutra electione Weidmann in: Rossi fed.],
La conferenza di Cartagine, 2016, 1133sqq. ne vel reiectione Lancel]; olim
*edebatur pro relicto AVG. divers. quæst. 83 l. 25, pro lectio CONC. Rom. a.
531 p. 15, 91.]*

*fere i. q. lectio (fort. indicatur rem antea scriptam lectione quasi repeti
25 vel inepite redditur praeverbium vocis gr. ἀνα-):* CONC. Carth. a. 411 edict.
p. 179 l. 80 gestorum ... -o, quae profertur (qua profer(un)tur Lancel), ... a
Donatistis errorem schismatis exstisit ... sanctitatem vestram plenissime
edocebit. CONC^s II 3, 1 p. 135, 25 in -e chartarum (gr. II 1, 1 p. 151, 34
ἀναγνωσκομένων τῶν χαρτῶν, cf. aliam vers. II 2, 1 p. 57, 23 lectis char-
30 tis). FACVND. defens. 5, 2, 16 eius *epistulae -e (subest 5, 2, 17 [ex edicto*
gr. Iust.] post -em eiusdem e. [postea: iubete relegi litteras]).

[relegāmen v. religamen.] *Spoth.*

[relegāteū, vox graeca ad vertendam vocem q. e. releggere inventa.

THEOPHIL. inst. Iust. 1, 12, 2 *εἰ οἱ παιδεῖς relegateυθῶσιν (relegateυθωσιν ed. Lokin al., 2010).]* N. H.

***relegātio, -ōnis f.** *a releggere.* *scribitur -lig-* VLP. dig. 47,
18, 1, 2 (*cod. F*) et hic illic in codd. rec.; litteris gr. l. 40 (*cf. l. 42*). *de*
notione: GLOSS.^L II Philox. RE 126 -o: ἐξօρωμός. Corp. R 149 -es (-lig-
40 trad.): exilium, metallas (unde corrigas GLOSS. V 328, 67 religiones:
eas.) GLOSS. iurispr. μαγιστρούν P 11 ὁλεγατίο· ἐξορία, ἥτις κτλ.
legitur inde a CIC., LIV., maxime apud iuris consultos; abiit in sermo-
nem gr. sc. ὁλεγατίο, SCHOL. Basilic. 60, 33, 2, 2. 60, 34, 12, 11. 60,
54, 1, 1. [confunditur in codd. c. legatio VLP. dig. 47, 17, 1. 48, 22,
7, 5, relatio l. 60, religio CYPR. epist. 61, 1, 2 EPIST. pontif. 890 Arel. 37 p.
57, 5. al.]

i. q. actio relegandi (potius status relegati l. 54. 64. 73. p. 888, 75sq.
889, 10. 16): **1 expellendo, removendo (indicatur, quis relegatur, per**
gen. vel pron. poss. e. g. l. 59. 71. 74; quamdiu, per locut. adv. l. 64. 70. p. 889,
14, adi. l. 75sqq. p. 889, 3, gen. p. 889, 2; quo vel ubi, per adi. l. 54, struct.
c. praepos. l. 68sqq. p. 889, 14, gen. l. 66sq. p. 889, 7): **a strictius,**
sc. poenae vel coercionis causa: **a relegatur a patre familias (cf.
l. 60): CIC. S. Rosc. 43 (*antea p. 890, 57*) tot praedia ... Sex. Roscius filio
suo -is ac supplici gratia colenda ... tradiderat? (*in eadem re: 44 haec a te*
vita eius rusticana -o atque amandatio appellabitur?) LIV. period. 7, 4
cuius T. Manli -o patri obiciebatur. **β relegatur publice, auctioritate**
civitatis, ecclesiae (disting. deportatio l. 68. 74 [sed pro syn. p. 889, 4],
exilium l. 59. 63. 71. 73. p. 889, 1. 10 [sed pro syn. l. 66. 3; -o dicitur gen-
nus exilii l. 69; in iuncturis l. 75. p. 889, 4]): LIV. 3, 10, 12 (*respic. a. 461 a.*
Chr.) nobiles exilio et -e civium ulciscentes tribunos. PLIN. nat. 7, 150
Augusti desiderium post -em Agrippae Postumi (relat- fere codd.). FRONTO
p. 191, 2 præiudicium -is. AFRIC. dig. 37, 1, 13 cum ... in -em quis erit *eas.*
VENVL. dig. 48, 2, 12, 4. GAIUS dig. 47, 10, 43 extra ordinem damnatur, id
est exilium aut -em aut ordinis amotionem patiatur. PAPIR. dig. 50, 2, 13,
2 qui in -e, sc. parentis, natus est. CALL. dig. 48, 19, 28, 1 -o ad tempus
vel in perpetuum vel in insulam (VLP. dig. 47, 20, 3, 2). MEN. dig. 49, 16, 4,
3 temporarium exilium voluntario militi insulae -em adsignat (PAVL.
sent. 5, 4, 17 in eos ... usque ad -em i. vindicatur. COD. Theod. 9, 10, 1 ut
non iam -e aut deportatione i. plectatur. al.). VLP. dig. 48, 22, 7, 5 in
insulam (PAVL. sent. 2, 26, 14. MARCIAN. dig. 48, 22, 5 [*antea: exilium*
75 *triplex est*]. COD. Theod. 1, 5, 3 *ut biennio in i. -e plectatur. adde l. 65.* 50,
2, 2, 4 post patris -em. PAVL. dig. 48, 1, 2 cetera iudicia non exilia, sed -es
proprie dicuntur: tunc enim civitas retinetur. sent. 5, 17, 2 minimae poe-
*nae sunt: -o, exilium, opus publicum, vincula (antea inter mediocres: de-
portatio).* CYPR. epist. 61, 1, 2 (*ad Lucium episc. Romanum*) -em vestram.
COD. Theod. 7, 18, 8 pr. exilio perpetuae -is (EDICT. Theodor. 89 vilio-**

[SPOTH]

res ... p. -is mala sustineant, honestiores exilii patientur incommoda. CASSIOD. var. 3, 47, 1). 8, 5, 35 pr. -e annua. NOVELL. Valent. 19, 3 quinquennii -e. Maior. 9, 1. 4 -e ... temporaria (*postea syn. exilii*). INTERPR. cod. Theod. 3, 10, 1 exilii -e ([*Cod. Theod.* deportationis]. 3, 16, 1. EDICT. Theodor. 97 perpetui e. PALLAD. hist. mon. I 61, 6 p. 333^c e. -e damnati [gr. p. 156, 13 ἐξορίας tantum]). LIB. pontif. p. 86, 8 *papa constituit, ne conversus de Manichaeis communicaretur, nisi ... -e monasterii ... tenetur obnoxius (-lig- trad.; cf. l. 3 exilio).* al. in compar. sim.: LIV. 4, 4, 6 (5 a patriciis plebem indignam conubio haberet) quid *hoc* est aliud quam exilium intra eadem moenia, quam -em pati? CONSVLT. ZACCH. 1, 19, 4 (2 cur *Iudei* ... in desertis tam longi temporis ablegatione cruciati sunt?) nec poena illud -is fuit nec ... necessaria defuerunt, sed *eas*.

b *laxius, sc. sine vi poenae:* LACT. inst. 1, 17, 16 (*respic.* Verg. Aen. 7, 775, v. p. 891, 13) quid *sibi vult* -o vel tam longe vel ad mulierem vel in solitudinem? FAVST. REI. epist. 6 p. 196, 1 (*antea:* per tantarum vasta intervalla regionum) in hac -e nostra, sc. *secessu monachorum* (cf. l. 7).

2 reddendo, sc. dotem per legatum testamenti: AFRIC. dig. 33, 4, 4 cum volgari modo dies legatorum profertur, nihil eam rem ad dotis -em pertinere (MAECIAN. dig. 32, 95. VLP. dig. 33, 4, 1, 5 [6 legatum dotis]). VLP. dig. 33, 4, 1, 33, 4, 1, 15 uxorem ... fundum ex -e consequi. 33, 4, 2 pr. quod *commodum* ex -e mulier sentit.

relegiō(sus) v. religio(sus). cf. p. 912, 14 sqq. Spoth.

1. *relēgo, -āvī, -ātūm, -āre. a re- et legare. de scriptura: -leg- fere passim in codd. vet. et inscr., -lig- in codd. vet. VERG. georg. 3, 212 (FR, -leg- cett.). Aen. 7, 775 (M, -leg- cett.). LACT. opif. 2, 5 (B). COD. Theod. 3, 5, 5 (T). OROS. hist. 5, 16, 8 (L). GLOSS. l. 33 et saepe in codd. medii aevi (quas lectiones infra fere negleximus). NOT. Tir. 93, 63 -at. de mensura: corripitur -lēg- CARM. de resurr. 248 et fort. p. 929, 60. de notione (v. etiam l. 74 sqq. p. 891, 15. 25. 41): SYNON. Cic. p. 419, 18 confessus. ... suppicio adflictus. -tus. deportatus. p. 423, 32 exul. ... -tus. deportatus. GLOSS. II 240, 3 ἀπολογισμός: ablego, -o. 304, 10 ἐξορίων: exulo, -o, extermino. 304, 12 ἐξόριστος: extorris, exul, -tus. IV 162, 24 religat: exilio dat. V 144, 6 -bit (i. -vit): in exilium vel alico (i. -quo) longe misit. 387, 18 -tus: exilio damnatus. 479, 9 -vit: in aliam partem misit, reuinxit, (pro revinxit ad religare pertinens). GLOSS. iurispr. αὐληθή P 2 ὁ ἔλεγάτος ἐξόριστος (idem ἄδετ P 26). GLOSS. I Ansil. RE 829 -bit (i. -vit): in abditam partem posuit an in metallum. al. legitur inde a CIC. (nisi agnoscas l. 45), saepissime apud iuris consultos. [confunditur in codd. maxime c. religare vel sic scribitur (v. l. 23 sqq.; falsa var. l. CVRT. 6, 9, 25. POMPON. dig. 50, 16, 245 pr. [-leg- cod. F]. SOL. 15, 11. al.; falso trad., ut vid., e. g. CASSIOD. compl. in apoc. 19, 17 CORIPP. Ioh. 2, 16, in lapide CARM. Inscr. christ. Ital. IX 2, 9 [v. p. 929, 60]; cf. etiam l. 35. p. 891, 26 sqq.), c. legare ALF. dig. 23, 5, 8 IAVOL. dig. 31, 41, 1 (cf. p. 892, 21). potius ad relegere pertinere vid. locus corruptus et obscurus CATO agr. 150, 2 (v. p. 892, 57); e coni. dub. affertur LYD. mag. 3, 70, 1 ὁ ἔλεγάτα (Wünsch, v. p. 897, 52); non iam legitur COLVM. 11, 3, 33 liget (riget Gesner, religet var. l. -et edd. vet.); corruptum vid. ARATOR act. 2, 1187 (-ans pars codd. et edd. plerique, religi-, relog-, refoc- al. var. ll., refotus Bureau et Deprost, vix recte).]

I i. q. expellere, removere (usu refl. p. 891, 4). indicatur, quo vel in quem relegatio fiat, per praepos. in c. acc. saepissime, e. g. p. 890, 13. 20 sqq. (cf. ARVS. gramm. 486 -at in illum locum [*affect p. 891, 10*]), ceterum e. g. sub c. acc. p. 891, 5, ad p. 891, 53, 60 sqq., extra p. 890, 28, 71. 891, 68. al., per casum acc. p. 890, 23. 58. 75. al., dat. apud poetas p. 891, 14. 50. 65, postea DICT. 6, 14 agris. CASSIAN. conl. 18, 7, 8 (cf. ARVS. gramm. 486 -at illi loco [*affect p. 891, 15*]), per adv. procul p. 891, 18. 25. al., illuc HIER. chron. a. Abr. 2044, quo APRING. in apoc. 1, 9; potius ubi fiat, maxime per praepos. in c. abl. sc. TAC. p. 891, 19. LACT. p. 891, 70. LVCIF. moriend. 11 l. 74 CARM. de resurr. 248. al., ceterum e. g. ad p. 890, 47, sub p. 890, 22; unde fiat, per praepos. ab p. 890, 25. 59. 891, 37. al., ex p. 890, 18, per adv. procul c. abl. p. 891, 8, hinc CARM. de resurr. 248. iunctura -are in exilium LIV. 25, 6, 16. 26, 2, 16 CYPR. epist. 80, 1, 2. al., in exilio VITA Caes. Arel. 1, 21 et fort. p. 890, 46, in exiliis p. 890, 44, dat. (ut vid.) exilio SVP. SEV. chron. 2, 51, 4 temporario e. VICT. VIT. 3, 33 e. arido et invio. 3, 53. CASSIOD. hist. 3, 8, 3 Athanasium -vit e. (gr. Socrat. I, 35 ἐξορία ὑποβάλλεται). al. p. p. masc. vel fem. pro subst. l. 74 sqq. p. 890, 47 sqq. (cf. e. g. l. 30. 32), part. praes. p. 890, 38 sqq.

A notione motus vigente: 1 -antur animantes (-ant passim animantes, sed causa poenae OPTAT. 2, 15, 4 duces ... merita -erant sua):

a exempla varia: a strictius, sc. poenae vel coercionis causa:

① -ant praediti auctoritate civitatis (de iure Romano cf. Mommsen, Strafrecht 964 sqq.; fere indicatur poena minus severa quam deportatio [opp. deportare e. g. p. 890, 3 sqq. 13], sed usu laxiore etiam poena severior e. g. p. 890, 35. 45): ② definitiones et differentiae (fere p. p. p. masc. pro subst.): FEST. p. 278 -ti dicuntur proprie, quibus ignominiae, aut poe-

nae causa necesse est ab urbe Roma aliove quo loco abesse lege tenuitque consulto, aut edicto magistratus, ut etiam Aelius Gallus indicat. COD. IUST. 9, 47, 8 (a. 222/35) deportatorum in insulam ... bona fisco vindicantur, -torum autem non nisi sententia specialiter adempta fuerint (sim. ISID. diff. 1, 200 [434 C.], qui addit: item distant et in loci qualitate, quod cum -to quidem humanius transigitur eqs.). MARCIAN. dig. 48, 19, 4 hoc iure utimur, ut -tus interdictis locis non excedat: alioquin in tempus quidem -to perpetuum exilium, in perpetuum -to insulæ relegationis, in insulam -to deportationis, in insulam deportato poena capititis adrogatur (sim. de gradibus poenae: CALL. dig. 48, 19, 28, 13). VLP. dig. 48, 22, 7 pr. -torum duo genera: sunt quidam, qui in insulam -antur, sunt, qui simpliciter, ut provinciis eis interdicatur, non etiam insula adsignetur. 48, 22, 7, 2 haec est differentia inter deportatos et -tos, quod in insulam -ari et ad tempus et in perpetuum quis potest. DIFF. gramm. suppl. 284, 23 exul damnatus expellitur, -tus ad tempus. al.

③ usus auctorum: ① formae variae (exempla selecta): CIC. p. red. in sen. 32 nominatim alii compellabantur, alii citabantur, alii -bantur. Sest. 29 ut ex urbe expulerit, -arit ... civem Romanum sine ullo iudicio. HOR. carm. 3, 11, 48 (log. Hypermestra) pater me vel extremos Numidarum in agros classe -et. OV. trist. 2, 201 precor supplex, ut nos in tutu -es. Pont. 1, 7, 42 nisi delicti pars excusabilis esset, parva -ari poena futura fuit. 4, 13, 40 me iam ... nivali sexta -tum bruma sub axe videt. LIV. 4, 30, 6 quidam Ostiam -ti. 25, 5, 11 Cannensis reliquia cladis ... exercitus ... -tus in Sicilam (de eodem exercitu: 25, 6, 16. 25, 6, 17 non solum a patria procul Italiaque, sed ab hoste etiam -ti sumus. VAL. MAX. 2, 7, 15 l. 229 FRONTIN. strat. 4, 1, 25. 4, 1, 44). 27, 35, 4 qui Siculi bello ibi profugi aut Tarentini cives -ti ab Hannibale essent. VELL. 2, 100, 5 Iulia -ta in insulam. VAL. MAX. 9, 15, 1 quidam decreto eius Caesaris extra Italianam -tus. TAC. ann. 3, 17, 4 ut ... M. Piso exuta dignitate et accepto quinqueages sestertio in decem annos -retur (item indicatur spatium temporis: PLIN. epist. 2, 11, 20 in quinquennium. 3, 9, 22 pluribus damnatis atque etiam -tis, alii in tempus, alii in perpetuum. TRAIAN. Plin. epist. 10, 57, 1 in triennium. COD. IUST. 2, 11, 4 [a. 198] in tempus anni. al.; cf. l. 8. 13). 3, 68, 2 ille ... aqua atque igni Silano interdicendum censuit ipsumque in insulam Gyarum -andum. PLIN. epist. 4, 11, 15 ob incestum. 8, 14, 13 et qui morte puniebant, et qui -bant, una sedeabant (i. qui accusatos -andos esse censeant, ut al. in eadem epistula. e. g. 14 exigebam ..., ut qui capitali supplicio adficiendos putabant, discederent a -ante [item part. praes. : 15 hunc ..., qui libertos morte multaret, cum -ante numerari. al.]. 20 num ... dubium est alia omnia sentire eos, qui occidunt, quam qui -ant?). SVET. Aug. 45, 4 ut Stephanionem togatarium ... virgis caesum -verit. EPIST. imp. PII dig. 48, 5, 39, 8 si qui honestior, in insulam -ari (opp. in opus perpetuum ... tradi). PAVL. dig. 47, 12, 11 -antur aut in metallum damnantur. LVCIF. reg. apost. 7 l. 75 quam plurimos episcoporum -asti in exiliis, in metallis, coniecisti in carcерem. INSCR. christ. Diehl 1601A (a. 540 aut 446) in exilio pro fide catolica ... -tus recessit. al. ② p. p. p. masc. vel fem. pro subst.: OV. Ib. 11 ille -tum gelidos Aquilonis ad ortus non sinit exilio delituisse meo. trist. 2, 137 -tus, non exul, dicit in illo edicto (cf. 5, 11, 21 ipse Caesar -ti, non exulis utitur in me nomine). LIV. 3, 13, 10 ut ... trans Tiberim velut -tus devio quodam tugurio viveret. PLIN. epist. 7, 19, 10 ego solacium -tarum, ego ulti reversarum. SVET. Cal. 15, 4 pari popularitate damnatos -tosque restituit. EPIST. imp. Traiani dig. 48, 22, 1 scio -torum bona avaritia superiorum temporum fisco vindicata. FRONTO p. 191, 3 etsi ei (i)us introeundae curiae non esset, ut -to. ANTH. 236, 7. HIST. AVG. Carac. 3, 1 -tis deportatisque redditum in patriam restituit. al.

③ -ant quilibet: CIC. S. Rosc. 42 hunc in praedia rustica -vit (item -atrus filius: 46 alterum rus supplicii causa -asse. off. 3, 112 quod L. Manlius filium ... ab hominibus -asset et ruri habitare iussisset [respic. idem]: VAL. MAX. 6, 9, 1 SEN. benef. 3, 37, 4 VIR. ill. 28, 1]. PS. QVINT. decl. 1, 15. al.; cf. l. 19). COLVM. 1 praef. 12 si fundum locuples mercatus est, e turba pedisequorum ... defectissimum annis ... in agrum -at (item -atrus servus: PETRON. 53, 10 atriensis Baiae -tus. 69, 3 me in vilicationem -vit. al.; sim. TAC. ann. 13, 26, 2 quid ... aliud laeso patrono concessum, quam ut centesimum ultra lapidem in oram Campaniae libertum -et?). APVL. Socr. 5 p. 129 si omnino homines a diis immortalibus procul repelluntur atque ita in haec terrae tartara -antur, ut omnis sit illis adversus caelestes deos communio denegata. TERT. apol. 39, 4 si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis et conventus et omnis sancti commercii -etur (cf. praescr. 30 l. 9 in perpetuum dissidium -ti). CYPR. epist. 73, 10, 3 qui perversus et a semet ipso damnatus et extra paradisi fontes -tus aruit (cf. LACT. epist. 22, 4 deus eiecit ... peccatorem de sancto loco et in hunc orbem -vit. al.). al.

b laxius, sc. sine poena: CIC. dom. 65 M. Cato inquisit quasi per beneficium Cyprum -atur (in eadem re: Sest. 60 VELL. 2, 45, 4. sim. de [Koike]

*inimico in munus longinquum misso: CIC. Phil. 2, 33. 10, 6 TAC. ann. 2, 82, 1). Att. 2, 11, 1 plane -tus mihi videor, postea quam in Formiano sum (item respic., qui in abditis locis vitam agunt: SEN. epist. 55, 5 quem cupiditatem suarum infelicitas -vit. VITAE patr. 5, 14, 19 qui in eremo se -ant). CATVLL. 66, 5 ut Triviam furtim sub Latmia saxa -ans dulcis amor gyro devocet aero (respic. luna defectus). CAES. Gall. 5, 30, 3 qui, si per te liceat, ... non reiecti et -ti longe a ceteris aut ferro aut fame intereant (item respic. militiam loco remoto sustinentes: CVRT. 5, 5, 14 procul Europa in ultima Orientis -ti. LACT. mort. pers. 18, 6). SALL. or. Lep. 23 veterani -ti in paludes et silvas (sc. pauperem agrum accipientes; item respic. coloni: LIV. 5, 24, 5 cur ... -ari plebem in Volscos, cum pulcherrima urbs Veii ... in conspectu sit? 9, 26, 4 longinquitatis ... abhorrire a -andis tam procul ab domo civibus inter tam infestas gentes cogebat) VERG. Aen. 7, 775 Trivia Hippolytum secretis alma recondit sedibus et nymphae Egeriae nemori que -at ([explicat SERV. commendat ab aliis segregatum]. cf. CLAVD. rapt. Pros. 1, 141 *Ceres* aethera deseruit Siculasque -at, sc. Proserpinam, in oras, ingenio confisa loci [l] versum om. codd. rec., spuriū censem pars edd.). CVRT. 6, 11, 3 omnis procul -tos, ne femina illa ... a somno excitaretur. TAC. Agr. 15, 5 iam Britannorum etiam deos misereri, ... qui -tum in alia insula exercitum detinerent. APVL. met. 3, 27, 1 (antea: abigor ab aliis iumentis quam procul ab hordeo) sic affectus atque in solitudinem -tus angulo stabuli concesseram. VIR. ill. 54, 4 *Antiochus* victus et ultra Taurum montem -tus. CLAVD. 26, 144 frexit ... furentem cunctando vicitque manu victumque -at. al. -antur animalia: VERG. georg. 3, 212 tauros procul atque in sola -ant pascua (SERV. removent).*

b -antur in locum angustiorem (ita ut hic illic fort. confusionem quandam cum verbo q. e. religare subesse suspiceris [cf. p. 929, 71 sqq.]): TERT. adv. Marc. 2, 2, 6 homo e paradise in ergastulum terrae laborandae -tus (cf. p. 890, 71 sqq.; item in carcerem sim.: CYPR. domin. orat. 23 servus ... in carcerem -atur [-lig- var. l. et pars edd.]). HIER. hom. Orig. in Luc. 4 p. 23, 19 qui ... quasi ob poenas in ergastulum -tus. ARATOR act. 1, 517 in sede -ant carceris. cf. p. 930, 6 sqq.). HIER. epist. 51, 4, 3 (Epiphan.) animas, quasi in ... sepulchra, sic in corpora ista -tas (cf. p. 930, 3). al.

2 -antur res: **a** variae: corporeae: CIC. rep. 3, 40 *Curius Samnitium*, quondam hostium, tum iam clientium suorum, dona -verat, (sic Non. p. 522, 29, munera repudiaverat Non. p. 68, 16). SEN. epist. 78, 24 non iacebit in conspectu aper ut vilis caro a mensa -tus. TERT. resurr. 16, 7 gladium ... latrociniis ebrium quis non a domo tota, nedum a cubiculo, nedum a capitio sui officio -bit? ITIN. Alex. 24, 58 sarcinis Alexander -tis oratione incitat suos. al. incorporeae: HOR. sat. 1, 10, 84 ambitio ne -ta (PORPH. id est remota ambitione). OV. Pont. 2, 2, 7 perlege, nec mecum pariter mea verba -a. LVCAN. 6, 324 (*log. Pompeius*) dum bella -em, extremum Scythici transcendam frigoris orbem (cf. CLAVD. 13, 4 saevum ... procul Martem felix taeda -et). PLIN. paneg. 47, 1 cum sibi vitiorum omnium conscientia princeps inimicis vitii artes non odio magis quam reverentia -ret (cf. PANEG. 3, 23, 4 tu ... maxime imperator, exsultantes -tasque virtutes ad rem publicam quodam postliminio reduxisti. AMBR. Abr. 2, 4, 16). APVL. Plat. 1, 13 p. 207 -tam ... longius a sapientia hanc partem (i. cupiditatem). al. **b** quae alii imputantur vel quarum culpa alio transfertur: TIB. 3, 12, 5 illa ... ornandi causas, tibi, diva, -at; est tamen, occulte cui placuisse velit. LIV. 28, 42, 15 adversa casibus incertis belli et fortunae -are (legare var. l. de- Gron.; cf. QVINT. inst. 6 prooem. 13 frustra mala omnia ad crimen fortunae -amus). VELL. 2, 44, 2 Caesar ... animadverterat se ... invidia communis potentiae in illum Pompeium -ta confirmatur vires suas. 2, 64, 2 invidiam in auctorem -bat. al. **c** quae rebus vel hominibus aliis commendantur: AT. CAP. Macr. Sat. 7, 13, 13 ut usus anulorum exemptus dexteræ, quae multum negotiorum gerit, in laevam, (sinistrae ed. Willis mero errore, ut vid.) -return, quae otiosior est. VAL. MAX. 8, 1 amb. 2 quam rem Dolabella ad se delatam Athenas ad Areopagi cognitionem -vit. PLIN. nat. 7, 8 ego ... non obstringam fidem meam potiusque ad auctores -bo. QVINT. inst. 1 prooem. 10 rationem rectae honestaeque vitae ... ad philosophos -andam. al.

B notione motus evanida -antur loca vel gentes sim.: **1** quae in partibus remotis sitae sunt: CIC. Tusc. 2, 20 (vers.) saeva terris gens -ta ultimus (item de hominibus: CVRT. 9, 2, 9 -tos in ultimum paene rerum humanarum terminum. PS. QVINT. decl. 3, 4 gens a rerum natura paene -ta, stolida viribus, indomita feritate). PLIN. nat. 6, 89 Taprobane ... extra orbem a natura -ta. LACT. opif. 2, 5 ne ... stirps eorum animalium imbecillium funditus interiret, ... in ea sunt -ta (-lig- trad.) regione, ubi maiora esse non possunt. **2** quae aqua aliōe impedimento separantur: TERT. apol. 40, 4 vis undarum Lucaniā abscisam in Siciliae nomen -vit. CLAVD. 21, 250 quos interior nimio plaga sole -at. MART. CAP. 6, 602 tres zonas intemperies multa contrariorum nimietate -vit. 6, 641 ea *Sicilia* ... in compensationem conexae telluris in insulam -ta.

II i. q. reddere, retro legare: **A** respicitur legatum testamenti, quo redditur dos, sc. in iunctura -are dotem praeter l. 10 (-at fere vir uxori, sed sacer nurui l. 9, sacer filio l. 13 sqq.; cum iunctura praelegare dotem ad eandem actionem spectet, sunt et qui prae- et qui -are passim restituere velint, cf. vol. X 2, 687, 7 sqq.): ALF. dig. 23, 5, 8 vir mortuus est et uxori d. -verat. PROC. dig. 31, 48 pr. cum faciat condicionem in -anda d., ut eqs. IAVOL. dig. 31, 41, 1 IVLIAN. dig. 33, 4, 3. GAIUS dig. 35, 2, 81, 1 dos -ta extra rationem legis Falcidiae est, scilicet quia suam rem mulier recipere videtur. VLP. dig. 33, 4, 1, 9 (e Celso) si sacer nurui d. -vit, si quidem ius actionis de dote voluit -are, nullius momenti esse legatum — quippe nuptia est —, sed si voluit eam recipere dotalem pecuniam, inquit, utile erit legatum. 33, 4, 1, 10 (e Iuliano; ante: si sacer filio suo exheredato dotem nurus legasset) eum, cui d. -ta est (ideo -ari dicitur, quod simul ad nurum redit? an quod exheredato datur? cf. 33, 4, 1, 11 [e Iuliano] si d. marito -verit sacer). al.

B respicitur nuntius sim.: TERT. anim. 57, 11 nulli ... animae omnino inferos patere satis dominus ... ex persona Abrahae sanxit, non posse inde -ari renuntiatorem dispositionis infernae (respic. Luc. 16, 31 si ... prophetas non audiunt, neque, si quis ex mortuis resurrexerit, credent).

III i. q. iterum legare (sc. hereditatem sim.; dub. an hoc pertineat PAVL. dig. 32, 97 praedia ... -verat [leg- var. l.]): MAVRIC. dig. 33, 2, 23 tunc tantum esse huic constitutioni locum, cum in annos singulos -retur. VLP. dig. 7, 4, 3, 2 si ... in repetitione usus fructus non totum, sed partem Titio -asset.

deriv.: relegatio.

compos.: abrelego.

Koike.

2. ^{re}lego, -legi, -lectum, -ere. a re- et legere (cf. e. g. l. 35).

de scriptura: testatur rell- CASSIOD. gramm. VII 203, 7 (e Caesell.; de consonantibus post re praepos. geminatis) quod plerumque apud antiquos est, ut ..., lego rellego; traditur -lig- p. 893, 23, 52, 894, 10 (in var. lect. e. g. p. 893, 54, 895, 5), ceterum -lec- INSCR. Année Épigr. 1987 n. 921 (non ante aet. Diocl.); forma relicta CHART. lat. ant. XX 705, 11 (a. 445/6). PAP. Tjäder 36, 37 (a. 575/91). al., litt. gr. 36, 57 ορειχτον. 37, 81 (a. 591) ορειχτο. abbreviatur relecta) PAP. Tjäder 43, 10 sq. (a. 542?).

de formis: PRISC. gramm. II 524, 19 ab ... lego composita servant simplicium praeteritum, ut ... -o, -egi, quod differentiae causa non mutavit 'le' in 'li'. de notione: GLOSS. -ens: transiens. pertransiens. renavigans.

-it: sublegit. iam olim cernit. II 303, 57 ἐξ ὀλοκλήρου ἀναγγείωσκω: -o, ex integro lego. 305, 36 ἐπαναλαμβάνω: repeto, -o, recuperare. GLOSS. I Ansil. RE 57 recensit (i. -set): -it. al., e. g. p. 893, 70. legitur inde a CATONE (si recte hoc traximus), CIC. p. 893, 72, VERG., HOR. [confunditur in codd. maxime c. legere p. 893, 72, 894, 12, 15. al. (e coni. dub. ELEG. in Maecen. 1, 107), relinquere, sc. fere in stirpe perf. et p. p., l. 64. p. 893, 7. al. (restit. e. g. l. 73. p. 893, 19 et CASSIOD. hist. 5, 34, 13, e coni. dub. Ov. met. 11, 258; cf. l. 32 sqq.), relegare p. 893, 27 (cf. l. 57), religare l. 69; falso scribitur pro reiecti LEX Vrsone. (CIL II² 5, 1022) 95 col. 30, 1 (e coni. dub. HIL. myst. 2, 4, 2; cf. Bretzgheimer, Stud. zu Lact. Plac. 1937, 57 adn. 5, ad Ps. LACT. PLAC. fab. Ov. 5, 4); cf. etiam p. 329, 70.]

fere i. q. rursus legere (vis praeverbii firmatur per adv. frequenter e. g. p. 894, 18, iterum p. 894, 64, 67, retro p. 893, 8, retrorsus e. g. p. 893, 3, 13, rursus l. 61, saepe p. 894, 34, sed aetate posteriore saepe evanida esse videtur, e. g. l. 75. p. 894, 36 sqq. 40 sq. 42 sqq.): **I** quaelibet exempla: **A** proprie (vel in imag.), sc. vigente vi locali; respicitur actio:

1 rursus colligendi, reducendi; -untur: **a** singula: **a** quae data, amissa sim. recuperantur (a quo, indicatur per praepos. ab l. 57, per dat. l. 58): corporea: CATO agr. 150, 2 †die† lanam et agnos vendat, menses x ab coactore -et (nisi ad 1. relego). TAB. devot. Mogont. 6, 6 (saec. II) q(u)omodi et ille mihi fraudem fecit, sic illi, sancta Mater Magn(a), et -is(ti) cuncta (suppl. Blänsdorf). incorporea: PERS. 5, 118 (in imag.) quae dederam supra, i. antea concederam, -o funemque reduco. CYPR. GALL. gen. 1228 (respic. gen. 40, 13) minister amissum rursus -at repetatque favorem regis. COD. Theod. 4, 8, 6, 2 extremam -it libertatem.

B quae revolvuntur (cf. p. 329, 70): Ov. met. 8, 173 labyrinthi ianua difficilis filo est inventa -to (-lic- codd. vet.). CLAVD. carm. min. 30, 32 Penelope ... stamina nocturnae -ens Laertia telae. **γ** quae retrahuntur: VAL. FL. 6, 237 hasta docilis -i (-lig- var. l.), sc. e corpore hostis, docilisque relinqui (reponi Baehrens, alii alia). **δ** quae inhalantur, intra trahuntur: AMBR. exc. Sat. 1, 19 extremum spiritum morientis ore -bam (-lega-, -liga-, -lige- var. ll.).

b complura: quae sparsa rursus in unum conferuntur: IVVENC. 3, 216 (cf. Matth. 15, 37) discipuli -unt ... fragmina panis et sportas referunt ... septem. HIL. myst. 1, 38, 2 (cf. exod. 16, 4 sqq.) quod de manna in campo -ta (-lic- trad.) erat reliquum, sole incalescente contabuit. quae carpuntur (sc. vi praeverbii evanida): ENNOD. opusc. 3, 198 p. 382, 25 (in imag.) ut aliquos de conversatione illius flosculos -rem.

2 redeundi eo, unde ventum est; -untur: **a loca, regiones sim.: litora sim., quae a praetereuntibus stringuntur:** VERG. Aen. 3, 690 -ens errata retrorsus litora Achaemenides (SERV. renavigans. item navigando: TAC. ann. 2, 54, 2 Germanicus -it Asiam). AMM. 15, 4, 1 ut magister equitum ... -ens margines lacus Brigantiae pergeret. **quae-libet, quae peragrantur, transeuntur:** Ov. trist. 1, 10, 24 Hellespontiacas illa navis -it aquas (cod. unus, reliquit cett.). SEN. Ag. 574 (*in naufragio*) navem hanc alia navis retro spatio -entem ferit. VAL. FL. 8, 121 campos. SIL. 2, 20 pontum. 17, 232 (*log. Hannibal*) castrorum -ens monumenta meorum ... remeabo Anienis ad undas. STAT. silv. 5, 3, 29 ter -ens caelum, terque ora retexens luna (Heinsius, caelo cod.; de motu caelestium ut: AVIEN. Arat. 973 sol istinc a Cancer ... aethram ... -it [gr. aliter]). AMM. 30, 1, 15 dumeta, per quae venerat, viatore -ente retrorsus, (Petersenig. v. app. crit.). PRVD. ham. 849 anima concretum ... -ens secat aera lapsu.

b ea, quae repetuntur (obi. suppl. l. 27. 31; potius de motu huc atque illuc facto l. 31): a cursus, itinera, viae sim. (sc. obi. int.): HOR. carm. 1, 34, 5 (*in imag.*) nunc retrorsum vela dare atque iterare cursus cogor -tos ([Heinsius, -lic- codd.]. PRVD. apoth. 1003 [*in imag.*] per ... atavos cursum -ente vetustos. PAVL. NOL. carm. 19, 602). SEN. epist. 102, 20 (*in imag.*) quanto satius est ire aperta via ... quam sibi ipsum flexus disponere, quos ... debeas -ere? VAL. FL. 4, 54 vias (SYMM. epist. 2, 50. or. 8, 3 [*in imag.*] narrandi viam; cf. epist. 8, 2 -ere Appiam [*Iuretus, -lig-codd.*]). STAT. Ach. 1, 23 *Paris* culpatum -bat iter (RVE. FEST. 28. PAVL. NOL. carm. 19, 504 peractum ... i. al.). QVINT. inst. 11, 2, 23 (*per imag. in arte memoriae*) oratores ponunt ... pulpitum in atrio et sic cetera, deinde -entes inveniunt, ubi posuerunt (relegantes var. l.). SOL. praef. 7 (*in imag.*) -ere tramitem decursum tot annalibus. *al.* **B res variae:** STAT. Theb. 1, 272 praeterlabitur ... Sicanios longe -ens Alpheos amores. CLAVD. 22, 430 *serpens caudam* ... reductam ore vorat tacito -ens exordia lapsu. carm. min. 25, 37 *Hymenaeus* pastoralia labris murmura temptabat -ens (*sim. 38, 5 puer siccum* -ens 1. sientibus orbem *crystalli aquam continentis*). PS. PROSP. carm. de prov. 733 -unt notas subeuntia tempora metas.

B translate; -unt, qui: **1 repetunt, in memoriam revocant:** rursus narrando, mentionem faciendo sim.: OV. met. 4, 570 *quidam* prima retractant fata domus -unque suos sermones labores (repet- var. l.). PRVD. apoth. 705 milibus ex multis paucissima quaque retexam; summatis -am, totus quae non capit orbis. ENNOD. epist. 4, 7, 5 p. 103, 8 apud scientem rerum -ere bona non est admonitionis necessitas, sed laudis occasio. opusc. 2, 132 p. 328, 4 -amus ..., quibus mutata sint ista successibus (*nisi ad l. 42 sqq.*). 3, 77 p. 350, 13 natalium culmina. PRISC. Anast. 148 laudum -o fastigia summa. *al.* **rursus considerando, animo recogitando (cf. l. 27; fort. huc l. 59):** AMBR. Cain et Ab. 1, 4, 13 repeate cogitationes, -e sensu tuos eqs. epist. 2, 8, 3 florentissimorum quondam populorum castella considerabas atque adfectu -bas dolenti. PAVL. NOL. carm. 21, 495 ut ... ex veteri -am mea praedia censu. CORIPP. Ioh. 8, 8 percenset varias -ens celer ordine curas atque animo per cuncta volat (*sim. 8, 291*). GREG. M. epist. 10, 21 l. 8 in corde meo unanimitatem vestram -o. **2 rursus eligunt, sc. in veriloquio vocis q. e. religio (cf. l. 69 sqq.):** AVG. civ. 10, 3 p. 406, 15 sq. hunc *deum* eligentes vel potius -entes -amiseramus enim neglegentes - hunc ergo -entes, unde et r. dicta perhibetur, ad eum dilectione tendimus (-lig- trad. utrobique). retract. 1, 13, 9 quod secundum autores quosdam inde sit appellata r., quod -itur (-lig- et -leg- trad.); quod verbum compositum est, a legendō, id est eligendo, ut ita latinum videatur -o (religio var. l.) sicut eligio, (*inde* ISID. orig. 8, 2, 2, *ubi* a -endo [-lig- var. l.], ... r. sicut eligio). **3 recognoscunt:** ENNOD. opusc. 4, 9 p. 385, 13 *quidam* futura in puro bona quasi transacta -bat. GREG. TVR. glor. mart. 62 *quidam* quasi certa signa, quae per visum viderat, -ens, cum prius ibidem non fuisset (*nisi ad l.*). GREG. M. moral. 3, 47 *haeretici* hoc ..., quod in illa *ecclesia* cernunt, in suorum cordium cognitione non -unt (elig- var. l.).

II pertinet potius ad lectionem scriptorum, librorum sim.; -untur: **A quae (iterum) leguntur, legendo repetuntur; quid -atur, indicatur per:** **1 obi. acc. (nom. in struct. pass.; obi. subaudiendo e. g. p. 894, 2 [ex enunt. relat. e. g. p. 894, 45, c. gen. scriptoris p. 894, 10]; -untur saepe libri sim., per meton. scriptores e. g. p. 894, 4, 18 [sc. part. prae. praedictive posito p. 894, 17]. ea, quae libris continentur, e. g. l. 71. p. 894, 16):** **a secum sive voce clara sive tacite:** **a discendi, perscrutandi causa:** in veriloquio vocis q. e. religiosus sim. (cf. l. 49 sqq. et GLOSS.¹ I Ansil. RE 839 -entes: religio(si) voca(n)tur): CIC. nat. deor. 2, 72 qui ... omnia, quae ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent et tamquam -rent, sunt dicti r. ex -endo, (leg- var. l. et ed. Bruwaene; locum afferunt LACT. inst. 4, 28, 5 a religando religio nomen accipit, non, ut Cicero interpretatus est, a -endo, qui ... dixit: '...' [seq. l. 72 sqq., 1 leg-, -lig- var. ll.]. 4, 28, 10. ISID. orig. 10, 234 r. ... a -endo appellatus; qui

retractat eqs. [eleg- var. l.]). ARNOB. nat. 4, 30 p. 237, 6 (*antea: Christianos in religiosos vocatis*) non enim qui sollicite -it ... consentiendus est ... officia solus religionis inplere. **cetera exempla:** HOR. epist. 1, 2, 2 Troiani belli scriptorem ... -egi. SEN. contr. 1 praef. 17 numquam ille orator, quae dicturus erat, ediscendi causa -bat. TERT. nat. 1, 9, 9 -ere et revolvere. HIST. AVG. Aurelian. 24, 7 haec ego et a gravibus viris compcri et in ... libris -egi (*legendo confirmatur aliquid ante dictum vel factum ut: VEN. FORT. epist. (carm. 3, 4) 12 in verbis vestris illud -ere merui, quod in eius gratia iam percepi [-lige-, -ligi- var. ll.]).* ARNOB. nat. 6, 13 p. 322, 12 quis ... nescit, Posidippi, sc. opus, si -at eqs. (ed. princ., -lig- trad.). VEG. mil. 3, 1, 4 cum Xersis et Darii ... exempla -untur, evidenter appetet eqs. (leg- var. l.). PS. MAR. VICTORIN. ad Iust. 1 libellum frequenter -e. RVFIN. hist. 3, 5, 4 (gr. ἀναγνώσκειν). BASIL. ad mon. 1. 34 canonicos libros studiosius -e (leg- var. l.; Migne gr. 31, 649^B ἀναγνώσκειν). AVG. anim. 4, 9, 13 -endo recole (leg- var. l.). MACR. somn. 2, 10, 14 infinita annorum milia in solis Aegyptiorum ... libris ... -untur. CONC.⁵ IV 2 p. 177, 32 cum ... in principio ... epistolae -atis dicentem eum, quia eqs. CASSIOD. inst. 1, 15, 10 orthographos prisces frequenter -e. *al.* **B emendandi, approbandi, corrigendi causa:** Ov. Pont. 1, 5, 15 cum *scripta mea* -o, scripsisse pudet (17 nec tamen emendo). Ivv. 6, 483 *matrona* longi -it transversa diurni, i. *codicis rationum*. COD. IUST. 4, 22, 5 (a. 294) si quis falsum instrumentum emptionis conscriptum tibi ... subscriptere, te non -to, sed fidem habente, suasit eqs. (*item iuxta ponitur: AVG. epist. 238, 29 huic scripturae a me dictatae et -tae Augustinus subscripti. CONC. Tur. a. 461 p. 148 l. 130 definitionem ... -egi, subscripti atque consensi. et saepe in subscriptionibus; cf. l. 59.*) HIER. epist. 60, 19, 1 hoc ipsum, quod dicto, quod scribitur, quod -o, quod emendo ([leg- var. l. ut loco sim. in Gal. 6, 10 l. 39]. *item iuxta ponitur: in Zach. 3 praef. 1. 2 emendandi ..., -endi ... facultatem.* CASSIOD. inst. 1 praef. 9. cf. l. 20). RVFIN. apol. Orig. epil. 7 1. 34 *exemplar* -tum ... vel recensitum a me (-lic- var. l.). SIDON. epist. 5, 15, 1 librum ... -tum et retractatum. *al.* **γ qualibet ratione:** Ov. rem. 717 sq. scripta cave -as blanda servata puellae: constantes animos scripta -ta movent. Pont. 3, 5, 11 *tua lecta* ... pauca fuisse queror; plura sed haec feci -endo saepe (13 totiens lecta). MART. 4, 29, 9 tu ... de nostris -es quemcumque libellis, esse puta solum: sic tibi pluris erit. CARM. CIL II² 14, 1279, 13 (*saec. II in./med.*) pollo, i. paulo, resistes et -is titulum (*item in inscr. sepulcr. : CE 496, 5 [saec. II] te precor, hoc qui -es eqs.* CARM. epigr. PANN. Cugusi 9 [*saec. II/III*] resta, viator, et -e. *al.*) AVSON. 5 praef. (318 S.) l. 12 alia omnia mea displicant mihi, hoc -isso amo. CASSIOD. Ios. antiq. 9, 126 p. 266 -entes ... literas principes ... timuerunt (gr. ἀναγνόντες). VEN. FORT. carm. 3, 25, 8 haec ... cum -is, me memorare velis (-lig- var. l.). *al.* -untur hominum nomina sim., quae reddituntur, inveniuntur (*sc. vi praeverbi evanida*): APRING. in apoc. 21, 12 l. 319 principes ... fidei nostrae ... scripti in portis, hoc est in ianuis -untur. CONC. HISPAL. a. 590 Vives p. 151 non solum quos *episcopus* libertaverat ibidem -imus, sed etiam eqs. GREG. M. epist. 9, 164 omnes, qui in accusatoris cartula -untur. **b recitando, clara voce repetendo (indicantur audientes per dat. e. g. l. 52 sq. 58; saepe approbandi causa in conciliis, collationibus sim.):** SEN. contr. 7, 6, 23 -amus auctoratis tabellas: 'furtis noxaque solutum'. COLVM. 4, 1, 1 cum ... librum a me scriptum ... compluribus agricolationis studiosis -isse(s) eqs. MART. 2, 6, 5 quae *carmina* -ente me solebas rapta exscribere. 11, 52, 17 nil recitabo tibi, ipse tuos nobis -as licet usque Gigantas. FRONTO p. 58, 4 quom mihi scripta tua -res eqs. HIL. in psalm. 13, 11. 10 ut cum honore ... omnia et -antur et audiantur. HIST. AVG. Alex. 31, 1 -entibus cuncta librariis ..., ita ut Alexander sua manu adderet, si quid esset addendum. PAVL. NOL. carm. 27, 586 (584 exprimitur titulus superscriptis) omnes picta vicissim ostendunt -untque sibi. DONATIO Tiburt. p. CXLVII^b 32 huic donationi a me dictata(e) et mihi -tae ... consensi et subscripti (cf. l. 26). CANON. TURNER II p. 389 rec. II non oportet plebeios psalmos ... decantare, nec libros praeter canonem (i. gr. Ioh. Schol. tit. 50, 9 tantum λέγεσθαι cf. rec. I legere, III legi). CONC.⁵ I 2 p. 37, 11 -egi ... ea ... amorem habentibus audiendi laicis (gr. I 1, 1 p. 25, 2 ύπανεγνωμεν). CASSIOD. var. 8, 33, 8 -antur populis ... ista, quae diximus. BENED. reg. 58, 13 (12 legatur ei regula) iterum -atur ei eadem regula (leg- var. l.). *al.* ex sermone alio interpretando, vertendo: CASSIOD. inst. 1, 23, 2 quidam tanta latinitatis et graecitatis peritia fungebatur, ut ... libros graecos ... latine ... transcurseret, iterumque latinos Attico sermone -ret. **2 struct. verbalem:** **a acc. c. inf. (nom. iuxta pass.; praeparatur per pron. demonstr. l. 72):** HIL. c. Const. 6 quidam -at ... Iohannem dixisse ad Herodem: '...' (Marc. 6, 18). AMBROSIAST. in Rom. 3, 29 rec. β cum -ant Iudei ab uno Adam omnium esse originem. HIER. in Tit. 3, 10 l. 281 illud de actibus apostolorum videtur esse -endum, fidem nostram ... haeresim nuncupatam. PAVL. NOL. carm. 15, 86 (cf. gen. 25, 22) quis ... miretur, ... qui -at ... pugnas uteri doluisse Rebeccam? EPIST. AREL. 43 p. 64, 29 quibus *episcopis* vices suas commisisse ... -untur papae. pontif. [Beckelthymer]

303 Migne 20, 533^A de Novatianis tantum iussum esse ... -itur. 937 Conc.^S IV 2 p. 163, 33 petisse ... clerici -untur, ut *eas*. FACVND. defens. 5, 3, 6 *quidam* in omnibus actionibus sedisse -itur. **b** orat. rectam: HIL. syn. 85 ne in ea *epistula* Marcion -at: ‘...’ (*Phil.* 2, 7). trin. 2, 23 *haereticus* -at: ‘...’ (*Ioh.* 17, 5; -lig- cod. *D saec. V/VI*). 9, 2. **c** enunt. secund. vel interrog. (cf. p. 893, 40): HIL. trin. 8, 40 *quidam* -at, quia ‘una spes vocationis’ est (*Eph.* 4, 4). RVFIN. hist. 3, 8, 1 -amus ..., quid ... ipse *Ioseppus* signaverit (gr. *ἀνάγνωσθαι*).

B quae ordine inverso leguntur: OPT. PORF. carm. 6, 5 *Musa* eadem verso -ens utcumque meatu *eas*. SIDON. epist. 9, 14, 4 qui *versus recurrentes* ... ut ab exordio ad terminum, sic a fine -untur ad summum. deriv.: relectio. *Beckelhymer.*

releñēscō, -ere. a re- et lentescere. i. q. in statum (priorem) lendum, minus agilem vel vehementem recedere: Ov. am. 1, 8, 76 mox recipie amantem, ne ... -at saepe repulsus amor. *Spoth.*

[**releō**, -ēvī, -ēre. compos. fictum e forma relevi (*Ter. Haut.* 460 p. 932, 4) a gramm. perperam relata ad re- et lere (v. vol. VII 2, 1169, 67), ut eluet e PROB. cath. gramm. IV 34, 21 (cf. etiam *Prisc. gramm.* II 529, 20sq. 24). *formas* testatur *PRISC.* gramm. II 178, 10 deleo, -o. 488, 20 deleo delevi, -o. vi. *notione* ad letum *accommodata* (v. *veriloquium* vol. VII 2, 1189, 16) *abit in GLOSS.* -o est remorior. remorior.]

relevāmen, abl. -ine n. a relevare. i. q. *actio relevandi* (sc. oneris sim. minuendi): PRISC. periheg. 441 praelegantibus ista paeanitis gemma auxilium confort facilis -e partūs (*ad rem* v. vol. X 1, 30, 14 sqq.). GREG. TVR. glor. conf. 90 p. 806, 4 *ut labore lassi clerici quasi pro aliquo -e se super sepulchrum sancti ... sustentarent.*

***relevatiō**, -ōnis f. a relevare. plur. non legitur nisi l. 71.

[*confunditur in codd. passim* c. revelatio, quod infra negleximus; restit. e relatio CAEL. AVR. chron. 5, 4, 72.]

i. q. *actio vel effectus relevandi* (sc. cum respectu oneris minuendi, tollendi vel onerati exonerandi praeter l. 36): **1** *proprie* respicitur *actio, qua aliquid*: **a** levius fit, pondere exuitur: FRONTO p. 66, 2 *ut oneris translatio a dextro umero in sinistrum videatur etiam et -o* (man. sec. et ADNOT., elevatio man. pr.). HIER. in Ion. 1, 13 l. 446 D. cum Ionae submersio navis fuerit -o (*Iudicatur cum notione sub b illustrata*, v. *Duval ad locum*). **b** in altum tollitur (cf. l. 35): THEOD. PRISC. eup. faen. 30 *choeradas curant vomitus vel purgationes, capillorum -o, sanguis de naribus provocatus (, respic. capilli religati, vix resecti, ut voluit Th. Meyer, 1909, in versione).*

2 translate: **a** generatim: **a** relevatur homo, animus sim. onere aggravatus: IREN. 1, 14, 8 quando in doloribus ... anima fuerit in -em suam (sc. ut *sordibus* liberetur, gr. εἰς δυνάμον, cf. FAVST. REI. epist. 8 p. 210, 10 pro animae -e). CASSIAN. conl. 24, 5, 2 si momentaneam ... -em multo gravior consequatur afflictio. VEN. FORT. epist. (carm. 10, 4) 1 quod erat nostrae -is, consultum de ... incolumitate *vestra legimus*. GREG. M. moral. 35, 27 l. 103 -o ... dicentes *praedicatoris* est immutatio proficientis *auditoris*. al. e. g. l. 49. **B** relevatur onus: CLAVD. DON. Aen. 10, 25 p. 294, 27 non dabitur malis Troianorum finis vel -o aliqua (cf. AVG. epist. 99, 2 mali -o). 11, 820 p. 533, 12 (‘partiri curas’) animi -em ac sollicitudinis.

b speciatim pertinet ad: **a** onera publica: usu communi (sc. cum respectu oneris minuendi vel tollendi): COD. Theod. 1, 15, 3 hoc, sc. emolumento sim., ... cursus ... publicus magna -e firmabitur. 11, 20, 5 pr. (antea: dempto canone) qui ... tantum canonis promeruit -em. 11, 20, 6 pr. si ... usque ad quadringenta iuga ... -o facta est. *ibid.* maioris ... adscriptionis -em ... meruisse. SALV. gubern. 5, 34 sicut sunt in adgravatione pauperes primi, ita in -e postremi (-levitat- var. l.). NOVELL. Iust. 120, 1 pr. nullam omnino -em, sed augmentum fieri (gr. χονηρούν). al. respicitur abolitio tributi, immunitas: COD. Theod. 1, 28, 2 qui *defensores senatus omnium patrimonia* ... defendant, de(p)ensae quoque capitulationis -e. CASSIOD. hist. 4, 30, 3 -o, quam dudum clerici eius *Athanasi* habuerunt, ... firma permaneat (gr. *Socrat.* 2, 23, 47 ἀτέλειαν). **B** medicinam (sc. ad mitigandos morbos, sublevandos aegrotos sim.): THEOD. PRISC. log. 42 ad -em eius doloris capit is vomitus provocandus est (inde ORIBAS. syn. 8, 18 add. Aa p. 229 ad -em ... causae). CAEL. AVR. acut. 2, 36, 190 efficitur ... adversorum minutio cum animi atque corporis -e. chron. 2, 1, 58 *Themison* constringens ... ea, quae phlebotomia (-miae Drabkini) miti -e laxaverat. 5, 3, 55 quae *urina effusa* nullam faciat -em nephritico. 5, 10, 96 (opp. gravatio atque tensio). Ps. SORAN. quæst. med. 144 cum intermittentibus febribus cotidie *aegrotus* habet accessiones et -es. ORIBAS. syn. 8, 3, 4 La p. 206 non ... facta ... -o (gr. μὴ γενομένης ... ἀνοχῆς, Aa si ... non fuerit relevatus). al.

[**1. relevio**, sc. p. p. -ati falsa var. l. pro relevati AMBROSIAST. in Rom. 6, 15, 2 rec. γ.]

[**2. relevio**, sc. forma praes. perperam a perf. relevi ficta, exhibetur

GLOSS. II 242, 43 ἀποχοῖω: relino, -o (relino, relinio ed. *Stephani*; cf. e. g. Gloss. ^L II Philox. RE 128 relevi: ἀπέχο[ε]στα.) Bk.

***relevo**, -āvī, -ātum, -āre. a re- et 1. levare. scribitur hic illuc -leb- in codd. rec., rellev- e coni. l. 35. NOT. Tir. 27, 91 -at. 27, 93 ad -andum. forma depon., ut vid., p. 899, 10. de notione (cf. l. 54, p. 897, 42): NON. p. 336, 20 levare significat ... -are (item explicatur verbum simplex: SERV. Aen. 7, 571 caelumque levabat: -bat, recreabat. ecl. 9, 65 georg. 2, 400 PHILARG. Verg. ecl. 9, 65 rec. I). GLOSS. -o: ξονφίζω. ἐπικονφίζω. GLOSS. ^L III Abstr. RE 31 refectus: -tus. legitur inde a TER. (semel ut in CIRI et apud PROP. al.), CIC. (sexies), saepius inde ab OV., maxime apud medicos; p. p. p. abiit in sermonem gr. p. 897, 42. 50. 52.

[raet. or. arlevá, revelá, rilevá (cf. Il nuovo Pirona, 2'1992, 19. 877) et centr. arlevé ‘educare’: a serm. docto haud aliena it. rilevare, francog. relever, prov., hisp., port. relevar. cf. M.-L. 7192 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3253. Cortelazzo-Zolli² 1375sq. Kramer I 141. Wartburg V 267sqq. Corominas-Pascual III 732. Houaiss² 2422. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. revelare p. 898, 10. 71 et saepe (restit. l. 67. p. 898, 55. al.), elevare p. 898, 71. 899, 40. al., levare p. 897, 16. 898, 12. al. (in falsa var. l. CIC. Catil. 2, 7. 15; falso trad. Ov. trist. 1, 11, 12, cf. enim CE 89, 2); contextu manco CE 665, 5 (saec. IV²).]

i. q. (rursum) levare (vis praeverbi sub I plerumque confirmare vid. notionem verbū simplicis, qua respicitur redditio ad statum sim. priorem, sc. meliorem, minus oneratum sim., sed spectat ad rem alicunde quolibet aversam, sublatam maxime p. 898, 7. 60; sub II, qua respicitur motus [effectus] aut ad locum [habitum] priorem vel quemcumque aversum, v. e. g. p. 899, 24. 39. 44. 47. 60. 66, aut iteratus, v. p. 899, 41 [iuxta iterum]. 49. 57; gr. respondet (ἐπικονφίζειν, nisi alia adnotavimus): **I** leviorē vel levius reddendo: **A** indicat obi. acc. (nom. in struct. pass.), quis (quid) -etur:

1 cum respectu expediendi, liberandi eius, qui (quod) onere premitur **C** antur plerumque animantes eorumve partes, sed res l. 68. p. 897, 41; indicatur, qua re minuta vel sublata quis [quid] -etur, per abl. l. 52. p. 897, 20 et saepe, subi. l. 69, praepos. ab l. 59. p. 897, 18. 61, ex l. 60. p. 897, 19 [cf. p. 899, 16]; refl. l. 57. p. 897, 39. 58): **a** quibuslibet oneribus:

a incorporeis: **i** exempla varia: TER. Ad. 602 illi⟨c⟩ (dat.) animum iam -bis, quae dolore ... tabescit ([, Kauer-Lindsay; rellev-Bentley metri causal]. item -antur animi aliorum: AMBROSIAST. in I Cor. 16, 20 RVFIN. Clement. 5, 31, 1. proprius subiecti: HOMER. 687 attoniti *Danai obsessi* ... discriminē tanto nec dapibus -ant a. nec corpora curant. CASSIOD. var. 3, 44, 3 -ate nunc a. [postea: recreati]). CIC. Att. 3, 10, 3 ut potius -res me, ... quam ut ... obiurgatione dignum putares. Ov. met. 15, 496 (*Hippolytus viduae Numa*) utinam ... exempla dolentem non mea te possent -are! PLIN. epist. 1, 24, 4 ut *domini in agello* ... -are caput, reficere oculos ... possint. FRONTO p. 113, 5 me malis perculsum -tum ... aliquantum fateor, quod ... cognovi. CE 1342, 1 (saec. II ex.) Romanis ... -tis, sc. Commodo occiso (v. CIL VI 37773 et explic. ad l.). IVL. VAL. 2, 29 1.879 (*Darius Alexandro*) si in aliis ... -andis tuimet memineris ut mortalis. FIRM. math. 5, 4, 2 *quidam* ex uxoribus et filiis laetitiae -antur augumento. et saepe. vergit ad notionem delectandi, gaudio afficiendi: EVOD. epist. ad Val. p. 254, 6 multum nos -ari cognoscimus, quando ad nos visitandos mittere dignamini *eas*. ENNOD. epist. 3, 9, 2 p. 77, 18 ut frequenti me epistularum vestrarum -etis alloquo *eas*. al. **ii** indicatur, qua re minuta vel sublata quis -etur: per abl. nudum (cf. l. 63. 65sq. 67. 72); CIC. Catil. 1, 31 videbimus ... cura et metu esse -ti ([seq. p. 897, 4; huc spectat GLOSS. ^L II Philox. RE 127 -ti: ξονφισθέντες]. AMM. 27, 8, 10).

SEN. dial. 9, 2, 13 *aliquid* amoeni requiritur, in quo ... oculi ... locorum horrentium squalore -entur. DON. Ter. Ad. 510 ‘haec evomam’: ... ea, quibus me -bo (sc. narrando sim.). al. per praepos.: VET. LAT. III reg. 12, 4 (cod. 115; ad Roboam) -a nos a servitu ... patris tui *Salomonis* et a v(in)culis eius ([Vulg. aliter; , in imag., pertinet ad l. 62sqq.]). item ab: PASS. Perp. 3, 9 a labore et sollicitudine. al.). DIG. de conc. dig. 1, 2 ex paucis et tenuioribus (opp. plenissimam iuris emendationem).

B corporeis: **i** quolibet modo: -antur animantes eorumve partes: Ov. am. 1, 6, 25 ianitor, sic umquam longa -ere catena. fast. 4, 169 (in imag.) Plaides incipient umeros -are paternos, i. *Atlantis*. SEN. Ag. 460 lassa Titan colla *equorum* -bat iugo (MART. 10, 12, 6 [in imag.] ut ... urbano -es colla perusta i. [nisi abl. e part. pendet]). ARNOB. nat. 2, 77 martyrio pelliculis -atis et cutibus nos (*Vrsinus*, revel- cod.; item ibid. gravibus -atis nos vinculis). al. e. g. l. 59. -antur res: Ov. rem. 186 quid, cum ... fugiunt examina *apium* fumos, ut -ent dempti vimina curva favi? FRONTIN. aq. 35 *aqueam* aut oneranda(m) esse erogatione aut -anda(m). APVL. met. 6, 21, 1 qui *somnus in pyxide conditus* statim coperculo -tus invadit eam *Psychen* (*Rohde*, revel- cod.). **ii** pariendo (cf. vol. VII 2, 1230, 50sqq.): Ov. met. 9, 675 (vir coniugi pariturae) vovo duo: minimo ut -ere dolore, utque mare parias. **iii** ventre purgando: PARIS 9, 13, 2 *Carbo* ad supplicium ductus ... petit ..., ut sibi alcum

-are ... liceret (*Val. Max.* levare). *VVLG.* deut. 23, 14 humo operies, quo -tus es (*sc. stercore*).

b *morbis, incommodis corporis*: **a exempla varia**: CIC. Catil. 1, 31 (*antea p. 896, 53*) ut saepe homines *febricitantes ... aqua gelida pota primo -ari* videntur, deinde multo gravius ... adflictantur, sic *eas*. (*postea p. 898, 8*). Ov. met. 8, 639 membra senex *Philemon* posito iussit *Iovem* -are sedili. fast. 3, 304 -ant ... pectora sicca mero. Pont. 1, 3, 17 non est in medico semper, -etur ut aeger. CELS. 6, 6, 8^B, 6, 6, 37^B *aegri* quidam ... calidis aquis usi -tique sunt. SER. med. 659 *pili vellentur*, corpora cum -at ratio manifesta salutis (*CHIRON* 502 ut -etur c. [*Oder, revel- codd.*]. MARCELL. med. 30, 70 purgatione ventris. *al.*). HIER. epist. 54, 4, 1 (*in imag.*) egressisti ... morbidos cibos, -asti aestuantem stomachum (MARCELL. med. 20, 138. *al.*). MARCELL. med. 14, 29 (28 ad uvam reparandam) aleum ... adpositum uvae vehementer eam -at (*aliter p. 899, 37*). ORIBAS. syn. 1, 34, 1 Aa p. 88, 15 tarde combalescunt (*i. conv-*) et non facile -antur (*lev- var. l.*, *aliter La et gr.*). *et saepe.* **β indicatur, qua re minuta vel sublata quis -etur:** *per praepos.* : GARG. MART. med. 33, 8 dentes ... a dolore -ari (*[relax- cod. unus]*). item ab: CAEL. AVR. salut. praec. 34 ab exercitio. VITA Melaniae 34, 10). ORIBAS. syn. 8, 3, 5 Aa p. 207 ex ... epilepsia (*La ad ... e.; gr. ἀναυτάντας ἐκ τῆς ἐ.*). *per abl. nudum:* MARCELL. med. 1, 65 *ita caput ... gravissimo dolore -bis* (25, 19. *al.*). 27, 132 morbis latentibus.

c tributis, impensis, obligationibus variis (*cf. p. 898, 20*): **a -antur homines (qua re minuta vel sublata, saepius indicat abl.):** SVET. Iul. 20, 3 publicanos remissionem petentis tertia mercedum parte -vit. DECRET. decur. Tufic. (*CIL XI* 5694; *a. 141*) 12 ut ... impendis urbicus res publica) beneficio eius *centurionis* -retur (*TEST. [CIL X* 114; *aet. Ant. Pii*] 32). CIL III 7902, 9 (*e Dacia; a. 161/2*) quod *quidam* ... singulos un*(i)*versosq(ue) ... oneribus ... -verit (*sim. in iure*: PAPIN. frg. Vat. 328 procurator ... obligationis ... o. ... non -bitur [*dig. 3, 3, 67 levabitur*]. *al.*; *ceterum*: AVG. c. acad. 1, 2, 5 alicuius suscipienda partis, *sc. in disputazione*. 2, 5, 13). PAPIN. dig. 31, 77, 29 pro parte dimidia. VLP. dig. 17, 1, 12, 9 si *mandator* reum usuris non -vit (*ibid. minoribus u. 26, 7, 9, 5 [syn. liberare]*). 46, 3, 24 (*antea: fideiussor pro duobus dena fideiussit*) si quinque solverit, videamus, quem ex reis -et in quinque? erit ille -tus, de quo *eas*. (*postea p. 898, 62*). Ps. AVR. VICT. epit. 12, 4 *Nerva*, quicquid ... tributis accesserat, indulxit; afflictas civitates -vit. AMM. 19, 11, 3. NOVELL. Valent. 13, 16 ut -ti (*subst.*) concessa cognoscant. OP. imperf. in Matth. 43 p. 878ⁱⁿ. (*in compar.*) qui *malus descriptor tributi* se -at et onerat impotentes. CASSIOD. var. 12, 15, 7 (6 cives fatigantur expensis) aequitatis intuitu, civitas nostra, -are (*imperat. pass.*). *al.* **β -antur res, sc. possessiones tributis gravatae** (*cf. GLOSS. iurispr. μαγιστίου P 8 ὁλεβάτους ἀγερ· ἀναχεονφισμένος, ἀτελής ἀγρός*): COD. Theod. 6, 2, 24 praedia (11, 20, 6, 3, 11, 28, 13), 11, 20 rubr. de conlatione donatarum vel -tarum possessionum (11, 20, 5, 1 quae p. vel donata vel peraequata aut -ta est. NOVELL. Theod. 26 rubr. *al.*). 11, 28, 15 ex inposita describitione donatis -tisque per sacram liberalitatem (*p. p. p. neutr. pro subst. ut*: Iust. 10, 28 rubr. de collatione donatorum vel -torum *eas*. HESYCH. MIL. [Brill's New Jacoby 390] frg. 9 [*antea: οὐδενὸς ... φόρου ἐπιβληθέντος*] ὅπερ κτίσεως εἶδος ὁλέβατον λέγοντοι *οἱ Ρωμαῖοι*. *al.*). *al.* ?transfertur ad tributum ipsum pro -tis possessionibus exactum: LYD. mag. 3, 70, 1 (*inter varia tributa*) ὁλέβατα (*Caimi, ὁλέγατα Wünsch, ὁλεγατα cod.; v. Schamp in ed., 2006, vol. I p. CCXXX sqq.*).

d criminibus, delictis, poenis: CALL. dig. 48, 3, 13 eos *in carcere detinet* ..., qui conspirationem ... detexerint, -andos esse. VLP. dig. 9, 2, 11, 2 ex lege Aquilia, quod alius praestitit, alium non -at (*antea: ceteri non liberantur*). 48, 5, 2, 7 *adulter* nequamquam lenocinium obiciens, postea quam reus factus est, se -bit. MOD. dig. 4, 4, 29, 1 *condemnata uno capite sententiae* videtur in ceteris litis speciebus -ta fuisse. MAR. VICTORIN. rhet. 2, 19 p. 277, 39 ut *defensor infirmatis ... criminibus ... rei possit -are personam.* *peccatis, sc. apud Christ.* : TERT. fug. 13, 4 -are nos a debitis peccatorum, quibus deo detinebamur. adv. Marc. 2, 25, 5 *deus non mal-edixit ... Adam nec Evam ... ut confessione -tos.* HIER. in Is. 3, 9, 1 1.32 G. terra ... iuxta hebraicum ... -ta esse dicitur onere peccatorum. DIDASC. apost. 61, 5 a domino ... -ti *(vos)met ipsos nolite onerare.* *al.*

2 cum respectu oneris minuendi, leniendi vel omnino perimendi (*iuxta obi. rei accedit dat. dominis p. 898, 19. 53. 67 [cf. p. 899, 5], indicatur, quanto -etur p. 898, 23. 32, unde p. 898, 7. 61; iuxta pon. vel disting. tollere p. 898, 4. 36*): **a notione communi, sc. actio -andi vergit ad bonam vel neutram partem; -atur:** **a onus totum:** **① pleno respectu oneris, incommodi sim. prementis -antur:** **② morbi, incommoda corporis** (*huc simul pertinet p. 898, 11*): CIC. inv. 1, 25 ut cibi satietas et fastidium aut subamara aliqua re -atur aut dulci mitigatur, sic *eas*. (COLVM. 10, 180 f. morbi. MARCELL. med. 20, 68). Ov. met. 6, 354 sitim (*SERV. georg. 1, 378*). PAVL. PETRIC. Mart. 3, 110 [109 exempta fame epu-

lis]). 11, 129 copia nulla famem -at (*SERV. auct. Aen. 1, 67*). 15, 16 *Hercules fertur ... requie longum -asse laborem* (*PLIN. paneg. 19, 3*). GARG. MART. med. 12, 6 sucus *intibi ... capitis dolores -at* (*MARCELL. med. 9, 104 quiddam d. auriculae statim -at et intra triduum tollit*). PLIN. phys. Bamb. 3, 7 continuo. *al.*). FIRM. math. 1 praf. 2 languentis ... corporis mei senium enisus es ... amicitiae -are fomentis. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 93 *quoad fervor ex capite -etur.* *al.* *in imag.* : CIC. Catil. 1, 31 (*antea p. 897, 4*) hic morbus, qui est in re publica, -tus istius *Catilinae* poena ... reliquis vivis ingravescet. **③ affectiones animi:** CRIS 340 *anus Scyllae animi -verat adest vocibus ([revel- var. l.]* Ov. ars 3, 697 [*simul in imag.*] quae *aura ... meos, i. Cephali, -es a. [de eadem re: met. 7, 815.* *al.*). Ov. rem. 586 quae -et (quaequa levet var. l.) luctus, turba sodalis abest. SEN. Phaedr. 337 spicula cuius *Cupidinis* sentit ... grex Nereidumflammamque nequit -are mari. FRONTO p. 66, 6 (*antea: omnem mihi prosus metum ... depulisti*) metu ... et pavore -tis (*CLAVD. DON. Aen. 12, 110 p. 565, 23* ['socios ... et metum solatur Iuli'] suspensos socios, et fili sui m. solamine -bat [*l. ad p. 896, 34 sqq.*]). HEGES. 1, 19, 4). AVR. Fronto p. 82, 17 auxisti curas mihi, quas opto quam primum -es (*SIDON. epist. 3, 7, 2*). PANEG. 9, 3, 3 quantum mihi trepidationis adfert locus, tantum -at causa dicendi. *al.* **④ tributa, impensa, debita** (*cf. p. 897, 23*): SVET. Dom. 12, 1 ad -andos castrenses sumptus numerum militum deminuere (*CIL VIII* 2342 quod *cives s. rei p[ublicae] manibus copiisque -verint*). VLP. dig. 2, 15, 7, 1 eo, quod datum est, -ari rem iudicatum (2 extenuat). PAVL. dig. 23, 4, 28 cum onera matrimonii fructus, *sc. fundi in dotem dati, -turi sunt.* COD. Iust. 4, 24, 2 (*a. 222*) debiti quantitatem. PANEG. 5, 10, 5 censem (*CASSIOD. var. 7, 45 tit.*) *al.* **⑤ crimina, delicta, poena sim.:** VLP. dig. 48, 5, 2, 4 qui hoc *adulterum* dicit lenocinio mariti se fecisse, -are ... vult crimen suum (*Ps. ASCON. Verr. p. 242, 7*). MACER dig. 48, 16, 15, 4 *delictum.* COD. Iust. 9, 9, 4, 1 (*imp. Alex.*) dolor iustus factum eius *occisoris* -at. *Ps. ASCON. Verr. p. 242, 4* (*respic. II 1, 72* non te *absolutum esse*) non ... causam Verris -tam esse. BOETH. cons. 4, 4, 2 magna ex parte ... poena -etur. *peccata, sc. apud Christ.* : TERT. adv. Marc. 2, 25, 3 (*ad gen. 3, 9*) ut *deus ... daret ei Adam locum sponte confitendi delictum et hoc nomine -andi* (*paenit. 8, 9 [opp. exaggerat]*). AVG. c. Iulian. op. imperf. 4, 133 sicut ... quidam parentes aggravant originale peccatum, ita quidam -ant (*disting. tollit*). *al.* **⑥ quaelibet:** *incorporea:* CIC. Att. 1, 13, 1 (*c. acumine*) *vix est tabellarius*, qui epistulam paulo graviorem ferre possit, nisi eam perlektione -arit. Ov. trist. 5, 3, 43 *Liber*, huc ades et casus -es ... nostros. SEN. Herc. f. 856 *infantibus datum est igne p[re]lato -are noctem, sc. apud inferos.* OCTAVIA 184 solatur iste *favor ciu[m] nostra*, non -at mala. CIL auct. prov. Norici 1088 (*saec. I ex?*) optimo civi ob annonam -tam. CYPR. epist. 60, 5, 2 pressuras et angustias mutua caritate -emus (*FIRM. math. 6, 36, 7 repentinis diuitiis*). FIRM. err. 29, 3 felicitate vestra, *i. imperatorum*, nostra -antur incommoda. AVG. epist. 130, 4 p. 44, 1 plurimum illa aspera leniuntur, -antur gravia, superantur adversa. *al.* *corporea:* APVL. Plat. 1, 15 p. 213 ut eius *iocineris redundantiam, sc. fellis*, participatis haustibus -et *lien.* VLP. dig. 39, 2, 28 (*e Cassio*) onerum eorum -andorum gratia, quae in parietem incumbunt. RFIN. hist. 6, 11, 5 -vit dominus vincula mea (*sc. in carcerem reclusi*) ..., ex eo quod comperi *eas*. (*[gr. ἐλαφρὰ μοι καὶ κοῦφα ... ἐποίησεν]*). *in imag. ut:* Avg. serm. 339, 4 coll. Morin p. 193, 1 -ate ..., fratres, -ate sarcinam meam et portate mecum. CASSIOD. var. 4, 36, 1 si fessis [*fesso var. l.*] minime -etur onus *eas*.).

⑦ evanescente respectu oneris: APVL. flor. 21, 6 cohibent cursum, -ant gradum, retardant equum (*Becichemus, revel- trad.; cf. vol. VII, 2, 1229, 15 sqq.*) mund. 29 p. 355 divina mens mundanas varietates ad instar unius concitationis -at. CLAVD. DON. Aen. 7, 210 p. 32, 30 licet ille *Latinus* interrogationem suam -verit (*sc. faciliorem ad respondendum fecerit*) offerendo Troianis, quae fuerant petituri, tamen *eas*.

⑧ ea pars oneris, quae -ando tollitur (*pertinet ad contextum l. 20 de scriptum; totum, unde tollitur, intellegitur ex adv. vel p[re]pos. l. 63 bis et 67*): VLP. dig. 46, 3, 24 (*antea p. 897, 34*) item si quindecim sint soluta: ... inde *decem*, et aliunde quinque erunt -ta; ... ex antiquiore contractu *decem*, ex alio quique erunt -ta (*l. ut onus totum ad l. 20 pertinent*). INTERPR. cod. Theod. 13, 10, 1 si tabularii ... *potentiores voluerint -are*, et, quod -verint, inferioribus addiderint (*l. ad p. 897, 23 sqq.*). CASSIOD. var. 2, 17 *tot solidos de tertiarum illationibus vobis ... esse -andos.*

⑨ notione deflexa, sc. actio -andi vergit ad malam partem c. respectu decoris, honoris minutus sim. (*in reddendo voce hebr. q. נַפְלָה*): HIER. in Is. 3, 9, 1 'primo tempore -ta est terra Zabulon et terra Neptalem, et novissimo aggravata est *Galilaea'* ([allevia-, eleva-, revela- sim. var. ll.; ad- vel allevia- Vulg. et edd. ante Gryson]. sim. ibid. 1.63 G. *Galilaeam esse -tam, eo quod peccata populi sustineret. distinguere p. 897, 64*).

⑩ cetera exempla: **1 absolute** (*sc. obi. intellegendo e contextu*): PROP. 1, 14, 22 quid -ant (-ent var. l.) variis serica textilibus? (*sim.* [Monaco])

accedit acc. adv. nihil: CAEL. AVR. acut. 3, 17, 141 exitus per podicem venti n. -an[ti]s [sim. 3, 20, 194]. chron. 1, 1, 5). AVG. anim. 4, 3, 4 quae aura spiritus intrando alit, -at exeundo. MARCELL. med. 20, 7 medicamentum detractione doloris -at (e Scrib. Larg. 101, ubi levat). al. accedit dat. hominis (ut p. 896, 34 et hic illuc sub A2, v. p. 897, 67): PLIN. phys. Bamb. 65, 12 quaedam spiratio laboranti -ant. Sang. p. 262 l. 12 quiddam inpositum pedibus eius (sc. qui patitur) ex calciamento ̄lesis -at (Önnerfors coll. Marcell. med. 34, 28, lesu cod.). GREG. TVR. Mart. 4, 7 p. 651, 18 (antea: famuli uvam decerpentis dextera adhaerens camerae ... dirigit) subvenire obpresso, -amini adpenso, (-ate appensum ed. princ.; formam depon. inductam per deprecamini, quod seq., explicat dubitanter Flobert, Verbes déponent, 1975, 242). 2 intransitive, ut vergat ad notionem recreandi, reficiendi: VITA Hil. Arel. 25 l. 3 quo studio alacri omnes exhortatione -are (-ans ed. vet. quidam), in proposito permanere ... persuasione coegerit moriturus, nequeo explicare. Ps. SORAN. quaest. med. 216 ex aegritudine -antibus (gr. Galen. XIX 431 τοῖς ἀνακομιζομένοις ... ἐν νόσοιν).

II in altius vel quocumque levando, auferendo (indicatur, quo quis [quid] -etur, per praepos. ad l. 32, 68, in c. acc. l. 24, unde, per praepos. ab l. 29, 39, 62. al., de l. 70, ex l. 23, 44, 73): **A** notione communi: 1 transitive (mediopass. l. 52, 65, refl. l. 31): **a** cum variis obi.: **a proprie** (hic illuc in imag.), sc. vi locali: ① -antur animantes eorumve partes: ② -ando se vel sua: Ov. met. 9, 318 dea ... e terra corpus -are volentem ministram arcuit. Pont. 3, 3, 11 in cubitum -o mea membra, sc. fusa toro, sinistrum. SEN. Oed. 1054 quicumque ... morbo graves semanima trahitis pectora, en fugio ... -ate colla. LVCAN. 8, 268 non sic mea fata premuntur, ut nequeam -are caput. VAL. FL. 4, 70 Prometheus maesta ... fatigat voce Iovem ... -ans ... lumina. VET. LAT. I reg. 6, 5 (cod. 115, sim. VVLG.) ut dominus -et manum suam a vobis, i. Philistinis, ... et a terra vestra. CHIRON 240 (si) iumentum syncopatum resurgit, fortiter se -at (cf. Veg. mulom. 1, 53, 2). AVG. in euang. Ioh. 23, 5 l. 15 sensum nostrum ... evulsum a multis -are ad unum (antea: levemus ... animam ad deum). AGNELL. in Galen. sect. p. 38, 5 per quod prooemium codex -at mentes audientium dicens: '...'. al. ② -ando alium vel aliena: SEN. Ag. 778 se fregit furor caditque Cassandra ... -emus artus. TERT. paenit. 9, 6 exomologesis cum ... provolvit hominem, magis -at. SER. med. 276 si ... adflictam languor deiecerit uvam, ... illam pulvis tosti -bit anethi (cf. vol. VII 2, 1233, 42 sqq.; aliter supra p. 897, 14). CHIRON 100 venam (102 v. ... -bis a nervis sive suspendis in altum). PRVD. c. Symm. 1 praef. 83. DRAC. laud. dei 2, 696 -at tua, i. dei, dextra iacentes (elev- cod. unus). PASS. Alex. Baccan. (BHL 273) 17 quem praesidem iterum -ans ad locum reduxit uxor, ubi martyris corpus iacebat (antea: levans in vehiculum). al. ossa eximuntur ex arca (cf. vol. VII 2, 1234, 37 sqq.): CIL XI 316, 3 (a. 574?) in qua area ossa parentibus meis -ans ex parvola arca condivi.

① -antur res: VLP. dig. 19, 2, 19, 2 (e Nerat.) quibus coeleis -atur praelium. CARM. adv. Marc. 3, 166 (respic. IV reg. 6, 1 sqq.) Heliseus demersam fluvio -vit virga, (abl. contra metrum) securim. MART. CAP. 3, 229 paenula a dextra cum modestia ... -ta, sic coepit Grammatica: '...'. ORIBAS. syn. 3, 15, 2 Aa p. 854 -as ab ignem medicamen (gr. aliter; antea: tollis ab igne; ... iterum super igne reponis).

B cum obi. eius, quod levando restituitur: **a proprie**: TERT. resurr. 18, 7 (ad Ioh. 2, 19 diruite templum istud eqs.) dominus ostendit ..., cuius sit dirui ..., cuius iacere, cuius et -ari et resuscitari (sim. -antur, qui a morte resurgent): CARM. adv. Marc. 5, 38 si deus ... venit ... -are gravi devictos funere mortis. al.). INSCR. Schallmayer, Der röm. Weihebezirk von Osterburken I 383 (Aquinci; a. 228) quidam templum a solo -vit.

B translate: CAEL. AVR. acut. 1, 11, 86 ad -andas corporis vires (opp. dissolutae). MARCELL. chron. II p. 86, 454, 2 Aetio trucidato Hesperium cecidit regnum nec hauctenus valuit -ari.

2 intransitive, ut vergat ad notionem: sursum redeundi: PETR. CHRYS. serm. 6, 11.28 (respic. Ioh. 21, 16 sqq.) Petro vice sua oves ut pascaret, ad caelum -turus commendat Christus (revela-, revola-, rela-, redi- var. ll.). surgendi: PASS. Dominin. (BHL 2264) 2 (contextu vix sano) qui aegri non valebant de lecto suo -are.

B notione peculiari afferendi: CONC. II 2, 1 p. 34, 36 sequitur libellus, quem dedit Eusebius episcopus cuidam ..., qui iam supra in capite (I) (sc. p. 3, 1 sqq.) -tus est. EPIST. pontif. 891 Arel. 36 ex constitutis patrum fecimus -ari, quae ... vobis credidimus dirigenda (revel- edd. vet.). p. p. p. **relevatus**, -a, -um pro adi. (sc. compar.): CAEL. AVR. acut. 3,

- 20, 196 paulatim -ior aeger efficitur. pro subst. masc. vel neutr. p. 897, 38. 47. 52.
deriv.: relevamen, relevatio. **Monaco.**
- 5 **[re]lga togiae: τῆς ἀποδέξεως** GLOSS. II 171, 29. corruptum; relegatoria vel relegatione (iuxta τῆς ἀποδώξεως) var. ll., aretalogiae Nettleship, relatoria Goetz in indice, fort. recte (v. p. 878, 59 sqq.).]
- 10 **[re]linceor, a re- et liceri, in falsa var. l. CIC. off. 3, 61 qui contra -atur, (cod. Bern. 104, se liceatur cett.).]**
reliciae v. reliquiae.
- 15 **?relinquitam** (telli- trad.): involute et perplexe GLOSS.^L III Abol. TE 24 (si recte restit. ed.; allucin- suspicatur Heraeus in exemplari suo Thes. gloss. s. v. tellacinating). a relicinus.
- 20 **relicinus**, -a, -um. a re- et 1. licinus. GLOSS. -a: subrecta. [in falsa var. l. pro licinus GLOSS. II 123, 8.]
fere i. q. **capillis reflexis praeditus** (de coma ipsa l. 20): PLIN. nat. 37, 14 imago Cn. Pompei ... illo -o honore grata (l. cod. Bamb., felicino, reciduo, regio al. var. ll.; ad rem cf. Plut. Pomp. 2, 2 ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς κόρης ἀποέμα [qua similiter Alexander uti dicebatur]). APVL. flor. 7, 8 gratia -ae frontis (respicitur Alexander Magnus ut: ITIN. Alex. 6, 13 -am, comam iacere sibi in contrarium fecerat idque aiebat decorius militi quam si deflueret [l. Diltthey et edd., reclinam cod.]). describitur rusticitas: APVL. flor. 3, 8 Marsyas laudans sese, quod erat et coma -us et barba squalidus et pectore hirsutus eqs. (opp. Apollo ... coma intonsus). Spoth.
- 25 **reliciō(sus)** v. religio(sus). **relic-** v. etiam relinquor.
- 30 **?relictīcius**, -a, -um. a relinquere (relictum), si recte lecta est inscr. i. q. **statum habens rei quasi hereditate relictae**, sc. neutr. pro subst. in formula ad -um (cf. vol. I 549, 69 sqq.): CIL II 129 (saec. II/III? lapis periit) d(eo) Endovellico sa(crum); ad -um, ex itusu numin(is) ... fecit (l. i. secundum quod faciendum relicturn est, cf. relicturn a maioribus p. 944, 43; alter legere temptant Mommsen ad l. et Canto, Hisp. Epigr. 14, 2005 n. 437). Bk.
- 35 **relictio**, -ōnis f. a relinquere (cf. PRISC. l. 71). GLOSS.^L I Ansil. RE 848 -is signum; a(d) relinquendo (i. -dum) locum. [confunditur in codd. c. reiectio l. 42, religio l. 44.]
i. q. **actio relinquendi** (status hominis relictū l. 45; haud raro indicatur, quis vel quid relinquatur, per gen. [pron. poss. l. 49]): **1** usu communi respicitur actio eius, qui abit, relinquit hominem familiarem, rem propriam sim. (qui moritur l. 58): **a** deserendo: CIC. Verr. II 1, 35 (34 Verres quaestor consulem ... deseruit, ut causam Sullae sequeretur) illam -em proditionemque consulis (reiec- codd.). Att. 16, 7, 5 (aestate a. 44 a. Chr.) vituperationem desperationis ac -is rei publicae, sc. cum vellem ex Italia abire (religionis codd. plerie). HIER. in Os. 4, 1 l. 12 meretricis ... et adulterae, quarum post gravissimas poenas et -em longissimam eqs. (respic. Os. 3, 3 dies multos expectabas me). AVG. c. Adim. 3 p. 120, 6 -o uxoris propter regnum caelorum (subest Matth. 19, 29 qui reliquit ... uxorem). IVLIAN. in psalm. 21, 2^c ('quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum') causam -is sua subdidit. RVSTIC. Conc. I 4 p. 189, 2 (log. episcopus) pascua non relinquor, dei iudicium metuens, ne ... in futuro rationem -is exsolvam. **b** dimittendo, abiciendo, depo- nendo: PAVL. NOL. epist. 24, 7 temporalium ... bonorum -o sive distractio. AVG. divers. quaest. 83 l. 25 qua causa sola -o coniugii permittitur (l. 2 coniugium dimitti). doctr. christ. 1, 36 vitae prioris morumque -o, quae fit paenitentia. in euang. Ioh. 43, 11 mors corporalis ... migratio est; quid est ista mors? -o corporis, depositio sarcinae gravis. **c** committendo, dando: EDICT. Hunir. Vict. Vit. 3, 9 non fideicommissi nomine, non legati, non donationibus aut -e, quae 'mortis causa' appellatur.
- 40 **2** usu peculiaris respicitur actio, qua quid (quis): emittitur, non retinetur. VITR. 7, 9, 1 cum ... emissae sint ex minio per argenti vivi -em ... virtutes eius (antea: lotionibus et cocturis glaebarum ... relictis stercoribus). praetermittitur, non dicitur: AVG. c. Petil. 2, 92, 207 'relinquens' eos persecutores paganos commemorasti dicens 'ut relinquam Ne- ronem' et sub ista -e (per) ceteros cucurristi. remanet, non aufertur: AVG. quaest. euang. 2, 44, 2 (1 qui temptatione cadunt, relinquuntur) propter assumptionem et -em (subest Matth. 24, 40 sg. die novissimo duo erunt in agro, unus assumetur et unus relinquetur eqs.): IVLIAN. Aug. c. Julian. op. imperf. 2, 152 non tanti esse praeputium, ut aut iniustos eius -o aut iustos faciat eius ablatio.
- 45 **relictor**, -ōris m. a relinquere. PRISC. gramm. III 510, 34 (agitur de verbo q. e. relinquor) nomen verbale -r et relictrix, ipsa res relicto; potest tamen et relictus dici, sed quartae declinationis.
- 50 **i. qui reliquit** (ubique pendet gen. obi.): deserendo: ANTH. 244, 5 (Latinorum quidam ad Turnum) mi ignosce fugaci: nec pugnae inferior nec bellii, crede, -r adserar. AVG. civ. 14, 26 p. 54, 31 deo voluntatum [Spoth]

... bonarum adiutori et remuneratori, malarum autem -i et damnatori. RVSTIC. Conc. I 4 p. 176, 19 (*loq. episcopus*) non esse me militiae deser-torem et Christi ovium -em. *dimitendo, abiciendo*: AVG. c. Faust. 5, 9 p. 281, 6 quam multi sunt in nostra communione rerum suarum distri-butores et -es! INSCR. christ. Diehl 1648B (*Acauni; paulo post a. 516*) -r seculi, presbiter sanctus, ... abba.

f. relictrix, (-icis) v. p. 900, 71.

relictura, -ae f. a relinquere. i. q. *actio relinquendi*: SCHOL. Hor. carm. 2, 8, 18 nec priores amatores relinquunt te, quamvis -am minentur (*sic fere codd.*, relinquendam vel relictui eam Keller, v. add. eius ed.).

1. relictus, -a, -um v. relinquo.

2. relictus, -ūs m. a relinquere (cf. p. 900, 72). i. q. *actio relinquendi, omittendi*: GELL. 3, 1, 9 ut, sicuti alia in his, sc. avaris, omnia prae pecunia, ita labor quoque virilis exercendique corporis studium -ui sit (cf. 4, 12, 1 derelictui). ADNOT. Fronto p. 138, 26 -s (e linea nobis perdita subst. inusitatum repeti vid., cf. ed. p. XXXVI et van den Hout, comm., 1999, ad p. 138, 15; an explicatur vox alia per p. p. relictus?).

relicuiae v. p. 962, 5.

relicu(u)s v. reliquus.

reliðo, -lisi, -lism, -ere. a re- et laedere. legitur apud SALL. et inde ab AVSON. [confunditur in codd. c. elidere l. 42. 52. p. 902, 4, resilire l. 35sq.]

fere i. q. (*retro*) ferire, fundere (indicatur quo vel ubi per abl. l. 35sq., locat. l. 38, praepos. in c. acc. e. g. l. 30. 61sqq., c. abl. l. 66. p. 902, 3, cui fort. per dat. l. 57, unde p. 902, 5, quo respectu p. 902, 14); pro obi. est id: **1 quod tundendo movetur** (refl. l. 34. 38, mediopass. l. 38. 44sq.): **a vi praeverbii vigente** (sc. fere motu contrario vel adverso, sed eo, unde abitum est l. 34. 59sqq., in tergum l. 36sq., utrumque l. 34; fort. accedit vis iterativa l. 58): **a corporaliter**: SALL. hist. frg. 4, 26 in quam Italianam asperitas et altitudine Siciliae aestum -it. PAVL. NOL. carm. 28, 119 quo clipeo tegarem me arceremque hostem conlate umbone -sum (*in imag.* ut: VEN. FORT. Mart. 2, 172 hoc clipeo hostilia tela -ens, sc. dia-boli). AVG. ord. 1, 7, 19 (*antea*: repente sese erigens) quibus dictis -sit se, strato (resilit et pars codd. et edd.). AVIAN. fab. 3, 2 cancer retro cedendo hispida saxosis, terga -sit, aquis (t. resilit vel t. relesit var. II., tergora laesit *Cannegieterus fort. recte*). 9, 10 viator iacuit ... exanimem fingens, sponte -sus humi. VEN. FORT. Mart. 3, 15 ubi se, i. invicem, vada glauca -unt. 4, 41 dente -să cavo producens verba fritillo palati (*iungendum vid.* dente ... producens). in se: HEGES. 4, 15, 2 p. 263, 20 alii ferro hostium, alii suo, quod conferti in unum atque in se -si incurrerant, interficiebantur (elisi var. l.). VINCENT. LER. comm. 20, 5 haereticci nunc ..., qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur; nunc in semetipsos reversi tamquam contrarii fluctus -untur (*sim. in imag. maris*: GREG. M. moral. 28, 39 fracta quippe unda in se -itur, i. mitigatur).

B incorporaliter: **① motu contrario; -itur**: dictum, opinio, quae refutatur: AVSON. 27, 21 (418 S.), 43 quae, sc. responsa 'est' et 'non', firmata probant aut infirmata -unt. IVLIAN. in Iob 34, 32 (*Helius ad Iob*) si deo male iustitiam asserui, tu -endo omnia assere eum iniquitate gaudere. GREG. M. moral. 5, 78 quae ... sententia Eliphaz vera esset, si illata contra ... patientiam Iob non fuisset; sed nos pensemus, quod dicitur, quamvis ab auditoris sui virtute -atur eqs. (elid. var. l.). **responsum**: HESYCH. in lev. 13, 14 p. 932^b tu ... mihi non -as Christi responsionem (sc. Ioh. 9, 3) scienti quidem, sed ... aliud quaerenti. **argumentum, quod opponitur**: EPIST. pontif. 653 Loewenfeld 10 (*quidam ut servus repetitur*) si nichil fuerit, quod de eius ingenuitate -atur. AVELL. 83, 281 (280 obicitur illud ab haereticis) ne ibidem iterum consistentibus sacerdotibus synodi sta ... ab haereticorum insidiis macula -atur, ut eos inter bonum et malum ... non potuisse discernere criminentur. **② ad auctorem vel in priorem locum vel statum**: AVG. c. Petil. 3, 46, 55 p. 207, 30 ut omnis illa calumniosa reprehensio in frontem reprehendentium -retur (*postea: retor-quentur*). serm. 10, 6 cum simulatio de spe caelestium deiecta praemiorum in terrenam requiem gravato corde -itur. HESYCH. in lev. 5, 17 p. 842^c (*si recte trad.; in imag.* qui ... intellexerit peccatum, hic illud in se -it et sordidatur ab eo sive oneratur. GREG. M. moral. 33, 50 ut Adam quasi reatum suum oblique in auctore -ret (*postea: ut Eva ... quoque reatum suum oblique in creatorem reduceret*).

b vi praeverbii minus perspicua (amoventur res l. 74. p. 902, 6): **a corporaliter**, sc. -endo infligitur aliquid: PRVD. apoth. 95 naturam Christi divinam alapis non vexat palma -sis (*spectat ad Ioh. 19, 3*). QVODV. prom. 2, 18, 34 (*antea*: hydrias ... in terram proicere [*respic. iud. 7, 19sq.*]) corpora martirum in terram -sa, velut hydriae, dum concrepant eqs. (illisa edd. olim). **B incorporaliter**, sc. -endo res aliquo transferuntur: NO-VELL. Valent. 3 pr. (*agitur de imminutione municipum*) -sum in paucos publicae functionis onus nequaquam posse tolerari (cf. CASSIOD. var. 5, 14,

1 comperimus possessores ... tributarum functionem in tenuem -isse for-tunam [cf. 3 quorundam onera in alios proiecerunt]. CASSIOD. in psalm. 20, 12 l. 187 'declinare' dicimus mala supra alios pendentia in alio loco ... -ere (elid. cod. Germ.). GREG. M. moral. 23, 31 mens arrogantium dictorum suorum sensum non penetrat, quia ab interno gusto, recto iudicio in eos favores -itur, quos foris amat.

2 quod tunditur, pulsatur, sc. a re mota (pulsando efficitur l. 16; obi. subauditur l. 10): AMBR. Iob 4, 9, 34 (*in imag.*) homines in lavacro ... constituti tundebantur underum molibus, sicut insulae sonoris peccato-rum -entibus fluctibus. PRVD. perist. 9, 48 (*vexatur magister a pueris*) conciunt ali fragiles inque ora tabellas frangunt; -sa fronde lignum dissilit. VEN. FORT. carm. 2, 9, 12 (*in compar.* 11 pulsans ... malleus) velut incudo ... -sa. 6, 10, 4 cytharis Erato dulce -it ebur. Mart. 2, 45 scalarum vertice lapsus ..., capite, ore -sus, attritus membris. **audacius dicitur harpa pulsata -ere sonum efficiendum** (cf. l. 13): VEN. FORT. carm. praef. 5 bombicans barbaros leudos arpa -ens.

religamen, -inis n. a religare. i. q. *instrumentum religandi, vinculum*: PRVD. psych. 359 ut mitra ... conbat infusum croceo -e nardum (-leg. var. l.).

1. religatio, -ōnis f. a religare. i. q. *actio religandi (indicat gen., quid religetur l. 23, quo quis religetur l. 24)*: **corporaliter**: CIC. Cato 53 *me delectant adminiculorum ordines, capitum iugatio, -o et propagatio vitium*. MAX. TAVR. 37, 2 (*antea p. 930, 32*) quod eum *Vlixem arboris -o de periculo Sirenum liberarit*. **spiritualiter**: GREG. M. moral. 5, 17 l. 37 qua ... constrictione religatum bene se Paulus insinuat dicens '...' (I Cor. 6, 12) atque, ut ex ipsa -e ostenderet, in quanta se mentis libertate dilataret, ... adiunxit eqs.

2. religatio v. relegatio.

religēns v. 2. religio.

*** religio** (rēl- v. l. 55), -ōnis f. [a 2. religo, -ere. Mei.] **de origine**: LACT. inst. 4, 28, 3 hoc vinculo pietatis obstricti deo et religati sumus, unde ipsa -o nomen accepit (4, 28, 12 [13 alludit ad LVCR. p. 910, 28]). SERV. Aen. 8, 349 ab eo, quod mentem religet, dicta -o. auct. Aen. 12, 181 HIER. in Am. 9, 6 l. 181 AVG. vera relig. 307. al.; cf. LYD. ost. 16 [*antea: δειπιδαμονίας ... ἀναδεδεμένοι] ὁρεγύωνες ... παὶ τὸ ἀναδεσμένιον*]; non ut Cicero (v. p. 917, 38) interpretatus est a relegendo (AVG. civ. 10, 3 p. 406, 16 *deum religentes*, unde et -o dicta perhibetur. al., v. p. 893, 49sqq.; *huc alludere vid.* ARNOB. nat. 4, 30 p. 237, 8 HIL. in psalm. 13, 1). MACR. Sat. 3, 3, 8 Servius Sulpicius, -em esse dictam tradidit, quae propter sanctitatem aliquam remota ac seposita a nobis sit, quasi a relinquendo dicta, ut a carendo caeremonia (, quem fort. secutus est Sab. p. 917, 40). **scribitur rēll-** (cf. l. 56) *in var. lect. e. g.* VERG. Aen. 2, 715 et 7, 608 (cod. V post corr.; in eodem cod. SCHOL. Verg. Veron. georg. 3, 1sq. al.). 8, 349 (cod. M). HOR. sat. 1, 9, 71 IVVENC. 4, 564, *in inser. in vers. dactyl. CE 302, 6 (a. 367/70). 2234, 4; rem tractant e. g.* CHAR. gramm. p. 366, 17sq. 'relligione ...' (VERG. Aen. 3, 409) pro -e. SERV. Aen. 2, 365 p. 917, 51. AVG. c. Faust. 22, 25. CASSIOD. gramm. VII 203, 7 (*e Caesell.*); *ceterum -leg- in inser. p. 913, 18 et in var. l.* PHAEDR. 3 pil. 26 CYPR. epist. 72, 3, 1 GREG. TVR. Franc. 2, 3 p. 42, 16. al., -lic- CIL XII 1146, 10 (*saec. III?*). EDICT. imp. Diocl. praef. 7 L. (*Stratonic.*), lerig- in nummis p. 912, 57 et DIOM. gramm. I 452, 32 (*exemplum barbarismi per transmutationem*; cf. p. 962, 8). **abbreviatur relig** p. 905, 70. 912, 11. 55 et SENT. sub-praeaf. (CIL X 3334) 30 (*saec. II²*); *v. etiam infra l. 73.* NOT. Tir. 39, 87 -o. **genus fem. confirmat** DVB. NOM. gramm. V 589, 21. **de men-sura**: rē- *ubique fere in dactylis inde a LVCR.*, VERG. (*unde hic illic scribitur rēll-, v. l. 42*); rē- certe INSCR. Brit. 103 (*p>risca rē(lī)giōnē co(l)yūmnām (in fine hexam.; cf. p. 917, 55) et in iambis* PHAEDR. 4, 11, 4 (-o in fine senar, ut app. 8, 4). **de notione** (*adde imprimis p. 909, 41sqq.*, *ceterum e. g. p. 904, 45. 912, 41*): NON. p. 379, 7 -o: metus vel sollicitudo. SERV. Aen. 8, 349 '-o' id est metus (*seq. l. 33*). 12, 139 quod omnis -o sit timoris (v. vol. V 1, 885, 50). SYNON. Cic. p. 412, 21 amicitia. ... foedus. ius iurandum. fides. -o eqs. GLOSS. -o: *θρησκεία, εὐσέβεια, διάθεσις καὶ αἰδώ. θεοσέβεια. εὐλάβεια. δειπιδαμονία. ὄρκος.* res sacra. devotio. sanctitas, pietas. -e: *ἀχριβείας ἢ αἰδοῦς.* -es: superstitiones. GLOSS.^L I Ansil. RE 866 sqq. (cod. Paris.) -o: sanctitas. castitas. pudicitia. integritas. temperantia. continentia. 872 -o: dei veneratio. 882 -e: observatione. al. **legitur in versibus inde a PLAVTO, TER., in prosa orat. inde a CATONE, RHET. Her. per totam latinitatem; vocem frequentant e. g. CIC. (plus 480tes), LIV. (159tes); de ENN. v. p. 911, 12.** **[confunditur in codd. c. religiosus p. 917, 73sqq. (e coni. dub. p. 918, 21), regio saepe, v. p. 743, 3sqq., legio vol. VIII 791, 35; in var. l. falsa pro reiectio CIC. Verr. II 2, 41, regius (sc. abl. sing. regio) CIC. Verr. II 4, 65, relictio CIC. Att. 16, 7, 5; dub. suppl. INSCR. Brit. 2448, 3 praeponitus) religionis] (ubi reliquationis) Mommsen ad CIL VII 137). contextu manco COTTA or. frg. Char. gramm. p. 284, 12 tu de tua sponte hic cum -e.]**

*vox primitus significasse vid. actum vel habitum mentis, quo homines rationem habent, curam agunt alicuius rei, imprimis obligatio-
nis cuiusdam; sed vocem a religare derivatam esse (cf. p. 902, 31) et sensu
originario vim quandam externam cogentem, obligantem significasse
putat Kobbert, RE IA 565 sqq.; v. etiam e. g. Kahlos, Reallex. f. Antike u.
Christentum XXVIII, 2018, 992 sqq. in re admodum difficulti scias multos
locos ab aliis aliter explicatos esse, neque hoc absurde. plur. haud raro
inde ab ACC., VARRONE, CIC., LVCR.; saepe intellegi possunt e. g. plures
cultus, ritus, opiniones, obligationes, plura praecepta, sacrilegia expienda,
metus et pluribus causis exorti; variant numeri in eodem contextu vel locis inter
se similibus e. g. p. 908, 54 sqq. 910, 43 sq. 911, 6. 56; respondet subst. plur.
gr. e. g. p. 902, 35. 911, 44. 912, 26; plur. saepe invenitur e. g. p. 911, 61 sqq.,
raro vel numquam e. g. in capite priori sub IA, C, E, II A1, 2, in capite altero
sub II A3. per prosopop. e. g. p. 910, 9. 20. 914, 9. graece resp.
e. g. αὐδώς p. 908, 75. ἀσκησίς p. 912, 23 et PASCHAS. verba patr. 43, 3 (gr. 14,
27), εὐλαβεία p. 914, 38. 41 (cf. εὐλαβῆς p. 911, 25), εὐσεβεία p. 911, 51.
912, 69, θεοσέβεια p. 913, 12 et IREN. 1, 16, 3, θρησκεία p. 909, 51. 910,
15. 911, 27. 912, 75 et e. g. EDICT. imp. Galer. Lact. mort. pers. 34, 4 (gr.
Euseb. hist. eccl. 8, 17, 9), οὐσιότης p. 912, 72, σέβασμα p. 914, 25.*

exempla sic digerenda esse putavimus:

CAPVT PRIVS: pertinet ad varia curanda, consideranda:

- I *usu originario est potius actio, affectus, status sim. hominum:*
- A *scrupulus: 1 locut. selectae: l. 62 (-o est l. 63, -i habere p. 904,
23, -i esse p. 904, 31). 2 cetera exempla: p. 904, 40.*
- B *metus sim.: p. 905, 21.*
- C *diligentia, cura, studium: p. 905, 39 (in vita publica, militari
p. 905, 41, cetera exempla p. 906, 22).*
- D *opinio ad rem divinam pertinens: p. 906, 59.*
- E *inverata consuetudo: p. 906, 70.*

II *usu deflexo est potius: A obligatio vel prohibitio vel res, quae
eas efficit: p. 907, 12 (respic. ius iurandum sim. p. 907, 13, pietas erga
cognatos sim. p. 907, 54, sacrilegium sim. p. 908, 10, auspicium sim.
p. 908, 28, causae variae p. 908, 48). B qualitas rerum reverentiam
sim. suscitantium: p. 909, 25.*

CAPVT ALTERVM: pertinet strictius ad cultum deorum:

- I *praemonenda de definitione, differentia: p. 909, 41.*
- II *illustratur notio:*

- A *significantur actiones, sententiae: 1 generalia: p. 909, 66
(spectat ad cultum paganorum p. 909, 67, Iud. vel Christ. p. 911,
14). 2 -o est ritus: p. 911, 61 (paganorum p. 911, 61, Iud. vel
Christ. p. 912, 16). 3 -o est qualitas hominum: p. 912, 27
(apud paganos p. 912, 28, Iud. vel Christ. p. 912, 67).*
- B *significatur rerum vel animalium status sanctus: p. 913, 30 (-o
inest rebus, locis p. 913, 31, deis sim. p. 914, 3).*
- C *metonymiae: p. 914, 11 (significantur res sacrae p. 914, 11, nu-
mina p. 914, 26, episcopi p. 914, 32, ?homines eundem cultum exer-
centes p. 914, 48).*

appendix syntactica et stilistica: p. 914, 51.

CAPVT PRIVS: pertinet ad varia curanda, consideranda (sc. fere
ad res magni momenti, quibus veneratio vel metus deorum saepissime inesse
vid., rarius ad res inde remotiores, e. g. l. 72. p. 904, 12. 15. 56. 905, 5. 13.
906, 19; quae strictius ad deorum cultum pertinent, v. sub capite altero):
I *usu, nisi fallimur, originario est potius actio, affectus, status sim.
hominum (quamquam et hic saepe simul obversatur notio obligationis ext-
ernae [cf. II]; dubia huc traximus); significatur fere: A scrupulus, quo
homines ab agendo detinentur, deterrentur, vel quo dubitatio eis iniciatur (unde
-o oriatur, saepe casibus vel struct. verbalibus indicatur, sc. inf. vel acc. c. inf.
l. 71. p. 904, 25. 37. 905, 12. al. gen. gerund. p. 904, 20. 48. 905, 18. al. dat.
gerund. p. 905, 10, variis enunt. secund. p. 904, 17. 21. 29. 36. 38; nonnulla
etiam de ipso impedimento, obstaculo intelligere possit): 1 locutiones
verbales selectae (quibus saepe accedit dat. personae): a -o est sim.
(aliter p. 908, 68 sqq.; addidimus -o incessit l. 66. p. 904, 2 sqq. 21 [cf. p. 910,
33]): a varia exempla: PLAVT. Curc. 350 miles vocat me ad cenam;
-o fuit, denegare nolui. TER. Andr. 730 nova ... -o in te istaec incessit (sc.
qui timeas, ne peieres). HOR. sat. 1, 9, 71 hodie tricensima sabbata: vin tu
curtis Iudeis oppedere? :: nulla mihi, inquam, -o est. :: at mi. LIV. 6, 1, 12
postridie Idus rebus divinis supersederi iussum esse, inde ut postridie Kalendas
quoque ac Nonas eadem -o esset. B indicatur, a qua actio-
ne aliquis deterreatur, de qua re aliquis dubitet sim.: per (acc. c.) inf.:
TER. Haut. 228 quod dem ei meretrici, 'recte' est; nam nil esse mihi -o est
dicere (explicat SERV. Aen. 2, 715 id est metus [cf. B infra]). LIV. 2, 62, 2
post tempestatem admirationem ... auxit ... serenitas redditia, ut velut nu-
mine aliquo defensa castra oppugnare iterum -o fuerit. 5, 40, 8 sacello ...,*

ubi nunc despui -o est, res sacras defodere. 6, 27, 4 collegam suffici censori
-o erat (de re cf. l. 33). 8, 3, 4 -o incessit ab eis, quorum imminutum
imperium esset, comitia haberi (sc. dubitabatur, an recte fieret; alter, sc. an
recte iam factum esset: 8, 17, 4 -o ... i. vitio eos magistratus creatos esse).
5 PLIN. nat. 18, 8 tertiam deam ex his nominare sub tecto -o est. 19, 133
betam non nemini degustare ... -o est. SVET. Aug. 6 huc introire nisi
necessario et caste -o est (sc. in cellam, ubi Augustus natus esse putatur).
GELL. 10, 15, 3 sq. (e Fab. Pict.) equo Dialem flaminem vehi -o est; (item
-o est) classem procinctam extra pomerium ... videre (suppl. Hertz, (item)
10 solum Serbat, v. app. crit.; cf. 6 fas non est, 7 ius non est). 10, 15, 25 (e Fab.
Pict.) funus ... exequi non est -o (sc. flamini Diali). PORPH. Hor. epist. 2,
2, 209 Maio mense -o est rubore. SOL. 19, 9 -o est praeterire, quaque
peculiares sint ferae Scythicae. HIL. in Matth. 4, 24 elementorum nominibus
Iudeis erat -o iurare caeli et terrae eqs. SYMM. epist. 3, 32 unam
15 tuam epistulam pertulerunt ad me, sed mihi -o fuit istiusmodi captare
compendium. al. per varias structuras: CIC. Catil. 3, 15 ut quae -o
C. Mario ... non fuerat, quo minus ... praetorem occideret, ea nos -e (ad
2d) in privato ... puniendo liberaremur (, cf. Schol. Cic. Gron. D p. 284, 28
non dubitavit ... occidere). LIV. 40, 42, 10 vitium de caelo ... intervenit; -o
20 inde fuit pontificibus inaugandi regis sacrificuli. TAC. ann. 3, 71, 1 in-
cessit dein -o, quonam in templo locundam foret donum. AVSON. 11, 19
(209 S.), 1 -o est, tacitum si te ... relinquam (i. non commemorabo).

b cum dat. finali: a -i habere (ducere l. 31): CIC. div. 1, 77
consul repente concidit, nec eam rem habuit -i obiecto signo ..., ne com-
mitteret proelium. off. 2, 51 non est habendum -i nocentem aliquando ...
defendere (item c. inf.: FEST. p. 344 salinum cum sale in mensa ponere
figulis -i habetur. PAVL. NOL. epist. 16, 1 id ipsum ... curarunt, ut -i
haberent ... te sine meis scriptis adire). AT. CAP. Gell. 4, 6, 10 (ex opere de
30 pontificio iure) collegium decrevit non habendum -i, quin eo die atro
feriae praecidaneae essent. HEGES. 1, 16, 4 sabbatis Iudei, si oppugnantur,
se defendunt, reliqua certamina -i ducunt. B -i esse: LIV. 5, 13, 8 -i
... fuisse, quibus eam opem di tulissent, vinciri. 5, 31, 6 in eius censoris
mortui locum M. Cornelius suffectus, quae res postea -i fuit, quia eo lustro
35 Roma est capta (pro subi. est subst. ut: HEGES. 1, 41, 3 p. 95, 19 filio
Herodis non -i esse parricidalem atrocitatem). 41, 16, 1 in quibus feris
Latinis, quia ... magistratus Lanuvinus precatus non erat populo Romano
Quiritum, -i fuit. FEST. p. 285 -i est quibusdam porta Carmentali egredi.
AMBR. Abr. 1, 4, 24 post diluvium erat ... -i, ne quis non reddidisse debitum
50 videretur naturae, sc. subolem generando.

2 cetera exempla: a -em (alicui) inicere sim.: PLAVT. Merc.
881 (loco corrupto; textum ita restit. Leo) aspice ..., caelum ut est splendore
plenum atque ut dei is(tu) vorti iubent). :: -em illic (mi) obiecit: recipi-
am me illuc (CIC. div. in Caec. 55 ut praefecto servos abducere volenti ...
-em Veneris nomine obiceret mulier, dixit et se et sua Veneris esse [SCHOL.
Cic. Gron. B p. 327, 5 -o est timor cum veneratione]). CIC. Caecin. 97 cum
... Cotta Xviris -em (-is codd.) inieciisset non posse nostrum sacramen-
tum iustum iudicari (LIV. 8, 15, 6. 39, 46, 5). LIV. 29, 18, 17 (16 audita ex
delubro vox est) movendi inde thesauros -o incussa erat. VAL. MAX. 7, 3, 1
antistes templi ... -em hospiti intulit, ne prius victimam caederet quam
eqs. TAC. hist. 1, 89, 3 fuere qui proficisci Othoni moras -emque non-
dum conditorum ancilium adferrent (de eadem re p. 908, 46).

b aliquid sine -e fit vel fieri potest (aliter e. g. infra p. 906, 27. 907,
50): a ita ut deficiat -o: debita: CIC. Verr. II 1, 119 contra ...
edictum suum s. ulla -e decernebat Verres (5, 1 sacra profanaque omnia
spoliavit. leg. agr. 2, 81 RVT. LVP. 1, 13). BASS. gramm. VI 257, 23 quo
scazonate pessimo ... s. -e usus est Hipponax. non necessaria: CIC.
Caecin. 7 si quis, quod spopondit, ... id non facit, maturo iudicio s. ulla -e
iudicis condemnatur. B ita ut nulla iniuria, offensa fiat: CIC. dom.
121 (respic. domus consecratio irrita) aram si dedicasti, s. -e loco moveri
potest. DECRET. pontif. CIC. Att. 4, 2, 3 videri posse s. -e eam partem areae
... restitui. LIV. 39, 18, 8 s. -e et piaculo se id sacram omittere non posse.
VLP. dig. 50, 5, 13 pr. ut discedere ab eo sacerdotio s. -e non possint.

c -e impedire sim.: CIC. Verr. II 4, 66 se et -e Iovis ... et hominum
existimatione impediri, ne candelabrum Iovi dedicandum dederet (Flacc.
10. dom. 139 fictis -bus. SVLP. RVP. Cic. fam. 4, 12, 3 CAES. Gall. 5, 6, 3.
VITR. 2, 8, 15 Rhodii -e impediti, quod nefas est tropaea dedicata removeri.
FRONTIN. strat. 2, 1, 16 Caesar impeditos -e hostes vicit). LIV. 4, 31, 4 cum
... -o obstaret, ne non posset nisi ab consule dici dictator, augures ... eam
-em exemere. 8, 32, 5 quae dictatori -o impedimento ad rem gerendam
fuerit, num ea magister equitum solitus ... potuerit esse (cf. SEN. benef. 7,
27, 1 ne -o quidem, quae ... supplices texit, ullum impedimentum est
hostium ruentium in praedam).

d varia (post LIV. selecta): TER. Andr. 941 mi unus scrupulus ...
restat ... :: dignus es cum tua -e, odium! CATO orat. 72 miror audere atque
-e non teneri, statuas deorum ... domi pro supellectile statuere (, Sblen-
[Wick-Bl.]

dorio Cugusi Hertzium secuta, -em ... tenere fere trad.). ACC. trag. 171 Calchas, finem re(ligionum fac, [ac] desiste exercitum morari (*si recte restit. locus corruptus; v. app. crit.*). 430 (*loco obscuro*) reicis abs te -em. CIC. Flacc. 11 haesitabat; ... eius iracundiae -o non numquam repugnabat. Brut. 283 (*antea: orator metuens ..., ne vitiosum colligeret*) oratio nimiā -e attenuata. al. CAES. civ. 3, 72, 4 parvulae ... causae ... terroris repentini vel obiectae -is. NEP. Ages. 4, 6 antetulit irae -em et eos *hostes in templo abditos* vetuit violari. LIV. 6, 33, 5 *milites a templo* nec sua -o nec verecundia deum arcuisse dicitur, sed vox horrenda. 9, 29, 10 dictu mirabile et quod demovendis statu suo sacris -em facere posset. 28, 15, 11 -o *milites cepit* ... ulterius quicquam eo die conandi (*sc. ob imbrem ingentem repentinum*). 43, 13, 2 *me quaedam -o tenet ... ea prodigia pro <in>dignis habere, quae in meos annales referam.* al. PLIN. nat. 19, 128 cum ... -o nimia *medici eam lactucam negaret* (*sc. in curatione*). SIL. 13, 317 repens ... percurrit pectora ... -o et saevas componit numine mentes *militum*, ... ne tempila *deleant*. QVINT. inst. 9, 2, 54 *ἀποσύψησις* ... ostendit adfectus ... sollicitudinis et quasi -is. TERT. nat. 1, 10, 33 potiore habita -e per Caesarem deierandi *quam per deos*. PANEG. 5, 9, 6 ut, quamvis nefas esset te *imperatore* flente laetari, vinceret tamen gratulatio -em, cum lacrimae illae pietatis essent indices. al.

B metus sim., sc. qui fere e superstitione oritur (*disting. formido l. 30; utrum disting. metus l. 27, superstitio l. 25, timor l. 31 an pro syn. accidunt? v. etiam p. 910, 27sqq.*): VARRO Men. 36 *divitiae non [auris] demunt animis curas ac -es*. CIC. Verr. II 4, 113 tanta -e obstricta tota provincia est, tanta supersticio ... mentes ... occupavit, ut eqs. (*si huc pertinet; de ambiguitate loci v. Baldo, comm. 2004, 496sq.*). rep. 1, 23 perturbari exercitum ... -e et metu, quod ... subito ... plena luna defecisset (*item -em incutit defectus corporis caelestis*: SEN. nat. 6, 3, 3 non -em incutit mentibus ..., sive deficere sol visus est, sive luna ... delituit? CVRT. 4, 10, 2 ingens -o et ex ea formido quaedam. IVST. 22, 6, 1 portenti -o). 1, 24 inanem -em timoremque. CAES. Gall. 6, 37, 8 plerique *milites* novas sibi ex loco -es fingunt et ... calamitatem *priorem* ... ante oculos ponunt. LIV. 2, 36, 3 *somnio viso* haud sane liber erat -e *homini plebei* animus. 7, 3, 1 nec ... ludorum primum initium procurandis -bus (*ad p. 908, 22*) datum aut -e animos aut corpora morbis levavit. 21, 62, 1 quod evenire solet motis semel in -em animis, multa *prodigia* ... temere credita sunt. et saepe. PLIN. nat. 5, 7 subire tacitam -em animos *Atlantem montem* propius accendentium.

C diligentia, cura, studium sim. (*saepe coniungitur fides, e. g. l. 44. 51. p. 906, 17. 38* [aliter accedit e. g. p. 906, 12. 28], ceterum e. g. diligentia l. 46. p. 906, 6. 23sq.): **1** in vita publica vel militari: **a** respicitur probitas sim., quam in iudiciis exhibent: **a** iudices (*exempla selecta inde a QVINT.*): CIC. inv. 1, 56 quod a vestra -e et a sapientia remotissimum est. Q. Rosc. 45 propter fidem et -em iudicis (*de orat. 131. al. QVINT. decl. 345, 5. TAC. ann. 16, 4, 2 [in certamine cantus]. al.*). Cluent. 121 qui iurati statuere maiore cum -e et diligentia debuerunt. 159 est ... sapientis iudicis ... non quid ipse velit, sed quid lex et -o cogitat cogitare. al. VAL. MAX. 9, 15, 4 iudicantium -o (*GAIVS dig. 50, 13, 6 PAPIN. dig. 22, 5, 13. al.*). al. PHAEDR. 3, 13, 8 (*in fabula; log. vespa*) in re dubia ne -o peccet imprudens mea. SEN. benef. 3, 7, 5 huius arbitri libera et nullis adstricta vinculis -o. QVINT. inst. 11, 1, 75 fides ac -o. decl. 252, 11 -is vestrae cunctatio, iudices. al. PLIN. paneg. 77, 3 in principe quanta -o aequitatis, quanta legum reverentia! GELL. 14, 2, 12 -e illa cunctationis et sollicitudinis nostrae. COD. IUST. 5, 71, 5 (*a. 260*) falsis adlegationibus circumventam esse -em eius praesidis. al. **B** testes, patroni vel quilibet (*quaedam a sensu sub 2a illustrato vix distinguas; cf. p. 906, 28*): CIC. Verr. II 1, 14 probabit fidem et auctoritatem et -em suam L. Suettius (*ad loc.* PS. ASCON. Verr. p. 228, 5 'o' quia iurati testes dicebant [*sim. p. 244, 22*]). Font. 21 *testibus cupidis* ... et ab -e remotis. Flacc. 9 testimoniorum -em et fidem. Cael. 55 iurati -em auctoritatemque. al. VAL. MAX. 8, 5, 2. QVINT. inst. 5, 7, 33 scientiam in testibus et -em ... esse. TAC. hist. 4, 41, 2. APVL. apol. 45, 7 pueritia *testis* etsi nihil ad re(ligionem refragaretur, tamen eqs. al.

b respicitur fides, observantia, oboedientia erga imperatorem sim. (*erga patriam sim. p. 906, 3; nonnulla vergunt ad p. 911, 3sqq.*): TRAIAN. Plin. epist. 10, 53 quanta -e et laetitia commilitones ... diem imperii mei celebraverint (*item respic. dies imperii*: 10, 103 debita laetitia et -e. PANEG. 6, 2, 3). EPIST. imp. Aur. et Veri Vlp. dig. 37, 14, 17 pr. *iuris peritus* -e rescripti nostri ductus. CIL VIII 16417, 4 (*a. 187/8; si huc*) (*p*ro praecipua erga sanctissimum *numen, religione*) (*sc. imperatoris?* *ad p. 910, 64sqg. pertinere putat Fishwick, Zeitschr. Pap. Epigr. 89, 1991, 196sqq.*) 27436, 7 (*in altaribus, a. 208/11*) pro salute ... Aug(ustorum) ... *quidam iussu -is* (*fe*cit et dedicavit). TERT. nat. 1, 17, 2 secunda *a deis* (*ab eis cod.*) -o constituitur Caesarianae maiestatis. apol. 33, 1 quid ego amplius de -e atque pietate christiana in imperatorem? EDICT. imp. Diocl. praef. 20L. ut

res constituta ex commodo publico ... debita -e teneatur. LACT. mort. pers. 18, 13 Maximianus *imperator* fidem summa -e praestabat. AVSON. 11 praef. (190 S.), 2 carae -o patriae (11, 16 [206 S.], 4). SYMM. epist. 4, 30, 1 civica -e. al.

c vario respectu (*exempla selecta post CIC.*): CIC. Balb. 9 (*nisi ad 2a*) an pudor, an integritas, an -o in eo *Pompeio duce*, an diligentia umquam requisita est? fam. 11, 29, 1 sum admiratus fidem tuam et in consilio dando -em. al. CAES. civ. 1, 67, 3 *noctu* perterritus miles ... timori magis quam -i consulere consuevit. 2, 32, 10 relinquitur nova -o, *milites*, ut ... respiratis illud *sacramentum*, quod deditio ducis ... sublatum est. LIV. 22, 6, 12 (*ironice; cf. 11* fidem dante Maharbale ... abire ... passurum Romanos) quae Punica -e servata fides ab Hannibale est atque in vincula omnes coniecti. SEN. epist. 95, 35 primum militiae vinculum est -o et signorum amor et deserendi nefas. PLIN. paneg. 65, 1 *consul factus* similis -e ipse te legibus subiecisti ..., Caesar. FLOR. epist. 2, 6, 5 summa foederum Romanis -o est. CIL VI 1001 (*a. 143*) *imp(erator)i* ... ob insignem erga caeremonias publicas curam ac -em. AVR. Fronto p. 79, 21 fides ac -o proconsulis. APVL. flor. 9, 14 *in oratione publica nihil revocare licet*; quo maior -o dicendi habenda est. CIL VIII 23226 (*non post saec. III*) *viro cuidam curiae universae at declarandam ... iudicii et adfectionis suea -em. al.*

2 cetera exempla: **a** sensu generali est qualitas perpetua hominum (*cf. p. 912, 27sqq.*): CIC. Verr. I 30 homo summa -e et diligentia. leg. agr. 2, 28 (*ironice*) videte hominis -em et diligentiam! Cael. 55 domus *Caelii* ... plena est integritatis, dignitatis, offici, -is. Deiot. 16 Deiotarum ... fide et -e vitae defendendum puto. Att. 1, 17, 5. al. NEP. Dion 8, 1 homo ... ad fraudem acutus, sine ulla -e ac fide (PHYSIOGN. 73 *ingenium* s. -e, s. pietate). VAL. MAX. 4, 1, 11 *testis* et -i ... suae debitam fidem et communis utilitati salubre consilium reddidit. 8, 5, 2 -e *Aemillii Scauri*, de qua nemo dubitabat. *in titulo honorifico* (*cf. p. 914, 33sqq.*): CORP. epist. lat. 222, 11 (*saec. IV*) Theofanen ... inimitabilis -i tuae trado (*cf. e. g. 3 benignitas tua, 4 honorificenta tuae*). **b** -o exhibetur erga alios homines, sc. cognatos, affines, amicos, familiares, hospites, cives (*ut sit fere i. q. pietas; cf. p. 907, 54sqq.*): CIC. Sull. 10 sin est in me ratio rei publicae, -o privati officii eqs. or. frg. D 2, 2 (*Hier. adv. Rufin. 1, 1*) omnes amicitias tuendas semper putavi summa -e et fide. NEP. Them. 8, 4 *Themistocles*, quo maiore -e se receptum tueretur *hospes*, ... se in sacrarium ... coniecit. PHAEDR. 3 epil. 26 (*poeta patrono*) decerne quod -o, quod patitur fides. PS. QVINT. decl. 18, 14 (*filio a patre occiso*) consumpta est paterni nominis -o, omnis pietatis sublata reverentia (*locum explicant alii alter*, v. Breij, comm. 2015, 340sq.). GELL. 12, 4, 1 quo ingenio, qua comitate, ... quantaque servandi tuendique secreti -e ... amicum esse conveniat hominis ... superioris. TERT. apol. 6, 9 ubi -o, ubi veneratio maioribus debita a vobis? SYMM. epist. 8, 12 -o ... magis fide animi metienda est quam ostentatione verborum (*sc. in litteris*). PS. AMBR. pudic. 1.31 mulier, ... quae ... -em marito, affectum liberis servat. AVG. civ. 10, 1 p. 403, 11 (*antea p. 909, 47*) latina loquendi consuetudine ... cognitionibus humanis ... dicitur exhibenda -o eqs. NOVELL. Valent. 21, 1, 3 duorum *coniugum* ... simplex -o. al. *erga mortuos*: PS. QVINT. decl. 6, 11 nobis ... adversus exanimis genuit rerum natura ... miserationem ... et -em, ut eos sepeliamus. PLIN. epist. 1, 17, 3 (2 claros viros colere) mirum est qua -e, quo studio imagines ... Catonum domi ... habeat. PAVL. NOL. epist. 13, 4 p. 87, 3. **c** -o exhibetur in variis rebus agendis: CIC. Brut. 284 *qui Atticos plurimi aestimat*, sanitatem ... et integratatem quasi -em et verecundiam oratoris probat (*item respic. sermo [cf. l. 19]*: VITA Caes. Arel. 1, 2 noster iste sermo integratissimus -e contentus rennuit mundanam pompam). PANEG. 9, 17, 2 ultra communem cum ceteris studiorum -em. COD. Theod. 16, 2, 27 pr. bona sua idoneis sedula -e gerenda committat *futura diaconissa*.

D opinio quodam modo ad rem divinam pertinens: CIC. Sull. 70 perversam atque impiam -em *Lentuli Surae* (*qui credebat se regnaturum esse, v. e. g. Catil. 3, 9* ex fatis Sibyllinis eqs.): LIV. 7, 3, 4 dicitur pestilentiam quandam clavo ab dictatore fixo sedatam; ea -e adductus senatus dictatorem clavi figendi causa dici iussit (*antea p. 905, 34*). 39, 13, 11 nefas ducere, hanc summam inter eos *Bacchi cultores* -em esse. TAC. ann. 13, 57, 1 -e insita *Germanis* eos maxime locos, *ubi gignatur sal*, propinquare caelo eqs. SVET. Aug. 90 circa -es talem accepimus: ... fulgura ... expavescerat, ut ... pellem virtuti marini circumferret pro remedio eqs. (*respici vid. etiam ea, quae postea de somniis, auspiciis sim. narrantur; v. Wardle, comm. 2014, 498sq.*)

E in veterata consuetudo sim. (*hic illic etiam de superstitione, magia cogites*): VARRO ling. 6, 4 ad cuiusmodi -em Graeci ..., cum lumen affertur, solent dicere φῶς ἀγαθόν. PLIN. nat. 13, 40 lignum *palmarum* ... contra fascinantes -e (-i var. l.) politum. 17, 108 *in inserendo* id ... -is servant, ut luna crescente, ut calamus utraque deprimatur manu. 24, 12 quidam id *viscum* -e efficacius fieri putant prima luna collectum ... sine

ferro eqs. TAC. ann. 13, 10, 1 *Nero veterem -em kalendarum Ianuariarum inchoando anno retinuit. 15, 55, 2 (accusatus se defendit) ferrum, i. pugio nem, ... olim -e patria cultum esse.* VEL. gramm. VII 60, 13 ait *Cicero (orat. 158)* -em hanc scribendi *'af' praepositionem apud paucissimos remansisse saeculo suo (cf. p. 918, 75).* 74, 2 mihi ... placet, ut in latino sermone antiquitatis -o servetur. VEG. mil. 4, 35, 3 (*quaeritur, quibus diebus arbores caedendae sint*) *hoc contemplatione ipsius -is agnoscimus, quam ... his tantum diebus placuit celebrari.* SYMM. epist. 5, 70 inveterati moris est, ut qui ad peregrina discedit, *prior epistolam mittat ...; ergo acceptis tandem litteris tuis absolutus observantiae -e tibi nunc rescribam (sim. 8, 63 tu absolutus ... hac -e mihi scribe).*

II usu deflexo est potius: **A obligatio vel prohibitio, vel res, quae eas efficit; respic:** **1 ius iurandum, foedus, pactum sollempne sim.:** **a exempla varia:** **a quaelibet (selecta inde a NEP.):** CIC. inv. 2, 92 particeps tu factus es in turpissimo foedere summae -is (*ad adulescentem, qui in caeremonia fetiali porcum sacrificandum tenuit; ibid. de eadem re: in foedere et in tanta -e.*) Verr. II 1, 38 si nullam -em sors habebit, ... nullam auctoritatem ... instituta maiorum. Balb. 10 contra foedus ..., id est contra populi Romani -em et fidem. al. NEP. Ages. 2, 5 (*antea: ius iurandum servabat) conservata -e.* LIV. 3, 55, 7 cum -e inviolatos eos *tribunos plebis*, tum lege etiam fecerunt (*cf. 10 iure iurando plebis.*) PLIN. nat. 8, 3 *elephantes alienae (sc. hominum) ... -is intellectu creduntur ... non ante naves descendere, quam invitati rectoris iure iurando de reditu.* PLIN. epist. 4, 13, 7 si parentibus ... ius conundendi *magistros* relinquatur, isdemque -o recte iudicandi ... addatur. al.

B accedit verbum solvendi, liberandi sim.: CIC. Caecin. 98 ut -e civitas solvatur, civis Romanus deditur (LIV. 5, 23, 8). GELL. 6, 18, 9 solutos ... esse se ac liberatos -e. cf. SEN. contr. 2, 2, 6 solutos esse coniuges ipsos vinculo -is). LIV. 2, 32, 2 agitatum dicitur de consulum caede, ut *milites* solverentur sacramento; doctos deinde nullam scelere -em exsolvi ... secessisse (*cf. -e exsolvore: 3, 20, 4 populum [9, 8, 6, 9, 9, 3]. 22, 61, 8 sese; resolvore: FEST. p. 281).* 40, 44, 8 consul ... liberare et se et rem publicam -e votis solvendis dixit velle. **γ -e constringere, tenere sim.:** CIC. Balb. 12 Graeci homines *specinati viri, (gen. sing.)* noluerunt -e videri potius quam veritate fidem esse constrictam (CVRT. 6, 7, 7. AMM. 26, 7, 16 en ... Romanorum exercituum fides et -bus firmis iuramenta constricta! *cf. -e obstringere l. 46. 53 et CAES. civ. 1, 11, 2 LIV. 39, 37, 21 TAC. ann. 12, 34, 1; astringere: CVRT. 6, 8, 12 VENVL. dig. 40, 12, 44 pr.*) 34 cum *foedus* magis fide illius populi ... quam aliquo publico vinculo -is teneretur (SEN. contr. 1, 6, 8 an ... non teneatur -e, qui coactus aliquid contra ius iurandum facit. PROB. Verg. georg. 3, 37 quod eius *Stygis -o teneat deos.* ibid. -e obligari (FRONTIN. strat. 4, 7, 39). al.

b cum gen. indicante, unde obligatio oriatur: CIC. div. in Caec. 46 quaestoris cum praetore necessitudinem constitutam more[m] maiorum, sortis -e[m] (Verr. I 11 s. necessitudinem -emque violatam. cf. l. 17). Verr. II 5, 35 me omnium officiorum obstringi -e. 5, 49 (*ironice*) hominem ... in publicis -bus foederum sanctum ac diligentem (Balb. 12 et legum et f. leg. 2, 16. *aliter p. 906, 15).* Font. 30 istas nationes -e iuris iurandi ... commoveri arbitramini? (CAES. civ. 1, 76, 5. 3, 28, 4 contra -em i. i. LIV. 32, 21, 9 GELL. 4, 3, 2 GAVS dig. 12, 2, 1. IVST. 14, 4, 8 sine -e i. i. al.). LIV. 26, 48, 12 sacramenti (28, 27, 4 s. -em rupistis. PANEG. 12, 24, 2. IVST. 1, 9, 18 *Cambyses optimates* in caedem falsi regis impulsos s. -e obstrigit. COD. Iust. 2, 42, 3, 3 [a. 293]. HIL. in Matth. 4, 23. al.). al.

2 pietas, quae cognatis, affinibus, familiaribus sim. debetur (cf. p. 906, 32 sqq.): CIC. inv. 2, 168 *amicitia* partim sunt -bus iunctae (vincitae var. l.), partim non sunt. ibid. iterum. S. Rosc. 66 magnam vim ..., magnam possidet -em paternus maternusque sanguis. SEN. contr. 1, 1, 16 *declamator* colorem introduxit ... -is: movit, inquit, me natura, movit pietas eqs. (*agitur de alimentatione parentum ut: Ps. QVINT. decl. 5, 7 'liberi parentes alant'; pudet ... -is humanae: hoc ergo lex erit? 5, 9).* VAL. MAX. 2, 1, 7 manifestum ... est tantum -is sanguini et adfinitati quam ipsis dis ... tributum. VAL. FL. 8, 402 iura deum et sacri sibi conscientia pacti -o (i. coniugii). STAT. silv. 5 praef. uxorem ... vivam amare voluntas est, defunctam -o (*antea: pietas*). APVL. apol. 85, 4 parentis. met. 10, 3, 6 patris (i. erga patrem). TERT. pudic. 5, 1 (*respic. deut. 5, 16*) post imperatam in parentes secundam a deo -em. COD. Iust. 5, 62, 23 pr. (a. 294) humanitatis ac -is ratio non permittit, ut adversus sororem ... actionum necessitates ... suscipias. SYMM. epist. 5, 61 -o postulavit, ut scriberem (item spectat ad litteras scribendas: 7, 84. ENNOD. epist. 2, 26, 2 p. 68, 13 -em dirigendae paginae. al. apud eosdem; cf. p. 906, 45). INSCR. Aquil. Brusin 3381 (*inter versus rudes, saec. IV/V; si recte suppl.*) religio ... fuit iussis paruisse pa<rentum> (*de structura cf. 5aδ*). SCHOL. Cic. Bob. p. 100, 25 (*ad Flacc. 33*) salva -e fraterna (i. fratri debita). al. accedit gen. indicans, quid -is causa debeat vel unde orta sit -o: COD. Iust. 3, 28, 18 (a. 286) te pietatis -em non violasse. 3, 28, 28 pr. (a. 321) naturae (CLAVD.

DON. Aen. 1, 350 p. 75, 18. HEGES. 1, 39 p. 82, 31 [gr. 1, 465 τὴν ἱερὰν φύσιν]). 5, 9, 1 pr. (a. 380) luctūs -em (sc. viduae erga maritum mortuum). HIL. in Matth. 7, 8 pii ... officii vetitam esse -em (sc. patris sepeliendi; spectat ad Matth. 8, 21sq. ut: 7, 11 perfectam in ... Christum fidem nulla saecularis in alterum o. -e esse devinctam). SYMM. epist. 6, 17 amoris foedere et -e (ENNOD. epist. 5, 3, 5 p. 127, 2). PAVL. NOL. epist. 25, 7 p. 228, 13 huius foederis (i. coniugii) -em. ENNOD. epist. 2, 1, 1 p. 38, 7 contra amicitiarum -em et consanguinitatis vincula (dict. 7, 3. al. apud eundem). al.

3 sacrilegium, scelus expiandum (exempla selecta post LIV.): CIC. Verr. II 1, 8 -es deorum immortalium expianda sunt. 4, 77 operari illud signum ignoti totius negotii ac -is ... sustulerunt (cf. LIV. 31, 14, 7 iuvenes ... templum Cereris imprudentes -is ... ingressi sunt). 4, 85 respondet ei ... poenam capitum constitutam, si iniussu senatus quisquam signum attigisset, simul -o commemoratur: tum iste 'quam mihi -em' narras, quam poenam eqs.? Att. 1, 14, 1 (a. 61 a. Chr.) id ... erat de Clodiana -e ab senatu constitutum. Tusc. 1, 27 *caeremonias sepulcrorum* violatas tam in-expiabili -e non sanxissent periti, nisi eqs. (Phil. 1, 13). nat. deor. 2, 11 *consul noluit* haerere in re publica -em. Phil. 2, 83 ementitus es auspicia, obstrinxisti -e populum Romanum, (sim. LIV. 42, 3, 9). al. LIV. 5, 23, 6 Iovis ... equis aequiperatum dictatore triumphantem in -em ... trahebant Romani. 7, 3, 1 procurandis -bus (v. p. 905, 34). 10, 40, 11 qui auspicio adest, si quid falsi nuntiat, in semet ipsum -em recipit. al. FEST. p. 238 piamentum et exsoluto omnis contractae -is (v. vol. X 2, 2134, 30sqq.). p. 326 ne intermissi ludi -em adferret. VAL. MAX. 2, 8, 3 si quid -is insolentia commisisset. QVINT. decl. 323, 13 *temporis destructio* nulla vindicta, nulla -o, nulla eos, qui fecerant, supplicia consecuta sunt. al.

4 auspicium, responsum, signum, quo numinis voluntas indicatur: CIC. dom. 41 si et sacrorum iure pontifices et auspiciorum -e augures totum evertunt tribunatum tuum, Clodi. Sest. 83 *Sestius* auspiciis -ique parens (har. resp. 11 portentis ... -ique. div. 2, 71 VAL. MAX. 1, 6, 3 PLIN. nat. 25, 17. cf. BELL. Alex. 74, 3 auspiciis et -bus ..., quibus obtemperasse eum ... audiebamus). Pis. 50 interposita -e librorum Sibyllinorum. Phil. 2, 48 iter Alexandriam (sc. fecit M. Antonius) contra senatus auctoritatem, contra rem publicam et -es. div. 1, 96 Lycurgus ... leges suas auctoritate Apolliniis Delphici confirmavit; quas cum vellet Lysander commutare, eadem est prohibitus -e. al. VERG. Aen. 3, 363 omnis (omnem var. l.) cursum mihi prospera dixit -o. LIV. 5, 14, 2 *senatores* in -em vertentes comitia biennio habita (26, 11, 4 *post tempestatem* mira serenitas ... oriebatur; in -em ea res apud Poenos versa est. 30, 38, 10). 8, 32, 4 turbatis -bus (propter incerta auspicia, ut 8, 32, 7, 8, 34, 4). 37, 3, 5 supplicatio ... earum -um causā fuit. VITR. 9 praef. 13 (antea vol. X I, 1915, 24sq.) ita fore uti, qui essent in ea insula, -e liberarentur. VAL. MAX. 7, 3 ext. 1 (antea: oraculi praecemptum) Alexander occasionem ... expiandae -is rapuit. SVET. Iul. 86, 1 *Caesarem*, quae -es monerent, ... neglexisse. Otho 8, 3 expeditionem ... incohavit nulla ne -um quidem cura, sed et motis nequidem conditis ancilibus. al.

5 causae variae: **a illustrantur iuncturae selectae:** **a cum praepositione:** CIC. Verr. II 2, 127 negant id (sc. sacerdotem sine sorte capi) Syracusani per -es sacrorum ullo modo fieri posse (leg. agr. 2, 18 populus p. -em sacerdotia mandare non poterat. LIV. 44, 17, 8 FEST. p. 174. COLVM. 2, 21, 4 ne vindemiam quidem cogi p. -es pontificum feriis licet). 5, 34 *Verres* introferri solitus est ad mulierem nuptam ... contra fas, contra auspicia, contra omnis divinas atque humanas -es (dom. 109 c. -em [sing. etiam nat. deor. 2, 11. SERV. georg. 1, 270 secundum Varro] c. -em esse, si eqs.]. TAC. ann. 1, 73, 3 non c. -es fieri, quod eqs.). nat. deor. 2, 10 Gracchus cum ... mortem subitam rogatoris in -em populo venisse sentiret, ad senatum rettulit (LIV. 10, 37, 16. 22, 33, 7 in -em ... venit aedem Concordiae biennio ante votam ... locatam ad id tempus non esse). **β cum gen. pendente:** CIC. leg. agr. 2, 18 propter -em sacrorum (cf. l. 50). Att. 12, 43, 3 (*respic. monumentum filiae mortuae*) me maiore -e quam quisquam fuit ullius voti obstrictum puto (FEST. p. 245 votorum aut sacrificiorum spretam -em. IVST. 21, 4, 2). GELL. 1, 13, 4 -e mandati soluta. **γ salva -e** (cf. p. 907, 73 et GELL. 1, 12, 12 salvis -um observationibus): LIV. 9, 9, 1 *Samnitibus* dedit ... profanos nos, quos s. -e potestis; dedetis deinde et istos sacrosanctos. PLIN. epist. 10, 49, 2 dispice ..., domine, an putes aedem ... s. -e posse transferri; alioqui eqs. (seq. p. 909, 18). **δ -o est cum (acc. c.) inf.** (-i est c. enunt. secund. l. 74; cf. p. 909, 23 -o existimatur. *respic. id, quod fieri debet, ut supra p. 907, 71 [aliter atque p. 903, 63 sqq.]; accedit dat. personae l. 73 sqq.): PLIN. nat. 25, 30 hac radice evulsa scrobem repleri vario genere frugum -o est ac terreae piamentum. 30, 42 obrui tales *catulos* -o est (de re cf. e. g. Ser. med. 441 munus debetur humandi). SYMM. epist. 2, 61 mihi -o fuit non negare verba poscenti. CONC. II 3, 2 p. 87, 31 estis ... humiles propter deum, quibus -is est, ut ad eos facile accedatur (gr. p. 87, 33 οἵς ἐν αἰδοῖ τῷ εὐπρόοιτον).*

b cetera exempla (selecta): CIC. Mur. 1 quodsi ... comitiorum precatio ... tantam habet in se vim et -em, quantum rei publicae dignitas postulat (dom. 127 dedicatio magnam ... h. -em). dom. 69 *non dubitavit*, quin ab isto *Clodio trib. pl.* nihil legibus, nihil -bus, nihil iure esset actum. rep. 2, 31 quod *ius* ... sanxit *Tullus Hostilius* fetiali -e, ut omne bellum quod denuntiatum ... non esset, id ... impium iudicaretur. CAES. Gall. 6, 17, 5 *apud Gallos non saepe accidit*, ut neglecta quispiam -e ... capta apud se occultare ... auderet. VERG. georg. 1, 270 festis quaedam exercere diebus fas et iura sinunt: rivos deducere nulla -o vetuit (QVINT. inst. 1, 6, 41 illa *Saliorum carmina* mutari vetat -o. PASS. Macc. 3, 10. al.; cf. PLIN. nat. 17, 124 in ulmo eam *morum* inseri -o fulgurum prohibet). LIV. 6, 28, 6 diem *Alliensem* contactum -e (*item spectat ad dies religiosos*: 37, 33, 7. COLVM. 6, 2, 3 diem ... bonum a tempestatisbus et a -bus ... eligito. GELL. 5, 17, 4). RVT. LVP. 1, 2 multa ... eum revocabant (*sc. ne supplicium sumeret*): officia, consuetudo ..., -o eqs. PLIN. nat. 2, 145 hominem ... *fulminis ictu* exanimatum cremari fas non est, condi terra -o tradidit. TAC. hist. 4, 53, 4 altitudo aedibus *Capitolii* adiecta; id solum -o adnuere ... crede(batur). PLIN. epist. 10, 49, 2 (*antea p. 908, 66*) alioqui commodissimum est, si -o non impedit (*respondebat TRAIAN.* Plin. epist. 10, 50 potes ... sine sollicitudine -is ... aedem ... transferre). ARNOB. nat. 7, 31 p. 381, 24 solum erit *vinum*, quod *deo* inferetur, sacram, nec -e obligabitur ceterum. al. *huc pertinere vid. comparatio acerba*: EDICT. imp. Dioc. praef. 7L. avaritiae ... velut quaedam -o apud improbo(s) ... existimatur in lacerandis fortunis omnium sola necessitate ... destituti.

B qualitas rerum, quae fiduciam, venerationem sim. aestimationum suscitant (huc vergunt e. g. p. 905, 59. 906, 39. 907, 17); spectat ad: **1 scripta vel dicta:** CIC. Q. Rosc. 7 *tabulae rationum* perpetuae existimationis fidem et -em amplectuntur. QVINT. inst. 1, 6, 1 vetera maiestas quaedam et, ut sic dixerim, -o commendat (cf. p. 907, 6). PANEG. 4, 15, 6 estote, ... auctores, de scriptorum -e securi: credimus facta, quae maiora nunc sensimus. **2 amicitiam sim.:** CIC. Att. 1, 17, 7 et illa, quae violata, expiabuntur et haec nostra, quae sunt sanctissime conservata, suam -em obtinebunt. **3 corporea:** PLIN. nat. 11, 250 hominis genibus quaedam ... -o inest. 18, 119 in eadem *faba* peculiaris -o, namque fabam utique ex frugibus referre mos est auspici causa. 19, 50 comitata est *hortos* ... -o quaedam. 32, 23 p. 919, 28, 37, 100 (*agitur de gemmis quibusdam*) accedit ... -o, narrata siderum cognitione, quoniam fere Pliadum ... dispositione ac numero stellantur, ob id Chaldaeis in caeremoniis habitae. al. *apud eundem*.

CAPVT ALTERVM: pertinet strictius ad cultum deorum (*hominum, qui pro deis habentur p. 911, 3*): **I praemonenda de definitione, differentia sim.:** **A varia exempla:** CIC. inv. 2, 66 -em ..., quae in metu et caeremonia deorum sit, appellant (*disting. pietas, ut part. 78; v. vol. X 1, 2091, 13. 19sqq.*), 2, 161 -o est, quae superioris cuiusdam naturae, quam divinam vocant, curam caeremoniamque affert. part. 129 (*antea: divinum ... ius; disting. aequitas*). nat. deor. 2, 8 -e, id est cultu deorum (AVG. civ. 10, 1 p. 403, 5 -o quamvis ... dei cultum significare videatur eqs. [*postea p. 906, 47*]. p. 403, 13. ISID. diff. 1, 486 [16C.] fides est credulitas, qua deum confitemur, -o cultus, quem illi credentes exhibemus. cf. l. 59. 63 et NON. p. 378, 38 -o est deorum cultura [*affert VERG. p. 912, 40*]). al. AVG. civ. 10, 1 p. 403, 32 quae *θρησκεία* graece, latine autem -o dicitur. SALV. eccl. 2, 43 -o ... scientia est dei. SYNON. Cic. p. 442, 21 res divinae. -es. sacra. sacrificia eqs. **B disting. superstitione** (cf. p. 910, 19. 915, 46. 917, 57sqq. et CIC. dom. 105 modum quandam esse -is, nimium esse superstitionis non oportere): CIC. inv. 2, 165 unicuique virtuti finitimum vitium reperiatur ... ut ... s., quae -i propinquia est. Cluent. 194 pietate et -e et iustis precibus (*opp. contaminatā s.*). nat. deor. 1, 117 (*antea: superstitionem ..., in qua inest timor inanis deorum*) -em, quae deorum cultu pio continetur. div. 2, 148sq. al. SEN. clem. 2, 5, 1 -o deos colit, s. violat. QVINT. inst. 8, 3, 55. TAC. hist. 5, 13, 1 gens *Iudeorum* superstitioni obnoxia, -bus adversa. TERT. adv. Marc. 1, 5, 5 orat. 15, 1 MIN. FEL. 13, 5. 38, 7 p. 911, 19. CYPR. Demetr. 12, 2 s. falsis vera -o subvertitur. LACT. inst. 4, 28, 11 -o veri cultus est, s. falsi. ISID. diff. 1, 486 (16C.) -o ... est in virtute, s. vero in cultu inlicito. al.

II exempla notionem illustrantia: **A significantur potius actiones, sententiae sim. hominum:** **1 generalia; spectat ad cultum:** **a paganorum vel quorumlibet:** **a in universum:** **① varia exempla (pauca selecta inde a LIV.):** RHET. Her. 1, 4, 7 ad deorum immortalium -em (CIC. dom. 123. et saepe, v. p. 915, 53sqq.). CIC. inv. 1, 2 nondum divinae -is ... ratio colebatur (dom. 2 LIV. 9, 9, 4 Ps. APVL. Ascl. 5 TERT. adv. Iud. 13, 19. al.). Verr. II 4, 132 *Siculi* omnes -e moventur. leg. 1, 60 cum animus ... cultum ... deorum et puram -em suscepit. fin. 1, 64 e physicis ... sumit ... constantia contra metum -is. nat. deor. 1, 115 qui sustulerit omnem funditus -em (*sc. Epicurus*). et saepe. LVCR. 3, 54 *homines* multo ... in rebus acerbis acrius advertunt

animos ad -em. al. CAES. Gall. 6, 16, 1 natio est omnis Gallorum admonendum dedita -bus. SALL. Iug. 75, 9 milites -e pluvia magis usi *quam aqua allata* ..., nam rati sese dis immortalibus curae esse. ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 56 (*quoniam ludi ei*) religio(nis) causa sun(t in)stituti. LIV. 5, 50, 1 ut erat *Camillus* diligentissimus -um cultor. 9, 30, 5 rem dictu parvam praeterirem, ni ad -em visa esset pertinere. VELL. 2, 126, 1 sacravit parentem suum *Tiberius* Caesar non imperio, sed -e (*nisi ad p. 911, 3sqq.*). PHAEDR. 4, 11, 4 cum discederet *fur e templo Iovis*, repente vocem sancta[m] misit -o: '...' (*per prosopop. similem* app. 8, 4 mugit adytis *Delphicis* -o). SEN. benef. 7, 7, 3 non omnia dis dedicata esse; in iis observari sacrilegium, quae -o numini adscriptis. PLIN. nat. 6, 66 genus *Indorum* ... prope in -em versae sapientiae deditum. 14, 119 quoniam -e vita constat. FLOR. epit. 1, 13, 12 in ultimis -o publica privatis affectibus antecellebat. PASS. Scill. 3 simplex est -o nostra et iuramus per genium ... imperatoris (*gr. θρησκεία*). LACT. ira 10, 47 terroris ac metus gratia -em a sapientibus institutam esse. IVST. 1, 9, 6 *Cambyses* cum contemptu -is grassatus ... adversus deos fuerat. AVSON. 21 (419 S.), 35 Gratianus potestate imperator ..., pontifex -e eqs. et saepe. **② -o vituperatur ut prava, nimia, aliena sim., vel e contextu intellegitur mala esse, nocere** (syn. superstatio l. 32. 38, cf. l. 30; *per prosopop. l. 24. 29 et TERT. apol. 13, 6* -o mendicans. PRVD. ham. 405 idolatrix -o. al.): RHET. Her. 2, 21, 34 (*inter causas maleficii*) quid amor ..., quid ambitio, quid -o, quid metus mortis eqs.? (, irrelvar. l.; v. vol. VII 2, 395, 15sqq.). CATVLL. 90, 4 Persarum impia -o. LVCR. 1, 63 humana ... vita ... oppressa gravi sub -e, quae caput a caeli regnibus ostendebat eqs. 1, 78 -o pedibus subiecta ... opteritur. 1, 83 saepius illa -o peperit scelerosa atque impia facta. 1, 101 tantum -o potuit suadere malorum. 1, 109 -bus atque minis obsistere vatum (*sunt qui plur. ad p. 905, 21sqq. trahant et hic et* 1, 932 [= 4, 7] artis -um animum nodis exsolvore pergo. 2, 44 timefactae -es effugient animo pavidae). 2, 680 -e animum turpi contingere. NIGID. Gell. 4, 9, 2 nimia et superstitionis -e (v. p. 918, 9). LIV. 4, 30, 9 animos ... multiplex -o et pleraque externa invasit ([*postea: capti superstitione animi*]. 25, 1, 6 tanta -o, et ea magna ex parte e., civitatem incessit, ut eqs. 39, 15, 3 pravis et e. -bus captas mentes. Ps. PROSP. carm. de prov. 650. cf. l. 65). 27, 23, 2 minimis etiam rebus prava -o inserit deos (39, 16, 6 PLIN. epist. 9, 33, 9 *adde l. 33*). VAL. MAX. 7, 3, 8 alienigenae -is ... insignibus. SEN. nat. 6, 29, 3 *nusquam* plura exempla vaticinantium invenies quam ubi formido mentes -e mixta percussit. CVRT. 4, 10, 7 (*antea: superstitione*) ubi vana -e capta est *multitudo*. al. **③ -o ordinatur, constituitur sim. vel explicatur** (huc spectare vid. TREBAT. tit., v. e. g. Gell. 7, 12, 5 in libro de -bus secundo. Porph. Hor. sat. 2, 1, 1 libros ... de -bus novem): CIC. Verr. II 2, 126 Syracusis lex est de -e, quae ... Iovis sacerdotem sortito capi iubeat (leg. 2, 17. 3, 48. cf. 3, 1 sicut de -um lege fecisti. 3, 13 ut in -is lege fecisti). 4, 101 a quibus *rebus sacris* ... oculos cohibere te -um iura cogebant (dom. 32 ius -is. Sest. 56 omnia i. -um, auspicio, potestatum. al. APVL. apol. 25, 9 leges caeremoniarum, fas sacrorum, ius -um. al.). dom. 1 eosdem et -bus deorum immortalium et summae rei publicae voluerunt *maiores nostri*, ut ... clarissimi cives rem publicam bene gerendo -es, -es (*Orelli, -bus trad.*) sapienter interpretando rem publicam conservarent. 2 interpretes -is (leg. 2, 67 -um. cf. -es interpretari l. 49 et CAES. Gall. 6, 13, 4 VAL. MAX. 1, 5, 5). 31 quasi ... alio modo sit constituturus ... de -e pontifex ..., quam eum ... caeremoniarum ius ... coegerit (*item decernit de -e pontifex: har. resp. 14 quorum pontificum auctoritati ... maiores nostri sacra -esque et privatas et publicas commendarunt. nat. deor. 3, 5 cum de -e agitur, ... pontifices maximos ... sequor. al. PAVL. FEST. p. 126.* rep. 2, 26 animos ... *cupidos bellandi* -um caeremoniarum mitigavit ... omnisque partis -is statuit sanctissime (*Numa ut: LIV. 1, 32, 5. TAC. ann. 3, 26, 4* -bus et divino iure populum devinxit. al.; cf. p. 912, 45 et CIC. leg. 2, 23 non multum discrepat ista constitutio -um a legibus Numae). nat. deor. 3, 5 cum ... omnis populi Romani -o in sacra et in auspicio divisa sit, tertium adiunctum sit, si quid ... haruspices ... monuerunt; harum ego -um nullam umquam contemnendam putavi. et saepe. VARRO ling. 5, 143 *oppida condentes aratro circumagabant sulcum; hoc faciebant -is causa die auspicato.* al. **④ spectat ad singulos cultus, quibus honorantur:** **① dei (exempla selecta inde a LIV.):** CIC. Verr. II 4, 114 neque ... haec externa vobis, iudices, est -o neque aliena (*Cereris ut: 4, 115*). Sest. 56 impuro homini atque indigno illa -e (*Magnae Matris ut: har. resp. 27 [bis]*). CIL XII 405). har. resp. 37 ut opinio illius -is Bonae Deae est. al. LIV. 25, 1, 11 ut eis -bus populum liberaret *praetor urbanus* (*antea l. 32*). VAL. MAX. 1, 1, 17 Hercules ... detractae -is sua ... poenam exegisse traditur. TAC. hist. 2, 2, 2 initia -is, templi ritum, formam deae *Paphiae Veneris* disserere. SVET. Nero 56 -um ... contemptor praeter unius Deae Syiae. APVL. met. 11, 15, 5 te ... obsequio -is nostrae dedica (*respic. cultus Isidis ut: 11, 21, 3 sacerdos sobriae* -is observatione famosus. al. in eodem libro; cf. 11, 28, 5 germanae -is, i. Osiris, obsequium). CIL VI 648 Silvano deo ... effigiem,

loci ornatum, -em instituit consecravitque. PAVL. sent. 5, 21, 2 qui novas et ... incognitas -es inducunt. LACT. inst. 5, 8, 5 susceptae sunt ... impiae -es. *al.* (II) homines, sive mortui sive vivi, qui pro deis habentur (cf. p. 905, 65): CIC. Mil. 80 apud Graecos tyrannicidae prope ad immortalitatis et -em et memoriam consecrantur. TAC. ann. 1, 10, 8 Augusto mortuo templum et caelestes -es decernuntur (5, 2, 1 ne c. -o decerneretur *Liviae*). CIL VI 35876, 8 (saec. I/II) hoc monumentum tutela reli(gio)nis inferum est (*ibid.* 11). INSCR. Année Épigr. 1967 n. 246 (= Catal. IV 247; *Barcinone, saec. II?*) -i Cynegioli (*si huc*). LACT. inst. 1, 22, 23 (*homo Iuppiter appellatus fana sibi creavit*) ut ... sibi honorem divinum ... acquireret cum -e coniunctum (*de eadem re*: 1, 22, 26 -em cultus sui ... seminavit. loci e versione Euhemeris Enniana pendent [= ENN. frg. var. 125. 130]; vix servantur verba ipsius Ennii, v. Laughton, *Eranos* 53, 1951, 35 sqq.).

b Iudeorum vel Christianorum: **a varia exempla (paucula selecta):** CIC. Flacc. 68 -em ... Iudeorum (LACT. ira 23, 12. HIST. AVG. Heliog. 3, 5 I. et Samaritanorum -es. SVLP. SEV. chron. 2, 30, 7 I. et Christianorum -o. *al.*). TAC. hist. 5, 4, 4 principia -is Iudeorum tradentibus I[u]d(a)eis. TERT. apol. 24, 2 veram -em veri dei ... neglegendo (MIN. FEL. 38, 7 cohibeatur superstatio, inpietas expietur, v. -o reservetur. CYPR. Demetr. 5, 2 [opp. vanis superstitionibus]. LACT. inst. 1, 1, 19. *et saepe e. g. p. 916, 34 et in titulo operis* AVG. de v. -e; plur. ANTH. 893, 122 nil moror, quin v. famule -bus. adv. Iud. 9, 16 si sanctos a -e dei deturbet *diabolus* (adv. Marc. 5, 17, 13 in -e d. creatoris. *al.*). VET. LAT. II Macc. 6, 11 (rec. V) *sabbatis Iudei* verebantur propter -em et observantiam manu sibimet auxilium ferre (cf. gr. διὰ τὸ εὐλαβῆς ἔχειν et e. g. rec. L in die sollemni). act. 26, 5 (cod. 50, sim. VVLG.; *log. Paulus*) secundum certissimam sectam nostrae -is vixi Farisaeus (gr. φορησκείας). Tit. 2, 3 (Ambrosiast.) anūs esse decet ... in statu -e digno, non criminatrices eqs. (ι. gr. ἐν καταστήματι ἑροποεῖται, cod. 75. *al.* et Vulg. in habitu sancto). CYPR. epist. 40, 3 *presbyter quidam* promovebitur ... ad ampliorem locum -is sua (reg. var. l; cf. 55, 8, 2 cunctis -is gradibus). 74, 8, 1 pro fide et -e sacerdotalis loci, quo fungimur. hab. virg. 2.1.20 fundamentum omne -is ac fidei de observatione ac timore proficiscitur. LACT. inst. 1, 19, 2 si honos idem tribuitur aliis deis, ipse omnino non colitur, cuius -o est illum esse unum ac solum deum credere. EPIST. imp. Constant. (CIL III 7000) 1, 41 (a. 331) sectatores sanctissimae -is. pontif. 212 Hil. coll. antiar. p. 92, 18 catholicae -is iure servato. RVFIN. Orig. in num. 23, 1 p. 210, 18 magnifica ... et totius reverentiae plena -o. PAVL. NOL. carm. 27, 637 omnes, qui simul huc sancta pro -e coistis. VINCENT. LER. exc. 11.37 *deo* serviendum est ea servitute, quae -o vocatur. PROSP. chron. I p. 401, 271 Iudas *Maccabaeus* ... patrias -es ... civibus suis reddidit. CASSIOD. var. 10, 26, 4 cum divinitas patiatur diversas -es esse, nos unam non audemus imponere (vix ad a). hist. 2, 13, 1 Acesium Novatianorum -is episcopum (gr. *Socrat.* 1, 10, 1 φορησκείας). 7, 4, 3 praesules ... -um (gr. *Socrat.* 3, 25, 1 φορησκεύων). CAES. AREL. trin. 1 p. 165, 2 homines alterius -is (i. *Ariani*; opp. catholicos). *et saepe.* **B-o vituperatur, ita ut obiungentur:** haereticis ab orthodoxis: VET. LAT. Col. 2, 18 (cod. 78. *al.* et VVLG.) nemo vos seducat volens in ... -e angelorum (i. *qua angeli coluntur*; gr. φορησκεία, Ambrosiast. al. superstitione, cod. 77 fin var. I.J. *al.* cultura). I Tim. 6, 5 (Rufin. Greg. Naz. orat. 2, 18, 2) qui -em dei, quaestum esse arbitrantur (ι. gr. τὴν εὐσέβειαν, cod. 75. *al.* et Vulg. pietatem). HIL. trin. 5, 39 quid *deum* verum et non verum ... sub unius dei ementita -e conponis? 8, 28 in maledicto est ... -o creaturæ. *al.* **Christiani a paganis:** MIN. FEL. 9, 2 inter eos velut quaedam libidinum -o miscetur (*postea*: vana et demens supersticio). 9, 3 (ironice) digna ... -o talibus moribus (sc. *vitiiosis*). 10, 1 pravae -is obscuritatis. ARNOB. nat. 1, 25 p. 20, 22 -es, iniquiunt, impias ... tractatis (*respondeatur* 1, 29 p. 24, 24 i. -is sumus apud vos rei eqs?). p. 21, 3 execrabilis -o ... et infausta. **Iudei a Christianis:** HIL. myst. 2, 4, 1 *Israhel* vanis -bus deditus. OPTAT. 4, 9, 4 (sec. Ier. 2, 13) Iudeorum populus ... idolorum inquinatam sectatus fuerat -em.

2 -o est ritus sim.: **a paganorum vel quorumlibet (exempla paucula selecta post CIC.):** CIC. Verr. I 14 delubra omnia sanctissimis -bus consecrata (Mil. 87 polluerat stupro s. -es. cf. nat. deor. 2, 5 deorum cultus -umque sanctitates). II 1, 7 -es ... caeremoniaeque omnium sacrorum sanctorumque violatae (*nisi ad Bla*). Cluent. 43 veteribus institutis -busque Larinatum. dom. 105 muliebribus -bus te *implicuisti* (fam. 1, 9, 15). 135 novo pontifici primam hanc ... -em instituenti. har. resp. 8 sacra et -es neglegi, violari, pollui. nat. deor. 1, 61 caeremonias -esque publicas (LIV. 5, 52, 4 VAL. MAX. 5, 10, 1. *al.*). *et saepe.* VARRO frg. Non. p. 197, 15 -es et castus (v. vol. III 571, 45). VERG. Aen. 3, 409 hac casti maneant in -e nepotes (SERV. auct. in observatione perpetua). LIV. 1, 32, 2 aut neglectis -bus aut prave cultis. 39, 8, 4 aperta -e (opp. occultorum ... sanctorum). VITR. 1, 7, 1 Volcani ... vi e moenibus -bus et sacrificiis evocata. VAL. MAX. 7, 2, 5 quemadmodum violata -o expianda foret. PETRON. 17, 9 nocturnas -es. PLIN. nat. 10, 116 villaribus gallinis ... -o inest: in-

horrescant eqs. (v. vol. VII 2, 1874, 76 sqq.; item de ritu avium: SOL. 2, 49 quasi peracta -e [pendet e Plin. nat. 10, 127]). 16, 240 Olympiae oleaster conspicitur, ex quo primus Hercules coronatus est, et nunc custoditur -o. 18, 124 cicer columbinum ..., quod -o pervigiliis adhibet. 35, 177 sulphur habet ... in -bus locum ad expiandas suffitū domos. TAC. ann. 3, 58, 2 diu post ... caedem *flaminis Dialis* neminem suffectum, neque tamen cessavisse -es. SVET. Cal. 15, 1 inferias ... annua -e publice instituit. GELL. 4, 5, 3 (*respic. statua fulgere tacta*) eam rem contrariis (i. *noxios*) re(ligionibus) procurare. APVL. met. 1, 13, 6 ne quid demutaret *striga* ... a victimae *immolanda* -e. INSCR. Année Épigr. 1987 n. 230 (*Praeneste, saec. III¹*) *patronus coloniae ludos scaenicos* Pal(atina), relig(ione) dign(os) ... ededit (ι. vel Pal(atinorum)). *et saepe.* exemplum dubium: MARCELL. med. 15, 11 hanc pestem, pestilentiam ... ha[n]c e[m] evoco ... de istis membris, medullis (-leg. cod. alter; em. Bernays; lect. trad. vix recte def. Zander, Versus Italici antiqui 1890, 46, ut -em vox sit alibi ignota a relegare derivata, qua significetur 'malum, quod relegatur'). **b Iudeorum vel Christianorum:** TERT. bapt. 9, 1 -em aquae (item c. gen. ritum sim. indicante: 10, 1 baptismi. adv. Iud. 4, 6 sabbati. orat. 9, 3 orationis dominicae. 18, 7 communis et quasi publica ieunii -o. VVLG. num. 19, 2 -o victimae, quam constituit dominus. *al.*) adv. Marc. 2, 18, 3 (*antea*: oblationum negotiosas scrupulositas) populum ... *deus eiusmodi officiis* -i suea voluit adstringere, quibus superstatio saeculi agebatur. VITA Anton. 22, 3 1.8 et orationis continua opus est et studium -is, necessarium est (ι. gr. ἀσκήσεως). VVLG. lev. 16, 31 *sabbatis* affligitis animas vestras -e perpetua. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 1 p. 597 *Iudas Maccabaeus* -bus dedit initium (gr. 1, 39 ἐναγιοῦσθων). *al.*

3 -o est qualitas hominum (Christi p. 913, 17), qui deos vel res sacras colunt, venerantur (cf. p. 906, 22 sqq.): **a apud paganos vel quoslibet (exempla selecta post VERG.; in malam partem agitur de superstitione l. 51):** **a exempla varia:** CIC. Verr. II 4, 18 ecqui pudor est, ecquae -o, Verres, ecqui metus? 4, 84 Mercurium, qui ... summa -e coleretur (Balb. 55 s. ... -e ... caeremoniaque. har. resp. 28 NEP. Ages. 4, 7. cf. e. g. BELL. Alex. 66, 3 tanta -e. VAL. MAX. 1, 8, 3 praecipua -e. CVRT. 4, 3, 21 eximia -e). dom. 131 Libertatis signum posuisti, *Clodi*, magis ad ludibriū impudentiae quam ad simulationem -is (cf. p. 913, 11 et VAL. MAX. 2, 6, 7 per aliquam -is simulationem [*postea*: superstitionem]). har. resp. 19 pietate ac -e ... omnes gentes nationesque superavimus. leg. 2, 26 tum maxime et pietatem et -em versari in animis, cum rebus divinis operam daremus. *al.* VERG. Aen. 2, 188 populum antiqua sub -e tueri (i. reverentia erga Minervam). 2, 715 antiqua cupressus -e patrum multos servata per annos (SERV. timore; ... conexa ... sunt timor et -o. cf. l. 65 et CENTO de eccl. 2 -e patrum laetum et venerabile templum). 7, 172 tectum augustum ... horrendum silvis et -e parentum (*Claud. Don. Aen.* 7, 170 p. 26, 28 sine reverentia videri non poterat [cf. Bla]). LIV. 1, 18, 1 inclita iustitia -o que ... Numae Pompili erat (item de Numa [cf. p. 910, 57]: FLOR. epit. 1, 2, 1 ob inclitam viri -em. 1, 2, 4 ut, quod vi et iniuria occuparat imperium *populus Romanus*, -e atque iustitia gubernaret). 5, 15, 6 vir haud intacti -e animi. 21, 4, 9 (*inter vitia Hannibalis*) nullus deum metus, nullum ius iurandum, nulla -o. *al.* VITR. 1, 7, 2 cum -e casta[e] sanctisque moribus is locus templi Cereris debet tueri (8 praef. 4). PLIN. nat. 16, 251 (*antea descr. ritus Druidarum*) tanta gentium in rebus frivilis plerumque -o est. TAB. devot. Mogont. 2, 16 (*ad Matrem deorum*) d(e)mando tibi rel(gione), ut me votis condamnes (*nisi ad 2a; sim.* 11, 2 mando et rogo -e, ut eqs.). APVL. Socr. 3 p. 122 profana ... turba ... inops -is ... deos neglegit. INSCR. numm. imp. Aur. III p. 235 n. 285 et 285^a relig(io) Aug(usti) eqs. (*cum imagine Mercurii*, ut p. 298 sqq. n. 1070 sqq.; item in nummis Valerian. V 1 p. 47 n. 114 -o Aug(ustorum) [*cum imagine Diana*; in parte nummorum lerigio, ut Salolin. V 1 p. 126 n. 29]). TERT. apol. 25, 2 rec. Φ Romanos pro merito -is diligentissimae orbem terrarum gubernare (religiositatis rec. vulg.). MIN. FEL. 25, 10 nisi forte apud istos Romanos maior castitas virginum aut -o sanctior sacerdotum. CIL II² 14, 1286 (*inscr. sepulcr.*, saec. II²/III) sacerdoti Caelestis *deae*, incomparabili -is eius. *al.* **B locus sim. est -e sacer (nisi exempla ad Bla trahas):** VERG. Aen. 7, 608 belli portae ... -e sacrae et saevi formidine Martis (SERV. tremendae, execrables). 8, 598 lucus ... -e patrum late s. Ov. met. 10, 693 recessus ... -e s. prisca. fast. 3, 264 est lacus antiqua -e s. SIL. 12, 125 lacus Avernum Stygia ... -e s. **b apud Iudeos vel Christianos:** **a generatim -o est qualitas fidelium, piorum:** VET. LAT. Is. 11, 2 (Tert. adv. Marc. 5, 8, 4) spiritus agnitionis et -is, spiritus eum replebit timoris dei (gr. εὐσέβειας, Cypr. testim. 2, 11. *al.* et Vulg. pietatis). Eph. 4, 24 (Tert. resurr. 45, 1) induere novum hominem, qui secundum deum conditus est in iustitia et -e veritatis (gr. ὁσιότητι, Vulg. sanctitate). Iac. 1, 26 sq. (cod. 66, sim. VVLG.) si quis ... putat se religiosum esse ... fallens cor suum, huius vana est -o; (27) -o autem ... immaculata apud dominum haec est, visitare orfanos eqs. (gr. φορησκεία utrobique; loco posteriore Ps. Aug. spec. 24 sanc-

titas). TERT. orat. 1, 4 ut *homo* ... ei *deo* soli -em suam offerret (CYPR. epist. 64, 4, 2 unusquisque nostrum pro s. -e). CYPR. epist. 5, 1 peto vos pro fide et -e *vestra* egs. (6, 3, 2. 14, 2, 1 *ego* fretus ... et dilectione et -e v. 76, 1, 3. cf. 72, 3, 1 pro -is tuae et fidei veritate. *aliter p. 914, 34 sqq.*) 63, 19 -i ... nostrae congruit ... custodire traditionis dominicae veritatem. NOVATIAN. cib. Iud. 4, 2 gulae temperantia, quae semper -i deprehenditur esse vicina. PONT. vita Cypr. 9, 5 pontifices ... -is veritate praecesserat. PANEG. 2, 29, 2 obiciebatur ... mulieri viduae nimia -o et diligentius culta divinitas. LACT. inst. 1, 20, 21 -o ac veneratio nulla alia nisi unius dei tenenda est. HIL. trin. 5, 28 -em ... praesentem futuris praemiis muneratur *deus* (opp. inpietatem). 10, 2 simulatae -is falsiloquia (*postea*: simulatam pietatem). VITA Anton. 93, 4 1.19 deificam -em (gr. θεοσέβειαν). PAVLA Hier. epist. 46, 9, 1 se minus -is habere ..., nisi ... Christum adorassent *Hierosolymis*. COD. Theod. 12, 1, 63 specie -is (v. vol. VIII 1405, 43). SVLP. SEV. dial. 2, 8, 7 ecclesia ibi est celebris -e sanctorum (*i. monachorum*). CASSIAN. inst. praef. 7 beatissime papa, unicum -is et humilitatis exemplar. COMM. apol. 233 o pia -o *Christi*. CIL XIII 11963 (saec. V/VI) pres(b)yter ... Chr(ist)o fede et religione probatus. CE 1389, 10 (e *Gallia Narb.*, a. 579) mulier fulsit culminibus seculo, -e deo. *al.* **B** *speciatim spectat ad vitam deo devotam, sc. monachorum, clericorum sim.* : SALV. eccl. 2, 11 ab omnibus -em professis (CONC. Tur. a. 461 p. 146 l. 70 propositionem professae -is. *al.*; cf. professio -is: SALV. eccl. 2, 43 CANON. Arel. 25. *al.*) VITAE patr. Iurens. 50 primitus in -e gradientes. CAES. AREL. epist. ad virg. 6, 10 antequam -em sanctam adsumeret *monacha*. reg. virg. 4, 1 habitum -is adsumere (CONC. Matic. a. 581/583 p. 228 l. 148 se de -is h. ad inlecebras saeculi subtrahere. cf. p. 225 l. 70 abiecto -is cingulo). GREG. TVR. vit. patr. 11, 3 p. 711, 16 *reclusus quidam* in hac -e cursus vitae consummans. FERREOL. reg. 5, 1 si quis veniat -em expetens monasterium intraturus. *al.*

B *significatur potius rerum vel animantium status sanctus* (*qui reverentiam, formidinem excitare potest*); -o inest: **1** *rebus, locis, sc.* : **a** *tempis, nemoribus, arboribus, lacui, statuis sacris sim.* (v. etiam p. 912, 63): **a** *accedit gen.* : CIC. inv. 2, 1 (*antea* p. 927, 20) propero fani -em (Verr. II 1, 46 est ... tanta ... eius f. -o atque antiquitas, ut egs. 4, 96 singularem. 4, 111 Liv. 45, 4, 3 FEST. p. 253. cf. p. 911, 65). Verr. II 1, 48 *Delos Apollinis et Diana sacra putatur, tantaque eius auctoritas -is ... est* ..., ut ne Persae quidem ... quicquam *attingerent*. dom. 119 istae dedicationes et templorum et delubrorum -es (VELL. 1, 9, 4 QVINT. decl. 265, 13. *al.*). *al.* BELL. Alex. 32, 3 sacris ... prolatis, quorum -e precari offensos ... animos regum erant soliti *Alexandrini*. VERG. Aen. 8, 349 (cf. SERV. p. 902, 59) -o pavidos terrebant agrestis dira loci (Liv. 44, 29, 2 [*antea*: sanctitas templi insulaeque *Deli*] industrias -e. *al.* praebente. CVRT. 10, 9, 21. *al.*; cf. p. 914, 30). QVINT. decl. 281, 6 tacita quaedam illius solitudinis -o. *al.* **B** *cetera exempla*: CIC. Verr. II 1, 48 hoc tu fanum depopulari ... audebas? fuit ulla cupiditas tanta, quae tantam extingueret -em? (4, 103 fanum ... antiquum, quod t. -e semper fuit, ut egs.). 4, 72 Dianae simulacrum ... summa atque antiquissima praeditum -e (Sest. 56 fanum ... sanctissimarum atque a. -um. *gradu posit.* : PLIN. nat. 16, 242 lucus a. -e. TAC. Germ. 43, 3 a. -is lucus. ARNOB. nat. 6, 22 p. 335, 13 quod *simulacrum Veneris* sanctitatis ... et -is habebatur a. *cf.* TAC. ann. 15, 41, 1 vetustissima -e *templum* [CLAVD. 21, 230 lucos ... vetusta -e]. har. resp. 31 sedem maxima -is. *al.* NEP. Ages. 4, 8 qui -em *templorum* minuerent. Liv. 5, 52, 2 nullus locus *Romae* ... non -um deorumque est plenus. *al.* SEN. epist. 41, 3 *specus* animum tuum quadam -is suspicione percutiet. MELA 2, 41 templum Iunonis vetustate et -e percelebre. *al.* QVINT. inst. 10, 1, 88 Ennium sicut sacros ... lucos adoremus, in quibus antiqua robora iam non tantam habent speciem quantam -em (*item de -e arborum*: SVLP. SEV. Mart. 13, 2 nihil esse -is in stipe). *al.*

b *domui privatae* (*agitur maxime de domo Ciceronis, quam consecraverunt inimici*): CIC. dom. 69 *ne quis* in meis aedibus aliquam -em residere diceret. 109 quid est sanctius, quid omni -e munitius, quam dominus uniuscuiusque civium? *ibid.* quae maiores nostri -bus tuta nobis et sancta esse voluerunt. Att. 4, 1, 7 si *pontifices* sustulerint -em. *al. apud eundem.*

c ludis: CIC. har. resp. 24 quorum *ludorum Megalensium* -o tanta est, ut egs. Att. 13, 44, 2 animum levari cum spectatione tum etiam -is opinione et fama. ARNOB. nat. 7, 39 p. 393, 11 si ludis sua -o redderetur.

d sepulcris sim.: CIC. leg. 2, 55 tanta -o est sepulcrorum, ut egs. (PAVL. dig. 8, 1, 14, 1 sepulcri). *ibid.* iterum. 2, 57 locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet -is. INSCR. Crawford, Roman Statutes I, 1996, 489 (= CIL I p. 263; aet. Aug.) locus, ubi quis adversus ea humatus sepultus erit, purus et -e solutus esto. CIL XIV 3797 ad -em sepulturae Lolliarum. *al.*

e quibuslibet rebus: HIL. in Matth. 24, 6 qui *thronus* (v. Matth. 23, 22), quia religiosus habeatur, -em ... necesse est a *deo* ... accepérit. NICET.

psalm. 9.1.26 (*respic. Matth. 26, 30*) quis ... de ... hymnorum -e dubitabit, quando *Christus* ... hymnum cantasse perhibetur?

2 deis vel hominibus, qui pro deis habentur: APVL. met. 10, 8, 4 (*in iudicio*) non possum calcata numinum -e ... perperam pronuntiare (DICT. 2, 28 *sacerdos Apollinis* fretus -e tanti n.). ARNOB. nat. 2, 70 p. 149, 2 *Minerva* copta est ... dea dici ... et inviolabili -e sanciri (cf. 2, 73 p. 152, 13 *Phrygiam* matrem ... memorabili [cod., edd.; inviolabili *Axelson*] -e sancire). IVST. 36, 2, 2 *reginam mortuam* deam ... sanctissimae -is habent. OPTAT. 2, 22, 1 (*ironice*) si ad vos *haereticos* divina migravit de caelo -o, quia per vos iuratur.

C per metonymias significantur: **1** *res sacrae, sc. simulacula, templia, insignia sim.* : CIC. Verr. II 4, 80 *Segestani* orant te ..., ut sibi -em ... restituis (*i. simulacrum Diana*). 4, 95 *Verrem* praedonem -um. *al.* VERG. Aen. 2, 151 (*verba Priami de equo Troiano*) quae -o aut quae machina bellii? Liv. 2, 40, 3 *Coriolanus* in sacerdotibus tanta offusa oculis animoque -e *non motus est* (cf. 2, 39, 12 *insignibus sacerdotum*). QVINT. decl. 323, 5 ignem sacris postibus, ... ferrum vetustissimae -i admovere. VET. LAT. III reg. 16, 32 (Lucif. reg. apost. 6) *Achab* statuit sacrarium Baali in domo -um suarum (*aliter gr. et Vulg.*). IVL. VAL. 3, 57 1.1362 sacerdotes una cum diis ac re(l)iigionibus suis obviam processere. HIST. AVG. Maximin. 25, 5 *nuntiata morte imperatoris* omnes statim ad suas -es convolarunt (cf. 24, 6 loca religiosa). *al.* *fort. spectat ad omnia veneratione digna* (cf. Foerster, Wb. z. N. T. VII, 1964, 173): VET. LAT. II Thess. 2, 4 (Tert. adv. Marc. 5, 16, 4, *sim. al.*) filius perditionis ... extollens se super omne, quod deus dicitur, et omnem -em (gr. σέβασμα, *Ambrosiast.* et *Vulg.* quod colitur). **2 numina:** VERG. Aen. 12, 182 fontes ... voco, quaeque aetheris alti -o et quae caeruleo sunt numina ponto. PS. QVINT. decl. 10, 14 omnis -o templorum, omnis -o lucorum ... *noctu* de suis dicitur exire simulacris. 10, 15. INSCR. Année Épigr. 1958 n. 239 (e *Syria*, a. 238/44) deo Soli Invicto: ... trib(unus) mil(itum) ... votum -i loci posuit. PRVD. c. Symm. 2, 507 an ... -o infestas temptavit pellere turmas *Romanas* egs. (*i. fere dei gentium subiectarum*). **3 episcopi Christiani, sc. per appellationem honorificam (cf. p. 906, 30); *accedit pron. personae: secundae* (tua, gr. ἡ σύ, nisi aliud notavimus; in CONC.^S *saepius respondet in aliis versionibus sanctitas, quod infra omisimus*): LVCIF. epist. 7 1.13 nos, domine sanctissime, ... -em tuam cupimus et rogamus, ut egs. PS. ATHAN. Lucif. epist. 4 1.7. VITA Anton. prol. 5 1.30 scribere festinavi ad -em vestram (gr. τῇ εὐλάβειᾳ ὑμῶν, *Euagr.* prol. 2, 5 l. 29 dilectioni vestrae). TRACT. Pelag. 5, 1 p. 114 AVG. epist. 114, 1 MAXIMIN. Aug. coll. c. Maximin. 15, 9 1.142. AVELL. 160, 5 vestrae -is sanctitas. DIONYS. EXIG. Conc.^S I 5 p. 237, 2 (gr. I 1, 1 p. 34, 3 εὐλάβεια, altera vers. I 2 p. 46, 12. *al.* reverentia). CONC.^S II 2, 1 p. 9, 35 vestra -o (gr. II 1, 1 p. 133, 3 ἡ ὑμετέρα ἀγωνίνη). 2, 2 p. 3, 17 (gr. II 1, 1 p. 28, 5 θεοφύλεια). 3, 1 p. 46, 12 (gr. II 1, 1 p. 71, 11 θεοσέβεια). 3, 3 vers. ant. p. 84, 3 si iubet vestra -o (gr. II 1, 3 p. 76, 16 ἡ ὑμετέρα δούτοτζ). EPIST. pontif. 602 Schwartz p. 76, 22 -o vestrae sanctitatis. *al.* *tertiae:* CONC.^S IV 2 p. 170, 23 coram -e horum (*de eisdem ibid. p. 170, 13 a praesentibus sanctissimis episcopis*). **?4 homines eundem cultum exercentes:** INSCR. Ital. suppl. n. s. 2 p. 82 n. 66 (saec. III²/IV¹?) Faltoniae ..., quae hoc coemeterium ... fecit et huic (sic) -i donavit.**

appendix syntactica et stilistica: **I iuncturae verbales selectae:** **A** *ponitur pro subi. verbi act.:* **1** -o est: v. *imprimis* p. 903, 63. 908, 68 (*aliter e. g. p. 906, 64. 911, 34*). **2** -o *impedit, vetat sim.* : CIC. Flacc. 10 impedithebat (Pis. 50 Liv. 41, 16, 7. cf. p. 904, 69 sqq.). VERG. georg. 1, 270 vetuit (al., v. p. 909, 9). Liv. 4, 30, 13 obstituit (4, 31, 4 QVINT. decl. 281, 6). PLIN. nat. 17, 124 prohibet (ARNOB. nat. 5, 27 p. 284, 12 AVG. civ. 15, 16 p. 91, 15). **3** -o *cogit, suadet sim.* : CIC. Client. 159 cogat (LIV. 10, 41, 1. 29, 18, 1). LVCR. 1, 101 potuit suadere (v. p. 910, 26). STAT. Theb. 1, 560 susasit. PAVL. NOL. epist. 31, 4). SVET. Iul. 86, 1 monerent (SYMM. epist. 2, 50).

B ponitur pro obi. acc. (subi. in struct. pass.): **1** *varia exempla:* PLAVT. Merc. 881 *{mi}* obiecit (al., v. vol. IX 2, 57, 24 sqq.; cf. inicere vol. VII 1, 1614, 54 sqq.). CIC. Verr. II 1, 8 expiandae (al., v. vol. V 2, 1704, 40 sqq.; add. VAL. MAX. 7, 3 ext. 1). 1, 38 si nullam -em sors habebit (leg. 2, 57 nihil ... -is. Att. 12, 36, 1. al. QVINT. inst. 10, 1, 88 LACT. inst. 4, 3, 2 PRVD. apoth. 453. al.) dom. 135 instituenti (LIV. 1, 32, 5. CIL VI 648 [saec. II ex.//III in.]). LACT. inst. 1, 22, 5). leg. 2, 40 quas ... -es tenerent (MIN. FEL. 26, 3. al.; cf. obtinere: CIC. Att. 1, 17, 7 VAL. MAX. 1, 1, 15; retinere: CIC. Verr. I 46 div. 2, 70). *al.* **2** -em *spernere, vitiare sim.* : ACC. trag. 430 reicis. CIC. Verr. I 11 -em ... violatam (II 1, 7 leg. 2, 41. al. VAL. MAX. 7, 2, 5 SEN. benef. 3, 6, 2. al.). Rab. perd. 17 neglexisti (al., v. vol. IX 1, 462, 75 sqq. [cf. 468, 46]). dom. 125 pollueris (al., v. vol. X 1, 2567, 55 sqq.). leg. 2, 43 contemnentes -es (VAL. MAX. 1, 1, 19 PAVL. dig. 41, 2, 30, 1. al.; cf. p. 910, 16. 61. 72). FEST. p. 245 sacrificiorum spretam -em (TAC. hist. 5, 5, 1 ann. 16, 22, 3 SVET. Iul. 81, 4). TAC. ann. 75

3, 24, 2 laesarum (*al.*, *v. vol. VII* 2, 869, 64sq.). *al.* **3** -em solvere, tollere sim.: CIC. Verr. II 1, 48 extingueret (nat. deor. frg. Lact. inst. 2, 3, 2 HIST. AVG. Heliog. 6, 7). Phil. 2, 110 undique -em tolle (*lopp.* conservare *ut*: leg. 1, 43]. nat. deor. 1, 115 Att. 4, 1, 7 LACT. ira 8, 7. *al.*). LIV. 2, 32, 2 nullam scelere -em exsolvi (*cf.* solvere: LIV. 7, 3, 9 VAL. MAX. 1, 1, 12. *al.*; dissolvere: LIV. 39, 16, 9. 40, 29, 11 MIN. FEL. 8, 1. *al.*). *al.*

4 -em servare, colere sim.: CIC. Font. 31 colere (*al.*, *v. vol. III* 1688, 51sqq. [*cf.* 1690, 38]). Sest. 98 quae ... defendenda sunt, -es, auspicia eqs. (nat. deor. 3, 5 div. 1, 9 LACT. inst. 5, 19, 22. *al.*). prov. 45 auspiciorum -e conservata (Balb. 12 NEP. Ages. 2, 5 VAL. MAX. 1, 1, 12. *al.*, *e. g. l. 4*; *cf.* servare: VAL. MAX. 1, 1, 1. 11. PLIN. nat. 17, 108 id ... -is. *al.*). har. resp. 27 tueri (leg. 2, 27 nat. deor. 1, 61 TAC. ann. 3, 62, 2. *al.*). *al.*

C dat. -i-, -bus: **1** esse: *v. p. 904, 31*. **2** habere: *v. p. 904, 23*. **3** varia exempla: CIC. Verr. II 2, 150 -i suae consulunt (CAES. civ. 1, 67, 3). Client. 158 pareatis (*al.*, *v. vol. X* 1, 378, 65sqq.). orat. 25 serviret (MIN. FEL. 25, 6 CYPR. epist. 65, 3, 1. *al.*; *cf.* LACT. inst. 6, 2, 7 -es, quibus deserviunt). SVET. Tib. 70, 3 satis facturus (DECRET. decur. Pol. [CIL V 8139; saec. II?] 12 -i publicae. CIL X 1717, 6 LACT. inst. 6, 25, 16. *al.*). *al.*

D abl. -e, -bus: **1** instr., causae, modi: CIC. Verr. II 4, 66 -e ... impeditri (*al.*, *v. p. 904, 64*). 4, 96 amnis quidam habetur deus et -e maxima colitur (har. resp. 28 BELL. Alex. 66, 3 CVRT. 4, 3, 21. *al.*). 4, 113 -e obstricta ... provincia est (*al.*, *v. vol. IX* 2, 251, 61sqq. 75, 253, 4; *cf.* constringere p. 907, 35sqq., astringere p. 907, 38). dom. 106 semipitera -e obligare (*al.*, *v. vol. IX* 2, 93, 9sqq. 94, 31sqq.). Balb. 35 publica -e sancti (rep. 2, 31 CAPER gramm. VII 99, 14. *al.*). *al.* **2** separ.: CIC. Caecin. 98 ut -e civitas solvatur (LIV. 5, 23, 8. 36, 1, 4. INSCR. p. 913, 70. FEST. p. 250. *al.*; *cf.* p. 907, 28 nec non exsolvore: LIV. 3, 20, 4. *et saepius apud eundem, v. vol. V* 2, 1877, 70sqq. [*cf.* p. 908, 24]). Catil. 3, 15 ut ... ea nos -e ... liberaremur (*al.*, *v. vol. VII* 2, 1305, 55sqq.).

E iunctura in -em: movere p. 905, 35, trahere p. 908, 21, venire p. 908, 57, vertere p. 908, 38. 910, 12.

II iuncturae nominales selectae: **A** vox -o pendet: **1** e subst.: CIC. Verr. II 1, 9 hostem sacrorum -umque (4, 75 h. praedique. dom. 139 LACT. mort. pers. 11, 6. *al.*). 1, 48 auctoritas -is (div. 1, 89. *al.* ARNOB. nat. 2, 71 p. 149, 17. *al.*). 4, 101 -um iura (*al.*, *v. p. 910, 44*). Balb. 34 publico vinculo -is (SEN. contr. 2, 2, 6 VAL. MAX. 9, 2 ext. 6. COD. Iust. 5, 53, 1 [a. 205]. *cf.* p. 905, 51). rep. 2, 26 -um caeremoniis (FIRM. math. 1, 2, 8, 6, 30, 3). fin. 1, 64 contra metum -is (4, 11 ARNOB. nat. 5, 33 p. 292, 3 IVST. 3, 3, 10. *al.*; *cf.* timor: CIC. nat. deor. 1, 86 CYPR. Fort. 11 HIST. AVG. Max. Balb. 5, 3 AVG. categ. rud. 13, 18). 2, 10 vis (off. 3, 102 PLIN. nat. 30, 2. *al.*). VAL. MAX. 1, 6, 13 cultui (*al.*, *v. vol. IV* 1328, 62sqq.). SVET. Tit. 5, 3 de more ... ritu quoque priscae -is (GELL. 1, 11, 1 MIN. FEL. 7, 2. *al.*). APVL. met. 11, 15, 5 obsequio (*al.*, *v. vol. IX* 2, 183, 22sqq.). CYPR. mortal. 10 fide -is armatus (NOVATIAN. trin. 29, 26 HIL. trin. 11, 5. *al.*). ARNOB. nat. 1, 24 -um novarum superstitionibus (HIL. in Matth. 23, 1 SVLP. SEV. Mart. 14, 3). *al.* **2** ex adi. (*sc. casu vel gen. vel abl.*): CIC. har. resp. 11 vestrae domus ... sunt liberae -e (LIV. 2, 36, 3). VERG. Aen. 7, 608 portae ... -e sacrae (*al.*, *v. p. 912, 62sqq.*). LIV. 31, 14, 7 imprudentes -is (DICT. 1, 19). 41, 18, 16 periti -um (VAL. MAX. 1, 5, 5 interpretandarum). *al.*

B e voce q. e. -o pendent: **1** subst. (*sc. casu gen.*) indicantia: **a** deos sim., qui coluntur: RHET. Her. 1, 4, 7 ad deorum immortalium -em (CIC. Verr. II 1, 8 Lael. 96. *al.* apud eundem). CIC. Verr. II 2, 158 -e deorum (LVCR. 6, 1276 divom. VAL. MAX. 8, 15 ext. 1 deae. CVRT. 6, 8, 12 deum. *et saepe; sing.* dei: PS. APVL. Ascl. 29 TERT. apol. 24, 2. *et saepe*). 4, 66 -e Iovis (TAC. ann. 3, 62, 2). 5, 188 vestri (*i. dearum*) -e numinis (PAVL. FEST. p. 228 TAC. ann. 3, 60, 3. *al.*, *e. g. p. 914, 4*). *al.* **b** eos, qui -em exercent (*cf.* pron. poss., *e. g.* nostra p. 910, 73. 911, 27. 913, 5. *al.*, vestra p. 905, 43. 913, 3. *al.*): CIC. Q. Rosc. 45 -em iudicis (*al.*, *v. p. 905, 44*; *cf.* iudicantium p. 905, 48). Verr. II 4, 114 -i sociorum (TAC. ann. 1, 79, 3). 4, 115 in ... omnium gentium -e (TERT. apol. 16, 2). Flacc. 68 Iudeorum (*al.*, *v. p. 911, 15*). *al.* **c** ea, quibus -o inest vel e quibus constat vel unde orta est: *v. e. g. p. 907, 43sqq. 908, 60sqq. 912, 17sqq. 913, 33sqq.*

2 adi. (*de iunctura salva -e v. p. 908, 64*): indicatur: **a** status divinus, sacer: CIC. inv. 1, 2 divinae -is (*et saepius, v. p. 908, 54. 909, 70sqq.*). Verr. I 14 sanctissimis ([superl. etiam p. 911, 36. 913, 48 et Mil. 87]). II 3, 134 tam sancta. PHAEDR. 1, 27, 6, 4, 11, 4 APVL. met. 8, 28, 1. *et saepe*). TAC. ann. 1, 10, 8 caelestes (5, 2, 1 LACT. inst. 6, 2, 13 FIRM. math. 4, 9, 8. *al.*). PS. CYPR. pudic. 12, 2 ad sacram -em (ARNOB. nat. 4, 31 p. 238, 16. *al.*). *al.* **b** vis, quantitas: CIC. inv. 2, 92 in ... foedere summae -is (Verr. I 30 div. 1, 103. *al.* NEP. Ages. 4, 7 LIV. 23, 11, 6. *al.*). Verr. II 1, 38 nullam -em (4, 78 CAES. civ. 1, 11, 2 VERG. georg. 1, 270 HOR. sat. 1, 9, 71 LIV. 2, 32, 2. *al.*). 4, 96 -e maxima (5, 36 har. resp. 31.

cf. magna: CIC. S. Rosc. 66 PLIN. nat. 16, 250 PS. AGENN. p. 48, 5; maior: CIC. Cluent. 121 NEP. Them. 8, 4 LIV. 36, 36, 7 APVL. flor. 9, 14). NIGID. Gell. 4, 9, 2 nimia et superstotiosa -e (PLIN. nat. 19, 128 PANEG. 2, 29, 2). *al.* **c** aetas: CIC. Verr. II 4, 10 ad antiquae -is rationem (4, 72 antiquissima. *al.* LVCR. 5, 86 [= 6, 62]. VERG. Aen. 2, 188 PLIN. nat. 3, 65. *al.*). 4, 72 pristinam (har. resp. 29 PS. QVINT. decl. 5, 9). OV. met. 10, 693 -e ... prisca (VAL. MAX. 6, 1 pr. SVET. Tit. 5, 3 INSCR. Brit. 103. *al.*). LIV. 5, 52, 10 veterum -um memores (TAC. ann. 13, 10, 1. IVST. 24, 2, 8 veterimae. *al.*). 10, 38, 6 ex vetusta ... -e (QVINT. decl. 323, 5 vetustissima [TAC. ann. 15, 41, 1]. MIN. FEL. 8, 1 CIL XIV 4314). 25, 12, 2 nova (30, 2, 9 PAVL. sent. 5, 21, 2 ARNOB. nat. 1, 24. *al.*; *aliter e. g. p. 903, 66. 905, 31*). **d** genus sim. hominum, qui -em exercent: CIC. Verr. II 4, 93 domesticam (dom. 132 SVET. Claud. 12, 1). 4, 114 externa (har. resp. 24 LIV. 4, 30, 9. *al.*). *ibid.* aliena (PLIN. nat. 8, 3 TERT. nat. 1, 13, 4. *al.*; cf. VAL. MAX. 7, 3, 8 alienigenae). 5, 49 in publicis -bus (*al.*, *v. vol. X* 2, 2456, 1sqq.). har. resp. 14 -es ... et privatas et publicas (leg. 2, 30. 58 TERT. nat. 1, 8, 12). TERT. nat. 1, 11, 3 Iudaicae -is propinquos (apol. 16, 3 [bis]. HIST. AVG. Carac. 1, 6 CIL V 88. *al.*). iejun. 10, 8 ad -em ... Christianam (adv. Marc. 4, 3, 1 ARNOB. nat. 3, 1 p. 159, 9 EVTR. 10, 16, 3 AMM. 21, 16, 18. *et saepe*). AVG. epist. 15, 1 de catholica -e (nupt. et concup. 2, 3, 7. *al.*, *v. p. 911, 37. vol. III* 616, 60sqq.). **e** qualitas: mala (addit. l. 3): CIC. Sull. 70 perversam atque impiam (*al.*, *v. p. 906, 60. 910, 23. 911, 2. 56*). LIV. 1, 31, 8 prava -e (*al.*, *v. vol. X* 2, 1140, 25sqq.). CVRT. 4, 10, 7 vana -e (VET. LAT. Iac. 1, 26 p. 912, 73. LACT. inst. 2, 2, 9 inanis et v. *al. apud eundem*). GELL. 2, 28, 2 falsa -e (15, 22, 2 ARNOB. nat. 1, 38 p. 34, 6 LACT. inst. 3, 30, 10 COMM. instr. 1, 12, 10. *al.*). **f** bona: CIC. leg. 1, 60 puram (*al.*, *v. vol. X* 2, 2723, 61sqq.). 2, 30 nullum iustae -is genus (LIV. 5, 28, 4). APVL. met. 11, 11, 2 opera magnifica -is (MACR. Sat. 1, 18, 11). TERT. apol. 24, 2 veram (*al.*, *v. p. 911, 18sqq.*). *al.*

III iuncturae c. praepos. selectae: **A** -o pendet e praepos.: contra -em v. *p. 907, 19. 49. 908, 7. 35. 54sqq.*; sine -e v. maxime p. 904, 52sqq. **B** pendet praepos.: POMPON. dig. 1, 1, 2 erga deum -o (CIL VI 1001 p. 906, 16. VIII 16417, 4 p. 905, 70. TERT. spect. 1, 4 verae -i et vero obsequio e. verum deum. *al.*). TERT. apol. 33, 1 de -e ... in imperatorem (pudic. 5, 1 in parentes. SYMM. epist. 5, 2 in nos).

IV subst. quaedam coniuncta (exempla pauca selecta): CIC. inv. 2, 161 -em, pietatem, gratiam eqs. (har. resp. 19 leg. 2, 26. *al.* LIV. 23, 9, 5 l. 44. SEN. epist. 90, 3. QVINT. decl. 323, 2 [v. app. crit.]. SVET. Tib. 70, 3 TERT. apol. 33, 1 CIL VI 9487. *et saepe*). Verr. I 3 -em veritate mque (CYPR. epist. 63, 15, 1 LACT. ira 9, 2. *al.*). II 1, 7 -es ... caeremoniae equae (Balb. 55 leg. 1, 43. *al.* FEST. p. 157 TAC. hist. 1, 43, 2 GELL. 1, 12 tit. *al.*). 2, 78 fide in ac -em (Deiot. 16 off. 3, 46. *al.* NEP. Dion 8, 1. LIV. 23, 9, 5 [accedit etiam pietas ut: TERT. apol. 36, 2]. *et saepissime*; *v. etiam p. 905, 39*). PLIN. nat. 3, 108 a -e et deum cultu (PS. APVL. Ascl. 37 TERT. nat. 2, 17, 18 LACT. inst. 2, 3, 11. *al.*).

deriv.: religiosus. compos.: *cf.* irreligio.

Wick-Bl.

religiōsē v. religiosus.

religiōsitas, -ātis f. a religiosus. GLOSS. -s: sanctimonia, pietas.

i. q. status eius, qui religiosus est (in religione Christ. vel Iud. praeter l. 53. 67): **1** proprie: **a** usu communi: APVL. Plat. 2, 7 p. 229 est et illa iustitia ..., quae cum -e, id est δούλητι, copulatur; ... -s deum honori ... mancipata est (*cf. e. g. Plato Euthyp. 12^E*). TERT. nat. 2, 17, 11 servent urbem Romanum qui suas perdiderunt *di*, si hoc -s Romana meruit (sim. apol. 25, 12 [cf. var. lect. p. 912, 59]). VET. LAT. Sirach 1, 17 sq. timor domini scientiae -s; -s custodiet et iustificabit cor ([*l.*] gr. *non exstat, Ps. Aug. spec. 6 p. 344, 4 scientiam agnoscit sanctitatis; castitas*]. 1, 26 in thesauris sapientiae ... s. -s [gr. *aliter*]). II Tim. 3, 5 (Ps. Orig. hom. Casin. p. 865) qui ostendunt figuram -is et virtutem eius abnegant (gr. *ενοεθείας, cod. 75. al. et Vulg. pietatis; cf. p. 917, 3*). AVG. civ. 7, 27 p. 309, 17 hoc, sc. res naturales tamquam deos colere, ... si saltem -i congruis significationibus ageretur, esset quidem dolendum eqs. CONC. I 3 vers. Tur. p. 80, 23 (sim. I 2 p. 63, 32) nostros populos -em ... multam possidentes et foventissimam pietatem (*versio alia I* 5 p. 53, 37 reverentiam; gr. *I 1, 2 p. 52, 2 εὐλάβειαν*). OP. imperf. in Matth. 33 p. 810^{ext}. idololatria gentium, quae videtur illis esse ... spiritualis iustitiae -s ..., ipsa est magis iniquitas. ITIN. Theod. 10 aliquanti peregrinantur pro -e ibi cum venerint eqs. PS. ORIG. hom. in Matth. 4, 2 p. 265, 9 non potest malus ... -is et ... fidei fructum ostendere (*opp. in religiositatis*). *al.*

b usu peculiari: **a** acutur notio rectae fidei, doctrinae sim., cui opponuntur: *alii Christiani, haeretici*: TRACT. Pelag. 4, 22 p. 109 ne se aliqua -is praerogativa defenderent mali doctores, ... eorum religionem (*inanem*) esse testatus sum (*cf. Iac. 1, 26 p. 912, 73*). VICTOR. Fulg. Rusp. epist. 9, 5 omnis conservorum nostrorum ... -s, qui ... hoc, *i. opus, quo*

[Wick]

Arianus refellatur, ... exspectant. PS. ORIG. hom. in Matth. 4, 1 p. 263, 3 (*antea*: ‘ad tendite a falsis prophetis’ [Matth. 7, 15]) quia non sunt religiosi, sed irreligiosi in figura -is, quod non sunt Christiani, sed ... persecutores (cf. p. 916, 60). p. 263, 16. **gentiles** (*ut-s sit fere i. q. religio christiana; exempla potiora*): COLLECT. Arian. nom. apost. 13 apostolos misit Jesus -em omnes docere (cf. Matth. 28, 20; *in eadem re*: EVSEB. EMES. serm. 19, 39). EVSEB. EMES. serm. 19, 22 p. 62, 9 ostendit..., quem suasit Abraham ... ab idolatria ad -em *sicut Jesus*. **B significatur sanctimonia sim. feminarum religiosarum**: EVSEB. EMES. serm. 7, 27 p. 194, 10 perfectio virginis -s est. STAT. eccl. ant. rec. Hisp. 1.540 viduae, quae deo -em voverant, crimen adulterii notabuntur, si devotionem ... voluptate coruperint. **G significatur potius pietas erga sponsam quam observantia mandata divini** (cf. p. 906, 32 sqq.): PS. ORIG. hom. in Matth. 1, 3 p. 242, 30 ‘Ioseph ..., ne timueris accipere’ (Matth. 1, 20) eam *Mariam* tibi commendatam, tuae -i creditam.

2 metonymice: **a de homine, sc. in appellatione honorifica episcoporum, synodorum sim. (in allocutione c. pron. poss. praeter l. 24; gr. resp. θεοσέβεια praeter l. 23; saepe RVSTIC. substituit -s pro reverentia sim. versionis veteris):** MAXIMIN. Aug. coll. c. Maximin. 15, 9. 1.215 humanam sapientiam invisibilem pronuntiat tua -s (*l. 206 religio tua*). CONC.^S I 2 p. 78, 20 sicut iussit -s vestra (*versio alia I 3 Rustic. p. 102, 31 secundum iussionem vestrae -is [reverentiae vers. Tur.]*; gr. *I 1, 3 p. 19, 26 δούτητος*). I 3 Rustic. p. 18, 2 non tantum *scandalum* factum est a nobis quantum ab eius -e, *i. a Nestorio* (reverentiae vers. *Tur.*) *ibid.* p. 40, 20 rogare tuam -em ..., ut tua sanctitas *eques*. (venerationem vers. *Tur.*). RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 3, 23 scit hoc ... -s vestra. c. aceph. p. 1204^C (*ex synodica epist.*) dignetur tua -s condemnare *haereticos*. FACVND. defens. 4, 2, 18 (*ex epist. Timothei episcopi*) Athanasius attestatus est vestrae -i (*i. Diodoro episcopo*) *eques. al.* **b de ipso opere religioso:** EVSEB. EMES. serm. 7, 9 p. 182, 1 si ... mater *aegroti* conversa est ad -em et ... ieunium. 19, 6 p. 48, 9 utinam videantur -em fecisse *Iudei!* si enim ... zelo pro lege affixerunt *Christum cruci eque*.

[I]quasi **religiōsulus** et sanctulus HIER. adv. Rufin. 3, 7 (-us *edd. vet.*, *religiosus trad.*.)

***religiōsus**, -a, -um. **a religio.** **de origine:** NIGID. Gell. 4, 9, 2 v. p. 918, 6. CIC. nat. deor. 2, 72 (*opp. superstitionis*) qui ... omnia, quae ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent et tamquam relegerent, *(i)* sunt dicti -i ex relegendo (*explicationem reicit* LACT. inst. 4, 28, 7. 10. cf. *etiam p. 893, 69 sqq.*). SAB. Gell. 4, 9, 8 (*antea p. 924, 6*) verbum a relinquendo dictum (cf. p. 924, 12. 63 nec non p. 902, 41). NON. p. 432, 5 -i quasi relinquosi omnium ceterorum sacrificii deserviant. **de scriptura** (*v. etiam l. 52*): -oss- LEX Tarent. (CIL I² 590) 1, 2, -lic- CIL VI 29922, 2, -leg- INSCR. Année Épigr. 1947 n. 67, 5 (*Mediolani, a. 524*). christ. Hisp. Vives 494 (a. 587). CIL XII 2151 (*saecc. VI²*), *ceterum mero errore relios(a)e* INSCR. christ. Diehl 3377, reigiosa CIL XII 2081, 5 (a. 540); *letteris gr. p. 924, 14.* NOT. Tir. 39, 88 -us. **compar.** -ior, -ius CATO orat. 162. CIC. Scaur. 15 leg. 2, 31 (*fort. etiam p. 927, 40*). COLVM. 11, 2, 98. *al.* (*rarius; cf. magis -us PLAVT. Asin. 782 TERT. resurr. 30, 7 HIL. in psalm. 51, 21, superl. -issimus saepe inde a CIC. inv. 2, 135 (cf. e. g. maxime -us CIC. leg. 2, 26, valde -us CHROMAT. serm. 26, 4 PAVL. MED. vita Ambr. 28).* **de mensura** (cf. SERV. Aen. 2, 365 ‘relligiosa’: ... sane relligio geminatur ‘l propter metri necessitatem): *productur re- ubique in versibus dactylicis, sc. VERG. Aen. 2, 365 ANTH. 423, 2 Ps. DAMAS. epigr. 103, 2 AVSON. 11, 10 (200 S.), 3. 32. al.; ceterum per quattuor syllabas pronuntiari vid.* PAVL. PELL. euch. 462, sc. rē-lī-giō-sā. **de notione et differentia** (*v. etiam e. g. l. 35 sqq. p. 918, 7sqq. 16. 920, 43. 924, 6sqq. 925, 36*): CIC. nat. deor. 2, 72 ita factum est in superstitione et -o, alterum vitii nomen, alterum laudis (*item disting.*: LACT. inst. 4, 28, 14 qui novos sibi ritus adsumebant ..., hos s. vocabant, eos vero, qui publicos et antiquos deos colerent, -os nominabant. SERV. Aen. 6, 596 [*antea*: qui s. inaniter semper verentur] -i sunt, qui per reverentiam timent. AVG. civ. 6, 9 p. 263, 22 [*e Varrone*] a s. ... timeri deos, a -o autem tantum vereri. *al.*; cf. p. 920, 45). FEST. p. 278 -us est non modo deorum sanctitatem magni aestimans, sed etiam officiosus adversus homines. SERV. auct. Aen. 2, 365 -us et homo dicitur attensus ad religionem et locus, qui divinum cultum ... meretur. ISID. diff. 1, 498 (33 C.) ‘sacrum’ vocamus, quidquid ad deum pertinet, -um, quod ad homines iustos, ‘sanctum’ vero, quod ad aliquid sanctitur (*item disting. sacer et sanctus p. 924, 7, sacer tantum p. 924, 11*). GLOSS. -us: δειδαίμων, θεοσέβης, ὑροςχευτής. θεοφύλης. εὐλαβῆς. -um: nobilissimum. *al.* **legitur in versibus in CARM. p. 918, 6 et fere singulis locis apud PLAVT., TER., LVCIL., VERG. al. (cf. l. 53), in prosa orat. inde a CATONE, LEGE Tarent., VARRONE, CIC.** [confunditur in codd. c. religio SOL. 2, 26 LACT. inst. 5, 1, 1 AVG. c. Pelag. 3, 5, 15 SEDVL. op. pasch. 5, 37 (*falsa var. l.* LACT. inst. 4, 28, 6. SYMM. epist. 7, 88 [sed -i *{fenoris} Seeck*; restit. p. 918, 12; cf. p. 926, 37].]

i. q. religione praeditus, plenus (paucis locis suspicari possis laxius tantum i. q. religionem tractans sim. significari, imprimis p. 922, 40, ceterum e. g. p. 922, 25. 923, 29 sqq.): **I vario respectu indicatur:** **A habitus animi, qui religione afficitur:** **1 in malam partem significatur, qui nimiam religionem exhibet** (cf. p. 919, 75): CARM. Gell. 4, 9, 1 diligenter esse oportet, -us ne fuas (*explicat NIGID. ibid.* 2 hoc ... inclinamentum semper huiuscmodi verborum, ut vinosus, ... -us, significat copiam quandam inmodicam rei, super qua dicitur; quocirca -us is appellabatur, qui nimia et superstitionis religione sese alligaverat, eaque res virtio assignabatur). TER. Haut. 650 (*log. mater*) ut stultae et misere omnes sumus -ae, *anulum puellae exponenda apposui*. SEN. contr. 1, 8, 15 religio(^s) patrem ... omnibus territum. PLIN. nat. 30, 6 *venit magia Telmesum, -issimam urbem*.

2 in bonam partem significatur, qui in officiis exsequendis, bonis moribus colendis diligens, pudens, probus est (cf. p. 917, 63 et GELL. 4, 9, 3 [*antea afferit NIGID. l. 6*] alio quodam deverticulo significationis ‘-us’ pro casto atque observanti cohibentique sese certis legibus finibusque dici coepitus. **de animantibus passim, de eorum animo, qualitate sim.** l. 25. 62. p. 919, 13. al., **actionibus sim.** l. 20. 26. 40. 66. al., **de parte corporis l. 69:** **a generatim:** VARRO Men. 181 tum *sacra(e)*, -ae, castaeque fuerunt res omnes (*l. sacra religio Bücheler*). CIC. dom. 116 (*ironice*) homo -us *Clodius* ... non est ausus suum nomen emptioni illi adscribere. har. resp. 53 *Clodius* tantum abest a principibus, ... quantum a -is. Pis. 28 (*ironice*) tu scilicet homo -us et sanctus foedus ... frangere nolusti. de orat. 2, 184 mores ... iustos, integros, -os, timidos. VAL. MAX. 5, 2 ext. 4 l. 178 quorum *beneficiorum* ... -um cultum instituimus, **sc. afferendo exempla**. SEN. dial. 9, 11, 2 -us homo sanctusque solet tueri fidei commissa. DECL. in Catil. 14 (*ironice*) nec aliae mulieres ab eo coetu -o ac nocturno coniuratorum deerant. COD. Iust. 7, 13, 1 (*a. 290*) -a sollicitudo *servorum in dominum* ... praemio adfici debet. FIRM. math. 4, 19, 32 *Sol* facit ... homines plenos fidei ..., humanos, -os *eques*. SCHOL. Cic. Bob. p. 79, 28 *ut defensio sit ... fidei -ae*, qua non putet innocentes esse damnandos. PHYSIOGN. p. 55, 7 ingenium magnificum, iustum, mansuetum, -um ... erit (cf. gr. *I p. 337, 3 εὐσεβῆ*). AVG. civ. 10, 1 p. 402, 19 ea, quibus nos -a humilitate subicimus, ... perhibentur coli. 15, 16 p. 93, 13 fuit ... antiquis patribus -ae curae ... eam *propinquitatem* ... matrimonii vinculo configlare. *al.*

b speciatim: **a in iudicando, constituendo legem:** CIC. Verr. II 3, 143 iudices tam severos, tam diligentes, tam -os ([*opp. dissolutior ..., neglegentior*]. Font. 23. VAL. MAX. 5, 8, 3 l. 34 severi et -i. QVINT. inst. 4, 1, 9. *al.*) VAL. MAX. 6, 5 pr. *in iudicio* semper aequi ... facti respectus -a cum observatione versatur. PAPIN. dig. 31, 67, 10 princeps ... iuris -issimus (*item de imperatore*: COD. Iust. 5, 17, 5 pr. [*a. 294*]). INST. Iust. de inst. promulg. pr. iuris -issimus). COD. Theod. 9, 42, 1 pr. cum ... propriis frui eam *uxorem damnat* integro legum statu -um sit. *al.*

β in testimonio dicendo sim.: **ante iudicem:** CIC. Q. Rosc. 44 *quosdam testes esse* ... natura sanctos et -os. Caecin. 26 testi gratias agam, quod ... se praebuerit ... in testimonio -um (Vatin. 1 Scaur. 15). Flacc. 23 natio Graeca minime in testimonii dicendis -a. *al.* SCHOL. Cic. Bob. p. 104, 34 dignitatem personis testium derogat ..., ut nihil in totum -ae fidei relinquatur. *al.* **alii audientibus, legentibus:** CIC. Brut. 44 rerum Romanarum auctorem laudare ... -issimum. fin. 4, 61 -issimum testim. SEN. nat. 7, 16, 2 Ephorus ... non est -issimae fidei: saepe decipitur, saepius decipit. PETRON. 118, 6 *ut carmen de rebus gestis potius furentis animi vaticinatio appareat quam -ae orationis sub testibus fides*. OROS. hist. 7, 43, 4 ipse virum quandam ..., -um prudentemque et gravem, ... audiui *eques*. *al.* **γ in servanda re publica eiusque institutis, tuendo imperatore sim.:** CIC. Verr. II 4, 7 tot praetores ... fuerunt, tot homines cuiusquemodi — non loquor de integris, innocentibus, -is — tot cupidi, tot improbi. 5, 49 (*ironice; ante a. 907, 47*) sancte homo ac -e (cf. 5, 56 tam -um ... interpretem foederum). Ps. QVINT. decl. 12, 6 (*ironice*) sane -us legatus diem expectat, *dum civitas fame laborat*. VLP. dig. 47, 9, 10 praesidis provinciae -a constantia. TERT. apol. 35, 8 (*ironice*) plane ceteri ordines pro auctoritate -i ex fide. ITIN. Alex. 40, 91 Clitus ... -us in Philip-pum. HIST. AVG. Tac. 1, 1 habito inter senatum exercitumque Romanum ... grato -o que certamine *de imperatore eligendo*. SYMM. epist. 6, 14, 3 -a optimatum voluntas tenet concordiam civitatis. 7, 76 -um atque votivum est, ut a quaestoribus candidatis dona ... potissimis ... offerantur. *al.*

δ in observandis artificiis cuiusdam praeceptis, consuetudinibus: CIC. orat. 28 ad Atticorum ... aures teretes et -as qui se accommodant oratores. COLVM. 11, 2, 98 (*antea p. 927, 1*) per hos quoque dies abstinent terrenis operibus -iores agricolae (11, 3, 62 servant ... adhuc antiquorum consuetudinem -iores a.). PLIN. nat. 29, 9 Crinas *medicus* ..., ut cau-tior -orque, ad siderum motus ex ephemeride mathematica cibos *dedit*. 36, 100 (*antea: sine ferreo clavo ... disposita contignatione*) quod item Romae in ponte Sublichtio -um est. VEL. gramm. VII 53, 14 -i quidam

epistulis subscrubunt ‘karissime’ per ‘k’ (cf. p. 907, 4). HIL. in psalm. 2, 3 ipsis translationibus LXX ... diligent et -a custodia observatis. **ε in colenda necessitudine, amicitia sim.** (etiam defunctorum, e. g. l. 6): APVL. met. 2, 6, 6 geniale torum hospitis -us suspice. 5, 12, 5 (*Cupido Psychae*) -ā ... continentia domum maritum teque ... infortunio libera. 10, 26, 2 uxoris. TERT. castit. 11, 1 *uxori pristinae mortuae* -iorem reservas affectionem (clarior var. l.). CE 158, 2 (saec. II/III) Liviae Honoratae fideli, simplici, -ae, piae *uxori*. HIL. trin. 7, 12 *Christus* -us filius, ... qui non voluntatem suam, sed eius, qui se miserat, faceret. AVSON. 11, 10 (200 S.), 3 flebilis officii -us honor. SYMM. epist. 1, 97 videtur iniurium flagitare officia, quae sponte -us animus pollicetur (*respic. munus scribendi epistulas ut*: 9, 76 mutuam diligentiam -is salutonibus excalamus. al. *apud eundem*). 6, 32 erit hoc testimonium -i in me animi tui, si eqs. CLAVD. DON. Aen. 12, 175 p. 574, 29 pium hoc loco non ... iuxta parentes -um. RVFIN. hist. 3, 6, 26 edite, sc. *carnem infantis*, ... nolite effici ... matre -iores (gr. συνταθέστεροι). PAVL. NOL. epist. 23, 2 p. 159, 17 *tu omnibus nostris ... proximis* -ior et fratribus diligentior. 33, 1 -issimis officiis mutuo visitantium. al.

B status vel qualitas eius, quod religione afficit: **1 usu peculiari rebus (fere naturalibus), quibus imputatur virtus quaedam mira (exempla potiora; indicatur finis sim. per dat. l. 24, 28, per praepos. l. 27):** PLIN. nat. 3, 55 *Tiberis vates intellegitur potius ... auctu aquarum semper -us verius quam saevus*. 15, 86 *nuces iuglandes gemino operimento proteguntur*; quae causa eas nuptiis fecit -as, tot modis fetu munito. 18, 196 -um ... augurium, cum avidius *terra semen accipiat*: esurire creditur (cf. *Theophr. hist. plant.* 8, 6, 2 οἰωνίζονται). 21, 93 *urtica multis ... o* in cibo est ad pellendos ... morbos. 32, 23 vates ... in primis -um id gestamen amoliendis periculis arbitrantur; ita et decore et religione gaudent. al. PANEG. 12, 16, 2 septenarium illum numerum sacrum et -um. PELAGON. 283 si viperā ... momordit, ... et verba -a non desint (i. *carmen, incantatio sim.*; cf. p. 912, 13). *in locut. -um esse, habere c. (acc. c.) inf.* : PLIN. nat. 28, 23 aliqui nomine quoque consalutare *sternentes* -ius putant (e. g. ‘*salve Tite*’). 28, 28 unguis resecari nundinis Romanis ... multorum persuasione -um est. 28, 34 naevos in facie sondare -um (i. *evitandum*) habent ... multi. **2 usu communi rebus, quae reverenda, sanctae videntur:** APVL. met. 8, 7, 7 *vidua parentum suorum aioquin reverens, invita quidem, verum -ae necessitatibz succumbens cibum sumere coepit*. mund. 34 p. 365 (antea: parentes ... suis cervicibus sustinebant) boni baiuli -is sarcinis occupati. TERT. carn. 4, 1 mulieris enitentis pudorem vel pro periculo honorandum vel pro natura -um. FIRM. math. 6, 17, 4 *quidam -a fidei commercia polluentes, depositas ... res abnegare conantur*. SYMM. epist. 8, 28 (*respic. luctus*) fecerat -a causa, ne prior scriberet. 9, 43, 1 -a ... quaestio est, quae fidem pactarum repetit nuptiarum (2 stabilitas promissorum). 9, 93 (sim. 9, 107) parvum munuscolum, si aestimatur pretio sui, -um, si amore pendatur. CLAVD. DON. Aen. 2, 155 p. 169, 10 (*respic. Sinon proditor suorum*) desit habere -um civis nomen. NOVELL. Valent. 35, 8 tam caris -isque nominibus *patre vel matre*. COD. Iust. 1, 5, 8, 13 (a. 455) quae legis huius -issima sanctione custodienda sunt. al.

II respiciuntur res divinae: **A de eis, qui religionem exhibent, pii sunt, eorumque actionibus, affectibus, instrumento sim.; respicitur religio:** **1 pagana:** **a generatim:** **a de ipsis hominibus:** **(1) vario usu:** PLAVT. Asin. 782 deam invocet ..., deum nullum: si magis -a fuerit, tibi dicat: tu pro illa ores. CIC. Verr. II 4, 102 qualem ... illam feminam fuisse putatis, ... quam -am, quae sacrarii spoliandi rationem ostenderet? fin. 2, 22 asotos ... ita non -os, ut ‘edint de patella’. SALL. Catil. 12, 3 nostri maiores, -issimi mortales. LIV. 24, 10, 6 quo magis credebant simplices ac -i homines, eo plura nuntiabantur *prodigia*. VAL. MAX. 1, 1, 14 -issimi spiritus *Reguli* tam crudeliter vexati ... iusta exacturi *dii* piacula. SEN. benef. 1, 6, 3 *non in victimis ... deorum est honor, sed ... pia voluntate venerantium: itaque boni etiam farre ... -i sunt*. 3, 37, 1 -us senex Anchises. PETRON. 44, 18. APVL. met. 8, 30, 5 vir principalis, et alias -us et eximie deum reverens. 11, 16, 2 permixtus agmini -o cultorum *Isidos*. al. TERT. apol. 25, 13 non ante -i Romani quam magni, ideoque non ob hoc magni, quia -i (sim. MIN. FEL. 25, 7 Romani non ideo tanti, quod -i, sed quod impune sacrilegi). MIN. FEL. 5, 9 fulmina ... homines noxios ferunt et saepe -os. LACT. epist. 23, 9 in sacrilegos edunt aliquid ultionis *daemones*, ut quisquis viderit, timidior ac -ior fiat. HIST. AVG. Car. 18, 4 principes mundi ... s(an)c(t)ate graves, -i. CLAVD. DON. Aen. 1, 375 p. 83, 27 *Aenean esse pium et -um iuxta deos*. al. *masc. pro subst.* : SEN. dial. 12, 13, 8 aedium sacrarum ruinae ..., quas -i ... adorant. PETRON. 127, 3 (*iocose ad feminam formosam*) invenies -um, si te adorari permiseris (antea: cultores). APVL. flor. 1, 1 -is viantium moris est, cum ... aliqui locus sanctus in via oblatus est, votum postulare. PS. APVL. Ascl. 25 -us pro insano, in religiosus putabitur prudens. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 281 incipit de superstitionis et -is loqui (*in malam partem, cf. IA1*).

al. **(II) religiositas paganorum vituperatur a Christianis tamquam inepta:** TERT. nat. 1, 10, 46 (*sim. apol. 15, 4*) plane -iores estis in gladiotorum cavea quam in theatro, ubi ... in ipsis deis nocentes puniuntur: vidimus saepe castratum Attin deum. apol. 14, 6 falsa *de Iove confungi* apud -issimos non oportebat. MIN. FEL. 24, 12 qui sanguine suo libat ..., non profanus melius esset quam sic -us? 25, 2 Romulus ... parricidium fecit: haec prima sunt auspicia -ae civitatis. LACT. inst. 5, 1, 1 opus nostrum ... si quis attigerit ex istis inepte -is, ut sunt nimia superstitione inpatientes. epit. 49, 6 *dum Christianos cruciant*, pios utique se et iustos et -os putant. AVG. civ. 7, 34 p. 317, 14 (e *Varrone*) libros *impios* tamquam -i patres conscripti, praetor ut combureret, censuerunt. OROS. hist. 5, 4, 11 ad sacrilegia male -a civitas. al.

B de -orum actionibus, affectibus sim.: VAL. MAX. 1, 1, 3 *consul paruit pontifici*: laudabile ... -um obsequium. 1, 8, 2 1.46 *anguis Aesculapii* inter -am omnium admirationem conspectus. PLIN. nat. 25, 4 inchoata ... praefatione -a, ut omnibus malis humanis ... mederetur maiestas Augusti. MART. 8 praef. non nisi -a purificatione lustratos accedere ad tempa. PS. QVINT. decl. 5, 6 (*antea*: voluit nos ... deus in commune succurrere) communium fortitorum -us horror. APVL. met. 4, 28, 3 -is ... adorationibus venerari. 11, 15, 2 *Fortunae caecitas ... ad -am istam beatitudinem ... te produxit*. 11, 19, 3 -a formidine reta(rda)bar *ab initiatione* (cf. 11, 27, 1 scrupulum). al. HYG. astr. 2, 15, 1 in sollemnibus et -is sacrificiis ... *hostiarum reliquias ... comburunt*. MIN. FEL. 6, 2 *imperium crevit*, dum exercent in armis virtutem -am *Romani*. ARNOB. nat. 6, 8 p. 316, 3 *signa deorum* -a observatione curatis. FIRM. math. 1, 2, 9 devoves vitium palmites Libero tuo -a cum trepidatione. 3, 5, 15 qui simulacra deorum ... -is consecrationibus dedicent. err. 12, 7 apud veteres ... in spennendis superstitionibus -a constantia. AVG. civ. 4, 29 p. 183, 16 naturae ... rerum ... -um cultum ... exhibendum. 8, 21 p. 352, 7 -am erga deos Platonis prudentiam (*opp. impiam licentiam poetarum*). al. *in locut. -um est sim. c. inf.* : PLIN. nat. 28, 25 in adorando dextram ad osculum referimus totumque corpus circumagimus, quod in laevum fecisse Galliae -ius credunt. 30, 13 *Britannis hominem occidere -issimum erat*. SIDON. epist. 8, 6, 15 *Saxones -um putant ... exigere tormenta*.

γ de instrumento sacrorum, cultus sim.: PLIN. nat. 13, 74 *charta hieratica ... -is tantum voluminibus dicata*. 16, 35 in quodam usu sacrorum -us est fagi cortex. al. SVET. Tib. 36 -as vestes ... comburere (Otho 12, 1. cf. APVL. met. 11, 24, 1 duodecim sacratus stolis, habitu ... -o satis). APVL. met. 11, 24, 5 ientaculum -um et teletae legitima consummatio.

b speciatim -i sunt: **a sacerdotes, magistratus aliique disciplinam sacram moderantes:** CIC. fam. 1, 7, 4 quem ad modum homines -i Sibyllae placere dixerunt. LIV. 31, 9, 5 civitas -a ... ludos Iovi ... vovere consulem ... iussit. FEST. p. 289 -i dicuntur, qui faciendarum praetmittendarumque rerum divinarum secundum morem civitatis dilectum habent, nec se superstitionibus implicant. VAL. MAX. 1, 1, 9 -i animi laude fraudandus non est *praetor*. 7, 2, 5 consulem -um. FLOR. epit. 1, 8, 3 quid Numa -ius? (cf. ANTH. 423, 2 -e Numa). FRONTO p. 217, 2 -i sunt et sacerdotes, (si apud fanum desertum) ... sacrificent. CIL VI 2134, 4 (a. 247) v(irgin) V(estali) max(imae) sanctissimae et piissimae ac super omnes retro -issimae, purissimae castissimaeque (2141, 3 [a. 300]. al.). 1358, 6 (saec. III ex?) sacerdoti dei Solis -issimo. MACR. Sat. 1, 11, 1 *Praetextatus* princeps -orum putatur (*de religionis perito*, ut 7, 2, 13). al. *ironice*: CIC. dom. 105 aspice, pontifices, hominem -um ..., monete eum ... nimium esse superstitionis non oportere (*de Clodio, ut ibid.* hoc auctore *consecrationis* tam casto, tam -o, tam sancto, tam pio. har. resp. 9. al.). Phil. 2, 99 *Antoni*, cum tua quid interest, nulla auspicia sunt; cum tuorum, tum fis -us. LIV. 9, 34, 18 antiquissimum sollempne ... ad servorum ministerium -us censor deduxisti. **β mysteriis, cultu arcano sim. iniciati (exempla potiora):** APVL. met. 3, 15, 5 (4 sacris ... initiatu) quaecumque ... commisero huius -i pectoris tui penetralibus, taceas. 11, 13, 6 populi mirantur, -i venerantur ... numinis *Isidos* potentiam. 11, 16, 9 cuncti populi tam -i quam profani. al. PS. APVL. Ascl. 1 qui sermo ... omnium ... nobis divino numine inspiratorum videatur esse -a pietate divinior. CIL VI 2262, 3 (saec. II) -o a Matre Magna capillato. IX 734, 2 (saec. I/III) *quidam* -us sibi et ... sacerdoti Matris deum ... p(osit) FIRM. math. 8, 33, 3 ut lectio eorum *librorum de astrologia* -is pateat, profanis ... ac sacrilegis denegetur. al.

2 Christiana, Iudaica: **a generatim:** **a respicitur potius, qui deum veneratur, vitam pie agit:** **(1) de animantibus (hominibus praeter p. 921, 3):** **(A) praedicative:** TERT. apol. 16, 6 qui crucis nos -os putat. 34, 3 esto -us in deum. VET. LAT. Iac. 1, 26 (cod. 66 = VVLG.) si quis (que cod.) ... putat se -um esse eqs. (gr. θρησκέας, Ps. Aug. spec. 51 superstitionis). MIN. FEL. 32, 3 apud nos -ior est ille, qui iustior. LACT. inst. 5, 13, 7 peccati ... conscientia et metus poenae -iorem facit. 7, 26, 11 qui soli omnium -i sumus *Christianiani* (*opp. in religiosus*). HIL. trin. 6, 30

quia ... non in deum patrem sit -us, qui non diligit filium. OPTAT. 6, 5, 4 si gaudes, quod ... videaris -us (*opp. sacrilegus*). VITA Anton. 25, 3 1.7 *daemones* quasi -i et timorati, videntur loqui, ut ... seducant (gr. εὐλαβεῖς). HIER. epist. 22, 27, 4 (*ad Eustochium*) ne satis -a velis videri nec plus humiliis, quam necesse est. al.

(B) *masc. vel fem. pro subst. :* VET. LAT. psalm. 115, 15 (Tert. Scorp. 8, 1) honorata est apud illum *deum* mors -orum ipsius (gr. 115, 6 τὸν ὄσιόν, cod. 300. al. et Vulg. sanctorum). CYPR. patient. 4 -is et impii ... dei nutu tempora obsequi (*cf. Matth. 5, 45*). PAVL. NOL. epist. 31, 6 *crux vera non profertur*, nisi ... -issimi postulent (*item superl. :* SEV. MINOR. 10, 1 devota quaedam et -issima nomine Theodora. al.). AVG. c. Pelag. 2, 6, 11 p. 471, 15 (*antea*: piorum filiis) de -is orta proles. SALV. gub. 1, 9 quicunque vere -i sunt, beati esse dicendi sunt (*cf. I, 7 de sanctis ...*, id est de veris ac fidelibus Christianis). EVSEB. GALLIC. hom. 8, 6 cavenda sunt -is iuvenum impura oscula. CASSIOD. hist. 12, 7, 2 -orum corpora *sepelire* (gr. *Socrat. 7, 35, 4 τοὺς εὐλαβεῖς*). al.

(C) *attributive:* ① *vario usu; pertinet ad: homines in sacris script. memoratos:* VET. LAT. act. 10, 2 (cod. 54. al. = VVLG.) Cornelius *centurio* ... -us et timens deum (gr. εὐσεβής, cod. 50. al. pius). Ps. CYPR. singul. cler. 20 *Christo* alimenta praestabant aliquae mulieres -ae. HIL. in psalm. 138, 13 Moysi ... opinione ... populi sui -o. LVCIF. non parc. 22 1. 17 -a mater. Ps. AMBR. apol. Dav. II 6, 34 -um sane et devoutum virum (*cf. II reg. 11, 11*). AVG. civ. 1, 11 p. 21, 18 -i pauperis mortem, i. Lazarus (*opp. impii divitiae*). SVLP. SEV. chron. 1, 42, 2 fuit -us dei cultor *Asab. al. clericos, monachos sim. :* CYPR. epist. 45, 2, 2 quod in tanto fratum -o que conventu ... nec legi debeant nec audiri *scripta convicia*. PONT. vita Cypr. 1, 1 Cyprianus -us antistes ac testis dei gloriosus. PEREGR. Aeth. 19, 5 sanctus episcopus ..., vir vere -us et monachus et confessor. CONST. Sirmond. 10 -i sacerdotis fida suggestio. VITAE patr. Iurens. 104 veteranum quandam -um monachum ... percontatus est. VEN. FORT. vita Radeg. 6 -am Piam nomine monacham. al. *quoslibet:* FIRM. err. 24, 3 quid ..., homo -e, homo Christi, desperas? (HIL. trin. 6, 18 AVG. civ. 22, 8 p. 574, 5. al.). HIL. in psalm. 128, 2 iniuriae, quae -is viris inferuntur (AMBR. in Luc. 4, 10 -um v., deo venerabiliter deferentem. PAVL. MED. vita Ambr. 54 nonnulli militares v. -i. al.). RVFIN. Basil. hom. praeft. eius *sermonis* lectio etiam -is feminis ... aptissima (AVG. civ. 22, 8 p. 570, 13 Innocentia, -issima f., ... in mamilla cancrum habebat. al.). AVG. civ. 14, 23 p. 49, 20 (*antea*: quisquis ... ad has litteras *de gignenda prole* in pudicus accedit) pudicus et -us lector (VITAE patr. Iurens. 41 curiosus -usque l.). serm. 210, 10 observatores quadragesimae deliciosi potius quam -i. MIRAC. Steph. 2, 2, 2 1.52 dominus ... -am Vitulam ... fidei calore succedit (I. 54 benedicta femina, I. 58 pia femina). AVELL. 2, 104 domus -i ad catholicam fidem Severi. MARCELL. chron. II p. 67, 403, 3 -a orthodoxorum plebs. al. ② *pro titulo honorifico: imperatorum:* EPIST. pontif. 212 Lucif. epist. 5 1.172 dei ... clementia te nobis custodiat, clemensissime ac -issime Auguste. HIL. ad Const. 2, 4, 1 fidem, quam olim, optime ac -issime imperator, ab episcopis optas audire. coll. antiar. app. p. 128, 4 ipsi -issimi imperatores permiserunt, ut *eques*. LEO M. epist. 29 Conc. II 4 p. 9, 16 Theodosio -issimo et piissimo Augusto Leo papa. REG. eccl. Carth. 1. 474 necessitates a -is imperatoribus postulandae: ut reliquias idolorum ... iubeant ... amputari. al. *clericorum (paulo aliter sub ba):* LVCIF. Athan. 1, 1 1.7 damnare consacerdotem nostrum -um Athanasium. AVG. adult. coniug. 2, 1, 1 quae mihi scripseras, frater -e Pollenti. epist. 202A, 1 per -um presbyterum Saturninum (MAR. MERC. Conc. I 5 p. 65, 18 honorabilis et -issimo p. Caelestio Nestorius ... salutem). CONST. Sirmond. 12 *haereticos* -orum virorum sacerdotum dei ... auctoritas in docendo emendare debuerat (*item c. nomine dignitatis, saepius inde a saec. V. e. g. COD. Iust. 1, 4, 13 pr. [a. 456] ecclesiae*, quae sub v. -issimo archiepiscopo huius aliae urbis sunt. 1, 2, 14, 9 [a. 470] v. -us oeconomus. EDICT. Theodor. 70 v. -us archidiaconus. INSCR. Bulg. Beševliev 11, 5 [saec. VII] v. -i Leoniani presbyteri. al.). CONC. I 3 Rustic. p. 104, 30 sancta synodo -issimorum episcoporum residente in ... ecclesia ([gr. I, 3 p. 21, 9 θεοσεβεστάτων, vers. Tur. et I 2 p. 79, 31 venerabilium]. p. 171, 26 -issimus e. Ephesenorum civitatis Memnon [gr. I, 3 p. 8, 5 θεοσεβεστάτος, vers. Tur. et I 2 p. 87, 10 reverentissimus]. al.). II 2, 1 p. 62, 5 (= II 3, 1 p. 142, 22) -issimus diaconus (gr. II 1, 1 p. 158, 16 εὐλαβέστατος). p. 62, 14 *sancta et -a, syndodus* ([gr. II 1, 1 p. 158, 27 θεοφύλης καὶ ἀγία, vers. altera II 3, 1 p. 143, 1 deo amabile sanctumque]. FACVND. defens. 10, 2, 6. al.). COD. Iust. 1, 12, 6 pr. (a. 466) venerabiles episcopos aut -os oeconomos. AVELL. 107, 1 Victor Anastasius ... Augustus Hormisdæ sanctissimo et -o archiepiscopo (FACVND. defens. 4, 2, 48 accusare irreprehensibilem et -issimum a. ..., qui semper communavit ... orthodoxis episcopis). al.

(II) *de animo, affectu, actionibus:* TERT. praescr. 43, 5 ubi metus in deum, ibi ... subiectio -a et apparitio devota. CYPR. Demetr. 19, 1 fortis

et -a patientia ... semper in deum grata est (epist. 19, 1 AVG. serm. 274). ad Donat. 15 tene sobriam -is virtutibus disciplinam: sit tibi ... oratio adsidua (unit. eccl. 14. SVLP. SEV. chron. 1, 42, 7 Iosaphat ... vir -is v. merito clarus. al.). epist. 45, 2, 5 *scripta*, quae -am simplicitatem sonabant (*opp. 4 calumniosa temeritate conscripta*). Fort. 13 -is meditationibus fundata mens. mortal. 10 in ipsis ... doloribus suis patientiam -ae mentis ostendens *Iob* (PONT. vita Cypr. 15, 8 absit ut malum hoc intra conscientiam -ae m. admittam, ut *eques*. CHROMAT. in Matth. 27, 1, 3 -ae ... m. est, deum ... devotione animi ... orare. CONSULT. Zacch. 3, 3, 12 fides calida est, non tam servens, et m. -a, non religioni penitus addicta. al.; cf. e. g. cor -um: Ps. CYPR. iud. incred. 2, 3 singul. cler. 11 p. 187, 6 HIL. in psalm. 118 he [= 5] 3). testim. 3 praeft. ut ... excerptem de scripturis sanctis quaedam capitula ad -am sectae nostrae disciplinam pertinentia. Ps. CYPR. laud. mart. 18, 1 armavit *Abrahae filium immolaturi manus* -a devotione (FIRM. err. 19, 7 praecedentia vitae facinora -ā d. castiga. CHROMAT. in Matth. 28, 4, 3. al.). singul. cler. 27 sancti ..., qui -a, modesta, veneranda, pudica, pudorata cum feminis negotia peregerunt. NOVATIAN. trin. 3, 3 *deus nobis vult -am ... conferre sapientiam* (LACT. epit. 36, 5 *ut veritas recte dici possit aut sapiens religio aut -a s. 37, 1*). LACT. inst. 3, 28, 1 dei ... -us ac pius cultus (5, 10, 18. cf. 5, 7, 2 iustitia ..., quae nihil aliud est quam dei unici pia et -a cultura). 5, 8, 6 cum ... habentium pia et -a conlatio non habentibus subveniret. FIRM. err. 8, 4 perditos homines, sc. *paganos*, -o sermone convenio. 13, 6 *daemones exorcizandi* -ae fidei medelas ... humano subiacentes imperio ... sustinent (HIL. trin. 11, 28 VAL. CEM. hom. 13, 7. SEDVL. op. pasch. 5, 37 per omnes ... terras -ae f. praecpta dispergere). HIL. in psalm. 1, 10 quamvis -i propositi tenaces sint *iudices*, tamen ... ad iniuriam ... coguntur. 66, 4 -ae ... vitae doctrina Christus est (PAVL. NOL. epist. 25, 1 *quidam* referens mihi -am v. tuam. AVG. util. cred. 12, 27. al.). trin. 1, 6 sermo ... dei ... ad opinionem -ae intelligentiae proficit (*inde PRISCILL. tract. 10, 127*). 12, 19 homines -am divinarum rerum scientiam praferentes. PRISCILL. tract. 1, 24 locum inter pudica et -a non querant *daemones*. AVSON. rhop. 13 ieunia -a (CHROMAT. in Matth. 29, 2, 1). AVG. civ. 5, 26 p. 240, 16 quid ... fuit eius *Theodosii paenitentis* -a humilitate mirabilis? conf. 6, 2, 2 propter eius -issimam conversationem (SACR. Leon. 1101). c. Pelag. 1, 17, 35 vos non pro -a ratione, sed pro animosa contentione *eques*. SVLP. SEV. dial. 2, 12, 2 devertit *Martinus*, ut tam inlustris meriti puellam -o officio episcopus honoraret. CHROMAT. in Matth. 22, 1, 2 (*antea*: si aliquis de fratribus ob causam fidei adversarius exsistat) *cedamusne perfidiae*, ne cum tali -a discordia maneat? (*an laxius fere i. q. religionem tractans significat?*). al.

B respicitur potius recta fides, vera religio: ① exempla varia (saepe opp. haereticorum): ② de hominibus: TERT. resurr. 32, 5 quis ... credendi diligenter quam contendendi, et divinae potius sapientiae -us quam suae libidinosus *eques*. IREN. 2, 13, 3 1.71 (*antea*: si ... scripturas cognovissent et a veritate docti essent) quemadmodum adest -is ac piis dicere de deo. 5, 20, 2 quanto pluris sit idiota -us a blasphemio ... sophista. HIL. in psalm. 131, 1 -i quomodo erunt auctoritatem abnegantes religioni? trin. 1, 25 (*sim. 6, 22*) *Christum filium dei esse ab his haereticis negabatur* ..., dum -i credunt. LVCIF. moriend. 1 1.29 (*ad Constantium Arrianum*) tamquam posses ... superare inimicus divinae religionis -os servos Christi. AVG. c. Gaud. 2, 11, 12 *quidam* non superstitionis, sed -us est. c. Pelag. 3, 5, 15 haereticorum Pelagiani -i amatores ... videntur sibi esse sanctorum. CONST. Sirmond. 6 quia -os populos nullis decet superstitionibus depravari, Manichaeos ... omnemque sectam catholicis inimicam ... exterminari debere praecipimus. al. ③ de actionibus, animo, doctrina sim.: IREN. 2, 27, 1 *haereticus* per scientiam, quam invenisse se putat, ipsum mutat deum ...; sensus autem sanus ... et -us et amans verum (gr. εὐλαβῆς). CYPR. epist. 69, 1, 1 pro tua -a diligentia consulisti me, an *haereticos denuo baptizari oporteat*. 71, 4, 1 quorum *episcoporum* sententiam -am et legitimam et salutarem fidei et ecclesiae catholicae congruentem ... secuti sumus. 72, 3, 1 tibi ... placere, quae et -a pariter et vera sunt (*respic. baptismus schismaticorum*). 74, 10, 2 *boni episcopi est*, apud -as et simplices mentes et errorem deponere et ... eruere veritatem (HIL. trin. 1, 7). sent. episc. praeft. pro sua sincera et -a devotione. HIL. coll. antiar. app. p. 104, 3 in tantum ... exsurrexerunt *Arriani* contra fidem, ut non -am pietatem id clementissimorum imperatorum lateret. syn. 41 illa nominis, sc. *filiī*; -a professio (PALLAD. c. Ambr. fol. 339^v, 7 ne ... -ae p. ... laceratio inferretur [*antea*: pro tanta blasfemia]). 91 non patior ..., ut in anathemate sit homousion secundum -am intelligentiam confitens (*postea*: sensum non perturbat religionis). trin. 1, 17 qui *Arriani* sub unius dei sola sane utili ac -a praedicatione ... deum natum Christum negant. 5, 18 angustum ... in religiositate sensum -ae doctrinae institutio non adit (5, 38. CASSIOD. inst. 1 praeft. 10 -ae d. saluberrimum decus, sc. *sacra scriptura*). 10, 68 de omnipotencia ... dei fides -a non ambigens *Abrahae* (12, 53. VITA Anton. 82, 12 1.36 f. ... -am [gr. εὐσεβῆ πλοτύν. postea: nolite vos

inquinare cum Arianis]. *al.*) LVCIF. moriend. 2 l.43 cernimus una hac voce -a: 'Christianum sum, nolo esse ... apostata'. HIER. epist. 15, 4, 4 sacrilegium tantum -a populum corda non hauriant. CONC.^s II 3, 2 p. 92, 19 -issimae constitutiones de Manichaeis (*gr. II 1, 3 p. 124, 1 εὐσεβεῖς*). SALV. gub. 7, 47 praerogativa illa -i nominis ..., quod nos catholicos esse dicimus (*opp. haeretici nominis*). *al.* *in locut.* -um est: TERT. resurr. 30, 7 magis -um est veritatem de sua ... simplicitate defendi. HIL. trin. 12, 34 pium tibi ac -um, heretice, existimas, deum semper quidem, sed non semper patrem confiteri? Ps. HIL. libell. 22 p. 94, 27 si sacrilegium est deo tantum, quantum non licet, disputare, tacere -um. *al.*

(II) *opp. religio pagana, Iudaica, ut sit fere i. q. christianus:* (A) *de professionibus sim.:* Ps. HIL. libell. 1 p. 71, 15 ut ... evulsi ... malis bona possint et -a eorum pectoribus seminari, hoc est unum deum credere (*item neutr. pro subst.:* NICET. vigil. 2 l.2 [antea: homines a religione nostra alieni] quomodo ... profanis -a placere possunt?). COD. Theod. 16, 8, 23 constantia -ae confessionis *Iudeorum post baptismum.* (B) *de hominibus:* AVG. serm. 168, 8 uxoris est christiana, maritus infidelis; non orat mulier -a pro marito suo, ut credat? COD. Theod. 16, 9, 5 christiana mancipia Iudeorum nemo audeat comparare; nefas enim aestimamus -issimos famulos impiissimorum emporum inquinari dominio. SIDON. epist. 6, 12, 7 Eleusinae superstitionis exemplis ... -us laudatus offenditur *episcopus.* MAX. TAVR. 107, 1 tamquam -i et sancti idolorum omnem pollutionem auferre. *al.*

b speciatim respicit religio eius, qui (quae) professione sua se deo obligavit, sc. tam de clericis quam de monachis, sanctimonialibus vel conversis, viduis sim. (disting. vel opp. clericus l. 67, laicus l. 51. 71. al., monachus l. 65, saecularis l. 69. 75. al.): *a de rebus:* (I) *de officiis, actionibus:* CYPR. epist. 14, 2, 1 gerere, quae administratio -a depositum: habeatur ... pauperum cura. 75, 10, 4 vir probatus et circa -am disciplinam bene ... conversatus (PALLAD. c. Ambr. fol. 344^r, 22 esset hoc tolerabile ..., si non id -am laederet d.). HIL. coll. antiar. app. p. 181, 16 ut ... iudices ... a -a se observantia abstineant, neque ... praesumant ... se causas cognoscere clericorum. RVFIN. hist. mon. 17, 6 *monachi* in silentio ... orationibus et -is studiis operam dantes. CASSIAN. inst. 3, 3, 8 horas -is obsequiis consecratas (COD. Theod. 12, 1, 121 [antea: qui ... ministerium diaconi vel exorcistae suscepit officium] -a divini cultus o. 16, 2, 26). *al.* *in locut.* -um est c. inf.: CYPR. epist. 47 et -um vobis et necessarium existimavi ... litteras breves facere. 63, 1, 1. (II) *de titulis sim.:* SALV. eccl. 2, 43 (antea: professio ... religionis) adsumptio -i nominis sponsio est devotionis. NOVELL. Marc. 5, 2 sive vidua sive diaconissa ... sive quocumque alio nomine -i honoris ... femina nuncupatur. (III) *de veste monachorum sim.:* CAES. AREL. reg. mon. p. 155, 7 vestes ... saeculares deponere et -as adsumere (GREG. TVR. Franc. 4, 26 p. 157, 6 Marcofeva, -a veste habens. GREG. M. epist. 8, 8 l.4. al.). serm. 237, 5 (*in imag.*) quae *animae* cum foris -o habitu quasi pellibus ovium contegantur *eques.* (GREG. M. epist. 5, 19 l. 18 quae *mulieres* nuncusque in -o atque monachico h. permanserunt. 9, 208 l. 9. al.). *al.*

B de ipsis hominibus: (I) *attributive vel praedictive:* HIL. syn. 84 sanctissima -orum virorum synodus (PRISCILL. tract. 2, 49 v. -us ... Symposius. EPIST. pontif. 784 Alc. Avit. epist. 42 p. 71, 7 [opp. laicos et alienos ab ecclesiastico corpore]. CASSIOD. inst. 1, 6, 6 -i v. Belatoris [4 B. presbyteri]. al.). RVFIN. hist. 8, 6, 9 catenae ... episcoporum et presbyterorum diaconorumque et lectorum atque omnium -orum hominum, colla constringunt [*l. gr. ἐπορχυστῶν*]. VITA Fulg. Rusp. p. 135. al.). AVG. bon. viduit. p. 305, 4 Augustinus episcopus ... -ae famulae dei Iulianae ... salutem. SIDON. epist. 7, 9, 14 assumere metropolitanum de -a congregatione. INTERPR. novell. Marc. 5 (*ad l. 41*) sanctimonialibus, viduis, diaconissis omnibusque -is matronis. AVRELIAN. reg. mon. 48 *nulli* -o aut laico parenti aut propinquuo. FERREOL. reg. 4, 2 etiam -is feminis vel puellis ... *monasterium* accedendi licentiam amputamus. GREG. TVR. Franc. 5, 9 p. 204, 16 ab infantia sua semper -us fuit *Calypa reclusus* (*de eodem: vit. patr. 11, 1 p. 709, 11* semper religionis ecclesiasticae bonum quaesivit). *al.* (II) *pro subst.:* *masc.:* PAVL. NOL. epist. 32, 12 memoriis -orum ac familiarum accommodatos ... locos. ITIN. Eucher. p. 125, 17 clericorum -orumque habitationibus (*postea: monachorum cellulæ*). ARNOB. IVN. in psalm. 118, 11. 24 (antea: servus Christi es?) tu qui clericum aut -um profiteris. SALV. eccl. 2, 44 -us debet quidquid se professus est, agnoscere, in religiosus vero *eques.* gub. 4, 62 excipio ... omnes -os, deinde nonnullos etiam saeculares, -is pares. PASCHAS. verba patr. 43, 3 dixit abbas ad illum -um: '...' (*cf. Vitae patr. 5, 14, 17 abstinenti, gr. 14, 27 l. 25 ἀσκητῆς*). CONC. Araus. a. 529 p. 63 l. 225 non solum -is, sed etiam laicis. CAES. AREL. reg. virg. 38, 2 episcopi, abbates vel reliqui -i, quos magna vita commendat. *al.* *fem.:* INTERPR. cod. Theod. 5, 3, 1 si quis episcopus ... aut quilibet -i vel -ae intestati ... decesserint. CAES. AREL. reg. virg. 44, 4 indecorum est, si in lecto -ae stragula saecularia ...

resplendeant. GREG. TVR. glor. conf. 5 p. 751, 11 Vitalina quaedam -a in hoc loco quiescit (*postea: virgo Christo sacra*). LEX Visig. 3, 5, 2 p. 161, 3 de -is ..., quibus nubere canonum sententia proibetur. *al.*

B de rebus (numinibus p. 926, 14), quae homines religione afficiunt: 1 *definitiones et differentiae* (*cf. vol. X 2, 1661, 67*): SAB. Gell. 4, 9, 8 -um ... est, quod propter sanctitatem aliquam remotum ac sepositum a nobis est (*seq. p. 917, 39*). FEST. p. 278 inter sacram ... et sanctum et -um differentias bellissime refert *Gallus Aelius*: sacram aedificium, consecratum deo; sanctum murum, qui sit circum oppidum; -um sepulcrum, ubi mortuus sepultus ... sit, satis constare ait. GAIVS inst. 2, 3 sq. divini iuris sunt veluti res sacrae et -ae; sacrae sunt, quae diis superis consecratae sunt; -ae, quae diis Manibus relictae sunt. MACR. Sat. 3, 3, 1 inter decreta pontificum hoc maxime quaeritur, quid sacram, quid profanum, quid sanctum, quid -um *eques.* GLOSS. iurispr. ἀδέτ P 8 ὁ ἐλύγος τὰ μνήματα αὐτῷ P 5 ὁ ἐλεγίος τὸ μνημεῖον λέγεται καὶ ὡροζεντήριον.

2 *usus auctorum:* a strictius, sc. in iure sacro, spectat ad obligationem: a de locis: (I) *interdictis* (*saepe de sepulcris, aliter e. g. l. 22; fere in iunctura locus -us, aliter e. g. l. 34, 39; iuxta ponitur passim sacer, sanctus*): CATO orat. 162 ecquis incolti, -ior, desertior, publicis negotiis repulsor? (*sc. locus, cf. e. g. Norden, Aus altröm. Priesterbüchern, 1939, 25; vulgo intelligitur homo [sic e. g. vol. V 2, 54, 51]*). PAVL. FEST. p. 92 locus *fulgere ictus* statim fieri putabatur -us, quod eum deus sibi dicasse videretur. FRONTIN. grom. p. 4, 10 (*inter genera controversiarum*) de locis publicis, de locis sacris et -is. POMPON. dig. 11, 7, 36 cum loca capta sunt ab hostibus, omnia desinunt -a vel sacra esse. GAIVS inst. 2, 6 -um ... facimus mortuum inferentes in locum nostrum. CIL VI 23838, 1 (*saec. I/II*) *sacr(um)* -um Tito Partuleio Agathopo. VLP. dig. 11, 7, 2, 4 purus ... locus dicitur, qui neque sacer neque sanctus est neque -us. 11, 7, 2, 5 Celsus ... ait: non totus, qui sepulturae destinatus est, locus -us fit, sed quatenus corpus humatum est. 43, 1, 1 pr. interdicta ... de divinis rebus ... competere: ... ut de locis sacris vel de locis -is. PAVL. dig. 39, 3, 17, 3 loco sacro vel -o vel sancto interveniente, quo fas non sit uti. 41, 2, 30, 1 locum -um aut sacram non possumus possidere. 45, 1, 83, 5 eum locum, cum ex sacro -ove profanus esse cooperari, dari *spondei?* 47, 12, 4 sepulchra hostium -a nobis non sunt. MARCIAN. dig. 1, 8, 6, 5 *cenotaphium* ... locum esse -um. *al.*

(II) *consecratis:* (A) *paganorum* (*cf. p. 925, 12*): CIC. har. resp. 9 (*verba ex haruspicum responso*) loca sacra et -a profana haberi. 33 tu meam domum -am facere potuisti? *ibid.* quid habet mea domus -i? *al. in eadem orat.* (B) *Christianorum:* COD. IUST. 1, 3, 26 (*a. 459*) cum ... -ae aedes non desunt, possunt ibi ... reliquias martyrum ... collocare. EDICT. THEODOR. 125 si quis de ecclesiis, id est locis -is, homines traxerit *eques.* respectu status consecratione collati evanido significantur ea, quae sunt dictionis ecclesiasticae: COD. THEOD. 5, 3, 1 (antea: sacrosanctae ecclesiae) bonis clericorum vel monachorum post mortem ... -issimis ecclesiis vel monasteriis ... consecratis. IUST. 1, 2, 14, 2 (*a. 470*) quae ad beatissimae ecclesiae iura pertinent ..., tamquam ipsam sacrosanctam et -am ecclesiam intacta convenit venerabiliter custodiri. 1, 2, 23, 3 (*pr. sacrosanctis ecclesiis sive venerabilibus xenonibus vel ptochiis equeis*) memoratis -issimis locis. *al.*

B de diebus (in iunctura dies -us praeter l. 65, 67): (I) *malo omne impeditis sim. (quid non faciendum sit, indicat praepos. l. 55, dat. l. 64):* LVCL. 746 anno vertenti dies tetri, miseri ac -i. CIC. ATT. 9, 5, 2 -us etiam nunc dies *Alliensis pugnae.* al. LIV. 6, 1, 11. 26, 17, 12 illum diem -um Carthaginiensibus ad agendum quicquam rei seriae esse (*cf. 37, 33, 6 dies ... -i ad iter*). FEST. p. 157 dies, *quibus mundus patet, ... -os iudicaverunt (postea: nihil eo tempore in republica geri voluerunt).* al. FRONTIN. strat. 4, 7, 30. SVET. Tib. 61, 2 nullus a poena hominum cessavit dies, ne -us quidem ac sacer. CLAUD. 14. GELL. 4, 9, 5 -i ... dies dicuntur tristi omne infames inpeditive, in quibus et res divinas facere et rem quamquam novam exordiri temperandum est, quos multitudo imperitorum prave ... nefastos appellat. 4, 9, 10 (*e Masurio Sabino*) dies -i dicti, quos ... propter ominis diritatem relinquimus. al. NON. p. 379, 1 -os ... dies infames vel infaustos ... Nigidius appellavit. MACR. SAT. 1, 15, 21 nuptiis copulandis kalendas nonas et idus -as, id est devitandas, censuerunt (*postea: feriati*). (II) *festis:* PLIN. nat. 18, 8 *Numa* et Fornacalia instituit farris torridi ferias et aequae -as Terminis agrorum. PANEG. 11, 2, 2 illi dies, quibus imperii auspicia sumpsistis, ob hoc sancti sunt ac -i, quod tales declaraverint imperatores. COD. IUST. 3, 12, 9, 2 (*a. 469*) -i diei otia.

y de rebus, quae numini vel templo dicatae sunt: LEX TARENT. (CIL 1^r 590) 1, 2 nei ... quis, quod eius municipi pequiniae publicae sacrae -ae est ..., fraudato (1, 10, 17. VLP. dig. 48, 13, 1 ne quis ex p. sacra -a publicave auferat. sim. MARCIAN. dig. 48, 13, 4 pr.). VARRO ling. 5, 157 Numae Pompilii -a quaedam ... infossa. FLOR. epit. 1, 13, 11 pontifices ... quidquid -issimi in templis erat, ... terra recondunt. GELL. 2, 10, 3 *Varro*

scripsit reponi in cellis sub templo ... quaedam -a e donis consecratis. 2, 10,
4 ad custodiendas res veteres -as.

δ de actionibus: ① *prohibitibus, interdictis (in locut. -um est c. inf.; ad rem v. FEST. p. 278 <-um ait) esse Gallus Aelius, quod homini ita facere non liceat, ut si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere:* VARRO frg. Macr. Sat. 1, 16, 18 *cum mundus patet, navem solvere ... -um est.* FEST. p. 249 his *flaminibus* opus facientem videre -um est, (*Paul. p. 248 in religiosum erat*). p. 289 referri diem prodictam ... -um est, ut ait Veranius. GELL. 10, 15, 29 scalas ... escendere ei *flamini diali* ... -um est. ② *legitimis, ratis sim.:* CIC. dom. 125 (*antea: consecratio legitima*) an consecratio *a tribuno nullum habet (ius), dedicatio a pontifice est -a?* (v. Nisbet, comm. 1939, 209 sqq.; cf. p. 924, 37). off. 3, 104 est ... ius iurandum affirmatio -a; quod autem ... quasi deo teste promiseris, id tenendum est (*nisi ad p. 920, 13 sqq.*). HIL. in psalm. 58, 12 sanctis et ... templi constitutione -is sollemitatibus *Iudeorum* (*antea: legitima*). PRISCILL. tract. 3, 58 (*respic. libri apocryphi*) damnari ... malumus, quam ... ea, quae sunt -a, damnemus. SCHOL. Cic. Bob. p. 150, 3 idcirco se atratum fuisse, ne supplications ... ratas habuisse et ... -as probasse videretur. MACR. Sat. 3, 11, 7 (*opp. iusta libatio*) in convivio vero Didonis ..., quia non erat -a, sed usurpata libatio *eas*.

ε de rebus, quae ad sanctiones, pacta, vota sollemniter instituenda pertinent (cf. l. 13): CIC. inv. 1, 48 id *iudicatum* tribus in generibus spectatur: -o, communi, adprobato; -um est, quod iurati legibus iudicarunt. 2, 135 si lex ... ad res maximas, ... -issimas videbitur pertinere. har. resp. 12 quod tres pontifices statuissent, id ... satis sanctum, satis augustum, satis -um esse visum est. Phil. 13, 4 (*ironice*) o ratum -umque foedus, quod cum Antoniis fecerimus! leg. 2, 57 multa -a iura complectitur sepulchrum (Lael. 13 mortuis tam -a i. tribuerunt *maiores*). SEN. contr. 2, 2, 9 -um nomen in *iure iurando*. PETRON. 21, 3 -issimis iuravit verbis. PLIN. nat. 18, 10 in sacris nihil -ius confarreatio vinculo erat. al.

b laxius praevalet notio sanctitatis rerum venerabilium (sae- pius adhibetur superl., iuxta ponitur antiquissimus vel priscus l. 40 bis. 46. al.): **a de templis, locis sanctis sim.:** ① *apud paganos:* CIC. div. in Caec. 3 quod ... simulacula sanctissima ... Verres ex delubris -issimi sustulisset ([*explicat* GELL. 4, 9, 7 -a d. dicit non ominosa nec tristia, sed maiestatis venerationisque plena]. PLIN. nat. 6, 186. al.). Verr. II 1, 47 templo tam antiquo, tam sacro, tam -o manus impias ... adferre (5, 186 augustissimo et -issimo in t. al. FRONTIN. strat. 3, 2, 5 -um incolis t. Diana lucumque ... incendit Cimon. PLIN. epist. 8, 8, 5 t. priscum et -um. al.). 4, 99 signum ... ex illo -issimo atque antiquissimo loco sustulerunt (Sest. 94 in publico aut -o l. al. LEX Gabin. Calp. [CIL I² 2500] 15 Q. CIC. pet. 10 Ps. SEN. mon. 132 QVINT. decl. 265, 13 LEX Irnit. 3 A 6. INSCR. Brit. I 152 [*saec. II?*]. al.). 4, 104 in -issimo fano (Manil. 65 quod ... f. ... nostris magistratibus -um, quam civitatem sanctam ... fuisse? al. LEX Gabin. Calp. [CIL I² 2500] 9). 4, 109 hanc ... Cererem antiquissimam -issimam ... esse sublatam (*inde* LACT. inst. 2, 4, 30). al. VERG. Aen. 2, 365 -a deorum limina (SERV. auct. -us ... dicitur ... locus, qui divinum cultum et venerationem meretur; ergo -a religionis plena; significat etiam metum). FEST. p. 289 -um ac sacram est, ut templa omnia, atque aedes, quae etiam sacratae dicuntur; ad quod per se -um est non utile (*cetera corrupta sunt*). VAL. MAX. 2, 10, 2 1.40 -issimam aram sanctumque temp- plum. PLIN. nat. 17, 267 arbores -as lucosque succidi permisit Cato. AMM. 22, 8, 39 -us per eas terras Triviae lucus. al. ② *apud Christianos:* Ps. DAMAS. epigr. 103, 2 domus -a patet; ... auditum ... deus com- modat hic precibus. AVG. civ. 2, 2 p. 54, 22 eis *Romanis*, quo confugerent, -a ... loca barbari ... praebuerunt. COD. Iust. 1, 2, 16, 1 (a. 477) sacrosan- tam -a huius -issimae civitatis ecclesiam.

II de rebus variis: ① *apud paganos:* CIC. Font. 31 his *Gallis crudelibus* quicquam sanctum ac -um videri potest? har. resp. 4 ambustum -issimis ignibus *Clodium* (SERV. Aen. 2, 686 'sacros [sanctos Verg.] ... ignes': -os). 24 *ludi Megaleses* sunt more institutisque maxime casti, sol- lempnes, -i (*nisi ad A.* leg. 2, 31 (*respic. auctoritas augurum*) quid -ius quam cum populo ... agendi ius aut dare aut non dare? LIV. 29, 14, 12 tam -o ministerio. VELL. 2, 45, 1 -issima populi Romani sacra *Magnae Matris*. PETRON. 60, 7 sacram esse ferculum tam -o apparatu, sc. *croco*, perfusum. PLIN. epist. 4, 8, 1 (*antea: auguratum*) sacerdotium ipsum cum priscum et -um tum hoc quoque sacram plane et insigne est, quod non admittur viventi. PS. APVL. Ascl. 1 tantae rei -issimus sermo (*postea: tractatum ... numinis maiestate plenissimum*). 25 nihil sanctum, nihil -um nec caelo nec caelestibus dignum audietur aut mente creditur (*item de cogitatis:* AVG. civ. 3, 4 p. 101, 14 plura iam sacra et quasi -a potuisse configi [*postea: de ipsis diis ... mendacia*]). 26 naturae ipsius sanctissima et -issima restitutio. AVG. civ. 8, 21 p. 352, 24 Platonis -issimam legem (*opp. daemonum sacrilegam delectationem*). MACR. Sat. 1, 18, 8 in sacris ... haec -i arcani observatio tenetur, ut *eas*. ② *apud Christianos:* VET.

LAT. Is. 55, 3 (Tert. adv. Marc. 3, 20, 5) disponam vobis dispositionem aeternam, -a et fidelia David (gr. τὰ δόγα, Novatian. trin. 9, 7. al. sancta, Vulg. alter). FIRM. err. 13, 1 -o patriarchae semine procreatus iuvenis Joseph. HIL. in psalm. 118 he (= 5) 13 sequimur septuaginta interpretum -am et antiquam auctoritatem. OPTAT. app. 2 p. 204, 7 -issimas scripturas, i. Biblia (sim. SEDVL. op. pasch. 5, 38 -is omnia ... chartis innecti nostri miracula salvatoris [cf. carm. 5, 436 sacris ... ch.]). RVRFIN. Orig. in cant. 3 p. 188, 16 praeceps ad flagitia, nihil sancti, nihil -i ducens. AVG. util. cred. 6, 13 p. 17, 12 nihil ... prudentius, castius, -ius, quam *vetus testamentum*. CANON. Turner I 2, 3 p. 510, 10 sacram ac -um sacerdotale nomen. COD. Iust. 1, 3, 16 (a. 409) sub hac lege -um adsumat sacerdotium, ut *eas*. MAX. TAVR. 38, 4 -ior plane est ista *nativitas e sepulcro*, i. *resurrectio*, quam illa nativitas. al.

β de numinibus: ARNOB. nat. 6, 17 p. 329, 12 (*log. paganus*) non materias signorum esse per se deos et -a decernimus numina.

appendicula stilistica et syntactica: 1 *pro syn. est vel iuxta ponitur (exempla selecta):* iustus p. 918, 25. 920, 9. 73. al., pius p. 919, 69. 920, 9. 49. 55. al., sacer v. p. 924, 19, sanctus p. 920, 49. 55. 921, 67. al. (v. maxime p. 924, 19; et syn. et opp. testatur TREBAT. Macr. Sat. 3, 3, 5). 2 *opp. vel disting. (exempla selecta):* impius p. 920, 30. 921, 8. 24. 923, 20, irreligiosus p. 919, 74. 920, 75. 923, 68 et MAR. VICTORIN. defin. p. 22, 4, laicus v. p. 923, 26, profanus p. 920, 6. 62. 66. 924, 34. al., religens p. 918, 6, sacrilegus p. 919, 65. 920, 67. 921, 2. 925, 74. al., saecularis p. 923, 43. al. (*imprimis* p. 923, 27). 3 *indicatur: ad quid (quem) religio pertineat, per praepos. ad p. 920, 12. 921, 42, erga p. 920, 29, in c. acc. p. 918, 63. 920, 71. al., c. abl. p. 918, 47. 48. al., iuxta p. 919, 14. 69, per casum gen. p. 918, 41. 43. 920, 70. 922, 43, dat. PAVL. NOL. epist. 16, 10 anima superstitioni -a. quid religione impediatur sim.: v. p. 924, 52. cui rei utilis sit res -a: v. p. 919, 21. a quo vel ubi religio exhibeat, per dat. p. 924, 35. 55. 925, 39. 44, praepos. apud PLIN. nat. 1, 33, 36. 28, 135, per p. 925, 53, adv. ibi PLIN. nat. 6, 186. gradus religiositatis (cf. ita non p. 919, 55): v. p. 917, 48. 49 sqq., ceterum e. g. tam -us CIC. Verr. II 1, 47. 3, 143. al., satis -us CIC. har. resp. 12 APVL. met. 11, 24, 1. al. iudicium quoddam per adv., e. g. misere TER. p. 918, 10, inepte LACT. p. 920, 8, prave LACT. inst. 5, 10, 14. causa sim. per abl.: CIC. Q. Rosc. 44 natura (v. p. 918, 46). PLIN. nat. 3, 55 auctu (v. p. 919, 22). APVL. flor. 18, 42 sermonem ... dedicatu -um (dedi- catur religio summo cod.). al. 4 *pro subst.:* masc. vel fem. p. 918, 23. 919, 69 sqq. 921, 65 sqq. 923, 63 sqq. al., neutr. p. 922, 32. 923, 13. 924, 74. 925, 1. al. 5 *locut. -um est, habetur sim. c. struct. verbali:* inf.: de re agenda p. 919, 32. 920, 30 sqq. 923, 8 sqq. al., de re prohibita, vitanda p. 919, 34. 925, 3 sqq. acc. c. inf. p. 918, 44. 919, 34. 923, 7. ut p. 918, 66.*

adv. ***religiōsē.** de notione (cf. l. 58): SYNON. CIC. p. 445, 34 sancte. caste. pure. pudice. -e. verecunde. [e coni. dub. CIC. Flacc. 87 quidam moderatus est in testimonio dicendo *religio(se oratio)ni* suaes (Fruechtel, orationi tantum Bremius). VITR. 1, 7, 2 (religione trad. et edd. plerique).]

i. q. modo religioso (paucis locis illustratur non tam modus actionis quam eius causa, e. g. p. 927, 17. 928, 3; iuxta ponitur e. g. caste p. 927, 5. 22. 44, sancte l. 73. p. 927, 58, vere l. 57. 60. p. 927, 27, opp. e. g. impie l. 61. p. 927, 71. 74, irreligiose p. 927, 74): **I usus communis de actione vel statu eorum, qui religionem exhibent (accedit fere ad verbum, sed ad adi. e. g. p. 927, 62 sq. 75):** A in rebus humanis: 1 *ex officio, munere, obligatione sim.:* RHET. Her. 3, 3, 4 si quod ius in parentis, deos, patriam natura comparavit, id -e colendum demonstrabimus. CIC. Verr. I 3 de quo si vos vere ac -e iudicaveritis ([SCHOL. CIC. Gron. B p. 329, 19 -e: nimium vere]. QVINT. decl. 320, 3 non ut vos -ius iudicetis, sed *eas*. PLIN. epist. 6, 2, 6. cf. CIC. Verr. II 3, 225 leges in iudicando -e defendere). Flacc. frg. Mediol. si Asia ... nec vere nec -e nec integre ..., si impie, si temere ... nomen suum misit in hoc iudicium (*respic. testimonium ut*: Cael. 55 an gravis ... vir -e testimonium dixisse videatur. AMM. 21, 12, 18 nec ei *nuntio* quisquam credidit ..., antequam ... fide -ius redita ... replicaret omnia cf. GELL. 6, 3, 25 et ingenue ac -e dicere visus est contra Rodienses *Cato eorum orator*, quod sentiebat). fam. 13, 17, 3 qui -e et sine ambitione commendant. NEP. Att. 15, 1 quidquid rogabatur, -e promittebat, quod ... levis arbitrabatur polliceri, quod praestare non posset (cf. AVG. civ. 7, 28 p. 311, 10 *Varro aliquid quasi -e pollicetur*). VAL. MAX. 4, 7, 7 aetas futura in excolendo iure amicitiae qua libentius, qua etiam -ius erit operata (cf. PLIN. epist. 8, 9, 2 *amicitiae officium* -issime custodiendum). SEN. dial. 10, 18, 3 (*praefecto annonae*) orbis terrarum rationes administras tam abstineret quam alienas, tam diligenter quam tuas, tam -e quam publicas (epist. 120, 10 publica et privata sancte ac -e administrantem). SVET. Aug. 35, 3 quo ... -ius ... senatoria munera fungentur. al. 2 e praescriptione, regula artis: COLVM. 3, 10, 7 nihil

curiose, nihil -e administrat (8, 5, 11). 11, 2, 95 his diebus, qui -ius rem rusticam colunt, ... negant debere terram ferro commoveri. PLIN. epist. 5, 8, 5 avunculus meus ... historias et quidem -issime scripsit (GELL. 1, 3, 29 haec ... Theophrastus satis caute et sollicite et -e ... s.). GELL. 11, 18, 19 quam caste ... ac -e ..., quid esset 'furtum', definitum sit. al. **3 e reverentia vel affectu** (*huc vergunt p. 926, 70sq.*): PLIN. nat. praef. 11 te, *imperator*, ... -e adiri etiam a salutantibus scio (*cf. l. 15*). PS. QVINT. decl. 8, 8 (*antea: de languore venire reverentiam*) in carceribus ... -ius ille anheli pectoris pallor inspicitur. PLIN. epist. 3, 7, 8 *Vergili* natalem -ius quam suum celebrabat *Silius Italicus*. 3, 15, 2 poetacen ipsam -issime veneror (AVG. serm. 275, 3 *ut corpus viri sancti* -ius humandum venerandumque demonstraretur). 4, 10, 3 cum -issime soleas custodire defunctorum voluntatem. SVET. Vit. 9 laurea, quam -issime circumdederat *Vitellius*. APVL. flor. 15, 19 Pythagoras ... *Pherecyden* -e humavit (*cf. l. 11*). MIN. FEL. 20, 5 dum reges suos colunt -e *maiores nostri* (HIST. AVG. Pius 1, 9 omnes suos -e colens). HIST. AVG. Pius 5, 1 patri ... -issime paruit. SYMM. epist. 5, 18 conicio exaggerari a te -e istam trepidationem, dum me Romam studes trahere. al.

B in rebus divinis: **1 paganorum; de actione:** **a colendi** cum pietate, devotione: CIC. inv. 2, 1 templum Iunonis, quod -issime colebant *Crotoniatae* (nat. deor. 3, 48 Circen. LIV. 7, 20, 4 hospitium flaminum ... caste ac -e cultum. 10, 7, 5. SEN. benef. 5, 25, 4 aras -e cultas. APVL. Socr. 16 p. 156. al.). LIV. 5, 22, 4 venerabundi templum iniere *Romani* ... -e admoventes manus, quod id signum ... nisi certae gentis Etruscorum sacerdos adtrectare non esset solitus. QVINT. decl. 274, 12 omnia -e et cum cura deorum facere debemus (PLIN. epist. 9, 39, 3). PIUS Fronto p. 165, 5 diem *imperii* ... vere -eque celebrari (HIST. AVG. Alex. 63, 4). al. **b observandi instituta religionis, sc.:** *obligationes iuris sacri* (*spectat imprimis ad ius iurandum; huc vergunt e. g. p. 926, 60sqq.*): CIC. div. 2, 85 locus saepius -e, sc. *fanum consecratum*. SEN. dial. 12, 10, 7 *olim* per fictiles deos -e iurabatur (MIN. FEL. 35, 2). PETRON. 117, 5 (*antea: sacramentum iuravimus*) domino corpora animasque -issime addicimus. PLIN. paneg. 65, 2 nemini -ius, quod iuraverit, custodiendum, quam cuius maxime interest non peirari. FIRM. math. 1, 6, 2 -e promissa numinibus vota reddamus. *ritum adhibendum, diligenter exsequendum:* PLIN. nat. 25, 50 *hoc elleborum* et -ius colligitur. MIN. FEL. 28, 7 asinos ... -e devoratis, item ... capita vervecum et immolatis et colitis. CLAVD. DON. Aen. 8, 285 p. 155, 16 -e separabantur *chori*. **c qualibet:** CIC. har. resp. 37 obscure dicitur, quae sacra polluta sint? quid planius, quid -ius, quid gravius dici potest? PS. APVL. Ascl. 20 deus ... pater ..., vel quocumque alio nomine ab hominibus sanctius -iusque nuncupatur.

2 Christianorum, Iudeorum: **a deum venerantium sim.:** MIN. FEL. 33, 3 quamdiu ... eum *deum* caste, innoxie -eque coluerunt *Iudei* (EVAGR. GALL. alterc. p. 48, 5 omnia -e colitis, sabbatum vero ... neglegitis). LACT. inst. 6, 1, 4 quam *innocentiam* si quis obtulerit deo, satis pie, satis -e litabit. TRACT. in Luc. 1, 3 a pastoribus deus in corpore -e est adoratus (AVG. serm. 166A, 2 aliquando ... convertitur *paganus* et adorat deum, fortasse -ius quam tu [*inde sim*. CAES. AREL. serm. 180, 1]). ACT. Archel. 1, 2 vir ... -issime deum timens. PAVL. MED. vita Ambr. 14 caecus ..., qui ... in ... basilica, quae dicitur Ambrosiana, ... -e servit. al. **b pie viventium sim.:** VET. LAT. II Tim. 3, 12 (Hil. in psalm. 118 caph [= 11] 7) omnes volentes -e vivere in Christo persecutionem patientur ([gr. *εὐσέβως*, cod. 75. al. et Vulg. pie, *Gaud. Aug. c. Gaud.* 1, 20, 22 sancte. *inde HIER.* Orig. in Ier. 1 p. 594]. FORTVN. AQVIL. in euang. Matth. 116 l. 2521. SVLP. SEV. Mart. 1, 4 hominis officium est ... perennem potius vitam quam perennem memoriam quaerere non scribendo ..., sed pie, sancte -eque vivendo. VEN. FORT. vita Radeg. 12 ut haec -ius viveret). CYPR. testim. 3, 3 tit. dilectionem fraternalm -e et firmiter exercendam. HIL. in psalm. 118 aleph (= 1) exord. 4 vivendi in deo innocenter et in innocentia -e manendi cognitio. AVG. anim. 2, 1, 1 *homine* pro sua fide ... -e ... sollicito. util. cred. 6, 13 *mulier* -e simplex. CHROMAT. in Matth. 26, 5, 4 quod -e ac fideliter operamur. al. **c cogitantium, consulentium (saepe respic. recta doctrina):** CYPR. epist. 1, 2, 1 quod episcopi ... -e considerantes ... censuerunt, ne quis frater *eques* (67, 2 sollicite ac -e). 1, 2, 2 sacerdotum decretum -e et necessarie factum. 63, 18, 2 ne in nos ... cadat *sacrilegium*, cavere sollicite ... ac -e observare debemus. HIL. c. Aux. 8 de Ariminensi synodo, quae ab omnibus est -e dissoluta, nihil dicamus. c. Const. 22 *filium* similem ... patri, similem quoque et deo -e praedicabo. syn. 70 ut possit -e dici una esse substantia *Christi* (trin. 6, 12 ne dici -e existimetur, quod inpie dictum et nunc et ante damnatum est. AVG. nupt. et concup. 2, 29, 50 quod ... iste sibi quasi -e dicere visus est. al.). 84 -e tum a *Nicaena synodo* scriptam fidem (*postea: irreligiose*). trin. 1, 31 (*antea: quaedam ab his Arrianis inpiissime intellecta*) his sibi dictis, ut -e inpii sint, blandiuntur: '...' (Matth. 26, 38). 5, 1

cum ... unum deum -e negare fides sana non posset. VITA Anton. 94, 2 1.10 qui legitime illum *Christum* colent et -e credunt in eum ([gr. *εὐσέβως*]. AVELL. 196, 5. al.). AVG. conf. 5, 3, 4 *naturae periti* non ... -e quaerunt, unde habeant ingenium, quo ista quaerunt. al.

5 5 in iuncturis quodammodo miris (agitur de rebus, quibus homines religionem exhibent): PLIN. nat. 28, 201 emi lienem ... iubent magi nulla pretii cunctatione, quoniam hoc quoque -e pertineat. PS. QVINT. decl. 10, 15 si ... sacratos morte lapides, etiam ... ossa -e quiescentia ... sparsisset. deriv.: religiositas.

10 **compos.:** irreligiosus.

Wick.

1. ⁸relico, -āvī, -ātūm, -āre. a re- et ligare. *scribitur* -leg- in *inscr. p. 929, 60 (si recte restit.)*, de codd. v. l. 17sq.; -lic- EVCLID. elem. vers. V p. 32, 34. NOT. Tir. 29, 79 -at. *de notione v. p. 889, 35* 930, 67 et *GLOSS.*¹ II Philox. RE 130 -at: ἀποδεσμέται, ἀποδεσμένει. *legitur apud* LIV. ANDR. et *inde a CIC. tam apud poetas quam apud rerum scriptores (maxime VITR., COLVM.).* [confunditur in codd. maxime c. relegare vel sic scribitur (v. p. 889, 24sqq.), ceterum c. alligare PAVL. NOL. epist. 15, 2, ligare FRONTIN. strat. 3, 13, 7 TAC. Germ. 38, 2. al. (e coni. dub. VARRO Men. 25); restit. pro redigere PAVL. FEST. p. 27; in falsa var. l. pro eligere PLIN. nat. 17, 200, revocare SEN. Thy. 685.]

15 *I fere i. q. ligare* (vi *praeverbi* vix *perspicua*, sed aspectum retro ligandi discernas p. 930, 48sqq.; accedit post tergum sim. p. 930, 43sqq. 62, adv. iterum p. 930, 45): **A corporaliter, sc. obi.** -atrus ligamine corporali (*praeter* p. 929, 35 sq. 58sq.; in *imag. vel compar.* p. 929, 32, 930, 3sq. 13; *iuxta ponitur* adnectere p. 930, 21, constringere p. 931, 20, iungere p. 929, 13, revincire p. 929, 13, vincire p. 930, 20; *opp.* dependere p. 929, 16, resolvere p. 929, 19, solvere l. 69): **1** -antur res (sc. agentibus hominibus deisve, sed rebus p. 929, 8, 930, 35sqq., vi *naturali* l. 51. p. 929, 35sq.):

20 **a quae ad aliquid alligantur, affiguntur, ei circumdantur sim.** (*fere adhibitis vinculis nexit, flexibilibus sim.*, sed rebus solidis e. g. l. 36, 38, 41. p. 929, 3): **a variae** (*huc traximus pass. impers.* l. 43): LIV. ANDR. carm. frg. 9 remos iussit -are struppis ([*locum affert Isid. orig.* 19, 4, 9 quibus struppis remi ad scalmos alligantur]. *item remigandi causa*: VITR. 10, 3, 6 r. circa scalmos strophis -ti. *aliter, sc. figuntur post usum*: VAL. FL. 3, 34 aura vehit, -ant tonsas). CAES. civ. 2, 9, 2 supra ... tigna derecto transversas trabes iniecerunt easque axibus -verunt. 2, 9, 5 eas *storias* ... eminentibus trabibus circum turrim praependentes -verunt. 2, 10, 3 eo super tigna bipedalia inicunt eaque laminis clavibusque -ant. OV. met. 14, 735 cum foribus laquei -ret vincula summis, ... inseruit ... caput *Iphis*. VITR. 7, 3, 1 asseres ... catenis dispositis ad contignationes ... crebriter clavis ferreis fixi -entur. 10, 2, 2 ad rechamum ... imum ferrei forcices -antur. 10, 2, 3 retinacula super scapulas machinae longe disponantur, et si non erit, ubi -etur *eques*. (-entur *Iocundus; postea: quo funes alligentur*). 10, 2, 4 trocleam, quae erit ad caput machinea -ta (10, 2, 8 t. funibus supra chelonias -atrus. 10, 2, 9). al. PAVL. FEST. p. 8 quod *frenum* ad aures equorum -batur (*cf. p. 930, 70*). p. 24 quibus *furcillis* -tas sarcinas viatores gerebant. p. 369 quod ad ventrem onus -tum gerat *iumentum*. SEN. Med. 325 antemnas ... in summo -are loco (*cf. PLIN. nat. 2, 164 si quid, quod fulgeat, -etur in mali cacumine*). nat. 6, 22, 3 adsiduus humor *fluminis* commissuras *naturales* lapidis extenuat, et cotidie aliquid his, ad quae *lapis* -tus est, aufert. COLVM. 7, 3, 5 tabulam configunt aculeis et adversam fronti cornibus *arietis petulci* -ant (POMPON. dig. 50, 16, 245 pr.). PLIN. nat. 7, 105 *M. Sergius mancus* dextram sibi ferream fecit eaque -ta proeliatus Cremonam obsidione exemit. 9, 59 linea longinquia per os *piscis* ad branchias -ta. SIL. 7, 314 sarmenta ... levis fronti *boum* -are maniplos. FRONTIN. strat. 3, 13, 7 quibus *litteris* ad brachium -tis milites ... annem tranabant (*cf. 3, 13, 8 columbis ... epistles saetā ad collum -bat*). 4, 7, 20 -tis ad tergum, quae trahent *pecudes*, sarmentis. AVIEN. Arat. 619 Mercurius curva -ans testudine chordas (*cf. chordarum fila*: CASSIOD. inst. 2, 5, 6 sunt c. f. sub arte -ta. in psalm. praef. 4 1.4 ubi, sc. in *ventre psalterii*, c. f. -ta *eques*). PS. APVL. herb. 93 1.15 herba puleum ... in umbilico positum, -tum, ne excidat, continuo dolorem discutit. AVIAN. fab. 10, 1 calvus eques capitii solitus -are capillos *alienos*. DRAC. Romul. 7, 8 laurea sarta comis -ans et tempora myrto, (*ad p. 930, 10*). al. **β vinculum, retinaculum sim., quo quid ad aliam rem alligatur:** CIC. inv. 2, 154 qui *funiculus* a puppi -tus scapham adnexam trahebat. HOR. sat. 1, 5, 19 missae pastum retinacula mulae nauta ... saxo -at. OV. met. 14, 445 solvitur herboso -tus ab aggere funis (*ad navem retinendam ut: fast. 4, 331 querno -ant in stipite f. navis [opp. 333 solvunt]*). PAVL. FEST. p. 224. SEN. Med. 612 barbarā funem -vit orā. al. *fort. iam p. 931, 41; ad alios usus: VITR. 10, 2, 1 ductarius f. ... demittitur ...; in foramine eius *trocleae* -atrus. al. PLIN. nat. 9, 152 funem illi *socii* -tum ab umeris eius trahunt. SIL. 17, 17). LIV. 8, 16, 9 -ta ad pinnam muri reste. VITR. 10, 2, 2 cum ... funis habet caput ad succulam -tum *eques*. LVCAN. 4, 451 Pompeianus ... Cilix ... medio suspendit vincula ponto ... -atque catenas rupis ab Illyricae sco-*

[Hajdú]

pullis. **γ** naves, rates sim., quae ligantur: ad litus sim. (cf. p. 928, 68sqq.; -at ipsa terra l. 8): CAES. civ. 2, 6, 2 siquando nostri ... ferreis manibus iniectis nave m -verant (3, 15, 2 n. ad terram -andi potestas. HOR. carm. 1, 32, 7 litore. FEST. p. 356. al.). VERG. Aen. 7, 106 pubes gramineo ripae -vit ab aggere classem (OV. met. 13, 439 litore. PAVL. NOL. carm. 13, 35). ELEG. in Maecen. 1, 108 Argo ... iam -anda ratis (LIV. 21, 28, 7 quam r. ... retinaculis parte superiore ripae -tam. SEN. Ag. 373 Delos -at ... rates [v. Hillen, Stud. zur Dichterspr. Senecas, 1989, 214]). OV. met. 14, 248 Circaeum -ta in litore pinu. ad alias naves: LIV. 22, 20, 2 Romani ... navis omnis hostium ... -tas puppibus in altum extraxere. STAT. silv. 3, 2, 31 Nereides secuturam -ent post terga, sc. navis, phaselon. FRONTIN. strat. 1, 4, 12 Romani decem Punicas naves ... iusserunt agi aut a latere iunctis aut puppe -tis (suis) navibus. PLIN. paneg. 82, 2 -to revincto que navigio. **δ** herbae, plantae earumque partes, quae alligantur: ut melius crescant (fort. huc l. 46; aliter p. 928, 61, 64): COLVM. 4, 13, 1 quo vinculo -antur semina. 4, 20, 4 dependentibus palmitibus ... pluviae ... non tantum nocent, quantum -tis eqs. (5, 5, 13 velut in coronam. 5, 6, 28 supra ter(tiam) gemma(m). al. apud eundem). 4, 27, 6 -tam vitem requiescere (4, 28, 1. al. PALLAD. 3, 13, 2 v. resolvi ac -ari [e Colum. 5, 6, 27 resolvi ..., alio loco adligatae]. AMBR. hex. 3, 12, 51). 5, 11, 14 ramum olivae ... ad crus arbor(is) ficolneae -a (item arb. 27, 3). al. PLIN. nat. 17, 180 cacumen pampinorum -ari vetant. ut durent: MART. 1, 43, 5 pira, quae longā pendent -ta genestā.

b quae aliqua re circumdata, affixa redimiuntur, vinciuntur, teguntur: indicatur per abl., qua re circumdentur (fort. huc l. 35. 43): VITR. 10, 2, 11 bucculis ligneis capita scaporum -vit (nisi ad a, ut 10, 15, 4 tigno ... lamnis ferreis -to). COLVM. 12, 15, 4 has offas foliis ficolneis involvunt ac -tas iunco ... reponunt in crates. cetera exempla: SIL. 7, 447 (Amores Venerem curant) alias nivea comebat fronte capillos, purpureos alias vestis -bat amictus. QVINT. decl. 278, 12 vulnera quis -vit, sanguinem quis abluit? (cf. PAVL. NOL. epist. 15, 2 [in imag.] benedicere dominum, qui ... -verit contritiones eius presbyteri [cf. Vulg. psalm. 146, 3 alligat contritiones]).

c quae inter se coniunguntur (-atur mundus, sc. partes eius, l. 35 sqq.): AETNA 230 (vergit ad b) firma aeterno -ta est machina, i. mundus, vinclo (cf. MANIL. 3, 55 ut ... stare ... alterno [aet- Bentley] -tus foedere mundus). VITR. 1, 5, 3 quique parietes murali crassitudine erunt faciundi, hac ratione -ti non cito vitiabuntur (antea: utraeque muri frontes inter se ... taleis configatae). 2, 1, 5 fabri stipites inter se -antes metas efficiunt (2, 8, 4). al. GERM. 519 quartus in oblicum tris unus colligat orbis, sc. zodiaci ... non si Palladia doctus formaret ab arte, distantis orbis melius -asset ab uno (cf. gr. 530 κολλήσατο). COLVM. 7, 10, 3 (nisi ad b) fissas taleas ferularum linea funiculo -ant et ita collo suis strumosae suspendunt, ut strumae ferulis contingantur. LVCAN. 2, 671 tunc placuit caesis innectere vincula silvis roboraque immensis late -are catenis. PLIN. nat. 13, 37 (nisi ad l. 14) -ant comas palmae, ut in altitudinem exeat. 19, 131 si increasentia folia contra ipsa, -entur (Mayhoff, ipsum, ipso trad.).

2 -untur animantes: **a** homines eorumve partes (diabolus l. 61 sqq., signum caeli l. 52, Bella l. 56): **a** qui (quae) aliqua re circumdata sim. redimiuntur, vinciuntur sim.: **① ipsi:** **Ⓐ exempla varia;** -untur: quilibet: CIC. Arat. frg. 15 hic Ophiuchus pressu duplice palmarum continet Anguem atque eius ipse manet -tus corpore torto (gr. aliter). HOR. carm. 4, 11, 5 qua hedera, Phylli, crini -ta fulges (PORPH. invitat eam, uti coronetur). OV. epist. 10, 89 ne -er durā captiva catenā. fast. 1, 701 (ad Cererem Terramque) -ta catenis iampidem vestro sub pede Bella iacent. PLIN. nat. 35, 66 Marsyas -tus. SIL. 6, 689 (descr. imago picta) -tus ... Hamilcar. FLOR. epit. 3, 7, 3 captiva ... corpora -antes velis ac funibus suspendere. CLAVD. 28, 472 quod Diomedes ... dapibus ... -taque somno Thracia ... penetraverit agmina (sc. rigore sim. somni, ut mortis: CARM. Inscr. christ. Ital. IX 2, 9 δύλει -ta quiete [-leg- lapis, an restituas relev-?]). al. diabolus, daemon (cf. l. 74 sqq.): TERT. frg. Praedest. 1, 60 l. 29 sic descendit Christus ad inferos, ut ... mortis principem -ret (-leg- Fredouille, Rev. Ét. Aug. 54, 2008, 14; cf. p. 930, 45). VET. LAT. Tob. 3, 17 (cod. 109) missus est Rafael angelus ..., ut -ans proiberet Nasbodeum demon ab ea muliere (gr. δῆσαι, cod. 148. al. colligare, Vulg. 3, 25 aliter). 8, 2 (cod. 109, sim. al. et VVLG.) -to eo ibidem (gr. ἔδησεν, cod. 148. al. configavit). CASSIOD. compl. in apoc. 19, 17 angelus ... diabolum catenā -tum (-leg- trad.) misit in abyssum. PASS. Barth. 5 p. 139, 15 daemonem ... ab angelis eius, qui me misit, -tum obtineo (gr. χρατεῖται δεδεμένος). CIL III p. 961 (tabella plumbea Traguriensis; saec. VI) quem spiritum angelus Gabriel de catenis igneis religavit. al. **Ⓑ indicatur, ubi vel quo aliquis -etur** (hic illuc fort. confusionem quandam c. verbo q. e. relegare subesse suspicaris, maxime in structura in c. acc. [cf. p. 891, 26sqq.]): TERT. resurr. 25, 2 diabolo in abyssum ... -to (-leg- Engelbrecht; spectat ad apoc. 20, 2 sq. subi Vulg. ligavit eum ... et misit eum in a. angelus) ut: PASS.

Thom. 58 apostole, ne me in a. -es, sc. ut diabolum. HIER. in Ier. 1, 72, 2 diabolus ascendit ... de a., in quos -andus est. APRING. in apoc. 20, 3 in abysso. al.; cf. p. 929, 68). AMBR. exc. Sat. 1, 73 quasi in carceraria -tae claustra membrorum ... animae (sim. in compar.: HIER. c. Ioh. 7 1.5 quod in hoc corpore quasi in carcere sint animae -tae. cf. p. 891, 33, 931, 4). PASS. Saturn. Dat. 14, 5 in carcerem ... -atur (17, 14. EVSEB. EMES. serm. 18, 43 in carcere. adde l. 5; cf. p. 891, 28sqq.). coron. 6 invenerunt episcopum in custodia carceris -tum (gr. δέσμουν).

② partes corporis eorum: OV. met. 14, 645 tempora ... gerens faeno -ta recenti Vertumnus (DRAC. Romul. 7, 8 p. 928, 64. cf. SEN. Oed. 415 hedera ... -re frontem). SEN. Herc. f. 543 Hippolyte aurato -ans ilia balteo. Phaedr. 321 crura distincto -vit auro Hercules apud Omphalen. VAL. CEM. hom. 12, 5 (in imag.; subest psalm. 140, 3) -a plectrum oris tui (sc. tace). SIDON. carm. 2, 9 lane ..., -a ... quavis fronde comas (cf. CARM. app. Maxim. 1, 7 dum similes auro crines -antur in auro).

β qui (quae) alligantur, affiguntur ad aliquam rem (saepe ut puni- antur): **① exempla varia:** CIC. Tusc. 1, 105 trahit Hectora ad currum -tum Achilles (item de Hectore: EPICED. Drusi 319 ad axem. AVSON. app. A6 II. 22 [442 S.J. 5 ad currum. SERV. auct. Aen. 1, 483. cf. l. 26]. 2, 23 (vers.) aspice -tum asperis vinctumque saxis, navem ut ... adnectunt navitae (de Prometheus ut: MART. epigr. 7, 1 in Scythica -tus rupe. SERV. auct. Aen. 8, 299 in Caucaso monte. cf. l. 27). OV. am. 1, 6, 1 ianitor ... durā -te catenā, ... pande forem. met. 4, 672 ad duras -tam bracchia cautes (de Andromeda ut: 4, 683). VAL. MAX. 5, 8, 1 L. Brutus filios suos ... ad palum -tos securi percuti iussit. CVRT. 4, 6, 29 captivum -tum ... ad currum traxere circa urbem equi. SIL. 13, 609 in Orco aliis saevis -atur rupe catenis, ast alias eqs. FLOR. epit. 1, 3, 8 Mettum Fufetium -tum inter duos currus ... equis distrahit (de eodem: AMPEL. 39, 2 -tus ad currum. VIR. ill. 4, 13 quadrigis -tus. SERV. Aen. 8, 642 -vit ad binas quadrigas. cf. Liv. 1, 28, 10 in ligat). RVFIN. hist. 5, 1, 41 Blandina ... -ta ad stipitem ... bestiis pabulum praeparatur (gr. ψρεμαθεῖσα). MAX. TAVR. 37, 1 Vlices dicitur ... se ipsum ad arborem navigii -asse (comparatur 37, 2 Christus ... -tus in cruce est). al.

② -antur pili palpebrarum, qui supra glutinantur, ne noceant: PS. APVL. herb. 113 l. 6 (tit. si pili oculis obstant) herba lactuca leporina pilos summe -at. DIOSC. 1, 77 p. 42, 12 lentisci resina capillos ciliis -at ([gr. 1, 70, 3 ἀναχολλά]. 1, 78 p. 42, 23 [gr. 1, 71, 2 ἐν ... ἀναχολλήσει τοιχῶν ἀρμόζει]. 2, 117 p. 225, 3 palpebris [gr. 2, 133, 1 ἀναχολλά]).

γ qui (quae) inter se (in se l. 52) coniunguntur, colliguntur:

① partes corporis (corpus efficitur l. 52): **Ⓐ manus, bracchia** (cf. l. 59): PS. CIC. exil. 15 omnia sunt immutata: manus -antur ad demonstrandum iniuriam, lingua inciditur ad deplorandum calamitatem eqs. (VELL. 2, 1, 5 ut consul ... post tergum, -tis m. dederetur hostibus [l. item accedit]: CVRT. 6, 9, 25. SVET. Vit. 17, 1 p. terga. cf. DESCENS. Christi rec. B 8 Christus Satan ... ligavit et iterum a tergo ei -ans manus resupinum eum elisit in tartarum]. CVRT. 7, 5, 24 HIST. AVG. Aurelian. 33, 4). CALP. ecl. 3, 73 ut mala nocturni -vit bracchia Mopsi Tityrus. **Ⓑ crines, qui in nodum sim. colliguntur** (cf. l. 55 sqq.): HOR. carm. 1, 5, 4 cui flavam -as comam simplex munditiis? TAC. Germ. 38, 2 capillum ... saepe in ipso vertice -ant. CLAVD. rapt. Pros. 2, 324 sparsos -ant crines. **Ⓒ corpus totum e partibus effectum:** PS. ORIG. tract. 1, 8 (7 anima ... immortalis est) corpus vero, quod -tum est partibusque coniunctum, facile dissolvit.

Ⓓ homines (accedit acc. respectus praeter l. 58, 61); respiciuntur:

Ⓐ crines (cf. l. 47; aliter p. 929, 53): HOR. carm. 2, 11, 24 in compitum Lacaenae more comam -ta nodum Lyde (v. app. crit.; PORPH. capillum in nodum colligere). OV. ars 3, 143 alterius crines umero iacentur utroque ...; altera succinctae -etur, sc. eius crines, more Diana. SIL. 2, 77 regina -ta fluentem Hesperidum crinem dono. **Ⓑ manus, bracchia** (cf. l. 40): TIB. 1, 8, 5 ipsa Venus me magico -tum brachia nodo perdocuit multis non sine verberibus. STAT. Theb. 7, 517 (Iocaste ad Polynicen) -a captas in terga sorores (sc. earum manus, cf. l. 43), inice vincla mihi. MART. CAP. 2, 132 tres pueri ... [sertis] -tae invicem manus rosariumque sertulis redimitae.

Ⓓ animalia eorumve partes, quae alligantur vel vinciuntur: VERG. Aen. 9, 352 Euryalus -tos rite videbat carpere gramen equos (explicat SERV. Aen. 9, 350 non solutos, sed diligenter ligatos: unde addidit 'rite', id est ex militari consuetudine optime ligatos]. PAVL. FEST. p. 374 ad quem stipitem e. soleant -are. cf. SIL. 3, 458 fluminea sonipes -tus ducitur alno). PAVL. FEST. p. 27 quibus frenis equorum aures -antur (rediguntur trad.; cf. p. 928, 46). COLVM. 2, 3, 2 ad praesepia boves -ari (6, 2, 5). 6, 19, 2 ad quod iugum ... boum cornua -antur. al. PLIN. nat. 36, 41 (descr. opus marmoreum) quorum Cupidinum alii -tam tenerent leaenam, alii cornu cogerent bibere. CE 1063, 1 (non post saec. I) papilio volita(n)s texto -tus aranist. SVET. Vit. 16 configit ... in cellulam ianitoris -to pro foribus

[Hajdú]

cane (SOL. 15, 11 Indi coitus tempore in saltibus -ant canes feminas [pendet e Plin. nat. 8, 148 in silvis alligant]). HIER. in Ier. 5, 61, 5 (*spectat ad Ier. 28, 14*) bestiis terrae, quae in brutorum animantium sint corpora -tae (-leg- var. l.). al.

B *incorporaliter*: **1** -*antur res*: *quae ligamine incorporali alligantur, alicunde pendent*: CIC. Tusc. 3, 37 quae virtus si extrinsecus -ta pendeat et non ... oriatur a se eqs. SEN. epist. 113, 9 (*I quaeritur, an ... virtutes animalia sint*) multa animalia ... in hoc animo versantur; 'non sunt,' inquit 'multa, quia ex uno, sc. animo, -ta sunt et partes unius ... sunt'. AVG. civ. 5, 6 p. 199, 1 *mathematici nostros actus inde, sc. a positionibus siderum, -are conantur* (c. Petil. 3, 46, 56 hoc, quod i. pendet et -tum sequitur eqs.; cf. unde: 3, 48, 58 illa corrigite, u. -atur *sententia*. in psalm. 77, 30). trin. 11, 6, 10 rectae ... sunt voluntates et omnes sibimet -tae, si bona est illa, quo cunctae referuntur. al. *quae removentur, tolluntur*: Ps. CYPR. laud. mart. 3, 37 *Christus omnia ... quibus lux supprimi posset, in remedium salutare nativitatis suea meritis -vit* (-leg- var. l.).

2 -*antur homines eorumque animae sim.* : **a** *qui obligantur, obstringuntur, vincuntur*: **a** *pietate sim., qua quis deo alligatur*: LACT. inst. 4, 28, 3 vinculo pietatis obstricti deo et -ti sumus. 4, 28, 12 quod hominem sibi deus -verit et pietate constrinxerit. opif. 19, 8 *deus hominem virtutis sacramento -vit*. AVG. conf. 9, 10, 24 dum loquimur et inhiamus illi *vita aeterna*, attingimus eam modice toto ictu cordis ... et reliquimus ibi -tas primitias spiritus. in psalm. 115, 7 'disrupti vincula mea', ut a fuga rediens -rer tibi. al. v. p. 902, 31 sqq. **B** *variis rebus*: *accedit inf. indicans, ad quam actionem aliquis obligetur*: AVG. epist. 95, 1 id, sc. *trans mare ire, vincula nostra non ferrent, quibus -ti sumus infirmorum servire languoribus nec eos ... relinquere*. *cetera exempla*: GREG. M. moral. 9, 87 1.54 leaenae ... more ..., cum de virtute extollitur lapsus ad desideria, in humilitate -atur. 10, 23 ut in cunctis suis motibus sub disciplinae dispositione -etur homo.

b *qui arcentur, removentur*: GREG. M. moral. 2, 19 quomodo hostem nostrum permittit et retinet *deus* ...; alia ad temptandum dat, sed ab aliis -at. 9, 86 1.34 (*ad Job 10, 16* propter superbiam quasi leaenam capies me) *sicut leaena captia caveam patitur humana mens, quae, erupta ex aeterno supplicio, a pravae libertatis motibus sub caelestis artificis dispensatione -atur*.

II *vi praeverbi notionem verbi simplicis invertente fere i. q. solvere, sc. effectus ligandi tollitur (arceas p. 928, 35. 929, 19, cf. p. 930, 67)*: CATVLL. 63, 84 (76 iuncta iuga resolvens) '... ait haec minax Cybebe -atque iuga manu. 64, 174 (*log. Ariadne*) utinam ne tempore primo Cnosia Cecropiae tetigissent litora puppes, nec ... perfidus in Cretam, -asset navita funem (in Creta var. l.; intortum, ita ut locus ad p. 928, 68sqq. pertineat, fort. recte coni. Gratwick, Class. Quart. 29, 1979, 112 sqq.).

appendicula syntactica: **1** *indicatur instrumentum per abl. passim, praepos.* de p. 929, 71. **2** *indicatur, quo vel ubi sim. aliquid (aliquis) -etur, per: praepos.* : ab p. 928, 66. 68. 929, 5. al. ad p. 928, 73 sq. 929, 3. 930, 17 sqq. al. circa p. 928, 34, contra p. 929, 47, ex l. 9 et GAIVS dig. 1, 8, 5 pr. funes ex arboribus ... -are (item INST. Iust. 2, 1, 4), in c. abl. p. 928, 48 sq. 69. 930, 49. al. c. acc. l. 3. p. 929, 74 sqq. 930, 6. 61. aliter l. 11, inter p. 930, 28 et VITR. 2, 1, 5 (i. se, ut 2, 8, 4). 10, 15, 4, per p. 928, 54, post p. 930, 43 sqq., sub l. 29. 35, supra p. 928, 45. 929, 18. *casus nudos: dat. p. 928, 52. 55. 63. al. abl. p. 928, 70. 929, 4. 5. al. (ambigua inter dat. et abl. v. p. 928, 39. 929, 26. 930, 20. al.). adv.: ibi VITR. 10, 2, 4 (cf. ubi p. 928, 43. 60), inde l. 10 sq. (cf. unde l. 12 sq.).* **3** *accedit acc. respectus p. 929, 53. 930, 24. 54 sqq.*

deriv.: religamen, 1. religatio.

compos.: irreligatus.

Hajdú.

2. religo, -ere. [a re- et radice *₂leg- '(aliquid) curare', de qua v. vol. IX 1, 461, 14 sqq. et Rix, Münch. Stud. z. Sprachwiss. 27, 1970, 86 sqq. Mei.] [*falso trad. pro relegere p. 894, 10; vix huc trahas p. 893, 51 sqq. (ubi origo et notio aliter explicantur).*]

part. praes. religēns, -entis pro adi., fere i. qui curat, respicit sim. : CARM. Gell. 4, 9, 1 -entem esse oportet, religiosus ne fūas (vix relego intellegas, ita ut locus ad p. 893, 69 sqq. pertineat; ceterum v. p. 918, 6 sqq.).

deriv.: religio.

relinco- v. relinquo.

Sx.

relinco, -lēvī (-līvī l. 69), -ere (relinio, -īre v. l. 71). a re- et lineare. *coniug. tertiae tribuunt CHAR. gramm. p. 478, 3. DIOM. gramm. I 370, 6 lino, livi; -o, -livi (affert p. 932, 4), secundae, ut vid., PROB. cath. gramm. IV 34, 21 levi, ut ... delevi: '-vi eqs.'* (TER. p. 932, 4; v. p. 895, 16 sqq.), *de quarta cogitare videtur EVGRAPH. p. 932, 5 (cf. etiam l. 74. p. 932, 17).* *de notione*: GLOSS. II 242, 43 ἀποχρώω: -o, relevio (cf. p. 896, 1). *cetera v. infra.* [vix recte PLAVT. Stich. 720 nulli relerimus (nulli rei erimus B ante corr. et edd. rec.); *falso -itis in apographis cod. deperdit et edd. vet. COMM. instr. 2, 19, 10 (v. vol. VII 2, 1458, 24 sqq.)*.]

1 *fere i. q. rem linendo sim. clausam aperire (sc. praeverbio spectante ad invertendam notionem verbi simplicis):* **a** *vas sim. obturatum (rem ibi servatam l. 10)*: TER. Haut. 460 mihi quid vini absursum meretrix ...! -vi dolia omnia, omnis serias (*explicant* EVGRAPH. linire est contegere et operire; contrarium est -vi, quod est aperui. SCHOL. p. 119, 12 -vi: aperui. GLOSS.¹ II Philox. RE 128 -vi: ἀπέχο[ε]σα. *huc spectare vid. etiam* 135 -vit: ἀπέχοισεν. III Abol. RE 32 -vit: aperuit. cf. PORPH. Hor. carm. 1, 20, 3 [*vinum conditum levi*] huic contrarium est Terentianum illud '...', quod significat aperui, et quasi regypsavi). VERG. georg. 4, 229 *si apium sedem augustam servataque mella thesauris -es ([retines] P).* *huc spectant* SERV. auct. aliter 'sedem -es', aliter 'mella'; et utrum -es thesauros an -es servata in thesauris? GLOSS.¹ II Philox. RE 136 -es: ἀποχρ[ε]ίσθηται. **b** *rem signatam*: GLOSS.¹ IV Plac. S 15 sublevi: subsignavi, ut -vi, resignavi ...; resigna(vi) est, quod dicitur -vi, si ea, quae signata sunt, aperiuntur.

2 *fere i. q. oblinere, extergere (sc. aliquid linendo in statum priorem reducendo, ut non iam percipiatur; si recte traditur)*: ANON. in II Cor. 1B (respic. 1, 23 sq.) -ere (-ire var. l.) vult, quod dixerat se propterea 'non esse Corinthum venturum' eo quod illis 'pepercisset'; ideo dicit 'fide stetis'. *relinquēscat falso trad.* CHIRON 863 *in utroque cod.* (deliquescat re-stit. Bücheler).] Sپoth.

relinquo, -līquī, -lictum, -ere. a re- et linquere (cf. PRISC. gramm. III 510, 10 sq.). *de scriptura:* 1) *stirps praes. (indicat praes. -quon- in codd. vet. infra p. 940, 24. 944, 19) scribitur nasali servata -linquī in codd. vet.* VERG. georg. 3, 547 (M). Aen. 4, 155 (RV). al. et hic illuc in codd. rec., -lincun- ORAT. imp. Claud. (Chart. lat. ant. X 418) 2, 14 et in codd. vet. VERG. georg. 4, 104 (M). Aen. 5, 472 (P). al. Liv. 3, 63, 4 (V), saepe etiam in codd. rec.; sine nasali -liq- fort. TAB. Vindol. III 649, 18 (cf. Adams, Class. Quart. 53, 2003, 538), ceterum CE 512, 10 (saec. III¹) necnon in codd. vet. Liv. 29, 28, 3 (P). GAIVS inst. 2, 103 (V, ut 3, 42), saepe etiam in codd. rec., -lic- INSCR. christ. Diehl 2403 et in cod. vet. CIC. Verr. II 5, 127 (V). 2) *stirpem perf. -liqu- testatur* PRISC. gramm. III 510, 8 (*occurrit -liq-* CE 1178, 4 [saec. II in].) CIL XIV 472, 8 [a. 144?], -lic- CIL XIII 1981, 10 INSCR. Alger. I 3774), sed -linqu- inventur in codd. vet. e. g. CIC. Tull. 12 (A, ut 21). Liv. 29, 19, 2 (P) et saepe in codd. rec. 3) *part. perf. -linct-* GAIVS inst. 1, 21 (cod. V ante corr.). 4) *ceterum scribitur c. apice relīquit* CIL XII 1357, 10 (saec. I¹), litteris gr. INSCR. Année Épigr. 1932 n. 21 (*Philippis, saec. I*) οελιντην, lerinqu-, sc. c. metathesi, TAB. devot. Audollect 286B, 10 (saec. III). *de scriptura rell- v. l. 45 sqq.* abbreviatur perf. act. re(l) CIL XI 419, 7 (saec. I ex.), reli CIL VIII 13134, 20 (saec. II; nisi pro praes.), relic INSCR. Alger. I 3774, reliq CE 537, 3 (non ante saec. III). CIL IX 3881, 4, requisti INSCR. christ. Diehl 1464, 3 (a. 380), p. p. p. r INSCR. Afr. Cagnat 173, 4, reliq CIL VI 3566, 2 (saec. I). NOT. Tir. 52, 4 heres-tus. 64, 18 sq. -it. -liquit. al. affert inter verba III¹e coniug. PRISC. gramm. III 510, 8 EVTYCH. gramm. V 480, 18. *de mensura: prima syllaba producitur LVCIL. 1012 (rel- codd., rell-Guilelmius, quam scripturam def. Christes, Der frühe Lucil., 1971, 175 adn. 160).* CIC. carm. frg. 3 (rell- cod. unus, Soubiran). LVCR. 4, 761 (rell- codd., rell- edd. rec. plerique, sed v. Deufert, Prolegomena, 2017, 228 sqq.). *de notione et differentia:* SERV. ecl. 1, 4 'nos patriam fugimus' plus est, quam si diceret '-imus'. Aen. 10, 598 'sine': permitte, -e, patere, id est συγχώροσον, (add. auct.). DIFF. Suet. p. 288, 3 -imur sponte, deserimur invite (sim. al. v. vol. VI 1, 669, 75 sqq.). ed. Beck p. 50, 11 inter demittere et dimittere et -ere: demittimus de superiori parte, dimittimus a nobis aliquem, -imus aliquos vel aliquid. SYNON. Cic. p. 418, 24 cessit ... destitit. ... victus est. certamen -liquit. abiect arma. GLOSS. -ο: καταληπάνω. ἐγκαταλείπω. -liquit: κατέλειψεν. dimisit, liquit. -i: παρεῖσθαι. -tus: destinatus. GLOSS.¹ I Ansli. RE 846 -tus: remissus. 902 sqq. (cod. Paris.) -liquid (i. -t): pr(a)evenit. pr(a)evertit. antecessit. vi 427 vitat: non vult, -id (i. -it). sim. al. legitur inde a PLAVTO, SCIP. mai., ENN., TER. per totam latinitatem; persaepe in fine hexametri, ubi in codd. saepe confunduntur -it et -liquit (v. e. g. Norden, Aen. VI², 380 adn. 1; Dahlmann, Corn. Sev., 1975, 133); cf. vol. VII 2, 1460, 29 sqq. [Iconfunditur in codd. maxime c. derelinquere e. g. p. 941, 13. 943, 74. 950, 22 (in falsa var. l. CIC. Att. 8, 1, 1 [si recte huc, cf. Shackleton Bailey, comm. 1968, ad l.]. TERT. cult. fem. 2, 13, 6. al.), ceterum c. delinquere p. 950, 22 et RHET. Her. 1, 1, 1. al. (trad. fort. falso COMM. apol. 79, v. Salvatore, comm. 1977, ad l.), linquere p. 945, 52. 958, 23 et CIC. Verr. II 3, 206. al. (restit. e. coni. p. 942, 69), reicere v. p. 859, 15. reliquus p. 950, 19 (in falsa var. l. CIC. Q. Rosc. 45 Verr. II 3, 188. al.; falso trad. CIC. Balb. 17; restit. LIV 44, 28, 12); locis vix sanis Com. pall. inc. 61 QVINT. decl. 259, 22.]

i. q. retro linquere (variat in contextu c. linquere e. g. p. 934, 31. 60. 938, 1; accedit adv. longe locis vol. VII 2, 1646, 19 sqq. allatis, quibus addas p. 941, 36).

exempla sic digerenda esse putavimus:

I c. respectu motus localis:

A respicitur actio eius, qui discedit: **1** -untur, qui (quae) deseruntur: l. 35 (c. respectu neglegendi obligationem p. 934, 8; -unt res p. 936, 11; per imag. circumscribitur mors p. 936, 53). **2** -untur, qui (quae) remanent: p. 937, 23 (in re militari p. 937, 68; pro obi. sunt res p. 938, 19; indicatur status per praedic. p. 940, 19, gen. vel abl. qual. p. 941, 5, praepos. p. 941, 10).

B respicitur distantia, quae praeterreundo maius redditur: p. 941, 25 (per imag. motus p. 942, 21).

C respicitur actio eius, qui dimittit: p. 942, 28 (deponendo p. 942, 29, liberando p. 942, 40).

II sine respectu motus localis; respicitur potius actio:

A post se linquendi; -unt: **1** mortui, sc. -untur, qui (quae) defuncto supersunt p. 942, 61, posteris conferuntur p. 943, 42, scripta p. 944, 69. **2** quilibet, qui efficiunt ea, quae antea non fuerunt: p. 945, 66.

B deficiendi, sc. pro subi. sunt affectus, morbi p. 946, 60, res naturales p. 947, 10, partes corporis p. 947, 18.

C omittendi, neglegendi: p. 947, 36 (in scriptis sim. p. 950, 5; in religione p. 950, 71).

D reliquum, residuum faciendi, sc. -untur res p. 951, 63, animantes p. 954, 31 (c. struct. verb. p. 955, 5).

E servandi, retinendi in statu: p. 955, 44 (in argumentatione p. 957, 5; indicatur status p. 957, 17).

F concedendi, committendi: p. 958, 1 (c. struct. verb. p. 959, 18).

G praecedendi, superandi: p. 959, 67.

H usus peculiares, sc. dimittendo p. 960, 11, privando p. 960, 42, separando p. 960, 50.

part. perf. fem. relicta pro subst.: p. 960, 58.

I potius cum respectu motus localis, sc. is, qui (id, quod) -it, motum quandam facit (exempla sec. notiones quasdam praevalentes disposuimus, quas confitemur non semper facile distinguui posse): **A** respicitur potius actio eius, qui discedit, digreditur sim.; ii, qui (ea, quae) -untur: **1** potius deseruntur, destituuntur, sc. ut societate disiuncta soli (sola) manent: **a** usu communii: **a** -unt animantes (fere homines, sed animalia e. g. l. 56. 69, sidus per prosopopoeiam e. g. p. 934, 35): **①** -untur animantes vel partes corporis eorum: **Ⓐ** quolibet contextu: **①** varia exempla (selecta inde ab Ov.): PLAVT. Curc. 214 (210 [log. virgo] tene ..., priusquam hinc abeo, saviuum) bene vale. :: iamne ego adulescens -or? SCIP. mai. or. frg. Gell. 4, 18, 3 -amus nebulenom hunc, sc. tribunum plebis Scipionem ad populum accusantem, eamus hinc protinus Iovi ... gratulatum. TER. Andr. 744 -liquid me ancillam homo atque abiit (cf. 747 cur tu ... me solam? [elliptice; cf. p. 940, 62]). TRAG. inc. 187 cum te expetebant omnes florentissimo regno -liquid: nunc desertum ab omnibus eqs. VARRO Men. 451 subsilio et hostias et extispicis disputantis -o. rust. 2, 9, 14 quidam eos catulos castrant, quod eo minus putant -ere gregem. CIC. Mil. 27 Clodius ita profectus est, ut contionem turbulentam ... -ret. nat. deor. 2, 124 e quibus ovibus pulli orti primo aluntur ab his gallinis ..., deinde eas -unt et effugient sequentes. 2, 129 pisces ... ova cum generunt -unt (adde l. 55; aliter p. 935, 34). al. BELL. Afr. 84, 2 (1 cum ... elephans ... lixam ... enecaret) -to cadavere militem, sc. alium, proboscide circumdat. VERG. ecl. 1, 15 capella gemellos ... silice in nuda conixa -liquid. georg. 3, 438 anguis volvit aut catulos tectis aut ova -ens (Aen. 2, 357 quos lupos ... c. ... -ti faucibus expectant siccis [SERV. auct. deserti et destituti; affert p. 949, 58]. GRATT. 306. al.). Aen. 4, 277 tali Cyllenius ore locutus mortalibus visus medio sermone -liquid ([SERV. aut oculis se Aeneae sustulit, aut humanam -liquid effigiem, quam sumpserat; i. formam exuit, ut locus ad p. 947, 38 pertineat]. 9, 657. cf. VAL. FL. 6, 679 haec fantem Medeam m. in s. -liquid ... Iuno. sim. e. g. Ov. met. 13, 966 talia dicentem, dicturum plura -liquid Scylla Glauicum. MART. 3, 64, 6 fabulantem Canium). 7, 361 quam matrem ... -et perfidus Aeneas alta petens abducta virgine praedo. HOR. epod. 1, 21 adsidens inplumbibus pullis avis serpentium adlapsus timet, magis -tis. sat. 1, 9, 41 'dubius sum, quid faciam', inquit molestus quidam, 'tene, i. Horatium, -am an rem, i. litem' :: 'me, sodes' (i. ad p. 936, 1 sqq.). carm. 3, 4, 78 non Tityi iecur -liquid ales, nequitiae additus custos (subest notio p. 935, 52 illustrata, cf. Nisbet-Rudd, comm. 2004, ad l; cf. SEN. Phaedr. 1233 vultur -to transvolet Tityo). 4, 2, 54 -ta matre vaccā (CALP. ecl. 6, 51). Ov. fast. 1, 461 proxima prospiciet Tithono nupta, i. Aurora, -to ... sacram Carmentae. LIV. 1, 7, 7 cum actae boves quaedam ad desiderium ... -torum mugissent eqs. (Ogilvie, -tarum trad.). 38, 52, 4 qua superbia iudicium et tribunos plebis et contionem -isset Scipio. SEN. dial. 3, 12, 3 (in imag.) cum hoc dicis, Theophraste, ... -to iudice ad coronam venis. COLVM. 8, 11, 16 gallinae suos

pullos diligere desinunt et inmaturos -unt. VAL. FL. 2, 161 *Fama* sic fata querellas abscidit et curis, pavidam lacrimis, que -it (i. sc. abl.; nisi pro dat. accipias, ut locus ad p. 937, 29 pertineat). MART. 6, 38, 3 aspicis ut parvus ... Regulus ... maternos ... sinus viso genitore -at? al. -untur eae, quae pariunt, sc. a fetu: Ov. met. 10, 504 conceptus ... infans quarebat ... viam, qua se genetrice -ta exsereret. MANIL. 5, 367 *quidam* trahens lucem matremque -ens eqs. SEN. epist. 102, 26 tamquam non prius quoque -to, in quo latebas, corpore exieris. **②** accedit notio neglegendi vel spernendi obligationem, necessitudinem quandam (cf. l. 44 sqq.); respicitur coniunctio, quae extat inter: amantes, coniuges (exempla selecta inde ab Ov.): PLAVT. Most. 202 qui pol me ancillam, ubi aetate hoc caput colorem commutavit, -liquid deseruitque me. Truc. 418 quid me futurum est, quando miles venerit? -tusne abs te meretrice vivam? TER. Eun. 141 (*log. Thais*) si meus amicus non id metuat, ne ... sese -am. VERG. ecl. 1, 30 postquam nos *Tityrum* Amaryllis habet, Galatea -liquid. PROP. 1, 6, 8 illa ... queritur nullos esse -ta deos (*respic. Cynthia* ut: 2, 9, 23). Ov. epist. 2, 76 Cressa -ta (de *Ariadna* ut: 10, 129. ars 3, 158 Cnosi -ta. SEN. Oed. 489 Naxos ... tradidit thalamis virginem -tam. cf. p. 940, 27. 66). rem. 583 tristis eris, si solus eris, dominaeque -tae ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos (785 di faciant, possis d. transire -tae limina). SEN. contr. 2, 2, 5 maritus (FIRM. math. 6, 30, 7). SEN. Ag. 291 (*log. Clytemnestra*) nubam tibi *Aegisthe*, regum -to rege, generosa exuli? LVCAN. 8, 584 (*Cornelia Pompeio*) quo sine me crudelis abis? iterumne -or Thessalicis summota malis? PERS. 5, 168 (*log. Chaerestatus*) censem plorabit, Dave, -ta, i. *Chrysis?* CALP. ecl. 3, 8 Lycidan ingrata -liquid Phyllis. al. consanguineos sim. (cives l. 33): CATVLL. 64, 180 (*log. Ariadna*) an patris auxilium sperrem? quemne ipsa -liqui ... iuvenem, i. *Theseum*, ... secuta? (Ov. met. 7, 52 ego *Medea* germanam fratremque p. que deosque et natale solum ventis ablata -am? [l. ad l. 63]). SEN. contr. 1, 6 them. al.). VERG. Aen. 2, 657 (*Aeneas Anchiseae*) mene efferre pedem ... te posse -to sperasti? 9, 290 (287 sq. hanc matrem ... linquo) succurre -tae. Ov. epist. 12, 112 optima cum cara matre -ta est soror (verba *Medeae* ut: 12, 159 laese pater, gaude; Colchi gaudete -ti). met. 7, 170 (sunt qui locum secludant) *Medeae* animum subiit Aeeta -tus (*respic. idem*: VAL. FL. 5, 223). MANIL. 1, 355 Cassiepia ... iuxta ... -tam Andromedan (GERM. 199 *Cassiepia* sic tendit palmas, ceu sit planctura -tam A. [codd., revinctam *Heinsius*]). SEN. contr. 9, 3, 7 ego vos expositos sustuli ...: senem me fecisti et -itis? al. VAL. FL. 2, 181 urbem ... fugiens natosque -am? (Ivv. 6, 87). al. dominos, patronos et eorum servos, libertos (huc pertinet etiam CATVLL. 63, 51 p. 935, 7): SEN. epist. 107, 5 servi me -erunt. CVRT. 10, 2, 20 ne servi quidem uno grege profugint dominos, sed est quidam in illis pudor a ceteris destitutos -endi. SCAEV. dig. 40, 5, 41, 6 qui servi manumissi salario expleto -erunt eam sororem. CIL XIV 1271, 6 praeter eas *libertas*, qu(a)e me vivam -erunt. **Ⓑ** in re militari: saepe accedit notio spernendi obligationem, neglegendi officium quoddam (cf. etiam p. 935, 52. 959, 10; obi. subaudias l. 55; selecta inde a CIC.): ENN. scaen. 390 (si recte huc) eos reduci quam -i, devehi quam deserui malui. CIC. Verr. II 1, 36 (34 questor consulem ... deseruit) ipse *Verres* ostendet, quam ob rem Cn. Carbonem -erit (cf. l. 52 sqq.). 1, 73 ut *Dolabella* exercitum, provinciam, bellum -ret ([it idem: 1, 77]. LIV. 28, 16, 8 dux ipse ... nocte -to e. Gades perfugit [13 deserti ab ducibus]. al.). 1, 77 ab eo *Verre* Cn. Carbonem consulem ... non modo -tum, sed etiam spoliatum auxiliis, ... proditum esse ([it idem: 3, 6. cf. l. 48]). Phil. 3, 6 *legio* -liquid c. [sc. Antonium ut: 3, 14. al.]. Phil. 13, 26 qua *porta tribunus quidam*, cum prodere imperatore suum non potuisse, -liquid ([sc. D. Brutum ut: 13, 35]. LIV. 2, 44, 11 signa deserta, i. in acie -tum. al.). CAES. civ. 1, 15, 4 Lentulus ... ⟨a⟩ magna parte militum deseritur; -tus in itinere eqs. NEP. Dat. 6, 3 (antea: ad hostes transfugit) ab homine tam necessario se -tum. Ov. met. 13, 71 (64 desertum ... Nestora) eget auxilio, qui non tulit, sc. *Vlices Nestori*, utque -liquid, sic linquendus erat. LIV. 10, 29, 11 -tis in dimicatione sociis (37, 30, 7). 24, 29, 8 -tis regiis ducibus (32, 31, 2. al.). SEN. suas. 2, 4 (verba trecentorum Laconum) electi sumus, non -ti (sim. opp. p. 954, 34). al. **Ⓒ** -untur loca, spatia, habitationes sim. (in imag. vel de motu sola mente facto p. 935, 23. 24; indicatur, quem ad finem quid -atur, e. g. p. 935, 5. 7. 939, 64 sqq.): **Ⓐ** -unt homines (selecta inde a CIC.): ENN. scaen. 339 regnum -liquid saeptus me(n)dici stola (Ov. met. 14, 513 LIV. 35, 46, 9. al., e. g. p. 935, 9; aliter p. 944, 51. 948, 65). CARM. evoc. Macr. Sat. 3, 9, 7 ut vos dei populum ... Carthaginensem deseratis, loca templorum sacra urbe mque eorum -atis absque his abeatiss (item -unt dei, sc. evocatione facta: LIV. 5, 30, 3 desertam ac -tam ab dis immortalibus. -unt homines: CIC. Verr. II 2, 9 u. ac sedes suas -ere. Catil. 1, 17 p. 935, 3. al. Ov. met. 13, 707. al.). QVADRIG. hist. 58 quin castra -rent atque cederent hosti (RHET. Her. 4, 24, 34. VERG. Aen. 12, 443 omnis ... -tis turba fluit c. LIV. 7, 11, 1. al.; cf. -tis hibernis: TAC. ann. 15, 10, 2). RHET. Her. 4, 55, 68 Gracco ... locum, in quo constiterat, non -enti (CIC. Caecin. 42 non ...

eum -unt l., quem statuerunt defendere. Mil. 54. CAES. civ. 3, 45, 5 [cf. 4 loco excedere]. al.). CIC. Verr. II 2, 157 -endas domos ac sedes ... esse (Catil. 1, 17 d. meam -endam putarem: tu tibi urbem non arbitraris? fam. 16, 12, 1 d. nostras et patriam ipsam vel diripiendam vel inflammmandam -liquimus. al. CAES. Gall. 1, 30, 3. al.). Sest. 53 patriam (Att. 8, 2, 3 quam p. non servandam ad redditum nostrum, sed diripiendam et inflammmandam -liquimus. fam. 16, 12, 1 l. 4. CATVLL. 63, 51 ego quam p. ... -ens, dominos ut erifugae famuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem. Ov. epist. 12, 109 [*log. Medea*] regnum p. que -liqui. met. 15, 7 p. Curibusque -tis. al.). CATVLL. 35, 3 velim Caecilio, papyre, dicas Veronam veniat, Novi -ens Comi moenia Lariumque litus (VERG. Aen. 2, 28 desertos ... videre locos l. que -tum. 3, 10 litora cum patriae ... portusque -o et campos, ubi Troia fuit. Ov. met. 2, 873 l. ... ablata -tum respicit Europa a Iove rapta [vergit ad B1b]. al.). CAES. civ. 3, 15, 5 non sibi ... -endos portus existimabant (VERG. l. 12. LVCAN. 5, 802 patriam p. que ... Hesperios). VARRO rust. 1, 12, 2 vendas ... aut, si nequeas, -as fundum insalubrem. VERG. Aen. 4, 281 dulcis ... -ere terras (12, 809. AETNA 259 dum sese pretio redimant t., ... tum demum vilesque iacent inopesque -tae [*nisi ad p. 949, 50.*]). Ov. met. 1, 150. 15, 148 SEN. Thy. 857. al.). 5, 316 cursores signo ... repente corripiunt spatia auditio limenque -unt (vergit ad B1b). TIB. 2, 3, 64 devotos, Baccche, -e lacus (*simul spectat ad p. 949, 50.*). Ov. met. 2, 730 *Mercurius caelio* ... petit terrena -to (Pont. 3, 5, 55 [48 menti qualibet ire licet] rursus ubi huc redii, caelum superosque -o. SEN. Herc. f. 265. al.). fast. 1, 250 *Iustitia* -liquit humum. SEN. epist. 68, 2 *sapiens* -to uno angulo in maiora ... transit egs. STAT. Theb. 11, 463 *Pietatem* polis et luce, -ta descensuram Erebo (*i. ad p. 941, 75.*). al. -itur via sim. (sc. in imagine): CIC. Cael. 42 haec deserta via et inulta atque interclusa ... -atur (orat. 11 quod inusitas v. indagamus, tritas -amus. VET. LAT. Is. 55, 7 [Cypr. testim. 3, 11, sim. al.] -at impius v. suas et vir facinerosus cogitationes suas [gr. ἀποληπτώ, Vulg. derel.]. al.). VVLG. prov. 2, 13 qui -unt iter rectum (Ps. PROSP. carm. de prov. 782 *peccator* in ... -tum mutatus referatur i.). PRVD. apoth. praef. 2, 12 rectum -ens tramitem (linq- cod. unus). **B** -unt animalia (homines in animalia versi e. g. l. 40): LVCR. 5, 802 volucres ova -bant exclusae tempore verno, folliculos ut nunc teretes aestate cicadae linquunt (aliter p. 933, 51). VARRO rust. 3, 16, 28 praeparandus his *apibus* cibus, ne tum melle cogantur ... -ere exinanitas alvos. VERG. georg. 2, 210 illae volucres altum nidis petiere -tis ([*nisi ad p. 933, 39 c. Mynors, comm. 1990, ad l.*]). LIV. 27, 4, 12 COLVM. 8, 14, 10. al.). al. HOR. carm. 2, 20, 5 in olorem versus vates ... non in terris morabor longius invidiaque maior urbī -am. Ov. fast. 2, 799 stabulis ... -tis. al. SEN. Med. 703 tu quoque -tis per vigil Colchis ades, sopite primum cantibus, serpens, meis. COLVM. 8, 8, 6 sedes (AVIEN. Arat. 1709). LVCAN. 1, 559 silvis ... feras ... -tis ... media posuisse cubilia Roma. al.

III -untur res: **A** corporeae: **①** naves sim. (in imag. vel compar. l. 51. 52; distingue p. 939, 20): RHET. Her. 1, 11, 19 (in lege ficta) qui propter tempestatem navim -erint (al. v. vol. IX 1, 241, 70sq.). CASS. PARM. Cic. fam. 12, 13, 3 nos illa *Dolabellae classe* -ta ... Cyprum petivimus ([vergit ad p. 939, 20]). VERG. Aen. 5, 612 *Iris* litora lustrat desertosque videt portus c. que -tam. 9, 8 Aeneas urbe et socii et c. -a ... sedem ... petit Euandri. al.). Ov. Pont. 3, 2, 5 cum ... labent aliqui iactataque vela -ant, tu lacerae remanes ancora sola rati (*i. mihi*). SEN. Tro. 1078 ratibus -tis. STAT. Theb. 11, 587 puppe -ta. **②** arma, signa, sc. a militibus deserentibus munusque negligentibus (sed hic illic simul accedit respectus deponendi, non secum ferendi, qui illustratur p. 938, 74; cf. etiam p. 942, 31): iunctura signa -ere: CAES. Gall. 4, 15, 1 Germani ... armis abiecit s. que militaribus -tis se ex castris eiecerunt. civ. 3, 13, 2 ut paene omnes ... s. -rent, complures arma proicerent. SALL. Catil. 9, 4 s. -ere aut ... loco cedere. Ov. am. 2, 9, 3 (*ad Cupidinem*) quid me poetam, qui miles numquam tua s. -liqui, laedis? (item in imag.: epist. 4, 155 profugus ... pudor sua s. -liquit. fast. 4, 7 numquid tua, i. *Veneris*, s. -liqui?). LIV. 5, 6, 14 auctores s. -endi et deserendi castra. 10, 43, 14 arma multa pavidi ac s. militaria duodeviginti -liquere. al. cetera exempla: HOR. carm. 2, 7, 10 -tā non bene parvula (cf. LIV. 25, 18, 14 parma atque equo -to [cf. p. 938, 40]). LIV. 2, 10, 3 cum *Horatius Cocles* ... vidisset trepidam ... turbam suorum arma *ordinesque*, -ere (*postea*: deserto praesidio eos fugere; *i. ad p. 934, 63.*) TAC. Germ. 6, 4 scutum -isse praecipuum flagitium est. CYPR. GALL. Ios. 251 deprensi horrescunt exossaque tela -unt. **③** quaelibet: CIC. Pis. 91 quos tu ... ex oppidis ... demigrare et aras et focos -ere coegisti (VERG. Aen. 2, 351 excessere omnes adytis a. que -tis di. SEN. dial. 12, 7, 7 -tis a. suis trans maria sequebatur colonos senex). ALF. dig. 9, 2, 52, 2 si muliae, quia aliquid reformidassent, et muliones timore permoti, ne opprimerentur, plostrum -issent. VERG. Aen. 4, 82 *Dido* sola domo maeret vacua stratisque -tis incubat ([SERV. auct. ab Aenea]. LVCAN. 5, 790). Ov. am. 2, 5, 21 frequens ierat mensā conviva -tā ([remota var. l.]). VAL. MAX. 3, 2, 21). al.

B incorporeae vel condiciones, status sim.: CIC. Att. 16, 3, 4 -imus ... pacem, ut ad bellum revertamur. fam. 7, 28, 3 (*I te in Graeciam contulisti*) sapienter haec -sti si consilio, feliciter si casu. al. VATIN. Cic. fam. 5, 10^b oppidum captum et bellum confectum -ere sum coactus (vergit ad p. 948, 37). VERG. Aen. 12, 818 (*log. Iuno*) cedo ... pugnasque exosa -o. HOR. sat. 1, 9, 41 p. 933, 66. Ov. epist. 17, 203 cursibus in mediis novitatis plena -is gaudia. met. 1, 526 *Phoebum* plura locuturum ... Peneia ... fugit cumque ipso verba, imperfecta, -liquit (*i. sc. attributive positum; an ad p. 957, 33?*). LIV. 39, 42, 11 gladiatorium spectaculum -sti (cf. 45, 1, 10 ludis -tis). al.

B -unt res (partes corporis l. 20. 23. 27): **①** variae (-untur homines eorumve partes l. 20. 25 [decidendo 14. 25]): CIC. Verr. II 1, 61 duo signa, quae in aedibus tuis sola iam sunt, ... -ta ac destituta a ceteris signis. VERG. Aen. 11, 830 *Camilla* captum leto posuit caput; arma -unt, sc. eam eiusve manus (-ens var. l. ita ut locus ad p. 942, 29 pertineat, ceterum v. app. crit.; cf. SERV. auct. 'a. -ens' alii 'a. -unt' legunt; Probus hypallagen vult esse vel contrarium, ut ipsa -at; alii 'a. -unt' cum laude dictum accipiunt, id est illa decidebant e manibus Camillae examinis). Ov. am. 3, 5, 14 quod lac adhuc spumis stridentibus albet et modo siccatam ... -liquit ovem. met. 9, 564 talia ... perarantem plena -liquit cera manum *Byblidi*. 11, 54 *lingua lyraque Orphei* mare inventae flumen populare -unt. LIV. 36, 43, 7 naves pacata omnia circa se -entes nihil praeter militem ... habituras. CELS. 7, 9, 3 ab altera parte cutis ... adducta deformem, quem -liquit, locum reddit. STAT. Theb. 7, 144 dulcis medii de gurgite ponti respicit tellus comitesque a puppe -ti. 7, 149 *Bacchi* dextram ... -liquit thyrsus. silv. 1 praef. adhuc pro Thebaide mea, quamvis me -erit, sc. edita sit, timeo (cf. antea: libellos ... dimitterem). Ach. 1, 855 fronte -ta surrexere comae *Achillis*. MART. 5, 78, 8 coliculus virens ..., algentem modo qui -liquit hortum. al. **②** flumina: ALF. dig. 41, 1, 38 ager, qui ... alluvione (-ni F) -tus est. SEN. nat. 3, 27, 8 flumina ... suapte natura vasta et sine tempestatibus rapida alveos -erunt ([*postea*: excessere alveo]). PROC. dig. 41, 1, 56, 1 [bis]. al.). 6, 7, 4 necesse est ... amnis excrescat et -tis ripis violentus in obstantia incurrat (SIL. 4, 443 r. ... -it ... fontique relabitur amnis). LVCAN. 4, 130 ut ... habuit ripas Sicoris camposque -liquit. PROC. dig. 41, 1, 56, 1 numquid dubites, quin ... eius soli, quod flumen -liquit, pars fiat mea? PLIN. nat. 5, 87 in quo *loco* conversus ad orientem -it Syriæ Palmyrenas solitudines (sc. *Euphrates* ut: 6, 125). SIL. 4, 664 (*log. Trebia*) clipeis ... virorum ... artatus iter cursumque -liqui. al. **③** stellae, sidera, quae -unt: alias stellas, sidera: Ov. fast. 1, 651 Capricorno, Phoebe, -to per iuvenis curres signa regentis aquam (item -it sol: SEN. benef. 5, 6, 5 sol obiectu lunaे absconditus iam Emerget, iam istam velut nubem -et. al.; cf. l. 46). SEN. Herc. O. 527 luna quam *magam* sequitur ... astris -tis (item -it luna: LVCAN. 4, 59 sole -to Cynthia ... exclusit Borean. al.). FIRM. math. 5, 4, 12 quamdiu Saturnus -tis Piscibus ad Arietis venerit signum. loca, caelum sim. (*noctem* l. 48): MANIL. 2, 595 imposuit Phoebus noctem terrasque -liquit (4, 861 quae signa prius in terras veniunt t. que -unt). GERM. 492 austro propior sol est aquilone -to. 599 Bootes in terras abit et noctis plus parte -it (*lacunam inter parte et -it statuit Gain, ed. 1976.*). 658 parte -ta caeli (rectecta *edd. quidam*). 720 Oceano Geminos remeare -to. IVVENC. 4, 151 (*respic. Matth. 24, 29*) ignicomae ... ruent stellae caelumque -ent. AVIEN. Arat. 1095 Bootes omnis cedit et inspiciens tandem convexa -it. al.

b per imag. deserendi circumscribitur mors (sc. -itur vita, corpus sim. [aliter, sc. -untur, qui defuncto supersunt, v. II A1a]; quaedam sub β et γ allata ad IIB1 vergere concedimus): **a** -unt ipsi morientes: ENN. ann. 149 postquam lumina sis, i. suis, oculis bonus Ancus -liquit (al. v. vol. VII 2, 1812, 75 sq.; cf. -ere lucem *ibid. 1910, 65 sqq.* [aliter p. 935, 25]; -ere solem: VAL. MAX. 1, 5, 8 [antea p. 938, 65; in lusu verborum] ut *Fortuna C. Cassium* non effigiem Solis ..., sed ipsum s. re vera -ere cogeret. STAT. Theb. 2, 23). TER. Ad. 498 animam -am potius quam illas deseram (VITR. 1, 4, 7 *pisces*, cum ad terram perducuntur, a. cum aqua -unt. SIL. 12, 386 *milites* animas saevo in mucrone -unt. CASSIOD. Ios. antiq. 7, 325 p. 210 [gr. τῶν ... τὴν ψυχὴν ἀφίεντων]). LVCAN. 4, 761 ut videamur cernere eum, quem -ta vita iam mors et terra potitast ([*reddita trad.*]). CIC. Att. 12, 4, 2. VERG. georg. 3, 547 praecipites alia v. sub nube -unt [*respic. aves ut*: Aen. 5, 517]. Ov. met. 13, 522 *Priamus* v. pariter regnumque, -liquit (*i. ad p. 948, 67.*). al.). CIC. Tusc. 1, 44 beati erimus, cum corporibus -tis ... aemulationum erimus expertes (SEN. dial. 1, 5, 5 *di immortales*, vultis aliquam partem corporis? sumite: ... cito totum -am. APVL. Plat. 2, 23 p. 254. AVG. civ. 13, 19 p. 581, 29 homines sive morituros sive iam mortuos, id est aut carentes corporibus aut c. -turos. cf. SEN. epist. 120, 14 *non* domum esse hoc corpus, sed hospitium, ... quod -endum est, ubi egs.). al. Ov. met. 15, 869 qua die caput Augustum ... orbe -to accedat caelo. VAL. MAX. 2, 6, 8 l. 558 (*verba morientis*) tibi ... di, magis quos -o, quam quos peto, gratias referant. SEN. dial. 6, 25, 2 iuvat ... ex alto -ta

despicere. *al.* β -it anima: VARRO Men. 547 matura anima corporeum corticem facile -it (cf. l. 8sqq.). LVCR. 3, 342 non ... animai discidium possunt artus perferre -ti. NEP. Eum. 4, 2 pugnantes non prius distracti sunt, quam alterum anima -ret ([erit recc., -liquit Seyfert]. item -untur homines: VET. LAT. gen. 35, 18 [cod. 91. al.] cum -ret eam *Rachel* anima [gr. ἐν τῷ ἀριέων αὐτήν τὴν ψυχήν, Vulg. egrediente ... anima]. Ov. met. 15, 158 morte carent animae semperque priore -ta sede novis domibus vivunt. PLIN. nat. 7, 174 animam -to corpore errare (TERT. anim. 10, 8 [opp. remaneat]. AVG. civ. 22, 13 p. 590, 25. al.; cf. l. 2). TERT. anim. 31, 2 ut anima aevum, quod -isset, iterum recepisset. γ -unt varia: LVCR. 3, 123 deserit ... venas atque ossa -it (sc. vita ut: 5, 63. VERG. Aen. 6, 735 supremo cum lumine v. -liquit [sc. 'corpus'? cf. Horsfall, comm. 2013, ad l.; item c. obi. subaudiendo: SIL. 5, 374 si v. -at, sc. me, eqs.]. 10, 820 v. per auras concessit ... ad Manis corpusque -liquit. Ov. met. 11, 327. al.). 3, 614 immortalis mens non tam se moriens dissolvi conquereretur, sed magis ire foras vestemque -ere. CIC. Cato 78 (*agitur de immortalitate animi*) ne finem quidem habiturum esse motūs, quia numquam se ipse esset -turus ([cf. Plat. Phaedr. 245^c τὸ ... οὐκ ἀπολεῖτον ἔαντό, Cic. Tusc. 1, 53 deseritur a se]. item -it animus: SEN. epist. 92, 34 ab hoc corpore modo ... exit, modo ... prosilit nec, quis deinde -ti eius futurus sit exitus, quaerit [derelvar. l.]. 102, 22 [loq. animus] corpus ... -am. aliter p. 946, 65sqq.). SEN. dial. 10, 20, 1 quosdam ... inter prima luctantias aetas -liquit. *al.*

2 potius ibi remanent, unde alius (aliud) discedit (saepe voluntate eius, qui digreditur, sed neglegentia sim. e. g. l. 45sqq. 51. 53. p. 938, 59; saepe indicatur ubi, apud quem vel cui, e. g. l. 53. 57sq. p. 938, 1. 8. 57): **a** spectat ad meram actionem eius, qui (quod) digreditur (cf. imaginem p. 942, 21sqq.): **a** -unt animantes (eorum aetas l. 67): **①** pro obi. sunt homines vel partes corporis eorum (animus, sc. in imag., l. 52; animalia v. p. 938, 19sqq.): **②** cor-poreae, sc. maxime mobiles, quas aliquis discedens deponit, non secum portat (fere e proposito, sed e fficta neglegentia l. 52. 68. 71. 73, terrore sim. e. g. l. 38. 40): **①** variae (saepe in re militari; -unt animalia partes corporis l. 67, excrementa l. 67, vestigia sim. l. 45. 66; selecta inde a CAES.): PLAVT. Pseud. 55 ea causa miles hic -liquit symbolum, ... ut, qui huc afferret eius similem symbolum, cum eo simul me mitteret (ARGVM. Plaut. Pseud. 2, 5 scortum miles -liquit ad lenonem ac s., ut eqs.; de eadem re: PLAVT. Pseud. 651 hic ... exemplum -liquit eius *imaginis*). TITIN. com. 5 phrygio fui primo ...: -liqui acus aciasque ero atque erae nostrae (vergit ad p. 958, 41). RHET. Her. 1, 15, 25 ut *imperator* inpedimenta -ret, exercitum educeret ([sim. CIC. inv. 2, 72 arma et i.]. *ibid.* iterum). CAES. Gall. 7, 62, 10. civ. 3, 6, 1 mancipia atque i. in Italia. BELL. Alex. 73, 2 in castris. LIV. 10, 12, 7 Falerii. al., e. g. l. 46. 48sq.; cf. CAES. civ. 3, 76, 3 magna parte impedimentorum et sarcinarum -ta [sim. LIV. 26, 5, 3]. 2, 5, 8 spectabat, num quid re transacta -tum sit, quod indicet ... factum esse maleficium (seq. p. 939, 4). CIC. Verr. II 1, 91 quidam in provinciam sic copiose profectus erat, ut domi prorsus nihil -ret. Manil. 22 Mithridates fugiens maximam vim auri ... in Ponto omnem -liquit. fam. 16, 9, 3 equum et mulum Brundisi tibi *Tironi* -liqui (sc. ad utendum sim.; aliter, sc. in fuga sim. : CAES. Gall. 7, 70, 5 *Galli* nonnulli -tis e. fossam transire ... conantur. VERG. Aen. 11, 500 tota cohors ... -tis ad terram defluxit e. LIV. 7, 7, 8. al., e. g. p. 935, 63). ad Q. fr. 1, 2, 11 ut ... auctoritatem et monumentum aliquod decreti ... -as. al. CAES. Gall. 6, 35, 10 Germani, quam nacti erant praedam, in occulto -unt; ipsi Atuatucam contendunt (VERG. Aen. 3, 244 *Harpyiae* semesam p. et vestigia foeda -ont. LIV. 23, 1, 4 ibi p. omni atque impeditimenti -tis. al.). BELL. Afr. 9, 1 ibi ... sarcinis exercitus -tis ipse ... proficiscitur (LIV. 9, 15, 5 p. 939, 10. 25, 13, 12 s. omnibus impeditimentiisque, [item iungitur: 34, 19, 10 CVRT. 7, 5, 1]. FRONTIN. strat. 2, 5, 12. cf. l. 34). VARRO rust. 1, 7, 10 (*inde* PLIN. nat. 17, 32) in quo campo -ta pertica postridie non appareret propter herbam. 1, 19, 2 saepe fracta bura *boves* -unt vomerem in arvo. SALL. hist. frg. 4, 15 prae(da)tores facibus sibi praeluentes ambustas in tectis sine cura -erant (item -untur faces: Ov. met. 1, 494 quas forte viator ... sub luce -liquit). VERG. ecl. 8, 91 has olim exuvias mihi perfidus ille -liquit, pignora cara sui. georg. 4, 237 spicula caeca -unt adfixae venis (sc. apes ut: SEN. clem. 1, 19, 3 aculeos in vulnere. cf. p. 939, 15). Aen. 5, 472 *aequales Daretis pugna victi galeam* ... ensemble vocati accipiunt, palmarum Entello taurumque -unt (vergit ad IIF). HOR. epist. 1, 7, 19 haec *pira* porcis ... comedenda -es (-is var. l.). Ov. am. 2, 9, 9 venator sequitur fugientia, capta -it (nisi ad p. 947, 39). met. 11, 34 coloni, agmine *Maenadum* qui viso fugiunt operisque -unt arma sui. 11, 277 *Peleus* intravit ... urbem ... et, quae secum armenta trahebat, haud procul a muris ... -liquit. LIV. 1, 29, 3 (opp. quid secum ferrent). SEN. contr. 10, 6, 1 quod fur -isset. VAL. MAX. 1, 5, 8 quem C. Cassius orantibus Rhodiis, ne ab eo cunctis deorum simulacris spoliarentur, Solem a se -i respondere (seq. p. 936, 59). SEN. Herc. f. 394 Cadmus in serpentem versus ... longas -liquit corporis tracti notas. PLIN. nat. 11, 65 *papilio* -it excrements, e quibus teredines gignuntur. 28, 175 quam cutem -unt angues. MART. 11, 49, 3 plorat speculo fallax ancilla -to. *al.* **②** vestimenta: PLAVT. Cas. 934 ubi est palliolum tuom?:: hic intus -liqui. RHET. Her. 2, 5, 8 p. 939, 4. Ov. met. 4, 101 *Thisbe* dum ... fugit tergo velamina lapsa -liquit. SEN. Tro. 810 (*Andromacha Astyanacti*) matris hanc solacio -e vestem (STAT. Theb. 12, 490). FLOR. epit. 4, 2, 59 *Caesar* depulsus in maria ... ad proximam classem enatavit -to ... in fluctibus paludamento seu fato seu consilio. *al.* **③** arma, signa militum (alia v. l. 61; de armis a militibus fugientibus -tis v. p. 935, 52 [sed huc

tetes (36 linqueretur). Att. 16, 4, 2 illum *Sextum* ad sex legiones, quas in ulteriore provincia -isset, revertisse (GALBA Cic. fam. 10, 30, 5. CAES. Gall. 1, 49, 5 ibi. al.). fam. 1, 9, 25 (*ad Lentulum*) sunt etiam qui, si decedas, a te -i posse, qui provinciae praesit. *al.* CAEL. Cic. fam. 8, 9, 2 -endum tibi erit, qui provinciam obtineat. CAES. Gall. 4, 22, 2 post tergum hostem -ere non volebat (7, 11, 1 post se [civ. 3, 31, 3]. al.). 5, 9, 1 cohortibus decem ad mare -tis et equitibus trecentis, qui praesidio navibus essent (civ. 3, 4, 4 LIV. 44, 13, 13. al.). civ. 3, 103, 5 quos *milites* ... bello ... confecto apud Ptolomeum ... -erat (3, 106, 4 in oppido praesidiis causa. BELL. Afr. 11, 4 in praesidiis. Alex. 44, 4 LIV. 35, 39, 2, 41, 4, 5. al.). VARRO frg. Non. p. 245, 19 Caesar reversionem fecit, ne post occipitum in Hispania exercitus qui erant, -re[n]t, quo se coiceret Pompeius (*corr. Mercier*, -rentur stati L. Mueller). NEP. Hann. 3, 3 alterum *exercitum* cum Hasdrubale fratre in Hispania -liquit (LIV. 10, 30, 8 in Etruria praesidio. 10, 36, 18 ibi. al.; cf. -ere partem exercitus: LIV. 38, 2, 2 CVRT. 5, 6, 11. al.). LIV. 23, 27, 11 quod nec praesidium nec ducem haberet *Hasdrubal*, quem -ret pro se (39, 5, 16 LVCAN. 5, 804. al.). 24, 1, 3 postremo sescenti modo -ti in urbe erant, qui reficere muros ... cogebantur. *et saepe.*

② pro obi. sunt res (vel animalia; indicatur causa vel finis -endi e. g. l. 25. 58. p. 939, 25. 28. 38, cui quid -atur e. g. p. 939, 24. 27): **③** cor-poreae, sc. maxime mobiles, quas aliquis discedens deponit, non secum portat (fere e proposito, sed e fficta neglegentia l. 52. 68. 71. 73, terrore sim. e. g. l. 38. 40): **①** variae (saepe in re militari; -unt animalia partes corporis l. 67, excrementa l. 67, vestigia sim. l. 45. 66; selecta inde a CAES.): PLAVT. Pseud. 55 ea causa miles hic -liquit symbolum, ... ut, qui huc afferret eius similem symbolum, cum eo simul me mitteret (ARGVM. Plaut. Pseud. 2, 5 scortum miles -liquit ad lenonem ac s., ut eqs.; de eadem re: PLAVT. Pseud. 651 hic ... exemplum -liquit eius *imaginis*). TITIN. com. 5 phrygio fui primo ...: -liqui acus aciasque ero atque erae nostrae (vergit ad p. 958, 41). RHET. Her. 1, 15, 25 ut *imperator* inpedimenta -ret, exercitum educeret ([sim. CIC. inv. 2, 72 arma et i.]. *ibid.* iterum). CAES. Gall. 7, 62, 10. civ. 3, 6, 1 mancipia atque i. in Italia. BELL. Alex. 73, 2 in castris. LIV. 10, 12, 7 Falerii. al., e. g. l. 46. 48sq.; cf. CAES. civ. 3, 76, 3 magna parte impedimentorum et sarcinarum -ta [sim. LIV. 26, 5, 3]. 2, 5, 8 spectabat, num quid re transacta -tum sit, quod indicet ... factum esse maleficium (seq. p. 939, 4). CIC. Verr. II 1, 91 quidam in provinciam sic copiose profectus erat, ut domi prorsus nihil -ret. Manil. 22 Mithridates fugiens maximam vim auri ... in Ponto omnem -liquit. fam. 16, 9, 3 equum et mulum Brundisi tibi *Tironi* -liqui (sc. ad utendum sim.; aliter, sc. in fuga sim. : CAES. Gall. 7, 70, 5 *Galli* nonnulli -tis e. fossam transire ... conantur. VERG. Aen. 11, 500 tota cohors ... -tis ad terram defluxit e. LIV. 7, 7, 8. al., e. g. p. 935, 63). ad Q. fr. 1, 2, 11 ut ... auctoritatem et monumentum aliquod decreti ... -as. al. CAES. Gall. 6, 35, 10 Germani, quam nacti erant praedam, in occulto -unt; ipsi Atuatucam contendunt (VERG. Aen. 3, 244 *Harpyiae* semesam p. et vestigia foeda -ont. LIV. 23, 1, 4 ibi p. omni atque impeditimenti -tis. al.). BELL. Afr. 9, 1 ibi ... sarcinis exercitus -tis ipse ... proficiscitur (LIV. 9, 15, 5 p. 939, 10. 25, 13, 12 s. omnibus impeditimentiisque, [item iungitur: 34, 19, 10 CVRT. 7, 5, 1]. FRONTIN. strat. 2, 5, 12. cf. l. 34). VARRO rust. 1, 7, 10 (*inde* PLIN. nat. 17, 32) in quo campo -ta pertica postridie non appareret propter herbam. 1, 19, 2 saepe fracta bura *boves* -unt vomerem in arvo. SALL. hist. frg. 4, 15 prae(da)tores facibus sibi praeluentes ambustas in tectis sine cura -erant (item -untur faces: Ov. met. 1, 494 quas forte viator ... sub luce -liquit). VERG. ecl. 8, 91 has olim exuvias mihi perfidus ille -liquit, pignora cara sui. georg. 4, 237 spicula caeca -unt adfixae venis (sc. apes ut: SEN. clem. 1, 19, 3 aculeos in vulnere. cf. p. 939, 15). Aen. 5, 472 *aequales Daretis pugna victi galeam* ... ensemble vocati accipiunt, palmarum Entello taurumque -unt (vergit ad IIF). HOR. epist. 1, 7, 19 haec *pira* porcis ... comedenda -es (-is var. l.). Ov. am. 2, 9, 9 venator sequitur fugientia, capta -it (nisi ad p. 947, 39). met. 11, 34 coloni, agmine *Maenadum* qui viso fugiunt operisque -unt arma sui. 11, 277 *Peleus* intravit ... urbem ... et, quae secum armenta trahebat, haud procul a muris ... -liquit. LIV. 1, 29, 3 (opp. quid secum ferrent). SEN. contr. 10, 6, 1 quod fur -isset. VAL. MAX. 1, 5, 8 quem C. Cassius orantibus Rhodiis, ne ab eo cunctis deorum simulacris spoliarentur, Solem a se -i respondere (seq. p. 936, 59). SEN. Herc. f. 394 Cadmus in serpentem versus ... longas -liquit corporis tracti notas. PLIN. nat. 11, 65 *papilio* -it excrements, e quibus teredines gignuntur. 28, 175 quam cutem -unt angues. MART. 11, 49, 3 plorat speculo fallax ancilla -to. *al.* **②** vestimenta: PLAVT. Cas. 934 ubi est palliolum tuom?:: hic intus -liqui. RHET. Her. 2, 5, 8 p. 939, 4. Ov. met. 4, 101 *Thisbe* dum ... fugit tergo velamina lapsa -liquit. SEN. Tro. 810 (*Andromacha Astyanacti*) matris hanc solacio -e vestem (STAT. Theb. 12, 490). FLOR. epit. 4, 2, 59 *Caesar* depulsus in maria ... ad proximam classem enatavit -to ... in fluctibus paludamento seu fato seu consilio. *al.* **③** arma, signa militum (alia v. l. 61; de armis a militibus fugientibus -tis v. p. 935, 52 [sed huc

*pertinere putavimus l. 19]: ubilibet (selecta post VERG.): CATO orig. 71 cum in arbore ensem viderint, quem Orestes abiens -isse dicitur (VERG. Aen. 4, 507 SEN. Phoen. 109. al.). RHET. Her. 2, 5, 8 (*antea p. 938, 35*) si telum, si vestimentum, si quid eiusmodi -tum ... fuerit *eas*. VERG. Aen. 9, 357 *Euryalus et Nisus* multa virum solidio argento perfecta -unt armaque craterasque *eas*. ([opp. 364 haec rapit *Euryalus*]. TIB. 2, 5, 54 ad ripas a. -ta dei *Martis*. PROP. 4, 3, 30 si qua -ta iacent oscular a. tua, *sc. mariti profecti*. Ov. met. 12, 144 *Cycnum* victimum spoliare parabat *Achilles*: a. -ta videt; corpus deus aequoris albam contulit in volucrem. LIV. 9, 15, 5 *consul nuntiare Luceriam iussit a.*, sarcinas, iumenta ... intra moenia -rent *Samnites*. al. e. g. p. 935, 61. 938, 31). 12, 736 *Turnum* patro mucrone -to ... ferrum aurigae rapuisse. LVCAN. 3, 330 (*Massilienses Caesari*) terribilis aquilas infestaque signa -as urbe procul (TAC. hist. 3, 50, 1 signa a. que victricium legionum, milites volneribus aut aetate graves ... Veronae -ti sunt). al. in vulnere sim. (cf. p. 938, 56. 942, 38): LIV. 1, 40, 7 alter *pastorum elatam securim in caput Tarquinii deiecit* -toque in vulnere telo ambo se foras eiunt (SIL. 7, 614 t. ... in caede -liquid). LVCAN. 5, 321 (*log. Caesar*) miles, hīc, sc. in pectore, fuge, ... ense -to. al. in manu ali- ciuus (sc. -it miles fugiens; aliter v. p. 935, 52): SVET. Iul. 62 ut aquilifer ... in manu detinentis -erit signum. ④ *naves* (distingue p. 935, 44): CIC. Verr. II 5, 91 Cleomenes ... sese in terram e navi eiecerat quadrirememque fluctuantem in salo -erat. 5, 95 cum *praedones* fumantia etiam nostras naves -issent, accedere incipiunt ad Syracusas (CAES. civ. 2, 23, 5 in litore. 3, 40, 5. LIV. 25, 25, 12 tot n. Epycidae et Syracusanis -tis. 28, 46, 10 in statione ad praesidium. al.; cf. LENT. Cic. fam. 12, 15, 5 legati ... profugerunt onerariis n. -tis). CAES. civ. 1, 27, 6 iis *militibus* expedito loco actuaria navigia -it (CVRT. 4, 4, 6). al. BELL. Afr. 80, 5 classis ... parte ad Thapsum -ta. LIV. 36, 45, 8 ibi -tis ad praesidium urbis quattuor quinqueremibus. al.*

⑤ *incorporeae* (p. p. pro subst. l. 44. 50; selecta inde a CIC.): PLAVT. Merc. 654 cedo, si hac urbe abis, amore te hīc -turum putas? VARRO Men. 491 Romam regressus ibi nihil offendit, quod ante annos quinquaginta, cum primum dormire coepi, -liqui. ling. 5, 101 a Roma quod orti Siculi, ... fortasse hinc illuc tulerunt et hic -erunt id nomen, i. *lepus* (MANIL. 5, 32 cui *Helleponto* parte, sc. cornu, -ta n. ... dedit *aries*. PS. QVINT. decl. 5, 13 [*antea: luxuriosum praetulisti*] -istis haec n.; domi erunt ista vitia, ... istae virtutes). CIC. Mil. 63 ut *Milo*, cum in exsilium iret, secum auferret gloriam sempiternam, nobis haec fruenda -ret, quae ipse servasset. fam. 7, 18, 2 qui verecundiam tecum extuleris et non hic nobiscum -eris. CVLEX 131 cui *Phyllidi* Demophoon aeterna -liquid perfidiam lamentandi, mala (l. -anti Weber; vergit ad p. 945, 66). HOR. carm. 3, 5, 54 si clientum longa negotia diiudicata lite -ret *patronus* tendens Venafranos in agros. carm. saec. 44 cui parti *civitatis Troiae* ... Aeneas ... liberum munivit iter daturus plura -tis (*simul spectat ad p. 938, 21, ut e. g. Ov. epist. 6, 157 [vota Hypsipyle]* nec male parta diu *Medea* teneat peiusque -at. met. 7, 55 [*verba Medeae*] non magna -am, magna separar. vergunt etiam ad IIC). LIV. 1, 59, 12 *Brutus* Ardeam in castra est profectus: imperium in urbe Lucretio ... -it (23, 6, 2). VAL. FL. 1, 333 da ... amplexus haesura que verba -e *auribus* (l. coniungendum). IVV. 6, 195 quotiens ... intervenit illud ζωὴ καὶ ψυχή modo sub lodice -tis uteris in turba (si recte trad.; ferendis Housman, loquendis Nisbet, pudendis Watt). al.

⑥ *pro obi. sunt loca:* spatium novum, quod discedendo efficitur (vergit ad p. 952, 70; cf. etiam l. 73): CIC. off. 1, 33 *arbiter finitimus suadebat*, ut regredi quam progredi mallent; id cum utrique fecissent, aliquantum agri in medio -tum est; ... in medio -tum quod erat., populo Romano adiudicavit (inde VAL. MAX. 7, 3, 4, ubi l. quidquid reliqui soli fuit). VERG. Aen. 5, 321 proximus huic *Niso* ... insequitur Salius; spatio post deinde -to tertius *Euryalus*. LIV. 34, 14, 5 *barbari* erumpunt et, quantum inter castra sua et aciem hostium -tum erat loci, armatis complent (cf. 37, 23, 11 extremo agmini loci nihil ad terram -ti erat [trad., -tum *Weissenborn*, reliqui Müller]). quaelibet, quae a discedentibus alicui (rei) conceduntur (sc. c. dat.; ad quem finem, indicatur e. g. l. 64sq.; cf. usum p. 958, 1 illustratum): HOR. epod. 16, 20 *Phocaeorum* ... profugit ... civitas ... lares patrios habitandaque fana apris -liquid et ... lupis. LIV. 3, 63, 4 Sabini fusi passim per agros castra hosti ad praedam -unt (26, 40, 11 *Carthaginenses* -ta hostibus Sicilia ... in Africam traeicerunt. 28, 3, 2 *Scipio* retro vertit iter; ne tamen hostibus eam -ret regionem *eas*). 27, 44, 4 castra invadere praedae -ta sine viribus, sine imperio *eas*. (cf. l. 65). 44, 7, 5 sine praesidio -ere se iis urbem ... est pollicitus. VAL. FL. 8, 269 puppe ... una praedo, i. *Iason*, Phrixea reportat vellera ..., nobis ... et muros et stantia tecta -liquid.

⑦ *B -unt res ita, ut aliquid efficiatur* e. g. l. 73sqq. p. 940, 5. 12; selecta tantum): -untur spatia effecta (vergit ad usum p. 952, 70 illustratum, cf. etiam l. 52): BELL. Alex. 27, 1 pars ... Nili derivata duobus itineribus, paulatim medium inter se spatium -ens diversissimo ad litus intervallo

mari coniungitur. QVINT. inst. 11, 3, 21 *finduntur lapillo tenues aquae, quarum impetus etiam si ultra paulum coit, aliquid tamen cavi -it post id ipsum, quod offenderat*. PRVD. tituli 58 (*respic. Ios. 3, 14sqq.; ante a p. 656, 15*) calcanda dei populis vada sicca -it. -untur quaelibet: DIRAE 78 imbræ ..., qui dominis infesta ... stagna -ant. Ov. met. 1, 347 *decrescentibus undis* cacumina silvae ostendunt limumque tenent in fronde -tum (*item -unt aquae decedentes*: SEN. nat. 4, 2, 9 *Nilus omnem in siccis ... locis faciem -it*). PLIN. nat. 9, 177 *Lyco* amne decedente ovis -tis in limo generari pisces. 12, 77 in foliis *arborum fluctibus modo opertarum* salem -i. al.). MANIL. 1, 500 *cur certam ... figuram quisque dies reddit mundo certamque -it?* (*item -unt sidera sim.* : 3, 380 dum sex summersis vectatur Phœbus in astris, abducitque simul luces tenebrasque -it sideribus. LVCAN. 1, 232 ignes solis Lucifero fugiebant astra -to. al.). SEN. Herc. f. 995 medio spiculum *harundinis* collo fugit vulnere -to (*item -unt tela eorumve partes*: CVRT. 7, 6, 3 quae *sagitta* in medio crure fixa -erat spiculum. LVCAN. 3, 467 *lancea* pandens ... viam per ... ossa -tā morte fugit). al.

⑧ *b indicatur simul status, condicio vel munus eius, qui (quod) -itur:* a per praedic. (addidimus adv. l. 59): ① subst., quod indicat potius munus, finem (aliter l. 27): ② quolibet contextu: PLAVT. Capt. 435 quom me servom in servitute pro te(d) hic -eris. 938 ut mi illum reddas servom, quem hic -eram pignus pro me. TER. Eun. 286 etiamnunc tu hic stas, Parmeno? echo numnam hic -tu's custos? Phorm. 72 abeuntes ambo hic tum senes me *servum filii* -ont quasi magistrum. CIC. Quinct. 62 quem, quotiens Naevius in Galliam profectus est, procuratorem Romae -liquid (cf. p. 937, 39). Ov. epist. 4, 116 (*log. Phaedra*) soror, i. *Ariadna*, est praeda -ta feris, sc. a *Theseo*. SEN. contr. 7, 6, 5 is servus, qui dotalis destinatus erat, custos -tus est. al. ③ in re militari: BELL. Afr. 97, 1 ibi C. Sallustio *proconsule*, cum imperio -to (l. nisi pro c. scribendum, ita ut locus ad γ pertineat). NEP. Milt. 3, 1 pontis *cuiusdam*, dum ipse *Darius* abesset, custodes -liquid principes, quos secum ex Ionia ... duxerat. LEX Vrson. (CIL II² 5, 1022) 93, 20 qui ... *praef(ectus)* ab IIvir(o) ... -tus erit (94, 29. LIV. 4, 36, 5 *tribuni militum* profecti Ap. Claudiu ... p. urbis -unt. al.). LIV. 10, 16, 2 qui consul in Samnio -tus a collega fuerat. 37, 25, 9 regulos se *Africanum* acceptos in fidem in Hispania reges -isse. SEN. dial. 12, 9, 6 illum *Marcellum* exalem Brutus -ere non potuit; ... Brutus sine *Marcello* reverti se doluit. CVRT. 5, 1, 43 *Alexander* praetores, qui regioni Babyloniae ... praeessent, Maneta et Apollo-dorum -it. al.

⑨ ⑩ *II adi. vel part. (selecta inde a CAES.); respicitur status:* ① qui-libet: ENN. ann. 619 spoliabantur (*depon.*) eos et corpora nuda -unt (CIC. Verr. II 4, 122 *aedem Minervae* Marcellus ... plenam atque ornatam -liquid; ... eius parietes ... n. ac deformatos -liquid *Verres*. PHAEDR. 4, 23, 17). VARRO Men. 388 caballum arbori ramo in humili alligatum -it (sim. CAES. Gall. 5, 9, 1 *naves* in litore ... aperto deligatas ad ancoras -bat). rust. 1, 49, 2 prata ..., quae faenices praeterierunt ac quasi herba tuberosum -erunt campum. CIC. Verr. II 1, 45 hominem ... fumo excruciatum semivivum -liquid (Att. 7, 2, 8. al.). 2, 189 illum ... examinatum ac vix vivum -o (4, 85 LIV. 31, 36, 9). Catil. 2, 2 quod ... egressus est, ... quod incolamus civis, quod stantem urbem -liquid (LIV. 9, 24, 14 tot vinctos Romanus deducunt; ceteram multitudinem i. ... -unt. al.). al. CAES. Gall. 4, 37, 1 quos *Morinos* Caesar in Britanniam proficisciens pacatos -erat (LIV. 34, 24, 4. al.). VERG. Aen. 12, 159 sic exhortata *Iuno* -liquid *Iuturnam* incertam. Ov. met. 5, 136 corpus ... exsanguis -liquid (LIV. 29, 9, 7 *quendam* prope e. naso auribusque mutilatis. 29, 18, 13). LIV. 27, 44, 3 *consulem* castra -entem nulla alia re tutiora quam errore hostis (42, 54, 8. LVCAN. 2, 348 da mihi *Marciae* castra sequi; cur tuta, in pace -ar et sit civili propior Cornelius bello? [cod. unus, -or cett.; l. nisi pro abl. accipias locumque ad p. 941, 10 trahas]. al.). SVET. Galba 20, 2 iugulatus est ... ac -tus ita, ut erat, donec *eas*. al. ② ipsa actione -endi effectus (pauca selecta certiora): TER. Phorm. 316 itane patris ait adventum veritum hinc abisse adulescentem? :: admodum. :: Phanium -tam solam? (CIC. Verr. II 2, 71 *Verres* s. cum sua cohorte nequissima -itur [*antea: discedunt omnes*]. Tusc. 5, 80 [in imag.] quid ... ea foedius, quid deformius s. -ta vita beata, *⟨a⟩ comitatu pulcherrimo segregata?* al. CATVLL. 64, 200 [*log. Ariadna*] s. Theseus me ... -liquid. al.; cf. p. 933, 45). CIC. Catil. 1, 16 *consulares* partem ... subselliorum nudam atque inanem -erunt (*[antea: vacuefacta sunt; sim. 2, 12]*. NEP. Alc. 8, 6 naves [VITR. 2, 8, 14]. al.). LVCR. 5, 499 *terram sub-sidente* inde mare inde aer inde aether ... corporibus liquidis sunt omnia pura -ta (PLIN. nat. 33, 99 *ut argentum vivum* ab auro discedat, in pelles subactas effunditur, per quas ... defluens p. -it aurum). CAES. Gall. 3, 1, 6 *Galba* partem vici vacuam ab illis *Gallis* -tam cohortibus attribuit (7, 25, 4 a propugnatoribus v. -tus locus. LVCAN. 3, 647 AMM. 20, 1, 1). VERG. georg. 4, 104 *apes* contemnunt ... favos et frigida tecta -unt. Aen. 5, 326 *Diores*, spatia ... si plura supersint, transeat elapsus prior *ambiguum*, que

-at *Helymum* (*nisi ad p. 940, 40; sunt qui locum ad IIE trahant* ... *pro neutro accipientes*). LIV. 7, 37, 12 stationes infrequentes -tas (27, 47, 9 signa). 37, 17, 9 abduci classem ..., ut ab tergo liber -tus hostis eqs. (al. SEN. suas. 2, 7 PRVD. perist. 2, 467). al.

B per gen. vel abl. qual. (*paucissima certiora*): PLAVT. Most. 1117 quoiusmodi -liqui, quom hinc abibam, filium? PLIN. nat. 17, 229 *urucae* depastam arborem turpi facie -unt. FRONTIN. strat. 4, 3, 13 pomiferam arborem ... abeunte exercitu intactis fructibus -tam esse. APVL. flor. 3, 13 *Musea Marsyam* corio execto nudis et laceris visceribus -erunt. al.

C per praepos. (*selecta tantum*): in (*arcuimus indicationes loci*): CIC. Verr. II 1, 77 quos liberos tu *Dolabella* miseros in egestate atque in solitudine -isti. Manil. 37 qui pecuniam ... propter avaritiam Romae in quaestu -erit ([derel- cod. unus]. Pis. 86 nonne sestertium centiens et octogiens ... ex aerario tibi attributum Romae in q. -isti? *nisi de fine cogites*). Att. 10, 3 scire cuperem ..., quo in statu urbem -isset *Caesar* (LIV. 25, 30, 2. al. *apud eundem*). al. fort. p. 940, 57. cum: CIC. Att. 6, 4, 1 Quintum fratrem c. imperio -ere. LIV. 6, 10, 5 oppidum ... c. praesidio -um est (9, 45, 11 c. levibus p. urbium -tarum excidia. 22, 24, 2 castra. al.). sine: CAES. Gall. 7, 20, 1 quod *Vercingetorix* s. imperio tantas copias -isset (LIV. 27, 44, 4 p. 939, 68). Ov. epist. 12, 113 (*log. Medea*) non te fugiens s. me, germane, -liqui. met. 4, 225 (223 famulae, discedite) thalamo ... s. teste -to. LIV. 25, 11, 2 ne ... in -tos s. valido praesidio Tarentinos impetum ... Romani facerent (41, 19, 11. 44, 7, 5 p. 939, 69). al. CVRT. 6, 5, 31 s. custode regnum -isse. al.

B respicitur potius distantia, qua alterum ab altero separatur, intervallum, quod progrediendo, praetereundo sim. efficitur vel maius redditur (*de spatio interiacente percurso l. 59; saepe indicatur, ubi aliquis fali- quid*) -atur, e. g. post terga, a tergo, sub sinistra, retro, longe; *huc vergit* e. g. p. 935, 13. 20; cf. exempla p. 959, 67 allata): **1** -unt animantes (*animalia* e. g. l. 42. 55. 68): **a** alios animantes se moventes, sequentes, comitantes sim. (eorum partem l. 39, *animalia* l. 42; saepe in certamine sim. maiore velocitate praecedendo, aliter l. 36; certiora selecta): TER. Haut. 243 (*log. servus*) dum sermones caedimus, illae sunt -tae, sc. mulieres, quas servi comitabantur (*de iisdem: 247*). VARRO Men. 306 an qui gradu tolutilte, melius quam tute molliter vectus, cito -at. VERG. Aen. 12, 470 *Iuturna* aurigam ... excutit et longe lapsum temone, i. curru, -liquit. Ov. met. 9, 644 Byblida ... ululasse per agros Bubasides videre nurus; quibus illa -tis ... Lyciam ... pererrat (*nisi ad l. 50*). 10, 662 o quotiens, cum iam posset transire, morata est spectatosque diu vultus *Hippomenae* invita -liquit! (sc. *Atalanta* ut: 10, 670 iuvenem post terga -it [672 transit ... virum]). SIL. 16, 396 sonipes ... nitentem ... aequare gradus Cyrnum post terga -it (item -unt equi in certamine: NEMES. cyn. 271 paulatim ... avidos comites post terga -unt). 16, 415 media ... Pelorus harena surgere nitentem fugiens Atlanta -liquit (item in certamine curruum: STAT. Theb. 6, 345). 16, 502. STAT. silv. 5, 3, 161 (*ad patrem; in imag.*) tu par adsuetus Homero ferre iugum senosque pedes aequare solitus versibus et numquam passu breviore -i (*nisi de versuum qualitate dictum, cf. Gibson, comm. 2006, ad l. ita ut locus ad p. 959, 67sqq. pertineat*). al. in imag. c. respectu formae (cf. usum sub HIG illustratum): STAT. Ach. 1, 294 umeris quantum Diana -it Naidas, effulget tantum ... Deidamia. **b** loca, res naturales, situm (vel animantes, qui ibi sunt, e. g. l. 62. 70; saepius navigando, volando sim., in certamine l. 67; selecta inde ab Ov.): CIC. Verr. II 5, 98 eo ... pirata penetravit, quo simul atque adisset, non modo a latere, sed etiam a tergo magnam partem urbis -ret. carm. frg. 3 iam mare Tyrrhenum longe penitusque palumbes -liquit (rell- cod. unus, rel- cett., pellicuit *Tandoi*, *secl. Lindsay ut ortum e reliqua*). CAES. Gall. 5, 8, 2 cursum non tenuit et longius delatus adest orta luce sub sinistra Britanniam -tam conspexit. BELL. Afr. 2, 6 complura ... oppida non longe a mari -it. VERG. Aen. 5, 171 metis ... -tis. Ov. met. 2, 187 multum caeli post terga -tum, ante oculos plus est (sim. pro obi. est spatium permeatum: CVRT. 4, 11, 8 *Alexander*, respice, quantum post te -eris: intuere, quantum petas). 4, 668 Perseus aera findit; gentibus innumeris circumque -tis Aethiopum populos ... conspicit. 5, 252 a dextra Cythno Gyaroque -tis. LIV. 22, 3, 6 *Hannibal laeva* -to hoste Faesulas praeteriens eqs. LVCAN. 9, 1003 *Caesar* Asiam ... praevehitur pelagoque Rhodon spumante -it. SIL. 7, 157 *Hannibal Dauni* ... retro tellure -ta Campanas remeat ... in oras (*nisi ad p. 934, 63sqq.*). 16, 335 *Lampon* ingentia tranat ... spatia et ventos post terga -it (sim. -unt equi res naturales: STAT. Theb. 6, 309 *Arion* adsuerat in oras ... deferre patrem *Neptunum*; stupuere -ta nubila certantesque Eurique Notique sequuntur). MART. 3, 64, 4 sirenas ..., quas nemo quondam deserebat auditas, ... Vlixes dicitur -isse. al. **c** lucem, diem sim. (cf. usum p. 936, 53sqq. illustratum): ALBINOV. carm. frg. 1 post terga diem solemque -tum (STAT. Theb. 6, 881 cum collis scrutator subiit longeque d. vitamque -liquit). SEN. Herc. f. 669 non caeca tenebris incipit primo via, sc. ad domum *Ditis*; tenuis -tae lucis a tergo nitor ... cadit (nat. 5, 15, 3

fuere qui pecuniam in altissimis usque latebris sequerentur ...; a tergo 1. -ere quae tanta spes fecit? [Watt, fuit trad.; alii alia, v. app. crit.]. LVCAN. 4, 297 tam longe l. -ta. *huc pertinet p. 935, 25 [sine indicatione loci]*.

2 -unt res: **a** usu communi; pro subi. sunt: *stellae, sidera*: LVCR. 5, 626 -i paulatim solem cum posterioribus signis, inferior multo quod sit quam fervida signa. MANIL. 1, 497 signa ... reddere cursus cernimus ac nullis properantibus ulla -i. SEN. nat. 1, 11, 3 *parhelion* sequitur ... illum solem nec umquam longius -itur, quam fuit, cum apparuit. epist. 93, 9 scimus, quemadmodum solem luna praetereat, quare tardior velociorem post se -at. CHALC. comm. 85 videntur quaedam *stellae* ... interdum praecurrere certa signa zodiaci circuli, interdum remanere ac -i. 109 Mercurius et Lucifer ... praecedentes modo, modo -ti. **b** varia (-itur homo l. 14sqq. 17): SEN. epist. 108, 24 'fugit irreparabile tempus' (*Verg. georg. 3, 284*): vigilandum est; nisi properamus, -emur (*sim. in imag. -it tempus homines lentiores*: 108, 27 ne hanc temporis perniciissimi celeritatem, quam retinere non possumus, -ti demum intellegamus). STAT. Theb. 6, 285 auriga ... Myrtilos ... volucri iam iamque -itur axe *Pelopis* (*sim. in certamine curruum*: IVV. 14, 232 [*in imag.*] quem *curriculum* si revoces, subsistere nescit et te contempto rapitur metisque -tis). AVIEN. carm. ad Flav. 7 ratis ... Romulei ... Phari fauces illaes -at. **c** per imag. motus respicitur positio, situs, altitudo sim. (cf. l. 17): MANIL. 1, 591 (574 *circulus arcticus* quinque in partes aquilonis distat ab orbe) hic *circulus antarcticus* ... brumalem *circulum* per partes quinque -it. 1, 660 *horizon* aliud caelum ostendens aliudque -ens dimidium teget et referet. IVV. 12, 77 *portus* porrecta ... bracchia ..., quae pelago occurrent medio longeque -unt Italianam. CLAVD. 17, 207 altus Olympi vertex, qui spatio ventos hiemesque -it, ... celsior exurgit pluviis.

C respicitur potius actio eius, qui dimittit (*pauca certiora*): **1** -unt ea, quae deponuntur, relaxantur sim. (saepe accedit notio spernendi, neglegendi sim.; *huc trahere possis* e. g. p. 935, 52sqq. 938, 53): CAES. Gall. 1, 52, 4 -tis pilis communis gladiis pugnatum est (reiectis var. l., projectis Müller; sim. Ov. ars 3, 515 sic ubi prolusit, rudibus ... -tis spicula de pharetra promit acuta sua *Amor*). NEP. Ham. 1, 5 cum Catulus negaret bellum compositurum, nisi ille *Hamilcar* cum suis ... armis -tis Sicilia decederent. VERG. Aen. 7, 600 (*in imag.*) *Latinus* rerum ... -liquit habendas. Ov. met. 6, 34 *Arachne* incepta ... fila -it (cf. fast. 2, 755 remisit. nisi meton. pro opere, ut vergat ad p. 948, 33). STAT. Theb. 11, 567 ensem ... fraterno in corde -liquit *Eteocles moriens* (aliter, sc. -it aliquis discedens, e. g. p. 938, 55. 939, 15). al. **2** -untur ii, qui (ea, quae) ab aliquo vinculo (ore l. 49) sim. liberantur, solvuntur, sc. ut non iam coerceantur, restringantur sim. (cf. usum p. 960, 32 illustratum): CELS. 7, 4, 4^B (4^A ut *linum* laxe cutem, quae super fistulam est, teneat) id sanescit, quod a lino -tum est, et id, quod ab eo mordetur, inciditur. VET. LAT. I Macc. 11, 38 (rec. B) rex -liquit omnem exercitum suum, unumquemque in locum suum (gr. ἀπέλνοετ, rec. L, V dimisit). 13, 16 (rec. L, sim. X) mitte argenti talenta centum et duos filios eius *Jonathan* obsides, ut non -tus fugiat a nobis et -emus eum *Jonathan* (gr. μὴ ἀρεθεῖς ... καὶ ἀργόσομεν αὐτόν, rec. V ut non dimisssus ... remitteremus eum). IREN. 2, 11, 1 haeretici similes Aesopi cani ei, qui panem quidem -liquit, in umbram autem eius impetum fecit et perdidit escam (cf. Aesop. fab. 136 ἀρεῖα, Phaedr. 1, 4, 6 quem tenebat ore dimisit cibum). AMM. 16, 10, 7 dracones hastarum ... summitatibus illigati hiatu vasto perflabiles et ideo ... caudarum ... volumina -entes in ventum. SERV. auct. Aen. 8, 294 ille *Eurytheus* eum *taurum Cretensem* ... inlectus pulchritudine in Atticam regionem -liquit. GREG. TVR. Franc. 10, 15 p. 502, 7 -e abbatisam, ut ... in hoc carcere non reteneatur. al.

II sine respectu motus localis (qui tamen per imag. saepe sublacet, e. g. p. 943, 2, 946, 71. 947, 15. 951, 18); respicitur potius actio: **A** post se linquendi (fere c. obi. acc.; absolute vel obi. subaudiendo p. 943, 34. 40. 944, 15. 53): **1** -unt mortui vel morituri (is, qui mortem desiderat p. 944, 30; pro subi. sunt fere animantes, sed res e. g. p. 944, 40; saepe notionem deserendi sim. sublucere vix negaverimus): **a** -untur, qui (quae) defuncto supersunt, remanent: **a** homines (res per prosopop. p. 943, 9): **①** exempla varia (selecta inde a LIV.): PLAVT. Aul. 11 quidam inopem ... optavit ... eum *filium* -ere (21 CIC. fin. 2, 58 NEP. Iph. 3, 4. et saepe; addas l. 67 et cf. CIC. Phil. 9, 12 p. 944, 29). TER. Haut. 602 anus -liquit filiam adulescentulam ([seq. p. 937, 36]). CIC. Cluent. 11. fin. 5, 82 Q. *Metellus* eos filios ... salvos -liquit et tris f. nuptias. LIV. 40, 4, 2 in viduitate -tae f. SEN. contr. 7, 6, 19 si moriar, scio me meam f. apud hunc tuto -turum [Faber, tutorem licturum codd.]. al.). Phorm. 357 egens -tast misera virgo. CIC. Cluent. 171 illum *Oppianicum* ... pluris illic, sc. apud inferos, offendisse inimicos, quam hic -isse. al. VARRO rust. 3, 16, 2 cum pauper cum duobus fratribus ... essem -tus. SALL. Iug. 14, 14 pater nos duos fratres -liquit (POMPON. dig. 38, 4, 2. al.). NEP. Epam. 10, 1 cum reprehenderetur, quod liberos non -ret (LAVD. Turiae 2, 55 *nullos liberos foturos me mise*rum -isti [Flach; v. app. crit.]. PAVL. FEST. p. 63 qui

Hercules septuaginta 1. -liquit. *al.*). *al.* Ov. fast. 5, 412 (*Achilles Chironi morituro*) vive, precor, nec me, care, -e, pater. EPICED. Drusi 324 amplexa ... natos pignora de Druso sola -ta tenes (CIL VIII 21564, 9 ut ne qui-dem pignus ... memoriae sua ... -ret *uxor*). Liv. 1, 34, 2 Arruns ... moritur uxore gravida -ta (CELS. dig. 50, 17, 187. *al.*). 1, 53, 6 ne *Tarquinius* quam stirpem, ne quem heredem regni -at (LABEO dig. 18, 1, 78, 2 *quidam* duobus h. -tis decessit. FEST. p. 290 LVCAN. 10, 44. *al.*; cf. I. 17. p. 954, 51). CIL II 3493 (*aet. Aug. vel Tib.?*) foresis ars hic est sita, flet titulus se -tum. FEST. p. 340 gravida -ta ab *Aenea* ... in silvis latens *Lavinia*. VAL. MAX. 3, 4, 2 *Tullus Hostilius* equestrem ordinem uberiorem -liquit. SEN. nat. 7, 32, 2 tot familiae philosophorum sine successore deficiunt: Academic ... nullum antistitem -erunt. PLIN. nat. 7, 156 Perpenna septem -liquit ex iis, quos censor legerat. *al.* -untur *pugnae ut filiae*: NEP. Epam. 10, 2 ex me *Epaminonda* natam -o pugnam Leuctricam (*de eadem re*: VAL. MAX. 3, 2 ext. 5 mirificas filias Leuctram et Mantineam -o).

(II) *indicatur status -endo effectus, sc. per subst. vel adi. praedic.* (aliter e. g. I. 5. 10. p. 942, 64): CIC. Quinct. 14 *Quinctius* heredem testamento -liquit hunc P. Quinctium (*al.*, v. vol. VI 3, 2651, 29sqq. 2654, 16sq. 39; cf. -ere coheredem: APVL. apol. 100, 6). Phil. 9, 1 *quidam mortuus* totam legationem orbam et debilitatam -liquit (LIV. 27, 19, 9 Numidam esse se ait, ... o. a patre -tum [*de eadem re*: VAL. MAX. 5, 1, 7]. *al.*, e. g. I. 26). *al.* POMP. TROG. hist. prol. 36 Attalus ... successorem ... imperii Attalum Philometora -liquit (IREN. 3, 3, 1 irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse *apostoli*, quos et s. -bant. *al.*). LABEO dig. 40, 7, 41 pr. servum ... ad certum tempus statuliberum -ere. SEN. contr. 1, 7, 16 ex quo -tus sum solus, orbus, senex (QVINT. decl. 337, 15 s. -tus sum, solus destitutus sum). *al.*

β *opes, divitiae, loca sim. (paulo aliter febris I. 37)*: CIC. carm. frg. 40, 2 (*epitaphium Sardanapalli*) haec habeo, quae edi ...; at illa iacent multa et praeclara -ta (sc. *opes sim.*; Anth. Pal. 7, 325 ὅλθια πάντα λέλεπται). Tusc. 5, 118 iniuriae fortunae, quas ferre nequeas, defugiendo -as. CARM. Zeitschr. Pap. Epigr. 205, 2018, 103 (*saec. I² a. Chr.*) mortalem te esse memento ... cuncta -enda vid(e) (cf. MART. 8, 44, 9 rape, congrere, aufer, posside: -endum est). SEN. epist. 69, 6 nihil perdis ex tuo tempore; nam, quod -is, alienum est. 77, 17 confitere non curiae te ... desiderio tardiori ad moriendum fieri: invitus -is macellum. rem. fort. 6, 2 ego febrem -am (v. *etiam p. 947, 7sqq.*). MART. 8, 38, 4 si quis dare nomini -to post manes tumulumque perseverat *eques*. 9, 82, 3 tu dum metuis, ne quid post fata -as, hausisti patrias ... opes. PLIN. epist. 7, 26, 2 *quidam infirmus* non adpetit honores, opes neglegit et quantulumcumque, ut -turus, satis habet. *al.*

β -untur, quae (qui) posteris conferuntur, traduntur (*saepe strictius per praeceptum testatoris facedit hereditate sim. I. 58. 61. p. 944, 27. 945, 47. al.*, testamento I. 62. p. 945, 55. *al.*, sed laxius e. g. I. 66. p. 944, 10. 11 et *praecipue p. 944, 16sqq. 69sqq.*): α *res* (*servos sim. v. sub β*):

(1) -untur *varia*: α *corpora*: (1) *agri, praedia, aedificia sim. (pauca selecta inde a LIV.)*: PLAVT. Aul. 13 agri -liquit ei *filio* non magnum modum (cf. LIV. 42, 34, 2 pater mihi iugerum agri -liquit et parvum tugurium). CRASS. or. frg. Cic. de orat. 2, 224 se *patrem* tibi ... fundum -isse (*ibid. iterum*). CIC. S. Rosc. 20 f. decem et tres -liquit. *al.* VAL. MAX. 4, 4, 9. *al.*). CIC. Cluent. 141 quae praedia ei *filio* -ret Brutus (MARCELL. dig. 35, 1, 36, 1. *al. apud iurisconsultos*). Sest. 140 cuius L. *Opimii* monumentum celeberrimum in foro, sepulcrum desertissimum in litora Dyrrachino -tum est (VARRO frg. Plin. nat. 36, 91 in quo loco m. -liquit. cf. I. 60). *al.* VARRO rust. 3, 16, 10 quibus cum a patre -ta esset parva villa et agellus (APVL. apol. 23, 6). NEP. Cato 1, 1 in *Sabinis* heredium a patre -tum habebat (cf. herediolum: AVSON. 6 [320 S.], 3). Att. 13, 2 domum habuit ..., ab avunculo hereditate -tam (VLP. dig. 33, 7, 12, 40 d. per fideicommissum -ta. *al.*). Liv. 1, 55, 1 ut *Tarquinius Iovis* templum in monte Tarpeio monumentum regni sui nominisque -ret. VELL. 2, 4, 1 a quo *rege Attalo Asia* populo Romano hereditate -ta erat, sicut -ta postea est a Nicomede Bithynia (2, 39, 2 B. ... testamento Nicomedis -ta est hereditaria). *al.* (2) *quaelibet* (*selecta inde a SALL.*): TER. Phorm. 393 si *quidam* talentum rem -isset decem *eques*. (CIL I² 2172, 1 [saec. I med. a. Chr.? e Gallia Cisalpina] sei qui minus r. -liquit, liberei sivei quaerant. ALF. dig. 32, 60, 2. VITR. 1, 1, 17 *quidam* multas r. organicas, gnomonicas ... posteris -erunt. MART. 10, 47, 3 r. non parta labore, sed -ta. *al.*). *al.* LVCIL. 1053 Maximus si argenti[s] sescentum ac mille -liquit (-untur *sesertii ut*: CIC. off. 3, 93 Att. 2, 20, 6. *al.*). CRASS. or. frg. Cic. de orat. 2, 224 pater metuebat, ne ... nihil esse ei *filio* -tum putaretur (CIC. Quinct. 11 cum ei *Naevio* ... pater n. *praeter* libertatem -isset [l. item accedit]: Ov. met. 3, 590 aquas. MART. 4, 70, 2 restem. cf. SEN. contr. 9, 1, 1 *quidam* n. aliud heredi suo -liquit quam se patrem]. *al.* SEN. dial. 12, 12, 6. *al.* RHET. Her. 4, 38, 50 huic ... pater ... patrimonium -liquit ([derel- cod. unus]. *al.*, v. vol. X 1, 753, 20sq.). CIC. Verr. II 1, 91 vina ceteraque ...,

quae ille -erat, asportavit (MART. 13, 126, 1). 2, 35 magnam Heraclio pecuniam -tam (venisse -tam *sim. var. II*]. leg. 2, 51 LIV. 22, 26, 1. *al.*). Caecin. 74 bona (QVINT. inst. 7, 9, 6. *al.* TAC. ann. 4, 43, 5. *al.*). *al.* VARRO frg. Plin. nat. 14, 96 Hortensius super x cadum heredi -liquit (cf. MART. 6, 27, 6 plenos aere -e cados). SALL. Iug. 85, 38 maiores eorum omnia ... illis -ēre, divitias, imagines, memoriam sui paeclarum; virtutem, non -ēre, neque poterant (l. ad l. 16). NEP. Dion 1, 2 SEN. contr. 2, 1, 11. *al.*). NEP. Arist. 3, 2 in tanta paupertate decessit, ut, qui efferretur, vix -erit. Ov. trist. 4, 10, 22 opeis (VAL. MAX. 5, 2 ext. 4 I. 159 PLIN. epist. 8, 18, 3. *al.*). VITR. 9, 8, 1 *docti* alia ... genera *horologiorum* ... inventa -erunt. SEN. contr. 9, 5, 15 -is nocenti nimium, innocenter parum. SEN. epist. 64, 8 puta -ta nobis, sc. a *veteribus*, medicamenta *quaedam*. LVCAN. 9, 92 has vobis partes, haec arma -o. PERS. 6, 63 (41sq. tu, meus heres quisquis eris) vis tu gaudere -tis? PLIN. epist. 8, 16, 2 (*I* permitto servis ... quasi testamenta facere) dividunt donant -unt. *al.*

β *incorporea* (*addidimus lacrimas I. 64; hic illuc pro obi. sunt ea, quae potius -endo efficiuntur, e. g. I. 54sqq.*): (1) *varia* (*selecta inde a CIC.*): TER. Hec. 461 qui sic sunt, sc. *voluptati obsequentes*, ... sibi ... hanc laudem -ont: 'vixit, dum vixit, bene'. RHET. Her. 4, 8, 12 *cuidam* nefario facinori singularem poenam non -erunt *maiores*. LABER. mim. 18 homo frugi, quod tibi -tum est, retines miserimonium. CIC. Font. 48 ne ... deducis aeternum miseris suis atque ignominiam -at (cf. Att. 3, 23, 5 cui *filio* nihil misello -o praeter invidiam et i. nominis mei. APVL. met. 10, 33, 3 *Socrates* -ens civibus ignominiae perpetuae maculam). leg. agr. 2, 65 non esse hanc nobis a maioribus -tam consuetudinem, ut *eque*. SULL. 88 ne aeternam memoriam dedecoris -at (*al.*, v. vol. VIII 678, 52sqq.). Phil. 4, 13 hanc *virtutem* retinete, ... Quirites, quam vobis tamquam hereditatem maiores vestri -erunt (SALL. I. 6). 9, 12 nullum monumentum clarissimum Ser. Sulpicius -ere potuit quam effigiem morum suorum ... filium (VARRO ling. 5, 41. *al.*). PVBLIL. sent. C 21 crimen -it vitae, qui mortem appetit. SALL. or. Macri 1 ius a maioribus -tum vobis (PLIN. epist. 10, 104 *quidam* i. Latinorum suorum mihi -liquit. VLP. dig. 36, 3, 14). NEP. Lys. 1, 1 famam (PANEGL. 12, 17, 2). Hann. 1, 3 velut hereditate -tum odium paternum erga Romanos. LIV. 39, 29, 3 a patre *Philippo* bellum -tum filio Perseo (42, 11, 5 hereditarium ... b. *al.*). VITR. 1, 1, 10 ne controversiae factis operibus patribus familiarum -antur (LEX colleg. salut. Dian. et Antin. [CIL XIV 2112] 1, 19 ne ... heredi tuo controver(s)i)am -as). VELL. 2, 112, 2 *Messalinus* dignissimus qui ... cognomen suum Cottae fratri -ret. SEN. benef. 4, 30, 3 ut *virtutes* non in unam aetatem prodessent, sed beneficia sua etiam post ipsas -rent. nat. 7, 32, 4 ex his, quae parum investigata antiqui -erunt. *al.* ?-itur votum solvendum (sc. *arae ponendae*; cf. p. 900, 30): INSCR. conv. Pacens. D'Encarnação 499 (*saec. II/III?*) (End)ovolico ... -tum a maioribus ... posuit. (2) *res publica, patria, imperium sim.*: CIC. S. Rosc. 50 maiores nostri ... ex minima tenacissima re publica maximam et florentissimam nobis -erunt (*al.* SALL. Catil. 5, 9 quo modo r. p. habuerint quantamque -erint *maiores* *al.*). rep. 1, 34 optimum ... statum civitatis esse eum, quem maiores nostri nobis -issent. Tusc. 2, 59 *Epaminondas* imperantem ... patriam Lace-daemonis -bat, quam acceperat servientem (VAL. MAX. 2, 9, 6 1.88). *al.* BRVT. Cic. ad Brut. 12, 3 Antonius ab alio, i. *Iulio Caesare*, -tum regni instrumentum occasionem regnandi habuit. NEP. Dion 1, 1 regnum (*al.*, v. p. 782, 14sq.). VAL. MAX. 4, 1 ext. 8 potestatem (SEN. Thy. 444 summa est p. -:: nulla, si cupias nihil. :: gnatis -es. :: non capit regnum duos). PLIN. nat. 2, 92 imperium (PANEGL. 7, 5, 3. *al.*). *al.* (3) *desiderium, dolor, fletus sim.*: CIC. Rab. perd. 14 par desiderium sui -liquit apud populum Romanum Labienus iste ... ac Ti. Gracchus -erat (Brut. 2 Q. Hortensius extinctus ... prudentiae suea triste nobis d. -erat. MIN. FEL. 1, 3, cf. I. 67. p. 946, 7). CE 55, 16 (*saec. I a. Chr.*) -liqui fletum nata genitori meo (537, 3 [non ante saec. III] fletus in perpetuo miserae, sc. matri, reliquisti dolore). 2184, 4 (*saec. I²*) -liquit parentibus luctum (INSCR. christ. Diehl 1196, 3 exitus ... perpetuas nobis lacrimas l. que -ens. VITA Caes. Arel. 2, 49 in terris ... intolerabilem l. -liquit. cf. I. 64). 1292, 2 (*saec. I*) tu secura iaces, nobis -isti querelas. QVINT. decl. 321, 31 mihi quid -tum est praeter luctus et lacrimas? (HIST. Apoll. rec. A 26 [sim. rec. B] quantas putamus l. hanc puellam suis parentibus -isse! CIL IX 3881, 4 cui patri -liquit l. *filius defunctus*. *al.* in *titulis*, e. g. I. 61). PLIN. epist. 5, 16, 5 quo plures ... nobis causas -ret *puella defuncta* et desiderii et doloris (cf. CIL VI 11511, 5 dolorem, et luctum -liquit [l. item XII 874, 2]). *al.*

(II) -untur *dicta, scripta* (*genus litterarum p. 945, 9*): (1) *quae-libet exempla; quid -atur, indicatur per:* (1) *obi. acc.* (*selecta inde a VITR.*): ASELL. hist. 1 annales -ere (CIC. Brut. 106 Piso ... orationes -liquit ... et a. sane exiliter scriptos). CIC. inv. 2, 7 *Aristotelis discipuli* permulta nobis pracepta dicendi -erunt (orat. 186 scriptores perveteres ... de oratione p. multa nobis -erunt. *al.*, e. g. p. 945, 7). 2, 128 ex ipsius scripto ..., quod ille sua voluntatis quasi imaginem -erit (de orat. 2, 92

VITR. 9, 8, 1). Cluent. 141 cum ... libellis, quos M. Brutus ... de iure civili -liquit (POMPON. dig. 1, 2, 2, 39 EDICT. praet. dig. 43, 5, 1 pr.). Brut. 99 orationem (106 p. 944, 71, 163. al.). al. VARRO ling. 5, 9 an non potius mea verba illa, quae hereditate a Romulo rege venerunt, quam quae a poeta Livio -ta? al. NEP. Therm. 9, 1 illorum temporum historiam. OV. met. 13, 734 si non omnia vates facta -erunt. VITR. 4 praef. 1 plures de architectura praecepta voluminaque commentariorum ... -isse (VAL. MAX. 8, 7 ext. 10 SVET. Claud. 41, 2. al.). 7 praef. 11 commentarium (PLIN. epist. 3, 5, 17 SVET. Iul. 56, 1. al.). VELL. 1, 16, 3 comoediam novam Menander aequalesque eius ... invenere ... neque imitandam -ere. PLIN. nat. 25, 7 Mithridates scrinium commentationum ... et exemplaria ... in arcanis suis -liquit. al. -untur verba a morientibus vel morituris fere pro testamento pronuntiata: VERG. Aen. 7, 123 genitor mihi Aeneae talia ... Anchises fatorum arcana -liquit: '...'. OV. fast. 3, 548 quod carmen moriens ipsa Dido -liquit. LVCAN. 9, 85 haec mandata -liquit Pompeius vobis. SIL. 2, 282 testabor superos et caelo vota -am, quae eqs. STAT. silv. 2, 1, 152 puer moriens tibi verba -it et prohibet gemitus. TAC. ann. 2, 71, 1 ultimas preces pectoribus vestris -o: '...'. ② adv., acc. c. inf., orat. rectam (praeparatur per adv. l. 22): PLIN. nat. 29, 85 ut Caecilius in commentariis -liquit. 29, 141 his blattis capite detracto adritas lepras sanasse Musaeum pycten in exemplis -erunt. GELL. 6, 20, 1 Vergilium 'oram' ... pro 'Nola' mutasse atque ita -isse: '...' (georg. 2, 225). al. SERV. auct. georg. 2, 333 Celsus ait 'germina' -isse Vergilium. al.

③ in locut. scriptum -ere sim. (nihil scripti l. 40; cf. p. 946, 32); quid scriptum -atur, indicatur: ① vario modo, sc. per: acc. c. inf.: CRASS. or. frg. Cic. de orat. 2, 224 se etiam in balneis locutum cum filio s. -isset. CIC. Brut. 75 quae carmina ... in epulis esse cantitata ... in Originibus s. -liquit Cato. NEP. Con. 5, 4 nonnulli eum ad regem abductum ibique eum perisse s. -erunt. al. PLIN. nat. 7, 139. al. praepos. de: CIC. Verr. II 4, 124 quam multi Graeci de ... aedis Minervae valvarum pulchritudine s. -erint. de orat. 3, 148. adv. (cf. l. 33): CIC. Brut. 90 sicut ... s. -liquit Cato. div. 1, 36 ut (GELL. 6, 8, 2. al.). orat. rectam: VARRO rust. 2, 3, 5 Manilius s. -liquit sic: '...' (item praeparatur per adv. : GELL. 1, 16, 15 ita [13, 1, 1 APVL. apol. 26, 4. al.]. cf. PLIN. nat. 33, 36 quidam s. -liquit his verbis: '...'). GELL. 9, 14, 19 Cicero in oratione quidam ... 'pernicii' s. -liquit. al. enunt. interrog.: PLIN. epist. 3, 9, 13 Classicus sua manu -erat s., quid ex quaue re, quid ex quaue causa accepisset. ② per obi. acc.: CIC. de orat. 2, 8 cum alter Crassus non multum, quod quidem extaret, ... alter Antonius nihil admodum scripti -isset (Brut. 91). Brut. 80 quam etiam orationem s. -liquit Cato (QVINT. inst. 4, 2, 25). al. VITR. 10, 13, 4 cuius arietis subrotati rationes s. -liquit Diades (GELL. 3, 18, 3, 7, 14, 5). VELL. 2, 124, 3 quam ordinationem comitiorum manu sua s. divus Augustus -erat. COLVM. 1, 1, 5 quem librum de agri cultura s. -liquit Saserna (CENS. 3, 2). al.

④ animantes: CIC. Verr. II 1, 91 quidam occisus grande pondus argenti, familiam magnam, multos artifices, multos formosos homines -liquit (FRONTIN. aq. 99, 1 hanc f. Augustus hereditate ab eo Agrippa sibi -tam publicavit [respic. eadem: 116, 3]). OV. met. 3, 585 non mihi ... pater arva ... lanigerose greges, non ulla armenta -liquit (PAPIN. frg. Vat. 65 gregem. item -untur animalia: PLIN. nat. 33, 135 quidam testamento suo edixit ... -ere servorum milia tot ..., iuga boum tot ..., in numerato HS tot [linqu- cod. unus]. PAPIN. dig. 22, 1, 8 equis per fideicommissum -tis). LIV. 21, 3, 5 cuius regis genero hereditarii sint -ti exercitus. 24, 4, 5 Hieron tutores ... quindecim puer -it. SEN. contr. exc. 6, 2, 2 qui tibi ... hunc servum -am (QVINT. inst. 5, 10, 67 aut donatus aut testamento -tus. al.; cf. l. 51). VAL. MAX. 4, 4, 11 mancipia (QVINT. decl. 332, 8 SCAEV. dig. 32, 41, 4). PETRON. 47, 12 (log. cocus) testamento Pansae tibi Trimalchioni -tus sum. al. accedit praedic. indicans munus, statum eius, qui -itur: CIC. Brut. 330 post Hortensi ... oratoris mortem orbae eloquentiae quasi tutores -ti sumus (LIV. 24, 4, 3 (qui viri filiarum Hieronis tut)orum primi -bantur Hieronymo [si recte restit.]. SAB. Gell. 5, 13, 5. VAL. MAX. 6, 6, 1 cum Ptolomaeus rex t. populum Romanum filio -isset. al.). LIV. 1, 36, 2 Tarquinius ... ad Ramnes, Titientes ... addere alias centurias constituit suoae insignes -ere nomine. CVRT. 10, 6, 22 si ... Alexander hunc nobis regem pro se -isset.

⑤ -unt quilibet, qui (quaelibet, quae) efficiunt ea, quae antea non fuerunt (fere c. obi. acc., sed c. enunt. interrog. p. 946, 27): a quaelibet exempla (saepe -unt animantes, sed res e. g. p. 946, 6, 17): a vario modo (selecta inde a CIC.): ENN. frg. var. 133 sqq. Iuppiter, postquam ... -liquit ... hominibus leges mores ..., immortalis gloria ... adfectus semper terna monumenta suis -liquit ([codd., sui L. Mueller]). CIC. Verr. II 1, 129 Verrem ausum esse in aede Castoris ... in sermone hominum audaciae sua m. aeternum -ere. VARRO ling. 5, 148 [e Proclilio] locum, sc. terrae hiatum, coisse atque eius Curtii corpus divinitus humasse ac -isse genti sua monumentum. al.; cf. e. g. p. 938, 43). MET. NVM. or. frg. Gell. 12, 9,

4 me iniuriam ferre, vos facere vult, Quirites, ut hic conquestio, istic vittuperatio -atur. CIC. Verr. II 2, 105 (104 quae tabulae se corruptas atque interlitas esse clamant) cum te nos ... tuis vestigiis persecuamur, quae tu in tabulis publicis expressa ac recentia -isti (PLIN. nat. 2, 137 quo genere fulminum dolia exhauriuntur intactis oportentis nulloque alio v. -to. TERT. apol. 10, 4. al.; aliter p. 952, 18). 4, 127 Sappho, sc. eius statua, sublata quantum desiderium sui -erit, dici vix potest (cf. p. 944, 55). Font. frg. 5 numquid cuiquam iniquissimo disceptatori haec suspicio -enda est? (cf. l. 23). VARRO ling. 5, 152 inter sacram viam et macellum editum corneta (a cornis), quae abscisae loco -erunt nomen (item agitur de nomine locorum, fluviorum: VAL. FL. 5, 100 Orpheus percutit ... lyram n. que -it harenis. SIL. 8, 444 quidam regnator erat fluvioque -liquit n. 15, 552. aliter e. g. p. 948, 10). OV. fast. 2, 152 magna ... discedens signa -liquit hiems. MANIL. 5, 225 is, qui Canicula oriente nascitur, morsibus ... crebris dentes in voce -it. CELS. 7, 4, 3^B si ... fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen -at (COLVM. 9, 8, 11 -tis ... parvis ... f. cf. p. 953, 25). SEN. nat. 2, 40, 3 genus quoddam fulminum -it magnas ignium notas (postea: ardoris vestigia imprimit). PLIN. nat. 36, 53 in secando crassior ... harena ... plus erodit marmoris maiusque opus scabritā politurae -it. STAT. silv. 3, 4, 97 (Amor Earino) tu modo fige aciem et vultus hīc, sc. in speculo, usque -e (98 imagine rapta). al. β dicendo sim.: RHET. Her. 4, 54, 67 si, cum incipimus aliquid dicere, deinde praecidamus, et ex eo, quod iam diximus, satis -itur suspicionis. al. CIC. de orat. 3, 138 ut in eorum mentibus, qui audissent, quasi a culeos quosdam -ret (sc. Pericles ut: Brut. 38 in animis eorum. VAL. MAX. 8, 9 ext. 2. cf. PLIN. epist. 1, 20, 18 -ere ... aculeum in audientium animis). fam. 2, 3, 1 coram ... contra istam rationem meam dicam, ut ... testatum apud animum tuum -am, quid senserim. SEN. epist. 123, 8 hominum malorum sermo ... semina in animo -it. al.

β indicatur status -endo effectus, ortus (sc. novus, aliter v. sub E2, ubi respic. idem status servatus): a per praedic. (paucia selecta; fort. huc p. 952, 28): CATO agr. 2, 6 quae opera fieri velit pater familias ..., ut imperet et ea scripta -at (cf. p. 945, 24). LEX BANT. (CIL 1² 582) 6 (magistratus) queiromque censum habebit eum aerarium -ito (al. v. vol. I 1055, 27 sqq.; cf. l. 52 sq.). CIC. Lael. 29 quidam humilem sane -unt et minime generosum ... ortum amicitiae, quam ex inopia ... natam volunt. VARRO rust. 1, 55, 2 durities digitabulorum ... ramos olearum glubit ac -it ad gelicidium reiectos. VERG. Aen. 6, 746 diuturna purgatio animis concretam exemit labem purumque -it aetherium sensum (-liquit var. l.). OV. am. 2, 9, 14 ossa mihi nuda -liquit Amor ([it var. l.]. PLIN. epist. 7, 27, 11 inveniuntur o. inserta catenis et implicita, quae corpus ... putrefactum n. et exesa -erat vinculis). met. 15, 539 Diana addidit aetatem nec cognoscenda -liquit ora mihi Hippolyto. VITR. 5, 9, 5 extenuatus aer ... auferens ex oculis umorem crassum aciem tenuem et acutam speciem -it. SEN. dial. 5, 21, 3 Cyrus tam diu adsedit operi, donec ... alveum fluminis ... siccum -ret. CIL IV 1391, 7 Veneria Maximo mentla(m) exmuccav(i) ... et -e(t) ... mucei os plenu(m) (QVINT. inst. 4, 2, 75 peroratio incendit et plenos irae -liquit, sc. iuratos). al. β vario modo (paucia selecta tantum): RHET. Her. 4, 53, 67 significatio est res, quae plus in suspicione -it, quam positum est in oratione (iterum 4, 54, 67). CATVLL. 63, 6 Attis devolsit ilei acuto sibi pondera silice ...; ut -ta sensit sibi membra sine viro eqs. CIC. off. 1, 40 (nisi interpol.) eos omnes censure ..., quod peierassent, in aerariis -erunt (cf. LIV. 29, 37, 15 C. Claudium nominatim se M. Livium inter aerarios fuisse -turum. sim. HIST. AVG. trig. tyr. 32, 1 qui tribunus Maurorum quidam a Maximino inter privatos -tus fuerat [trad., relegatus Rühl]. cf. l. 33). VITR. 2, 5, 2 saxa exusta -untur patentibus foraminibus et inanibus. SEN. dial. 10, 16, 3 si quando illos deseruerunt occupationes, in otio -ti aestuant. al.

β deficiendi, destituendi (sc. pro subi. sunt res; -untur homines eorumve partes, facultates res p. 947, 12); absolute vel obi. subaudiendo l. 64. 75. p. 947, 1. 7. 31): 1 -unt affectus, morbi, animus, qualitates (huc vergunt imag. mortem indicantes, quas supra p. 937, 1 sqq. 10 sqq. attulimus): PLAVT. Bacch. 370 quo nemo advenit, nisi quem spes -ere omnes, esse ut frugi possiet (Ps. CATO dist. 2, 25 s. una hominem nec morte -it). Men. 758 consitus sum senectute, onustum gero corpus, vires -ere. Mil. 1347 animus hanc modo hic -erat (CAES. Gall. 6, 38, 4 -it a. Sextium gravibus acceptis vulneribus. OV. met. 10, 459 a. ... -it euntem Myrrham. al.; aliter p. 937, 19). ENN. ann. 51 vix aegro cum corde meo me Iliam somnus -liquit (adde p. 947, 15; cf. SIL. 15, 201 ivuenem sopor et dilapsa -liquit imago). CIC. Rab. perd. 23 quidam ab omni non modo honestate, sed etiam simulatione honestatis -tus. ATT. 8, 6, 5 (4 quartanam a te discessisse) Tironem nostrum ab altera quartana -tum audio (HOR. sat. 2, 3, 290 si puerum q. -erit. cf. p. 947, 7). al. VERG. Aen. 3, 57 postquam pavor ossa -liquit (OV. met. 10, 66). 3, 308 calor ossa -liquit ([-untur eadem: 9, 475 HOMER. 842]. OV. epist. 14, 37 sanguis abit mentemque c. corpusque -it. PRISC. LYD. solut. 2 p. 57, 22 c. ... -ente). 6, 444 curae non ipsa in

morte -unt (HOR. carm. 2, 16, 22 [per prosopop.] scandit ... vitiosa navis C. nec turmas equitum -it. MANIL. 4, 503). 11, 819 purpureus ... color ora -liquit *Camillae morientis* (vix huc p. 952, 49). Ov. met. 14, 303 erigimur saetaeque cadunt bifidosque -it rima pedes. al. SEN. contr. exc. 3 praef. 8 (*antea*: destituit) Vergilium illa felicitas ingenii in oratione soluta -liquit. SEN. dial. 5, 27, 4 p. 948, 73. 11, 10, 3 nos omnis voluptas -it (PANEGR. 2, 19, 3 v., ut occupat, sic -it). rem. fort. 6, 2 aut ego febrem -am, aut illa me (l. ad p. 943, 28; sim. -it febris: VET. LAT. Ioh. 4, 52 [cod. 3. al., sim. VVLG.] hora septima -liquit illum f. [gr. ἀφῆκεν, cod. 2 dismissit]. HIST. AVG. Hadr. 25, 4). al. 2 -unt res naturales: CAES. Gall. 3, 13, 9 accedebat, ut *naves Venetorum* ... in vadis consistenter tutius et ab aestu -tae nihil salsa et cotes timerent (rei -tae var. l. unde reiectae coni. Hein-sius). VERG. Aen. 3, 568 fessos ventus cum sole -liquit (RVT. NAM. 1, 343 festinantem v. que diesque -liquit. cf. STAT. Theb. 7, 86 [in compar.] si quando ruit debellatasque -it Eurus aquas). 8, 67 nox Aenean somnusque -liquit (ARATOR act. 2, 224 [respic. Matth. 9, 30] -liquit n., i. caecitas, oculos exsulque dies illuminat orbes [nisi ad 1]). SEN. nat. 7, 20, 1 fulmina ... velocitate mira simul et praestringunt aciem et -unt. 3 -unt partes corporis sim. (vocab. l. 26): Ov. met. 3, 39 *serpente viso effluxere urnae manibus Tyriorum sanguisque* -liquit corpus (HOMER. 326 totus mihi *Helena*, mente revincta, sc. amore sim., fugerat ore color s. que -erat artus [l. Baehrens, alii alia, -ta codd.]). LVCAN. 8, 60 omnia nervis membra *Corneliae* -ta labant (cf. STAT. Theb. 10, 308 huic *poetae* ... mediā ... iacebant colla -ta, sc. nervis cervicis, lyrā [relapsa var. l.; v. app. crit.]). STAT. Theb. 10, 937 *quidam fulmine ictus* stat ... nec caderet, sed membra virum terrena -unt. FIRM. math. 1, 7, 31 *cuidam amputata lingua vocem* -liquit in fauces. al. 4 -unt varia: LVCR. 5, 299 *non loca lux lychni* inter quasi rupta -it. Ov. epist. 12, 167 ipsi me *Medeam* cantus herbaeque artesque -unt. SEN. nat. 3 praef. 8 quid exultas? ista, quibus evehitis in summum, nescis, ubi te -tura sint. epist. 100, 7 *compositio Pollio* Asinii salebrosa est et exiliens et, ubi minime expectes, -tura (nisi ad p. 950, 44 *trahas ut*: QVINT. inst. 9, 4, 70 quaedam ... clausulae sunt claudae atque pendentes, si -antur, sed sequentibus suscipi ... solent). HIER. hom. Orig. in Luc. 5 p. 31, 15 cessavit esse Christus in eis *Hebraeis*, -liquit eos sermo. al.

C omissendi, neglegendi, perdendi (cf. GLOSS. biling. I 4 W 20 παρεθεται: omitti, -i. saepe voluntarie, sua sponte sim., sed contra intentionem, sc. c. colore amittendi, e. g. p. 948, 12. 14. 25. 949, 24. 952, 45): 1 contextu vario: a qualibet actione: a -untur animantes, sc. fere contemnendo, non (iam) curando, respiciendo sim. (pro subi. sunt fere animantes [dea l. 67], sed res e. g. l. 55. p. 948, 13. 14, locus l. 69; obi. subaudiendo e. g. l. 50. 55; selecta inde a CIC.): PLAVT. Bacch. 395 malefactorem amitti satius est, quam -i beneficum. Stich. 331 respice ad me et -e elementum parasitum. TER. Andr. 210 (log. servus) non quid agam certumst: Pamphilumne adiutem an auscultem seni; si illum -o, eius vitae timeo; sin opitulor eqs. CIC. Verr. II 4, 146 (respic. Verres) o desertum hominem, o desperatum ac -tum! Pis. 99 abiectum, contemptum, despectum a ceteris, a te ipso desperatum et -tum ... videre te volui (item refl.: SEN. epist. 19, 4 aestima, utrum te -ere an aliquid ex tuis mālis. AVG. conf. 10, 8, 15 se ipsos). Att. 9, 15, 5 -tum me esse potius quam -isse. MAECEN. carm. frg. 8 nec tumulum euro: sepelit natura -tos. Ov. epist. 9, 52 non tibi crimen erunt, Teuthrantia turba, sorores, quarum de populo nulla -ta tibi *Herculi* est (cf. ACT. Petr. 30 fornicateam illam esse neque ullum virum -isse [gr. οὐ προσέχει ἐνὶ ἀνδρὶ].) trist. 5, 2, 39 quid agam, si proxima quaeque -unt? Pont. 1, 6, 35 saepe aliquem sollers medicorum cura -liquit (sim. -itur aegrotus a medico: SEN. epist. 78, 14 quotiens deploratus sum a meis, quotiens a medicis -tus! Ps. QVINT. decl. 8, 9 deserunt -untque languentes). LIV. 33, 13, 11 vos ... societas istius leges rupistis quo tempore -tis nobis *Romanis* cum Philippo pacem fecistis. SEN. contr. 8, 5 uterque nostrum, cum rogatur, fastidit, cum -itur, rogat. SEN. epist. 62, 3 Demetrium *philosophum* ... tecum circumfero et -tis conchyliatis cum illo seminudo loquor. 94, 69 magna pars sanitatis est hortatores insaniae -isse. LVCAN. 4, 42 *milites* hoste -to caedunt ense viam. PETRON. 43, 8 *libertus quidam* adhuc salax erat: non ... illum puto in domo canem -isse (v. Otto, Sprichw. n. 331; de ellpsi vocis q. e. 'intactam' sim. cogitat Schelling, comm. 2011, ad l., ita ut locus ad p. 957, 37 pertineat). VAL. FL. 6, 499 (log. Hecate) non te *Medeam*, mea cura, -am (item -it dea: STAT. Theb. 11, 303 non ita Sidoniam Fortuna -erit urbem, ... ut eqs.). MART. 5, 44, 9 (ad clientem) te ... -tum cum fastidierit popina dives, antiquae venies ad ossa cenae, sc. meae. al.

B -untur res (obi. subaudiendo e. g. p. 948, 3): ① exempla varia; pro obi. sunt: ② incorporea: ① quae non (iam) observantur, petuntur sim.: ② quaelibet (selecta post CAES.): PLAVT. Aul. 109 magister curiae dividere argenti dixit nummos in viros; id si -o ac non peto eqs. Stich. 670 peregrina omnia -e, Athenas nunc colamus. CATO orat. 120

ea nunc derepente tanta beneficia ultro citroque, tantam amicitiam -emus? (cf. CIC. fin. 2, 79 quid ages ..., si utilitas ab amicitia ... defecerit? -esne? ... retinebis?). RHET. Her. 3, 5, 9 virtutem nullo tempore -endam esse (HOR. sat. 2, 3, 13. PERS. 3, 38 *tyranni* v. videant intabescantque -ta. al.). 4, 13, 19 non ius iurandum -isti? non amicos prodidisti? (l. contemptisti var. l.). CIC. Quinct. 94 -tā virorum bonorum disciplinā (nat. deor. 1, 6 desertae ... d. et iam pridem -tae). Verr. II 5, 127 haec ... omnia iam socii vestri -ont et neglegunt (postea p. 949, 21). MIL. 24 *Clodius prae-turam petens* subito -liquit annum suum seseque in proximum transtulit. de orat. 2, 5 eloquentiae nōmen -endum est (HOR. carm. 3, 27, 34 pater, o -tum filiae n. pietasque ... victa furore. MANIL. 3, 496 quo subsistet numerus consumptus in astro quave in parte suam summam n. que -et. SEN. Phoen. 610 qua -it n. Iomii mare. PETRON. 81, 5 veteris amicitiae n. TERT. cult. fem. 1, 5, 1 terra ... n. terrae in igni -liquit atque ... in aurum et argentum mutatur. aliter e. g. p. 946, 10). top. 6 *Stoici* iudicandi ... vias diligenter, persecuti sunt, ..., inveniendi artem ... totam -erunt ([l. item opp. : fin. 1, 72 vivendi]. al. LVCAN. 7, 126 *victus violento navita* Coro dat regimen ventis ignavumque a. -ta puppis onus trahitur. STAT. Theb. 3, 29). al. LVCR. 1, 53 ne mea dona ..., intellecta prius quam sint, contempta -as. CAES. anal. frg. Cic. Brut. 253 hunc ... cotidianum novisse sermonem nunc pro -to est habendum? (item p. p. p. pro subst. : HOR. epist. 1, 7, 97 qui ... adspexit, quantum dimissa petitis praestent, ... repeatat ... -ta [sim. SEN. dial. 8, 1, 2 petita -imus, -ta repetimus]). VARRO ling. 10, 73 usui(s) species videntur esse tres: ... prima est, qua usi antiqui et nos -liquimus. VERG. georg. 4, 328 en ... hunc ipsum vitae mortalis honorem ... te *Cyrene* matre -o (SERV. auct. pro 'amitto'). Aen. 11, 113 *Latinus rex* ... -liquit hospitia et Turni potius se credidit armis. HOR. epist. 1, 10, 8 vivo et regno, simul ista -liqui, quae vos ad caelum fertis. Ov. met. 10, 620 (*Atalanta secum*) *Hippomenes*, abi thalamos, que -e cruentos (l. i. coniugium sim.; aliter e. g. p. 949, 66). 14, 377 ille *Picus ferox* ipsamque *Circen*, precesque -it (l. ad p. 947, 39). LIV. 42, 46, 7 ut -ta regia societate Romanis adiungerentur *civitates*. SIL. 3, 144 (log. Hannibal) leti ... metu decora alta -am? al. ③ actiones, occupationes sim., sc. quae desinuntur, non iam aguntur sim.: c. obi. acc. (selecta inde a CAES.; cf. p. 935, 29): ENN. ann. 532 pandite ... genas et corde -ite somnum. CIC. Cluent. 86 non poterat sine ignominia calumniae -ere accusationem Cluentius. rep. 2, 63 milites bellum illud, quod erat in manibus, -isse (LIV. 37, 6, 5 *Africanus* causam -endi honeste Aetolici b. quaerens. LVCAN. 10, 192 b. civile -am. al.; addas fort. p. 934, 49. 936, 4). Tusc. 2, 31 ab homine ... multa officia -ente? (fam. 9, 5, 2 secuti ... sumus non spem, sed officium, -liquimus autem non o., sed desperationem. HOR. epist. 2, 2, 67 -tis omnibus o. SEN. Ag. 509. al.). al. POLLIO Cic. fam. 10, 33, 4 Antonium turpiter Mutinae obsessionem -isse. CAES. Gall. 5, 49, 1 Galli ... obsidionem -unt (LIV. 37, 12, 4 Abido o. custodiāque Hellesponti extemplo -tā. al., v. vol. IX 2, 224, 82). 7, 17, 6 inceptam oppugnationem (FRONTIN. strat. 2, 7, 14. al.). SALL. Iug. 73, 6 -tis operibus (Ov. ars 2, 78 incepsum dextrā pīscatoris -liquit o. FLOR. epist. 1, 11, 15. al.). CVLEX 285 tu, *Luna*, currentis equos ... auditura lyram *Orphei* tenuisti nocte -ta (l. i. cursu noctis? cf. SEN. Med. 768 *Medeae cantibus* die -to Phoebus in medio stetit [reducto Leo]). LIV. 42, 16, 5 adgressi facinus Macedones ... coepit nec consulte et timide -erunt (ARATOR act. 1, 304). SEN. contr. 4, 5, 1 medicinam -o, multum laboris. SEN. Med. 628 cui *Orpheo* suo cantu volucris -to adfuit. PERS. 1, 10 nucibus ... -tis (SCHOL. Iudis ... depositis). 5, 61 sibi iam seri vitam ingemuere -tam esse (vita ... -ta cod. unus; nisi ad p. 954, 10). PETRON. 108, 8 navis ministerium. QVINT. inst. 1 prooem. 13 curam morum, qui diserti habebantur, -erunt (14 ea ... destituta). TAC. dial. 9, 6 poetis ... -enda conversatio amicorum et iucunditas urbis, deserenda cetera officia (l. ad l. 72). al. pendet inf. (cf. p. 950, 46): LVCR. 6, 654 quod bene propositum si plane contueare ac videoe plane, mirari multa -as. AVG. gen. c. Manich. 2, 24, 37 *Christus* -liquit apparere hominibus, sicut est apud patrem. CONC. S I 5 p. 347, 19 *deus* factus est homo, non -ens autem esse, quod erat ([gr. Ι 1, 4 p. 54, 18 οὐκ ἀποφοίησας δὲ τοῦ εἴλαν ὁ ἥν]. p. 347, 36 verbum non -liquit e. quod erat, factum homo [gr. p. 54, 34 οὐκ ἀποδραμών κτλ.]). al. ④ regnum eiusve qualitates sim., sc. quae abiciuntur: SALL. Iug. 21, 1 uti regnum aut -endum esset aut armis retinendum (VERG. Aen. 4, 432 pulchro ut Latio caret r. que -at *Aeneas* [SERV. auct. neglegat]. Ov. met. 13, 522 p. 936, 66). Ov. met. 2, 847 sceptri gravitate -ta ... induit faciem tauri *Iuppiter*. LIV. 24, 22, 9 (vox *Dionysi tyranni*) pedibus tractum, non insidentem equo -ere tyrrnidem ... debere. SEN. Thy. 541 resuere certum est regna consilium mihi *Thyesti*. :: meam, sc. Atrei, -am, nisi tuam partem accipis. al. ⑤ affectus, cogitationes sim., quae deponuntur: SEN. dial. 5, 27, 4 quanto satius est iram -ere quam ab ira -i, sc. mortuos! (ad p. 946, 60). epist. 12, 5 quam dulce est cupiditates fatigasse ac -isse! 56, 10 *luxuria* in media parsimonia voluptates non damnatas, sed -tas petit (84, 11 cor-

poris atque animi v.). DECL. in Catil. 86 sceleratam ... mentem -ere. al. ② *quae omnino omittuntur, non aguntur (adhibetur maxime in sententiis negatis)*: CIC. ac. 1, 42 comprehensio facta sensibus ... vera esse illi Zenoni ... videbatur, ... quia nihil, quod cadere in eam posset, -ret (HIRT. Gall. 8, 51, 2 n. -batur, quod ad ornatum ... locorum ... ex cogitari poterat. VERG. Aen. 6, 509 n. o tibi *Aeneae*, amice, -tum; omnia Deiphobo solvisti. al.). SEN. Thy. 256 nullum -am facinus. dial. 11, 16, 3 ut non ... -rem quicquam, quod exigi deberet a bono fratre, nec eqs. accedit praedic.: VERG. Aen. 4, 415 ne quid inexpertum frustra moritura -at *Dido* (al., v. vol. VII 1, 1324, 74 sqq.). Ov. met. 10, 585 (*Hippomenes secum*) cur certaminis huius, sc. cum *Atalanta*, intemptata mihi fortuna -itur? (al., v. vol. VII 1, 2112, 27 sqq.). VELL. 2, 100, 3 Iulia ... nihil, quod facere aut pati turpiter posset femina, luxuria (ac) libidine infectum -liquit. QVINT. inst. 1, 1, 29 delectabit ne hoc, sc. *curam scribendi*, quidem neglectum -isse.

③ *corporea*: ① *quae contemnuntur, spernuntur, non (iam) petuntur vel habentur sim. (selecta inde ab Ov.)*: LVCIL. 1012 sua (sc. poemata?) percipere(t) retro -ta iacere. CIC. Verr. II 4, 80 quisnam ... tuebitur P. Scipionis memoriam mortui, quis monumenta atque indicia virtutis, si tu, P. *Scipio Nasica*, ea -is aut deseris? 5, 127 (antea p. 948, 8) *socii sibi ademptas pecunias* ... non repetunt, -unt (S.C. de sumpt. lud. glad. [CIL II 6278] 14 fiscum omnem illam p. quasi contaminatum -isse). leg. agr. 1, 4 *tribunis plebis agros vendituros* persequitur in tabulis censoriis totam Siciliam, nullum aedificium, nullos agros -it. Att. 4, 2, 7 reficitur Formianum, quod ego nec -ere possum nec videre. al. LVCR. 5, 1416 sic odium coepit glandis, sic illa -ta strata cubilia sunt herbis et frondibus aucta. VERG. Aen. 2, 454 limen erat caeque fores et pervius usus tectorum inter se Priami postesque -ti (SERV. auct. aut. -tum spatium), cum domus aedificaretur, ubi ostium fieret; aut -ti ab hostibus, id est quos hostes non obsederant [l. spectat ad p. 953, 8]). Ov. Pont. 3, 4, 62 non minimum referit intacta rosaria primus an sera carpas †paenē† -ta manu. GRATT. 125 ne tela -ite divae. SEN. epist. 53, 10 (*log. Alexander*) ut non id acciperem, quod dedissetis, sed ut id haberetis, quod -issem (postea *log. Philosophia*: reieceri). 104, 34 (antea: spernendae opes sunt) aurum ... et quidquid aliud felices domos onerat -atur. COLVM. 11, 2, 32 si quae ... singulares arbores maritiae a putatoribus -tae sunt, ante Kalendas Aprilis utique deputari debent. PETRON. 120 vers. 81 Fors ..., quae nova semper amas et mox possessa -is. GELL. 12, 2, 12 Soterici lectis ... quasi minimae scilicet gratiae et -tis iam contemptisque. APVL. met. 10, 13, 7 dulcissimis illis -tis cibis. al. ② *quae inchoata non perficiuntur* (cf. p. 948, 33 sqq. 950, 44 sqq.); -itur: *pictura*: CIC. off. 3, 10 qui pictor in Coa Venere eam partem, quam Apelles inchoatam -isset, absolveret (*de eadem re*: fam. 1, 9, 15 [postea p. 957, 31]). *aedificium*: VITR. 7 praef. 15 architecti Pisistrato aedem Iovi ... facient fundamenta constituerunt, post mortem autem eius ... incepta -erunt. PLIN. epist. 10, 37, 1 qui *aquae ductus imperfectus* adhuc omissus, destructus etiam est; rursus in alium ductum erogata sunt CC; hoc quoque -to eqs. (TRAIAN. Plin. epist. 10, 38 ne ... et incohaverint aquae d. et -erint). 10, 39, 2 sitne faciendum an sit -endum an etiam destruendum *theatrum imperfectum*.

④ *loca, regiones sim. (neglegendo e. g. l. 53. 60. 63. 70, e possessione sua deponendo e. g. l. 54 sq. 73; selecta post SEN. philos.)*: CIC. Verr. I 11 a *Verre quaestore* Cn. Carbonem spoliatum ... pecunia publica, nudatum et proditum consulem, desertum exercitum, -tam provinciam (EVTR. 8, 6, 2 *Hadrianus* p. tres -liquit, quas Traianus addiderat [*de eadem re*: HIST. AVG. Hadr. 9, 1]. HIST. AVG. Aurelian. 39, 7 p. *quamdam* ... a Traiano constitutam ... -liquit [derel- var. l.]). leg. agr. 2, 70 genus agrorum ... propter pestilentiam ... desertum emetut ab iis *dominis*, qui eos vident sibi esse, si non vendiderint, -endos. al. VERG. georg. 4, 127 cui *seni* pauca -ti iugera ruris erant (SERV. deserti atque contempti; *sunt qui ad p. 955, 53 trahant*). HOR. epist. 1, 15, 5 murteta -i ... et sulpura contemni vicus, i. Baiae, gemit. Ov. met. 15, 541 Creten ... diu dubitavit Diana habendam tradaret an Delon, sc. *Hippolyto redivivo*; Delo Creteque -tis eqs. trist. 3, 10, 70 (68 *nemo* presso vomere sulcat humum) cessat iners rigido terra -ta situ. Liv. 7, 34, 4 arx illa est spei ... nostrae, si eam, quoniam caeci -ere Samnites, impigre capimus. al. GERM. 537 cuius *tauri* decepta figura Europe thalamis et virginitate, -ta eqs. (l. ad p. 947, 73). SEN. dial. 10, 19, 2 vis tu -to solo mente ad ista, sc. *maiora*, respicere? (cf. epist. 110, 9 ut *anima* -to mundo terminisque eius ... terram rimaretur). VAL. FL. 3, 685 (*log. Meleager*) virum, i. *Herculem*, perquirere silvis egit amor, loca vociferans non ulla -liqui. VET. LAT. Is. 5, 6 (cod. 111; *log. deus; in imag.*) -am vineam meam (gr. ἀνήστος τὸν ἀπτελῶνά μον, cod. 300 remittam, 325. al. derelinquam, *Vulg.* ponam eam desertam). HIST. AVG. Hadr. 5, 3 omnia trans Eufraten ac Tigrim -liquit. al.

⑤ *in locut. (omnes) res -ere* (v. OTTO, Sprichw. n. 1525; abl. absol. praeter p. 950, 1sq.): PLAVT. Cist. 6 o. -tis r. mihi meretrici frequentem

operam dedistis. Rud. 1212 eum roga, ut -at alias r. et hoc veniat. Stich. 362 r. o. -tas habeo quod tu velis. al. TER. Andr. 412 erus me -tis r. iussit Pamphilum hodie observare (DON. ad loc. 4 -untur ... res, cum imperfectae -untur). al. CIC. Balb. 6. al. LENT. Cic. fam. 12, 14, 1. al. 5 **b actione dicendi, scribendi** (*quaedam sub a allata luc trahi posse vix negaverimus*); *actio -endi fit potius*: **a** non tractando, commemorando, utendo sim. (variatio in contextu c. omittere l. 16sq., praeterire l. 16. 17, praetermittere l. 18. 22, opp. persequi l. 15; indicatur, quid [quis] -atur, maxime per obi. acc. [absolute vel obi. subaudiendo l. 14. 22. 25], per praepos. de l. 24 [sc. elliptic, cf. p. 955, 38 sqq.], enunt. secund. l. 33 [praeparatur per pron. l. 40]; selecta post CIC.): RHET. Her. 2, 21, 33 hoc ... vitandum est in expositione, ne quando, cum omnia collegisse videamus, aliquam idoneam partem -erimus. 4, 27, 37 de puerita ... dicemus, si hoc tempus idoneum putarem; nunc consulto -o; et illud praeterereo, quod eqs. al. CIC. Verr. II 5, 21 -o haec omnia; quae si velim persequi eqs. (antea: praeteribo). Cluent. 62 -tis ... ceteris argumentis omnibus. prov. 6 omitto iuris dictioem ..., caedes -o, libidines praetereo. Catil. 3, 18 (antea: omittam cetera) hoc certe ... neque praetermittendum neque -endum est. Phil. 13, 3 comitatum -o, duces nomino, (reliquos omitto d. vel reliquo nomine d. fere var. ll.). Brut. 165 hoc loco ipsum Domitium non -o. part. 30 ut, si quando tempus ipsum ... dederit occasionem nobis, ut dicamus aliquid ad tempus apte, ne -amus (derel-, delin- var. ll.), top. 33 (postea: praetermittas). al. VARRO ling. 5, 10 de nostris *verbis* dicam, cur sint, de alienis, unde sint, de obliiviis -am. 5, 93 quod ab arte 'artifex' dicitur nec multa in eo obscura, -am. 5, 120 reliqua, quod aperta sunt unde sint, -o. VERG. Aen. 6, 841 quis te, magne Cato, *tacitum* aut te, Cosse, -at? (l. item praedic. per *pleonasmum*: AVIEN. Arat. 440 mea Musa senem t. Cephea non -et [gr. 180 ἄρχοντος καταχείσεται]. al.). HOR. ars 150 quae desperat tractata nitescere posse, -it Homerus. SEN. contr. 7, 7, 10 Latro semper contrahebat et quidquid poterat tuto -ere praeteribat. SEN. benef. 1, 4, 1 omnia ista, quae ... extra rem sunt, ... -am. QVINT. inst. 6, 4, 1 quam *altercationem* scriptores ... ideo -erunt, quia satis ceteris praecepsis in hanc quoque videbatur esse prospectum. decl. 249, 18 quomodo deprehenderim, sc. adulteros, quo[s] teste[s] -o. IVV. 7, 168 *sophistae* veras agitant lites raptore, sc. *persona controversiarum*, -to. GELL. 9, 9, 3 Vergilius, cum ... Homeri ... locos effingeret, partem -liquit, alia expressit (*in vertendo ut*: 9, 9, 4 -isse Vergilium quod Graecum quidem mire quam suave est, verti autem neque debuit neque potuit [5 omiserat]). HIER. in Ezech. 6, 13 id, quod nos interpretati sumus: '...', et post paululum: '...', LXX -erunt [item respic. Septuaginta: 8, 5]). CLAVD. 21, 325 hoc quoque non parva fas est cum laude -i, quod non ante fretis exercitus adstitit ultor ..., quam eqs. al. p. p. p. pro adi.: FRONTO p. 216, 18 *laudabit non tantum eos, quos alii quoque laudibus ante decoraverint, verum conquiet ... homines a ceterorum laudibus -tissimos*. **B tractandi, utendi sim, finem faciendo, non continuando** (accedit praedic. inchoatum l. 49. 51. al. [cf. p. 949, 40]; quid vel quis -atur, indicat fere obi. acc. [absolute vel e contextu suppl. e. g. l. 52], sed inf. l. 70 [cf. p. 948, 58]; fort. luc trahas p. 947, 31 sq.): RHET. Her. 4, 30, 41 praecisio est, cum dictis quibusdam reliquum, quod coeptum est dici, -itur inchoatum. al. CIC. Verr. II 3, 106 audistis haec, iudices; quae nunc ego omnia praetereo et -o (rep. 1, 55 expediri quae restant vix poterunt, si hoc inchoatum -eris. al.). de orat. 2, 177 oportet ... ex isdem illis locis interdum concludere, -ere alias alioque transire. parad. 49 venio ... iam ad sumptuosos, -o istum quaestuosum (-untur homines ut: SEN. dial. 3, 2, 3 adhuc singulorum supplicia narro: quid, si tibi libuerit -tis in quos ira viritim exarsit aspicere caesas gladio contiones? 9, 14, 10 non raptim -etur magnus vir et cum cura dicendus: dabimus te in omnem memoriam. nat. 7, 11, 1 Epigenen -amus et aliorum opinione prosequamur). al. NEP. frg. 58 Marsh. hoc genus latinarum litterarum ... rude atque inchoatum morte Ciceronis -tum esse. HOR. carm. 2, 1, 37 ne -tis, Musa procax, iocis Ceae retractes munera neniae (cf. MART. 8, 3, 11 -ere nugas). SEN. contr. 9, 5, 17 (antea: Montanus ... sententias suas repetendo corrupit) solebat Scaurus Montanum 'inter oratores Ovidium' vocare; nam et Ovidius ne scit, quod bene cessit, -ere. SEN. dial. 9, 11, 8 quotiens *Publilius Syrus* mimicas ineptias et verba ad summam caveam spectantia -liquit (GELL. 11, 7 tit. v. antiquissimis -tisque iam et desitis minime utendum). PLIN. nat. 2, 31 nunc -to mundi ipsius corpore reliqua inter caelum terrasque tractentur. QVINT. inst. 5, 13, 34 ut *oratores* ... pro effectis -ant vixdum inchoata. al. accedit inf.: THEOD. MOPS. in I Thess. 4, 15 p. 28, 11 illud intendendum est, quoniam de resurrectione disputans Christi, dormientium resurrectionem -ens dicere, de assumptione disputat.

2 in religione: **a** -itur *deus* (paganorum vel Christianorum) vel eius cultus, templum sim., qui (quod) non iam colitur: CORNELIA epist. frg. 2 non pudebit te eorum deum preces expetere, quos vivos atque praesentes -tos atque desertos habueris? TIB. 1, 5, 58 saevit ... iniusta lege, sc. rupto foedere amicitiae, -ta Venus. Liv. 1, 31, 3 ut patrio ritu sacra Albani

facerent, quae velut dis quoque simul cum patria -tis oblivioni dederant et aut Romana sacra suscepserant aut ... cultum -erant deum (STAT. Theb. 7, 649 Baccheos ... -ere c.). STAT. Ach. 1, 613 attonito stat turba *Baccharum* metu sacrisque -tis illum *Achillem* ambire libet (PRVD. perist. 2, 467 -tis patris et Christi s.). Ivv. 7, 37 *patronum* colis et Musarum et Apollinis aede -ta. TERT. adv. Iud. 1, 7 populus ... -tis idolis ... ad eundem deum conversus est, a quo Israel ... abscesserat (3, 12. VET. LAT. Tob. 14, 6 [cod. 150, sim. al. et VVLG. 14, 8] nationes ... -ent omnia i. sua [gr. κατούσοναν]. al.) adv. Marc. 5, 2, 2 quem *deum* -issent alium secuti (VET. LAT. iud. 2, 13 [Cypr. testim. 1, 1] -erunt d. et servierunt Bahal [gr. ἐγκατέλιπον, Vulg. dimittentes]. al.; *addas l. I.*) VET. LAT. Ios. 24, 16 (cod. 100, sim. VVLG.) -ere dominum ([gr. καταλιπεῖν]. Os. 4, 10 [Hier. ad l. sim. VVLG.] d. -erunt, ut non custodirent [gr. ἐγκατέλιπον, cod. 176 derel-]. al.). Rom. 1, 25 (Cypr. testim. 3, 10) *gentes* servierunt creaturae -to creatore ([gr. ἐλάτρευον τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, Vulg. potius quam creatori]. AVG. civ. 11, 7 p. 470, 9). IREN. 3, 5, 3 ut *gentes* -rent ... lapides, quae suspicabantur esse deos. CYPR. laps. 10 Christus non -atur (AVG. in psalm. 123, 6 si ... non -eris de corde tuo C. al.). al. **b** -untur *apostoli, prophetae, ecclesia vel precepta, verba sim., qui (quae) negleguntur, non iam observantur.* TERT. adv. Marc. 4, 22, 3 (respic. Luc. 9, 28sqq.) sicin alienos demonstrant illos Moysen *Heliamque*, dum secum habet? sic -endos docet, quos sibi iungit? praescr. 3, 11 *Paulum* apostolum ... aliqui ... -erunt (respic. e. g. II Tim. 1, 15 aversi sunt a me, ut: PELAG. ad loc. p. 510, 7 quos me non putabam deserere -erunt). VET. LAT. Sirach 49, 6 -erunt legem Potentis reges Iudea ([gr. 49, 4 κατέλιπον]. I Macc. 2, 21 [rec. V] -ere l. et iusticias dei [gr. καταλιπεῖν, rec. L, B derel-]. al.). Marc. 7, 8 (cod. 5. al., sim. VVLG.) mandatum dei (gr. ἀφέντες). IREN. 5, 20, 2 praeconium Ecclesiae. CYPR. unit. eccl. 6 ecclesiam (AVG. in epist. Ioh. 1, 12. al. ibid.). LACT. inst. 5, 6, 10 *homines* divinum fas -erunt. PRISCILL. tract. 3, 71 apostolica precepta. al. **c** -untur homines (*Christus l. 33*) a deo (dea l. 38), sc. ut non iam protegantur sim.: TERT. adv. Prax. 26, 9 exclamans, quod se deus -isset (item -itur *Christus in passione a deo patre* [sec. e. g. Matth. 27, 46]: 30, 2 qui deus ... filium -liquit [derel- var. l. cf. I dereliquit]. PRISCILL. tract. 6, 99. al.). VET. LAT. gen. 28, 15 (Aug. c. Parm. 1, 2, 3. al.: *deus ad Iacob*) non -am, sc. te, donec faciam eqs. (gr. οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω, Vulg. dimittam). RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 123, 20 dominus -ens populum Istrahel pro peccatis suis. MART. CAP. 2, 149 (*ad Iunonem*) ut earum *puellarum nubentium* ... itinera protegas ... et cingulum ponentes in thalamis non -as. al. **d** -untur peccata, errores, vita non christiana sim. (vel *diabolus, haeretici sim.; usu refl. l. 54*), a quibus receditur: VET. LAT. sap. 12, 2 ut peccatores -ta malitia credant in te, domine (gr. ἀπαλλαγέντες τῆς κακίας). Sirach 17, 21 convertere ad deum et -e peccata tua (gr. 17, 25 ἀπόλετε). CYPR. Demetr. 5, 2 -tis vanis superstitionibus (ANIAN. Chrysost. hom. 8, 4 magi ... s. patrīam -entes ad verum dominum veniunt adorandum [gr. p. 87^m. ἀφέντες]. SVLP. SEV. chron. 2, 7, 4 -tis erroribus ac s.). epist. 67, 8, 3 ut humanos errores et mendacia -amus et ... in dei veritate maneamus ([reiciamus cod. unus]. 73, 15, 2 -tis humanae contentionis e. [reiecar. l.]. al., e. g. l. 46). HIL. in Matth. 10, 5 curam ... saecularis substantiae -endam esse. FILASTR. praef. 3 diabolo -to. AMBR. paenit. 1, 14, 75 si non penitus eam *fornicationem* de nostro exutiamus animo, tollimus eam magis quam -imus. RVFIN. Orig. in num. 12, 4 p. 104, 21 qui nondum -entes mundum convertuntur ad patrem (QvODV. virtut. carit. 4, 1 Op. imperf. in Matth. 1 p. 617^{ext}). al. reflexive: GREG. M. in euang. 32, 1 (respic. Luc. 9, 23 qui vult post me venire, abneget semetipsum) laboriosum est -ere semetipsum. 32, 2 tunc ... nosmetipsos -imus, tunc nos ipsos abnegamus, cum vitamus quod -fuiimus. al. ibid.

D reliquum, residuum sim. faciendi, sc. ceteris sublati, reiectis, deletis sim. (cf. GLOSS.¹ I Ansil. RE 901 -liqui: residuum feci. -untur ea, quae adhuc agenda, tractanda sim. sunt p. 953, 44. 73sqq. flocut. nihil -ere indicat nihil posse addi e. g. p. 953, 48. 954, 10. 30]; saepe c. dat. commodi; opp. tollere p. 952, 15. 953, 49. al; in fig. etym. p. 952, 5. 953, 44); quid -atur, indicatur per: **1** obi. acc.: **a** -untur res (addidimus partes corporis): **a** quaelibet exempla; pro obi. sunt: **①** corporea (vel quae sensibus percipiuntur): **②** varia: **①** (sibi) retinendo, non cedendo (certiora selecta; cf. e. g. p. 952, 22. 953, 50. 954, 67sqq.): PLAVT. Capt. 655 (log. senex) nuculeum amisi, -liqui pigneri putamina (codd. Non., retinui Don., Leo; v. Otto, Sprichw. n. 1247). Stich. 261 (log. parasitus) linguam ... vendidi datariam, ... quae ... dicat 'dabo'; ventri meo -liqui (ecccā), quae dicat 'cedo' (i. e. illam P. e. aliam Leo). LEX agr. (CIL 1² 585) 2 (quem quisque ... sabei a)grum locum sumpsit -liquitve (inde suppl. ibid.). CIC. Verr. II 1, 51 nullum signum domi -isti praeter duo. LIV. 26, 36, 5 ita ut anulos sibi quisque ... et quibus uxor filiaeve sunt singulas uncias pondo auri -ant (de eadem re: FLOR. epit. 2, 6, 24 [sim. AVG. civ. 3, 19 p. 129, 21]). al.

② cetera exempla: **②** -untur quaelibet (saepē de eis, quae post vastationem, damnum illatum sim. supersunt, e. g. l. 16. 18. 21, de reliquis escae e. g. l. 41. 47; quid -atur, indicat praedic. l. 49; selecta inde a RHET. Her.): PLAVT. Most. 81 (79sq. priusquam omnia periere, et aedes et ager) nisi senex huc reddit, paucorum mensum sunt -tae reliquiae. TRIN. 678 (in imag.) genus tuum, quod ipse incendi, restinguens ne scintillam quidem -es, genus qui congliscat tuom. CATO agr. 1, 6 scito idem agrum quod hominem, quamvis quaestuosus siet, si sumptuosus erit, -i non multum (inde Plin. nat. 18, 28 non multum superesse). RHET. Her. 4, 53, 67 hic de tanto patrimonio tam cito testam, qui sibi petat ignem, non -liquit. CIC. Quinct. 38 ne quam partem huic propinquuo suo ullius ornamenti -at Naevius (Tim. 16 ut mundus unus esset nullā p., unde alter gigneretur, -tā [gr. 33⁴ ὑπολειεψέντων ἐξ ὄν. de eadem re: APVL. Plat. 1, 8 p. 196 nullam horum elementorum mundi p. extra orbem -i; postea: superesse]. VARRO rust. 3, 16, 33 in eximendo melle ... novem p. tollere, decumam -ere [item mellis: PLIN. nat. 11, 35. al. apud eundem]. LIV. 2, 10, 7 exigū p. pontis -tā. al.). Verr. II 1, 113 nos si alienam vicem pro nostra iniuria doleremus, vestigium istius Verris, i. eius statuarum, in foro nullum esset -tum ([sim. 2, 160]. leg. agr. 2, 87 Corinthi [item urbium: Phil. 11, 25 Asiae civitatum atque urbium. QVINT. decl. 348, 6 vetustissimae ... urbis]. LIV. 10, 15, 5 nec valli tantum ac fossarum v. -ta sunt, sed eqs. al.; cf. p. 946, 3. 953, 67). 3, 31 nihil sibi aratori frumenti ab Apronio -tum, bona sua etiam direpta (sim. usu partit. [distingue p. 954, 18]: VERG. Aen. 2, 659 si n. ex tanta superis placet urbe -i [inde fort. GLOSS.¹ I Ansil. RE 891 -i: remane(re)]. al.). 3, 103 plerisque aratoribus nihil omnino superfluisse; si cui quid ... aut -tum aut remissum sit eqs. (LIV. 40, 10, 6. al.; cf. aliquid -ere: LVCR. 4, 39 ne forte ... reamur ... a. nostri post mortem posse -i. al.). LVCR. 3, 411 dummodo ne ... circum caedas aciem, i. pupulam, solamque -as (nisi ad p. 946, 30). VARRO rust. 3, 16, 33 (antea l. 15) alii hoc plus -unt, quam dixi (item respic. mel: 3, 16, 34 ut ne plus tertia pars eximatur mellis, reliquum ut hiematione -atur. al.; cf. l. 15). PANEG. in Mess. 190 licet asperiora cadant spolierque -tis (item p. p. neutr. pro subst. : NVX 99 v. p. 96, 66. SEN. dial. 6, 16, 8 ut nihil magis placeat, quam quod amissum est: ini- quiores sumus adversus -ta erectorum desiderio. al.). PROP. 2, 34, 55 cui poetae parva domi fortuna -ta est (nisi ad p. 943, 42). OV. fast. 2, 579 annus sacrum faciens vina ... instillat: vini quodcumque -tum est, ... ipsa ... bibit. MANIL. 2, 97 (ad lunam) quantum ... -liquit aut dedit ille sol, refers (item -itur lux: PLIN. nat. 18, 344 si nubes solem circumcludent, quanto minus luminis -ent, tanto turbidior tempestas erit). CELS. 8, 3, 5 donec integrum os -atur (COLVM. 9, 14, 15 apes aves inclusas pascuntur esurientes nec nisi ossa earum -unt. 12, 55, 2). SCRIB. LARG. 127 ruminis radices ... incociae, donec sextarius -atur (MARCELL. med. 27, 9). LVCAN. 8, 334 solos tibi, Magne, -liquit Parthorum fortuna pedes, sc. quos amplexurus sis auxilium petens? PLIN. nat. 28, 166 quae aqua -ta est e bovis ... potu. CIL IV 6733 (in pistrino) ex XIII K(alendas) Aprilis diaria -liquimus (cf. Wachter, Pompejan. Wandinschr., 2019, n. 927). MART. 7, 20, 17 colligere ... analecta quidquid et canes -erunt. Ivv. 6, 373^b castratos pueros ... follis, i. scroti, ... pudet cicerisque, i. glandis, -ti. al. quid -atur, indicat praedic. (cf. p. 953, 71): HOR. epod. 17, 22 fugit iuventas et verecundus color; -or, ossa pelle amicta lurida (i. Peerlkamp, color -liquit trad.). **b** -untur herbae, arbores earumve fructus sim., sc. quae non deputantur, decerpuntur (aliter p. 955, 68sqq.): CATO agr. 32, 1 arbores hoc modo putentur: rami uti divaricentur, quos -es, ... et ne nimium crebri -antur (ad E2a). 49, 1 vineam primum deputato, binas gemmas ne amplius -ito (COLVM. 3, 18, 4. al.). NOVIUS Atell. 111 aliquot antipedullos -liquimus vindemiae superstites. CIC. Cato 53 ineunte vere in eis *sarmentis vitis amputatae*, quae -ta sunt, existit ... ea, quae gemma dicitur. VARRO rust. 1, 31, 2 pampinare est e sarmento coles ... primum ac secundum ... -ere, reliquos decerpere, ne -tis colibus, sarmentum nequeat ministrare succum (i. ad p. 955, 68). SEN. epist. 86, 17 amputatis radicibus, -to tantum capite ipso, ex quo illae pependerant. COLVM. 2, 13, 1 si ..., quod falx -erit, ... vomis rescindat atque obruat. al. PLIN. nat. 17, 260 haec poma ... intervelli melius est, ut, quae -ta sint, grandescant. al. in imag. vel compar. : CIC. Tusc. 3, 13 miseriarum ... omnis radicum fibras evellere; tamen aliquid -etur fortasse ..., sed -etur id solum, quod erit necessarium. VARRO ling. 7, 109 nemo repressus, qui e segete ad spicilegium -liquit stipulam. VET. LAT. Mal. 3, 19 (Hier. ad loc. 4, 1, sim. al. et VVLG.) succendet eos iniquos dies veniens ... et non -etur in eis radix neque ramus (gr. οὐ μὴ ὑπολειφθῇ ἐξ αὐτῶν).

B spatia, loca: **①** quae patent, libera, vacua remanent ceteris partibus occupatis, clausis sim. (percursis p. 953, 9; accedit praedic. e. g. p. 953, 2. 23; quaedam ad E vergere concedimus, cf. etiam p. 939, 73): PLAVT. Curc. 387 (log. parasitus) med intus explevi probe et quidem -liqui in ventre cellae uni locum, ubi reliquiarum reliquias reconderem (CIC. Verr. II 1, 65 quidam rogat Rubrium, ut, quos ei commodum sit, invitet, l. 75 [Pieroni]

sibi soli ... -at. VARRO ling. 5, 161 cavum aedium dictum qui l. tectus intra parietes -batur patulus ..., in hoc l. si nullus -tus erat, sub divo qui esset, dicebatur testudo ...; si -tum erat in medio [sc. spatium?], ut eqs. al.; cf. l. 42). CATO agr. 112, 1 in dolium ... operculum inponito, -ito, qua interspiret (al. v. vol. VII 1, 2279, 74 sqq.; item intellegitur obi. vel subi. ex enunt. relat.: SEN. dial. 5, 19, 3 [antea: os inserta spongea includi] cui umquam morituro non est -tum, qua gemeret?). PLANC. Cic. fam. 10, 23, 2 tot passuum spatio -to consedi (item -unt homines: CAES. Gall. 5, 44, 6 mediocri s. -to Pullo pilum in hostes inmittit. al. e. g. l. 3. p. 949, 28; -it natura: LIV. 22, 4, 2 inter montes et lacum via tantum interest perangusta, velut ad *{id}* ipsum de industria -to s. al.; cf. CAES. civ. 3, 92, 1 inter duas acies tantum erat -tum spatii, ut eqs.). CAES. Gall. 2, 29, 3 una ex parte ... aditus ... -batur (al. v. vol. I 698, 78 sqq.). 7, 70, 3 se ... multitudine impedit atque angustioribus portis -tis coartantur (civ. 2, 15, 4. aliter p. 956, 17). al. BELL. Alex. 30, 2 magno intervallo -to ab hoste (al. LIV. 10, 5, 6. al.). VARRO ling. 5, 142 qua viam -bant in muro eqs. (LIV. 29, 2, 6 ut inter legiones ... patentes equiti -rent v. aliter l. 30). VERG. georg. 1, 35 tibi ... bracchia contrahit ... Scorpions et caeli iusta plus parte -liquit (*simil spectat ad F.*) GALL. or. frg. Serv. auct. ecl. 9, 10 (*post agrum Mantuanum divisum*) cum iussus tria milia passus a muro in diversa -ere vix octingentos passus ... admetereris, -isti. VITR. 4, 2, 4 si in is aedificiis fenestrarum fuerint lumina -ta (5, 10, 5, 6, 3, 6). al. S. C. Frontin. aq. 127, 1 utraque ex parte quinos pedes *{vacuos}*, -i ([antea: patere; *praedictive positum ut:* COLVM. 4, 33, 3]. COLVM. 5, 3, 1 inter ordines [5, 10, 5 arb. 19, 3]. al. apud eundem). CVRT. 7, 3, 9 in tecto foramine -to (COLVM. 9, 13, 14 exiguis f. -tis ... alvorum exitus paecludi. GREG. M. in Ezech. 1, 7, 4 unum f. apertum -itur. aliter p. 956, 25). al. ② cetera exempla: CIC. Arat. 270 supero convertier orbe quinque pari spatio partis, sc. tropici Cancri, tris esse -tas, tempore nocturno quas vis inferna frequentat. CAES. Gall. 1, 9, 1 -batur una per Sequanos via. ALF. dig. 21, 2, 45 quamvis id, quod -retur, sc. post evictionem, centum iugera haberet. HOR. carm. 2, 15, 2 iam pauca arato iugera regiae moles -ent. LIV. 5, 42, 7 quin ..., quamvis inopem parvumque, quem tenebant, collem libertati -tum virtute defenserent. POMP. TROG. hist. Iust. 38, 4, 8 nec victimam solum dici ... Romam a Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen -retur. VITR. 3, 1, 8 e cubito ... cum dempti sunt palmi duo, -itur pes quattuor palmorum. al. p. p. p. neutr. pro subst.: PLIN. nat. 2, 172 (170 maria circumfusa undique ... partem orbis auferunt nobis) adde, quod ex -to plus abstulit caelum (-to spatio var. l.).

② incorporea: ① quaelibet (quid -atur, indicat praedic. l. 71; p. p. p. pro subst. l. 44; selecta inde a CAES.): PLAVT. Cist. 150 multiloqua ... est anus: satin vix -liquit deo, quod loqueretur, loci (cf. locum -ere vol. VII 2, 1597, 52 sqq., ceterum p. 952, 74). 786 quod ad vos, spectatores, reliquom -itur, ... date plausum. Merc. 666 (*log. adolescens*) mihi nil -ti quicquam aliud iam esse intellego (relicui Angelius). Truc. 292 (*servus ancillae*) erubuisti? quasi vero corpori -eris tuo *cretato* potestatem coloris ulli capienda (CIC. leg. agr. 2, 27. al.). TER. Haut. 1021 illi filio nihil vitist -tum, quin sit et itidem tibi *matri*. RHET. Her. 4, 29, 40 (*respic. expeditio*) rationibus pluribus enumeratis ... ceterae tolluntur, una -itur (CIC. Verr. II 4, 104 earum ... rerum nullam sibi iste neque infitandi r. neque defendendi facultatem -liquit. al.). CIC. Tull. 12 cum spem defensionis nullam -isset (leg. agr. 2, 75. al. CAES. Gall. 1, 51, 2 HIRT. Gall. 8, 55, 2. NEP. Milt. 3, 2 s. salutis. OV. Pont. 1, 6, 28. LIV. 4, 27, 6 nullā in proelio iusto -tā s. al.). Phil. 9, 8 nulla dubitatio -etur, quin eqs. (al. v. vol. V 1, 2079, 20. 44 sqq.). ac. 2, 34 nec sensus neque perspicuum ullum -itur (CELS. 7, 7, 14^a si exigua suffusio est ... et a latere s. aliquem fulgoris -it, spes superest). al. CAEL. Cic. fam. 8, 7, 2 -o tibi, quod ab aliis quaeras. CAES. Gall. 5, 52, 6 quod ... expiato incommmodo neque hostibus diutina laetitia neque ipsis longior dolor -atur. SALL. Catil. 20, 8 omnis gratia potentia ... apud illos potentes sunt ...; nobis -ēre pericula repulsas eqs. OV. ars 3, 460 tibi, Demophoon ..., Phyllide decepta nulla -ta fides est. LIV. 8, 20, 12 quam minimum irarum inter nos Romanos illosque *Prvernates* -i. CELS. 8, 11, 6 aut maior aut minor usus eius membra -itur. SEN. clem. 1, 12, 5 -at oportet securi aliquid metus. LVCAN. 2, 595 (*log. Pompeius*) quod socero, i. *Caesari*, bellum praeter civile -liqui? PETRON. 88, 1 cum pulcherrimae artes perissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium -isset (FIRM. err. 28, 1 ut ... nullum praecedentis pestilentiae, sc. *idolatriae*, v. -atur. cf. p. 952, 18). BASS. gramm. VI 263, 15 quattuor syllabis prioribus detractis ... -itur '...', par anacreonte metro (cf. VEL. gramm. VII 57, 19 'Iuliis' et 'Claudiis' si detraxeris 's', -etur 'Iulii' et 'Claudii'). al. quid -atur, indicat praedic. (cf. p. 952, 48): LIV. 5, 18, 4 me iam non eundem sed umbram nomenque P. Licini -tum videatis. ③ quae adhuc dicenda, tractanda sunt (fort. huc p. 955, 41 sqq.): PLAVT. Cas. 251 (*senex uxori*) -e aliquantum orationis, cras quod mecum litiges. CIC. Mur. 54 nunc mihi tertius ille locus est -tus orationis de

ambitus criminibus (reliquis *Halm*). BALB. 17 nihil ... mihi novi, nihil integri neque M. Crassus ... neque Cn. Pompeius ... ad dicendum -liquit. al. LVCR. 4, 523 quo pacto quisque *sensus* suam rem sentiat, haudquam ratio scruposa -ta est. VARRO ling. 8, 21 quoniam dictum est de duobus, ... tertium, quod -itur, ... nunc dicetur. rust. 1, 16, 1 -itur altera pars (TAC. dial. 16, 3 exequemur eas p., quas intellexerimus te non tam omisisse, quam nobis -isse). al. VERG. georg. 4, 148 haec ... praetereo atque alii post me memoranda -o (huc spectat COLVM. 10 praef. 3. 10, 5). LIV. 3, 9, 6 ut nihil, si ambo consules infesti circumstarent tribunum, -tum minarum ... sit. al. ④ tempus (fort. huc p. 948, 54): CIC. Tull. 6 ut ita tibi L. *Quinctio* multum temporis ad dicendum sumas, ut *{h}is* aliquid ad iudicandum -as. p. red. in sen. 24 exiguum reliquae vitae tempus ... etiam ad commemorandam gratiam mihi -tum putarem (CAES. Gall. 5, 9, 8 magna parte diei consumpta munitioni castrorum t. -i volebat. al.). al. SEN. dial. 10, 3, 3 quantum vanus dolor, stulta laetitia ... abstulerit, quam exiguum tibi de tuo -tum sit. SIL. 9, 375 brevis hoc vitae, quodcumque -tum, extendamus.

⑤ β in locut. nihil, nil -ere (usum partit. v. sub a, e. g. l. 1. p. 952, 22; cf. p. 955, 31): TER. Haut. 140 n. -o in aedibus, nec vas nec vestimentum; conrasi omnia. RHET. Her. 4, 3, 5 si eorum volumina prehenderint antiqui oratores ... et suum quisque de libris sustulerit, n. istis, quod suum velint, -atur. CIC. S. Rosc. 13 accusant ii, qui in fortunas huius invaserunt, causam dicit is, cui praeter calamitatem n. -erunt (nat. deor. 2, 118 -i n. p. ignem. LIV. 32, 33, 13 de quorum possessione dimicetur tollentem n. sibi p. bellum -ere, quod consilium esse? [cf. Polyb. 18, 3, 8 καταλπεῖν]. al.). al. ATT. CIC. Att. 9, 10, 6 n. -itur nisi fuga (LIV. 21, 44, 7 [log. Hannibal] n. usquam nobis -tum est, n. quod armis vindicarimus. al.). VERG. Aen. 4, 315 per ... has lacrimas ... te -quando aliud mihi iam miserae n. ipsa -liqui ... oro. LIV. 5, 40, 3 mulierum fletus et concursatio incerta ... n., quod humani superasset mali, -bant. al.

⑥ β -untur animantes, qui ex plurimis, coetu sim. supersunt (partes corporis v. sub a; accedit praedic. l. 59, indicatur finis l. 38): α quilibet (suppl. LEX repetund. [CIL 1² 583] 20): CIC. S. Rosc. 5 ego huic causae patronus exstiti non electus, unus qui maximo ingenio, sed -tus ex omnibus qui minimo periculo possem dicere (, opp. etiam p. 934, 62). dom. 37 probate genus adoptionis: ... iam patricius nemo -etur. al. LIV. 3, 58, 11 nullo -to sonte. al. SEN. apocol. 3, 3 (antea: dum hos pauculos, qui supersunt, civitate donaret) placet aliquos peregrinos in semen -i. al. ASCON. Mil. p. 36, 10 lex iubebat, ut ... quinos iudices ... accusator, totidem reus reiceret, ita ut numerus iudicum -retur, qui sententias ferrent, quinquaginta et unus (cf. LEX Imit. 9 C 40 dum ex iis iudicibus unus -a[n]tjur). QVINT. decl. 268, 21 satis erat -tum esse me solum. al. ⑦ β qui non pereunt (saepe de superstitibus in re militari, e. g. l. 55 sq. 58 sqq.; -it Fortuna e. g. l. 57, 64; selecta inde a LIV.): CIC. S. Rosc. 13 causam dicit is, qui unus -tus ex illorum nefaria caede restat. Verr. II 1, 121 (in lusu verborum) cum quidam Sacerdotem, sc. *Verris praedecessorem*, exsecrabantur, qui verrem tam nequam -isset ([inde QVINT. inst. 6, 3, 55]. item -untur animalia: PLIN. nat. 11, 91 quidam ... ab ipsis *scorpionibus* fetum devorari arbitrantur; unum modo -i sollertissimum. HIST. AVG. Aurelian. 22, 5 canem [23, 2 bis; v. Otto, Sprichw. n. 331]). Phil. 13, 29 (28 qui consulares si omnes viverent) ego unus -tus ex multis. Att. 14, 21, 3 regni heredem -tum esse (sc. a *tyrannoctonis*; vix a *Caesare*, ita ut locus ad p. 943, 6 pertinet). al. CAES. Gall. 3, 19, 4 milites magnum numerum eorum *hostium* occiderunt; reliquos equites consecrati paucos, qui ex fuga evaserunt, -erunt. 3, 26, 6 ex numero milium *L hostium* ... vix quarta parte -ta (LIV. 8, 10, 6). OV. met. 6, 196 maior sum, quam cui possit Fortuna nocere, multaque ut eripiat, multo mihi plura -et (log. Niobe ut: 6, 299 *Latona*, unam minimamque -e, sc. *filarum*). LIV. 4, 10, 5 vix nuntiis caedis -tis (5, 49, 6. al.). 5, 42, 4 non ullius rerum suarum -ti praeterquam corporum vindices. 9, 32, 11 (antea: prima tota acies deleta) subsidiariis modo -tis. SEN. suas. 5, 1 nihil ex tanta acie -tum minanti *Xersi*, nisi quod vix fugientem sequi possit (2 supersunt). SEN. Tro. 1041 vir et Pyrrha ... unici terris homines -ti. dial. 6, 16, 6 (antea: fortuna ... non tantum eripuit filios, sed elegit) duas tibi -liquit filias. LVCAN. 3, 605 discrevit mors saeva viros, sc. *geminos fratres*, unumque -tum agnorunt ... sublato errore parentes. 9, 265 unum fortuna -liquit iam tribus e dominis, sc. *triumviris*. al. γ quos quis sibi retinet (sc. in re militari praeter l. 74; certiora selecta; opp. dimittere l. 69. p. 955, 2sq.): CAES. Gall. 5, 19, 1 Cassivellaunus ... dimissis amplioribus copiis, milibus circiter quattuor essedariorum -tis itineris nostra servabat. 7, 34, 2 *Caesar* equitatus partem illi *Labieno* attribuit, partem sibi -liquit. civ. 1, 41, 1 (1, 39, 2 *Caesar* legiones in Hispaniam praemiserat sex) cum equitibus DCCC, quos sibi praesidio -erat, in castra pervenit. VARRO rust. 2, 9, 12 eligere oportet, quos *catulos* habere velis, reliquos abicere; quam paucissimos -eris, tam optimi in alendo fiunt. LIV. 26, 28, 8 exercitus ... sociorum ... minui ..., ut ... septem milia peditum et

trecenti equites -rentur, eadem ratione stipendiorum habita in veteribus militibus dimittendis. VET. LAT. I Macc. 12, 47 (rec. L, sim. X) *Ionathan* dimisit exercitum ...; -liquit autem secum tria milia virorum (gr. κατέλιπεν, rec. B tenuit, V retinuit). al.

2 structuras verbales (*saepe pass. impers. -itur sim., ita ut verget in notionem q. e. 'restat, remanet' [aliter e. g. l. 31]; addidimus ellipsis sub d]: **a enunt. secund. c.** ut (nisi ut l. 9, c. coni. nudo l. 17; *praeparatur per pron. l. 10sqq.*): **quaelibet exempla:** FAV. or. frg. Gell. 15, 8, 2 si ... pergit luxuria crescere, quid -itur, nisi uti delibari sibi cenas iubeant, ne edendo defetigentur? CIC. Vatin. 35 ne hoc quidem senatui -bas, quod nemo unquam ademit, ut legati ex eius ordinis auctoritate legarentur? (36 eripueras senatui). Mil. 6 obsecrabo ..., hoc nobis saltem ut -atur, vitam ab inimicorum audacia ... ut impune liceat defendere. Att. 10, 8, 2 -itur ut, si vincimur in Hispania, quiescamus. CAES. Gall. 5, 19, 3 -batur, ut ... longius ab agmine legionum discedi Caesar *non* pateretur. civ. 1, 29, 2 -batur, ut ... naves essent exspectandae. al. VARRO rust. 1, 5, 1 -itur, quot partes ea disciplina, sc. *agri cultura*, habeat, ut sit videndum. VITR. 2, 8, 13 -itur ..., quoniam ad explicationem moenium eorum sum invictus, tota uti sunt definitam. al. *in conclusione argumentationis* (cf. l. 34; *in rebus rhetoricas vel iudicialibus* e. g. l. 22sq.): RHET. Her. 2, 21, 33 -itur, si neque a praedonibus neque ab inimicis occisus est, ... ut abs te sit interemptus. 4, 29, 40 -itur ergo, ut me vi de meo fundo deieceris. CIC. inv. 1, 12 -itur ergo, ut omnia tria genera sint causarum. div. 2, 14 -itur, ut ea fortuita divinari possint, quae nulla nec arte nec sapientia provideri possunt. al. VITR. 3, 1, 9 -itur, ut suspiciamus eos, qui eqs. al. **b** (acc. c.) *inf.* (acc. *subaudiendo* l. 27; *cum pron. praepar. l. 27, praecedit nisi l. 29*): CIC. Flacc. 85 -itur illud, ... non debuisse, sc. *Flaccum*, cum praetor esset, suum negotium agere. fin. 1, 26 tu ... totum Epicurum paene e philosophorum choro sustulisti; quid ei -isti, nisi te, quoquo modo loqueretur, intellegere, quid diceret? Ov. met. 14, 100 *Iuppiter Cercopibus abstulit usum ... linguae;* posse queri tantum rauco stridore -liquit. MANIL. 5, 400 nihil est audere -tum. LVCAN. 5, 298 quando pietasque fidesque destituant moresque malos sperare -tum est. STAT. silv. 2, 1, 55 nobis meminisse -tum est. TERT. anim. 21, 4 de hoc plane -itur quaeri, an eqs. resurr. 35, 5 -itur intellegi corpus id, quod eqs. al. **c enunt. interrog.** (*praeparatur per pron. CIC.*): CIC. Tusc. 5, 13 hoc nudum -itur, possitne quis beatus esse, quam diu torqueatur. BOETH. Porph. isag. p. 18, 3 proprium ... quo differat ab accidenti, -itur (gr. καταλειφθήσεται). **d elliptice iuxta praepos. de, sc. omittitur 'ut dicam' sim. (cf. De Melo, ed. et comm. in ling., 2019, 1085 et 1215 [vix 'quaestio' sim. *subaudias, ut locus ad p. 953, 73 pertineat*; ubique pass. im-pers.; cf. p. 950, 24]):** VARRO ling. 8, 63 -itur de casibus. 10, 30 de articulis. rust. 2, 2, 20 -itur de numero, sc. *gregis ovium* (2, 3, 9, 2, 6, 5), 2, 9, 1 de quadripedibus.*

E servandi, retinendi in statu eodem (in loco e. g. l. 71. p. 956, 19), sc. -untur, quae (qui) non in condicionem aliam mutantur, moventur, convertuntur (indicatur finis e. g. p. 956, 4, 22): **1 exempla varia:** **a quolibet contextu:** **a -untur agri sim.:** (I) *qui in possessione remanent* (*simil vergunt ad F [praeter PLAVT.]*): PLAVT. Trin. 652 istum ... agrum tibi -i ... expeto (LIV. 21, 13, 6 *Hannibal urbem vobis ... adimit, agros -it.* cf. p. 956, 54). CIC. Phil. 5, 20 dividebat agros, quibus et quos volebat; ... tantum quisque habebat possessio, quantum -erat divisor *Lucius Antonius. HIST. AVG. Prob. 15, 6 illis barbaris sola -imus sola, nos eorum omnia possidemus.* (II) *qui non limitantur, adsignantur, sc. in divisione:* CIC. leg. agr. 1, 3 utrum ... hanc silvam *Scantiam* in -tis possessionibus an in censorum pascuis invenisti? HYG. lim. grom. p. 143, 13 haec vicina uribus rupium multitudine limites accipere propter loci difficultatem non potuit, sed -ta est. **loca -ta (in definitione: FRONTIN. grom. p. 9, 4 -ta ... l. sunt, quae sive locorum iniquitate sive arbitrio conditoris limites non acceperunt. p. 47, 18 haec l., quod adsignata non sint, -ta appellantur):** FRONTIN. grom. p. 9, 3 de l. -tis et extraclusis controversia est in agris adsignatis (p. 47, 9, 11). p. 39, 14 HYG. lim. grom. p. 145, 4. (III) *qui cessant, non coluntur:* VARRO rust. 1, 44, 3 (e *Licinio*) agrum alternis annis -i oportet (PAVL. FEST. p. 175 novalis a. novae -tus semen). COLVM. 2, 2, 7 *genus soli quoddam* ne tractatum quidem gratiam refert nec -tum pratis vel pascuis, abunde sufficit, (-tis var. l.; *coniungendum*). PLIN. nat. 18, 258 *prata -i* debent in laeto solo vel umido vel riguo.

B -untur herbae, arbores earumve partes, fructus (species l. 72; de eis, quae post putationem sim. restant, v. p. 952, 51sqq.): CATO agr. 33, 1 viarios custodesque recte -ito. 112, 2 unde vinum Coum facere voles, uvas -ito in vinea. CAES. Gall. 6, 27, 4 accident arbores, tantum ut summa species earum stantium -atur. VARRO rust. 1, 31, 2 p. 952, 59. VERG. georg. 2, 406 seras posuit cum vinea frondes, ... -tam persecutur vitem attdens *rusticus falce* (SERV. 'tam' scilicet a se paulo ante desertam; et aliter: 'tam' neglectam, non putatam, [add. auct., ita ut pertineat ad p. 949,

16]. **aliter SCHOL.** Verg. Bern. 'tam' non desertam vel neglectam, sed fructu ablato derelictam, *ita ut locus ad p. 952, 51 sit trahendus*). VITR. 2, 9, 3 caedi ... ita oportet, ut incidunt arboris crassitudo ad medium medullam et -atur, ut per eam exsiccescat stillando sucus (sim. PLIN. nat. 16, 192 *arbores circumcisas ... in medullam ... -unt eqs.*). COLVM. 2, 11, 6 frugibus ... plurimum detrahitur, si -itur runca (runcatio var. l., *ut locus ad p. 948, 33 pertineat*). al. PLIN. nat. 16, 89 *folia* in sole expanduntur et noctibus -ta ... postea in opera finduntur. al. VET. LAT. Luc. 13, 8 (cod. 14) domine, -e illam *ficalneam* in hoc anno (gr. ἄρπες, cod. 2 sine, 4. al. remitte, 5. al. et Vulg. dimitte).

γ -untur urbes, aedificia, opera structa sim., sc. quae non delentur, amoventur sim. (certiora selecta): RHET. Her. 3, 2, 2 (*exemplum deliberationis*) Kartago tollenda an -enda videatur. CIC. Att. 9, 7, 5 (in *imag.*; v. Otto, Sprichw. n. 1748) promitto tibi, si valebit, tegulam illum Pompeium in Italia nullam -turum. CAECIN. Cic. fam. 6, 7, 3 scalarum gradus si alios tollas, alios incidas, non nulos male haerentis -as eqs. CAES. Gall. 7, 41, 4 Fabium discessu eorum *hostium* duabus -tis portis, sc. *non obstructis*, obstruere ceteras. civ. 3, 66, 4 *Pompeius* -to interiore vallo maiorem adiecerat munitionem. LIV. 9, 23, 11 non frustrabor ego vos *milies* castra hic -endo, in quae ... vos recipiatis. VITR. 5, 12, 4 ea *pila* ..., cum erit extorta, -atur ne minus duos menses, ut siccescat (LEX met. Vipasc. II 12 p. aut futuras firmamenti causa -tas ... violare ... ne liceto). SEN. nat. 1, 3, 6 piscinam ... insertis parietibus divide: ...; -e illam sicut est [diffusa]: semel tibi eqs. FRONTIN. aq. 114, 1 *aquarii* foramen novum castello imponunt, vetus -unt (aliter p. 946, 16, 953, 25). al.

δ cetera exempla: (I) *-untur quaelibet (paucia selecta; maxime -untur res, sed animantes e. g. l. 35. 41. 44):* CATO agr. 112, 2 *aquam marinam* in alterum dolium ... transfundito; ita -ito usque ad vindemiam. LVCR. 3, 308 quamvis doctrina politos constitut pariter quosdam, tamen illa -it naturae cuiusque animi vestigia prima (cf. 320 *naturarum v. linqui. aliter p. 946, 3. 952, 18*). CIC. leg. 3, 7 *censores* probrum in senatu ne -onto. HOR. sat. 1, 10, 51 fluere hunc *Lucilium* lutulentum, saepe ferentem plura quidem tollenda -endis. Ov. Pont. 3, 9, 17 saepe aliquod verbum cupiens mutare -liqui (-o Bersmanus). LIV. 3, 64, 9 quae *lex* numero nusquam praefinito, tribuni modo ut -rentur, sanciret. PAVL. FEST. p. 78 *eudiaeon* lineum filum, quod medici extremo in clysterio -unt, per quod κλυνομός emittitur. CELS. 7, 15, 2 fistula est ... in vulnere ... -enda, si eqs. (opp. quidam ... protinus fistulam recipiunt). SEN. Med. 371 nil, qua fuerat, sede -liquit pervius orbis: Indus gelidum potat Araxen eqs. clem. 1, 5, 7 (*antea: servare proprium est excellentis fortunae*) princeps alios ex civibus suis ... libens videat, alios in numerum -at; quosdam esse gaudeat, quosdam patiatur. nat. 2, 3, 1 ex his, sc. *quae mundus complectitur*, quaedam partes eius sunt, quaedam materiae loco -ta. COLVM. 9, 11, 3 antiquarum apium -tus a nobis rex (opp. 2 sunt qui seniorem ... regem summovenit). PLIN. nat. 18, 104 *farina* ad pultis modum decocta et -ta, donec acescat. 34, 106 *aes* ustum teritur in mortario ... et, dum considat, -itur. SIL. 13, 88 intactas ... creviss ... opes *fani cuiusdam* lustrisque -tum esse innumeris aurum solo servante pavore. STAT. Theb. 10, 819 non illa *mater Menoecei* ... verba precantum respicit aut visus flectit tellure -tos. al.

(II) *-untur ea, quae in possessione, potestate sim. remanent:* **Ⓐ varia:** CATO agr. 147 *vinaceos inlutos, et faecem -ito, sc. emptor domino (l. ad 2ac).* CIC. Cluent. 132 *censor filium libertini* in senatum non legit, locum quidem senatorium ludis et cetera ornamenta -it. CAES. Gall. 7, 77, 14 (*log. Critognatus*) Cimbri ... iura, leges, agros, libertatem nobis -erunt (civ. 1, 5, 1 quod i. *intercessionis* L. Sulla -erat. Ov. trist. 4, 9, 11 omnia ... Caesar mihi i. -liquit. al.). SALL. Catil. 12, 5 hi ..., ignavissimi homines, ... omnia ea sociis adimere, quae fortissimi viri victores -erant. LIV. 21, 13, 5 si non id, quod amittitur, in damno, cum omnia victoris sint, sed, quidquid -itur, pro munere habituri estis. SEN. contr. 10, 1, 4 quam *vestem* patri meo -liquit percussor. contr. exc. 8, 6, 4 si genero vitam daturus eset, etiam innocentiam -isset. VAL. MAX. 6, 5 ext. 3 *Zaleucus* suo prius deinde filii oculo eruto usum videndi utrique -liquit. PERS. 5, 17 (*Cornutus discipulo suo*) mensas ... -e *Mycenis*, cum capite et pedibus (l. abl. loci; pro dat. accipiunt quidam, ita ut locus ad F pertineat). PLIN. nat. 13, 80 praelata omnibus *Claudia charta*, Augustae in epistulis auctoritas -ta est. al. (Ⓑ) *vita, anima, spiritus, partes corporis sim. (nonnulla ad D vergunt; selecta tantum):* CIC. Catil. 4, 8 *Caesar coniuratorum bona ... publicari iubet; vita solam -it nefariis hominibus* (Ov. Pont. 4, 16, 49 omnia perdidimus, tantummodo v. -ta est. SEN. epist. 58, 35 si *senectus* mihi non v. -erit, sed animam. al.). SALL. Iug. 14, 15 *quorundam captorum pauci, quibus -ta est anima, ... morte graviorem vitam exigunt (adde l. 70).* PROP. 1, 5, 11 non tibi iam somnos, non illa *puella* -et ocellos. Ov. met. 4, 589 (*Cadmus in serpentem versus*) hanc illi vocem natura -liquit (14, 153 [*log. Sibylla*] usque adeo mutata ferar, ... voce tamen noscar, v. mihi fata -ent [sunt qui locum secludant]). SEN. contr. 10, 4, 7 *spiritum*

tibi non -rem, [tibi] nisi crudelior futurus essem -endo (TAB. devot. Audollent 286B, 10 [saec. III] ut ... agitatore(s) quosdam ... ocidas collida(s) neque s. illis -as). SEN. dial. 5, 33, 3 quid si ... valetudinarius fenerator ... manibus ad computandum non -tis clamat? al.

b in *argumentatione sim.*, sc. -itur *aliquid esse*, existentiam habere sim. (cf. p. 959, 21): c. acc. c. inf. (praeparatur per pron.; paulo aliter, sc. c. notione confitendi, v. p. 959, 29): CIC. inv. 2, 167 hoc sic ad usum oratorium -atur, utramque propter rem amicitiam esse expetendam. c. obi. acc. : LVCR. 1, 446 praeter inane et corpora tertia per se nulla potest rerum in numero natura -i (cf. 1, 658 in rebus inane -ere purum). 1, 743 *Empedocles* aliique res mollis rarasque -unt ... nec tamen admiscent in eorum corpus inane. 5, 1239. CIC. nat. deor. 1, 85 Epicurum ... verbis -isse de os, re sustulisse (sim. 1, 123), div. 1, 5 *philosophus* cetera divinationis genera sustulit, somniorum et furoris -liquid (2, 109 aut ea quoque g. divinandi sunt, quae tu rectissime improbas, aut, si ea non sunt, non intellego, cur haec duo sint, quae -is). al. apud eundem.

2 indicatur *status* (vel *locus*), in quo quis (quid) remanet (aliter sub A2b, ubi *status* novus actione quadam efficitur; arcuimus adv., ut e. g. l. 7; quis vel *quid* -atur, indicatur fere per obi. acc., sed per struct. verb. e. g. l. 29. 42 sq. 60): **a** per *praedic.* : a. adi. vel part. (saepe *praeribio* in- privativo *praeditum*; selecta post LVCR.): TER. Ad. 10 eum Plautus locum *comoediae Diphili* -liquid integrum ([cf. vol. VII 1, 2071, 84sq.]. CIC. Q. Rosc. 35 qui de sua parte decidit, reliquis i. -it actionem. al. e. g. l. 30). CATO agr. 32, 1 p. 952, 53. 147 p. 956, 51. CIC. inv. 1, 11 si Cartaginem -erimus incolumem (al. TAC. hist. 3, 66, 3 non a Caesare Pompeium, non ab Augusto Antonium i. -tos esse. AMM. 15, 5, 4 serie litterarum abstera solaque i. -ta subscriptione *epistularum*). Mur. 68 quod est dubium, id -ere incertum (QVINT. inst. 2, 10, 14. TAC. ann. 16, 26, 2 quid viso Thrasea reo decreturi patres fuerint. LACT. inst. 7, 1, 4). div. 2, 150 iudicium audientium -ere integrum ac liberum (CAES. civ. 1, 7, 3 CELS. 8, 23. al.). fam. 1, 9, 15 (*antea p. 949, 43*) sic quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum ac rude -erunt (OV. epist. 13, 13 verba [trist. 1, 3, 69. al.; cf. p. 936, 8]. DON. p. 950, 4). al. LVCR. 1, 656 si faciant admixtum rebus inane, denseri poterunt ignes rarique -i. 1, 967 infinitum omne -it. SALL. Iug. 106, 6 scelus inultum (TRYPH. dig. 37, 14, 23 pr. necem. VLP. dig. 47, 10, 15, 35 iniuria). Liv. 2, 64, 4 *consul* populationem adeo effuse fecit, ut nihil bello intactum -ret (43, 1, 3 urbem [CVRT. 5, 3, 15]). SEN. Thy. 221 quid ... -liquid criminis i.? dial. 11, 16, 5. al.). VITR. 4, 3, 6 reliqua spatia ... pura -antur. VELL. 2, 6, 3 nihil immotum, nihil tranquillum, ... *< nihil >* denique in eodem statu -bat C. *Gracchus* (COLVM. 2, 2, 25, 9, 14, 19 examina *apium* [opp. transferri]). VAL. MAX. 3, 2, 23 1.302 *Scaeva*, dubium -isti, inter undasne pugnam eqs. (al. v. vol. V 1, 2126, 6sq.). PLIN. nat. 33, 103 vas ... opertum (MARCELL. med. 30, 75). SIL. 14, 685 si ... inexhaustas pax nostra -ret urbes. al. **B** subst. (*pauca selecta*): CIC. Deiot. 10 non solum in eum non animadvertisisti, sed ... hospitem agnoscisti, regem -isti. Liv. 4, 54, 7 *patres* negare ... liberos tollendos esse, qui pulsi maiorum loco ... salii flaminesque ... -antur (*nisi ad A1a*). MANIL. 3, 610 *secundus locus dodecatropi* dena quater revocat vertentis tempora solis accumulatque duos cursus iuvenemque -it. SEN. benef. 4, 38, 2 si Philippus possessorem illum *militem* eorum litorum -isset, quae naufragio ceperat. AVG. civ. 7, 24 p. 306, 15 ita amputatur virilitas, ut nec convertatur in feminam nec vir -atur. al.

b per *praepos.* : **a** in (*selecta tantum; alia v. sub 1, e. g. p. 955, 71. 956, 37*): QVADRG. hist. 25 nos in medium -emus (TAC. Germ. 46, 4 quod ego ut incompertum in m. -am [in medio Halm]. GELL. 7, 14, 9. cf. locut. in medio -ere vol. VIII 591, 67sq.). RHET. Her. 1, 10, 17 aperire, quid nobis conveniat cum adversariis, ... quid in controversiis -atur ([tum sit cod. unus]. de eadem re: CIC. inv. 1, 31 in *controversia*). CIC. Caecin. 16 hoc ... ne in opinione quidem cuiusquam -o, me omnibus patronis esse *praepositum*. 26 quid efficere possim, malo in aliorum spe -ere quam eqs. LVCR. 4, 1137 in ambiguo verbum iaculata -liquid. PS. SALL. rep. 2, 3, 2 *Pompeius* plebem Romanam ... in servitute -liquid. SEN. epist. 97, 14 quare non semper illam *nequitiam* in suspenso -am? (PLIN. epist. 10, 31, 4 rem totam). LVCAN. 9, 304 in dubio (QVINT. inst. 7, 9, 13 *syllabae* productio ... in scripto et correptio in d. -ta causa est ambiguitas). al. **B** quamlibet (*exempla pauca selecta*): CIC. Arat. 339 quod spatum supera terras prima de nocte -tum est signifero ex orbi (PLIN. nat. 17, 149 *castanea* in sulco prosternitur; tum ex cacumine supra terram -to renascitur). Verr. II 4, 134 *maiores nostri apud eos* ..., quos vectigalis aut stipendiarios fecerant, ... haec -bant (SEN. contr. 7, 4, 2 matri nihil timeo, si eam a. vos *iuratos* -o; patri quid non timeo, si eum a. piratas -o? al.). al.

c per gen. qual. iuris: LVCAN. 1, 51 (*ad Neronem*) i. ... tui natura -et, quis deus esse velis. HIL. myst. 1, 26, 5 sui ... -itur i. iugum deponere.

F concedendi, committendi, reservandi sim. (cui [rei] aliquid -atur, indicatur fere per dat., quem ad finem sim., per praepos. ad l. 70. p. 959, 10, in p. 959, 11, dat. e. g. l. 16. 65, gerund. l. 60. 64. p. 959, 6 [cf. usum p. 937, 29sqq. illustratum]); quid (quis) -atur, indicatur per: **1** obi. acc. (nom. in struct. pass.): **a** -untur *incorporea* (delegatur opus, munus faciendum e. g. l. 11. 26): **a** varia (accedit gerund. e. g. l. 18. 23; selecta post LIV.): CATO orig. 83 tribuno militum parva laus pro factis -ta est (PLIN. nat. 13, 6 haec abstulit Phoenice et cyprini l. Aegypto -liquid). CIC. Pis. 65 convivium publicum ... inibit, ... ludos nobis 'idiots' -et, orat. 12 quas forenses causas ... agrestioribus Musis -erunt philosophi (leg. 3, 26). fam. 4, 13, 4 eam partem ... non attingam; tibi totam -am (LVCAN. 7, 552 hanc fuge, mens, p. belli tenebrisque -e). al. CAES. Gall. 3, 6, 1 *milites* ... sui colligendi hostibus facultatem non -unt ([cf. 3, 4, 4 dabatur]. COD. Theod. 16, 5, 40, 4 non emendi, non vendendi ... cuique convicto -imus f.). VARRO ling. 10, 13 si de his reticuero, ut mihi -am latebras. rust. 1, 18, 2 -ere se operas XIII valetudini, tempestati, inertiae, indiligentiae Saserna scribit. Ov. met. 12, 476 stamina pollice torque; bella -e viris! LIV. 1, 56, 7 *quidam* neque in animo suo quicquam regi timendum neque in fortuna concupiscendum -ere statuit. 7, 2, 11 histrionibus fabellarum actu -to. al. VAL. MAX. 8, 2, 2 *index adulterii* crimen publicae quaestioni vindicandum -liquid. CELS. 2, 16, 2 qui, cum cetera illorum *medicorum* arbitrio -ant, in genere cibi liberi sunt ([... c. eodem dat.]: PLIN. nat. 2, 192 haec ... a. cuiusque existimanda -antur [linqu- cod. unus]. TERT. fug. 5, 3 AMM. 17, 10, 3). SEN. dial. 11, 10, 2 iniquus est, qui muneris sui arbitrium danti non -it (PLIN. nat. 6, 177 -to cuique intellegendi a.). COLVM. 12, 1, 4 munia, quae domi capessuntur, non in totum muliebri officio -enda sunt. PLIN. nat. 36, 5 quid omnino diis -liquidus? SIL. 11, 34 unis ... -tus divitiis probrosus honor. TAC. hist. 1, 84, 2 mihi *Othoni* consilium et virtutis vestrae regimen -ite. PLIN. epist. 4, 13, 7 parentibus solis ius conducti. SVET. Claud. 41, 2 cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus *temporibus* tradendi potestatem -tam, sc. in *historiis* scribendis. VEL. gramm. VII 67, 2 illam *scriptionem* ... -emus antiquis (77, 9). al. **B** tempus (sc. quod datur *animantibus*, aliter l. 38. 40): RHET. Her. 3, 12, 22 intervalla ... auditori spatum cogitandi -unt (CAES. Gall. 7, 42, 1 Haedui ... nullum sibi ad cognoscendum s. -unt. NEP. Eum. 12, 3 deliberandi sibi s. LIV. 9, 37, 3 -to hostibus ad instruendum contra s. [*nisi ad b. sc. de loco*]). CAES. Gall. 5, 40, 7 Cicero ... ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem -bat (TAC. ann. 2, 77, 2 -endum ... rumoribus t., quo senescant). PANEG. 5, 12, 6 praesens tempus ... in partem utramque mutabile, cum et praeterito -atur et transeat in futurum.

b -untur *corporea*, loca (sc. quae -untur potius *animantibus* ad possidendum, utendum, curandum sim., sed rebus e. g. l. 63. 64; *huc vergit e. g. p. 938, 57; selecta post LIV.*): LEX agr. (CIL I² 585) 7 IIIvir dedit ad-signavit -liquid, (sc. agrum sim., ut vid., ut etiam suppl. 11 [...] in serie sim., cf. l. 46. 47. 51]. item -itur ager: 12 quei a. locus aedificium ei ... (datus adsignatus -tusve est eritve) [si recte suppl. Mommsen]. 81 eum a. locum, quem Xvirei ... Vticensibus -erunt adsignaverunt. PAVL. FEST. p. 40 conspicuus a. -tus ad pascendum communiter vicinis). CIC. Att. 7, 1, 6 ex anno sumptu, qui mihi decretus esset, me C. Coelio quaestori -ere annum, referre in aerarium ad HS tot. LEX Vrson. (CIL II² 5, 1022) 125, 12 quicumque locus ludis decurionibus datus *(at)signatus* -tusve erit ([... design- aes]. 125, 21 [in eadem verborum serie]). VARRO ling. 5, 21 1. com(m)unis, qui prope oppidum -itur. adde l. 45. 46). SALL. Iug. 85, 41 nobiles sudorem ... et alia talia -ant nobis, quibus illa epulis iucundiora sunt. HOR. sat. 2, 6, 89 *cum mus rusticus* -esset ador loliumque, dapis meliora -ens. Ov. met. 2, 186 ut acta ... navis borea, cui victa remisit frena suus rector, quam dis votisque -liquid. fast. 4, 650 silva vetus ... stabat Maenalio sacra -ta deo. LIV. 1, 3, 3 Ascanius ... urbem matri seu novercae -liquid, novam ipse aliam ... condidit. 10, 18, 9 *Volumnius* Decio populandos hostium agros -it. al. MANIL. 4, 335 *Virgo Cancro* primam tribuit partem, i. *decumanum*; vicina -ta est vicino, Nemeae, i. *Leo*, tibi (item in astrologia: PRAEC. canon. Ptol. 7 Leoni ... p. v -endas. in architectura: VITR. 3, 5, 3 altera p. inferiori trochilo -atur. al. apud eundem). COLVM. 2, 19, 1 *area* solibus siccanda -atur. PLIN. nat. 3, 94 *insulae* Ericusa, ... Phoenicusa pabulo proximarum -tae (-ta cod. unus). QVINT. decl. 274, 9 totum *forum* ... -amus tyrranni sepulchro. al.

c -untur *homines* (partes corporis p. 959, 1; saepe respicitur actio dedendi, tradendi, sc. indicato inimico vel periculo, malo sim., cui aliquis -itur, aliter e. g. l. 72. p. 959, 15; selecta inde a LIV.): CIC. fam. 13, 64, 1 a te petimus, ut agas eam rem, ne -as hominem innocentem ad alicuius tui dissimilis quaestum. CAEL. Cic. fam. 8, 2, 1 -tus legi Licinia maiore esse periculo videtur *Messalla*. VERG. Aen. 4, 466 *Dido* semper ... -i sola sibi ... videtur (SEN. dial. 6, 24, 5 *filius mortuus* despoliatus oneribus alienis et s. -tus. epist. 10, 2 [I audeo te tibi credere] nemo est ex imprudentibus, qui -i s. debeat. al.; cf. mihi: SEN. Med. 969 m. me -e. PLIN. epist. 9, 36, 1). 12,

382 *Turnus abstulit ense caput hostis truncumque -liquit [harenae] (dat., vix locat.; harena var. l.).* Ov. met. 14, 217 *Achaemenides* solus, ... leto poena eque -tus (PLIN. epist. 2, 11, 20 Marium repetundarum p., quam iam passus esset, ... -endum. 6, 31, 6. cf. p. 937, 55, ubi viget vis localis). ALBINOV. carm. 11 se *milites* ... feris credunt per inertia fata marinis iam non felici laniandos sorte -i (vergit ad p. 937, 42). LIV. 22, 59, 13 illud ... animadvertisendum vobis censem, ... cui nos hosti -turi sitis. SEN. contr. 9, 4, 1 *filius* me non -liquit solum tyranno. SEN. Thy. 1073 (*log. Thyles*) nox ..., vocibus nostris vaca - tibi sum -tus, sola tu miserum vides. LVCAN. 5, 325 (*Caesar militibus suis*) vadite meque meis ad bella -ite fatis (cf. 5, 683 quae nos viles animas in fata -ens *Caesar*. cf. usum p. 934, 44 *illustratum*). PLIN. nat. 18, 5 (*in imag.*) -tis exustione sua istis hominum rubis. STAT. Theb. 7, 388 (*log. Eteocles*) venere volentes Aoniae populi nec sum tibi *Polynici* ... -tus. MART. 5, 56, 6 *filius Lupi* famae Tutilium suae -at. TAC. dial. 21, 5 Brutum philosophiae suae -amus. PLIN. epist. 6, 31, 11 cum ... advocatus ... dixisset suspicionibus -i reos, nisi audirentur (*bis ibid.*). al.

2 struct. verbales: **a** enunt. secund. c. ut (accedit pron. praepar. e. g. l. 21. 23): CIC. de orat. 3, 19 cum sibi de eis, quae dici ab oratore oportaret, sumerit, mihi autem -ret, ut explicarem eqs. ac. 2, 119 mihi ne ut dubitem quidem -atur? CELS. 2, 6, 14 *Democritus* illud non -liquit, ut certa aliqua signa futurae mortis essent. SEN. dial. 11, 15, 1 quibus *Pompeii* ne hoc quidem ... -liquit fortuna, ut una denique conciderent ruina. PS. QVINT. decl. 16, 8 non -isti tibi *matri*, ut redimeres *filium*. al. per prolepsin obi.: HERM. Pal. vis. 1, 3, 1 -isti eos *filios tuos*, ut multum corrumperentur (gr. ἀφῆκας αὐτὸν [sc. οἶκον] καταφθαοῦνται δεινῶς, vulg. dimisisti illos conviolari saeve). RVSTIC. Conc. I 4 p. 135, 20 *deus non nos -et*, ut aut offendamus in eum aut confundamur apud homines.

b acc. c. inf.: c. notione confitendi aliquid esse, sc. in argumentatione (cf. p. 957, 5): LVCR. 1, 515 nulla res ... potest ... probari corpore inane suo celare ..., si non, quod cohabet, solidum constare -as. 1, 703 quare quisquam magis omnia tollat et velit ardoris naturam linquere solam, quam neget esse ignis, (aliam) tamen esse -at? c. notione permittendi, sinendi aliquid fieri, esse: LVCR. 3, 40 *metus mortis* vitam turbat ... neque esse voluntatem liquidam parumque -it (vix ad c). VET. LAT. Matth. 8, 22 (Ambr. in psalm. 118 serm. 3, 11, 2. al.) -e mortuos sepelire mortuos suos (gr. ἀφεξ, Vulg. dimitte, cf. Luc. 9, 60 sine, ut ... sepeliant. inde PASS. PETR. 16 p. 39, 14). act. 14, 16 (Ps. Aug. spec. 56 p. 541, 14) -liquit omnes gentes ingredi itinera sua (gr. εἰσασεν, cod. 50 et Vulg. 14, 15 dimisit). ARNOB. nat. 7, 20 p. 366, 2 -ite infelicissimas pecudes ... caeli animam ducere et pastibus innocentissimas incubare. VVLG. psalm. 104, 14 *deus non -liquit hominem nocere eis Hebraeis* (Hier. psalt. sec. Hebr. non dimisit). al.

c inf. (epexeget. post acc. pron. demonstr. l. 50; pass. impers. l. 51, pers. l. 56; c. praedic. per pleonasmum l. 47; vix huc l. 35): HOR. sat. 1, 1, 52 'suave est ex magno tollere arcervo'; dum ex parvo nobis tantundem haurire -as, cur tua plus laudes cumeris granaria nostris? (SCHOL. concedas). VAL. MAX. 7, 3 ext. 7 *Hannibal liberum iis senatoribus Carthaginis* non -liquit id factum damnare, quod ipsi fieri debuisse iudicaverant. SEN. epist. 88, 46 non facile dixerim, utris magis irascari, illis, qui nos nihil scire voluerunt, an illis, qui ne hoc quidem nobis -erunt, nihil scire. LVCAN. 5, 762 mil mihi *Corneliae* de fatis ... -tum est ... queri. SIL. 3, 708 (*oraculum ad Hannibalem*) nulli ... -es altius Ausoniae penetrare in viscera gentis. al. VET. LAT. Sirach 4, 5 ab inope ne avertas oculos ... et non -as quaerentibus tibi retro maledicere (gr. μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ καταράσσωσαθά σε). AMM. 23, 6, 84 licet *indumentorum* sinus lateraque dissuta -ant *Persae* flatibus agitari ventorum. al. struct. pers. pass.: VITAE patr. 5, 15, 80 -imur per intervalla temporum ... sordidas cogitationes assumere (gr. 15, 100 ἀχρέμενα ... ἐν ὄυπαροῖς λογισμοῖς).

d enunt. interrog. (accedit praedic. per pleonasmum l. 63): LIV. 37, 54, 28 Rhodii ... quam forti fidelique vos opera adiuverimus, vestro iudicio -imus. SIL. 4, 804 ipsi *Hannibili* ... -tum est, abnueret sortem an superum pareret honori. QVINT. inst. 1, 4, 21 vocabulum an appellatio dicenda sit προσηγορία et subicenda nomini necne, ... liberum opinaturis -o. TAC. ann. 16, 26, 5 ipse *Thrasea*, an venire in senatum deceret, meditationi suae -liquit. al.

e gerund.: AVSON. 21 (419 S.), 32 quaerendum ut -erit tantus orator, i. Fronto, quibus consulibus gesserit consulatum.

G praecedendi, superandi (cf. exempla p. 941, 30sqq. allata); praevalente respectu: **1 antecedendi**, sc. -unt, qui (quae) praecellunt (c. respectu aestimationis, qua quis melior [quid melius] sim. dicitur esse; aliter, sc. c. respectu eminentiae, altitudinis sim. corporalis vel localis, v. p. 941, 48. 942, 21): CIC. de orat. 2, 209 invident ... homines maxime paribus aut inferioribus, cum se -tos sentiunt, illos autem dolent evolasse. HOR. ars 417 (*verba poetae mali*) mihi turpe -i est. STAT. silv. 2, 1, 109 *puer quidam* tener ante diem vultu gressuque superbo vicerat aequales multumque -erat annos. QVINT. inst. 10, 1, 51 *Homerus* omnis ... in omni genere

eloquentiae procul a se -liquit, epicos tamen praecipue. AVR. Fronto p. 68, 2 *Aristonis libri* ostendunt, quantum ab ... melioribus ingenium meum -tum sit. CLAVD. 8, 641 sis, precor, adsiduus consul Mariique -as et senis Augusti numerum. 24, 39 solus hic *Stilicho* invidiae fines virtute -liquit humanumque modum (-it var. l.). al. **2 transigendi**, sc. -itur tempus (cf. usum p. 941, 60 *illustratum*): Ov. met. 15, 184 (*log. Pythagoras*) tempora ... fugiunt ...; nam quod fuit ante, -tum est (cf. HIER. epist. 64, 18, 8 labuntur ... tempora et praeterita -entia ad futura festinant). SEN. benef. 3, 3, 4 quia totam pueritiam -liquimus. epist. 26, 1 vereor, ne senectutem post me -erim. IVV. 13, 16 qui iam post terga -liquit sexaginta annos.

H usus peculiares; respic. potius actio: **1 dimittendi** (cf. usum p. 942, 28sqq. *illustratum*): **a ignoscendi, remittendo:** **a cum obi. acc. (nom. in strict. pass.)**, quod indicat: peccatorem: VET. LAT. gen. 4, 13 (Rufin. Orig. in Rom. 6, 8, sim. al.; log. Cain) maius est peccatum meum, quam ut -ar (-atur cod. unus post corr.; gr. τοῦ ἀφεθῆναι με, Vulg. quam ut veniam merear). peccatum, malum, tributum: VET. LAT. Is. 55, 7 (Ps. Aug. spec. 5 p. 335, 14. al.) dominus -et multum peccata vestra (gr. ἀφήσει, Cypr. testim. 3, 11 remittet [-et cod. unus], Hier. in Is. 15, 55, 6 dimittet, Vulg. multus est ad ignoscendum). I Macc. 10, 33 (rec. L; in epistula Demetrii ad Iudeos) omnia tributa -antur (gr. πάντες ἀφέτωσαν τοὺς φόρους, rec. B remisi, V ut omnes a tributis resolvantur). CASSIOD. var. 4, 36, 1 providentissimi principis est graviter immunitus -ere tributariam functionem (12, 28, 10). 12, 22, 1 reliqua ... propter sollemnes expensas -imus devotae provinciae. **B cum dat. indicate, cui venia detur** (cf. l. 22. 24): VET. LAT. Sirach 28, 2 -e proximo tuo nocenti te et tunc deprecanti tibi peccata solventur (gr. ἀφες ἀδίκημα τῷ πλησίον σου, Chromat. in Matth. 28, 7, 9 remitte ... peccatum, Aug. adult. coniug. 2, 14, 15 dimitte iniustitiam). MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 16 l. 17 etiam si invitus aliquis dicit contra spiritum sanctum qualemcumque sermonem, quod non est peccatum, non -etur illi in omni saeculo (respic. Matth. 12, 32 non remittetur).

b solvendo, liberando, sc. -untur homines ab obligatione, munere (accedit praepos. ab l. 38. 41): VET. LAT. Sirach 7, 23 (Aug. spec. 23 p. 126, 3, sim. al.) non defraudes illum servum sensatum libertate, neque inopem -as illum, (gr. 7, 21, 1, deest; Vulg. derel-). I Macc. 10, 29 (rec. L; in epistula Demetrii ad Iudeos) nunc -o vos et remitto omnes Iudeos a tributis (gr. ἀπολύτως ὑμᾶς καὶ ἀφίημι πάντας οὐτλ., rec. B remitto ... et libero, V absolvo). CASSIOD. var. 1, 4, 13 *princeps* tristis ab obsequio suo -liquit, quem sibi necessarium fuisse cognovit. Ios. antiq. 8, 372 p. 251 quidam praecepit circumdari civitatem et aggeres circa eam extolli et nullo modo ab obsessione -i (gr. ἀποληπεῖν πολιορκίας).

2 privandi, sc. c. abl. (ubique subesse vid. notio deserendi, sc. per inversionem quandam): CE 663, 2 (a. 363) uxorem mortuam deflens maritus coniugi[...] qu[al]eritur se luce -tum. AVG. civ. 1, 10 p. 18, 10 (respic. Iob 1, 21 dominus dedit, dominus abstulit) *Iob non contristaretur eis rebus, sc. terrenis bonis*, vivens -tus (-tis var. l.), quas cito fuerat moriens -turus, (ad p. 943, 45). epist. 95, 1 quibus *vinculis* religati sumus infirmorum servire languoribus nec eos praesentia corporali -ere. CE 466, 5 quem mater miserum flevit, quod pietatis honore -ta est.

3 separandi: BOETH. in herm. comm. pr. 1, 1 p. 42, 22 si simplificem intellectum et vero falsoque carentem vox proferat, ipsa quoque a veritate et falsitate -etur (-itur var. l.; ante: cogitatio ipsa ... a veritate et falsitate seclusa est; opp. postea: veri falsique retinet significacionem).

part. perf. pro adi. v. p. 947, 47. 955, 57. al., e. g. CIC. Verr. 4, 114; superl. -issimus v. p. 950, 44.

part. perf. pro subst. masc. et neutr. supra attulimus, e. g. p. 933, 72. 936, 75. 944, 14. 952, 32. 953, 37. 44, fem. p. 934, 17 (aliter l. 58sqq.).

part. perf. fem. ^{relicta}-ae pro subst. legitur inde a saec. V in, sc. in orat. soluta praeter p. 961, 7; plur. non invenitur nisi l. 73.

i. q. vidua (quae vox in contextu variat l. 63 [cf. p. 961, 1]; cf. usum p. 942, 61sqq. *illustratum*): **1 indicatur cuius viri, sc. per gen.:**

nom. propri. (apponitur appellativum l. 70): RFIN. hist. 1, 7, 8 quoniam lex viduam alii viro non vetat nubere, Melchi ... -am Matthae accepit uxorem (gr. χηρεύοντας). 10, 12 Constantia ... Licinia -a fratri Augusti solaciis utebatur (derelicta var. l.). AVG. epist. Divj. 7, 1, 2 quam pecuniam -a Bassi ... sequestravit. HYD. chron. II p. 27, 162 qui *Maximus* cum imperator factus -am Valentiniani sibi duxisset uxorem. VICT. 2, 2 Zeno imperatore atque Placidia -a Olibrii rogantibus. TAB. ALBERTINI 10, 6 -a Luciani. GREG. TVR. Franc. 8, 32 Domnola -a quondam Burgulini. GREG. M. epist. 1, 13 l. 5 Luminosa ..., -a clarissimi Zemarci tribuni. al. **nom. appellativi vel pron.:** RFIN. orig. in num. 7, 4 p. 44, 7 iubetur, ut -am proximi proximus nubat (respic. deut. 25, 5sqq. ut: CAES. AREL. serm. 96, 4 accipere -as fratrum suorum. al. ibid. et 96, 5). CONC. Aurel. a. 511 p. 8 l. 103 si se cuicunque quaecumque mulier duplice coniugio presbyteri vel diaconi -a coniunxerit. LEX BURG. lib. const. 74, 3 (tit.